

131
9

D. IOANNIS
Chrysostomi
ARCHIEPISCOPI CON
STANTINOP. IN 5. GENESIOS LIBRVM
Enarrationes: nunc primum in enchi-
ridii formam contractæ, atque à
mendis quibus scatebant
restitutæ.

ACCESSIT D. IOAN. CHRYSOSTOMI
*Vita, & Homilie aliquot in pleraz loca Gene-
seos, quarum electionibus sequens pagella
exhibebit.*
Cum Indice locupletissimo.

131
9

ANTVERPIÆ.
In ædibus Ioannis Staelstij.
M. D. XLVII

Cum Privilegio Cæsareo Matensi.

ELENCHVS.

Vita D. Ioan. Chrysostomi ex Suida.	
In Genesim, Homiliae LXVII.	Folio. 1
De Genesim lectione & ieiuniis Sermo.	40
Quod primus homo omni prelatus sit creaturae, Ser.	408
De Adam & Eva, Homilia.	410
De Genesi & interdicto arboris esu ad Adam, Ser.	413
De lapsu primi hominis, Homil. II.	415
De Adam, Sodomitis, Achab & poenitentia, Sermo.	416
Super illud Genesim, Inimicitias ponam inter te & mulierem, Sermo.	417
De fide Abraham & immolatione Isaac, Sermo.	418
De mutatione nominis Abram in Abraham, & de habenda cura filiorum proximi Gen. xviij. Homilia.	419
De Iacob & Esau, Sermo.	420
De Ioseph, ubi a fratribus venditur, Sermo.	421
In Ioseph, de continentia, Sermo.	422
De Moise, Sermo.	423

ALIO EDICTO CAUTVM
narrationes D. Ioan. Chrysostomi
filio excusis, alius ab eo in Celsis
minut, vel alibi impetras inter promissionem
quis in Privilegio contenta.

Facunget.

HISTORIARVM EX

EMPLORVM, RERVMQVE ANIMADVER

sione dignarum in Genesim

INDEX.

A Bimelech prece fit virtutum iusti	Folio. 283
Abimelech quare a deo plagis affectus	288
Abimelech benevolentia erga Isaac	310
Abimelech iuramentum federis ab Isaac petit	314
Abimelech Rebeccam rapuisset, nisi Isaac sororem credidisset	310
Abire ad patres	310
Abram interpretatur transitor	244
Abraham ante circumcisionem iustificatus	158
Abraham potuit mors patris in terra propria detinere	100
Abraham sicut voluntarius seruus	101
Abraham familia qui indigni	198
Abraham nullam didicisse doctrinam	102
Abraham prudentia	102
Abraham ad mandatum dei omnia dereliquit	102
Abraham nihil ex Chaldaicis bonis secum detulit	103
Abraham cura Deo ex domo paterna euocatus	103
Abraham peregrinatio specimen erat religionis	103
Abraham obedientia & nostra inobedientia	103
Abraham virtutes ex iis quae passus est apparent	103
Abraham solitudinem elegit ne litiget	107
Abraham luxum maxime fugiebat	107
Abraham gratias pro promissis egit	107
Abraham militibus comparatur	108
Abraham doctor in Aegypto	108
Abraham metus propter uxoris pulchritudinem	108
Abraham cur propter famem non in Chaldaea redierit	108
Abraham in Chanaa descendit in Aegyptum propter famem	108
Abraham uxori suggerit mendacium	109
Abraham in adulterium consentit uxoris, ut mortem effugiat	109
Abraham possessio in Aegypto	200
Abraham Aegyptios docuit	203
Abraham vxor reddita cum modestia	203
Abraham cur diues dicitur	204
Abraham sedes in reditu Aegypti	204
Abraham missus Palaestinos docturus dei cognitione	204
Abraham a nobis imitandus	204 & 212

* 1 Abraham

INDEX.

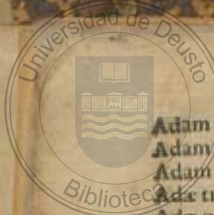
Abraham quid dicere potuisset Loth secum dissidente	208
Abraham damnum pretulit contentioni	209
Abraham mercedem clementiæ, quam erga Loth ostendit, tandem recepit	215
Abraham quare transitor dictus	217
Abrahæ beneuolentia in Loth	217
Abrahæ fortitudo in barbaros	217
Abraham decimas eorum quæ à regibus abstulit dedit Melchisedeck	219
Abraham coniuratos sibi remunerauit	219
Abraham duo regem Sodomorum docuit	219
Abraham non superbiuit de victoria	219
Abrahæ vitia, quasi cathena aurea	222
Abrahæ adolescentia	222
Abraham exemplar virtutis	225
Abrahæ peregrinatio	226
Abraham cur à rege Sodomorum munera respuit	224
Abraham regem Sodomorum ab idololatriæ reuocare voluit	224
Abraham fide præditus petit promissorum certitudinem & modum	229
Abrahæ generosus animus	230
Abrahæ promissis moueri potuisset	231
Abrahæ philosophiani ad omne genus hominum erudierunt sufficere	234
Abrahæ continentia	235
Abrahâ vxori obediens ancillam in vxorē ducēs	235 & 236
Abrahæ erga vxorem longanimitas	238
Abraham discedens à Charis annorum septuaginta quatuor que erat	242
Abrahâ propter dilationē promissionis non diffidit	243
Abrahæ multa post primâ promissionem acciderunt	243
Abraham interpretatur pater multarum gentium	244
Abraham cur non dictus pater omnium gentium	245
Abraham nonaginta nouē annorum erat cum circumcisiōnis præceptum accepit	246
Abraham non querit causam promissionum	250
Abraham hospites suos adorabat	255
Abrahæ sedulitas erga hospites	257
Abraham profectus de virtute in virtutem	259
Abraham pro omnibus Sodomitis preces simul fundit	260
Abrahæ affectio per sex quæstiones erga Sodomitas	263

Abra

INDEX.

Abraham semper fuit peregrinus	280
Abraham an ob puillanimitatem mortem timuit	280
Abrahæ excusatio apud Abimelech	284
Abraham an sic mentitus dicendo Saram sororem	284
Abraham ægrè Ismaëlem eiicit	287
Abraham tentatus à deo, mādātī impletionē nō distulit	292
Abraham promittens se cum puero reuersurū prophetabat, quod ignorabat	293
Abraham pro Isaac arjetem obtulit	293
Abraham quomodo deum viderit	293
Abraham ex his quæ euenerant, locis imposuit appellatio- nes	294
Abraham quomodo dicitur non pepernisse filio suo quem non occidit	294
Abraham cur manu subter formam fecit iurare seruum	296
Abraham noluit Isaac in Chaldæam redire	297
Abraham à filiis Chet rex nominatur	298
Abrahæ nomen mutatum	298
Abrahæ fides	317
Abraham disponit immolare Isaac	318
Abstinentia ciborum cur præcepta	35
abstinentiæ à cibis vtilitas	38
abstinentiæ ciborum adiungenda est abstinentia à malis	38
abstinentiæ vtilitates	38
Abundantia iutorum in fertilitate terræ	318
Accedendus deus sobrietate & seruire magno	362
Actus interior bonus cōsummatâ habet mercedē	358. & 359
Adæ formatio	46
Adam vt angelus in paradiso vixisset	64
Adam propter peccatum multa nobis mala intulit	178
Adæ potestas à deo data	67
Adam omnia animantia suo nomine vocauit	68
Adæ sapientia singularis	69
Adæ honor summus	69
Adam visâ muliere prophetauit	79
Adam omnium malorum sibi ipsi autor fuit	74
Adam paciter cum Eua fructum comedit	78
Adam factus est mortalis propter præuaricationem	81
Adam quomodo dicitur se occultasse	82
Adam caput mulieris	89
Adam culpa in mulierem reiecta, veniâ nō est consecutus	90
Adam post peccatū omnia aliter à antea euenerunt	90

* Adam

INDEX.

Adam uxori suae nomen imponit	92
Adam cur ē paradiso eiectus	94
Adam quanto spatio à paradiso habitauit	94
Adæ tristitia	III. & 112
Adæ generationis participes, peccatorum quoq; participes fuerunt	136
Adam quomodo praelatus omni creaturae	404
Adam contemnendo, mortem incidit, qui obediendo viuere poterat	403
Adam quare deus voluit certare cum diabolo	408
Adam diabolo persuadenti magis credidit quam Deo comminanti	409
Adam simplex non astutus contra diabolum	409
Adam Christus saluauit, quem diabolus deiecit	409
Adam Deus noluit peccare	409
Adam medius erat inter Eum & diabolum	411
Adam per uxorem inuenit interitum	414
Adam vocatus à deo quomodo sit ausus respondere	414
Adolescentia non est virtutis praepedimentum	362
Adoratio creaturarum quam vana sit	29
Adulterium consummatum aspectus cū curiositate	25
in adulterium uxoris Abraham consensit	102
Ædificare super harenam	2
ædificare in perpetuam memoriam potius est dandum cruci mini, quam laudi	132
ædificantium turrim Babel dispersio	184
ædificia splendida ex sudore aliorum erigere	352
Affectus malitia similis est vermi ex ligno generato	289
affectiones mentis virtutis cursum impedire	171
affectiones perniciose fugiendæ	182
affectioibus nomina respondentia scriptura imponit	38
affectioibus singulis pharimacia querenda	195
affectus ad patriam celestem nihil mundum timet	171
affectus mali ex sermonibus auditis eradicari debent	403
Afflictionis lucrum & vtilitas	240
in afflictione deus pios securos facit	348
afflictiones non pares ad futuram gloriam	149
afflictiones dignos regno celorum faciunt	203
afflictiones non debent esse causa tristitiae, sed letitiae	203
per afflictiones solum regno celorum nos dignos fieri est possibile	203
afflictiones non esse respiciendas	375

afflictio

INDEX.

afflictionum vtilitas	140
in afflictionibus & tentationibus esse diuinæ providentiæ est	329
afflictus valde nō propterea à deo credendus derelictus	106
Agar abiicit puerum	187
Agnominationes à feris irrationabilibus	38
Agnus rationalis pro toto mundo oblatus	294
Agricola operatur cum terra	27
agricola ex scientia syderum tempora arandi, seminandi & colligendi agnoscit	28
agricola super agro sterili desperat	252
agricola magna sapientia præditi	31
agricolarum cura in ferendis agris	40
agricolarum in operibus exercendis industria	31
ob alacritatem deus nos coronat vel condemnat	388
Alimonia spiritalis non negligenda	50
Altare extruere	297
Ambulare dei	82
Amicitie certissimum signum	199
amicitiis Christi renuntiat, qui se amicitiis coniunxerit diaboli	416
Amor pecuniarum custos est carceris diuitum	105
amor Christi vincit potentiam vinculorum	214
amoris in deum effectus	170
amoris proprium est sibi attribuire quod est omnibus com mune	214
amoris dei argumentum	403
amori peculiare est, vt ex communibus propria faciat	214
amore accensus in deum oculos fidei possidet	170
amore Dei accensus quid agat	170
Ancilla Ægyptiaca Abraham	235
Angelica vita Adæ data	74
angelus præcipitatus, diabolus vocatus	404
angeli an concubuerint cum hominibus	119
angeli ceciderunt antequam formaretur protoplastus	119
angeli non possunt deum vt dignus est satis glorificare	156
angeli facti in spiritu sine carne	404
angelorum & virtutum inuisibilium, quare nulla apud Mo sen mentio	8
angelorum non est consilium dare	38
angelorum aspectus Daniel non potuit ferre	110
angelos ex hominibus Christus fecit	324
angelis	74

INDEX.

angelis nullum præceptum datum	406
Anima segnis continua admonitione indiget	18
anima viuens quæ	60
anima quare homini data	155
anima hominis an sit sanguis	163
anima vigilans cuncta mundi obstacula dissecat	193
anima ignita & mens alata	214
anima gratias agens, Deo grata	313
animæ nostræ quæ concessa sint	41
animæ nobilitas perpetuo cogitanda	60
animæ definitio	65
animæ vlcera quomodo curanda	107
animæ indumenta	117
animæ substantia	43
anima qualem curam requirat	117
animæ cibus admonitio ex lectione scripturarum	117
animæ quomodo aurea circumponantur	117
animæ bonum opus	244
animæ nostræ salus multis viis curatur	259
animæ alacritatem corporis imbecillitatem vincere	257
animæ gratitudo quantum bonum	274
animam quidā ex dei essentia esse impiè dicunt	63
animam quidam in brutorum substantiā transire dicunt	63
animam quidam omnino non curant	194
animam gratiarum actioni studentem dominus amat	197
animam feruidā non impediri ab exercitio virtutum	268
Animantia multa homini data in utilitatem	43
animantium varia genera	43
animantium vsus varius	71
Anna vtriusq; sexus mater est	203
Anni varia tempora, nobis varia dant elementa	51
anni partes quatuor	51
anni hominis post diluuium	239
annorum numerus Noë	141
annis quadraginta quomodo semen Abrahæ debebat perire	331
grinari	177
Annulos in viris Chrysostomus taxat	170
Apostoli illiterati ora philosophorū obtinuerunt	310
apostoli tyranni facti sunt fortiores	310
apostolorum flagella & carcer	310
apostolorum nomina, catalogus & distinctio	316
Aquæ creata natura	

aquæ

INDEX.

aquæ deo obediunt	98
aquarum diluuii seuitia	146
aquas diluuii nemo videre potuit	192
Arbitrium liberum Adam habuit	80
arbitrium liberum homini quibus coniecturis proban-	
dum	118
arbitrium liberum quare datum	128
arbitrium liberum non auferri	408
Arbor bona quomodo fructus malos, & mala bonos affer-	
re possit	184. & 185
arbor in medio paradisi hominis voluntatem explora-	
bat	409
arbores steriles sicut fructuosas dominus creauit	33
arbores infructuosæ ad nostram utilitatem conferunt	33
Arca nullum gubernaculum habuit	145
arcæ constructio quid designaret	141
arcam quare deus clausit	144
Ariani perstringuntur	37
Arma nostra non carnalia	13
Arma inuisibilia piis	170
Armatura solida & inexpugnabilis	200
Artes quedam nemini notæ	408
artes quomodo inuentæ sint	289
Arx malorum rabies colligendarum diuitiarum	103
Asensus ad diuinum intellectum ex creaturis	28. & 29
Asinus & pullus eius quid figurent	304
asinus cur gentes designat	395
asini ob stupiditatem & ruditatem homines vocantur	58
Aspicere dei	96
Aspides ob fraudulentiam homines nominantur	52
Astra sine adiutorio dei nō conducunt ad fructum matu-	
ritatem	27
Astronomiam ex cursu stellarum procedere	28
Auaritia infatigabilis ebrietas	114
In auaritiam inuectiua	194
auaritiæ morbo omnes & singulos laborare	233
Auari hominis rabies	109
In auaros	13. 14. & 206
Auditores quique suū remediū in concionibus capiant	36
auditores negligentes rationem reddent conceditæ sibi pe-	
cuniæ	232
auditores beneuoli, alacres reddunt prædicatores	322
	* 5 audis

INDEX.

auditorum alacritas excitat doctorem	1
auditorum utilitas, predicatoris laus maxima	321
Auditus utilis, si adest obedientia & opera	107
Auditis habendi modum non habet	180
Aurum quomodo è venis terræ fiat nemo explicabit	401
Auxilium diuinum speciale	217
auxilio diuino frui nihil fortius	378
auxilium diuinum Ioseph non denegatum	370
B Abel turris ædificatorum similis	182
Babylon quid significet	184
Balaam prophetia de Christo	111
nuper Baptizati ex actis Apostolorum admoniti	203
baptizandi paruuli propter originale peccatum	407
baptismus quantæ sit efficacie	157
baptismus in depositione peccatorum	247
baptismatis gratiam, quam medicinam habeat	213
baptismatis & circumcisionis differentia	231
baptismus maiorem facit discretionem q̃ circumcisio	247
Barbarorum robur vile scire	210
Beatitudinem celestem aliter quàm per afflictionem & virtutem assequi non posse	149
beati qui	390
beati dicuntur morientes virtutibus clari	300
Bella nobis parata	281
bellum continuum Christiano	12
bellum magnum inter mulierem & serpentem	410
bellum fratrum in vtero Rebeccæ	411
Benedictio iusti Noë prophetia est	170
benedicere quid	308
Benefacere homini, est beneficium magnū apud deum dei ponere	160
beneficia dei omnibus horis consideranda	41
beneficia dei in nos collata continuo meditando	74
beneficia dei erga Adam	68
beneficia dei pœnæ & supplicia	149
beneficia in Adam eiecto ex paradiso	149
beneficiorum dei memoria magistra ad vitam virtute præditam	155
beneficia deus in nescios collocat plerumq̃	155
beneficia dei singulis diebus penitenda	155
beneficiorum dei memoria sufficiens est ad virtutum laborem	157

INDEX.

beneficiorum magnitudine deus naturam nostrā allicit	161
beneficiorum dei animalia etiam partem habent	160
beneficia dei cordatos magis quàm pœnæ ad mandatorum obedientiam alliciunt	162
beneficiis deum nobiscum certare	226
beneficia sua quibus deus accunulet	254
beneficia dei variè nobis proponuntur	347
Benignitas dei ad penitentiam adducit	415
benignitas Abraham	250
benignitatis materia	250
Betas cur iam timeamus	42
bestiæ in scripturis quid significant	120
bestiarum naturas deus mutat	342
Blanditia apud diabolum nocua	400
Bona infinita piis ordinata ante mundi constitutionē	12
bona quomodo facienda	23
bona non omnia abiicienda	100
boni compatiuntur, si quando viderint alios, etiam malos puniri	144
bonum nullum agemus, nisi habita superna gratia	143
bona nobis à deo concessa magnam de futuris spem concedunt	212
bonorum presentium ratio non est habenda	215
bona quæ ex electione fiunt, bona sunt animæ	246
boni cur cum malis conuersantur	251
boni pro malis si orant, non tamen exorant	262
bonorum vita derisumentum est pessimorum	426
Brutorum in ferociam qui degenerent à brutis qua ratione differamus	300
C ain fratrem occidendo septem peccata commisisse	57
Cain & Abel q̃ incitauit vt deo oblationē offerret	90
Cain primogenitura sua nō priuatus est propter peccatū	92
Cain nobis in exemplum positus	104
Cain posteritas peior illo facta	111
Cain peccasset grauius nisi patrem suum tam crudeliter pro peccato punitum vidisset	150
Cain filii vocati sunt filii hominum	120
Cain propter necem fratris perpetuā portat ignominia	127
Cain peccatum in decimarum oblatione	150
Caiaphas vera prædixit	115
Calamitas quævis ex sacra scriptura suam habet medicinam	160
calas	160

INDEX.

Calamitatum utilitas 241
Canes ob impudentiam & impetum 241
Canibus qui assimilentur 241
Cantu spiritualiū admonitiōis inflāmatiōes emendandę 241
Carnales vocantur caro 241
carnales vocat deus carnes & non homines 241
carnales qui 241
Carnis expertes qui 241
carnis nomine qui appellentur 241
carnium edendarum initium 241
caro in sanguine animę 241
carnem veram Christus induit 241
Castigare quid 241
Cete grandia quare condita 241
Cham libidinosus 241
Charitate proximum vincere 241
Charitatis germanę argumentum 241
Chorę diabolicę 241
Christianus seipso non fit contentus 241
Christi & Isaac comparatio 241
Christus quid a nobis requirat 241
Chrysostomus a cura domesticę vxore & liberis omnino liber 241
Circuncisio quare pueris Iudęorum data 241
circuncisio ad animę salutem nihil proficit 241
circuncisio signum & sigillum 241
circuncisionis signum quasi frenum impositum 241
circuncisio quare pręcepta 241
circuncidendi pueri octavo die quare 241
circuncisionem ad animę virtutem nihil conferre 241
circuncisionis utilitas 241
Ciuitatis magnitudinem quid faciat 241
Clamor ab ira nascens 241
Cęlestium rerum quare in scripturis pauca 241
Cęli non multi facti 241
cęli nomen plurale apud Hebręos 241
cęli ornatus 241
cęlum absolutum creatum 241
cęli nomē audacię & tēneritatē per hyperbolen docet 241
Cogitatio ferocior quomodo compescenda 241
cogitationum in anima varietas 241
Cognatorum cura magna adhibenda 241

Cohab

INDEX.

Cohabitanes in pace omnia felicia habere 241
Collis testimonij 241
Columba animal mite 241
Comparationes deus sæpe ex inæqualibus facit 241
Compassio piorum in proditiōe malorum 241
compassio Abrahę 241
Conceptionem sine carnis cupiditate non fieri 241
Concionari mortuis auribus tediolum 241
conciones quomodo audiendę 241
Concordia omnibus bonis pręferenda 241
Confessio peccatorum ieiunij tempore 241
confessionis peccatorum utilitas 241
confessio intempestiua 241
confessio plurimum confert ad emendanda peccata 241
confessio peccatorum est etiam abolitiō peccatorum 241
Confusio duplex 241
confusio magna peccatum 241
confusio ducens in peccatum 241
confusionem pręsentis vitę maximi facimus 241
confusionis initium 241
Coniugium non est virtutis obstaculum 241
coniugij numerus in scripturis obseruatus 241
coniugium verum 241
coniugij vinculum indisruptum seruare 241
coniugij concordia 241
coniugij concordiam sacerdotes precibus & benedictionibus confringant 241
coniugium an consuetudo constituat 241
coniugem sortiri iisdem moribus viuentem maximum bonum 241
Consilium diaboli sequens pręcipitur in omnia mala 241
Conscientię iudicium indeprauabile 241
conscientię examinandę quid probe quid improbe sit actum 241
conscientia incorruptus iudex 241
conscientia Adę indita principio accusatur 241
conscientię stimulus non sinit quiescere hominem 241
conscientia ad peccatorum confessionem adigit 241
conscientię vexatio 241
conscientiam humanę naturę insitam sequi 241
a conscientia accusari quanta afflictio 241
conscientia incorruptus iudex 241
conscientię reprehensio qualis 241

Cona

INDEX.

Consolationem vxorem marito præbere
consolatione opus nos habere dominus nouit
consolationes festinatas pios habere
Consuetudini non temere seruiendum
consuetudo praua vincenda
consuetudo dei vt propter seruos suos alios saluet
consuetudinem malam sequi nocet
consuetudinem prætexere est nolle iustum inquirere
consuetudo malitiæ quid secum adferat
In contemptu duplex malum consistere
Continentia Noë
continentia Saræ
continentiæ exemplum Ioseph
continentia mirabilis Iacob
continentiam docere filios nostros debemus
continentiæ laus
continentiæ diligens exercitatio Iob
Conuersio hominis à vitiis ad virtutes
Conuitiis alios incesse non est Christiani
Conuiuium spirituale quando proponendum
Cooperator ad correctionem hominum an deus opus
beat
Coronatos in agonem Christi mittere
Coronam accipit pia mens, opere nondum completo
Corpus hominis cur prius creatum, quam anima
corporis curam maximam habemus, animæ nullam
corpus suum Paulus castigauit
corporis cura maxima
corporis vitia sine animi dolore non esse
à Correctionibus nunquam cessandum
Crapula qualis morbus
crapula & ebrietas capriuum facit animam
Creatura quare omnia sunt
Ex creaturis fabricator mundi agnoscendus
creature singule ratione quadam conditæ
creaturarum rationem scire quale bonum
de creaturis nescierunt philosophari Gentiles
creatorem non colere quantum peccatum
Crucifixus quare sit dominus
Credulitas seruientium erroribus satanæ illusio est
Cultum externum in animum transferre
cultus externus innumera habet mala

INDEX.

Cupiditas habendi fugienda 274
Cura domini magna erga hominem 47. & 225
Dæmon è celo proiectus ob suam nequitiam 76
dæmonis machinationes quales 78
dæmon quos non audeat aspicere 228
Damnationis suæ homo culpa 74
Dauidis peccatum quare nobis proponatur 204
Decimas piam mentem significare 215
decimas deo Iacob promittit 317
Defensionis ianuas dominus aperit 84
Propter defunctorum virtutem Deum misereri viuens
tium 204
Delicta quibus officiis purgari possunt 418
Delicias scriptura subinde inculcat 2
Desidia graue malum 67
desidia quantum malum 92
Desperare nemo peccator debet 171
in desperatis deus suam clementiam ostendit 202
Deus locutus est ab initio cum hominibus 5
deo omnia cedunt 10
deus non subiiciendus membrorum compositioni 62
de deo omnia accipienda vt par est 62
deus infigurabilis est 62
deus & dominus nullā in nominibus diuersitatē habet 66
dei & dñi nominibus scriptura sine discrimine vtitur 66
de deo omnia credenda vt par est 72
dei agnitio humanæ naturæ virtutis est schola 96
à deo que fiant curiosus ab hominibus nō inquirenda 114
dei filii homines, non angeli 119
deus humanæ naturæ se attemperat variis modis 196
desundere deum misericordiam quid 170
deum miro modo obsequi iusto 161
deus quid à nobis requirat 276
deum in mente habens, nihil iniquè aget 284
dei cultus in quibus 400
Diabolus felicitatem homini inuidet 74
diabolus non cogit homines 287
diaboli insidiæ quum bene operamur 188
diabolus mala bestia 348
diabolice inspirationis operatio nolle audire verbum
dei 20
Dignitatum eminentia apud deum nulla 270
dignis

INDEX.

Altitudo humanæ originis in autoris sublimitate
Diluvium ex misericordia dei indutum
dilatationis dei causa
Dilectio proximi ingreditur cum charitate dei
Dispensationum dei multiplex varietas
dispensationes dei curiosè nemo inquirat
dispensatio dei mirabilis
dispensationi diuinæ etiam inuitos seruire
Distinguere quid
Diuitie multorum periculorum autores
diuitiæ quare diuitibus date
diuitiæ Abraham non negligentiores fecerunt
diuitiæ veræ & possessiones
diuitiæ mentis
diuitiæ iusti in quibus sunt constitutæ
diuitiæ quæ mala habeant
diuitias ex misericordia colligere
diuitiæ quæ bonæ
diuitiæ mentis & fidei
diuitiis nihil infidelius
Doctores quibus præconiis digni
doctores omnes Christiani sint
Doctrinæ occasio ex iis quæ præcis euenerunt
doctrinæ spirituales quales
Dolent iusti pro omnibus
Donec in scripturis
Domus, quorum virtute floreat
Dona dei cui cumulatus dentur
dona passim non ab omnibus accipienda
Dona dei data nemo negligat
Dormire in virtutibus & vigilare in vitiis
Ebricitatis damnum fugiendum
ebrietas excæcat sensus
ebrietas nomen non semper de temulentia dicitur
ebrietas voluntarius est daemon
Ebrius nihil boni operatur
ebrii demoniacis comparantur
Ecclesia locus medicinæ spiritualis
ecclesia fiat domus cuiusq;
ecclesiarum cura Paulo incubuit
ecclesia dei mercatus est spiritualis
ecclesiæ preces pro quibus

INDEX.

Eccliam sanctis fieri
Edom quare Esau vocatus
Educatio filiorum honesta sit
Egenorum manus, Dei manus
egenorum magna cura habenda
Egestas voluptatis mater
Egredi mente & alacritate à præsentis vitæ negotiis iube
Eleemosynarum largitas à gehenna ignis eximit
eleemosynæ largitas abolet peccata
eleemosyna semini comparatur
eleemosyna donorum caput
eleemosynæ cautè faciendæ
eleemosynæ vim, mortis tyrannidem vincere
eleemosynæ magnitudo in qua re consistat
cum eleemosyna aliæ etiam virtutes exercendæ
Elementorum obedientia
in elementis gentiles confiterunt
elementa intra suos terminos manent
elementa sæpe contrarium effectum ostendunt
Eloquia diuina sunt thesaurus
Emendationi aliorum affectiones piis seruiunt
emigratio ex vita est liberatio
Enoch ciuitas
Enoch an adhuc viuât necne
Enos nomen Dei inuocat
Equi ob libidinem homines vocantur
Erubescencia vnde
Essentia vnigeniti imperuestigabilis
essentia vna patris & filii
Eux exemplo mulieres prudentiores fiant
Excommunicationes quorundam, quo minus diuina dis
scant
Exire à facie Dei
Exorcismis & exustationibus pueros baptizare
Fabulas vanas Christiani deuiant
Facta omnia propter hominem
facta non omnia propter utilitatem hominis, sed quædam
propter magnificentiam Dei
facta sanctorum hoim non consideranda, sed voluntas
Fames quasi lixor
fames tempore Isaac
fames audendi sermones domini

INDEX

fames ingens sanctos Dei vexat
Fera nobis non dominantur
ferre videntes iustum obliuiscuntur natura sua
Feria Christianorum i ferias instituere regum est
Fides in Deum secunda ancora
per fident humanum genus ab initio salutem consecutum est
ad fidem firmam & credulitatem quomodo deus huma-
nam naturam inducat
fidei scintillam hostes varii non potuerunt extinguere
fides vera quæ 226 fidem omnem deum manifestare
fidem veram non attendere his quæ videntur
fides & charitas in Deum quomodo se habeant
fidem corporalibus oculis non esse contentam
fides religionis fundamentum
fidei utilitas 416 in fide vivere
filias elocare priscorum more Christiani debent
filii par dignitas cum patre 38 filii qua doctrina imbuendi
Firmamenti usus
Flagella ut sunt gladii occasiones
Fluminum spirituum natura
Fœdera nobiscum inquit deus humano more
Fœneratores taxantur
Formam pulchram nemo accuset
Formositas Saræ in ipsa senectute
Fortuito nihil est factum
Fratrum qualis cura habenda
Fructus spiritus qui accipiant 19 fructuum prouetus vnde
Frugalitas in veteri & nouo testamento præcepta
Frugalis Abrahæ vita
Frumentum metiri secundum corpus
Furtum morte puniendum 147 Futura Deum scire
Gehenna non timenda propter ignem inextinguibilem
a gehenna quomodo liberemur
gehenna quare condita
Genealogia rarus modus 128 genealogie optimus mos
genealogia Melchisedech quare careat
Gentibus cohabitare possumus
Gerarorum malitia 311 & 312 Gigantes qui
Gloria humana multorum malorum causa
gloria humana pios vitio sequitur
gloria superna vestiti erant Adam & Eua
gloria vana quæ

gloriam

INDEX

gloriam humanam desiderantes, à diuina excidunt 179
gloria humana à vera gloria facit excidere 183
gloriam iustam bene vitando acquirere 405
Glorificare deum ut dignus est, non possunt etiam angeli 196
glorificari vult deus per nos 179
Goliath prosternitur 289
Gratia opulenta quibus tribuatur
gratia dei inuictos efficit 14 gratia cur deo agamus 43
gratia saluar, & laborum retributiones dat 137
gratia per madata dei, si volumus possumus nobis conciliare
gratia diuina omnia diuerso modo operatur 169
gratia diuina apostolorum alacritatem confirmauit 170
gratia superna qui fruuntur 240
gratia dei quibus largiatur 244
gratia dei murus inexpugnabilis 283
gratia superna nisi adiuti nihil recte agemus 315
Gratis hominibus deus largius sua munera tribuit 95
Gratitudinem nostram Deus amat 96
gratitudinem solum à nobis Deus requirit 165
Gula damnatur, non cibis 44
Habitacula commoda spiritus sancti
Hæreses sicut zizania pullulant 7
Hæretici omnia curiosius explorant ad suos errores defen-
dendos
Hebdomada magna 78
Helias mortem non est expertus 186
Homo ex luto carnalis
hominis origo cogitanda 7
hominum genus mutabile 39
homo cur post alias creaturas conditus 36
homo ex duabus substantiis constitutus 316
hominis propria 119 hominis imago 119
homo brutorum nomina in se transiulit 170
homo totus sæpe ab anima nominatur 381
homo quid
Honore concessio abutentes cum domino affligantur 415
honor quibus exhibendus 102
honor maximo digni virtute præditi 261
honor cui defertur, non respiciendus 388
honorem Ioseph docuit exhibere filios suos patri 392
Hospitalis angelos & Christum suscipiunt 207
hospitalitatis non est singula diligenter perferuari 264
hospitas

INDEX

hospitalitatem vere exercere quid	211
ex hospitalitate lucra ingentia	211
hospitalitatem quidam solum verbo indicant	211
hospitalitas non in sumptuosa mensa	211
hospitalitatis frequentia	211
Hospitum aduentus thesaurus quidam	211
Hospitio excepturi, ne queramus quis, & vnde	211
Hostiæ nostræ spirituales	211
Hostiæ humilium	211
Humana despiciere est virtus magna	211
humanam fortunam quidam Deo tribuunt	211
humanum genus quid perdidit	211
humanitas Christi variis rationibus probatur	211
humiliari quid	211
Iacob quid	211
Ianua fiduriæ quibus aperiantur	211
Ieiunantis officium	211
Ieiunium in paradiso institutum	211
ieiunii vrilitas	211
ieiunium animæ elementum est	211
ieiunium Christi quare non quadraginta dies exceßerit	211
ieiunium arma ministrat contra diabolum	211
ieiunium animarum tranquillitas, senum decor, &c.	211
ieiunium solum nihil prodest	211
ieiunia qualia esse debeant Christianorum	211
ieiunium est abstinencia à vitis	211
ieiuniis quibus non opus	211
ieiuniis infirmi non astricti	211
ieiunium verum quod dominus à nobis exposcit	211
ieiunium verum	211
ieiunio preces oportet esse coniunctas	211
ieiunia carnis & cupiditatis vitia domare	211
Ignorantiam quare Deus sæpe simulet	211
ignoranter non peccamus	211
Ignis oia domat	211
Ignis inextinguibilis diabolo præparatum	211
ignem inextinguibilem sibi ipsi accendere	211
Imago de principatu & domitio	211
imago & gloria dei est vir	211
secundum imaginem dei quid	211
Imitari deum debemus pro humanis viribus	211
Immoderantiam fontem esse omnium malorum	211
Immunda animalia quæ	211
Impregnate mulieres dominum consulant	211
Indignationem frangere modesta humilitate	211

indign

INDEX

Indigni sæpe prædicunt mirabiles res	116
Infirmam humane dominum se attemperare	149
Ingratitudinis pessimum signum	151
ingratitude verba contra scripturam loqui	151
ingratitude nostrâ deus sua misericordia superat	151
Inimici quando diliguntur	415
Inimici diligendi, sed cauendi	415
Inimici, quibus mediis mitigandi	415
Insuriarum reminisci quantum malorum	161
iniuriam facientes prohibendi	161
iniuriam passi quomodo, consolandi	161
Inobedientia Adæ quantum malum debetur	161
inobedientie argumentum gustus ligni	79
Intemperantia in cibis fugienda	45
intemperantia vnus multos perdit	113
Intercessio sanctorum viuorum quando profit	175
Interrogare Dei	86
Intentio nostra, vel condemnatur, vel coronatur	104
Inuidia demonis	75
inuidiæ furæ diabolus in decipiendo Euan satisfecit	79
inuidia Cain in cædem fratris extimulauit	104
inuidiæ morbus absurda operetur perpetuo	189
inuidia diaboli inuentum	290
inuidia nihil cum ratione agit	322
inuidia radix homicidii	322
inuidiæ perniciæ se vsq; ad cognatos extendit	360
inuidia ab anima nascitur	365
Inuidus contra suam ipsius salutem omnia facere	365
Inuocatio domini sit cum dolore animi	240
Iob laudes	240
Iob alius salutis fuit autor	240
Ioseph filius senectutis	360
Ioseph figuram Christi habuit	362
Iosephum certamen ingens tulisse	360
Ioseph quibus sit exemplo	370
Iosephi tentationes per adulteram	428
Ira truculenta fera	181
Iris quomodo fiat	167
Irridentes despiciere non parua res	127
Isaac parentum gloria	417
Iudei toti præsentibus rebus inhiarunt	6
Iudei literam habent, non sensum	16
Iudex quisque in suis delictis sit	262

Indicet

INDEX

Iudicet nemo fratrem nisi causa prius cognita	81
iudicare dei 83 iudicandi non sunt fratres temere	139
iudicia dei pro dispensationibus & gubernationibus	17
iudicium domini ante oculos quotidie ponendum	10
iuramenta fugienda 79 iurare dei per semetipsum	194
iustitiam ex fide reportare	237
iustitia est credere iis quæ a deo dicuntur	174
iustus quasi scintilla in medio mari	118
iusti duo in scriptura præcipui	120
iustorum genus amicam dilectionis	131
iusti causas rerum expendunt, non res ipsas	144
iustorum vitam quomodo dominus dispense	106
iusti sæpe obliuiscuntur promissionum Dei, & humana	201
xilia querunt 109 iusti quomodo imitandi	221
iusti apud Deum pigri non possunt prodesse	168
iustorum virtutes quare scriptæ	280
iustus ignorans scrui dei voluntati	119
iustorum vitam totius philosophiæ continere doctrinâ	214
Iuuenes non negligendi	354
Iuuentus per seipsam ad ruinam procliuis	352
Iuuentutis freno rationis carente, in omne malum ruere	313
L Aban cultui idolorum deditus	311
Laborum nomen pro loquela	251
Labor noster inanis, nisi manus domini adiuuet	21
Lachrymas effundere præ gaudio	354
Lamech peccatum suum confitetur	104
Lamech diluuium quietem appellat	436
Latronis penitentia	161
lato in puncto temporis abluit omnia peccata	352
Laudare dei opera dignè non possumus	21
laus melioris oboritur ex comparatione peioris	405
Lectio domini vacemus diuine	172
Leonum appetitum Daniel cohibuit, leo mansuefit	41
Leui tribus quare in sanctum ministerium segregata	307
Lex quare data	307
Liberalitas domini omnia vincit	149
Libertas per peccatum ablata	45
Libri sacri legendi conuocatis proximis	29
Libidinum flammæ quid comprimat	200
De ligno paradisi questio	68
lignum in paradiso quam virtutem habuerit	79
lignum scientiæ boni & mali quare	80

lignum

INDEX

lignum fuit obedientiæ dei quadam exercitatio	80
ligni crucis utilitas	81
lignum per Adam operatum esse mortem	409
Lingue regulæ aliquæ ponendæ	18
lingua temeraria quomodo refrenanda	75
lingua vna omni naturæ hominum	181
linguæ vnitas cohabitationem facit	184
Litis occasio	206
Locus virtute non facit proditos	267
Longanimitas dei mirabilis cum sanctis suis	209
Lothi quomodo diues factus sit	205
Lucrum quantum differente deo acquiritur	217
Pro lucro temporali omnia sustinemus, & pro salutis ratio-	229
ne nihil 229 lucrum animarum nostrarum	213
Luctus triplex Adam	112
Ludos equestres videntes à Chrysostomo taxantur	14
ludos videntes an peccant & quale nam peccatum	26
ludi inutiles & prohibiti	29
Luminare magnum quid	27
Lunam noctis dissipare tenebras 29 lunæ utilitas	28
Lucis sensibilis & lucis mentalibus differentia	10
Luxuriæ vsus capit post amissionem paradisi	97
Luxuriosus quomodo sanandus	74
Luxus in crinibus ornandis	117
luxum Abraham fugit	197
M Achinatio diaboli	92
Magister ludi quid agere debeat super puero indoc-	251
tili	90
Maledicti monumenta	101
maledictionis aduersitas	177
maledictio Cham	87
maledictio nō erat sensibilis, quia deus serpente maledixit	115
Malitiæ magnus est labor	116
In malitia ambulantibus quid contingat	207
malitiæ radicem Abraham germinare non permisit	118
Inter malos versari piis nihil nocet	42
Mandatum domini Adam totum subuertit	161
mandata dei leuia & facilia	295
mandatorum dei rationes infideles requirunt	23
Mane quid	199
Manichæum materiâ corruptibile deo dicere coeternâ	7
Manichæi hæresis de præexistente materiâ	7

** 4

Mann

INDEX.

Manicheus taxatur	461
Manfuerudinem quidam simulat	3
manfuerudine opus gemina concionatoribus	37
manfuetudinis bonum	244
manfuetudo vera	312
mansuetudine nihil potentius	337
Mari metram posuit dominus	45
Maria incredula verbis angeli	303
Martyrum loculi visitandi vt benedictionem percipia-	
mus	74
Melchi regnum significat	215
Membra omnia munienda	71
membra Christi meretricis membra facere	439
Memoria aeterna vnde paranda	182
memoria laude digna	183
memoria tabiliha ob vestes	183
Mendacio an cooeretur Deus	318
mentitus est Deo Cain	103
Mens membris seruit	89
mentem solam requirit Deus	115
mens verborum comes sit	185
mentis pie specimen	197
Mensa sancta & terribilis	164
Meritum breue comparatione donorum	405
merita hominum a diuina gratia prouenire	408
merita nostra esse vult Deus, quae ipsius sunt dona	408
meruit diuinum praesidium Abraham	259
Metu Deus suos liberat	107
metum Deus dat malis	314
Meum & tuum contentionis occasio	208
Miser qui in peccatis moritur	389
Misericordiae argumentum in singulis operibus Dei	94
misericordiae Dei magnitudo ineffabilis	84
misericordiae diuinae mos	115
misericordiae Dei rara species	160
misericordiam Dei, qui reuocent	161
misericordiae opera non negligenda	218
misericordiam facere Deum	288
misericordiae apud Deum pelagus	414
Modus vbique bonus	50
modestia vera	308
Monimentum quale post se relinquendum	375

Mon

INDEX.

Montana loca non opus querere studioso virtutum	247
Morborum genera infinita vnde	45
Mores Cham fugiendi	170
Mos Domini erga animam esurientem	33
Mors ex crapula ingressum habuit	2
morte mori quid	92
mors a Domino vtiliter dispensata	94
mortis spectaculum quando Adae oblatum	108
morti in humanum genus ius relictum	183
mors corporis pulchritudinem corrumpit	168
mors piis quid sit	210
mors iustis olim terribilis	281
mors Christianis est somnus	281
mortis periculum pios mirabiliter euadere	285
mortis dies quare nobis incerta	307
mortem antiqui patres timuerunt	307
mors peccatorum	390
mors in hominis contemptu pendebat	408
Mortuus neq bona, neq mala operari potest	174
Moyse & Prophetarum comparatio	5
Moyse literas a Deo attulit	5
Moyse nihil a se loquitur	15
Mulier propter virtutem formata	73
mulierum dolores	88
mulieres quae supplicium semper in auribus habeant	90
mulieres quando pariunt, ad domum confugiant in ipsis do-	
loribus	113
mulieres quas ob causas a multis despiciantur	235
mulierum cura habenda	241
mulierum exemplum quod imitari debent	264
mulierum priscarum robur	301
Multitudo non est sequenda in salutis negotio	118
Mundus & celum cur condita	39
Munera de ouibus dicitur	96
muneribus Dei abuti quale peccatum	233
Mutationes rerum variae	337
N	
Aid vocatur motio	140
Natura Dei inscrutabilis	6
Natura nostra fragilis	110
natura ante legem sufficientem doctrinam habuit	176
natura opifex Deus	242
Natura quae insunt, nihil prosunt, nisi voluntatis opera bo-	
na sequantur	394
	natu:

INDEX

naturam corrigere domini est
 Naturarum prudentia
 Negligentiores facit incerta punitio malos
 Nemrod homo tyrannus
 Niniue vrbis conditor
 Noë quietem significat
 Noë quot annos docuerit
 Noë virtutem malitix prætulit
 Noë ebrietas excusatur
 Noë an secundo in ebrietatem inciderit
 Noë nomen vnde
 Noë interpretatur quies
 Nominum impositio dominium habet
 Per nominū impositionē symbolum dñi cognoscitur
 nomina locis à rebus contingētibz scriptura imponit
 nomen Adam Eua imponit
 nomen immortale qui primi quæsierint
 nominum impositio recens natis qualis esse debeat
 nomina puerorum à mulieribus olim non temere imposita
 nomina temere ne imponantur pueris
 nominum impositio varia
 Nudati Adam & Eua propter peccatum
 Nuditatis agnitio quando Adæ obuenerit
 Ex numerorum obseruatione multe hæreses ortæ
 Nuptiæ non sunt in causa, quò minus quis deo placeat
 nuptiæ consolatio sunt pijs
 nuptiarum honesta mysteria non inuulganda
 nuptiarum pompa diabolica
 nuptiæ olim cum honestate celebratæ
 nuptiarum honestatem quidam corrumpunt
 nuptiæ imago dilectionis dei
 nuptiarum pompæ à diabolo inuentæ
 nuptiæ quare à deo institutæ
Obedientiam elementorum iracundi & feroces imitantur
 obedientia summa Abraham
 obedientia singularis Saræ
 obedientia in adimplēione mandatorum est
 Oblatio panis & vini Christi typus
 Occasiones ex nobis deus expectat
 Oculis fidei in scripturis indigemus

INDEX

oculi mentis Adæ aperti
 oculi opus
 oculus quare à deo factus
 oculi fidei ineffabilia bona dent
 oculi fidei ad quid sint intenti
 oculi mentis acutè vident
 oculis mentis excreatis, visum corporalem nihil prodesse
 oculi Agar aperiantur
 Offensio proximi quale peccatum
 Offerenda sunt deo pretiosissima
 offerentium sanam mentem vult deus
 Officiorum assiduitate hostes conciliandi
 Operantium voluntas coronatur
 Opera fidutiæ fulcimentum
 opera sine fide mortua
 operibus docendus populus
 opus deinde doctrina in pijs sunt
 opera verè spiritualia
 operibus bonis humilitas velut fundamentum subternenda
 operibus vicini erudiendi
 In operibus bonis maxima virtus
 operibus bonis ne extollamur
 opera dei curiosius non sunt exploranda, sed credenda
 opera virtutis quidam ob humanam gloriam faciunt
 opera bona animæ ex electione fiunt
 Opum contemptus non magna res
 opes quouis fugituo infideliores
 opes quibus proficit
 Oratio Christianorum contra quos præualeat
 oratio nostra apud deum efficit plus quam aliorum
 oratio pro remissione peccatorum
 orationis vis naturam superat
 orationis regulæ nobis præscriptæ
 oratio quid
 Originale peccatum in pueris
 Orandi cupiditas in mulieribus
 Orium omnem malitiam docuit
 Ouium Christi qualis cura habenda
Palmites pro teneritudine præceptorum
 Panis mirabilis parura

I N D E X.

Paradisum quidam negant esse super terram	41
Paradisio providentiæ magis quam indignationis ei- ctio	94
Parentum diligentia erga pueros	211
parentum virtutes quibus prosint	124
parentes Abrahæ infideles	211
parentes quo filiis suis vxores ducere olim solebant	211
Ob parentum malitiam pueri non accusandi	42
parentes Abrahæ iniusti	42
Pardi cur homines nominentur	42
ad Partum Deus naturam excitat	311
Patientiæ digna merces	211
patientiæ excellentia in Abraham	211
patientiæ & fortitudinis bonum	211
patientia purgari	311
Pauli modus docendi	7
pauli mentio in ore Chrysostomi frequens	54
paulus omnes virtutes perfecit	54
paulus eandem nobiscum naturam habuit	54
paulus magister orbis	54
Pauper est propter diuitis salutem	211
pauperum ventrem pecunias conseruare	401
Pax externa quibus proffit	201
pacis domesticæ utilitas	241
Peccans voluntas attulit malum non lignum	51
peccatoribus quid Deus requirat	201
peccatores aduersis purificari	211
peccatorum curatio per ieiunium	1
peccatorum magnitudinem scire non parua via ad virtu- tis reditum	25
peccatorum culpa Deo inculpatiss. non adscribenda	41
peccatum ad multam confusionem deducit	11
peccatorum magnitudinem experientia docet	91
peccata septem Cain	101
peccati consuetudo	101
peccata corrigere in duabus hebdomadibus	141
peccatis conuersio exhilarat Deum	141
peccata in proximum quomodo Deus punit	110
peccata proximi in nos dimittimus	110
peccata contra Deum curemus ultum iri	110
peccata fratrum non diuulganda	211
in peccatis persequerare grauius quam peccare	177

I N D E X.

pro peccatis propriis quisq. pœnam luit	178
peccatorum memoria continuè circumferenda	184
peccatorum pœnas grauiores & valde minores Deum iudā care	211
peccata quæ nos condemnent	278
peccata parua contemptui præterire	350
peccatum suo tempore mentem affligit	378
peccata omnia vnde pullulent	407
peccati varia descriptio	467
peccati pœnam peccatum esse	407
peccati natura grauissimum pondus	424
Pecuniarum auiditas mentem obtenebrat	12
pecuniarum cupiditas quomodo eliminanda	160
pecuniarum collectio insania est quædam	194
pecuniarum accessionem curarum incrementa adferre	306
Pecudes rationales quomodo pascendæ	344
Pellibus Adam non perpetuo vsus	93
Peregrinos malis afficere quantum peccatum	200
Periculis temere nemo se obiciat	328
Petenda quæ sint	185
petere à Domino temporalia indicat infidelitatem	326
Petitiones nostras Dominus præuenit	162
petitiones nostras Deum sua liberalitate transcendere	386
Petri libertas loquendi	170
petri mors qualis	390
Phaleck quid significet	184
Piscatores obturarunt Philosophorum ora	170
Pii quare cum impiis permixti habitare	218
Pœnæ infernales	98
pœna Cain inflicta	101
pœnam eandem quare bruta cum homine sustineant	123
pœna in futuro seculo est durans	143
pœnas quare Deus prædicat inflictorum	143
pœnam Deus non ex ira infert vel affectione	140
pœnæ omnes De misericordia admixtæ	150
pœnæ aliorum nos castigant	254
Pœnitentini seræ nulla utilitas	267
pœnitentia dei	122
pœnitentia animam facit	149
pœnitentiæ medicamen nō aspernandum in tempore	102
pœnitentiæ veræ descriptio	140
Ponere dei	141

INDEX.

Potentia dei in omnibus elucescit
Præceptum dei omnia facit & potest
Præcepta Veritatis semper per aduersarios crescunt
Præscientia dei
Præsentia ab umbris & somniis non differunt
Præsumptuosus nemo sit, ob multitudinem bonorum op
rum
Præteritorum experientia formidinem incutere solet
Preces difficilia, leuia faciunt
preces sobrie
precum efficacia
precibus continuis insistentium
precibus quare noctu insistentium maximè
precum assiduitas deo placet
preces offerende in omni loco
Primatus Esau desiderio lentis addixit
Primogenitura ius transfertur in Seth
primogenitura summus honor apud veteres
primogenita parupendit Esau
Probatur supra modum Abraham
probatus Abraham vigintiquatuor annis
Probum vel improbum esse electionis est
Progenitorum malitia nihil offendit naturam nostrā
Promissiones dei perpetuo animo cogitandæ
promissiones dei fidem suscipere non solito more
promissionum dei excellentia
promissiones diuinas grauatim nemo ferat
promissa dei impossibile excidere
promissionum pondera iustis dantur
promissionum dei efficacia
Propheta mentalibus oculis futura viderunt
Prophetie dignitate Adam insignitus
prophetie quedā ad Christi aduentum differuntur
Prospera deum aduersis temperare
Prouidentia dei erga sanctos
Proximi cura qualis adhibenda
proximi bonis tabescere quorum sit
cum proximis etiam vilibus nemo litiget
Psomthomphanech quid
Ptolemæus rex libros diuinorum curat græce reddendos
Publicanus iustificatur magis quā Phariseus
publicano nihil deterius

INDEX.

Pueros dat non natura, sed diuina gratia
Pulchritudo nemini causa est interitus
Puluar iacob lapis
Puluis est terra vilissimum
In puniendo mos dei
Questiones in diuinis inutiles fugiendæ
Quadragesima Chrysostomi tempore
quadragesimæ debetur reuerentia
quadragesima olim in hebdomada dies duos, remissionis
habuit
Quadragesima annis an Iudei in Ægypto fuerint
Rachælis solertia
Rationarium Christianus sibi faciat
Rebecca sterilitas precibus est soluta
Recordari dei
recognitione non habet deus opus
Reliquæ scripturarum marcidie non sunt
Remissio peccatorum per misericordiam dei
Remunerare deum præteritis & futuras virtutes
Reprehensiones à spiritu sancto factæ sunt in scripturis
Repulia quare creata
Res mundi incerte
Resurrectionis exordia
Retributio futura in animam ponenda
retributio peccato par
Rei condemnati benigniter tractandi
Rubini temeritas
Sacerdotem angelum in scripturis vocari
sacerdotes ab imprægnatis interrogati olim
sacerdotes quales olim
sacerdotum dignitas in Ægypto
sacerdotes idolorum in magno pretio habiti
sacerdotibus dei qualis cultus deferendus
Sacrificium maximum
sacrificia de fructibus terre
sacrificia quare deus sibi permiserit offerri
sacrificium deo beneplacitum
sacrificium precum, si quid incepturi sumus, domino prius
offerendum
Salathiel angelum principatum tenere
Salutem amittere ob sui ignauiam
salus

INDEX.

salutem quare quidam tempore Noë assequuti sunt	99
salutis materiam negligere quantum malum	94
Sanctificare quid	95
Sanctorum vita & conuersatio quare conscripta	105
sancti omnes eandem nobiscum naturam habere	117
sanctorum opera bona & peccata nobis scripta sunt	117
sancti cur tam sepe in peccata cadant	118
sancti demortui a supplicio neminem liberant	172
sanctorum mos affligis compati	172
sanctorum vita quare conscripta	177
sanctorum virtutes quare nobis propositæ	177
sancti quibus præsent	178
sancti omnes afflictionibus probati	188
Sanguinarias mentes auersatur deus	218
Sanguis brutorum multarum egrediturum causa	218
sanguinem portare in manibus	241
sanguis nomen crucem significat	248
Sapientie humane omne studium in concinnandis ven-	346
bis	390
Sapientie dei variae viæ	70
Sara fortitudo	215
Sara studiosa mens sapientie	15
Saram imitentur mulieres omnes	218
Sara soror Abraham ex patre	255
Satan per verba virus suum immittit	218
Satan quare è cælo depulsus	218
Saua vxor Iudæ	218
Scandalum non præbendum infidelibus	218
Scientiam boni & mali naturam insitam esse	218
Scortationis malum diluuium inuexit	218
Scortatio alia innumera mala in se complectitur	218
Scortatorum anxietas ubiq; locorum	218
Scriptura non credens, vt vel furibundus vitandus	218
scriptura antidotum præbet omnibus calamitatibus	218
scripturæ diuinæ obloquentem pro infano habeas	218
scriptura ad nostram imbecillitatem loquitur	218
scriptura non ubiq; omnia particulatim enumerat	218
scripturæ sacræ in omnibus sequendæ	218
scripturæ mos utilitatē quæ hinc est sensibilibus rebus con-	218
ferre	218
in scripturis diuinis exponendis personarum diuersitas	218
tendenda 79	218

INDEX.

scriptura etiam in fundo scrutanda	99
scriptura omnia narrat ad nostram infirmitatem	94
scriptura nihil temerè loquitur	95
scriptura superuacua non commemorat	105
scripturæ quare scriptæ	117
scripturæ obiter non sunt legendæ	117
scriptura nihil sine ratione habet	118
scriptura diuina propter nostram salutem	172
scripturæ diuinæ sæpius in enarrandis vitiis & virtutibus	172
sanctorum	177
scriptura nihil temerè continet	177
scripturæ expendendæ non reprehendendæ	178
scriptura diuina pharmaca quotidiana piis dat	188
scripturæ sacræ mos	218
scripturam diuinam domesticam gratiam habere	218
scripturarum exercitatio demonis insidias excludit	241
scripturam nihil otiosum habere	248
scripturæ diuinæ cum timore audiendæ	346
scripturam sanctam nihil superuacuum habere	390
scripturæ diuinæ accurata diligentia in omnibus	70
scripturarum diuinarum vsus	215
scripturarum dominus intelligentiâ dat diligenti lectori	215
Scrutanda non sunt quæ supra nos	15
Sedek iustitiam significat	218
Senectus bona quæ	218
Sententiæ domini quare sepe reuocentur	218
luxta sepulchrorum loca, ubi parentes quiescunt, quidam ha-	218
bitare volunt	218
sepulchrum proprium Abraham non possedit	218
Sepultura Isaac	218
sepulturæ himiam curam quidam habent	218
Septenarius numerus	218
Sermoni spiritali omne tempus congruum	218
sermonum mensa congrua suis temporibus apponenda	218
Serpens Euam allocutus est	218
Serpentes cur homines vocentur	218
Serpens instrumentum diaboli fuit	218
Serpens an rationis particeps	218
Serpenti quare pœna infligatur qui diaboli solum instrumen-	218
tum fuit 204	218

INDEX.

Servitus unde originem sumpserit	27
Servus vere qui peccatum operatur	27
Servi dei nostra refocillatione preferendi	28
Servus dei per inimicos celebrari	28
Servorum mos	28
Seueritas apud deum benigna	40
Similitudinem dei pii habent	40
Simplicitatem malitiæ locum dare	40
Simplicitas malitiam fugat	40
Sodomitarum peccata	103
Sodomitarum pœna	104
Sodomiticum peccatum	27
Sodomorum terra inutilis facta ob malitiam	27
Sodomitarum terra inculta	414
Sodomitarum malitia	414
Sol mirabile elementum	28
Solis utilitas in maturescendis fructibus	28
Solis varii usus	28
Solitudo qui tuto inhabitare possint	28
Somniorum euentus deum reuelare	28
Spes futurorum bonorum presentem fortunam lenit	28
Spes bona vitæ huius labores imminuit	28
Sphæroter quid	28
Spinæ sunt sollicitudines huius vitæ	28
Spiritualia eloquia cum alacritate scrutanda	28
Spiritualia petenda	28
ad spiritualia non consuetudine sed sobrio modo accedendum	28
Spiritualia distributione magis crescunt	28
Spiritualis & homo multum differunt	28
Spiritus pro vi qua deus curam nostri agit	28
Spiritus dei ad infirmitatem nostram se demittit	28
Sponsalia ante multum tempus facere	28
Stellæ in cælo positæ non fixæ	28
Stellarum usus	28
Stellæ cur in cælo interdiu non discunt	28
Sterilium chorus quid sibi velit	28
Sterilitas viam parat virginitati	28
Sterilitatem Sara non deplorat	28
Sterilitatem à domino venire	28
Superfluum nulla utilitas	28
Syllaba nulla in diuinis literis prætereunda	28

Symon

INDEX.

Symeon quid	93
Ela diaboli	13
Temporum scientia multas huius vitæ commoditates adfert	28
temporum vicissitudines	31
temporum necessitate liberati sumus	35
Tentamenta premiorum materia	350
Tentationum varia nomina	8
tentationes dei quales sint, & quandiu durent	130
tentationes iustorum	100
tentationes signum sunt, quod deus nostri curam agat	202
tentationum utilitas & lucrum	202
in tentationes iusti sepe cadunt, & improbi euadunt	217
tentationes piis occasionem lætitiæ magnæ fieri	202
tentationes ferre cum gratiarum actione quantū bonū	274
Terræ ornatus	20
terra nutrix nostra	40
terra patria nostra & sepulchrum	40
terra optima nutrix	31
terra pro inhabitatoribus terræ	129
Tertio pro sepe	180
Testamenti veteris libri Hebræorū lingua conscripti	16
testamentum dei cum Abraham	245
Testimonium fide dignum	137
Thamar irreprehensibilis propter concubitū cū Iuda	245
Tharra pater Abrahæ	222
Timore non carent iusti	247
Timotheus impletum parentem habuit	423
Tradere est voluntate passionem subire	214
Tribulationes domino nos appropriare faciunt	241
Triennia quæ	310
Tristitia duplex Cain	97
tristitiæ remedium vini usus	173
V & quid designet	128
Veneræ rei lex prima	99
Ventre superiorem effici canem	210
Ex auditu verbi dei quando utilitas sequatur	2
verbo dei credendum	6
verborum crassitudo in scripturis propter humanam imbecillitatem	10
verbo domini omnia facta sunt	22
verbum spirituale nos munit	30

A a

per

I N D E X.

per verbum mens Abraham erigitur
in verborum humilitate pius non heret
Vespera finis est lucis
Vestium amictus quale nobis monumentum
Vestes tinea non dande
vestium luxus carpitur
Veitutus noster sit frugalis
vestitus & ornatus mulierum reprehenditur
Vix domini
Vidua Sareptana
Vinum bibere non malum
vini bibendi inuentor primus
vini abusus solum malus
Viperæ cur homines nominentur in scripturis
Vir & mulier vnum sunt
viri quem honorem vxoribus præstare debeant
viro superna manu adiuto nihil beatius
virum ad vxorem à forensibus negotiis quasi ad portum
confugere
Virginitatis dignitas in paradiso
virginitatis cultos secessio
Virginis ingenuæ mores
virginis mores olim literæ erant nuptiales
virginis faciem lob fugit
virgines angelicam vitam imitantur
Virtus quibus sit familiaris
virtus per seipsam admirabilis 124 virtus vera
virtus in adultera declaranda
virtus semper coniunctam habet humilitatem
virtus dei in aduersis & prosperis rebus ostenditur
virtus omnibus rebus præferenda
virtus quando torpescat
virtutis potentia
virtutis opera non ob promissas mercedes exercenda
virtutis naturam propter hominum amicitiam facere
virtutis thesaurus in Noë
virtutis certascientia in natura nostra
virtutis studiū apud veteres 137 virtutis mira raritas
virtutis fundamentum 138 virtutis fortitudo
virtutis natura qualis
virtutem seruare in media ciuitate possumus
virtutem negligenti nullam esse excusationem 139

I N D E X.

eam virtutibus incorporeis nobis certamen 170
Visiones noctu accedere 215
Vita consonet fidei dogmatis 20
vita Christianorum qualis esse debeat 36
vita mollis & dissoluta fugienda 73
vita sepe grauior morte 101
vita præsens deceptio 110 vita optima quæ 218
vitam quid maxime conseruet 119
vitam in viuram accipere 413
ad vitam optimam instituendam quæ attineant 107
Visus est Deus Abraham 106 visus duo 209
vitium etiam mali accusant 21
vitium à natura non est 7
vitia non in natura sed voluntate & arbitrio sita 175
vitia ex animo exsecemus 34
Viuenti consilium vanum occasio multorum malorum 181
vivere iuxta Deum debemus 35
Vitionis audiam hominem Deus auersatur 162
vitionem Abraham vbluit petere 281
Voluntas nostra malorum omnium causa 139
voluntas peruersa malorum omnium causa 199
voluntatis libertas in Adam 69
voluntatem hominis dominus coronat 203
in voluntate nostra totum relictum est post gratiā dei 119
in voluntate nostra sitæ sunt virtutes & vitia 121
Voluptas corrupta sua sponte ad malum ruit 174
Voluptati formosos difficile imperare 419
Vrsis colluctatus est David 289
Vsuræ rara natura 13
vsuræ spirituales non prohibite 312
Vulnera peccatorum Deo proponenda tanq̃ medico 162
Vxorum nulla mentio in scripturis 105
in vxore animæ pulchritudo & morū nobilitas q̃renda 279
vxores iustorum quæ steriles fuerunt 305
vxorum Esau pessimi mores 323
vxores multas quare antiqui patres duxerunt 334
vxores iacob idolorum cultui addictæ 341
Z Ara interpretatur oriens 367
Zelotes fuit Phinees 318 zelotypia graue malum 335
Zelus veniam negans furor est 419
zelum temperare misericordia 419

F I N I S.

Vita beati Ioan- NIS CHRYSOSTOMI

EX SVIDAE COLLECTANEIS INTERPRE-
te quidem incerto, sed per Godefridum Tilmans-
num Carthusianum ad Graecorum exempla-
rium fidem restituta germanae
lectioni.

Iohannes Antiochenus cognomento d-
ctus Chrysostomus, presbyter quidem
inter primos Antiochia, Eusebii autem
Emeseni philosophi Diodorig; sectator
fuit. Hic multa conscripsisse dicitur,
quibus dialogi, de sacerdotio inscripti
mirè excellent, tum sublimitate & ipso
phrasi, tum lenitudine dictionis ac vo-
cum venustate. His proximè concertant, qui in Psalmos
Dauidicos sunt, sermones: necnon insignis eiusdem in Eu-
angelium Ioannis expositio, sed & quae in Matthaeum, Mar-
cum & Lucam reliquit commentaria. Porro reliquae eius
commentationes numerum excedunt prosum, ut qui vni-
uersam scripturam Iudaicam pariter & Christianam simili
commentandi genere sic illustravit, ut alius nemo. Quodq;
ex tempore, nullo negotio retentus erudiret omnes, lin-
guamq; haberet admirabili fluore orationis exundantem,
ipsis etiam abruptis Nil fluctibus fecundiorum: non me-
diocriter hinc illi accreuit suorum de se testium celebratio-
nominis. Neq; enim alius aliquis à seculo tantà dicendi ma-
gnus est facultatem, quanta hic & solus abundè locupletat-
us est. Adeoq; solus hic citra inuidiae rubiginem incorru-
ptèq; aureum imò diuinum sortitus est nomen. Quae hic
conscripsit omnia percurrere & ad calculum reuocare, non
hominis esse cōtenderim, sed Dei potius, ut qui vnus omnia
nouit. Ceterū diuus hic Ioannes Chrysostomus intentissi-
mus exercitio, vigiliis multus, vehemens silentii & quietis
amator, obq; zelum temperantiae & castitatis erat in admo-
nendo liberior, & summa nonnunquam bile incandescens.

Ita

AVTORE SVIDA

Erre enim, quàm reuerētē, plus indulgebat. Libertate oris
aduersum se interpellantes non moderatè satis vsus est.
Docendis iis, quae ad vtilitatem facerent, erat accommoda-
tissimus. In familiari congressu superbiore & aliorū fastidiū
iis visus est, qui ipsum propius non nossent. Itaque ad Epis-
copatum subuectus, maiore vsus est aduersus subditos fas-
tu, ad vniuscuiusq; emendationem & salutem, tum mores,
tum verba commutans. Ne igitur quemlibet parum adulan-
tem, continuo elatum esse iudicemus. Contra, ne rursus eū,
qui adulari sciat, quāq; animo sit ingeneroso ac vili, statim
dixeris esse modestum: sed illum potius, qui ordine decen-
ti ac liberis consentaneo seipsum custodit. Decet quidem
esse magnanimum non item superbū, virilem non temes-
tarium aut præsidentem, mansuetum non sordidè seruilē,
moderatum non simulatorem modestiae aut humilitatis, li-
berum non seruiliter obsequentem: quemadmodum & is
alicubi dicit: Propter hoc, inquit, varium esse oportet pasto-
rem atq; doctorem. Varium autem dico, non subdolum, nō
adulatorem aut cōtumeliosum, sed multa libertate & cons-
fidentia plenum: qui norit in tempore, ut res quæq; exeger-
it nunc quidem suavis esse, nunc verò austerus. Neq; enim
omnibus, qui præsunt, conuenit vno eodemq; modo uti in
agendis, quando ne experientissimis rei medicæ decorum
adhibere, neque gubernatori viam vnicam nosse aduersus
compugnantes ventorum status. Igitur animo concipe qua-
lem oporteat eum esse, cui tantis est procellis, tam seui ma-
ris tempestati, totq; fluctibus insurgentibus resistendum.
Ad hæc, qui debeat omnia omnibus fieri, ut omnes lucrifa-
ciat. Venerandum sanè talem oportet esse & grauem, absq;
tamen fastu, formidabilem etiam, sed & lenem, principalem
pariter & libenter aliis communicantem, qui nullis se finat
corrumpi largitionibus, qui salutis remedia norit adhibe-
re, qui sit humilis, alienus à sordida seruitute, iucundus, se-
datusq; mentis: ut eiusmodi pericula expugnare queat facili.
Enimuerò qui sic apertissimus est & cordatus, necesse, ut
summo opere caueat, nequando turpiter aduleatur, & ne
aures patulas aperiat adulatori, ne ipse insoleat, neue as-
senteretur cuiq; sed ab vtriusq; mali sibi temperet excessu:
adeoq; liber sit, ut perniciam declinans, non incidat ser-
uitutis incommodum. Et erga bonos quidem submissius
se gerat, oportet: aduersus verò præsidentes, animo, necesse
est,

VITA D. IOAN. CHRYSOSTOMI.

est, sublimi ut sit: quia & illi virtutem esse mansuetudinem deputant: hi autem temeritatem existimant fortitudinem. Illis iraque humilitatem insinua, his vero grauitatem vire dignam adhibe, quæ ipsorum extinguat temerariam de se existimationem: quod & illis prois, horum autem de se conceptam magnificam opinionem extenuet. Tempus vnicuique rei est accommodum, ait Salomon: hoc est, humilitationis, potestatis, correptionis, consolationis, parcendi, audendi, suauitatis, rigoris, atque in vniuersum rei cuiuslibet: ita ut interdum humilitatem re ipsa demonstret, imiteturque se demittendo paruulos secundum dominicam vocem: non namquam autem potestate vtatur, quam dedit Christus in edificationem & non in destructionem: idque dum res ipsa postulat increpandi libertatem. Et tempore quidem consolationis, benignitatem demonstret, in tempore severitatis, feruorem re ipsa exprimat zelum. Alio item quouis tempore quod ex usu comprobatur cogitarique esse iustum, exhibeat. Cogitationes enim iustorum iudicia. Iis Isidorus subscribit: Oportet, ait, iustum esse principem, sic ut sit terrori: quod qui prave viuunt, confidentiam sumant bonæ, qui peccatores sunt, suppedescant. Nam alterum sine altero regnum potius censendum est sine principe, quam legitimus principatus. Si enim perirent omnes essent officiosi & ad bonum tractabiles, si similiter virtutem exoscularentur, vna opus solum foret communi beneuolentia: contra, si peccatis iuxta omnes essent dediti, timori tantum esset locus.

Nunc vero quando boni malique permixti
tim congregamur: utrunque ut præ
siet princeps ac populi præ
fectus, necessum
est.

D. Ioannis Chry
SOSTOMI ARCHIEPI-

SCOPI CONSTANTINOPOLITANI SERMO
admonitarius, sub initium sanctæ quadragesimæ,
in qua opus sex dierum enarrare
cœpit.

HOMILIA PRIMÆ.

Audeo & lator, videns hodie Ecclesiam Dei, suorum filiorum multitudinem ornari, vosque omnes multa iucunditate concurrisse. Nam quum alacres vultus vestros intueor, quid voluptatis esse in animabus vestris, cōsecuturam capio mæximā: quemadmodum & Sapiens dicebat: Corde lætate viret facies. Eapropter & ipse hodie ingenti alacritate surrexi, vna vobiscum lætitia illius spiritualis particeps futurus, & volens aduentus sanctæ quadragesimæ, remedium, inquam, animarum nostrarum, vobis annuntiator esse. Communis enim nostri omnium dominus, veluti pater filios indulgenter amans, cupiens ea quæ vnquam peccatumis nobis abluere, hanc quæ per ieiunium sit curationem adinuenit. Nullus igitur sit mœstus, nullus etiam tristis appareat, sed omnes exultet & gaudeat, ac glorificent animarum nostrarum curatorem, qui hanc optimam nobis aperuit viam, accipiantque multa cum iucunditate illius aduentum. Confundantur Gentiles, iritentur Iudæi, videntes vestram charitatem hilari promptitudine illius aduentum salutantem ac excipientem, discantque per experientiam quatum inter nos & ipsos intervallum. Et illi quidem ferias nominent, ebrietatem, omnemque aliam intemperantiam, ac turpitudines, quas verisimile est inde ipsos

Pro. 15. b

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

attraheret ecclesia dei, ea quæ illis aduersa sunt, p
pe ieiunium, ventris despectum, & omnes alias vi
tutes illius comites, seras appeller. Hæ enim vera
feriæ sunt, vbi animarū salus, vbi pax, & concordia
est, vbi omnis huius vitæ apparatus abigitur, vbi est
mor & tumultus, & coquorum discursus, & pecu
mactationes e medio tolluntur: quies verò omnis &
tranquillitas, & charitas, & gaudium, & pax, & in
titas, & innumera bona pro illis in vſu sunt. De illo
igitur, pauca obsecro charitati vestræ colloquamur
idq; primum rogamus, vt sermones illos nostros pla
cidè suscipiatis, quò domum fructum quandam in
gnem assequuti, redeatis. Neq; enim temerè & frustra
huc conuenimus, vt vnus quidem loquatur, alius ve
rò quæ dicuntur plausibus excipiat, & sic digredia
mur: sed vt & nos frugiferum quiddam & saluti vo
stræ cōducibile loquamur, et vos lucro è dictis nostris
accepto, & amplæ vtilitatis fructum nacti, hinc exes
tis. Ecclesia sanè locus quidam est medicinæ spiritua
lis: & eos, qui huc veniunt, decet ne domum redeant
nisi congrua remedia acceperint, illaq; suis vulneri
bus adhibuerint. Audi enim, quomodo audire solū
& operibus nihil præstare, nihil valeat, beatum Pau
lum dicentem: Non enim auditores legis iusti apu
deum, sed legis factores iustificabuntur. Et Christus
concionando dicebat: Non omnis qui dicit mihi do
mine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui
facit voluntatem patris mei qui in cœlis est. Igitur
scientes, nullam porrò vtilitatem ex auditu esse, nū
& operum sequatur impletio, ne simus auditores dis
taxat, sed etiam factores, quò ipsa opera sermones de
quentia, multæ nobis fiduciæ sint fulcimentum. Pro
inde explicitis vestræ mentis sinibus, sermones de
iunio suscipite. Et quemadmodum castam quandam
& ingenuam sponſam ducturi, thalamis vndiq; tape
tibus ornatis, domoq; tota purgata, & ingressu omni
bus inhonestis ancillis interdicto, in cubiculum illam
introducunt. Pari modo vellem etiam vos purifica
ta v

Rom. 2.b

Mat. 7.c

HOMILIA PRIMÀ

ta vestra mēte, valeq; delitiis & voracitati dicto, ma
trem omnium bonorum & pudicitie, aliarumq; vir
tutum omnium magistrā, ieiunium, inquam, expli
citis vestræ mentis sinibus suscipere, vt & vos maio
ri fruamini voluptate, & illud congruam vobis suā
medicinam conferat. Nam si medici, pharmaca dare
volentes, vt putridum & corruptum humore expur
gent, a corporali hac voluptate abstinere precipiunt,
ita vt pharmaci efficaciz desit obstaculum, & opera
ri, suamq; vim illa declarare possint: multo magis no
bis spirituale hoc remedium, hoc est vtilitatem quæ
ex ieiunio est suscepturis tenuitate victus nostrā mē
tem expurgare, & leuiorem reddere conuenit, vt ne
ebrietate demersa in frugiferam & inutilem vtilita
tem quæ ex illo est, efficiat. Porro scio quidem quòd
multis ea quæ hodie dicuntur, mira videntur: sed ob
secro, ne consuetudini temere seruamus, sed ratione
res nostras instituamus. Nunquid enim lucri quidpiā
ex quotidiana crapula, iugiq; ebrietate nobis acce
dit? Et quid dico lucrum? inò multo damnum &
iactura intolerabilis inde expectatur. Quamprimum
enim mens vinolentia multa fuerit obruta, statim &
in ipso initio vtilitas quæ a seiuio est repellitur.
Quid enim insuauis, dic obsecro, quid itē turpius,
quā quando vsque ad mediam noctem meraci sor
bentes, sub auroram, Solis iurare oriente, vinū quasi
recens ingestum spirant, & occurrētibus quidem in
iucundi, ministris verò contemptibiles, & in summa
cunctis ridiculi apparent sanè vel quidpiam intuen
tibus & præ omnibus illis, quando propter nimiam
illā & immodicā intempestiuamq; ac inutilem intem
perantiam, in se diuinam prouocant indignationem?
Ebrui enim, inquit, regnum dei non possidebunt.
Quid igitur illis miseris fuerit, qui ob paruā & per
niciosam voluptatem, a regni vestibulis eiiciuntur?
Absit autem ne quis ex his qui hic conuenerunt, hoc
morbo implicitis sit: sed vtinam omni cum frugal
tate & continētia, etiam hoc die conuiui, & a tem
pestate

b. 1. q. 2.

b. 1. q. 2.

1. Cor. 6.b

b. 1. q. 2.

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

pestate ac procella quam ebrietas generare solet, liberati, in portum animarum nostrarum, ieiunium, inquam, pertingere, & multa cum vbertate illius boni consequi possimus. Enimvero sicut crapula humano generi innumerorū malorum causa est & adductrix, ita etiam ieiunium ventris neglectus omnium nobis honorum semper causa fuit. Nam deus quum ab initio hominem condidisset, & sciret quod hoc remedium ad animæ salutem multum haberet opus: statim & in principio hoc mandatum protoplasto dedit, dicens: De omni ligno quod est in paradiso, comedendo comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas de ipso. Iam dicere hoc, comede: hoc, ne comedas: ieiunii figura erat. Porro hoc mandatum seruare oportebat, quod tamen non fecit: sed ventris intemperantia victus, & transgressionem operatus, ad mortem condemnatus est. Quoniam enim malignus daemon, & nostri generis inimicus vidit protoplastum in paradiso conuersationem, vitamq; illam miserie expertem, & q; is qui corpori sic annexus erat, tanq; angelus super terram ageret, volens illum supplantare & delicere, amplissimarum promissionum spe illi etiam his quæ in manibus habebat destituit. Tantū est malum non se continere intra proprios limites, sed maioribus insiliare. Et istuc ipsum Sapiens quidam manifestans, dicebat: Inuidia autē diaboli mors intravit in mūdum. Vides dilecte, quomodo ab initio statim ex crapula mors ingressum habuit? Consydera autem iterum & post hæc diuinam scripturam subinde delicias inculcantem ac dicentem, alicubi quidē. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Alibi verō: Et comedit & bibit, & impinguatus est, & incrassatus, & recalcitrauit dilectus. Quin & Sodomorū incolæ inuitabilem illam iram cū ex aliis malis, tum hinc sibi accerferunt. Audi enim Prophetam dicentem, Hæc iniquitas Sodomorum quod in satietate panum lasciuebant. Morbus enim ille, quasi radix & fons quidam malorum ornatus est.

Vidisti

HOMILIA PRIMA.

3

Vidisti crapulæ nocumētum, vide etiam ieiunii præclara facinora. Quadraginta dies quum ieiunasset magnus Moses, tabulas in quibus leges latæ, accipere potuit: & quoniam vt descendit, vidit populi iniquitatem, quas cum ieiunio tāto accipere potuit, eas abiectas contriuit, absurdum esse censens, ebrium præuicatorē populum leges à domino conditas accipere: quapropter denuō quadraginta dierum ieiunio opus habuit, vt tabulas propter iniquitatem contritas, iterum receptas supernè deportaret. Tot dierum ieiunium & magnus Helias egit, & fugata mortis tyrannide & curru igneo quasi in cœlum ascendens, etiam vsque in hunc diem mortem non est expertus. Vir quoq; desideriorum peracto multorum dierum ieiunio, admirandam illam visionem nactus est, & leonum furorem compefcuit, & in ouium mansuetudinem vertit, non naturam commutans, sed feritate manente appetitum mutatum cohibens. Hoc ieiunio & Ninuitta vñ, sententiam domini reuocarunt, efficientes vt tam iumenta quā homines illud susceperent, & sic abscedentes vnusquisque à malis studiis, ad clementiam vniuersorum dominum prouocarūt. Et quid circa seruos versor? Et enim possemus & alios plurimos commemorare, & in veteri & in nouo testamento habitos per illud probatos. Verum operapretium est, vt ad communem nostri omnium dominum veniamus. Dominus enim noster Iesus Christus, & ipse quadraginta dierum ieiunio declarato, sic certamen contra diabolū aggressus est, omnibus nobis exemplar dans, vt per illud amemur, & ex illo robur sumamus, ac si aciem in prælio contra illum instruamus. Porro hic fortassis dixerit quispiam eorum qui acutius vident, & excitatiore animo sunt: Quare totidem, quot serui dies, dominus ieiunare videtur, & numerum illum non transcendit. Non hoc temerè, neq; frustra, sed etiam hoc sapienter & pro indicibili illius benignitate factum est: nempe ne existimetur, apparenter tantum aduenisse, &

B 3 non

Exo. 34. d

Deut. 9. d

& 10. a.

3. Re. 19. b

& 4.

Reg. 2. a.

Dan. 9. a.

Ionæ. 3. h.

Sap. 2. d

Exo. 32. d

Eze. 16. f

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

non assumpsisse carnem, vel extra humanam esse naturam, propter hoc illum ipsum numerum ieiunare, et non apponit alios his diebus, sic volens contumeliosum obturare impudentiam. Nam licet hoc factum sit, sunt quidam etiam ista loqui audentes, tam si sua providentia hanc illorum occasionem non amputasset, quid non attentassent dicere, propter hoc noluisse plures dies ieiunare, sed totidem quot serui, ut re ipsa nos erudiat, quod eadem cum nobis carne amictum, & in natura nostra extraneus non fuerit. Ceterum quoniam nobis manifestum factum est, quod magna sit ieiunii vis, & quam multiplex ex illo utilitas, idcirco per seruos ad dominum est ostensum, proinde obsecro charitatem vestram, ut scientes, quantum ex illo sit lucrum, ne utilitatem tantam quae ex illo per desiderium repellatur, neque contristemini propter illius aduentum, sed gaudeate & exultate iuxta beatum Paulum dicentem: Quamto externus noster homo corrumpitur, tanto interius innouatur. Ieiunium enim animae nostrae alimentum est: & sicut corporalis iste cibus impinguit corpus, ita & ieiunium animam habitiolem efficit & valentiolem. Leues illud poenas producit, ut in sublime ista feratur, & summa contempleri queat, voluptatibusque & omnibus quae in hoc mundo habentur iuuata, ipsa sit superior. Et quemadmodum leues oves naues maria velocius transeunt, & multis oneribus grauatae submerguntur: ita ieiunium quidem levitorem reddens mentem, efficit, ut facilius huius vitae pelagus transmittat, & in coelum ac ea quae in coelis sunt respiciat, & nihil faciat praesentia, sed ut vmbrae & si quid minus diffugere censeat. Verum ebrietas & crapula, degrauans mentem & impinguas corporis captiuam facit animam, vndeque illam oppugnans, neque sint rationis iudicium firmum consistere, sed impetum, ut in praecipit feratur, & omnia contra propriam salutem operetur. Igitur dilecti, ne segnitè instituantur ea quae ad salutem nostram attinent, sed scientes quia mala hunc nasci solent, fugiamus damnum, quod ex illa

HOMILIA PRIMA.

illa. Neque enim in noua lege solum vbi amplior frugalitas, & maiores labores, & magni sudores & multa brabia, & ineffabiles coronae, a delictis auocant: sed etiam in veteri, quando Iudaei adhuc vmbrae affidebant, & lucernae erant affixi, & velut pueri lacte nutriebantur, sic paulatim inducebantur, neque delictis vacare permittebantur. Et ne existimetis quod nos temere delicias accusantes ista dicamus, audite Prophetam dicentem: Vx iis qui veniunt ad diem malum dormientes in lectis eburneis, & lasciuientes in stratis suis, comedentes hircos ex gregibus, & vitulos ex medio armentorum lactantes, bibentes de fecatibus vinum, & primis vnguentis vincti, tanquam stantia arbitrati sunt & tanquam fugientia. Vidistis quantum accusationem contra delicias affert Propheta, idcirco cum Iudeis differens, insensatis, ingratis, & quotidie ventri deditis. Considerate enim verborum diligentiam, Taxans enim illorum crapulam & immodicam temulentiam, tunc subdidit: Quasi stantia arbitrati sunt, & non quasi fugientia: tantum non ostendens, quod gutturis & labiorum tenuis est fruitio, & ultra non progreditur. Veritas enim voluptas quidem brevis est ac temporaria, dolor autem perpetuus & sine carens. Et haec, inquit, quum experientia didicerint, quasi stantia arbitrati sunt, & manentia, & non quasi fugientia, hoc est auaritia, & ne ad momentum quidem permanentia. Talia enim omnia quae humana sunt & quae carnalia. Nondum recte aduenerunt & auolarunt, tale quiddam sunt delicta, & tale quiddam humana gloria & potentia, tale quiddam & diuitiae, tale quiddam vniuersa huius vitae prosperitas, nihil firmum habens, nihil subsistens, nihil solidatum, sed magis quam fluminum fluentia praetercurrunt, nudosque ac solos relinquunt eos qui illis inhiant. Atqui spirituales non sunt talia, sed secus ac diuerso modo habent quam illa. Sunt enim firma, immobilia, vicissitudinem non accipientia, ad omne saeculum se extendentia.

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

Quanta non igitur fuerit desipientiæ, mutantia cum immobilibus cōmutare: temporaria cum his, quæ in sæculum duratura sunt: perpetuò manentia cum his, quæ auolenti: & ea quæ nobis illic graue supplicium paritura sunt, cum his quæ futuro sæculo felicitatē summam afferunt. Hæc obsecro omnia cōsiderantes dilecti, magnamq; salutis nostræ curam habentes, aspernemur delicias & inutiles & pñciosas, amplexemur ieiunium omnemq; aliam frugalitatē, & magnam vitæ faciamus nouationē, ac quotidie ad agenda bona opera festinemus: & quū per omne tempus sanctæ quadragesimæ, spirituales merces negotiati fuerimus, & multas virtutum diuitias congeslerimus, sic mereamur & ad dominicum diē pertingere, & cum fiducia ad horrendam & spiritualem mentis accedere, participesq; fieri cum bona conscientia ineffabilium illorum & immortalium bonorū ac impleri ea quæ illic est gratia, precibus & intercessione omnium qui Deo placuerunt, idq; gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri ac spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc & semper & in sæcula sæculorum, AMEN.

HOMILIA SECUNDA.

In principio fecit Deus cælum & terram.] Vestros ego hodie amabiles intruens vultus, ingenti voluptate impleor. Etenim patres, quamuis teneri ter suos filios ament, non tantum gaudent ac lætatur, circumstantibus illis, & alio quodam decore, ministerioq; voluptatem sibi afferentibus, quantū ego nunc gaudeo & lætor: quia video vestram spirituale hanc congregationem tam compositis ornatisq; moribus hic adesse, & immodico audiendi eloquia diuina desiderio flagrare, cōtemptisq; carnalibus epulis, ad spirituale conuiuium contendere, & re ipsa cōprobare, dictum domini, quod dicit: Non in pane solo vixit homo, sed in omni verbo quod egredietur per os dei. Proinde & nos quoq; agricolas imitemur. Quemadmodum enim illi, sicuti agrum repurgant, & ab

Mat. 4. a

HOMILIA SECUNDA.

5

& ab herbarum nocuentis liberum viderint, vberim seminant: ita, quoniam nunc spirituale hoc vestrum aruum, dei gratia, purum est ab affectionibus, quæ interturbare solebāt, sublatum quoque est ē medio voluptatis studium, et nusquam procella, nusquā tempestas cogitationū: sed serenitas, & magna quies mentis, quæ spiritualia præ carnalibus sibi proponens & spectans, quasi assumptis alis vsque in cœlum ipsum, vt ita dicam, subuolat. Ideo & nos paucis hodie apud charitatem vestram discentes, depromptas ē diuinis scripturis nonnullas subtiliorum sensuum doctrinas proponere conabimur. Nam si nunc hoc non fecerimus, quando est ieiunium & gulæ contemptus, & tanta bonarum cogitationum serenitas: quomodo talia vestræ charitati apponere poterimus, quando delitia, comestationes, & magna desidia? Quin tunc neq; ipsi, vt par est, hoc faciemus, neq; vos aliquid eorum quæ dicuntur, accipere poteritis, vt pote à tenebris, cogitationumq; fluctibus submersi. Nunc autem, si quod aliud, tempus hoc hisce doctrinis maxime idoneum est: quandoquidem serua iam non surgit aduersus dominam, sed libenter fert habenas, facile persuadetur, multam præ se fert obedientiam, in compositos carnis motus compescit, & intra suos manet terminos. Ieiunium enim est animarum nostrarum tranquillitas, senum decor, adulescentum pedagogus, continentium magister, qui omnem etatem & sexum quasi diademate quodam ornat. Nusquam hodie tumultus, vel clamor, vel canium conuersiones, vel coquorum discursus: sed omnia illa abieciunt, & imitatur hæc ciuitas honestam quandam, continentem & sobriam matrem familiās. Vnde quum mecum cogito repentinam mutationem, quæ hodie facta: & repeto memoria hesterni diei statum: admiror & obstupeasco ieiunii vires & potentiam, quomodo in singulorum ingressum conscientias, transformat cogitationes, purificauerit mentem, non magistratum tantum, sed & priuatorum: non libe-

B s forum

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

rorum tantum, sed & seruorum: non virorum tantum, sed & mulierum: non diuitum tantum, sed & pauperum: nō eorū tantū q̄ Græcā linguā edocti sunt, sed et barbarorū. Sed quid dico magistratū et priuatorum: etiam eius qui diadema gestat, similiter vtriusque aliorum conscientiam ad hanc obedientiam inflexit. Et hodie nullum discrimen inter mensam diuitis & pauperis: sed vbique frugalis victus est, alienus à luxu et apparatu, maiorib; hodie voluptate ad mensam tenuem quique accedunt, quā pridem, quum multa delicata edulia, vinumq; meracum proponebantur. Vidistis dilecti, ex ipsis præludiis ieiunij virtutem & potentiam? Idcirco & ipse maiori hodie alacritate, quā antea, sermones aggredior: sciens me in pinnis, qui profundorū aruo seminaturum, quod nobis multifarios fructus pro seminibus conceditis protinus reddere poterit. Discamus igitur, si placet, quid velint sibi verba beati Moysis hodie lecta. Sed attendite, obsecro, diligenter his, quæ à nobis dicuntur. Non enim nostra in medium afferimus, sed illa ipsa quæ nobis diuina gratia in vestram concesserit vtilitatem. Quæ autem hæc sunt? In principio fecit deus cælum & terram. Merito hic dubitatur, quam ob causam beatus ille Propheta, qui etiam ipse multis seculis post conditionem mundi vixit, hæc nobis exponat. Sanè non temere hoc agit, nec frustra. Etenim deus humani generis conditor, ab initio per seipsum hominibus loquebatur, quomodo hominibus audire eum possibile est. Sic enim ad Adam venit, sic Cain increpauit, sic cum Noë loquutus est, sic apud Abraham hospitatus est. At ubi in magnam multitudinem omne hominum genus degenerauit, neque tunc sese totum ab hominum genere auertit opifex omnium: sed quia sua familiaritate indigni facti fuerunt, iterum suam erga illos amicitiam iniquare volens, quasi longè absentibus literas mittit, conciliaturus sibi vniuersam hominum naturam. Et has quidem literas dedit deus, attulit autem Moyses. Quid igitur dicunt hæc literæ? In principio fecit deus cælum &

HOMILIA SECUNDA.

6

eterram. Considera charissime, quā admirabilis & eximius sit ille Propheta. Alii enim omnes Prophetæ dixerunt, vel quæ multis postea temporibus futura erant, vel quæ in futuro seculo euenient. Beatus autem ille, natus quum iam multa mundi transissent secula, & ducem & directricem sortitus supernam doctrinam, dignus est habitus, vt illa nobis diceret, quæ ante suam natiuitatem omnium Dominus formauerat. Idcirco & sic incepit, dicens: In principio fecit deus cælum & terram. Quasi ad omnes nos clara voce clamet, & dicat: Num ab hominibus doceor, vt hæc loquar? Minime. Sed qui hæc, quum non essent, fecit, vt essent, hic & linguam meam ad isthæc enarranda impulsit. Igitur, obsecro, ita auscultemus, ita nostris rationibus longum valere dicamus, quasi non iam à Moysè, sed per linguam Moysis ab ipso omnium deo audiamus. Rationes enim hominum timide sunt, inquit, & parum securæ ad inuentiones eorum. Magna gratitudine accipiamus quæ dicuntur, ne progrediamur ultra q̄ fert mensuræ nostræ tenuitas, neue curiosius quæ supra nos sunt, indagemus: id quod veritatis hostibus euenit, qui voluerunt propriis rationibus vniuersa expendere, nō cogitantes q̄ impossibile sit humanæ naturæ dei opificiū penitus ediscere. Quid, inquam, dei opificiū, quum neq; hominis, qui nobis natura cognatus est, artes vndiquaq; disquiri possint? Dic enim, quæso, quomodo per metallicā artem auri natura constatur? vel quomodo vitri puritas ex arena fit? Verum nō habes quæ dicas. Si igitur hæc, quæ ante oculos sunt posita, & quæ per dei misericordiam humana operatur sapientia edisci nequeunt, quæ à deo ipso facta sunt, curiositate tua, inquires homo? Quā assequeris veniā, qua te tueberis apologia, ita insaniens, vt quæ supra naturæ tux captum sunt, speculeris? Dicere enim ea quæ sunt, ex præiacente materia esse facta, & non confiteri quod ex nihilo creauerit ea oim opifex, desipientiæ extremæ signū fuerit. Beatus itaq; Propheta ille, obturando insipientiū ora, auspi-

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

auspicaturus librum, sic cepit: In principio fecit Deus coelum & terram. Quum igitur audies, fecit, nihil aliud ultra curiosius quare: sed humum spectans, crede ei qui dixit. Nam deus est qui omnia facit, & parat, & iuxta voluntatem suam omnia apte componit. Et vide quantum docendo nostrae paruitati se accommodat. Nihil de inuisibilibus virtutibus differit, neque dicit. In principio fecit deus angelos vel archangelos. Non simpliciter, neque temere hanc nobis doctrinam via parauit. Iudaeis enim loquebatur, qui toti presentibus rebus inhiant. Itaque eos a sensibilibus ad cognoscendum vniuersi opificem inducit, ut ex creaturis fabricatorem mundi discerent, adorent creatorem omnium, & non in creaturis ipsis permaneant, & quiescant. Nam quum, licet haec ita facta sint, non intermiserunt ex creaturis deos facere, & diuinum honorem foedissimis brutis exhibere: in qua non amentiam incidissent, nisi tanta erga nos humilitate & atteritione fuisset usus? Nec mireris dilecte, quod Moyses hac via incesse, qui in principio, & in preludiis, crassioribus locutus est Iudaeis. Et Paulus quoque tempore gratiae, quum tantum praedicationis esset incrementum, disputaturus cum Atheniensibus, a visibilibus doctrinam cepit, & eis sic dixit: Deus qui fecit mundum, & omnia quae in eo sunt, hic coeli & terrae sit dominus, non ita in manufactis habitat templis, nec humanis manibus colitur. Et ideo, quia talem eis congruere sciebat doctrinam, hanc docendi viam arripuit. Ad eos enim qui suam suscipiebant doctrinam, a spiritu ita dirigebatur & docebatur. Et ut scias huius causam fuisse personarum varietatem, & auditorum crassitudinem, audi illum ipsum. Ad Corinthis enim epistolam scribens, non hac ambulauit via, sed aliter quum cum eis loquitur, & dicit: Quia in ipso creata sunt omnia, quae in celis sunt, & quae in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum, & in illum creata sunt. Ioannes autem tonitruum

Act. 17. c

Col. 1. c

HOMILIA SECVNDA.

7
flus clamabat, dicens: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. An non & Moysen hoc decebat? Haud dignum erat & congruum, ut solido pascere cibo, quibus adhuc lactis alimonia opus erat. Nam quemadmodum magistri ludii pueris, qui a matribus suis commendantur erudiendi, primatradunt elementa: quos qui ab illis postea suscipiunt, sublimioribus, & perfectioribus doctrinis imbuunt: ita & beatus Moyses, & doctor gentium, ac filius tonitruum fecerunt. Nam Moyses quidem quum primus omnium instituendam suscepisset humanam naturam, docuit auditores prima elementa: Ioannes autem & Paulus his, quos a Moysse acceperunt, postea perfectiora tradidere. Igitur iam quidem didicimus, quare ita se humiliarit ad nostram tenuitatem: & quod spiritu sancto loquens: prout auditoribus congruebat, exposuerit: verum interim & omnes haereses, quae sicut zizanix pullulae erant in ecclesia, eradicat per hoc quod dicit: In principio fecit deus coelum & terram. Vnde si Manichaeus te accesserit, dicens materiam praexistere, vel Marcion, vel Valentinus vel gentilis, dic ad illum: In principio fecit deus coelum & terram. Sed quid, si non credit ille scripturae? Tu posthac ipsum auerteris, velut furibundum & attonitum. Nam qui omnium opifici non credit, & veritatem mendacii arguit: quia vnquam dignandus est veritas? Habet ille fucatum colorem, & mansuetorum personas induit, tegitque sub quilla pelle lupum. Sed tu ne decipiaris, imo hac ipsa de causa illum magis exosum habe, quod mansuetudinem quidem erga proximum conseruum simulat, contra dominum autem vniuersorum, bellum gerit, & contra suam ipsius salutem currit insensatus. Ceterum nos firmam teneamus petram, & ad principium iterum regrediamur: In principio fecit deus coelum & terram. Attende nunc: quomodo ex ipso opificis modo diuinae naturae dignitas entescat. Nam deus praeter humanum morem suum perficiens aedificium, prius coelum extendit, postea & terram substernit: prius culmen,

Mar. 3. b
Ioan. 1. a

Rom. i. c

IN CAP. GENISEOS PRIMVM

culmen, & postea fundamentum. Quis tale quid vidit, quis audiuit? In hominum sanè operibus nihil tale vnquam fuit. Sed iubente deo, voluntati eius parent, & cedunt omnia. Ne igitur humanis rationibus diuina opera curiosius excutiamus, sed ex operibus manu ducti, admiremur artificem. Nā inuisibilia eius ex creatione mundi, dum per opera intelliguntur, prout videntur. Quod si veritatis hostes adhuc dicunt, esse impossibile, ex nihilo aliquid fieri: interrogabimus eos, primusue homo ex terra formatus est, an forte aliunde omnino dicent ac fatebuntur, quod ex terra. Dicant igitur nobis, quomodo ex terra facta sit natura carnis. E terra enim lutum, & lateres, & figulinum vas, & testa fieri solet: quomodo ergo natura carnis facta est? quomodo ossa, & nervi, & arteriæ, & medulla, & cutis, & ungues, & capilli, & ex vna præterea mente materia diuersarum substantiarum qualitates? Sed ad hæc ne nutrire quidem poterunt. Quid autem dico de corpore nostro? Dicant nobis de pane, quæ quotidie reficimur, quomodo quū vnius speciei sit transmutatur in sanguinem, & phlegma, & choleram, & varios humores? Et panis quidem sæpe habet colorem frumenti, sanguis autem rufum vel nigrum. Si igitur hæc quæ quotidie ante oculos videntur, nunquam nobis dicere poterunt, nullatenus de aliis dei opificiis digna dicent. Quod si post tam tam demonstrationum copiam, adhuc suam contentionem roborare volunt, & neque nos desistemus sepe eadem ipsis obicere, dicentes: In principio fecit deus coelum & terram. Hoc enim vnicum verbum sufficit nobis ad subvertendas omnes aduersariorum turres, & ad reuellendas ab ipsis fundamentis humanas rationes: atque si vellent vel serò à sua contentione desistere, possent per hoc in veritatis viam manum duci. Terra autem, dicit, inuisibilis erat & inculta. Cuius gratia, dic quaeso, coelum clarum & ablutum creauit: terram autem deformem effecit? Ne hoc temere factum. Sed ut quum didiceris meliorem

DOMILIA SECUNDA.

6

creationis partem ab eo formatam & absolutam, potest neque de aliis dubites, neque putes tale quid virtutis infirmitate factum. Ad hæc, & alia ratione deformem terram creauit, quoniam ipsa est nutritrix & mater nostra, & ex ea facti sumus ac educamur, ipsa quoque nostra patria est, & commune sepulchrum (reditus enim noster ad eam est) & variis per eam bonis fruimur. Ideo ut ne homines ob usus necessitatem, plus quàm dignum est eam venerentur, ostendit primum rudem & absque forma & inexploritam: ut ne beneficia terræ, telluris naturæ imputes: sed ei tribuas, qui illam ex nihilo, ut esset, creauit: propter hoc, ait: Terra autem erat inuisibilis & inculta. Fortè statim & ab initio mentem vestram subtilioribus sententiis degrauauimus nimium, ideo hic sermonem sistere congruit. Rogamus autem charitatem vestram, ut dictorum sitis memores, & semper horum memoria vobis insonet. Et post sensibilem mensam, quum hinc abieritis, apponite & spirituale mensam. Et dicat quidem vir aliqua eorum, quæ nunc hic sunt dicta: audiat autem mulier, discant pueri, discant & familiares, statque domus ecclesia, ut effugetur diaboli, in fugam vertatur malus ille daemon, & inimicus salutis nostræ. Requiescat autem ibi spiritus sancti gratia, & omnis pax et concordia muniat inhabitantes. Quod si eorum quæ iam dicta sunt, memores eritis, propitius etiam quæ posthac seminaturi sumus, suscipietis. Et nos quoque maiori vbertate dicemus, quæ nobis supereditabit gratia dei, si germinare viderimus, quæ nunc à nobis dicta sunt. Quandoquidè & agricola videns semina nasci, maiori promptitudine arua considerat & excolit, paratus & alia seminare. Ut igitur alacrior res nos reddatis, et iam dictorum certam custodiā demonstrate, & cum rectæ fidei dogmatibus viam quoque vestram diligenter curate. Fulgeat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, ut videant vestra opera bona, & glorificent patrem vestrum in celis: ut & vita consonet fidei dogmatibus, et dogmata predicent vitam. Fides enim sine operibus mortua est, et opera sine fide mortua sunt. Nā cæci facti

Mat. 5. b

Iaco. 2. a

nam

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

Mat. 7. d

nam teneamus doctrinam, vitam autē negligamus, nihil nobis proderunt doctrinæ. Rursus, si vitæ curā diligentem gesserimus, in fidei autem placitis claudicauerimus, neque sic nobis aliquid lucri fuerit. Ideo conuenit vtrunq; ædificium nostrum spirituale communi niri. Omnis enim qui audit hos sermones, dicit, & facit eos, assimilabitur viro prudenti. Vide, quomodo non solum audire nos vult, sed & facere, & operibus monstrare obedientiam. Et hunc prudentem vocauit, qui operibus sermones subsequenter conspicimus: est: qui verò tantum ad sermones peruenit, & non ad opera, eum stultum vocauit merito: quia talis domum suam super arenam ædificauit, propterea neque venturum vim ferre potuit, sed statim corruit. Tales enim sunt desides animæ, non solidatæ super firmam petram spiritualem. Non enim de ædificio, & de domo nunc est sermo: sed de anima, quæ a tentatione quadam turbatur. Nam venti, pluuie, & fluiorum nominibus tentationes nobis insinuantur. Cæterum constans, vigil, & sobrius hac ratione magis firmus euadit: quanto maiores intentantur afflictiones, tanto eius virilitas & fortitudo magis augentur. Deses autem & supinus, si tenuis quædam tentationum aura affluerit, statim commouetur, & decidit: non ob naturam tentationum, sed ob voluntatis infirmitatem. Quocirca oportet sobrios esse, & vigilantes, & ad omnia præparatos: ut & in prosperitate modesti ac non effusi, & in afflictionibus quæ nobis insiguntur, sobrii & prudentes, perpetuas gratias referamus misericordie deo. Si sic res nostras instituerimus, multum gratiarum diuinæ assequemur: poterimusq; & præsentem vitam securè transmittere, & in futuram vitam magnæ fidei opes reponere. Quod nobis omnibus concedat gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi cum quo patri simul & sancto spiritui gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA TERTIA.

9

Merito thesauro cuiusque confertur diuinarum scripturarum lectio. Nam sicut ex illo, quisquis vel paruum fructum capere valet, multas sibi parat diuitias: ita & in sacra scriptura, etiam in breui dictione variam sententiarum vim, et indicibiles diuitias inuenire licet. Et non solum thesauro similia sunt diuina eloquia, sed fonti quoque, largis perennibusq; scaturienti fluentis: id quod re ipsa heri omnes didicimus. Nam ut procemia libri Geneseos incepimus, explanando hoc dictum: In principio fecit deus cælum & terram, totam horam insumpsimus, & neque sic totum comprehendere valuimus. Magna enim est huius thesauri abundantia, & larga fontis huius vberitas. Nec mireris dilecte, si nobis hoc accadat. Etiam qui ante nos fuere, pro viribus suis aquas inde hauserunt, et similiter qui post nos futuri sunt, idem attrahunt, neque sic totum euacuare poterunt: sed magis interina augescunt flumina, & crescunt. Hæc enim spirituum fluminum natura est, ut hoc magis scaturiant, & accrescat spiritualis gratia, quod quis magis inde haurire studet. Propter hoc & Christus dicebat: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, sicut dixit scriptura, flumina de ventre eius fluunt aque viuæ. Quibus horum fluminum daplicitatem & largitatem nobis indicat. Quoniam igitur spirituum fluminum natura talis est, agere asseramus omnes multa mentis nostræ vasa, ut impleatis illis, domum redeamus. Nam quando videt gratia spiritus feruens desiderium, & vigilem mentem, tunc & gratiam suam opulentam liberalius largitur. Abducamus igitur nos ab omnibus huius vitæ curis, & resecemus his, quæ cogitationes nostras velut spinæ suffocant, ad spiritualia desideria mentem nostram totam transferamus, ut magno inde lucro facto, & utilitate percepta domum redire liceat. Cæterum ut manifestior fiat sermo, pauca quædam ex hesternis dictis in memoriam charitati vestræ referemus, ut sic his quæ heri dicta, hæc quæ nunc dicenda, quasi in vnum corpus

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

pus coniungamus. Ostendimus enim heri, vt memi-
nistis, quomodo beatus Moyses, enarrans horum vi-
sibilem elementorum creationem & opificium, dixit:
In principio fecit deus celum & terram. Terra au-
tem erat inuisibilis & inculta. Et docuit quidem vos
causam, quare Deus terram deformem, & nullis figu-
ris expositam creauerit: quæ opinor omnia mente te-
netis. Necessarium igitur nos ad ea, quæ sequuntur, pro-
gredi hodie. Nam postquam dixit: Terra erat inuisi-
bilis ac inculta, ait: Et tenebræ erant super aby-
ssum, & spiritus Dei superferebatur super aquam.]
Vide hic, quàm nihil superflui admisceat beatus Pro-
pheta, & quomodo non omnia particulatim narret,
quæ facta sunt: sed vt docuit nos de celo & terra, quæ
plurima in se continent elementa, prætermittit alia.
Nam quum de aquarum opificio nihil dixisset, ait: Et
tenebræ erant super abyssum, & spiritus Dei superfe-
rebatur super aquam. Hæc enim tegebant faciem
terre, de tenebris loquor, & abysso aquarum. Didic-
imus hic, quòd omne quod videbatur, erat abysus
aquarum, tenebris velata: & opus habebat sapiente
opifice, qui omnem hanc informitatem discutere, &
ornatum aliquem inducere posset. Et tenebræ, dicit,
super abyssum, & spiritus Dei superferebatur super
aquam. Mihi videtur hoc significare, quòd affuerit ef-
ficax quedam & vitalis operatio aquis, & non fuerit
simpliciter aqua stans & immobilis: sed mobilis, &
vitalem quandam vim habens. Nam quod immobi-
le, omnino inutile est: quod verò mouetur, ad multa
conducit. Vt igitur doceret nos beatus ille Propher-
ta, aquam illam magnâ habere vim, & vitalem quan-
dam, dicit: Et spiritus Dei superferebatur super
aquas. Idem non absq[ue] ratione scriptura diuina præuo-
niendo dicit, eò quòd postea dictura est nobis, quòd
animalia ex aquis istis iuxta præceptum Dei oim con-
ditoris producta sint: propterea auditorẽ hic nunc doc-
cet, q[uod] nò solum aqua illa sit condita: sed & q[uod] mouea-
tur, et discurrat, & oia alluat. Igitur postq[uam] diffusa fuit
magna

HOMILIA TERTIA.

10

magna vniuersi visibilis informitas, præceptoq[ue] suo
Deus, optimus ille artifex, & quæ informia erant dis-
pulsit, & immensam lucis visibilis pulchritudinem
produxit: tunc tenebras fugauit palpabiles, illustrataq[ue]
sunt omnia. Et dixit, inquit, Deus: Fiat lux: & fa-
cta est lux.] Dixit, & facta est: mandauit, & tenebræ
quidem fugate sunt, lux autem producta. Vides inef-
fabilem potentiam? Verum qui errore præuenti sunt,
non attendentes ad dictorum consequentiam, neque
audientes beatum Moysen, dicentem: In principio fe-
cit Deus celum & terram: & mox subdentem: Ter-
ra autem erat inuisibilis ac inculta, eò quòd tenebris
et aquis obrecta. Sic enim visum fuit Domino ab ini-
tio eam producere, dicunt, quòd antea fuerit materia,
& præfuerint tenebræ. Quid hac amentia pesus?
Audis, quòd in principio fecerit Deus celum &
terram, & quòd ex nihilo quæ sunt, facta sint: & di-
cis quòd præfuerit materia? Quis eorum qui mentem
habent, tantam ferret insaniam? Nunquid homo est
conditor, vt opus habeat subiecto aliquo ad demon-
strandam suam artem? Deus est cui omnia cedunt,
qui verbo & præcepto suo omnia condidit. Attende
enim quòd dicit solum: Producta est lux, & abscesse-
runt tenebræ. Et distinxit Deus inter lucem, &
inter tenebras.] Quid est, distinxit? vnicuique lo-
cum proprium distribuit, congruuntq[ue] tempus desi-
niuit. Et postquam hoc factum, tunc suum cuique
vocabulum indidit. Vocauit enim, inquit, Deus
lucem diem, & tenebras vocauit noctem.] Vidisti
optimam distinctionem, & admirabile opificium:
quomodo id quod omnem rationem transcendit,
vno sermone & præcepto factum est? Vidisti
quantum se nostrorum ingeniorum paruitati at-
temperauerit beatus ille Propheta, imò miseris
coris Deus per Prophetæ linguam erudiendo om-
ne hominum genus: vt videat eorum quæ facta
sunt ordinem, & quis vniuersi opifex, & quomodo
vnumquodque produxit? Quoniam enim adhuc

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

Imperfectius erat humanum genus, quàm vt perfectiora capere posset: propterea pro auditorum imbecillitate, Prophetæ linguam sanctus mouebat spiritus, inq; hunc modum nobis omnia edisserbat. Et vt discas, quod propter mentis nostræ imperfectionē hoc enarrationis attemperamento fuerit vsus: vide quod tonitruū filius, quum iam creuisset ad virtutem hominum genus, non iam hac viā ingreditur, sed in sublimiorem eruditionem auditorem subducit. Nam vt dixit: In principio erat sermo, & sermo erat apud deum, & deus erat sermo: mox subiicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum. Nam quemadmodum hoc loco lux sensibilis præcepto Domini producta, & tenebræ illæ visibiles absconditæ: sic & lux mentalis tenebras errorum effugauit, & ad veritatem errabundos manu duxit. Suscipiamus ergo magna gratitudine à diuinis scripturis doctrinas, & ne aduersum veritatem, neq; in tenebris maneamus: sed ad lucē properemus, opemurq; digna luce & diē: sicut & Paulus admonet dicēs: Sic vt in diē honeste ambulemus, & ne operemur opera tenebrarū. Et vocauit, inquit, deus lucem diem, & tenebras vocauit noctem. Quod fermē nos præterierat, necessarium fuerit iterum repetere. Nam postquam dixit, fiat lux, & facta est lux. Et vidit Deus lucem, quod bona esset. Vide, quæso hic dilecte, quanta verborum humilitas. Quid ait? Num prius fieret lux, nesciebat quod bona: sed postquam producta fuit, oculus primum ostendit opifici pulchritudinem & bonitatem productæ? Et quis cui cor est, tale quiddam diceret? Nam si homo qui aliquid per artem operatus, priusquam fabricet quod vult facere, & priusquam formet, scit vsum eius quod elaborare statuit: quanto magis omnium opifex, qui verbo omnia ex nihilo vt essent produxit, sciebat antequam lucem faceret, quod esset bona? Quare ergo hac distinctione vsus est? Demittit se, & iuxta humanam consuetudinem hæc omnia loquitur beatus ille Propheta.

Et quem

HOMILIA TERTIA.

16

Et quemadmodū homines, quum magnum aliquid magno studio elaborauerint, & finem laboribus suis imposuerint, tunc tandem probant quid fecerint, & opus laudibus extollunt: ita & diuina scriptura solet, & nunc quum se ad nostrarum aurium infirmitatem demisit & dixit: Et vidit deus lucem, quod bona: tunc subiicit: Et distinxit deus inter lucem, & inter tenebras: & vocauit deus lucem diem, & tenebras vocauit noctem. Et suam cuiq; regionem distribuit. Nam ab initio cuique suos terminos præfixit, quos perpetuo absq; impedimēto custodiret: quod cuiuslibet, qui mediocriter sapit, contueri licet, quomodo ex tempore vsq; in illud præsens, neq; lux terminos suos transgressa sit, neq; tenebræ suum ordinē præterierint, confusione & deordinatione quadam introducta. Sanè hoc vnū ingratissimum sufficere deberet, vt credant & obediant his, quæ à diuina scriptura dicta sunt: ita vt vel elementa imitentur, quæ cursum suum perpetuo seruant, & mensuram suam non egrediuntur, sed agnoscent propriam naturam. Exin postquā vtriq; suum nomen dedit, vtrunq; in vnū coëgit: Nam dicit: Et factum est vespere, & factum est mane dies vnus. Finem diē & finem noctis vnum signanter nominauit, vt ordinem aliquem & consequentiam statueret visibilibus, nullaq; fieret confusio. Verum scire et discere debemus à spiritu sancto per linguam beati huius Prophetæ, quæ primo diē condita sunt, & quæ aliis. Nam & istucipsum misericordis dei benignitatem declarat. Neq; enim inops erat omnipotēs illius manus, & infinita sapientia, vt nō posset vno diē producere omnia. Quid, inquit, vno diē? & simplici momento poterat. Nam quandoquidem res nō ob suam utilitatem produxit (nullius enim rei indigus est, qui sufficientissimus) sed ob suam benignitatem, & bonitatem fabricauit omnia: idcirco non simul, sed successiue & per partes condidit, & doctrinam nobis manifestam de rebus conditis per linguam beati huius Prophetæ tradidit, vt hæc discantes, non accedamus.

C 3

damus

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

damus eorum sententia, qui humanis rationibus intro-
uentur. Enimvero nō desunt, qui fortuito res omnes
factas esse asserant, quauis hæc ita sint facta. Quod
si non tanta misericordia, & docendi humilitate nos
dignatus esset: quid non fuissent ausi, qui aduersus sa-
lutem suam quæq; & dicere & facere student. Quid
enim miserius & insipientius his, qui talia dicere at-
tentant, & asserunt res per se fieri, fraudantq; omnem
facturam diuina prouidentia. Quo pacto enim ratio-
ni congruum fuerit, dicere oro, quod tanta elementa, &
tantus ornatus absq; aliquo moderatore, & omnia eo
seruante gubernentur. Et naus nunquam poterit abs-
que gubernatore maris fluctus transire: & miles ni-
hil strenuum & egregiū absq; capitanei ductu & au-
spiciis gerit. Et domus non extruitur, nisi sit qui ædi-
cet: mundus autem ille immensus, & elementorum il-
lorum ornatus, fortuito & temerè fieri poterit, nulla
existente qui omnia possit moderari, et per suam sapi-
entiam sciat cōtinere & conseruare. Porro quid con-
tendimus illis monstrare ea, quæ & cæcis, vt in pro-
uerbio est, manifeste propofita sunt. Veruntamen ne
omittamus proponere eis doctrinas scripturarū, sed
omne impendamus studium, vt ab errore liberati, ad
veritatem reducantur. Nam licet in erroribus con-
prehensi sint, cognati tamen nostri sunt: & congruit,
vt magnam eorum curam habeamus, nunquam tor-
pescentes: sed diligentia summa facientes ea quæ in
nobis sunt, vtilem illis medicinā adhibeamus, si for-
tè vel tardè ad veram sanitatem redeant. Nihil enim
ita gratum est Deo, & ita curæ, vt animarum salus, su-
cut clamat Paulus, dicens: Qui vult omnes homines
saluos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Et ite-
rum Deus ipse ait: Nolo mortem peccatoris, sed vt
conuertatur & viuat. Et propter hoc etiam creaturæ
hanc omnem produxit, et nos formauit, non vt pere-
mus, neq; vt supplicis nos torquat: sed vt saluet, &
ab errore liberatos, regno frui nobis concedat. Hoc
enim nobis præparauit, non postquam factum est, sed
ante

1. Tim. 2. b
Eze. 18. g

HOMILIA TERTIA.

72

ante facta fundamenta mundi, sicut ipse dicit: Venite
benedicti patris mei, & in hereditatem accipite præ-
paratum vobis regnum ab initio mundi. Vide mis-
ericordiam Domini, quomodo antequam formare-
tur mundus, et produceretur homo, infinita nobis bo-
na ordinauit: ostendens quantam nostri generis curā
faciat, & quod omnes vult saluari. Talem igitur ha-
bentes Dominum, tam misericordem, tam benignū,
tam mansuetum: cum nostræ, cum fratrum nostrorū
salutis curam geramus. Nam & hoc nostræ salutis
argumentum erit & occasio, si non solum pro nobis
ipsis solliciti, sed & proximo viles fuerimus, ipsum
ad viam veritatis manucentes. Et vt scias quan-
tum bonum sit, cum salute nostra & alios lucrari, au-
di Prophetam ex persona dei dicentem: Qui educit
pretiosum a vili, quasi os meum erit. Quid hoc est?
Qui ab errore ad veritatem, ait, manu duxerit, vel a
peccato ad virtutem proximum induxerit: pro virili
humano, me imitatur. Etenim ipse quum deus sit,
propter nihil aliud nostram induit carnem, & alia hu-
mana omnia sustinuit, & crucem quoque suscepit, ni-
si vt nos peccato obnoxios a maledicto liberaret. Et
hoc quoq; Paulus clamat, dicens: Christus nos rede-
mit a maledicto legis, factus pro nobis maledictum.
Si igitur ipse, qui deus est ineffabilis essentia, ob mi-
sericordiam ineffabilem hæc omnia propter nos, &
salutem nostram suscepit: cur non & nos erga fratres
iusti sumus, agnoscentesq; eos vt membra nostra, &
eripientes ex diaboli faucibus, in viam virtutis in-
ducimus? Nam vt anima corpore melior est: ita
his qui indigentibus pecunias & facultates suppe-
ditant, maioribus præmiis digni sunt, hi qui admo-
nendo & continue docendo in viam rectam sup-
nos & desides inducunt, monstrando eis diuinarum
virtutum fragrantiam, & vitiorum maleolentia-
m. Hæc omnia quum scimus, præ omnibus aliis
huius vite curis, de salute animarum loquamur pro-
ximis, eandem illis sollicitudinem ingerentes.

Mat. 25. c

Hier. 15. d

Gal. 3. b

C 4 Ma

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

Ephe. 6. b

Magnæ enim bonitatis est, animam cui hæc continuo insonatur, posse reduci ex abyſſo malorum, in quorum medio versamur, & compesci seditionē, quæ perpetuo animā nostram infestat. Ideirco nobis opus est & magna vigilantia, quoniam & continuum nobis est bellū, & inductæ nullæ: propter quod & Paulus dicebat, Ephesiis scribens: Non est nobis colluctatio aduersus sanguinem & carnem: sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi domibz nos rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spirituales nequitias in celestibus. Ne existimetis, ait, vultu gare nobis certamen proponi. Non aduersus cognatos nobis est certamen, neq; ex æquo exercitus nostræ instructus est. Nos enim qui corporibus sumus annexi, præceptum accepimus, vt cum incorporeis virtutibus conflagamus. Sed ne timeatis: nam licet inæqualis sit pugna: magna tamen armorum nostrorū virtus est. Subiungit enim hæc, quasi diceret: quoniā non vixistis bellatorum naturam, ne succumbatis, ne torpescatis ad pugnam: sed propter hoc suscipite armaturā dei, vt possitis resistere insidiis diaboli. Multæ enim eius sunt insidiæ, hoc est viæ, per quas negligēiores supplantare nititur: quas diligēter cognoscere operæ pretiū est, ita vt effugiamus eius manus, & nullū ipsi ingressum permittamus. Quin & linguæ diligēs habenda est custodia, & oculi muniēdi sunt, & mēs purganda, & in perpetuo certamine viuendū est, quasi fera aliqua nos inuadat, & lædere conetur. Propter qd celestis illa anima doctor gentiū, lingua orbis, nihil omittens pro salute discipulorū, postquā dixit: Accipite armaturā dei, iterū subiicit, & nos vndiq; muniens, & inuictos faciens, sic dicit: State igitur accinctis lumbis vestris in veritate, & induti thoracem fidei, et calceati pedes vestros in preparatione euāgelii pacis. In omnibus assumite scutū fidei, vt possitis omnia tela inimici ignita extingueri, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Vidisti quomodo omnia membra munierit? Et quasi in prælium egressi

suros,

HOMILIA TERTIA.

11

suros, primum zona cingat, quod expeditiores simus ad cursum: dein induat nos thorace, ne à iaculis vulneremur. Sed & pedes munierit, & vndiq; armavit fide. Hæc, ait, ignita tela hostis extingueri potest. Quæ autem sunt tela diaboli? male concupiscentiæ, immundæ cogitationes, perniciosi affectus, furor, inuidia, inuidia, ira, odium, opum concupiscentia, & omnis alia ignauia. Hæc, ait, omnia extingueri poterit gladius spiritus. Et quid dico, extingueri? etiam ipsum hostis caput amputare valet. Vidisti quomodo roborauit discipulos? Quomodo eos qui cera molliores erant, ferro fortiores effecit? Quoniam enim nobis bellum est non aduersus carnem & sanguinē, sed aduersus incorporeas virtutes: ideo neq; carnalibus nos armis muniuit, sed arma nostra omnia spiritalia sunt, sic radiantia, vt eorum fulgorem dæmon malus ferre nequeat. Talibus armis induti, ne horreamus ob pugnam, ne fugiamus congressum: sed neq; ignaui simus. Nam sicut, nobis sobrius, malignus dæmon nunquam armorum nostrorum virtuti præualebit, si voluerim? irritas facere eius machinationes: sic si desides fuerimus, nulla nobis utilitas erit. Quādoquidem inimicus salutis nostræ nunquam dormitat, & omnia quæ salutis nostræ obsunt, operatur. Vndiq; igitur armemus nos ipsos, & à verbis & ab operibus abstinemus, quæ nos offendere possunt: & cum abstinentia à cibis, cum aliarum virtutum, tum liberalitatis in pauperes specimen exhibeamus: scientes, quantā nobis merces ob curam illis exhibitam reposita sit. Nam, qui miseretur, ait, pauperi, sceneratur deo. Vide vix rarem naturam & admirabilem. Alius est qui accipit, & alius qui se dandi scænoris reum facit, & non hoc solum nomine: sed quia in hoc vix rare genere nō est locus ingrati tudini, neq; ulli alii damno. Neque sicut hic, semel dare quis pollicetur, sed centupla dantur, & non solum centupla: nam aliqua dantur in præsentī vita, aliqua in futura, nempe vita æterna. Et in præsentī quidem vita, si quis nos

C 5

bis

Pro. 19. c

Mat. 19. d

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

his solum duplicia polliceretur, pro his quæ à nobis dantur, parati essemus illi omnem nostram substantiam afferre. Tamen ibi magna ingratitudo, multa & stupendæ avarorum fraudes: & multi qui boni habentur, scenus non soluunt vel ob malevolentiam nolentes, vel sæpe & propter inopiam non valentes. Quoniam autem nihil tale, omnium domino impetrari potest (nam & capitalis summa in tuto est, & centuplum hic promittitur eleemosynam expendentibus & in futurum vita æterna reponitur) quæ igitur nobis defensio erit, si negligentes fuerimus, & non festinauerimus centupla pro paucis accipere, & pro presentibus futura, & pro temporalibus æterna? Atque pecuniæ nunc sanis & repagulis includuntur, & ingentibus non expenduntur, sed in vanum duntaxat ibi sine vsu iacent. Ut igitur in futuro seculo earum subsidia inueniamus: Facite, inquit, vobis amicos ex mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos in tabernacula æterna. Jam scio, quod multi non assipulantur his, quæ à nobis nunc sunt dicta, sed ea velut delirium & fabulam audiunt, imò neque auscultant. Vnde ego crucior & doleo, quod neque rerum experientia, neque tot & tales dei promissiones, neque timor futurorum, neque quotidianæ admonitiones nostræ apud tales proficiunt. Non tamen cessabo, etiam sic, ab hoc consilio, donec continuitate importuna tandem victor resipiscere ipsos fecero: & à crapula & ab ebrietate, qua laborant, & à pecuniarum auiditate, qua mentem eorum obtenebrat, eruere valero. Scio enim scio, quod per gratiam dei, sermonum nostrorum frequentia, & ieiunii studium poterint ipsos, vel sero, & difficili hoc morbo liberare, perfectæque sanitati restituere: ut & ipsi à suppliciis, quæ eis parata sunt, liberentur, & nos à tristitia eruiamur, & pro omnibus aliis gloriam referamus deo patri & filio, & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QVARTA.

Vident

HOMILIA QVARTA.

14

Videns ego dilecti, alacrem & quotidianum vestrum in hoc templo conuentum, magnam percipio voluptatem, misericordemque Deum in profectum vestro glorificare non cessio. Nam sicut esurire corporalis sanitatis indicium: ita & studio magno audire diuina eloquia, bonæ animi valetudinis certissimum est argumentum. Propter quod & dominus noster Iesus Christus in suis beatitudinibus quas in monte promissit, dicebat: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quis igitur dignè vos laudare valet, qui semel beatitudinem accepistis, & ab ea infinita bona expectatis? Is enim domini nostri mos est, ut quæles videt animam aliquam multo desiderio promptitudinemque intenta spiritualia bus inhiantem, liberaliter illam gratia, & opulentis donis suis locupletet. Vnde & ego in vestram utilitatem & edificationem expecto, ut vberior, & mihi doctrinæ sermo concedatur. Propter vos enim, & propter vestrum profectum, omnem hunc laborem toleramus: ut & vos statim ad idem virtutis fastigium ascendatis, futuri vitæ diuinæ magistri omnibus qui vos vident. Vnde & nobis maior dicendi fiducia accedat, qui videmus non inuani, nec frustra nos laborare: sed quotidie semel spirituale in vobis crescere: & non sicut in Euangelio seminanti euenit, ita & nobis vobis eum. Ibi enim vna tantum pars salua fuit, tres perierunt: Quia semen quod secus viâ cecidit, sterile mansit: & quod inter spinas, suffocatum est: quod autem in petram, orto sole, etiam ipsum, fructum afferre nequiuit. Hic in gratia dei spes est, omne semen in terram bonam cadere, & alios facturos fructum centuplum, alios sexageuplum, alios trigeuplum. Hoc nostram alacritatem fouet, hoc mentem excitat, quod scimus non inuani, nec frustra sermones nos facere: sed sobriis auribus & intentamente dicta nostra accipi. Atque hæc non adulari per charitatem vestram dico, sed coniecto alacritatem ex his, quæ hîc à nobis dicta sunt. Videbam enim quidos

Mat. 5. a

Luc. 16. c

Luc. 9. a

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

quidos doctrinæ, ab ore meo pēdentes & omnia facientes, ne quid vos dictorū præteriret. Etenim contemni plausus maxime testabantur, quod dicta magni voluptate susceperitis. Qui autem aliquid volupe audit, certum quod illud bene figit in animo: ibique repens, facit ne eradi expungive queat. Quis igitur dignus nos beatos dicere, & vos laudare posset, qui in aures loquimur audientium? Beatus enim, ait, qui loquitur in aures audientium. Hoc præclarum opus jejuniis acceptum fero, hoc remedium salutem operatur animarū nostrarū. Quod si ab initio statim tantum nobis robur ostendit, procedentibus diebus, quantum non expectamus utilitatem affuturam? Vnum hoc vos obsecro: In timore & tremore salutem vestram operemini, & nullum aditum concedite inimico salutis vestræ. Quia videns nunc spirituales diuicia insaniat & ferocit, & sicut leo rugiens circumit, querens quem deuorer. Verum si sobrii fuerimus, nullum præualebit per gratiam dei. Talia enim sunt arma nostra spiritualia, quibus nos induit spiritus gratia: sicut heri charitatē vestram docuimus. Si igitur huiusmodi membra nostra munierimus, nullum telum ab illo emissum ad nos perungere poterit, sed irritum ad ipsum reditura sunt. Adamante enim solidior dei gratia nos effecit, & si volumus, omnino inuisibilis. Itaque sicut qui adamantem secat, nihil adamanti nocet, sed seipsum fatigat, & robur suum imminuit, & contra stimulos calcitrans, suos pedes cruentat. In huiusmodi res se habent nostræ cum salutis nostræ aduersario, si armis, quæ nobis spiritus sancti gratia exhibet, continuò nos muniamus. Tanta enim illius virtus est, ut radios inde fulgurantes aduersarius sustinere non possit, sed illis oculi sui excæcentur. Huiusmodi oro, armis semper nos muniamus, et sic in forum non conferamus: sic apud amicos simus, sic opera aggrediamur. Et quid dico in forum: etiam in Ecclesia occurrentes, instructi illis simus, & domum redeuntes & dormientes, & euigilantes, neque vnquā per omnia vitæ

2. Pet. 5. B

2. Pet. 5. B

ROMILIA QVARTA.

15

vitam nostram illa deponamus. Commigrant enim nobiscum, & post hanc vitam magnam fiduciam nobis præstabunt. Non enim sicut sensibilia arma corpus grauius: sed leuius reddunt & expeditius ac sublimius, roburque augent. Tantum curæ sit, ut ipsa quotidie abstergamus, ita ut fulgida sint, & radiis excæcent oculos maligni dæmonis omnia contra salutē nostram machinantis. Age, quoniam satis vos armis instruximus, consuetam nunc vobis mensam apponamus, ex his quæ sequuntur, ea quæ heri dicta. Proponamus autem iterum charitati vestræ, sed admirabilem illum consuiui exhibitorum beatum Moysen, magnum prophetam, bonæ huius doctrinæ ducē faciemus. Videamus igitur quænam sint ea, quæ hodie nos docere vult, & diligenter dictis eius attendamus. Non enim sua virtute loquitur, sed quæcumque illi spiritus sancti gratia insonat, ea per suam linguam docere de humanum genus, profert. Consummato igitur de die primo sermone, postquam formata luce dixit: Factum est vespere, & factū est mane dies vnus: iterum dixit, dixitque Deus: Fiat firmamentū in medio aquarū, & sit distinguēs inter aquam & aquam. Attende hic clarissimæ doctrinæ consequentiā. Quoniam antea nobis dixit, post coeli & terræ creationē: Terra autem erat inuisibilis & inculta: & causam apposit, quod propter hoc fuerit inuisibilis, quia a tenebris & aquis obregebatur. Omnia enim erant aqua & tenebræ, & nihil præterea. Et postea, quod præcepto domini producta sit lux, factaque distinctio lucis & tenebrarum: & illa quidem diei appellationem accepit, hæc verò noctis. Iterum nos docere vult, quod sicut tenebras separauit producta luce, & vtriusque congruum vocabulum indidit: ita & multitudinē aquarum præcepto segreget. Et vide ineffabilem potentiam, quæ omnem humanam excedit rationem. Nam solum iubet, & accedit aliud elementorum, & aliud decedit. Dixitque, ait, deus: Fiat firmamentum in medio aquarū, & sit distinguens inter aquam & aquam. Quid

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

Quid est, fiat firmamentum: Quasi quis dicat humana lingua: Fiat paries quidam & interstitium in medio diuidens & separationem faciens. Et ut discas magnam elementorum obedientiam, excellentem virtutem opificis, ait: Et factum est ita. Dixit solum & opus sequutum est. Et fecit, ait, Deus firmamentum, & diuisit Deus inter aquam quæ erat sub firmamento, & inter aquam quæ erat super firmamentum. Dicit: Facto firmamento, iussit aquas alias sub firmamentum ferri, alias autem supra dorsum esse firmamenti. At quid, si quis dicat, esse firmamentum vel aquam densatam, vel aërem constrictum, vel aliam aliquam essentiam: Haud quis prudentium hoc temerè asserauerit. Oportet enim magna modestia & gratitudine, ea quæ dicuntur à nobis accipi, & non ultra naturam nostram progredi, et scrutari quæ supra nos sunt: sed hoc solum scire & tenere apud nos, quod præcepto Domini productum est firmamentum, separationem aquarum faciens, quod valeat alias sub se continere, alias verò in conuexo suo ferre. Et vocauit, ait, Deus firmamentum coelum. Vide quomodo eas consequentia etiam nunc diuina scriptura visa est. Nunc sicut dixit heri: Fiat lux, & postquam producta fuit, tunc subiecit: Sit distinguens inter lucem et inter tenebras: & sic lucem diem vocauit: Ita et hodie dicitur: Fiat firmamentum in medio aquæ. Dein sicut de luce ita et hic docuit nos usum firmamenti, eo quod diuidat, ait, inter aquam et aquam. Et postquam hunc eius usum declarauit, tunc sicut luci nomen dedit, ita & firmamento suum nomen imposuit. Et vocauit, ait, deus firmamentum coelum, hoc quod videtur. Et quomodo dicunt aliqui, factos multos coelos? Non ex diuina scriptura hoc didicerunt, sed ex suis opinionibus: ut ita dicant, impelluntur. Beatus autem Moses nihil his amplius docet: nam ut dixit: In principio fecit Deus coelum et terram: et dein causam docuit, quam terra sit inuisibilis, nempe quod obiecta à tenebris et aquis abyssis: post formationem autem lucis, ordine et

sequen

HOMILIA QVARTA.

19

sequeantia quadam viens, inquit: Et dixit Deus: Fiat firmamentum. Dein postquam docuit diligenter usum firmamenti, et dixit, ut distinguat inter aquam et aquam: ituc ipsum firmamentum quod aquarum separationem faciebat, coelum vocauit. Quis igitur post tantam doctrinam ferret eos, qui ex suo capite loqui, et contra diuinam scripturam multos coelos dicere audent? Porro dicunt illi: Ecce beatus David laudem Deo offerens, dixit: Laudate eum coeli coelorum. Ne obstrepas dilecte, neque putes sacram scripturam sibi ipsi alibi aduersam: sed discere potius dictorum veritatem, & tenens diligenter illius doctrinam, obtura aures illis contraria dicentibus. Et quid hoc sit, quod dicere volo, audite magna attentione: ut ne facile moueantur à volentibus violenta & aliena dicere. Omnes diuini libri veteris testamenti Hebræorum lingua ab initio sunt compositi, & in hoc nobiscum consentiunt omnes. Et non ante multos annos aduentus Christi, rex quidam Ptolemæus, in conquirendis libris admodum studiosus, operæpretium putauit, ut & hos libros colligeret: eorum de causa quosdam Iudæorum Hierosolymitarum vocauit, qui eos in Græcam linguam verterent. Et perfectum est hoc eius opus. Factum autem est hoc diuinæ dispensationis opus, ut non solum Hebræicæ linguæ periti, sed & omnes qui totum orbem inhabitant, ex eo vtilitatem perciperent. Est & rarum miraculum, quod vir qui Iudaica non curabat, hoc fecit, sed idololatriæ deditus, & religioni damnatæ multum fauens. Hoc enim modo se habent omnia, quæ à Domino nostro dispensantur, ut per aduersarios semper crescant veritatis præcepta. Hæc autem non temerè vestræ charitati narrauerim, sed ut scire possitis, quod non hac lingua, nostra inquam, sed Hebræica sint hi libri compositi. Dicunt igitur qui linguæ eius gnari sunt: Cæli nomen plurali numero ab Hebræis vocari, quod consentitur qui & Syrorum linguam sciunt. Et nemo ea lingua dicit coelum, sed cæli.

Et id.

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

Et idcirco sic dictum est, quod a beato David dicitur
Caeli caelorum: non quod multi sunt caeli (non enim
hoc nos docuit beatus Moyses) sed quia mos est lin-
guae Hebraicae, vnam rem nominare plurali nume-
ro. Quia si multi essent, non omisisset spiritus san-
ctus per linguam Prophetarum, quin & illorum forma-
tionem nos doceret. Hae diligenter seruate obsecro,
ut possitis obstruere ora eorum, qui contraria eccle-
siasticis doctrinis afferunt. Et videatis virtutem eo-
rum quae in scriptura continentur: nam idcirco fre-
quenter hic conuenitis: & nos vberiore doctrina
communicamus, ut parati sitis omni petenti vos ra-
tionem reddere. Sed ad consequentia & textum redea-
mus, si placet. Et vocauit, ait, deus firmamentum cel-
lum. Et vidit deus quod bonum. Attende quanta
verborum humilitas propter nostram infirmitatem.
Nam sicut de luce dixit: Vidit quod esset bona: ita &
nunc de caelo dicit, hoc est de firmamento. Et vidit,
inquit, Deus, quod esset bonum: docens nos per hu-
ius pulchritudinem, suam immensitatem. Quis enim
non obstupesceret ac admiraretur, quod firmamentum
tanto tempore vigescentem & eadem seruat pulchri-
tudinem: & quandiu accedit tempus, tandiu & suam
custodit pulchritudinem? Quid enim speciosius eo-
quod laudem ab ipso opifice accepit? Nam si nos ho-
minis opus videntes absolutum, admiramur figura-
situm, pulchritudinem, proportionem, elegantiam aliaque
omnia: quod factum est a deo, quis digne laudaret, pre-
sertim quum ab ipso domino laudem accepit? Haec
enim dicta ita sunt, ut se attemperaret nostrae fragili-
tati. Videbis autem hoc per singulas facturas dici,
ita confundi, & multis antea saeculis confici linguarum
eorum, quae acuturae se erant contra opificium dei,
dicturae: Quare hoc & hoc factum est? Talia igitur
dicturos ante comprimit, dicens: Et vidit deus quod
bonum. Quando autem audis, quod vidit deus, & lauda-
uit: intellige dictum, prout dignum est de eo loqui.
Nam qui produxit caelum, etiam priusquam forma-

OMILIA QVARTA.

17

ret, sciebat formandi caeli pulchritudinem. Sed quia
nos homines tanta sumus imbecillitate circumdari, ali-
ter hoc intelligere non posuimus, ideo sic direxit spi-
ritus beati prophetarum linguam, ut ad erudiendum hu-
manum genus, tanta verborum vteretur crassitudi-
ne. Quando igitur subleuas oculos, & spectas caeli
pulchritudinem, magnitudinem, utilitatem: tunc in-
de ad opificem ascende, sicut & Sapiens quidam dice-
bat. Ex magnitudine & pulchritudine creaturarum
vniuersi conditor decenter consideratur. Et vide do-
mini virtutem, etiam ex horum elementorum for-
matione, quanta sit. Nam cui sagax est animus, si
voluerit per singula visibilia scrutari (& quid dico
per singula quae facta sunt) suam solam formationem
si voluerit considerare, videbit ex paruis illis indi-
cibilem & ineffabilem Dei potentiam. Quod si visi-
bilia sola sufficiunt nobis ad docendam potentiam co-
nditoris magnitudinem, ubi & ad inuisibiles Vene-
ris virtutes, & mentem extenderis ad angelorum ex-
ercitus, archangelorum, supernarum virtutum thro-
norum, dominationum, principatum, potestatum,
Cherubin, Seraphin: quae mens, quis sermo sufficiet
enarrare magnificentiam eius inenarrabilem? Nam si
beatus propheta David, quum dispositionem visibi-
lium considerasset, exclamabat dicens: Quam magnifi-
cata sunt opera tua domine. Si, inquam, vir tanto
spiritu praeditus, & cui incerta & occulta sapientiae
diuinae manifestata sunt, sic exclamabat: quid dicere
mus nos, qui terra & cinis sumus? & debemus conti-
nuo vultum submittere & obstupescere vniuersorum
domini indicibilem misericordiam? Et quid dico
prophetam? Beatus ipse Paulus, anima illa caelo va-
gari solita, corpore circumdatus, & cum incorpo-
reis virtutibus certans, terra ambulans, & mentis
promptitudine in caelo vagans, cum in vnam para-
tem dispensationum Dei incederet (de Iudaeis & Ge-
tilibus loquor, quod illi quidem electi, hi autem
introduciti fuissent) & secum dubitaret, & interno

Sap. 11.6

Psal. 103.2

D rum

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

rum oculorum vertigine laboraret, valde clamabat, dicens: O profunditatem diuitiarum & sapientiae & scientiae Dei, quam imperscrutabilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles viae eius. Sed hic blande rogum eos, qui de natiuitate filii curiosius exquirunt, & sancti spiritus dignitatem imminuere attentant: vnde de vobis, obsecro, tantae audaciae temeritas, a qua insipientia in tantam ruitis insaniam? Nam si Paulus tantus & talis, & iudicia eius (hoc est, dispensationes & gubernationes) imperscrutabilia esse dicit, non dicit incomprehensibilia, sed imperscrutabilia, ita vt scrutari ea nemo possit, & imperuestigabiles dicit vias eius: iterum idem dicens, vias, mandata vocat, & praecepta: quomodo vos essentiam vniuersi ipsam curiosius explorare, & spiritus sancti dignitatem, quantum in vobis est, imminuere audetis? Videte dilecti, quantum mali sit non diligenter attendere ad ea quae in diuinis scripturis sunt contenta. Hi enim si cum generalitudo doctrinae diuinae scripturae accepissent, non sua ex proprio capite excogitassent, neutiquam in tantam venissent amentiam. At nos neque sic cessamus diuinam scripturam testimonia ipsis obicere, & aures nostras a pestilentibus eorum doctrinis munire. Et quia nescio quomodo iterum ab orbita sermonis in haec euecti sumus, & a contextu excidimus, ideo iterum ad priora redeat sermo. Et vocauit, ait Deus firmamentum coelum: & vidit Deus quod bonum. Et factum est vespertim, & factum est mane dies secundus. Appellatione indita firmamento, & dato opere, finem imposuit diei secundo, & dixit: factum est vespertim, & factum est mane dies secundus. Vidisti quanta diligentia nos docet, finem lucis vespertim vocans, & finem noctis mane, & totum illud diem? Ita ne erremus nos, neque putemus vespertim finem esse diei: sed manifeste sciamus, quod virtutis tempus vnum diem implet. Et vespertim finem lucis recte quis dixerit, mane autem finem noctis, completionem autem diem. Quod enim ita impleatur, vnde

diuini

HOMILIA QVARTA.

18

diuina scriptura, dicens: Et factum est vespertim, & factum est mane dies secundus. Forte prolixius sermonem extendimus non volentes, sed ab ipsa verbo consequentia, quasi rapido quodam amne, vi abstracti. Vox ipsius huius causa estis, qui magna cum voluptate dicta nostra auditis. Nihil enim sic excitare potest dicentem, & sententiarum magnam copiam illi asserre, vt auditorum alacritas. Et sicut supini & desides auditores etiam multum eloquio valentem reddunt segnitorem: ita vos per Dei gratiam, etiam si lapidibus essemus humiliores, possetis nostrum stuporem emendare, & somnolentiam discutere, cogere vt dicamus ea quae vobis conducunt, & ad vestram edificationem pertinent. Quoniam igitur tales estis, & qui a Deo docti, potentes, iuxta beatorum Paulum, & alios admonere: age obsecramus vos, vt si per quod aliud, maxime per ieiunii tempus magnam in rebus diuinis curam geratis: nec fiat vobis sermo fastidiosus, si quotidie vobis de eisdem loquamur. Eadem enim dicere mihi quidem non graue, secundum beatum Paulum, vobis autem securum. Opus enim habet anima segnis continua admonitione & suggestione. Et sicut corpus hoc quotidie opus habet corporali alimento, vt ne in magnam agilitatem incidens, nihil facere possit: ita & anima opus habet spiritali cibo, & optima dixit, vt in consuetudinem aliquam honorum & virtutem peruenies, inuicta sit, & resistere possit maligni hostis insidiis. Quotidie igitur eius virtutem operose curemus, & nos ipsos iudicantes, nunquam deficiamus. Rationarium quoque nobis faciamus eorum quae accipimus & quae expendimus: quidnam vtiliter & bene loquuti simus, & quod otiosum verbum protulerimus. Et iterum: Quid vtile per aures in animum intro miserimus, & quid quod nocere possit. Praeterea & linguae regulas aliquas et canones ponamus, ita vt prius ruminentur, & librentur verba, & postea proferatur sermones. Mentem vero ita cōpescamus,

Phil. 3.

D 2 ne

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

ne quid nocivum prodeat: & si forte aliquid tale a fo-
ris inferatur, id statim vt superfluum & damnosum
amoveamus: & si intrinsecus nascitur, statim pia co-
gitatione illud effugemus. Et ne existimemus inedia
vsq; ad vespertam ad salutem nobis sufficere. Nam il-
perueris Iudeis dicebat deus misericors per Propha-
tam: Ecce annis septuaginta non ieiunabitis mihi iei-
unium. Et si comederitis & biberitis, nonne vos co-
meditis & biberitis? Hæc dicit dominus omnipotens.
Iudicium iustum iudicate, misericordiam & misera-
tionem faciat vnusquisq; cū proximo suo: & viduam
& orphanum, & aduenam, & pauperem non oppri-
mite: & malum vnusquisq; erga fratrem suum nō co-
gitet in cordib; suis. Si igitur illis qui in vmbra mor-
tis sedebant, & tenebris errorum obuincti erant, ni-
hil proderat solum ieiunium, quā cetera bona opera
non facerent, & e corde malum erga proximum non
eliminarent: qualem habituri nos sumus defensionē,
ā quibus maiora exiguntur: & non solum hæc facere
iubemur, sed & inimicos diligere, & eos demerere,
& dominum precari, & orare, vt salutis illorum cu-
ram gerat. Hoc enim nobis, imō omnibus in die illa
terribili patrociniabitur, & redemptio maxima erit
peccatorum nostrorum, si sic affecti fuerimus adue-
sus inimicos nostros. Licet autem magnum sit & ar-
duum præceptū, si tamen præmium cogites reposi-
tum bene agentibus, nihil omnino videtur, etiam il-
valde arduū sit. Et quod est hoc? Si hoc feceritis, ait
similes eritis patri vestro qui in cœlis est. Et vt mani-
festius hunc sermonem nobis declararet, subdit: Quod
solem suum oriri facit super malos & bonos, & plu-
uit super iustos & iniustos. Imitare igitur, dicit, pro
manis viribus deum. Nam sicut ille non solum iustos
sed & his qui mala operantur, solem oriri facit: & plu-
uiam & imbres annuos nō bonis solum suppeditat,
sed & malis: sic & tu si non solum diligentes diligas,
sed & inimicos, pro virili dominum tuum imitaberis.
Vidisti quomodo in supremum cūlmen eduxit eum,

Zac. 7. b. c

Luc. 6. c

Mat. 5. b

HOMILIA QVARTA

19

qui hanc operari valet virtutem? Sed ne difficultatē
rei solum cogites, sed prius supputa tecum quantum
honorem habiturus sis. Et hæc honoris occasio leue
faciet quidquid graue est & onerosum. An non pro
beneficio habendum, qd occasio tibi præbetur, dum
inimico benefacis, vt aperiatur tibi ianua fidei: & ve-
niendi ad deum, & redimendi peccata tua? An forte
de inimico vlcisci, & eū qui malis te afficit, paribus
vel maioribus plecti vis? Et quid inde commodū
neg; tu aliquid inde vtilitatis habiturus es, sed pro-
pter hoc iudicaberis apud horrēdum illud tribunal,
cui qui leges tāti iudicis oblitteraueris & infregeris.
Dic, oro, si rex aliquis terrenus legem tibi posuisset,
vt vel inimicorum tuorum curam geras, vel morte
puniaris: an non metu mortis corporalis omnes ac-
currerent ad implendam legem? Quanta igitur accu-
satione dignus fuerit is, qui ob corporalem mortem,
quam aliqui naturæ necessitas afferet, omnia facere
paratus (mortem, inquam, quæ hic nullam inue-
nit consolationem) minus curat dominum vniuersi-
forū, si & ipse ponit legem? Sed mei oblitus sum
dum hæc loquor his, qui nec beneficientibus parem
gratiam rependunt. Quis igitur posthac ē supplicio
illo nos eripiet, quando non solum ab hoc mandato
longē distamus, sed neq; ea facimus quæ Publicani?
Si diligitis diligentes vos, ait, quid magni facitis? nō
ne & publicani hoc idem faciunt? Quum igitur neq;
hoc a nobis sit, quæ salutis nostræ spes? Ideo, oro, ne
simus immisericordes, sed nostras cogitationes do-
memus, & primum quidem discamus vincere pro-
ximum charitate: & iuxta beatum Apostolum: Ho-
nore mutuum præcedamus, & quæramus vt illos su-
peremus: neq; toleremus, vt succumbamus: sed vinci-
camus, & non vincamur, & maiorem, & feruentio-
rem erga diligentes affectionem demonstramus.
Hoc enim maxime omnium vitam nostram conti-
net & conseruat. Et in hoc bruta & feras antecellim;
quod possumus, si volumus, congruum in nobis co-

Rom. 12. c

D 3 serua

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

seruare ordinem, & magnam in proximos concordiam declarare. Quoniam autem strangulanda est nostra praua cogitatio, & mansuacienda truculenta illa fera (iram dico) & certamen, quasi ante tribunal terribile staremus, aggrediendum: docendi sumus, & si fortiter hosti resistimus, magna nos expectant bona: sin minus, graue sustinebimus iudicium. Neque temere, & inutiliter tempus expendere oportet: sed, in singulis diebus & horis ante oculos nostros proponere iudicium, et quæ sint ea quæ magnam nobis tunc fidutiam asserre queant, quæ item quæ poenam inferant. Et ita hæc versantes in nostris cogitationibus, superabimus affectiones, et compescemus carnis lasciuias: & mortificabimus, iuxta beatum Paulum, membra nostra quæ super terram sunt, superbi, immundiciem, passionem, concupiscentiam malam, auariciam, furorem, vanam gloriam, inuidenciam. Quod si has affectiones in nobis mortuas fecerimus, ita ut in nobis nihil operari valeant: poterimus accipere fructus spiritus, qui sunt charitas, gaudium, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia. Hoc Christiani ab infideli discrimen sit. His signaculis internosci possumus, ne sola appellatione ornemur, neque habitu externo inslemur et superbiamus, imò si possideremus omnia quæ nunc enumerauimus, superbiamus nunquam, imò magis nos humiliemus. Nam quum omnia feceritis, ait, dicite: inuiles serui sumus. Si ita solliciti nostram salutem curauerimus, poterimus & nobis ipsis prodesse plurimum, & a futuro supplicio eripi, & his qui nos vident magistri esse rerum vtilium: ut diligenter exspectata hac vita, assequantur eam, quæ in futuro saeculo erit, misericordiam: quam nobis omnibus concedat gratia & benignitas domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & sancto spiritui gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QVINTA.

HOMILIA QVINTA.

29

Agè & hodie ex beati Moseos verbis conuiuium instruamus vestrae charitati, & quæ a Domino facta sint die tertio, diligenter consideremus. Nam si hi qui in aurifodinis laborant, ut diuites venas quasdam conspiciat fuerint, a fodiendo non desistunt, donec quæ obstant amouerint, & in profundum descendentes, copiam inde auri perceperint: multo magis nos non auri ramenta inquirentes, sed inenarrabilem thesaurum inuenturos sperantes, decet quotidie illum inuestigare: ut multis spiritualibus diuitiis in sinum nostrum collectis, domum redeamus. Illic quidem diuitiæ sensibiles dominis suis multorum periculorum fuerunt autores, multaque ante voluptates pericula illis præstantes, statim auolarunt, vel sycophantis insidiantibus, vel latronibus parietes effringentibus, vel custodibus famulis surripientibus & fuga elabentibus. Hic autem nihil tale suspicari licet. Diripi enim spiritualis thesaurus nequit, & ubi in promptuaria mentis nostræ reconditus fuerit, ab omnibus insidiis est securus: modò non per ignauiam locum demus ei, qui illum nobis auferre cupit. Quandoquidem inimicus noster, malignus, inquam, daemon, cum videt vos spirituales, collegisse diuitias, furit & dentibus fremit, multumque vigilat, ut opportunum tempus capteret, quò furari queat intus reconditas: nullum autem accommodum illi tempus est, modo nos ignauimur. Ideo perpetua nobis vigilantia opus est ad excludendas illius insidias. Nam eos quos viderit sobrios & vigilantes, & semel atque iterum frustra aggressus fuerit, elinquit tandem se videns confusum, & sciens quod nihil proficit, si in custodia persistimus. Proinde quum dicimus, quod per omnem hanc vitam nobis certandum est, sic nos armemus, quasi assistentem semper habeamus inimicum, qui absque intermissione obseruet, nisi aliquando vel parum dormitemus, insidiandi occasionem ei præbentes. Non vides, opulenti cum hostium metuum insidias, quanta cura & providentia

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

res suas custodiant: nam alii seris & repagulis san-
as muniunt & ocludunt: alii in terram abscondunt,
ita vt nemo scire possit vbi lateat. Eadem diligentia,
& modo collectam virtutum gazam custodire con-
gruit, & non ante omnium oculos proponere, sed in
tutissimo mentis promptuario reponere, & omnes
rapere volentis insidias excludere: vt quum inde prae-
dabilem eam seruauerimus, sit nobis viaticum ad fu-
turam vitam hinc migrantibus. Etenim sicut hi qui
in terra aliena sunt, & in patriam suam redire cupiunt,
multo tempore paulatim student, & curant tantum
corrudere viatici, quantum ad viae prolixitatem eis
sufficere queat, vt ne fame seipsum perdant: ita sane fa-
cere & nos oportet, quia peregrini hic sumus & ad-
uenae, vt provideamus & reponamus nobis spiritua-
lium virtutum viatica: vt quando praeceperit nobis
dominus in nostram redire patriam, parati simus, &
alia quidem nobiscum asseramus, alia autem prae-
mitamus. Horum enim viaticorum talis natura est,
vt ea quae per bonorum operum actionem volueri-
mus ante nos praemittere, quum illuc nos praeueni-
rint, ianuas nobis aperiant ad dominum, & introitu
facilem, & absque pauore, & magnam apud iudicem
benevolentiam procurent. Et vt discas dilecte, quod
haec in hunc se modum habet, collige hinc, quod qui
liberaliter elemosynam dispendit, & hic bona con-
scientia versatur: vbi hinc transierit, magnam apud
iudicem misericordiam inuenit, auditque verba illa be-
ta cum ceteris: Venite benedicti patris mei, accipite
in haereditatem regnum, quod vobis praeparatum est
ab origine mundi: quia esuriui, & dedistis mihi man-
ducare. Id ipsum certe & in aliis virtutibus contin-
gere inueniet quispiam. Sic & in confessione pecca-
torum, & in continentia precum euenturum est.
Quando enim in praesenti vita per confessionem pec-
cata ablueri, & remissionem a domino assequi poter-
imus: abibimus hinc a peccatis puri, & magnam quae
nobis donatur fiduciam inueniemus. Neque enim qui
in praesenti

Mat. 25. c

HOMILIA QVINTA.

22

in praesenti vita peccata non abluerit, postea conso-
lationem aliquam inuenturus est. In inferno enim ait, Psal. 6. b
quis confitebitur tibi? & merito: hoc enim est cauea-
rum tempus, & conflictuum & certaminum: illud ve-
ro coronarum, retributionum & praemiorum. Proin-
de certemus vt in stadiis versantes, ne in tempore: quo
coronae & laborum retributiones sumuntur, confun-
damur. Hoc prooemio apud charitatem vestram non
temere, neque in vanum vtimur: sed quotidie de bonis
operibus vos admonere cupimus, vt fiat perfecti,
consummati, virtutibusque praedita vita spectabiles,
irreprehensibiles & sinceri, immaculati filii dei: &
appareatis sicut luminaria in mundo, sermonem vi-
tae habentes in nostri gloriationem, in die Christi: &
in his qui qualitercunque ad vos veniunt, & sermone
vobis communicant, luce & fragrantia spiritualis op-
timae vestrae vitae profitis. Etenim sicut mali consue-
tudine familiaribus suis multum nocent, quemadmo-
dum beatus Paulus, inquit: Corruptunt bonos mo-
res colloquia praua: sic et bonorum familiaritas appro-
pianibus illis maxima comoda affert. Quamobrem
& misericors dominus noster inter malos voluit bo-
nos viuere, vt mali lucrum habeant ex ea consuetudi-
ne, nec semper in sua permaneant malitia: sed bonos
continuo ante oculos spectantes, multum utilitatis
ex eorum, quorum recordantur familiaritate capiant.
Tanta enim virtutis potentia est vt reuerantur, &
multum laudent eam, etiam qui illa carent. Sicut &
vitium etiam ab his qui mali sunt, subinde accusatur
& carpitur. Hoc sane omnibus est manifestum et per-
spicuum, neque vllum statim offendes qui refragetur:
sed, quod mirum est, mali ipsimet ea quae operibus
facere attentant, verbis mala esse fatentur, multisque oc-
culca vellent. Quod et ipsum diuinae misericordiae est,
quae hominum generi concessit, vt vnicuique nostrum
insitum sit indeprauabile iudicium conscientiae, ha-
bentis iustum inter bonum & malum discrimen: id
quod potissimum omnem nobis defensionem tollit,

1. Cor. 15. d

D 5 quod

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

quod non per ignorantiam in peccata incidimus, sed per animæ desidiam, & virtutis negligentiam. Hæc singulis horis nostro versemus animo, magnam salutis nostræ habētes sollicitudinem, ne prætereunte tempore, ignorantes, nobis ipsis maximū inferamus damnum. Sed procemiorum satis. Audiamus autem, si placeat, quæ & hodie nos docere vult spiritus sancti gratia per beati Moysi linguam. Et dixit, inquit, Deus: Congregetur aqua, quæ sub cælo, in congregationem vnā, & appareat arida. Et factum est ita. Vide hic, obsecro dilecte, ordinem & consequentiā optimā, quia dixerat in principio: Terra erat inuisibilis & inculta, eō quod tenebris & aquis obtegebatur: et deinde iussit die secūdo, vt esset firmamentum, quod aquarum separationem faceret, vocauitq; firmamentum cælum: nunc iterum docet nos, quod præcepit in die tertio aquæ, quæ sub cælo, hoc est firmamento, vt in vnā congregationem conueniat, & faciat apparere locum aridæ. Et factum est sic: Quia enim omnia impleta erant aquis, iussit in vnā congregationem, aquarum multitudinem concedere, vt sic appareret arida. Vide quomodo paulatim illius nobis pulchritudinem & ornatum ostendit. Et factū est, ait, ita: quomodo? sicut præceperat Dominus. Dixit solum, & opus subsequutum est. Hoc enim peculiare dei est, vt secundum voluntatem suam facturas suas moderetur. Et congregata est, inquit, aqua, quæ sub cælo, in congregationes suas, & apparuit arida. Quemadmodum de luce dictum, quod cum essent vnde quæq; tenebræ, iussit produci lucem, & separationem fecerit lucis ac tenebrarum: & hanc tribuerit sibi dei, istas verò nocti. Similiter dictum quod cum produxisset firmamentum, aquarum alias superiorem locum occupare, alias autem sub firmamento esse iussit: sic & nunc illas ipsas aquas, quæ sub firmamento, in vnā congregationem iussit coire, vt appareat arida, & postea eodem modo suum illi nomen impositum: sicut de luce & tenebris dictum est. Congregatæ

HOMILIA QVINTA.

28

gregatæ enim sunt, ait, aquæ quæ sub cælo, in congregationes suas, & apparuit arida: & vocauit Deus aridam terram. Vidisti dilecte, quomodo Deus terram, quæ inuisibilis erat ac inculta, & aquis quasi velaminibus quibusdam obtegebatur, despoliauit, vt sic dicam, et faciem illius nobis monstrauit, proprio etiam nomine imposito. Et congregationes, ait, aquarum vocauit maria. Ecce & aquæ nomen suum sortitæ sunt. Nam quemadmodum optimus artifex arte suas vas aliquod facturum, non antea illi nomen imponit, donec absoluat: ita & misericors Dominus nomina elementis non antea imponit, donec ea in propria loca suo præcepto ponat. Igitur postquam terra nomen suum accepit, & ad propriam formam peruenit, etiam aquæ congregatæ proprio vocabulo nominatæ sunt. Vocauit enim, ait, congregationes aquarum maria. Subdit iterum: Et vidit Deus quod bonū. Nam quia humana natura imbecillis est, et opera dei dignè laudare non sufficit, diuina scriptura acceptam ab ipso opifice laudem nos docet. Igitur quando dicit, quod & ipso conditori creature probantur, & bonæ apparent: maius habiturus es miraculum, nihilq; amplius asferre poteris. Talem enim sortitus es dominum, qui talia facit, quæ a nobis neq; laudari satis possunt. Quomodo enim vnquam opus Dei pro dignitate laudare posset humana natura? Ceterum per ea quæ subiunguntur, considera ineffabilem Dei sapientiam. Quia postquam nobis apertam terræ faciem monstrauit, consequenter suo præcepto decemtem ei concedens speciem, & seminum varietate eius adornat faciem. Et dixit, ait, Deus: Germinet terra herbam fœnt, seminantem semen secundum genus, & similitudinem: & lignum frugiferum faciens fructum, cuius semen in semetipso secundum similitudinem, secundum genus super terram. Et factum est ita. Quid est quod factum est ita? Præcepit, inquit, Dominus, & statim terra suos partus produxit, ad germinanda semina seipsam sollicitauit.

Et pro-

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

Et protulit terra herbā foeni, inquit, seminantem se-
men secundum genus, & secundū similitudinem: &
lignum frugiferum faciens fructum, cuius semen fuit
in ipso secundum genus super terram. Hic animadu-
uertere dilecte, quomodo verbo Domini omnia facta
sunt super terram. Non enim erat homo qui operaretur,
non aratū, non boum cooperatio, non aliud cuius-
modi studium: sed solum audiuit praeceptum, & statim
quod suum erat, fecit. Ex quo discimus, quod etiam
nunc neque cura, neque labor agricolarum, neque aliae
in colendis agris arumnae, fructuum nobis prouentus
conceditur: sed prae his omnibus verbum dei, quod ab
initio ad terram factum est. Quin & futuram homi-
num ingratitude taxans diuina scriptura, ut dissi-
genter omnia, ita etiam nobis ordinem factorum nar-
rat, ut compescat nugacitates & deliramenta eorum,
qui vanitates suorum sigmentorum commentantur,
& dicere audent, quod Solis cooperatione ad fructus
um prouentū opus sit. Sunt & alii, qui haec astris aliis
quibus ascribere nituntur. Propterea docet nos spiri-
tus sanctus, quod ante formationem horum elemen-
torum sermone & praecepto dei obtemperans tellus,
omnia semina adiderit, nullo alio ad cooperationem
opus habens. Satis enim sufficebat ei pro omnibus
verbum illud dei, quod dicebat: Germinet terra her-
bam foeni. Quocirca diuinae scripturae vestigia sequa-
mur, neque feramus eos qui aduersa illis temere blate-
rant. Etiam si homines terram operentur, & iumento-
rum auxilio fruuntur, & magnam terrae curam habe-
ant, & magna sit coeli temperies, & omnia alia cōcu-
rant, nisi nutus domini accedat, omnia alia frustra &
inuanum fieret: & nihil proficeret omnis labor & dei
sudatio, nisi manus domini supernè adiuuaret, & per-
fectionem his quae fiunt, tribueret. Quis non obstupe-
ceret ac admiraretur, cogitans quomodo verbum do-
mini, quod dicit, Germinet terra herbam foeni: in ip-
sa olera terrae descendat, & quasi admirabili populo
terrae faciem variis floribus adornet. Videri potuisse
ses subla

HOMILIA QUINTA.

23

ses subito terram, quae antea informis & inculta erat,
decore suo & ornatu, quasi cum coelo certare. Et si-
cut celum paulò post ornandum erat astrorum varie-
tate, ita & tellus florum multiuga varietate ornaba-
tur, ita ut et opifex in laudem eius prorumperet. Ete-
nim vidit, ait, Deus quod esset bonū. Vidisti quomo-
do per singula quae facta sunt, ostendit laudantem opi-
ficem, ut homines postea hęc discerent, ex factoris ad
factorē recurrerent. Nam si creaturae superiores sint,
quae ut ab homine pro dignitate laudari queant: quid
aliquis de opifice ipso dicere poterit? Et vidit, ait, de-
us quod bonū. Et factum est vesp̄um, & factum
est mane dies tertius. Vide quomodo iterando fre-
quenter doctrinam menti nostrae dictorum vim infu-
gere vult. Oportebat enim dicere: Et factus est dies
tertius. Sed vide quomodo de singulis diebus sic di-
xit: Et factum est vesp̄um, & factum est mane. Non
simpliciter, nec absque causa: sed ne ordinem confun-
damus neque putemus vesp̄o ingruente finē accepisse
se diem. Sed sciamus quod vesp̄a finis est lucis, & prin-
cipium noctis: mane autem finis noctis, & impletio
diei. Hoc enim docere nos vult beatus Moyses. Et fa-
ctum est vesp̄um, & factum est mane dies tertius.
Et ne mireris dilecte, si haec saepe & continuo dicit di-
uina scriptura. Etenim post tantā crebritatem adhuc
sunt aliqui errore praecipitati iudei, qui execrato
corde contendunt, & vesp̄a sequentis diei esse opi-
nantur, decipientes semetipsos, et adhuc in vmbra se-
dent, veritate omnibus manifestata: & ad lucernam
assident, Sole iustitiae totum orbem vndique illustran-
te: nisi tanta diligentia docuisset, quis tam indocilium
contentionem ferret? At illi quidem malitiae suae pre-
sentia expectant: nos autem, quibus donatum est Solis
iustitiae radiis illustrari, diuinarum scripturarum do-
ctrinas auscultemus: & hunc canonem sequentes, sa-
lubres doctrinas in mentis nostrae promptuaria repo-
namus, & una cum his magnam curam nostrae salutis
facientes, ea quae animae nostrae sanitatem ledunt, tan-
quam

IN CAP. GENESKOS PRIMVM

Luc. 18. c

quidam letale venenum fugiamus. Multo maius enim hoc damnum, & tanto maius damnum, quanto anima corpore melior. Illa enim venena corporale hanc mortem inducunt: hæc autem sanitatem anime offendunt, æternam nobis mortem asserunt. Quæ autem sunt, quæ nos offendunt: multa & varia, maxime autem ad humanam gloriam spectare, et nescire eam cōtemnere: hoc enim multorum nobis malorum causa fit: & si quas spirituales habemus diuitias, eas euacuamus, & vilitate quæ ex eis capi potest, nos destituit. Quid igitur fueris damno hoc perniciosius? Quando quidem a nobis auolare facit etiam ea quæ nos habere putamus. Sic Phariseus ille Publicano minor factus est, eo quod linguæ suæ imperare non potuit: sed per illam, sicut per fenestram aliquā omnes diuitias suas effudit. Tantum est inanis gloriæ malum. Dic, obsecro, mihi, et quare ita humana laude teneris? Nescis, quod sicut umbra, & si quid illa vilius, ita & illorum laus in ærem diffusa euanesceat. Alioquin inconstans & mutabile est hominum genus, & illi ipsi quem nunc laudant, nō multo post vituperant. Quod in sententiā dei nunquam vsu euenit. Ne igitur ita desipiamus, ne temerē & absq; fructu fallamus nos ipsos. Nam & si bonum quoddam facimus, non autem propter hoc solum agimus, vt mandatum Domini nostri impleamus: eo solo conuincemur laborem nostrum frustra factum, priuabimurq; nos fructu, quem assequi liceret. Nam is qui vt ab hominibus gloriam venetur, quid boni operatur, siue ea frui poterit, siue nō (sæpe autem et qui propter inanem gloriam multa facit, etiam ipsa frustratur) siue autem ea potiatur, siue non, satis hic retributionis accepit, & alibi nihil accipiet præmiorum. Quare hoc quia præferens futuris præsentia, & iusti iudicis calculo, humanam gloriam & honorem sibi ipsi tribuens, indignum se facit qui a iudice honoretur. Contrā, si propter hoc solum operemur spirituale aliquod bonum, vt placeamus oculis illi soli, qui sopiri nescit, & cui nuda & aperta sunt omnia

HOMILIA QVINTA.

24

omnia: & thesaurus noster inde prædabilis, & incorruptæ retributiones, & suauis expectatio manebunt. Et hinc nobis multa consolatio erit, dum in promptuario, quod nemo diripere poterit, illa nobis salua custoditur retributio: sequetur enim etiam vltro gloria humana, qua tunc multo vberius fruimur, quando eam despiciamus, quando eam non querimus, quando eam non sectamur. Et quid miraris, si hoc euehiat his qui spirituales philosophos agūt, quum & hi qui huius mundi studia sectantur, hos maxime contemnunt et despiciunt, qui ab hominibus querunt gloriam: inueniesq; ab omnibus, conuictis in celsi eos, qui humane gloriæ inhiant. Quid igitur miserius nobis, qui spirituales videri volumus, si similes illis fuerimus, celebrari ab hominibus cupientes, & si non suffecerit nobis laus a Domino: sicut & Paulus dicit: Cuius gloria nō ex hominibus, sed ex Deo. Non vides discipuli in eorum ludis, quomodo hi qui equos agitant, nō aduertunt plausum populi assidentis & celebrantis, neque ex eo plausu voluptate capiūt: sed ad vnum solum spectant regem in medio sedentem, & ad nutum illius attendentes, totam multitudinem despiciunt: et tunc solum animo extolluntur, quum ille eos coronauerit. Hos igitur & tu imitaberis, non magni momenti facito hominum famam, neq; propter eam exerceas virtutem: sed a iusto iudice sententiam expecta, & ad illius nutum intentus esto. Sic omnem viam tuam dispensa, vt & hic cōtinuo bona spe pascaris, & illic æternis fruaris bonis. Vt hæc nos omnes assequamur, faxit gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria & imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

1. Thes. 2. a

HOMILIA SEXTA.

Volo solitam tractare doctrinam, & moram traho ac recuso. Mentem enim meā confudit, & cōturbauit superueniens tristitia nubes: inō nō solum

D 4 tra

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

tristitia, sed & ira, ita vt nescia quid faciendum: ita
que mentem tenet magna haesitatio. Quoniam qui
cogito, quod omnem illam nostram doctrinam, & quo-
tidianam admonitionem ad modicum diaboli flatus
obliuioni tradideritis, & ad satanicum illum eques-
trem ludum omnes concurreritis: qua alacritate po-
tero iterum de praedictis vos docere, quae tam statim
animo exciderunt? Hoc enim est quod potissimum me
contristat, & bilem mihi mouet, quod cum nostra ad-
monitione, reuerentiam etiam, quam quadragesimae
debetis, ex animo vestro simul eiecitis, vosque sic dia-
boli retibus inuolueritis. Quomodo quis poterit, etiam
cui saeum cor, tantum contemptum non grauatum
ferre? Confundor, credite, & erubesco, quum video
nos frustra laborare, & in petra sementem facere. At
mihi quidem, siue dicta mea auditis, siue audire con-
temnitis, merces mea integra erit. Nam omne quod
meum est, feci: pecuniam dinumeraui, admonitiones
adhibui: timeo autem, & anxius sum, ne hoc vobis
ad maiorem accusationem cedat. Seruus enim, ait, qui
scit voluntatem domini sui, & non facit, vapulabit
multis. Nullum enim vobis ad ignorantiam erit re-
fugium, quum nos quotidie insonamus, & ostendimus
diabolicos laqueos: & magnam, si sobrii esse voluer-
imus, virtutis facilitatem. An nescitis quod qui sic su-
am salutem negligunt, & aliquando huc veniunt, alio-
quando autem in demonum retia se iniiciunt, a scrip-
tura diuina canibus assimilantur? Homo enim, in-
quit, qui conuertitur a peccato suo, & iterum in idip-
sum redit, similis est cani ad vomitum suum redeun-
ti. Vides cui similes facti sunt, qui ad illicitum hoc spec-
taculum concurrerunt? Non audistis Christum dis-
centem: Omnis qui audit sermones meos, & non facit
eos, similis erit viro stulto, qui aedificauit domum
super arenam, & venerunt flumina, & flauerunt ven-
ti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit tul-
na illius magna? At qui ad equestrem ludum ierunt,
illo longè deteriores facti sunt. Illius enim domus de-
iecta

Luc. 12. f

Pro. 26. b
& 2. Pet.
2. d
Mat. 7. d

HOMILIA SEXTA.

25

fecta, sed post validam impulsione: flumina enim
& ventos tulit: quod dicit, nō vt ventorum impetus
& aquarum multitudines doceat, sed vt tentationū
violentiam insinuet: & ruinam domus, non vt sensu-
bilem domum, imaginemur. De anima enim sermo
est, quae grauibz afflictionibus deficitur. Neque hic
resistere poteris. Vos enim neque ventus afflauit, neque
in vos fluiui irruerunt: sed duntaxat tenuis quaedam
aura diaboli vos aspirauit, & omnes vos abstulit.
Quid hac insipientia deterius fuerit? Quae ieiunii uti-
litas, dic oro? Quod lucrum ex illa congregatione?
Quis non & vos vestro nomine deploraret, & misere-
ros diceret? Vestro nomine, inquam, qui omnia quae
collegistis, simul effudistis: & ianuās mentis vestrae
diabolo aperuistis, vt facilis ei aditus esset ad efferen-
das omnes vestras spirituales diuitias. Nos quoque mi-
seros quis iure dixerit, quod tam mortuis auribus con-
cionamur, & tantam iacturam facimus: quotidie se-
minamus, & nullum percipere fructum possumus.
Non enim hac sola de causa tam studiosi in dicendo
sumus, vt aures vestras oblectemus, vel quod lauda-
ri a vobis cupiamus: nisi lucrum vobis sit ex sermo-
nibus nostris, factus fuerit posthac silere. Nollē enim
accusationem vestri maiorem fieri. Enimvero sicut
negotiator, qui cum multis mercibus & opibus con-
gregatis nauem impleuerit, subito orta tempestate,
& preualente ventorum violentia, vacua in litus egre-
ditur scapha, sit omnibus miserabile spectaculum, nu-
dus repente apparens, & post plurimas indicibiles
diuitias in extremam redactus egestatem: ita & vo-
biscum diabolus nunc egit. Nam quia inuenit nauem
vestram multis spiritualibus diuitiis oneratam, et vi-
dit grandem thesaurum, quem ex ieiuniis & conti-
nui doctrinis colligere potuisset: quasi tempestate
quapiam immissa, inutile & perniciosum illud, eques-
tre certamen dico, omnibus vos diuitiis destituit &
spoliavit. Scio quod vehemētiore increpatione vtor,
sed ignoscatis oro. Ita enim dolens anima solet.

E. Neq

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

Neque enim ex inimico pectore hæc loquor, sed ex sollicita, vestriq; amantissima anima. Propterea ex severitate remitto aliquid: & quia crustulam vlcis incidī, charitatem vestram iterum bona spe animare volo, ne desperetis, ne despondeatis animum. Non enim sicut in sensibilibus rebus, ita et hic vsu euenit. Illic enim is qui ex diuitiis in extremam redactus fuerit inopiam, breuē eas reparare nequit: hic autem per misericordiā dei (si modò condemnare facta nostra, & iam sistere ignauitiam voluerimus) poterimus statim ad pristinam abundantiam redire. Talis enim est Dominus noster, tamq; magnificus et liberalis. Vnde & clamat per Prophetam dicens: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Scio quod non stupidi estis, sentitis ruinam vestram. Non parua ad virtutis reditum via est, scire peccatorum magnitudinem. Iam ne quis mihi iterum diabolici illius erroris verba asserat, dicens: Quale peccatum est, videre curantes equos? Si volueris beneuolē omnia discere quæ tibi sunt, inuenies nihil absq; satanica operatiōe fieri. Non enim videntur soli equi currentes sed & clamores & blasphemie, & multi intempestiui sermones audiuntur, & mulieres prostitute in mediū prodeunt, & spectantur molles & effeminati. Num parua tibi hæc videntur, & quæ ad capiendas animas parum faciunt? Nam cum fortuito occursum deiciunt, & supplantant, & in perditionis profundum saepe trahunt non bene aduertentem: quid verisimile est accidere illis, qui illuc ea de causa veniunt, & oculos pascunt illicitis hisce spectaculis, & inde perfecti adulteri discedunt? Misericors enim Dominus noster, sciens naturam nostrā tentationi expositam, & demonis versutiam & variā malitiā, bene nos muniens & in ille laqueabiles reddere volens, legem hanc posuit, dicens: Qui respicit mulierem, vt concupiscat eam, iam adulteratus est eam in corde suo: adulterium consummatum vocando aspectum cum curiositate factum. Ne igitur dic vltra: Quid mali ex illa frequen-

Eze. 18. g

Mat. 5. b

NOMILIA SEXTA.

28

ratione? Istuc ipsum enim videre equorum certamen sufficit ad inferenda animæ damna. Nam cum in inutilia, & ea quæ animæ nihil conducunt, sed & damnosa sunt, tempus insumimus & dilapidamus, & innumera verba, & quæ loqui non oportet, loquimur: quam habebimus veniam, quam excusationem? Et hic quidem si paulò prolixius docemus, multi succensent & egre ferunt, & infirmitatem corporis & labores prætexunt, licet & admirabile huius templum testum multum soletur, prohibeatq; frigus, pluuia, & ventorum asperitatem, & alio tempore etiam æstus: bundi solis feruorem: illic verò, licet compluantur & a ventis vexentur, & calore solis alio tēpore æstuent, non vnā, neque duas tantum horas, sed bonam diem partem versantur. Et neq; senex canos suos reueretur: neque iuuenis propter canos senem erubescit. Et tanta est hæc deceptio, vt cum voluptate hæc esca animarum proueniat. Nec cogitatur, damnosam hanc voluptatem breuem esse & temporariam, dolorem vero perpetuum, & grauiter accusaturam conscientia. Video enim nunc aliquorum facies, & coniecto qualis animæ eorum status, quantaq; nunc poenitudine teneantur. Verum ne iterum in eadem recidatis, neq; post tantam nostram admonitionem iterum ad diabolica illa concilia & spectacula curratis, necessariū est hæc testari. Neq; enim semper expedit pharmacia adhibere: sed quando vlcus durius est, oportet attractiua & mordacia admouere, quò morbo occurratur citius. Sciant igitur omnes his criminibus obnoxii, si post hanc nostram admonitionem in ea negligentia manserint, non toleraturos nos, sed legibus ecclesiasticis vsuros, & magna austeritate docturos, ne talia posthac negligant, neue tanto contemptu diuina audiant eloquia. Quauis hæc non de omnibus hic congregatis dico, sed de reis. Omnibus quidem loquimur, sed suum auditores quiq; re medium capiant. Reus quidem, vt a delicto desistat, & non vltra progrediatur, sed studio suo

E z seips

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

seipsum reuocet, et errata corrigat: innoxius verò car-
tior fiat, vt ne capiatur, & aliquando reus fiat. Ceter-
um vt per hæc vestre charitati persuadeamus, quòd
amore studioq; vestri is nostri animi fuerit dolor, &
quòd multum saluti vestre timentes, ad hæc dicenda
impulsi simus: iterum vt vos bona spe foueamus, con-
suetam repetimus doctrinam, declarantes paternam,
quam erga vos gerimus beneuolentiam: sed oro dili-
genter auscultate, vt maiore cum fructu domum redi-
re liceat. Operæpretium autem, ea que nunc lecta cha-
ritati vestre dicere. Dixit, inquit, Deus: Fiat lumina-
ria in firmamento cœli ad illuminationem super ter-
ram, vt diuidant inter diem & inter noctem. Et sint
in signa & in tempora, & in dies, & in annos: & sint
ad illuminationem in firmamento cœli: ita vt luceant
super terram. Et factum est sic. Postquam heri nos do-
cuit beatus Moyses quomodo informem terram or-
nauerit vniuersi conditor, herbis & florum varietate,
& seminum germinis: hodie sermonem ad ornatum
cœli vertit. Nam sicut terra ornatur per ea que ex
ipsa proueniunt, sic cœlum visibile clarius & fulgi-
dius fecit, astrorum varietate illud interpolans: præ-
sertim formatione duorum magnorum luminarium,
solis (inquam) et lune. Et fecit Deus, ait, duo lumina-
ria magna, luminare magnum in præfecturas diei, &
luminare minus in præfecturas noctis, & stellæ.
Vides sapiëntiam opificis: dixit solum, & productum
est hoc admirabile elemētum, solem dico. Hoc enim
vocat luminare magnum, & dicit ipsum factum esse
vt præsit diei. Sol enim clariorem diem efficit, rutilas
aureo suo iubare & radiis, & quotidie speciem suam
vigescētem ostendens: & simul atq; mane exortus
fuerit, omne hominum genus ad suorum operum stu-
dia excitans. Huius formositatem declarans beatus
David, inquit: & ipse tanquam sponsus egrediens de
thalamo suo: exultabit vt gigas ad currendam viam.
A summo cœlo egressus eius, & occurfus eius vsque
ad summum cœli. Vides quomodo eius pulchritudo
nem

Psal. 18. b

ROMILIA .SEXTA.

17

nem, & in operando velocitatem declarauit? Quia
vt dixit, A summo cœlo egressus eius, & occurfus
eius vsq; ad summum cœli: significauit nobis, quomo-
do in vno temporis momento per totum orbem dis-
currit, & a finibus in fines suos radios mittit, multum
utilitatis præstans. Nam non solum calefacit, sed &
arefacit. Et non solum arefacit, sed et adurit, multosq;
alios & varios nobis vsus præbet. Atq; adeo magni
est miraculum elemētum hoc, neq; est qui laudes eius
pro dignitate prædicauerit. Hæc autem dico, & ex-
tollo sermone elementum: non vt in eo subsistas dile-
cte, sed inde ascendas, & in elementi opificem mira-
culum transferas. Nam quanto maius ostenditur ele-
mentum, tãto maius monstratur opificis miraculum.
Verum Gentiles admirantes & obstupescētes tan-
tum elementum, hoc non cognouerunt, neq; eius con-
ditorem laudauerunt: sed in elemento conquiescen-
tes, ipsum pro deo habuerunt: propterea & Paulus di-
cit: Et venerati sunt, colueruntq; creaturam magis q̃
creatorem. Et quid insipientius illis, qui non potue-
runt ex creaturis agnoscere creatorem, sed in tantum
peruenerunt errorem, vt creaturam & facturam in or-
dinem creatoris referrent? Diuina quoque scri-
ptura præuidens propensos ad errorem ignauos,
docet nos, post tertium diem hoc elementum esse
conditum, postquam terra omni-gena femina pro-
tulit, & suum accepit ornatum: vt nulli posthac dice-
re liceat, quòd sine solis cooperatione non mature-
cant fruges & prouentus terræ. Et idcirco monstrat
ibi, antequam sol formaretur, omnia fuisse impleta,
vt ne Soli fructuum prouentus adscribas, sed omni-
um opifici Deo, qui dixit ab initio: Germinet terra
herbam fœni. Quòd si dixerint, quòd solis utilitas eti-
am aliquid operetur, vt fructus mature-scat, neque
ego contradico. Nam sicut si de agricola dicunt,
quòd cooperetur vna cum terra: non ideo tribuo
vniuersum agricolæ, etiam si sexcenties suum agat
officium. Nisi enim is qui suo mandato ab initio tere-

Rom. 1. a

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

ram ad faciendos fructus idoneam fecit, ad hoc eam quoque mouere vellet, nihil proficeretur laboribus. Si militer dico, quod & si cum labore rustici conspires solis & lunæ operatio, & cœli temperies, neque sic utilitas aliqua erit, nisi supernè illos dextra domini adiuuerit. Volente igitur manu hac valida, etiam elementa plurimum conferunt. Hæc bene tenete memoria, & compescite eos qui adhuc errare volunt, & non concedite ut creatoris honor creaturæ concedatur. Eapropter et diuina scriptura non solum pulchritudinem eius & magnitudinem, & utilitatem ostendit, dicendo: Sicut sponsus: & Exultabit sicut gigas ad currendam viam: sed & imbecillitatem & vanitatem. Audi enim, quid alibi dicat: Quid sole lucidius & hic deficit? Ne te decipiat, inquit, spectaculum. Nam si voluerit conditor ei imperare: quasi nunquam fuerit, ita disperebit. Hæc si cognouissent gentiles, nequiquam in tantum incidissent errorem, sed vidissent bene, quod ex creaturarum contemplatione conueniat ad creatorem se conferre. Propter hoc & quarto die solem fecit, ne putes illum diei autorem. Nam quod de semini- bus à nobis dictum est, hoc & de die licet dicere, quod fuerunt tres dies ante solis formationem. Voluit autem Dominus & per hoc elementum clariorem diei lucem fieri: id quod & de minori luminari, hoc est de luna, dixerimus: factæ enim sunt tres noctes ante eius formationem: attramen & hæc producta suam affert lucem: dissipat enim noctis tenebras, & ferme (ut ita dicam) eadem quæ sol ipse facit. Sol enim ordinatus est ad hoc ut præsit diei, luna autem ut præsit nocti. Quid est, in præfecturas diei, & in præfecturas noctis? Hoc est, ut sol diem suis radiis clariorem reddat: luna autem ut dispellat tenebras, & hominum generi lumine suo præbeat commoditates utendi suis studiis. Tunc enim viator fidentius iter facit, & nauta nauim regit, & mare transit, & sua quique studia metu posito aggrediuntur. Deinde postquam docuit istorum luminarium utilitatem, inquit: Et stellas,

HOMILIA SEXTA.

28

las, & posuit Deus illas in firmamento cœli, ita ut luceant super terram, & præsent diei ac nocti, & separent inter lucem & tenebras. Animaduerte hic quantum & istarum, vsum nobis declarauit. Posuit illas, inquit, in firmamento cœli. Quid est, posuit? Nunquid quasi diceret aliquis, fixit? Absit. Videmus enim ipsas vnico temporis momento magnum transire spatium, & nunquam in vno loco stare, sed suum, quem illis Dominus præcepit, cursum perficere. Quid igitur est, posuit: id est imperauit ut ipsæ essent in cœlo. Etenim hoc ex processu scripturæ licebit videre, quia alibi dicit, Posuit Deus Adam in paradiso: non quod infixit eum paradiso, sed quod præcepit ut esset in paradiso. Similiter & de stellis quispiam dixerit, quod imperauit eis ut sint in firmamento cœli, & suum lumen super terram emittant. Animaduerte (obsecro) dilecte, an non omnibus pratis & hortis iucundius sit spectare in media nocte firmamentum cœli, & stellarum varietate, quasi floribus quibusdam variegatum & ornatum, multum lucis super terram effundere? Nam & in hoc ordinata sunt. Ceterum luce re super terram, & præesse diei & nocti, generaliter & de magnis luminaribus dictum est. Nam postquam docuit nos, quomodo formata fuerint duo lumina magna, & de stellis omnibus in genere dicit: Et ut præessent diei ac nocti, & distinguerent in lucem & tenebras. Enimuero sicut interdum stellæ in cœlo non videntur discurrere: illarum enim vsum lumen solis multa claritate obtegit: ita neque noctu sol apparet, sufficiente luna suo lumine ad illustrandas noctis tenebras. Itaque elementa quæque intra suos terminos manent, & nunquam suam mensuram transgrediuntur: sed dispositionem & ordinem Domini custodiunt, suum opus facientes. Quid autem si quis dicat, & alia omnia, quæ horum luminarium & stellarum usus humano generi conferunt? Sint, inquit, in signa & in tempora, & in dies, & in annos. Quid est, in signa, & in tempora, & in dies,

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

& in annos. Docere nos vult diuina scriptura, quod horum cursus scientiam nobis concedit temporum & vicissitudinis versionum, numerum dierum, anni curriculum. Et ex his possumus dignoscere omnia. Etenim gubernator ad horum cursum spectans, & in celum videns, diligenterq; discens omnia, nauigare incipit, maria transit, & in densissima nocte, visa stella nauim dirigere, & sua arte salutem nauigantibus dare solet. Sic & agricola ex illis discit, & videt quando congruit vt semina terræ committat, quando terram pascinet ac arret, quando falcem acuat vt fœnum defecer. Et in summa, non paucas vitæ huius commo- ditates, temporum scientia, dierum numerus, & anni circulus, adferunt: neq; est, qui recensere singulas possit: ex paucis tamē, quantus eorum sit vsus, coniectan- dum est. Iam cum admirati fuerimus creaturas, earū opifex quoq; adorandus est: & obstupefcenda & ce- lebranda ineffabilis illius misericordia, quam huma- no generi contulit. Quippe propter nihil aliud hæc omnia produxit, quam propter hominem, quem non multo post quasi regem & principem omnibus ase- conditis, præfecturus erat. Et vidit, ait, Deus quod esset bonum. Vides quod singulis diebus ostendit diuina scriptura, deo placere creaturas, vt omnem am- putet occasionem eorum, qui accusare audent quæ ab illo sunt facta: quia huius gratia vnoquoque die, quod scriptura diuina assignat, certum esse debet. Sufficiebat alioqui de omnibus creaturis semel dice- re, quod omnia quæcunque fecit, sunt bona valde: sed sciens quanta sit mentium nostrarum infirmitas, par- ticularim hoc facit, vt discas quod sapientia qua- dam omnipotenti, & misericordia inenarrabili pro- ducta sint omnia. Et factum est vespèrum, & factum est mane dies quartus. Postquam abi- soluit ornatum cœli, & stellis illud decorum fecit, duob; luminaria magna produxit, finem diei impos- suit, & dixit: Et factum est vespèrum, & factum est mane dies quartus. Vides quod & hoc per singu-

OMILIA SEXTA.

29

los dies commemorat, diuinas doctrinas frequenti admonitione nos commemorare volens. Hæc omnia bene commendemus memoriæ, scribentes ea in lati- tudine cordis, quod omnem negligentiam excutiamus. Et nos sana teneamus dogmata: & Gētili errore præ- occupatos, omni mansuetudine doceamus, ne ordi- nem confundant, neq; relicto creatore creaturas ado- rent, quæ ob nostram salutem & vtilitatē factæ sunt. Et si id quod docet prius habeat Gentiles: tu tamen clara voce clama, q; propter humanum genus omnia hæc facta sunt. Sufficientissimus enim opifex nullo istorum opus habet: sed vt circa nos suam misericor- diam ostendat, hæc omnia produxit, monstrans quā- to honore prosequatur humanū genus, & vt his ma- nu ducti, ad conuenientem sibi adorationem ascēda- mus. Magnæ enim stultitiæ est, procidere ante pul- chras creaturas, & eis assidere, & non sustollere ocu- lum ad illum qui eas produxit, nec credere Paulo di- centi: Inuisibilia illius ex creatione mundi per ope- ra intellecta peruidentur. Quid dicis homo? Cum vi- deris cœlum, admiraris eius formositatem, astrorum varietatem, claritatis eminetiam: ne ibi subsistas, sed ad opificem ipsum extende mentem. Obstupefcere te facit solis lux, & admiraris eius multiplicē vsu- ri elementis pulchritudinem: sed neq; hic subsistas. Quia si factura tam admirabilis est, & supra omniū opinionem & intellectum: quantus est qui ipsum so- lo verbo & præcepto produxit? Idipsum & de terra tecum considera, quādo vides eam floribus ornari, & sicut vestimentum, varia herbarum segete vndiq; tegine ascribas potentia: terræ ea quæ ex ipsa nasci- tur, neq; Solis cooperationi, vel Lunæ: sed cordatē co- gita, q; ante illorum creationem, dixerit duntaxat, producat terra herbam fœni: & mox omnis terræ fa- cies claruit. Si hæc singulis diebus nobiscum versare- mus, ipsi grati essemus: & domino, vt deceret, imō vt nostra vires paterentur gloriam daremus. Glorifica-

Roma. a

IN CAP. GENZSEOS PRIMVM

himus autem eum, non per hoc solum, sed & per optimam vitam, si non in eadem peccata recidamus: sed longum valere dicamus diabolicis illusionibus, si diligenti dei verborum attentione multoq; studio, & continua confessione supernam curam nobis conciliemus. Sufficit enim illi ob magnam suam misericordiam, ut desistamus a peccatis. Si enim hoc volumus, facile & ad honorum operum actionem impellemur. Ne quis, obsecro, postea in equestri ludo appareat, ne quis in conuenticulis illicitis diei partem dissipet: ne quis talorum ludo, & clamori qui inde oritur, posthac se admisceat. Quæ enim utilitas ieiunij, die obsecro, si toto die nihil comedis, ludis autem & nugaris, sæpe etiam peieras & blasphemias, & ita totum perdis diem? Ne ita negligentes sumus, obsecro, in nostra ipsorum salute: qui potius sermo noster sit de spiritualibus. Et librum diuinum accipiat aliquis in manus, conuocatisq; proximis per diuinæ eloquia riget & suam & conuenientium mœtē, ut sic diabolicas insidias effugere valeamus, & multos percipere ieiunij fructus, et frui misericordia dei. Quod nobis præstetur, oremus, gratia & misericordiis vnigeniti filii eius, cū quo patri & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEPTIMA.

Heri eos, qui ad equestris ludi spectaculum abierunt, satis perstrinximus, demonstrata eis iacturæ, quæ fecerūt, magnitudine: nepe q̃ spirituales thesaurum ex ieiunio collectum, simul effuderunt, & ex magna abundantia in extremam inopiam subito se ipsos coniecerunt. Agē, leniore hodie vtamur remedio, & illorū spiritualia vulnera, quasi membra nostra essent, oblige mus: quia & heri asperiora medicamina imposuimus, non ut quem contristare & affligere velimus, sed ut vehementia vulnus ipsum attingere possemus. Etenim & medici & patres sic facere consueuerunt. Medici enim primū apponunt cataplasma magis

HOMILIA SEPTIMA.

30

magis efficacia: & dein rupto vulnere, ea quæ leniunt: patres quoq; cum viderint filios suos incōpositis moribus, prius grauius verberibus corripiunt, & dein admonent & solantur. Hoc modo & nos, quāuis heri vehementiori sermone vsi fuerimus, hodie tamen blandius vobis loquemur, & sicut nostra ipsorū mēbra curabimus. Nam ut profectus vester maiorē loquendi fiduciam nobis conciliat: & spiritualis noster thesaurus est, videre vos spiritualibus esse deditos, & virtutibus spectabiles, & ab his quæ nocere valent, cauentes: sic quando videmus vos supplantari, & diabolicis illusionibus seduci & subici, mœstitia implemur, & confusio quædam, ut sic dicam, animæ nostræ deficit, iuxta beatū enim Paulum: Tunc viuimus, si vos statis in domino. Igitur ut perfecti & repleti intellectu, sic eorū quæ retrō sunt obliuiscamini, ut ad ea quæ ante vos sunt, enitami. Et fœdera quæ cū Christo iniistis, renouata, stabilia & inuolupta posthac custodite: & prudenter excluso diabolicis machinationibus aditu, subsequente studio inseri prā vobis desideria maculam abstergite. Vincite, oro, prauā & perniciosam consuetudinem: & cogitate, q̃ nō hoc solum graue est, q̃ qui illō confluunt, sibi dānum adsciscunt, sed & q̃ multis aliis scandalo sunt. Quippe Gentiles & Iudæi videntes eos qui quotidiē in templo versantur, & doctrinas audiunt, simul ibi cōparere, & sibi cōmisceri: quomodo res nostras pro deceptionibus non habebunt, & nō idem de omnibus nobis suspicabuntur? An nō audis beatū Paulum admonentē & consulentē clara voce: Absq; offēdiculo estote? Deinde, ne putes de nostris tantū admonere, subdidit: Et Iudæis & Gētibus. Et tandē adiecit: Et ecclesiæ Dei. Nihil enim ita offendit & nocet religioni nostræ, ut scādali ansam præbere infidelibus. Nā quādo vident aliquos ē nostris virtute cōspicuos, huius vitæ negotia & curas ē sublimi continere, multos ex ipsis malē habet: plerique admirantur & obstupescūt, quod cum eiusdem naturæ nobiscū sint,

non

2. Thes. 3. 6

Rom. 14. 6

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

non concedantur ipsis eadem. Deniq; quando vident
parium aliquod delictum nostrorum, statim lingua
exacuunt simul contra nos omnes, & ex vnus deli-
cto totam Christianorum gentem iudicant. Neque
hoc contenti sunt, sed statim aduersus caput suum lo-
quentes, ob seruorum delicta etiam communem do-
minum blasphemare audent, & putant velamenta eri-
rorum suorum esse aliorum desidia. Quod autem
hoc maxime periculosum sit his qui blasphemiae oc-
casionem præbent, audiamus Prophetam clamantem,
& ex persona Dei dicentem: Vg vobis, quia propter
vos nomen meum blasphematur in Gentibus. Ter-
ribile hoc verbum est, & horrore plenum. Væ enim,
hoc est quasi lamentantis supplicium illud non euas
suros. Porro sicut hos qui per suam negligentiam cau-
sam illis præbent blasphemiae, tanta poena manet ac
condemnatio: ita ediuerso virtutum studiosis fit mul-
tarum coronarum materia: quod docens Christus di-
cebat: Luceat lux vestra coram hominibus, vt vide-
ant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum
qui in cælis est. Nam quemadmodum illi delictis al-
iorum quorum offensi, linguam acuunt contra Dominum
nostrum: sic inquit, si virtutem exercueritis, videbunt
vos homines, non vos tantum laudabunt: sed cū vi-
derint opera vestra lucentia, & facies vestras illustra-
tia, ad glorificandum patrem vestrum in cælis prortim-
pent: cumq; hoc ab illis sit, rursus nostræ retributione
nes augebuntur, & multa vobis bona concedet deus,
eod qd ab illis laudatur. Eos enim qui me glorificant,
atq; glorificabo. Omnia igitur faciam dilecti, vt glo-
rificetur dominus noster, & nulli simus offendiculi
ocasio. Id quod perpetuo nos docet magister orbis
beatus Paulus interim sic dicens: Si tibi offendi
fratrem meum, nunquam in æternum carnem comen-
dam, & iterum in alio loco inquit: Sic autem peccato-
res in fratres, & percutientes infirmam eorum consola-
tionem, in Christum peccatis. Minæ illæ austeræ sunt,
& magnam secum condemnationem asserunt. Dicere
enim

Isa. 51. b

Mat. 5. b

Ro. 14. a. b

1. Cor. 8. d

HOMILIA SEPTIMA.

32

enim vult: Ne opineris, quod damnum hoc ad illum
qui offenditur solum pertineat, transit etiam ad Chris-
tum ipsum, qui propter illum crucifigi non detrectauit.
dominus tuus propter illum crucifigi non detrectauit.
non tu omnia feres, ne quam scandalis occasionem il-
li præbeas. Hoc ubiq; inuenies illum discipulis con-
siliū dare. Hoc enim est quod vitam nostram con-
seruat, propterea & alibi scribens dicebat: Ne quæ
sua sunt spectent singuli, sed quæ aliorum. Et iterum
alio loco: Omnia mihi licet, sed non omnia ædificat.
Vides apostolicam sapientiam? Etiam si liceat, inquit,
mihi aliquid facere, nihilq; hinc mihi damni accedat:
sed quia hoc non facit ad proximi ædificationem, ne-
quaquam hoc fieri sinam. Vides animam suauiter nos
amantem, quomodo nusquam, quod suum est quæ-
rit, sed omnibus modis ostendit, virtutum longè ma-
ximam esse, magnam curam gerere quomodo proxi-
mus ædificetur. Hæc obsecro omnia scientes, obser-
uamus caueamusq; ab his, quæ spiritualem virtutis
thesaurum offendere possunt: & nihil vnquam facia-
mus, quo incommodetur proximus. Hoc enim & pec-
catum auget, & grauius nobis adducit supplicium.
Neq; vt rem paruum contemnamus frigida hæc ver-
ba, dicentes: Quid mea refert, si offendar proximum?
Dic, obsecro, quid dicis? quid tua refert? Sic tuam ful-
gere vitam præcepit Christus, vt non solum viden-
tibus te sis admirationi, sed vt & dominus tuus glo-
ficetur: tu verò omnino contrariū agis, & pro gloria
Dei blasphemias introduci facis, & hoc contemnis.
Hoc cū fuerit animæ pia, legesq; diuinæ scientis?
Cæterum qui prius hæc per malam consuetudinem
dicere solitus fuit, suscepta nūc admonitione hac, desi-
stat, oro, ab illicitis huiusmodi sermonibus: & sic
omnia facere studeat, vt neque ab oculo, qui nunquā
sopitur vel cæcutit, neq; a conscientia sua condem-
netur: neq; eos qui se vident, in blasphemias aduersus
dominū inducat. Quod si hac obseruatione dispē-
sabimus ea quæ nostra sunt, multa fruemur & apud
dominū

1. Cor. 10. b

Mat. 5. b

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

Dominum misericordia, & diaboli insidias effugimus. Videns enim nos ita sobrios & vigilantes, & cogitantes se operam perdere, abscedet & occultabitur. Sed sat fuerit procemiorum. Age charitati vestrae propositis his quae lecta sunt, spirituale conuiuium apparemus: ut & hodie aliquid discamus, quod beatus Moses, imò spiritus sanctus per eius linguam docere nos vult. Itaque quid dicit? Et dixit Deus: Educant aquae reptilia animarum viuientium, et volatilia volantia super terram secundum firmamentum caeli. Et factum est sic. Vide misericordiam Domini, quomodo ordine quodam et consequentia omne opus suum nos docet. Prius docuit nos, quomodo ad fructuum prouentus suo mandato terram idoneam fecerit, postea, ubi docuit duorum luminarium formationem, appositum & stellarum varietatem, per quam caeli pulchritudo facta est clarior: hodie consequenter ad aquas transiit & ostendit nobis, sermone & precepto suo ex aquis ipsis animata animalia produisse. Educant enim, ait, aquae reptilia animarum viuientium, & volatilia volantia super terram secundum firmamentum caeli. Obsecro, quis sermo miraculi dignitatem potest assequi? Quae lingua ad opificis praecordia sufficiet? Dixit tantum, Germinet terra: & statim illam parturire fecit. Nunc dicit: Educant aquae. Vide quam consonant praecipta? Illic, germinet: hic, educant aquae, inquit, reptilia animarum viuientium. Nam sicut de terra dixit solum, Germinet: & varia mox ac multiplex florum, herbarum, & seminum apparuit copia, vnoque sermone producta sunt omnia: sic & hic dixit, Educant aquae reptilia animarum viuientium, & volatilia volantia super terram secundum firmamentum caeli: & continuo tot reptilium volatiliumque genera condita sunt, quot neque sermone recenseri possunt. Et verbum quidem breue est, & verbum vnum, genera autem animalium diuersa & varia. Sed nulla te admiratio teneat dilecte. Verbum enim erat Dei, & sermo ipsius his quae fiebant

HOMILIA SEPTIMA.

38

hiebant subsistentiam largitus est. Vides quomodo omnia ex nihilo, ut essent producta sunt? Vides quam diligenter docet? Vides quanta se attemperatone ad nostram usque humilitatem Dominus deus mittit? Vnde enim nos haec tam accurate discere potuissimus, nisi ipse magna & ineffabili misericordia sua humanum genus per Prophetarum linguam docere dignatus esset: ut scire possimus & factorum ordinem, & factoris potentiam, & quomodo sermo suus effecerit opus, & verbum suum subsistentiam, & essentiae ingressum praebuerit. Verum sunt insensati nonnulli, qui & post tantam doctrinam discredere non formidant: faterique nolunt esse aliquem factorum visibilium opificem: sed fabulantur, fortuito ea & per se esse, & ferri. Alii vero ex praesacrae materia esse facta contendunt. Considera quanta diaboli illusio, quomodo abusus est facili erroribus sensuum credulitate. Eapropter beatus Moses, spiritu diuino afflatus, tanta diligentia nos docet, & haec auribus inculcat, ne idem & nobis eueniat: sed sciamus manifeste & creaturarum ordinem, & quomodo creatae sint. Nisi enim nostrae salutis curam habuisset Deus, & ita direxisset Prophetarum linguam: satis erat dixisse, Fecit Deus coelum & terram, & mare, & animalia: neque posuisset ordinem dierum, & quid primo, & quid secundo factum fuerit. Sed ut ingratis, & male sentientibus nulla relinqueretur excusatio, ita distinguit manifeste & factorum ordinem, & dierum numerum: & omnia nos docet tanta mansuetudine, ut cognita omni veritate, non vltro erroribus implicemur, loquentes quae ipsi excogitamus: sed sciamus conditoris nostri inenarrabilem potentiam. Et factum est, inquit, sic. Dixit: Educant aquae reptilia animarum viuientium, & volatilia volantia super terram secundum firmamentum caeli. Et obtemperauit elementum, & impleuit praeciptum. Et factum est, inquit, sic ut imperauit dominus. Et fecit deus cetera magna, & omnem animam animalium reptilium,

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

reptilium, quæ prodixerunt aquæ iuxta genera sua. & omne volatile pennatum secundum genus. Et vidit Deus, quod bona. Benedixitq; ea Deus dicens:

Crescite & multiplicamini, & implete aquas quæ in pelagis: & volatilia multiplicentur super terram. Iterum vide hic, obsecro, quanta sapientia spiritus sanctus quia ut dixit beatus Moyses, quod factum est sic, docet nos particulatim, addens & dicens: Et fecit Deus cete magna, & omnem animam animalium reptilium, quæ prodixerunt aquæ secundum genera sua, & omne volatile pennatum iuxta genus. Et vidit deus, quod bona. Hic denuo temeritatem omnia absque ratione blaterantium comprimit. Nam ut nullus dicere possit, cuius gratia cete facta sunt: quam nobis vtilitatem conferunt: quid commodi ex eorum creatione? Idcirco postquam dixit: Fecit Deus cete magna, & omnem animam animalium reptilium & volatilia: statim addidit, Et vidit Deus quod bona.

Quasi diceret: Non enim quia tu rationem ignoras, facturum, accusat creaturas. Audisti dominum laudem sententia sua, & dicentem quod bonæ sint: & quomodo tu infans dicere audes, quare factæ sunt, quasi Deum ob sui opificium accusans? Nam si condatus esses, posses etiam ex horum creatione & potentiam domini, & ineffabilem misericordiam addiscere: & potentiam quidem, quia sermone & præcepto ex aquis talia animantia produci fecit: misericordiam autem, quia ut ea produxit, propriam eis regem nem attribuit, in nauigabilem maris partem illis discernens, ita ut nemini possint nocere: sed versentur in mari, & sui spectaculo supereminentem opificis potentiam doceant, nullumq; humano generi damnum inferant. An paruam putas misericordiae partem, geminam tibi vtilitatem hinc exoriri? Etenim sapere volentes, ad Dei notitiam introducunt, & admirari faciunt misericordiae eius magnitudinem: quod ab eorum nocuentis humanum genus liberauit. Neque ob nostram duntaxat vtilitatem ea con-

NONILIA SETIMA.

33

uicta facta sunt, sed & ob immensam ipsius magnificentiam. Alia enim propter nostram vtilitatem fecit, alia propter suam magnificentiam, ut magis factoris prædicetur potentia. Audiens itaque, quod Deus vidit, quia bona: ne ausus ultra diuinæ scripturæ obmurmuraret, & curiosius inquirere, & dicere: Quare Deus hoc vel illud fecit? Et benedixit illa Deus, inquit, & dixit: Crescite & multiplicamini, & implete aquas, quæ in pelagis: & volatilia multiplicentur super terram. Ipsa benedictio est, in magno numero & multitudine illa augeri & multiplicari. Nam quia animantia creaturae erant animalia, volebatq; illa perpetuo esse, ideo subdidit: Et benedixit illa Deus, Crescite & multiplicamini. Verbum enim illud vsq; in præsentem diem illa conseruat, & tantum præterit tempus, neq; vnum horum genus imminutum est. Nam benedictio Dei, & verbum quod dicebat, Crescite & multiplicamini: ut subsisterent & durarent, illis contulit. Et factum est, inquit, vespertum, & factum est mane, dies quintus. Vides quomodo diuina scriptura docuit nos, quæ die quinto facta sunt animantia: parumper expecta, & iterum videbis domini tui misericordiam. Neq; enim aquas solum animalium productione fecundas fecit, sed ex terra denuo præcepit, ut terrestria producantur animalia. Neq; enim absurdum hodie attingere ea, quæ die sexto sunt facta. Et dixit, inquit, Deus: Producat terra animam viuentem secundum genus, quadrupes & reptilia, & bestias super terram: & pecora secundum genus, & omnia reptilia terræ, secundum genus. Et factum est sic. Vide quomodo & terra iterum duplicem nobis affert fructum, & mandato dominico ministrat. Tunc quidem seminum debebat germina: nunc autem animata animalia, quadrupedia & reptilia, pecora & feras. Ecce verum est quod dixi, qd non omnia propter nostram vtilitatem produxerit, sed & propter suam magnificentiam: ut videntes copiam & multitudinem creaturarum, opificis virtutem obstupescamus.

F & scia

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

& sciamus sapientia quadam & misericordia inenarrabili, propter futurum hominem omnia esse producta. Et fecit, inquit, Deus bestias terræ secundum genus suum, & pecora secundum genus suum, et omnia reptilia terræ secundum genus suum. Et vidit Deus quod bona.] Vbi nunc sunt qui dicere audent. Quare terræ, quare reptilia creata sunt? Audiant diuinam scripturam dicentem: Et vidit Deus quod bona. Dic, obsecro, ipse qui creauit, laudat faciat: & tu audes reprehendere? Quantæ hoc fuerit infamiae? Quia & in seminibus, et in plantis non solum fructuosas arbores, sed & syluestres & steriles: & non solum inutiles herbas, sed & incognitas nobis profert, saepe etiam nocuas. Sed propterea non sunt arguendæ creaturæ. Neque enim temerè, neque inuani formate sunt. Sanè neque laudem apud conditorem inuenissent, nisi ad utilitatem aliquam conditæ essent. Itaque sicut in arboribus non omnes fructuosæ, sed & infructuosæ multæ: attamen illæ ipsæ non minorem nobis, quam fructuosæ utilitatem, eamque admirabilem, et quieti nostræ seruientem conferunt. Etenim ex ipsis ædificia, et multa alia ad quietem nostram pertinentia fabricamus. Et omnia non nihil quod non ratione aliqua formatum est, etiam si humanæ naturæ omnia illa exactè scire possibile non sit. Proinde sicut in arboribus, ita et in animalibus: alia quidem ad cibum nostrum pertinent, alia ad ministerium. Ferarum item et reptilium genera non minorem nobis præstant utilitatem. Et si quis vellet sapienter cognoscere, inueniet etiam nunc, cum à principatu eorum ob primi parentis inobedientiam destituti sumus, magnam ex illis nobis utilitatem prouenire. Multa enim inde colligunt medici, quæ ad nostrorum corporum medicinam & sanitatē conducunt. Alioquin etiam quid nocuenti ex ferarum productione, quando sicut domestica animalia, sub potestate futura erant hominis, non multo post formandi? Hoc enim nunc dico, ut discas omnium domi-

MONILIA SEPTIMA.

34

mini supereminentem misericordiam, quam erga nostrum genus declarat. Postquam enim expandit cælum, extendit terram, condidit firmamentum, ut quasi interstitium aliquod diuisionem inter aquas & aquas faceret: et deinde ut iussit aquarum fieri congregationes, eas mare appellauit: aridam autem terram, quam seminum herbarumque prouentu ornauit. Indeque transit ad duorum magnorum luminarium formationem, et stellarum varietatē, quibus pulchritudinem cœli decentiorem reddidit. Postea autem productis aquatilibus animantibus, et volatilibus, quæ volarent super terram secundum firmamentum cœli: et impleto quinque dierum numero: quoniam oportebat et terrestria animalia formati: imperauit ut et ipsa cederentur, et quæ ad cibum, & quæ ad ministerium conducibilia, et feræ, et reptilia. Denique ubi omnia suo ornatu excoluit, et conuenienti ordine visibilia disposuit, et mensam largam instruxit, variis et omnigenis referat edulis, copiamque et opes regias habentem, et quasi quis dicat, unde quaque supra et infra variis modis splendens: tunc tandem fruturum his omnibus format, cui visibilibus omnium potestatem tradat: et ostendit quanto dignius cæteris omnibus animal formetur, quandoquidem præcepit, omnia quæ fiebant sub illius esse imperio et potestate. Vetum, ne prolixior fiat sermo: his contenti dictis, in sequentem diem repouamus ea quæ pertinent ad formationem admirabilis huius animalis, rationalis et animati, hominem dico: nunc consuetam admonitionem adhibentes, ita ut ne dictorum memoria elabatur: sed ex omnibus visibilibus ad glorificandum dominum nos ipsos erigamus. Quod autem ad eum pertingere, et creaturarum omnium rationem comprehendere non possumus, ne sit nobis incredulitatis occasio, sed potius glorificationis incitabulum. Quando enim deficit ratio, et mens non est capax, cogita quàm magnus est dominus tuus, et quanta eius virtus, quum neque

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

rationem eorum quæ ab illo facta sunt, scire quæ-
mus. Hoc fuerit grati animi, & sobriæ mentis. Quo-
iam & Gentiles sic errauerunt, suis enim cogitatio-
nibus omnia permittentes, & ad imbecillitatem na-
turæ suæ non respicientes: sed quæ ultra captum suum
imaginantes, & limitum suorum fines egredientes,
etiam à sua dignitate exciderunt. Nam qui ratione
insigniti, primatum acceperant præfacturis creatu-
risq; omnibus vtpote omnibus visibilibus dignior
res: hi in tantam absurditatem deducti sunt, vt canes
& simias, & cocodrilos, & scediora adorarent. Ergo
dico bruta animalia? Multi eorum in tantum stupi-
rem & amentiam inciderunt, vt & cepe, & allia, &
his viliora colant. Propterea propheta illa designans,
inquit: Comparatus est sumentis insipientibus, & il-
milis factus est illis. Quia ratione, inquit, insignitus,
& tanta sapientia præditus, is brutis factus est simi-
lis, fortè & deterior. Illa enim, vtpote irrationabilia,
nullis penis obnoxia sunt. Qui autem ratione pol-
let, & in illorum inciderit absurditatem, meritò po-
nas luit, ingratus existens post tot beneficia. Hinc de-
nique & lapides & ligna deos appellarunt, & hæc vi-
sibilia elementa deos dixerunt: quia mox vt semel à
recta via aberrarunt, in præceps iuerunt, & in mali-
tiz profundum inciderunt. Veruntamen nos neque
sic de salute illorum desperemus, sed afferentes do-
ctrinas nostras, cum omni longanimitate & alacri-
tate illis loquamur: monstrantes tum rei absurdita-
tem, tum damni gratuitatem, & nunquam salutem
illos assequi posse negemus. Probabile enim, quod
processu temporis Christo auscultent, & maxime si
nos ita viuamus, ne à nobis incommodentur. Multi
enim illorum cum viderint nostrorum aliquos, veru-
bo quidem & vocabulo Christianos appellari, cete-
rum sicut ipsos rapere, pecuniæ cupidos esse, inuide-
re, insidiari, dolos plectere, aliaq; omnia facere, crapu-
læ voluptatib; vacare: non tam nos audiunt, neque si
rationabiles sint admonitiones nostræ, sed existimant
omnia

NOMILIA SEPTIMA.

35

omnia nostra deceptiones, & iisdem criminibus om-
nes obnoxios. Cogita, obsecro, quantis illi digni sint
supplicis, quandoquidem non solum subipsis inex-
tinguibilem ignem coaceruant, sed & aliis autores
sunt, vt in errore perseuerent, & ne virtutem addi-
scant, obturent aures: & ad hæc in causa sunt, vt etiã
virtutem studiosi accusentur & reprehendantur, &
(quod omnibus grauius) per ipsos dominus blasphe-
marur. Vides quanta malitiæ perniciēs? Vide quo-
modo non vulgari poenæ reos se faciunt, qui malum
sestantur: sed & multo grauissima supplicia pro om-
ni uis luituri sunt, non solum pro sua perditione, sed
& pro errantium scandalo, & pro fustigatione iusto-
rum, & pro blasphemia in deum. Hæc omnia cogite-
mus, ne simus nostræ salutis negligentes: sed magna
nobis sit cura, vt iuxta Deum viuamus, scientes nos
inde vel condemnandos, vel illius misericordia bea-
dos. Sic omnia faciamus, vt & nos in pura consci-
entia versetur, & eos qui adhuc errant, nostra ad Deum
conuersatione ad veritatem manu ducamus: vt &
nos, & alii omnes, qui nobis connumerantur, bona
sancti fruamur: & ante omnia glorificetur dominus
noster, maioremq; nostri curam agat. Nam quãdo in
nos respiciunt homines, & laudem in deum referunt,
inde & nos plus diuinæ gratiæ assequemur. Quid
enim beatius homine, qui sic viuit, vt & homines
obstupescant, & dicant: Gloria tibi Deus. Quam
multi sunt Christiani, quantam præ se ferunt philo-
sophiam, quomodo despiciunt præsentia, quomodo
omnia ipsis ymbra & somnium reputantur, & nulli
visibilium sunt affixi: sed omnia, sicut hi qui in tē-
ra aliena agunt peregrini, & quotidie migrare ex hac
vita cupiunt & anhelant? Quãtam putas verba hæc
his, qui sic viuunt, etiam hic à Deo retributionem
afferret? Et quod valde admirabile & rarum, etiam
hi qui talia de nobis iudicant, breui ab errore desin-
stunt, & ad veritatem redeunt. Hoc quantam illic fi-
delitatem asseret, nulli non manifestum est. Proinde
F 3 scientes

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

scientes quodd & de damno, & de lucro proximorum iudicabimur: sic vitam nostram instituamus, ut non solum nobis sufficiat, sed & alii inde erudiat, ut & hic magnam Dei gratiam nobis concilietur, & in futuro gloria per Dei misericordiam fruamur. Oremus, ut hac nobis concedantur gratia & misericordia: vnigeniti eius filii, cum quo patri simul sanctorum spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA OCTAVA.

Quoniam alacres hert, quae diximus, audistis, agere & hodie, quae recens lecta sunt, charitati vestrae propogari. Prius tamē vos obsecrauerimus, ut diligenter auscultetis ea quae dicuntur: & quae prius dicta sunt, bene in mente vestra reponatis, ut ne frustra & in casum laborem hunc feramus. Hoc enim studium nostrum est, ut vim ac sensum eorum, quae scripta sunt accuratē sciatis: atque ita ut non solum teneatis, sed & aliorum magistri possitis, iuxta beatum Paulum, vnus alterum edificare. Nam si vos profeceritis in domino, & in spiritualium doctrina multos & praestantes ostenderitis, etiam nos ingenti afficietis laetitia. Hac enim nostra fuerit tota prosperitas, & summa festiuitas. Quae nostra spes, vel gaudium, vel corona, inquit, gloriatio nist an non & vos, & vestrum in diuinis studiis incrementum? Omnes enim doctores, qui vident discipulos priorum lectionum memoriam animo bene tenere, operibusque ipsius fructum aliquem asserre, maiore alacritate & sequentium scientiam concredunt. Et nos quoque quanto magis mentem vestram erigimus, & desiderium crescere, rationemque alas assumere videmus, tanto alacriores reddimur, ut vberiore doctrinam proponamus. Porro quanto plus profundimus fluentorum horum spiritualium, tanto nobis & fluenta sunt auctiora: nimium propter adificationem vestram, & propter vestrarum animarum vtilitatem. Non enim in hac causa contingit, sicut in pecuniis. Illic enim qui diuina

1. Thef. 1. d

HOMILIA OCTAVA.

34

transiit vicino, imminuit suam substantiam: & quanto plus expendit, tanto minus possidet pecuniae. Hic autem planē secus agitur. Tunc enim facultatibus nostris plus accrescit, tunc spirituales hae opes magis augentur, quando audire volentibus, doctrinam liberaliter profundimus. Igitur quia nobis abundantius & opes, & substantiae affluunt, & vos spiritualibus alimentis satiari non potestis: agere, videamus quid et hodie beatus Moyses in his quae lecta sunt nos doceat, imo quid gratia spiritus per eius linguam nobis dicat. Et dixit, inquit, Deus: Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem. Ne simpliciter praetercamus charissimi, dicta haec, sed disquiramus verba singula: & ad infima descendentes, vim in breuiculis hisce verbis latentem inuestigemus. Nam licet pauca sint verba, magnus tamen thesaurus est in illis reconditus: atque decet, ut non tantum coram adstemus, sed & sobrii & vigilantes adsumus. Quoniam & hi qui sensibiles thesauros effodere conantur, non in superficie solum fodiunt, sed in profundum descendunt & penitiores terrae sinus scrutantur: ita arte sua aurum a terra segregantes, tametsi saepe post labores sudoresque multos vix paucas quasdam portiunculas afferunt. Hic autem nihil tale est, sed labor minor & ineffabilis ybertas. Nam spiritualia omnia in hunc modum se habent. Ne igitur simus infeliciores his qui sensibilia respiciunt, sed inquiramus & nos diligenter thesaurum hunc spiritualem in verbis istis reconditum. Et primum videamus quid nouum & admirandum dicat: deinde quare tanta verborum variatione utatur beatus hic Propheta, imo misericors deus per Prophetam loquens. Et dixit: Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem. Prius quidem, qui coeli terramque formasset, audiuit illū dicentē: Fiat lux: & fiat firmamentum in medio aquae. Et iterum: Cogantur aquae in congregationē vnā: & appareat arida: & fiant luminaria: & Educant aquae reptilia animarum viventium.

F 4

Vidisti

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

Vidisti sermone solo & praecepto omnem creaturam
quing diebus formatam. Vide hodie, quantam verborum
diuersitatem. Non enim iam dicit, Fiat homo: sed quid
Faciamus hominem secundum imaginem nostram,
& secundum similitudinem. Quid hoc noui: quid ra-
ri: Quisnam ille qui formandus, ad quem faciendum
opifici tanto consilio & circumspectione opus. Ne
mireris dilecte. Homo enim inter visibilia omnia di-
gnitate praecellit, propter quem condita sunt haec om-
nia: caelum, terra, mare, sol, luna, stellae, reptilia, iumen-
ta brutaque animalia omnia. Et quare, inquis, tardius
creatus est homo, si caetera dignitate praestat. Meri-
to. Nam ut ingressuro in ciuitatem aliquam rege, ope-
repretium est praemittere satellites aliosque omnes, ut
bene adornatis palatiis, rex honestius ibi agat: Ita si-
mili modo, quasi regem & principem aliquem rebus
terrenis praefecturus, prius omnem hunc ornatum
fabricauit, & tandem praeficiendum hominem for-
mauit: declarans factis istis, quanto honore animal
hoc prosequatur. Caeterum rogemus hoc loco Iudaeum
& videamus quid respondeat: ad quem dixerit deus,
Faciamus hominem secundum imaginem nostram.
Scripta enim sunt haec a Mose, cui se credere dicunt
Ios. s. g. quidem, non credunt autem: sicut & Christus inquit.
Si crederetis Mose, crederetis & mihi. Sed litterae qui-
dem apud illos sunt, sensus vero apud nos. Ad quem
igitur dictum est, Faciamus hominem: cum quo con-
siliu hoc habuit Dominus. Nunquid consilio & cir-
cumspectione opus habet. Absit. Quid ergo. Figura
verborum declarare voluit, quam excellentem homo-
rem homini qui formabatur, impendat. Quid ergo
dicunt hi, qui adhuc habent velamen super corda sua
positum, & nihil eorum quae hic contenta, intelligen-
te volunt. Ad angelum & archangelum, inquirunt,
haec dicta sunt. O insaniam, o magnam impudentiam.
Et quomodo rationi consentaneum est, bone vir, ut
angeli consilium dent domino, & creaturae creatoris.
Non enim est angelorum consilium dare, sed assistere
& mō

MONILIA OCTAUA.

17

& ministerium adimplere. Et ut discas, audi vocali-
simum Esaiam, dicentem de supernis angelicis vir-
tutibus: Vidi Cherubim stantia a dextris Dei, & Seraphim,
& obtegebant facies pedesque suos alis. Quod
ideo factum esse liquet, quia fulgur maiestatis diuinae
inde egrediens, ferre nequiverunt, steteruntque cum
timore & tremore. Etenim creaturis peculiare est do-
mino assistere. Verum illi nihil presentium intelligē-
tes, simpliciter quod occurrit, effutunt. Et ideo refu-
tatis illorum deliramentis, dictorum veritas ecclesie
filiis dicenda est. Quis igitur hic, ad quem inquit, Fa-
ciamus hominem? Quis autem alius, quam ille magni
consilii angelus, ille admirabilis consiliarius, potens,
princeps pacis, pater futuri seculi, vnigenitus Dei fi-
lius, patri aequalis secundum substantiam, per quem
omnia producta sunt? huic dicit, Faciamus homi-
nem secundum imaginem nostram, & secundum
similitudinem. Hic Arianos tempestiue perstrin-
git. Non enim imperando dixit, fac, ut subdi-
to et inferiori, vel ut minori secundum essentiam:
sed par honor declaratur, cum dicit, faciamus.
Et quod sequitur, magnam substantiae aequalitatem
ostendit. Faciamus enim, ait, hominem secundum ima-
ginem nostram & similitudinem. Iterum hic insur-
gunt, & pullulant haeretici alii, ecclesiae dogmata de-
populantes, & dicentes: Ecce dicit, secundum imagi-
nem nostram. Et inde volunt Deo humanam formam
tribuere: id quod extremi fuerit stuporis, ut is qui for-
ma speciei caret, & nulli alterationi obnoxius est,
sub humanam redigatur formam, & incorporeo mem-
bra & vestimenta attribuantur. Quae huic insania par
fuerit, quum non solum nihil lucris a scripturis diuinis
tus inspiratis deferunt, sed & plurimum inde offen-
duntur: simili modo affecti, sicut hi qui morbo labo-
rant, & corporalibus oculis caecutiunt. Illi enim ob
oculorum suorum infirmitatem solis luci aduersantur,
& ob aduersam corporis valetudinem, etiam opti-
mos saluberrimosque cibos auersantur. Ita et hi anima
F s egros

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

agrotantes, & mentalibus oculis capti, ad lumen veritatis respicere non possunt. Ideirco nostro fungentes munere, manus eis porrigamus, magnaq; eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ita nos monuit, dicēs: Ut in mansuetudine erudiantur aduersarii, si fortē det eis Deus penitentiam in agnitionē veritatis, & emergant à laqueo diaboli, capti ab ipso in illius voluntatem. Vides quomodo verbis declarauit, quod quasi ebrietate obruti sint? Nam quod dicit, emergant, ostendit q; ab aliquo merfi sint. Et iterum: Capti, inquit, à diabolo: quasi diceret, laqueis itretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine et longanimitate, vt possimus eos eripere, et educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respicite paulisper, aspiciate lumen iustitiæ, expendite vobiscū verborū diligentiā. Neq; enī cū dixit: Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem: hic sermonem finit: sed per ea quæ adiungit, manifestum nobis facit, quo sensu nomen imaginis posuerit. Quid enim dicit? Et dominantur piscibus maris, & volatilibus coeli, & omnibus reptilibus super terram. Imaginem ergo dixit, de principatu & dominio, non de alio aliquo: quia Deus fecit hominem principem omnium quæ sunt super terram, & nihil super terrā hominē maius est, & omnia sub potestate illius sunt. Quod si adhuc ea dicta esse contendat de formæ imagine, dicemus eis: Igitur Deus non solum homo, sed & mulier erit: quia eandem formam vterq; habent. Verum hoc absurdū est, & ratione caret. Audi enim & beatum Paulum dicentem: Vir enim nō debet velare caput, imago & gloria dei existens. Mulier autem gloria viri est. Vir enim imperat, mulier autē subiecta est: sicut & Christus ab initio ad eam dixit: Ad virum tuum conuersio tua, & ipse tibi dominabitur. Itaq; quoniam iuxta rationem domini nō formæ ad imaginem factus est, ideo vir dominatur omnibus, mulier autem subiecta est. Eapropter dicit de viro Paulus, quod imago & gloria

2. Cor. 11. b

Gen. 3. c

HOMILIA OCTAVA.

38

gloria Dei sit, mulier autem gloria viri. Quod si de forma vel figura dixisset, non vtique ea diuississet. Eadem enim figura est viri & mulieris. Vidisti plenam veritatem, quomodo nullum veritatis prætextum relinquit his, qui absq; causa impudentes esse volunt? Veruntamen etiam illis ita se habentibus, ne celsimus magna suauitate cum ipsis agere, si fortē det illis Deus tempus ad agnitionem veritatis. Ne ergo torpescamus, si quo pacto per mansuetudinis studium possimus ipsos eripere à deceptione diaboli. Et, si placet, citemus iterum beatum Paulum, qui Atheniensibus sic dicebat: Non debemus existimare, auro vel argento, vel lapidi, vel sculpturæ artis, vel inuenito hominis numen esse simile. Vidisti quanta diligentia omnem illorum errorem sapiens magister amputauerit? Non solum enim à corporali typo alienum dicit numen, sed & quod tale aliquid nulla humana cogitatio effigiare queat. Hæc subinde illis dicentes, nihil quod vestrum est intermittatis, si fortē ad veritatem respicere velint. Caterum vt à beneuola illorum instructione vobis desistendū nō est: ita oro, vt scita ecclesiastica probē teneatis, non confundentes doctorum consequentiam: sed cum Iudeis, vt oportet, loquamini: & demonstretis, quod non sint dicta de angelis & virtutibus, quorum officium est ministrare: sed de vnigenito Dei filio. Arianis quoque hinc patrem filii cum patre dignitatem indicate. Sed & his qui humanam formam numinis imaginantur, allatis in medium his, quæ à beato Paulo sunt dicta, euellite ecclesiasticis placitis perniciosos morbos instar zizaniarū pullulantes: operamq; date, vt pia scita in eis plantentur & roborentur. Volo enim, & precor, omnes vos in doctorum ordine esse: & non solum auditores nostrorum esse doctorum, sed & alijs doctrinam nostram afferre piscariq; errantes, vt in viam redeāt veritatis, sicut & Paulus inquit: Vnus alterum edificet: Cum timore & tremore

Act. 17. f

1. thes. 5. b
Phil. 2. b

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

mote salutem vestram operemini. Sic Deus nostram multitudinem augebit, & vos vberius superna fruemini gratia, magnam membrorum vestrorum curam habentes. Neque enim Deus vult ut Christianus seipso tantum contentus sit, sed ut alios aedificet, non per doctrinam solum, sed & per vitam & per conuersationem. Neque sic nos inducit in veritatis viam, ut in vitæ curam. Nam neque tam consideratur ea quæ à nobis dicuntur, quam quæ à nobis aguntur. Et ut scias rem ita se habere, licet infinitis tantum philosophemur verbis, & de patientia disseramus, & quum tempus fuerit, eam operibus non demonstramus: non tantum proderunt verba, quantum nocebunt opera. Sin ante et post verba, operum specimen exhibuerimus: digni habebimur qui admoneamus alios eorum quæ per opera adimplemus: quia & Christus illos beatos dixit, inquitens: Beatus qui fecerit, & docuerit. Vide quod opus præposuerit, & postea doctrinam. Atque adeo præcedere opere, etiamsi non sequatur doctrinam, sufficiunt opera ipsa luce clarius ad docendum eos qui in nos respiciunt. Hoc igitur omnibus modis consideremus, ut prius operibus doceamus, & postea sermonibus: ut ne & nos audiamus à beato Paulo, Tu qui doces alium teipsum non doces. Et quum volumus admonere alium, ut aliquod ex his quæ necessaria agat honestè, prius studeamus & nos hoc ipsum agere, quod nobis & maior sit loquendi fiducia, & omnis nostra cura sit in animarum salute. Et quomodo poterimus? Lasciuas carnis refrenemus, & verum probemus ieiunium. Ieiunium autem dico, abstinentiam à vitiis. Etenim abstinentia à cibis propter hoc recepta est, ut rigorem carnis refrenet, & equum moderanti facile parere faciat. Ieiunantem ante omnia oportet iram refrenare, mansuetudinem & lenitatem addiscere, habere cor contritum, & quod absurdae concupiscentias repellat: ante oculos continuo proponere oculum aeterni iudicis, & tribunal indeprauabile, ex pecuniis fieri meliorè, & illis dominari libenter

Mat. y. c

HOMILIA OCTAUA.

39

ralem esse in danda eleemosyna, nullum malum aduersus proximum in cor admittere. Hoc verum ieiunium est, sicut & Esaias ex persona Dei loquens, dicit: Non hoc ieiunium elegi, dicit Dominus. Et si torqueas ut circulum cervicem tuam, & faciem & cinerem substernas, neque sic vocabitur ieiunium acceptum, dicit dominus. Sed quale dicit? Solue, inquit, obligationes violentorum contractuum, frange esurienti panem tuum, pauperem absque tecto induc in domum tuam. Et si hæc feceris, inquit, tunc erumpet matutina lux tua, & sanitates tuæ statim orientur. Vidisti dilecte, quale sit verum ieiunium? Hoc vobis curæ sit, & non ut plerique existimemus definiti in hoc ieiunium, si ad vesperam usque impransi maneamus. Non hoc est quod quaeritur, sed ut cum ciborum abstinentia et à cæteris abstineatur quæ nocere possunt, & spiritualibus magis vacetur. Ieiunantem esse oportet demissum, mistem, humilem, gloriæ huius vitæ contemptorem. Nam si aut animæ suæ curam despexit, ita & inanem gloriā despiciere decet, & ad illum solum qui exquirat corda & renes, respicere, magnosque studio preces & confessiones facere Deo, & virtute eleemosynarum proximè valet ad abolenda peccata, et extinguendum gehennæ ignem, modo ipsum liberaliter & non ad ostentationem hominum fiat. Et quid dico, non ad ostentationem? Nam si rectè sapimus, ob hoc solū quod bonum est, & ob compassionem in cognatos, virtutem hanc exercere oportebit, non ob promissas à Deo mercedes. Verum nihil magnum vel sublime videri debet, etiam si hoc mandatum facimus, nullam ab hominibus venantes gloriam, ut ne & sumptus faciamus, & mercede pariter priuemur. Id quod non solum in eleemosyna, sed in vnoquoque bono opere spirituali attendendum, ut nihil ad hominum præconia respicientes faciamus: alioquin nulla nobis utilitas erit, siue ieiunamus, siue precamur, siue miseremur, siue quoduis aliud facimus, nisi propter

IN CAP. GENISEOS PRIMVM

pter illum solum fiant, qui nouit & abscondita, et quæ in profundo mentis sunt recondita. Nam si ab illo præmia expectas, cuius gratia ab alio, qui natura tibi cognatus est, laudari & admirari vis? Et quid, inquit, laudari? Sæpe is non laudat, sed & inuidet. Sunt enim multi ita malè affecti, ut & ea quæ bene à nobis sunt in contrarium interpretentur. Cuius igitur gratia, dico obsecro, peruersum hoc iudicium tanti facis? Insuper enim & perpetuo vigilem illum oculum, nihil eorum quæ sunt, latere potest. Et oportet hoc cogitare, tanto studio vitam nostram insituere, perinde ac mox de omnibus verbis & operibus, & cogitationibus iudicandi essemus. Ne igitur salutis nostræ contemtores simus. Nihil enim virtuti par est charissimum, quæ nos & in futuro seculo è gehenna eripit, & regno celorum nobis frui concedit, & in præsentibus quoque seculo omnibus superiores constituit, qui nobis sine causa insidiantur, & non hominibus solum, sed & ipso salutis nostræ inimico diabolo fortiores efficit. Quid igitur illi par fuerit, quæ non solum hominibus insidiantibus, sed et dæmonibus superiores, sui studiosos efficit? Virtus autem est, humana omnia despiciere, futura singulis horis cogitare, nullis presentibus addictum esse: sed scire omnia humana umbram esse & somnium, & si quis his vilius. Virtus est, erga negotia huius vitæ non magis quàm erga mortuum affici: & ita vitiis operatiõis expertem, ut ad ea quæ offendere animæ salutem possunt, quasi mortuus quis sit, viuat autem, & aperetur tantum ea quæ spiritus sunt: sicut & Paulus dicebat, Vivo autem, non iam ego, sed vivit in me Christus. Proinde dilecti, et nos tanquam Christum induti, omnia faciamus, & non contristemus spiritum sanctum. Quando igitur turbamur à concupiscentia, vel affectione absurda, vel ira, vel furore, vel inuidia: cogitemus eum qui in nobis habitat, & expellamus procul omnem talem cogitationem. Revereamur eminentem dei gratiam, quæ nos obumbrat, & refrenemus omnes carnis affectiones,

OMILIA NONA.

40

etiones, ut cum legitime in breui hac & fragili vita certauerimus, coronas illas assequamur in futuro die illo, terribili quidem peccatoribus, desiderabili autem virtute vestitis. Et mereamur ineffabilia illa bona, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cum quo sit patri & spiritui sancto gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

OMILIA NONA.

Agricolæ studiosiores larga terræ semina condunt, quam crassam & pingitem vident: & magnam continuò diligentiam adhibentes, quotidie considerant, num forte alicubi sit quod segeti nocere, & laborem ipsorum, quem habuerunt inutilem facere possit. Simili modo & nos, spirituale desiderium vestrum, & ingens audiendi studium videntes, operam damus, ut quotidie sententias quasdam diuinæ scripturæ, vestræ menti inferamus quibus detegantur ea quæ spirituali semini nociua esse possunt: ne forte nocuentis & insidiis eorum, quæ præter ecclesiastica placita, suorum capitum signemata introducere tentant, sana doctrina intercipiatur, & turbetur. Vestrum igitur fuerit, deposita posthac diligenter seruare, & firma memoria custodire, ut facilius & sequentia tenere possitis. Nam nisi nunc ad profundiora scripturarum sensa descenderimus, et vos mentem, vestram coaptaueritis, quando ieiunii tempus, quando ad nandam membra nostra sunt leuia, mentis autem oculi acutior, utpote non turbatus damno voluptatis flore: spiritus quoque, ne malè habeat, sufficientior: quando commodè poterimus hæc facere? num quando delitiæ & ebrietas, et voracitas, & crapula, & alia quæ inde nascuntur mala, regnant? Non videtis, quod si qui pretiosos lapides in mari quærunt, non sedent iuxta littus maris, fluctus numerantes: sed in profundum se demittunt, & ut dicam, quasi in ipsos sinus abyssi descendentes, assequuntur quod tanta opera exquirunt: quauis quid magnæ

utis

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

utilitatis vitæ huic attulerit illorum lapidum inuentio. Vtinam non magna damna & incommoda inferrent. Ex infamia enim & rabie quæ est in pecuniis, innumera sequi videmus mala. Atramen licet tanta inde nascantur mala & damna, non est tamen quod grauet, ac deterreat eos qui in his occupati sunt: sed & laborem subeunt, & periculis se exponunt, vt inuenire possint quod querunt. In diuinis autem scripturis, & in spiritualibus & pretiosis illis lapidibus, neque periculum suspicari licet, neque multus est labor, sed lucrum ineffabile tantum ea quæ nostra sunt cum alacritate asseramus. Gratia enim est parata, quærens eos qui se cum largitate suscipiant. Ita enim se habet Dominus noster, quod si viderit animam vigilem, & desiderium feruens, & ipse suas diuitias largiter suppeditat pro sua magnificentia, vltra etiam quam petere audeamus. Hæc igitur cum sciamus dilecti, purificatis cogitationibus vestris à secularibus negotiis, & dilatata mentis vestræ latitudine, magna alacritate suscipite quæ à spiritu sancto suppeditantur: vt sicut terra crassa & fecunda multiplicetis concredita semina, & faciatis fructum: alius quidē centuplum, alius sexagecuplum, alius trigeuplum. Audistis superioribus diebus ineffabilem sapientiam eius qui visibilia hæc omnia fabricauit, & quomodo verbo solum & præcepto omnia produxit. Dixit enim, Fiat: et factum est. Statimque producta sunt omnia elementa, & suffecit verbum, vt subsistere possent omnia: non quoniam simpliciter erat verbum, sed quia verbum Dei. Memores eorum estote, quæ tunc à nobis mouebantur, contra eos qui ex præfaciente materia res factas esse contendunt, & ad ecclesiastica scita, etiam sua deliria asserre non verentur. Didicistis cuius gratia cælum quidem perfectum, terram autem informem produxerit. Duas enim rationes causas diximus: vnā, vt in elemento hoc potiori potentiam Domini agnoscens, non vltra ambigas propter impotentiam illius factum esse: alteram, quia terra mater & nutrix nostra facta est, et ex ipsa pascimur & tu

HOMILIA NONA.

42

& sumus aliisq; omnibus fruimur, & ad ipsam redimus: ipsa enim nobis est & patria & sepulchrum. Et ne quis ob utilitatem et necessitatem illius maius aliquid de ipsa sentiat, ostendit ipsam ab initio informem conditam: vt erudiamur per res ipsas, prædicta omnia non nature telluris ascribenda, sed potius conditoris virtuti. Didicistis item, quomodo aquarum separationem fecerit, producto visibili hoc firmamento. Scitis, animantia & ex terra, & ex aquis edita. Hæc non absque causa & temerè nunc charitati vestræ congor repetere: partim vt auditorum animis hæc magis infideat, partim vt his qui tunc non affuere, nihil damni absentia sua attulerit: quia benignus pater etiam absentibus filiis reliquias mentis reseruat, vt cum aduenierint, ex earum reservatione suam consolatur absentiam. Vnde et nos omnium qui huc confluunt, non minorem quam membrorum nostrorum curam gerentes, & profectum vestrum nostram existimantes gloriam, cupimus omnes perfectos & consummatos fieri in gloriam Domini, & laudem ecclesiæ et nostram glorificationem. Et nisi hoc vos inturbet, paucis charitati vestræ & hesternæ dicta commemorabimus. Vidistis quanta diuersitate homo & creatura aliæ conditi sunt. Audistis, quanto honore principem nostri generis dignatus sit: & in formatione ipsa, quomodo per verba dictionumq; crassitudinem declarant honorem formando tribuendum, dicens: Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem. Didicistis, quid sit secundum imaginem, nempe quod non sit substantiæ dignitas, sed domini similitudo: & quod non secundum imaginem formæ, sed secundum rationem domini dixerit: deo & subdidit, Et dominantur piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestis, & reptilibus terræ. Verum hic gentiles in nos insurgunt, & dicunt, quod compertum sit hoc non esse verum. Non enim dominamur feris, quemadmodum pollicitus est, sed ipsæ nobis potius. Imò non verum est quod hi obiciunt. Nam mox va

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

apparuerit homo, fera fugā capiunt. Quod si aliquando vel fame urgente, ab illis nos inuadentibus laedimur, hoc non fit ideo, quod illis in nos sit imperium, sed ob aliam causam. Nam & armamur, & desidiamus excutimus, ne latrones nos impetant: nō quod illi nostri domini sint, sed quod tanta nobis salutis nostrę sit cura. Audiamus autem nunc quę sint dicta: Faciamus hominem secundū imaginem nostram & secundum similitudinem. Sicut imaginem dixit ob principatus rationem, ita & similitudinem, ut pro virtutibus humanis similes fiamus Deo, mansuetudine, inquam, & lenitate, & virtutibus Deo similes efficiamus: quod & Christus dicit, Similes estote patri vestro qui est in cęlis. Nam quemadmodū in terra hac spatiosa & lata, animantium alia mansuetiora sunt, alia ferociora: ita in latitudine animę nostrę, cogitationum alię sunt magis pecuinę & irrationales, alię ferociores et aggressiores. Domande igitur illę sunt, & rationis imperio magistrandę. Et quomodo quis cogitationem ferociorē compesceret? Quid dicis homine? Leonibus imperamus, et animos eorum mansuetos facimus: et dubitas, num mentis ferociam in mansuetudinem mutare possis? quauis natura bestię feroces sint, & preter naturam mansuetę: contra tu preter naturam ferox, natura autem mitis: et qui bestiis id quod natura eis inest auferre, & quod eorum naturę aduersum, inferere potes: id quod natura tibi prestat, conseruare nō potes? En quantam hoc condemnationem meretur: iam quod his admirabilius est, leonum naturę & alia quędam difficultas inest. Rationis enim participes non sunt, & nihilominus videmus saepe duci eos mansuetos per forum, multisque officinis nummos, ut mercedem artis & industrię, mansuetuario numerant, quod feram mansuefecerit: anime verō tug ratio concessa est, et dei timor, & alia vndequaq; adminicula: ne igitur pretextus, & inculcationes Dei affer. Potes enim, si vis, mansuetus esse, & placidus et æquus. Faciamus, inquit, hominem secundum

Mat. 6. g

HOMILIA NONA.

48

secundum imaginem nostram, et secundum similitudinem. Ad propositam questionem iterum redeamus. Ostendit enim dictis illis, quod ab initio homo perfectum et perfectum super bestias principatum habuerit. Dominentur enim, ait, piscibus maris, & volatilibus cęli, & reptilibus terre. Quod autem nunc terrori nobis sint bestię, & timeamus, et domino exciderimus, neq; ipse contradico. Verum hoc non arguit falsam Dei promissionem. Nam ab initio res non ita habebant, sed timebant & tremebant bestię, & suspiciebant Dominum. Vbi autem per inobedientiā, libertatem & dignitatem nostram amisimus, etiam principatus noster mutilatus est. Subiecta enim homini animalia omnia fuisse, accipe ex scriptura, quę dicit: Adduxit Deus bestias, & omnia bruta ad Adā, ut videret quid vocaret ea. Et quum videret iuxta se bestias, non resiliit: sed tanquam dominus aliquis seruis subditis nomina imposuit. Et omne quod vocauit Adam, inquit, hoc nomen est illi. Quod utiq; domini signum. Et Deus volens per hoc docere ipsum substantię suę dignitatem, nominum impositionem illi permisit. Operę pretium fuerit indicare, ab initio feras homini terribiles non fuisse. Est & aliud quiddam non minus, sed & hoc argumento manifestius. Et quod nam hoc? Colloquium serpentis cum muliere. Nam si terribiles fuissent hominibus bestię, mulier serpente conspecto non mansisset, neq; consilium accepisset, neq; in tanto pauore illi loquuta fuisset: sed statim ad aspectum illius obstupescita, profugisset. Verum colloquitur, nec metuit: nondum enim erat timor ille: ceterum vbi peccatum intrauit, ablata est hæc potestas & dignitas. Et quemadmodum inter seruos fieri solet, ut probatiores et honestiores consensu terrore sint, alii autem socios & seruos timeant: sic et de homine factum est. Nam quandiu salua illius in Deum fiducia, terribilis erat & bestiis, vbi autem impegit, timere coepit & conseruorum extremos. Quod si quę dicimus non fers, demonstra

G. tu mi

IN CAP. GENESEOS PRIMVM

Tu mihi ubi terribiles fuerint homini bestiae, sed non poteris. Quod autem postea subist timor, etiam hoc diuinae misericordiae maximum argumentum est. Nam si postquam homo mandatum prauaricatus est, integer illius mansisset honor & immobilis, haud facile a lapsu destitisset. Quandoquidem cum obediētes & inobedientes pari dignitate fruuntur, malitiae assuefiunt magis, quam statim ab ea desistunt. Quum enim nunc sub tot terroribus, poenis & suppliciis non emendantur, quales fuissent, si nihil passi graue pro suis delictis, atque ita principatus nobis a Deo ob magnam nostri curam ablati. Tu autem charissime, & inde misericordiam Dei ineffabilem considera, quomodo Adam totum mandatum subuerterit, et totam legem transgressus sit: misericors autem Deus bonitate sua nostra vincens delicta, non omnem hominem abstulerit, neque toto deiecerit principatu: sed ea dumtaxat animalia a nostra potestate alienauerit, quae non multum ad huius vitae utilitatem nobis conducunt, quae vero vitae nostrae multum seruiunt, & utilia & necessaria, ea in seruitute & subiectione sua reliquerit. Dedit itaque nobis bouum armenta, ut aratrum trahamus, seramus, terram sulcemus. Dedit & subiugaliū multa genera, ut nos adiuuent ad utilia quaeque conuehenda. Dedit ouium greges, ut haberemus quae ad vestiendum nos sufficerent. Dedit & alia animantium genera, unde multa nobis suppeditantur commoda. Nam puniens hominem ob inobedientiam suam, dicebat: In sudore faciei tuae vescaris pane tuo. Ut ne sudor & labor hic noster intolerabilis foret, sudoris molestias, & laboris onus alleuiavit iumentorum multitudine, quae una nobiscum laborant, & molestias ferunt: idem faciēs quod benignus & prudens paterfamilias, qui flagellato seruo, etiam curam quandam congruam flagellis adhibet. Nam ut condemnauit peccatorem Deus, leniorem etiam condemnationem esse voluit: quia ad laborem & sudorem adiudicato, subsidiaria fecit multa

brutor

HOMILIA NONA.

43

brutorum genera. Atque ita, quod honorem nobis dedit & abstulit, & bestiarum nobis metum inmisit, & omnia (si quis diligenter & cordate inquirat) offerret plena sapientiae, prouidentiae & misericordiae. Quocirca pro his omnibus gratias ei agamus, qui tanta in nos beneficia collocauit. Neque enim graue aliquid & onerosum a nobis requirit: sed solum ut restemur & fateamur beneficia sua, & pro his gratias referamus: non quod ipse his egeat qui sufficientissimus est: nullaque re indiget: sed ut nos discamus autorem honorum diligere, & non ingrati simus, sed dignam tantis beneficiis et prouidentia virtutem afferamus. Nam sic ipsum ad maiorem nostri sollicitudinem prouocabimus: Oro igitur ne desides simus, sed vnusquisque supputet apud se singulis horis, non solum communia beneficia, sed & priuata in se collata: non ea tantum quae omnes fatentur, et quae omnibus manifesta, sed & propria ac latentia. Hinc enim ad continuam gratiarum actionem Domino referendam incitabimur. Hoc maximum sacrificium, haec perfecta oblatio est, hoc fidei nostrae ad Deum argumentum. Et quomodo dico? Qui haec continuò in mente sua versat, & suam tenuitatem agnoscit, & eminentem diuinam misericordiam cogitat: quomodo res nostras gubernans & dispensans, non attendat quid mereantur nostra peccata, sed ad suam bonitatem: is nimirum mentem humiliat, cor conterit, omnem fastum & arrogantiam castigat: discit modeste agere, contemnere praesentis vitae gloriam, ridere visibilia omnia, cogitare futurae vitae immortalis bona. Qui sic afficitur animo, verum & acceptum sacrificium Deo offert, sicut Propheta dicit: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Cordatos enim famulos non tam poenae & supplicia emendant, ut beneficia, & agnoscere quod non iuxta delictorum merita poenam luerint. Contra minus igitur peccus nostrum, humiliemus, obsecramus, & maxime nunc cum hoc ieiunij tempus

Psal. 50.

G 3 mul

IN CAP. GENESIOS PRIMVM

multa nobis prebet subsidia. Nam si ita affecti fuerimus, poterimus & magna sobrietate preces facere, & constiteres peccata multum gratiarum supernè obtinere. Et ut sciatis tales animas Deo placere, audi ipsi sum dicentem: Ad quem respiciam, nisi ad humilem et quietum, & trementem sermones meos? Idcirco et Christus dicit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Nam qui verè seipsum humiliat, nunquā poterit ita commoueri, & proximo succensere: quia anima eius in sui consideratione occupata est et humiliata. Anima autem quæ sic se habet, quid esse posset beatius? Quicunque talis est, is in portu continuo sedet ab omni tempestate liber, et oblectatur in serenitate cogitationum. Et ideo Christus dicebat: Et inuenietis requiem animabus vestris. Itaque sicut qui affectiones illas sopit, multa requie fruitur: ita deses et supinus, & qui nequit seipsum, ut decet, moderari, perpetuò perturbationibus & affectionibus obnoxius est: domi bellum habet, nemine persequente turbatur, & grauem sustinet tempestatē: et propterea fluctibus se eleuantibus, & exorientibus malorum spirituum procellis, sæpe nauis illius ob imperitiā gubernatoris demersa, simul submergitur. Proinde decet nos esse sobrios et vigilēs, & perpetuam indefinentem animæ nostræ sollicitudinem habere. Christiani enim est aduersus concupiscentias carnis semper in acie stare, & leges Domini nostri nobis datas, semper in auribus sonare, et his muniri, & illius longanimitate non abuti: et non expectare, ut reipsa ira illius periculum faciamus, ut ne & de nobis dicatur, Quando occidebat eos, tunc inquirebat eum. Charissimi, adiumento nobis nunc est ieiunii tempus, omnes ad confessionem peccatorum nostrorum festinemus, et ab omni quidē malitia abstineamus, exerceamus autem virtutes omnes. Nam sic & beatus Dauid docet, dicens: Declina à malo, & fac bonum. Quod si in hunc modum vitam nostram instituerimus, & abstinentiæ ciborum

Esa. 66. a

Mat. 11. d

Psal. 77. d

Psal. 36. e

HOMILIA DECIMA.

44.

horum abstinentiam à malis adiunxerimus, poterimus & nos magna fiducia frui, & vberiores à Deo misericordiam allegui, & in presenti vita, & in futuro illo die terribili, precibus & intercessionibus eorum, qui Deo maxime placuerunt: gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cū quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, imperiū, honor, nūc & semper & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMA.

Quidnam sibi vult, quod minor est hodie vester conuentus, & infrequēs theatrum eorum qui ad nos confluunt? Fortassis aliqui erubuerunt, post carnalem mensam ad spirituale hoc venire conuiuium. Et hæc eius absentiæ causa. Sed audiant Sapientem quendam dicentem: Est confusio quæ inducit peccatum, & est confusio ad gloriam & gratiam. Non est confusione dignum, eum qui corporalis mensæ particeps fuit, quod veniat ad spirituale conuiuium. Non enim ut humanæ res, ita & spirituales ad definita tempora distinctæ sunt. Sermōni spirituali omne diei tempus idoneum fuerit. Et quid dico diei tempus? Neque si nox ingruat, spirituali doctrinæ præiudicat. Propterea & Timotheo dicebat Paulus, scribens: In ista tempestiue intempestiue argue, increpa, obsecra. Et iterum audi beatum Lucam, dicentem: Discessurus crastino Paulus à Troade, dissierebat eis, & sermonem produxit vsque ad mediam noctem. Nunquid tempus obfuit, dic quæ solemus propterea doctrinæ sermo impeditus? Sobrius auditor etiam pransus, spirituali conuentui dignus est. Itaque sicut supinus & deses, etiamsi ieiunius permaneat, nihil inde veilitatis capiet. Et hæc dico, non ut ieiunii rigorem soluam. Absit: nam multum laudo, probosq; ieiunantes: sed docuerim, sobrio quodam modo, non consuetudine ad spiritualia esse accedendum. Non enim turpe fuerit eum qui

Eccl. 4. c.

1. Tim. 4. a

Act. 20. b

G. 4.

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

cibum antea accepit, adesse spiritali sermoni: sed ignauo animo adesse, & ab affectionibus vexari, & carnis lasciuas non comprimere. Num comedere malum absit: sed gula damnosa est, et impleri plus quam satis, & disrumpere ventrem: id quod ipsam etiam, quae ex cibo haberi potest, voluptatem offendit. Itaque nihil mali est, vinum ad mensuram bibere, sed ebrietas fieri, & intemperantia, rationis subuertere iudicium. Etenim dilecte, si ob corporis imbecillitatem non potes ieiunium diem producere, nullus qui sapit propter hoc te arguere poterit. Dominum enim habemus mansuetum & misericordem, & nihil supra vires nostras a nobis exigentem. Neque enim ieiunium et abstinentiam simpliciter a nobis exigit: neque hoc ipsum, ut ieiunium huius usque permaneamus: sed ut a secularibus operibus nos abdicantes, omne nostrum otium in spiritualia collocaemus. Quod si sobria mente vitam nostram instituerimus, & quicquid ori datur, in spiritualia impenderimus, & cibos ita sumpserimus, ut tantum satiemur quantum usus exigit, & vitam omnem in bonis operibus dispensemus, iam nullo opus fuerit ex ieiuniis adiuuamento. Sed quia negligens est humana natura, & delictis gaudet, & relaxationes quaerit: idcirco misericors pater & Dominus hanc ex ieiunio medicinam excoegitavit, ut & delicata e medio tollantur, & secularium curam ad spiritualia opera transferamus. Si igitur sunt aliqui praesentes, quos corporis verat infirmitas ieiunos & impransos permanere: eos laudando quod corporis infirmitatem curant, & spiritali hac doctrina non solum non priuantur, sed & prae se plus exhibent studii. Sunt enim, sunt profectus viae, quibus fidei ad Deum ianuam aperiri possunt multo maiores quam ciborum abstinentia. Igitur qui cibum accipit, & ieiunare non valet, largiorem det eleemosynam, feruentior sit in precibus, maiorem habeat alacritatem in audiendis diuinis eloquiis, in quibus corporis infirmitas nihil ob stare potest: inimicis reconcilietur, omne odium

ROMILIA DECIMA.

45

odium & vindictae cupiditatem ex animo effuget. Qui haec fecerit, verum ieiunabit ieiunium, quod a nobis exposcit dominus. Propter haec enim hanc a cibis abstinentiam fieri praecipit, ut refrenantes carnis lasciuas, eam obedientem faciamus, & ad mandata Dei implenda sequacem. Quod si ob infirmitatem corporis subsidium hoc, quod ieiunium praestat nobis, adhibere nolumus, & desideria deditiores sumus, maxima nobis ipsis damna afferimus. Iam si ieiunium absentibus aliis praedictis operibus nihil nobis prodest, quanto magis si etiam ieiunium pharisaicum nobis deest? Proinde scientes haec, oramus vos, qui ieiunare valetis, ut ipsi quantumcumque possibile, bonam & laudatam hanc vestram intendatis & augeritis promptitudinem. Quanto enim externus nostris homo corrumpitur, tanto internus renouatur. Ieiunium corpus comprimit, & lasciuas inordinatas refrenat, animam autem clariorem efficit, & sublimem & leuem facit. Fratres quoque nostros, quotquot ob corporis valetudinem ieiunare nequeunt, exhortemini ne propterea spiritualem hanc mensam relinquat: & ad illos referte quae a nobis didiceritis, docentes quod praeceptum non indignus sit hoc auditorio, sed deses & dissolutus. Et dicite ei Apostolicum hoc dictum: Et qui manducat, domino manducat: & qui non manducat, domino non manducat. Igitur qui ieiunat, gratias agat domino, qui vires ei tribuit ad ferrendos ieiunium labores: Et qui manducat, iterum gratias agat deo, quia nihil ipsum offendere potest, ne quominus animae salutem agat: modum velit. Neque dicit potest, quot nobis vias pararit misericors dominus, per quas, si volumus, summam fiduciam assequi liceat. Haec propter absentes dixisse contenti sumus, ut tolleretur eis confusionis occasio: & sciatur, quod non oportet propter hoc confundi. Neque enim comedisse, confusionem nobis affert, sed male egisse. Peccatum magna confusio est: si hoc admittimus, non solum erubescere, sed & nos occultare, & miseros dicere, & res

Rom. 14. b

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

os, & ipsos qui offenderunt: imò neq; tunc desponde-
re animum, sed ad confessionem & gratitudinem fes-
tinare debemus. Is enim est dominus noster, vt nihil
aliud requirar, admissio peccato, si quando per igna-
tiam delinquimus, quàm vt errata confiteamur, nec
vltra progrediamur, nec in eadem recidamus. Ceter-
um quum cibo nostræ mensuræ congruo vtimur,
non opus vt erubescamus. Nam dominus nos huic
corpori coniunctos esse voluit, quod aliqui consu-
stere nequit, nisi cibo pascatur, tantum intemperan-
tia ne admittatur: id quod nobis ad sanitatem & cor-
poris bonam habitudinem plurimum conducit. An
non videtis quotidie, & sumptuosius mensis, & im-
modica ingluuie infinita morborum genera induci?
Vnde podagra? unde capitis dolores? unde corru-
ptorum humorum abundantia? Vnde innumeri alii
morbicidone ab intemperantia, & largiore vini in-
gurgitatione: quàm oportet? Nam sicut nauis, quæ
aquis ita impletur, vt exhauriri nequeat, statim subi-
mergitur: ita & homo quando crapula & ebrietati
seipsum exponit, in præceps vadit, & rationem suam
submergit: deniq; iacet quasi viuum cadauer, ad ma-
la quidem operanda sæpe potens, ad bona autem om-
nia nihil se melius habens quàm mortui. Idcirco obi-
secro, vt secundum beatum Paulum, carnis prudenti-
am ne feceritis in concupiscentiis: sed cum hoc qd
desistitis ab his malis, & validiores efficiamini, etiam
cum maiori alacritate in spiritualibus studiis magnâ
exhibete diligentiam. Hæc omnia fratribus vestris
dicite, & perluadete, ne fortè spirituali hoc alimento
se priuenterit & si pransi sint, veniant omni cum ala-
critate: vt accepta hic spirituali doctrina, diabolicis
insidiis fortiter resistere possint. Ceterum vobis con-
suetam spiritualem mensam nos apponemus, charita-
tis vestræ in audiendis diuinis studium sic remunera-
turi, & debitum quod promissimus exoluturi. Scitis
enim omnino & meministis, quòd de hominis for-
matione dicere cœpimus, & angustia temporis præ-
pedisti

Rom. 13, d

HOMILIA DECIMA.

46

pediti, lectionem totam perficere non valentes, in
doctrina de ferarum vtilitate finem fecimus: ostens-
dendo quòd homo propter inobedientiam à prin-
cipatu, quem prius super eas habebat, exciderit.
Vnde hodie quod reliquum est, absoluemus, dictisq;
illis auditis vos dimittemus. Et vt manifestior ser-
mo noster sit, operæpretium meminisse, vbi tunc
missum fecerimus sermonem: vt inde facto initio,
quæ reliqua sunt impleamus. Vbi igitur missum fe-
cimus? Vt diximus de dicto, Faciamus hominem
secundum imaginem nostram, & secundum simili-
tudinem, & dominetur piscibus maris, & volu-
cribus cœli. Quia tunc sermo prolixior fuit, & na-
tum est nobis pelagus quoddam sententiarum, nec
concessum vt ulterius progredieremur, sed subsistens
dum ibi erat, & sic sequentia non attingimus. Vnde
de nunc necessarium, vt charitati vestræ quæ sequun-
tur, legantur: vt scire possitis quanam vobis dis-
turi simus. Statim igitur diuina scriptura subdit:
Et fecit Deus hominem, secundum imaginem
Dei fecit illos. Et benedixit illis Deus, dicens:
Crescite & multiplicamini, & implete terram, &
dominemini ei: & dominemini piscibus maris &
volatilibus cœli, & omnibus pecoribus, & omni
terræ, & omnibus reptilibus reptantibus super terram.
Brevia sunt verba, sed magnus reconditus the-
saurus in tam breuibus verbis. Spiritu enim loquens
beatus hic Propheta, nunc nos arcana quedam do-
cere vult. Nam postquam dixit, Faciamus homi-
nem: & consilium, & vt dicitur, studium adhibuit
omnium opifex, vt ipsa formandi figura hominis di-
gnitatem ostenderet: & ante formationem etiam do-
ceret, quantum principatum formando homini da-
turus esset. Itaq; vt dixit, Faciamus hominem secun-
dum imaginem nostram, & secundum similitudinem
subdidit, Et dominetur piscibus maris. Vide quomo-
do statim ab initio latentem nobis thesaurum demonstrat.
Spiritu

IN CAP. GENESEOS SECYNDVM

Psalm. d

Spiritu enim loquens Propheta, & quæ non subsister-
bant, quasi subsistentia & facta videt. Quare ergo,
dic obsecro, vt dixit, Faciamus hominem: nunc dicit,
dominentur. Occultum nobis sacramentum hic iam
consequenter declarat, Qui dominentur. Vides quomodo
modo nihil est in diuinis literis temere & absq[ue] cau-
sa positum: etiam verbu[m] quod fortuitum videri pos-
set, magnum thesaurum in se latente[m] continet. Et ne
mireris quod dictum est. Mos enim hic est propheta-
rum omnium, de non factis vt de factis loqui: quia
mentalibus oculis videbant, quæ post multorum an-
norum curricula erant futura: & idcirco quasi nunc ob
oculos posita spectarent, ita narrabant. Et quomodo mani-
festè hoc scias, audi beatum Dauid dicentem, & an-
te hæc sæcula vaticinantem de cruce Christi, & cla-
mantem: Foderunt manus meas & pedes meos. Et
iterum: Diuiserunt vestimenta mea sibi. Vides quomodo
modo post longum tempus futura, quasi iam facta
prædixit. Sic & beatus ille Propheta iam insinuans
nobis mulieris formationem, ænigmaticè & obscu-
rè dicit: Et dominentur piscibus maris. Et progressus
ultra manifestius inquit: Et fecit Deus hominem,
secundum imaginem Dei fecit illum, masculum &
foeminam fecit illos. Animaduerte quanta vsus est
diligentia, semel atq[ue] iterum idem dicens, vt in menti-
bus auditorum bene reponi possint quæ dicuntur.
Nam nisi hoc ei curæ fuisset, sufficiebat dicere, Et fe-
cit Deus hominem: sed iterum apponit, Secundum
imaginem Dei fecit illum. Postquam enim nos doc-
cuit per præcedentia, quid sit secundum imaginem:
denuo ea de causa hic eundem repetit sermonem, &
dicit: Secundum imaginem Dei fecit eum. Et vt ne
impudentem defensionis pretextum relinquat ecce-
sive dogmata impugnare volentibus, paululum pro-
gressus idem iterum docet, quod ideo imaginis no-
mine vsus sit, quod imperaturus, & sub se creaturas
omnes habiturus esset. Iam videamus quid dicit: Et
fecit Deus hominem: secundum imaginem Dei fecit
illum.

ROMILIA DECIMA

47

illum, masculum & foeminam fecit illos. Id quod su-
pra insinuauerat dicens, Et dominentur: hic manife-
stius dixit, id ipsum tamen reconditori modo nos do-
cens. Nondum enim de formatione docuerat, neque
dixerat, vnde mulier producta. Masculum, inquit, &
foeminam fecit illos. Vidisti quomodo, quod nondum
factum, quasi iam factum narrauit? Tantum valent
oculi spirituales. Neque idem præstare possunt cor-
porales illi oculi, qui visibilia cernunt, quantum ocu-
li spiritus, quia ea quæ non videntur neque subsistunt,
videre possunt. Igitur, vt dixit, Masculum & foemi-
nam fecit illos: quasi vtrique benedictionem daret,
dicit: Et benedixit illis deus, dicens: Crescite, & mul-
tiplicamini, & implete terram: & dominemini illi, &
imperate piscibus maris. Ecce quam eminens bene-
dictio. Nam hoc, Crescite & multiplicamini, & im-
plete terram: etiam de brutis animalibus & reptilibus
dictum est: sed, Dominemini & imperate: de viro
& muliere dictum. Vide misericordiam Domini.
Antequam mulierem producat, participem illam fa-
cit imperii, & benedictionis honore dignatur. Et im-
perate, ait, piscibus maris, & volatilibus cœli, & om-
nibus pecoribus, & vniuersæ terræ, & omnibus rep-
tilibus quæ repunt super terram. Vidisti inenarra-
bilem potestatem? Vidisti principatus magnitudi-
nem? Vidisti cōdita omnia sub huius potestatem re-
dacta? Ne post hæc parum de rationali hoc animante
imagineris, sed cogita honoris magnitudinem, & do-
mini erga illud benevolentiam, obstupescens illius
insuetam & indicibilem misericordiam. Et dixit deus:
Ecce dedi vobis omnem herbam satiuam, asserentem
semen, quod est super terram: & omne lignum quod
habet in seipso fructum seminis satiuum, vobis erit in
cibum, & omnibus feris terræ, & omnibus volatili-
bus cœli, & omni reptili repenti super terram, quod
habet in seipso animam vitæ, & omnem herbam vi-
ridem in cibum. Et factum est sic. Vide, obsecro,
charissime, verborum diligentiam, & ineffabilem Dei
misericordiam.

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

misericiordiam, & ne quid dictorum simpliciter præ-
tereas. Et dixit, inquit, Deus, Ecce dedi vobis omne
herbam satiuā: quasi ad duos sermo sit, quāuis nondū
muliere producta. Deinde vt discas excellentem boni-
tatem, vide quomodo eminentem bonitatem, & mirā
liberalitatem non in viro & muliere solum declarat,
sed & in ipsa brutis. Nam vt dixit, Vobis erit in ci-
bum: subdidit, Et omnibus bestis terræ. Vide iterū
aliā abyssum misericordiæ, non solum brutis do-
mesticis, & nostro vsui seruientibus, vel pascendo,
vel ministrando, sed & feris. Et quis pro dignitate at-
tigerit immensam illam bonitatem? Vobis erit in ci-
bū, inquit, & omnibus bestis terræ, & omnibus vo-
latilibus coeli, & omni reptili repenti super terram,
quod habet in semetipso animam vitæ, & omnē her-
bam viridem in cibum. Magna domini erga homi-
nem, quæ condidit, ostenditur cura. Nam quia ipsum
produxit, & omne ei dominium creature tradidit: vt
ne statim ab initio iumentorū multitudinem videns,
stomachari possit, quasi non sufficeret ad alenda tot
& tanta animalia: priusquā de hoc cogitaret, bonus
Deus præueniendo demulcet eum (vt ita dicam) &
ostendit q̄ tam ipse q̄ iumenta & bruta omnia, præ-
cepto Domini omnem copiam terra suppeditante sit
habiturus. Nam postq̄ dixit, Erit vobis in cibū: mox
subiunxit, Et omnibus bestis terræ, & volatilibus
coeli, & omni reptili repenti super terram, quod habet
in semetipso animā vitæ, & omnem herbam viridē
in cibū. Et factum est ita. Omnia quæcūq; impera-
uit conditor, inquit, opere perfecta sunt, & omnia in
congruo ordine sunt constituta: propterea statim sub-
dit: Et vidit Deus omnia quæcūq; fecit, & ecce bo-
na valde. Quis pro dignitate laudari diuinæ scriptu-
ræ diligentiam? Ecce enim & hic verbo vno, (Et vi-
dit Deus omnia quæcūq; fecit) linguam omnium cō-
tradidere conantium compescuit. Et vidit Deus, in-
quit, quæcūq; fecit, & erāt valde bona. Et factū est
vesperū, et factum est mane dies sextus. Quoniam de
vna

ROMILIA DECIMA.

49

vnaquaque creatura dicebatur: Et vidit Deus quoniam
bonum: nunc quando omnia completa sunt, etiā dies
sexti opera finem acceperunt: & qui creaturis omni-
bus frusturus erat, productus est, inquit: Et vidit de-
omnia quæcūq; fecit, & ecce valde bona. Consyde-
ra quomodo creaturas omnes verbo, omnia simul cō-
plexus, omnes simul magna laude prosequutus est.
Neq; enim, vt dixit, omnia, contentus fuit eo verbo:
sed subdidit, Quæcūque fecit. Et neque hæc tantum
dixit: sed, Et ecce bona, et valde bona. Igitur cū deus,
qui res ex nihilo vt essent produxit, eas bonas & val-
de bonas dicit: quis tam insanus, vt vel os aperire, &
cōtradidere dei verbis audeat? Quoniam enim in vi-
sibilibus non solum lumen condidit, sed & tenebras
aduersas luci: & non solum diem, sed & noctem con-
trariam diei: & in feminibus quæ ex terra nascuntur,
non solum herbas vtilis, sed & perniciosas, & arbo-
res non solum fructuosas, sed & infructuosas: & ani-
malia non solum mansueta, sed & syluestria & trucu-
lenta: & in his quæ aqua produxerunt, non solum pi-
sces, sed & cete, & alias marinas beluas. Terra non
solum habitabilis est, sed & inhabitabilis. Et non so-
lum planities sunt & campi, sed etiā montes & col-
les. Et inter aues non solum domesticæ & altilis, sed
& feræ, nullumq; cōmodum per se asserentes, & mil-
ui & vultures, & alie quædam. Præterea in his quæ
terra profert, non sunt tantum mansueta & innoxia
animalia, sed & serpētes et lacertæ et dracones et leo-
nes et pardi. Quin et in aëre non solū pluuiæ et venti
vtilis, sed et grādines et niues. Et si quis singula per-
tractare vellet, multa in vnaquaq; creaturarum inue-
niet, quæ non solum non vtilia, sed et nociua existi-
mentur. Et ideo vt nulli posthac liceat ob creaturas
accusare conditorem, & dicere, Quare hoc & hoc: ad
quid istud? hoc benefactum est, hoc non bene: sacra
scriptura omnes ingratos, et loqui tentantes cōpescit.
Et vidit deus oīa quæcūq; fecit, et ecce valde bona.
Quid

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

Quid igitur, obsecro, par fuerit tam fidelibus testimo-
niis? cui iustus fides habenda, quam conditori, qui
ipse calculum suum affert, & dicit, Omnia quæcunq;
facta sunt, bona sunt, & valde bona? Quocirca cum
videris aliquem, qui suis rationibus moueri, & oblo-
qui diuinæ scripturæ audet, eum quasi insanum auer-
sare: imò ne auerferis, sed misertus ignorantix eius,
cita aliquid ex diuina scriptura, & dic: Vidit Deus
omnia quæcunq; fecit, & dixit, Ecce valde bona.
Fortassis indomitam illius linguam continere poter-
is. Nam si in humanis rebus, cum videmus aliquos
qui in dignitate habentur, factis illorum non obfiste-
mus & ad stipulamur, & illorum sententiam proprio
iudicio & operi præferimus: quanto magis in his vi-
sibilibus, quæ ab omnium opifice facta sunt hoc fieri
oportet, præsertim cum ab ipso met sua de his acce-
perimus sententiam? Proinde sopiantur rationes no-
stræ, & nihil illi vltra præferatur: idoneis autē & cre-
bris argumentis persuasum sit, quod omnia ratione
quadam & misericordia ab eo producta sint, & in
summa nihil temerè & absque causa factum. Verum
licet nos, ob nostræ rationis imbecillitatem, ignore-
mus factorum causam: ipse tamen iuxta suam sapien-
tiam & potentissimam misericordiam omnia produ-
xit. Et factum est, inquit, vespere, & factum est ma-
ne, dies sextus. Fini diei sextæ etiam finem formandi
creaturæ addidit, & propter hoc subdit & dicit,

Et perfecta sunt cælum & terra, & omnis ornatus
eorum. Consydera quàm nihil sit superfluum, ni-
hilq; non amabile in diuinis literis. Vt complexum
elementorū meminit, nō vltra particularim commo-
morat, sed vt dixit: Perfecta sunt cælum & terra, in-
quit, & omnis ornatus eorum. Quo significat, omnia
& quæ in cælo, & quæ in terra. Ornatus enim terræ
sunt ea quæ ab illa proferuntur, vt herbarum germina,
fructuum proventus, arborum fructus, aliæq; om-
nia quibus illam Deus ornauit. Ornatus autem cœ-
li, sol, luna, stellarū varietas, creaturæq; omnes inter-
mediæ

HOMILIA DECIMA.

49

mediæ. Et ideo sacra scriptura, cælum terramq; cō-
memorans, omne Dei opificium per hæc elementa
complectitur. Et perfecit, inquit, Deus die sexto ope-
ra sua quæ fecit. Consydera quomodo semel & iterū
idem dicit, vt discamus quod intra sextum diem ab-
soluta sunt omnia. Et perfecit, inquit, die sexto ope-
ra sua quæ fecit. Et requieuit Deus die septimo ab
omnibus operibus suis, quæ fecit. Quid est, quod
dicit, Requieuit deus die septimo ab operibus suis
quæ fecit? Vide quomodo humano more, & quadā
attemperatione ad nostram imbecillitatē diuina feri-
ptura loquitur: alioqui nisi hac ratione vsa fuisset, nō
possibile erat vt aliquid dictorum suorum intelligen-
remus. Et requieuit, inquit, Deus die septimo ab om-
nibus operibus suis, quæ fecit: Quasi diceret, Substi-
tit, & cessauit a formandis producendisque ex nihilo
rebus vt essent. Omnia quæcunq; oportebat, pro-
duxerat: & cum qui his fruiturus erat, formauerat.
Et benedixit, inquit, Deus diem septimum, & sanctifi-
cavit illum, quia in illo requieuit ab omnibus ope-
ribus suis, quæ coeperat Deus facere. Nam postquam
subsistit opifex, & omnia quæcunq; voluit, secundū
misericordiam suam produxit in medium suo præce-
pto, tunc finem formandi fecit die sexto. Nihil enim
aliud die septimo producere voluit, eo quod omnia
quæ facere voluerat, iam perfecta erant. Et vt habe-
at etiam dies ille aliquod ad verbum, & nomen suū,
& ne videatur minus aliquid habere, eo quod nihil
in eo factum sit, benedictione ipsum dignatus est.
Et benedixit, inquit, Deus diem septimum, & sancti-
ficauit illum. Quid igitur, non erant & ceteri dies
benedicti? Etiam profectō, sed sufficiebat illis pro
omni benedictione, quod in singulis illis creaturæ
productæ fuerunt. Et ideo de illis non inquit, Et be-
nexit: in solo autem septimo hoc dixit, & apposuit.
Et sanctificauit illum. Quid est, & sanctificauit illū
ab aliis illum segregauit. Deinde docens nos diuina
scriptura causam, propter quā dixit, Et sanctificauit
illum;

H illum;

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

illum: adicit, Eo quod in illo requieuerat ab omnibus operibus suis, quæ cœperat Deus facere. Iam hic ab initio doctrinā hanc nobis insinuat Deus, erudient in circulo hebdomadis diem vñ integrum segregandum, & reponendum in spiritualem operationē. Quippe ob hoc dominus, completo in sex diebus opificio suo, septimū benedictione dignat⁹ est & sanctificauit eo q̃ in illo quieuerat ab omnibus operibus suis quæ facere cœperat. Verum hic iterum video immensum nobis sententiarum pelagus nasci, quod simpliciter præterire nolim, quin & vos harum spiritualium mercedum participes fieri cupio. Quæ igitur illa est, quæ hic prospectat quæstio, diuina scriptura dicente, quod Deus requieuit ab operibus suis in euangelis Christi inquit, Pater meus vsq; nūc operatur, & ego operor: non videntur tibi ex verborum prolatione hæc dicta esse contraria: sed absit. Nihil contrarium in sacris scripturis continetur. Nam hic quidem, cum scriptura dicit, Quod requieuit Deus ab operibus suis: docet nos quod a formādo, & ex nihilo res, vt essent, producendo requieuerit die sexto: Christus autem dicens, Pater meus vsq; hodie operatur, & ego operor: continentem suam prouidentiam nobis declarat, & operationem vocat conseruationem factorum, quibus largitur vt permaneant, dum totū gubernat mundum. Nisi enim hoc esset, quomodo vniuersum subsisteret ac duraret, non gubernante & dirigente superna manu, cum visibilia hæc omnia, tum humanū hoc genus? Et si quis voluerit prudenter & speciatim inspicere omnia, quæ quotidie in nostrum beneficium ab omnium opifice perficiuntur, abyssum inueniet misericordiæ. Quis enim sermo, quæ mens ad indicibilem hanc bonitatem pettingere poterit, quam humano generi perpetuū ostendit: oriri faciens sollem suum super malos & bonos, & pluens super iustos & iniustos, omnemque aliam copiam suppedi-
tans? Fortè prolixius quā oportebat, sermonem produximus: verū hoc non absq; ratione, neq; temerè factum

Ioan. 5. c

Mat. 5. g

HOMILIA DECIMA.

30

factum est: sed vt absentes ex vobis discant, quātum sibi metipsis damni fecerint, ob corporalem cibum semetipsos a spirituali cibo subducentes. Cæterum ne valde cōtristentur, fraterna illos beneuolentia prosequamini, recensentes his quæ a nobis dicta sunt. Hoc enim germanæ charitatis argumentum. Nam si inter magna charitatis indicia habent, quæ ita de sensibilibus eductis hoc faciunt, multo magis qui in spiritualibus hoc agunt, magnum nostrum præconium celebrant, reditq; ad nos quicquid id est, vtilitatis. Nam cuius studium est docere proximum, is non tantum illi benefacit, quantum sibi ipsi magnam mercedem parat, dum duplicem percipit mercedem, retributionemque a Deo maiorem assequitur. Denique is qui fratrem docere tentat, dum illi commemorat, & secum repetit, & melius tenet. Igitur cogitantes tantum lacrum vestrum, ne inuideatis fratribus vestris, sed a vobis discant quæ nunc a nobis dicuntur. Vt autem plenius doceantur, ducite illos ad nos, persuadentes ipsis, quod nihil obest spirituali mensæ, si præcedat corporalis cibi sumptio: sed haberi debet omne tempus spirituali sermoni idoneum. Hæc si rectè tenemus, poterim⁹ & domi versantes, & post conuiuium acceptis in manus diuinis libris, vtilitatē inde capere, & spiritualem cibum animæ præbere. Nam sicut corpus indiget sensibili cibo, ita & anima quotidiana spiritualium ciborum refocillatione: vt roborata aduersus carnis insultus & continuum bellum, quo vrgemur, resistere possit. Et periculum est, ne in seruitutem redigatur anima, si vel parum deficiat esse voluerimus. Proinde Propheta Dauid beatus illud dixit: qui in lege domini meditatur die ac nocte. Et beatus Moyses Iudaici populi doctor dicit, Cū comederis & biberis, & satiatus fueris, memor esto Domini Dei tui. Vide, quomodo & tunc potissimum congruit, post sumptum corporalem cibum, spiritalis conuiuium proponi: vt non post satietatem cibi corporalis, anima torpere & defecere fieri incipiens,

H a pernicio

Psal. 1. a

Deut. 8. b

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

perniciem aliquam sentiat, & locum det diabolo machinationibus, qui nullo nō tēpore obseruat num se tūc commodē queat. Et iterum alio loco dicebat idē ille Propheta, In lecto cubantes & exurgentes mentote domini Dei vestri. Vidisti quōd nunquam vos deceat hanc memoriā ex animā vestra excludere, sed continenter in conscientia habere, ac in perpetuo certamine viuere, nullasq; vnquam admittēte inducias: imō vt bene sciētes, quantus sit furor inimici nostri erga nos, sobrios esse & vigilare, & omnes illius insidias impedire, & nunquam spiritalē negligere alimoniam. Hęc nostra salus est, hęc spiritalē diuitiā, hęc securitas, si sic nos ipsos quotidie munimus & per lectionem, & per auditū, & per spirituale verbum. Poterimus enim sic etiam ipsi inuolūti fieri, & maligni dāmonis technas eludere, cōlestiaq; regna assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VNDECIMA.

SCio quōd superioribus diebus mentem vestram grauioribus sententiis intēderim, & exercuerim: eam ob rem hodie animus est faciliorem proponere doctrinam. Nam sicut corpus ieiunio emaceratum nonnulla indiget refocillatione, vt vigescēti alacritate ad ferendos ieiunij labores redeat: ita & animā vestra recreatione indiget & quiete. Neq; enim semper intendere, neq; semper remittere oportet: sed nūc hoc nunc illud faciendum, ad regendum animę statum, & domandam carnis petulantiam. Nam sicut semper intentum esse laboribus dolorē affert, & succumbere facit: ita subinde remittere, ad ignauiam inducit. Id quod & in animā & in corpore vsu euenire, videre quis potest. Propterea modus vbique bonus est. Quod erudiens nos omnium Deus, & per creaturas suas nostrā harmoniā temperauit. Discere hoc licet a die & nocte, hoc est a luce & tenebris. Quādoq;

HOMILIA VNDECIMA.

31

aliquidem diem segregauit in opus humanę naturę, & noctem in requiem & remissionem laborum: mentisq; & terminos vtriusq; præfixit, vnde nobis beneficium quēdam prouenirēt. Nam & lux, diuinę operationis est tempus, de quo audi David dicentem: Egredietur homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vespēram. Et bene, inquit, Vsque ad vespēram, nam ingruēte vespere lux abscedit, & succedentes tenebrę humanam naturam sopiunt. Et corpus quod laborauerat quiescere faciunt, ac sensus omnes remittunt, & quasi nutritrix optima, sensoris omnibus quietem a laboribus fatigationibusq; concedunt. Cū vero mensura noctis impleta fuerit, appropians lucis aduentus excitat, & facit vt reuigescēt subtilioresq; facti sensibus, ad solis radios feruenti & iuuenili quadam promptitudine consueta aggrediantur opera. Illud etiam in anni versionibus & partibus fieri cernimus. Hyemem enim excipit Ver, & exacte æstati succedit Autumnus: vt per vicissitudinem temporum & mutati aëris, quiescentia corpora nostra neq; frigore nimium congelata corrumpātur, neq; caloris vehementia nimium calefacta dissoluantur: & vt ad hoc nos præparet, hyemi præmittit Autumnum, & æstati Ver. Quōd si quis prudenter hæc omnia secum expenderit, inueniet in omnibus creaturis ordinem & rationem quandam, & nihil temerē & absq; ratione factum. Hoc & in seminibus, quę ex terra nascuntur, quis videre potest. Neque enim omnia eodem tempore tellus profert, neque omne tempus ad excolenda terrę germina idoneum est. Nouit agricola congruum tempus, quod a sapientia a Deo data habet, quando ferendum, quando plantanda arbores, quando vites terrę sinibus concreddæ, quando ad foenum acuendæ falces, quando decerpēdi vinearum fructus, & botri demendi, quando & oliuarum baccę colligendæ. Et inuenies, si hæc omnia diligenter volueris inquirere, magna sapientia etiam agricolas esse præditos. Jam non solum in

Psal. 101. 9

H₁

terra

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

terra hoc videre licet, sed etiam in mari. Ecce & hic alia admirabilem sapientiam spectare potes. Scit enim nauclerus, quando a litore soluenda sit navis, quando transeunda maria. Et maxime in nautis deprehenditur intellectus, quem diuina sapientia humanæ naturæ indidit. Neque enim qui per vias publicas currunt, ita diuerticula sciunt, ut hi qui in aquis certum iter faciunt. Propter hoc & scriptura obstupescens emittentem sapientiam Dei, dicit: Qui dedit in mari viam,

Sap. 14. a & in aquis magnis semitam. Quæ humana ratio potest hæc pernolescere? Eandem rationem inueniet quisquam etiam in cibus, quos accipimus: nam singulis temporibus & anni partibus varia & diuersa nobis alimenta dominus largitur. Terra enim quasi optima nutrix dona sua nobis profert, præcepto dominico seruans. Verum ne prolixius sermonem extendam, licebit intelligentibus per se recensere alia omnia. Da enim, inquit, sapienti occasionem, & sapientior erit. Neque in nostris duntaxat cibus hoc videtur, sed & in his quæ brutorum sunt. Et potestis, si vultis, etiam in multis aliis inquirere & addiscere optimi artificis Dei indicibilem sapientiam, & emittentem bonitatem, quomodo creaturæ singulæ ratione quadam conditæ sunt. Similiter igitur & in hac sacra quadagesima constitutum nobis inueniemus.

Pro. 9. b Nam quemadmodum in viis publicis sunt stationes & diuerticula, in quibus fessi viatores & respirant & quiescunt, ut alacrius postea iter suum consiciant: & sicut in mari littora sunt, & portus, ut in eos se recipiant nauigantes, & expectent donec ventorum impetus conquiescant: & sic iterum nauigare incipiant. Ita & nunc his, qui in hac quadagesima ieiunii cursum susceperunt, quasi stationes & diuerticula, & littora & portus, per duos hebdomadæ dies Dominus quietem largitus est, ut et corpori aliquantulum ieiuniorum labores remittantur, & animam refocillent ieiunantes, & exactis duobus illis diebus in pulchrè cœlopto itinere alacriter pergant. Age igitur, quia hodie remissio

DOMILIA VNDECIMA.

52

remissionis dies est, obsecramus vestram charitatem, ut magna diligentia lucrum ex ieiunio collectum custodiatis: & sumpta parumper respiratione, mox iterum priora nouis incrementis prouehite, & sic paulatim ad maiorem negotiationem instructi, in dominicum diem occurrere, & spirituales vestra nauim in portum sanctæ festiuitatis adducite. Nam sicut omnia quæ a domino sunt facta, sicut & sermo testatur, & res ipsa indicat, ratione & sapientia quadam facta sunt, suum congruum opus perficientia: ita & quæ in nobis sunt, decet ne absque causa & frustra fiant, sed in utilitatem & lucrum nostræ salutis. Quippe quum secularibus negotiis dediti, adduci nequeunt ut rem aliquam incipiant, nisi prius aliquid lucri suboleat: multo magis iustum est, ut nos hoc faciamus.

Et te ita simpliciter ieiuniorum hebdomadæ prætereant, scrutemur suam quique conscientiam, & rationem examinemus, & consideremus quidnam in hac hebdomada probe actum sit, quid in alia, & quale augmentum fecerimus ad sequentem, quas in nobis affectiones correxerimus. Quod si non vitam nostram instituerimus, magnam animæ nostræ curam habentes, nihil nobis vlti erit ieiunium, vel inedia, quam toleramus: præsertim si comperti fuerimus inferiores his, qui tantum studium colligunt, ut opibus impendant. Nullum enim horum inuenies, qui vel non summa vigilantia laboret, quod prius quotidie aliquid adiciat, vel vnquam fatigetur: sed quanto facultatum maior est accessio, tanto & curam & studium suum amplius intendit. Quod si vbi studium est inutile, & diuitiæ nonnunquam magnam salutis animæ iacturam faciunt, tanta vigilantia res aguntur: et præter hæc magna illic est formido, & instabilis opum possessio: non solum quod imminente morte, ipse hic manentes, nullam eis qui illas collegere, utilitatem conferunt, sed quod manentibus hic illis, magna seueritate cogentur de ipsis alibi rationem reddere; quanuis sæpe & ante mortem.

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

post multos labores, & sudores, & ærumnas, quasi procella quadam ingruente negotiorum difficultate, repente qui plurimas possidebat diuitias, pauperissimis factus est pauperior: qualia singulis diebus videre contingit. Atqui in spiritali negotiatione nihil tale formidatum est vnquam: stabilis enim & immota manet. Talibus enim bonis & hic multū egemus, & alibi adiuvamur plurimum. Igitur dum tempus habemus, obsecro, vel saltem id studii impendamus spiritalibus mercibus conquirendis, quod alii in perituras collocant. Nec ab hac sollicitudine cessemus, si recte quid actum fuerit: vel si aliqua affectionum nostrarū magna vigilantia expugnauerimus, vt conscientie digna certitudine habita, multiplicis voluptatis fructum percipiamus. Neque enim hoc solum queritur, vt huc quotidie conueniamus, & de illis contemnuo audiamus, & totam quadragesimam ieiunemus. Quandoquidem si nihil ex hac cōgregatione, & admonitione, & ieiunii tempore lucraturi essemus: tunc non solum nihil utilitatis afferent hæc, sed & maioris condemnationis occasio fierent: si quidem in tanta diligentia idem permanemus, & neque iracundus, neque mitis, neque indignabundus, mansuetus: neque inuidus, amicus neque infans in diuitias correptus desistat ab affectionibus, & elemosynis dispendiendis & aliis pauperibus vacare neque intemperans, castus neque vanae gloriæ studiosus illā contemnere, & veram gloriam desiderare desit, neque charitatis in proximum negligens, seipsum admonens, cognoscat nō solū q̄ minor sit publicanis (nā si diligitis eos qui vos diligūt, inquit, quid amplius facitis? nōne & publicani hoc faciūt?) sed & vt seipsum doceat & inimicos humaniter aspicere, & magna charitate fouere. Quod si affectionibus illis, & aliis quæ in nobis subnascuntur mala, superiores non fuerimus, licet quidie hic conueniamus, & cōtinuō doceamur, & tantū a ieiunio admodum nobis datū sit, qualis erit venia? qualis defensio? Dic mihi, obsecro, si puerū tuū quotidie videas in lu-

Mat. 5. d

HOMILIA VNDECIMA.

53

in ludum ire, et nihil lucri facientem multo tempore, patienter ne ferres? Nōne & puerum verberares, et magistrum argueres: et deinde discens quod magister omne suum officiū fecisset, & planē intermisisset nihil, pueri autem ignauia causa sit omnium: nōne indignationem omnem puerum transferres, non iam accusans magistrum? Idipsum & hic iuste fieret. Nos enī quia gratia diuina huic loco destinati sumus, quia si spirituales filios in hæc scholas vos quotidie vocamus, salutarem vobis doctrinam proponentes: & nō quas ex nostra mente excogitauimus, sed eas quæ a Domino per diuinas scripturas nobis donatæ sunt, doctrinas in medium afferimus illasq̄ vobis inculcamus. Si ergo cum nos vigilanter omnem adhibemus diligentiam, & quotidie in viam veritatis ducimus, vos in iisdē perseveratis opinionibus: cogitate quantum & noster sit dolor, & vestra cōdemnatio, ne quid dicam acerbius. Quoniam nos nihil pretermittimus, quod ad vestram pertineat ædificationem, sed vestræ salutis curam gerimus: & ideo nō possumus non grauiter ferre vestram ignauiam. Quia & doctor quum videret discipulum, nullum studio suo fructum facere, nō vulgariter dolet & gemit, videns se omnem laborem perdere. Hæc nunc dico, non vt charitatem vestram contristem, sed vt excitem et instruam, non simpliciter ieiunium corpus castigare, neque temere & inuanius dies quadragesimæ sanctę transmittere. Et quid dico dies quadragesimæ sanctę transmittere, cum prorsus nullam nos diem vnquam transigere oporteat, si possibile est, per omnem vitam nostram, in qua non lucrū aliquod spirituale in nobis reponamus, vel per preces, vel per confessionē, vel per elemosynas, vel aliqua alia spiritalia bona opera? Nam si Paulus tantus & talis, qui arcana illa verba audiuit, quæ vsque in hodiernum diem nullus cognouit, clamabar dicēs, Quotidie morior per vestram gloriationem: & docēs nos, q̄ sic seipsum pro pietate periculis exposuit, quod quotidie mortis vicinus esset; & quod natura nō

1. Cor. 15. d

H 3 fert

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

feret (vni enim morti obnoxii sumus omnes) hoc ipse
se pertinaci suo instituto agebat, tamen si Deus illum
quotidie in aliorum salutem conseruaret. Proinde si
ille qui tot praeclaris operibus excelsus est, & quasi
angelus super terram apparebat, quotidie studebat lu-
crifacere, et pro veritate stare in acie contra pericula,
& sibi colligere spirituales merces, & semper progre-
di: qualem habebimus nos defensionem, qui non so-
lum bonis operibus omnibus destituti sumus, sed &
malis grauati, quorum vnum duntaxat in ipsum peri-
ditionis profundum detrudere nos sufficeret: nullumque
praeterea studium nobis est, ut vel saltem haec emen-
demus: Et quum idem saepe non vno flagitio, sed plu-
ribus est obnoxius: nempe & iracundus est, & intem-
perans, & avarus, & inuidus, & ferocet neque haec cor-
rigere, neque virtutis opera attingere vult, qualis pos-
sita erit salutis spes? Hec dico, & dicere non desinam,
ut auditores suum quique remedium accipiant ex nos-
tris dictis, et studeant ut statim ab affectionibus men-
tem turbantibus liberentur, conualescentesque virtutum
studiis posthac se accommodent. Sicut & in his fieri
solet qui corporali morbo laborant: quamvis sexcen-
ties medicus remedia asserat, & valetudinarius medi-
cinae curam respuat, & saepe succenseat, si medicus im-
ponat pharmacum, & impatiens doloris illud reiciat,
nulla inde vtilitate suscepta: nemo prudens medicum
arguerit qui suum egit officium. Eodem modo et hic
nos medicamentum ex spirituali doctrina confectum
imponimus. Vestrum autem posthac fuerit ferre dor-
lores, & curam cum vtilitate admittere, ut a morbo
liberati, ad veram regrediamini sanitatem. Sic enim
et ipsi magnam percipietis vtilitatem, & nos mirum
in modum refocillabimur, si viderimus eos qui prius
laborabant, statim bona frui valetudine. Obsecro igitur
omnes vos, ut unusquisque, si non antea, vel certe
iam operam det, ut vitium quod affectiones suas ma-
gis inturbat, ex anima exsecet, et pia cogitatione,
quasi spirituali quodam gladio utens, seipsum ab affec-
tionibus

ROMILIA VNDECIMA.

54

tionibus liberet. Dedit enim nobis Deus rationem
que sufficiat, & possit, si velimus parum respicere, ad
edomanda omnia quae in nobis nascuntur vitia. Pro-
pterea etiam sanctorum omnium vitas & conuersa-
tionem in diuinis scripturis perscriptam spiritus san-
cti gratia reliquit, ut disceremus, quod licet eiudem fue-
rint naturae, virtutibus tamen studuerunt, ne sumus nos
ignavi & desides in iis exercendis. An non naturae no-
strae fuit & beatus Paulus? Flagro amore huius viri,
& propterea continuo versatur ipse in ore meo: &
quasi in archetypum aliquod exemplar, ita in illius
animam respiciens, obstupefco in hoc viro miram af-
fectionum suppeditationem, fortitudinis excellentiam,
amoris in Deum feruorem: & arbitror quod vnus homo
omnes virtutes congregarit & perfecit: verum nos
ne vnum quidem bonum opus, vel mediocre facere
volumus. Quid igitur nos eripiet a supplicio inueni-
tabili? Nam quum eiudem ille nobiscum fuerit natu-
ra, & iisdem obnoxius affectionibus, & in tanta tem-
porum difficultate quotidie, ut ita dicam, trahebatur,
lacerabatur & publice rapiebatur ab his qui predica-
tionem oppugnabant, qui & saepe ipsum mortuum
existimabant, et quasi destinatum animo caedem peri-
petraissent, ipsum relinquebant. Inuenitur ne aliquis
nostrum, qui sic desides sumus, & tot peccatis implici-
ti, tantam virtutum magnitudinem praese ferret? Verum
quanta beatus ille praeclara opera fecit, & fortitudinem
quam pro religionis praedicatione quotidie declarauit,
non a nostra audite lingua, sed ipsummet audite dicen-
tem: Quando enim in eam deuenit necessitate, ut pro-
pter pseudopostolorum imposturas res suas enarrare co-
geretur, tam graue & molestum ipsi erat, ut excusaret,
& nunquam in medium ea asferre vellet: sed et seipsum
audebat vocare blasphemum & persequutorem. 1. Tim. 1. c.
Quia autem magnum quid erat ita ab impostoribus
vituperari, & in os percuti, & discipulos interim pu-
sillanimes fieri: sic ferere cepit post multa alia dicere: In
quo autem si quis audeat, per insipientiam loquor, aus-
deo

1. Tim. 1. c.

1. Cor. 11. c.

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

deo & ego. Considera piā animam, non solum autem
det, sed & insipientiam rem eam vocat: docēs & nos
ne vnquam citra necessitatem, & nullo urgente, quæ
a nobis facta sunt euulgemus: si quidem aliqui ex no
bis sunt qui bonum aliquod sunt operati. In quo au
tem si quis, inquit, audeat, per insipientiam loquor, au
deo & ego: hoc est quoniam ego multam video ne
cessitatem, audere volo, & insipientiæ opus declarā
ho. Hebræi sunt, sum & ego: Israëlita sunt, sum &
ego: semen Abrahæ sunt, sum & ego. De hoc, inquit,
sublimē sapiunt & gloriantur: ne putent ea nobis de
esse, etiam nos eorundem participes sumus. Deinde
subiecit: Ministri Christi sunt, delirans loquor, excelsi
lentius sum ego. Vide hic, quæso, beatæ huius animæ
virtutem. Nam postquam se audacem esse, et insipienti
tiam dixit quod a se factum, quanuis in tanta esset ne
cessitate constitutus, neq; sic tamen dictis contentus
fuit: sed quum demonstraturus esset quod illos præcel
leret ipse magno intervallo, vt ne quis eum putet ob
philautiam & suipsius amorē hæc dicere, iterum dei
lirium vocat quod a se dicebatur: quasi diceret, Bene
scio quod rem facio quæ supra multos sit, & quæ ne
que me deceat: sed me cōpellit magna necessitas, ideo
ignoscite mihi insipientiæ verba loquenti. Huius si
vel vmbra imitaremur nos, qui tantis præmimur
peccatis, & sæpe si parum quiddam rectē facimus, ne
que ipsum in promptuario mentis nostræ repositum
manere patimur, sed vt gloriolam aliquam ab homi
nibus venemur, inuulgamus, & ob intempestiuam
nugacitatem diuina retributione nosmetipsos fraudā
mus. At nihil tale beato Paulo accidebat. Sed quidē
Ministri Christi sunt: delirans, inquit, loquor, excelsi
lentius sum ego. Dein adducit in medium ea quibus
pseudapostoli planē carebant. Neq; enim ea habebat
hi qui veritatem impugnabant, & prædicationi reli
gionis obsistebant: & propter hoc omnia faciebant,
vt mētes simpliciorum subuertere possent. Igitur vt
dixit, Excellentius sum ego: enumerat postea fortitudo
diuina

HOMILIA VNDECIMA.

55

antē suæ præclara opera, & inquit: In laboribus co
piosius, in verberibus supra modum, in mortibus fre
quenter. Quid dicis? Est hoc rarum & admirabi
le, quod a te dicitur? Est ne possibile, vt quis sæpe mo
riatur? Eriam, inquit, quanuis non mortis experien
tia, attamen moriendi proposito: docens nos, qd subin
de se illis exposuerit mortiferis periculis ob prædica
tionem, sed dei gratia in mediis periculis athletam
seruari, quod discipulis magis prodesset. In mortibus,
inquit, frequenter: a Iudæis quinquies quadraginta
vna minus accepi, ter virgis cæsus fui, semel fui lapi
datus, ter naufragium feci, noctem ac diem in profun
do egi, in itineribus sæpe, in periculis fluminum, pe
riculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gen
tibus, periculis ex falsis fratribus, periculis in bellis,
periculis in solitudine, periculis in mari. Ne simplici
ter prætereamus dicta hæc dilecti: nam quodlibet ho
rum per se, pelagus aliquod tentationum secum fert.
Non enim simpliciter iter vnum dixit: sed, in itineri
bus sæpe: neq; vñ periculum in fluuiis, sed multa &
Varia: & omnia tulit magna quadam constantia. Et
post hæc omnia iterum inquit: In labore & molestia,
in vigiliis sæpe, in fame & siti, in frigore & nuditate,
absq; his quæ extrinsecus accidunt. Vide iterum aliud
pelagus tentationū nobis aperiri. Vt enī dixit, Absq;
his quæ extrinsecus accidunt, insinuauit prætermissa
plura esse verisimiliter, quā quæ dicta sunt. Et neq;
hic cōtentus, præterea alia nos docet, pressuras & cu
rarum vortices, quas tolerauit, sic dicens: Incumbens
mihi quotidiana cura omnium ecclesiarum. Ecce &
hoc bonum opus vel vnicum sufficiens est vt summus
ipsi virtutum apex tribuatur, cura omnium ecclesia
rum, non parue vnius, vel duarum, vel trium, sed om
nium quæ in toto orbe: & quantam terram sol radiis
suis illustrat, tantam curam & sollicitudinem habuit
Paulus. Vidisti latitudinem animæ: vidisti mētis ma
gnitudinem: iam quod subsequitur, omnia superiora
obscurat. Quis enim infirmatur, inquit, & ego non
infirmus

2. Cor. xii. f

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

infirmos? Quis scandalizatur, & ego non vror? Papae, quantus in filios amor & indulgentia? quanta vigilia? quanta cura? Quae thater sic luget viscera filii febrientis, & in lecto decumbentis, vt beatus ille pro quouis infirmo, quocunque ille loco est, in dō infirmatur, et pro scandalizatis vritur. Considera, queso, verborum latentem vim & emphasin. Non dixit, Quis scandalizatur, et ego non contristor? sed vror, inquit, intensum nobis dolorem declarans: quasi demonstraret, quod intrinsecus accenderetur et vreretur pro his qui offendeabantur. Scio quod in magnam prolixitatem extendi doctrinam, quāvis statueram hodie breuior esse, vt paululum a se iuncti labore possitis respirare: nescio quomodo, vt in diuitias bonorum operum huius sancti incidi, linguā mihi quasi rapidi fluminis vis rapuit, & propterea hucusque sermo profluxit. Oro charitatem vestram, vt continuē illum in mente circumferatis: & subinde cogitetis, quod eadē nobiscum natura communicat, isdem affectionibus obnoxius, opifex vilis & contemptibilis, pellitum factor, & in officiis frequens: quia voluit & decreuit virtutum studio se mancipare, & idoneum se constituere receptaculum spiritus sancti, largius quoque superna liberalitate potitus est. Et nos item, si vouerimus quod nostrum est facere, nihil prohibebit eundem nos bona consequi. Liberalis enim Dominus, et vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Idoneos igitur nos ipsos exhibeamus, & seruenti alacritate virtutem vel nunc saltem apprehendamus, & affectiones nostras corrigentes, efficiamus, vt spiritus sancti accommodatissimi habetacula. Quod vt mereamur, concedat gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cū patre simul & spiritu sancto sit gloria, imperiū & honor, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

1. Tim. 2. b

HOMILIA DVODECIMA.

AGE promissum nostrū hodie impleamus: & consuetam doctrinam tractantes, dicenda nunc his, quae supra dicta sunt, contexamus. Scitis enim quod semel atq; iterum hoc facere decreuerimus, & ad hoc properauerimus: sed linguam nostram cura fratrum, quam gerimus, in illorum admonitionē aliō rapuit. Quandoquidem interdum infirmis fratribus, quibus sumpto cibo corporali, sequestrare se ab hoc spirituāli conuentu, & mutilare nobis sanctae festiuitatis gaudia mos fuit, suāsimus consulendo & exhortando, ne ab ouili Christi absint, & extra caulam hanc spiritualem aberrent: nomine quidem & appellatione nobis vniti, re vera autem Iudeos sectantes, qui orto sole iustitiae adhuc vmbrae affidēt, lucernarū addicti sunt. Interdum obsecrauimus etiam eos qui adsunt, & parum adhuc de sacris instructi, vt in spirituali vocatione currant, excussoq; ignauiae somno, seruenti desiderio, & intenta alacritate paratos se ad suscipienda regia munera praesent, & properent ad eum qui remissionem donat peccatorum, & liberaliter innumera bona suppeditat. Itaque cum vulneribus, prout requiebat necessitas, medicamenta imposuerimus, & nobis congruam curam impenderimus: partim arguentes illos qui de Paschali festo malē sentientes labuntur, & obseruariuncula quadam multum se incommodant: partim admonentes alioqui rudes, indolitos, & repidos: nunc autem, qui a morbis qui vrgebant, discedimus, vt pote nostro impleto officio, reliquum fuerit vt omnibus vobis spirituale paretur conuiuium. Nam sicut iure quis nos reprehendisset, vt temporis opportunitatem & rationem negligentes, si priusquam fratrum nostrorum curam habuissemus, infirmitate ipsorum contempta, exceptam materiam sectati essemus: ita nunc, quia nihil praetermissum est, quantum nostrae vires sinunt, verbum doctrinae adhibuimus, pecuniam dinumerauimus, semina terrae spirituali commendauimus: consentaneum est, vt iterum in medium afferantur, quae

IN CAP. GENESEOS SECYNDVM

quæ ex beato Moyse sunt lecta, quò fructu inde col-
lecto, domum proficisci liceat. Et quæ noua hæc au-
diamus. Iste est liber, inquit, Geneseos cœli & ter-
ræ, quando facta sunt, quo die fecit Deus cœlū & ter-
ram, & omne virgultū agri, antequam oriretur super
terram: omnemq; herbam agri, priusquam oriretur.
Non enim pluerat Deus super terram, & homo non
erat qui coleret eam. Fons autem ascendeat de ter-
ra, & irrigabat vniuersam faciem terræ.] Consyde-
ra, obsecro, beati huius Prophetæ admirabilem sapie-
ntiam imò sancti spiritus doctrinam. Nam postquā
nobis per partes enarrauit creaturas omnes, & sex di-
erum pertractauit opera, & formationē hominis, po-
testatemq; visibilium omnium illi concessam: nunc
iterum summam omnia recapitulans, inquit: Iste est
liber generationis cœli & terræ, quando facta sunt.
Operepretium hic fuerit inquirere, quare scriptura li-
brum hunc vocauerit cœli & terræ, quanuis multa
alia in se contineat, & doceat nos de pluribus aliis,
nempe de iustorū virtutibus, & de misericordiā dei,
& indulgentia, quam erga protoplastum, et omne hu-
manum genus declarauit: & de aliis multis, quæ hu-
ius temporis nō fuerit declarare. Ne miseris dilectis,
mos enim hic est sacre scripturæ, vt non vbiq;
omnia particularim enaret: sed cum generalissima,
& ea quæ plurima complectuntur, dicere cœperit, re-
linquat sequentia studiosis auribus consideranda. Et
vt discas, quòd ita sit, manifestum faciam ex his quæ
nunc sunt lecta. Ecce enim in superioribus quom non
docuit diuina scriptura particularim formationē om-
nium: nunc non omnium meminit, sed inquit: Iste est
liber generationis cœli & terræ, quando facta sunt,
die quo fecit Deus cœlum & terram, & cætera. Vt
de quomodo totum sermonem ad cœlum & terram
conuertit, in illis alia omnia nobis contuenda relin-
quens. Cum ergo dicit, cœlum & terram: omnes crea-
turas simul comprehendit, tam eas quæ in cœlo, quam
quæ in terra. Sicut igitur in enarratione creaturarum

non

HOMILIA DVODECIMA.

57

non omnia quæ sequuntur dicit, sed maxime genera-
lia tantum commemorat, et nō adhuc sigillatim enar-
rat: ita & librum totum, libellum generationis cœli
& terræ appellauit, nostræ memoriæ quòd reliquum
est coniectandum relinquens, contineri in hoc libro
de visibilibus, tam his quæ in cœlo, quam quæ in ter-
ra. Et omne virgultum agri, antequam fieret super ter-
ram, et omnem herbam agri, antequam oriretur. Nō
enim pluerat Deus super terram, neque homo erat,
qui coleret illam: sed fons ascendeat ē terra, & irri-
gabat vniuersam faciem terræ. Grandis thesaurus in
pauculis verbis illis reconditus est. Vnde magna pru-
dentia, quæ dicitur, iuuante nos Dei gratia, congruit
explicare, & facere vos spiritualium harum diuitia-
rum copie participes. Spiritus enim sanctus, futuro-
rum præcius, vt nulli posthac contendere, & eccle-
siasticis dogmatibus, ex propriis sensibus, aduersa di-
uinis scripturis immiscere liceat: etiam nunc denuo,
postquam creaturarum ordinem docuit: quòd hoc
quidem primum, istud autem secundò productum:
& quòd semina sua tellus verbo mandatoq; Domini
ministrans adidit, & producendi vim accepit: quum
neque solis cooperatione egeret, qui nondum erat, ne-
que pluuiarum, neque hymbrium, neq; hominis cul-
tura: nam & ille nondum in medium prodierat. Ideo
iterum repetit particularim omnia, vt indomitæ im-
pudenter blaterantium linguæ comescantur. Quid
autem inquit? Die quo fecit cœlum & terram, & om-
ne virgultum agri priusquam fieret super terram, om-
nemq; herbam agri, priusquam oriretur. Non enim
pluerat Deus super terram, nec erat homo qui coleret
illam. Fons autem ascendeat ē terra, & irrigabat vni-
uersam faciem terræ. Hoc vult dicere, quòd sermone
& præcepto illius quæ prius non erant, vt essent pro-
uenerunt, et quæ non erant, subito comparuerunt.
Herba est, quæ ex terra prouenit: hic autem herbam
dicens, semina omnia vocat. Et de pluuiis docens
nos iterum scriptura subdit, Non enim pluerat Deus
super

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

Psal. 13. a

super terram: hoc est, nondum pluuię desuper ferebantur. Deniq; ostendit, quod neque hominis operatio ne habuit opus (non enim erat homo qui operaretur terram) quasi clamans & dicens posteris omnibus: Audite hæc & discite quomodo ab initio omnes terrę prouentus sint producti, & ne terram colentium diligentē omnia tribuite, neque eis hanc germinandi vim adscribite: sed mandato & præcepto, quod a conditore suo audiit. Hęc autem omnia fiunt, vt sciāmus terram ad ædenda semina sua aliorum elementorum cooperatione non egere, sed conditoris mandato contentam esse. Est & hoc minimē vulgare & admirandum, quod is qui nunc terram verbo ad tot semina producenda fecundam faciens, declarauit potentiam suam, quę humanę rationis captum tranſcendit, hanc tam grauem & tantum ferentem ornatam super aquas fundauit, sicut & Propheta dixit: Qui fundauit terrā super aquas. Quę humana ratio comprehendere hoc potest? Nam quum homines domos ædificant, & fundamenta facere volunt, prius fodiunt, & ubi ad profunda peruenerint, si vel paruum humorem viderint, omnia faciunt vt omnem ipsum exhauriant, & sic fundamenta locent. Propterea opifex omnium omnia secus quā homines facit, vt ex hoc discas ineffabilem potentiam. Et quādo cūque voluerit, elementa hæc planē contrariū quā solent effectum iuxta conditoris præceptum ostendunt. Et vt id quod dicitur dilucidius nobis fiat, iam de hoc aliquid disseramus, postea ad aliud transitemus. Hoc enim contra aquarum naturam est, ferre corpus tam graue: & iterum contra naturam terrę, sedem suam in tali fundamento habere. Et quid miraris? In quacūque creatura scrutari volueris, inuenies inmensam opificis potentiam, & quod sua voluntate gubernat omnia. Videre enim hoc licet in igne, cui assumptiua natura est: omnia enim domat, materiam lignorum, lapidum, corporum, & ferri, idq; magna facilitate: at postquam imperauit Dominus, corpora

HOMILIA DVODECIMA.

58

ra tenera & corruptibilia non tetigit, sed illæsos pueros seruauit in medio camino. Et ne miremini quod corpora illorum non tetigit, sed irrationale elementum tam composito ordine fuit, vt nullus dicere queat: nam nec capillis illorum nocebat, sed circumibat illos, & vim suam intra se claudebat: ignis autem essentia tanquam obedientiam exhibens, & Domini mandato seruiens, illæsos & intactos seruabat admirabiles illos pueros, qui quasi in prato & hortis ambulantes, tanta fortitudine in camino versabantur. Et ne quis putaret visibilem hunc ignem operatione carere, idcirco misericors Deus illius efficaciam & operationem non impediuit: sed vim illam vrendi illæsam seruauit, & seruos suos illo superiores fecit quā vt illius nocumento læderentur.

Ceterum vt scirent qui pueros iniecerant, quanta esset omnium Dei potentia, in illos ignis suam operationem exercuit. Et illis quidem qui intra caminum erant, & circa quos stabat, pepercit: eos autem qui foris erant, exussit & absumpsit. Vidisti quod quando Dominus vult, elementa omnia in contrariam mutat operationē? Conditor enim est et Dominus, & pro sua voluntate omnia dispensat. Vultis & in aquis id ipsum videre factum? Nam sicut ignis hinc his qui intus erant nihil nocebat, sed illis parcebat, oblitus suę operationis, in eos autem qui foris erant, sauebat more suo: sic & aquas videbimus alios qui dem submergere, aliis autem cedere & viam dare, ita vt absq; damno transcant. Mementote hic Pharaonis & Egyptiorum, & ex alia parte populi Hebræorū, quomodo hi ad mandatum Domini, magno Moysę duce, per mare rubrum, quasi per aridam transierunt: Egyptii autem qui eandem viam cum Pharaone ire volebant, aquis obruti submersi sunt. Ita solent elementa reuereri seruos Domini, & a suo se continere impetu. Audiamus nos, quotquot feroces & iracundi, & aliis affectionibus ob nostram ignauiam impliciti, nostram salutem pessundamus, & imitemur

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

tantam ratione carentium elementorum obedientiam nos qui ratione insigniti sumus. Nam si ignis, qui ita edax, ita vehemens, corporibus corruptibilibus & tam teneris pepercit: quam meretur vensam homo, sicutum refrenare furorem propter mandatum domini, & iram erga proximum e pectore suo eliminare non lens? Et quod maius, ignis tantam vrendi vim habet, & suam operationem non ostendit: homo autem mansuetum animal, & rationale, & benignum, contraria suae naturae facit, & negligentia mores suos in ferinas vertit? Ideo & diuina scriptura propter affectiones illas interturbantes, ab irrationalibus & a feris agnominationes his qui ratione insigniti sunt, imponit. Interdum canes ob impudentiam et impetum vocat, dicens: Canes muti, non valentes latrare. Interdum ob libidinem equos. Nam equi in foemina insanientes, unusquisque uxori proximi sui adhinniebat. Interdum vero asinos, ob stupiditatem & ruditatem. Comparatus est enim, inquit scriptura, iumentis insipientibus, et similis factus est illis. Interdum etiam leones et pardos vocat, ob rapacitatem & habendi auiditatem. Aliquando autem aspides, ob fraudulentiam. Venenum, inquit, aspidum sub labiis eorum. Nonnumquam serpentes & viperas, ob latens venenum et emulitiam: sicut & beatus Ioannes clamabat, dicens: Serpentes, progenies viperarum, quis vobis demonstrauit fugere a ventura ira? Insuper & alia affectionibus respondentia nomina imponit, ut sic vel tarde confisus, ad suam aliquando redeant nobilitatem, & suo generi confederentur, affectionibusque suis diuinas leges praferant, quibus sese delinquendo permiserunt. Sed nescio quomodo a sermonis orbita in hac digressus sum. Age nunc ad institutum redeamus: etiam aliud quid docere nos vult beatus ille Propheta. Nam ut dixit, Iste est liber generationis: progressum ultra, narrat iterum diligenter hominis formationem. Et quia superius breuiter dixerat, inquit: Et formauit Deus hominem puluerem de terra, &

Esa. 56. d

Hier. 5. c

Psal. 48. c

Psal. 13. b

Mat. 3. b

HOMILIA DVODECIMA.

39

inspirauit in faciem eius spiraculum vitae, & factus est homo in animam viuentem. Magnum est hoc quod hic dixit, et stupore plenum, ac humanam transcendens mentem. Et formauit, inquit, Deus hominem puluerem de terra, Sicut de omnibus creaturis visibilibus dicebam, quod omnia praeter naturam rem agat omnium opifex, quod & per hoc ineffabilis ipsius monstretur virtus: ita & in hominis formatio, ne inueniatur nunc factum. Vide enim quomodo super aquas terram fundauit, id quod citra fidem humana ratio non capit: & quomodo quodcumque voluerit, sicut ostendimus, omnes substantiae diuersae earum naturae ut agant, efficit. Simili modo & in hominis formatione nunc nobis quid factum sit declarat: Formauit Deus, inquit, hominem puluerem de terra. Quid dicis? Accepto ne de terra puluere formauit hominem? Etiam, inquit, & non simpliciter, nec quauis fortuito terram dicit, sed puluerem: quasi si quis dicat, tenuissimum & vilissimum quod est in terra. Magnum tibi & admirabile videtur quod dictum est. Verum si cogites quis opifex, ne utiqueam discretus factus, sed miraberis & adorabis conditoris potentiam. Quod si haec iuxta cogitationum tuarum imbecillitatem emeriri volueris, & curiosius explorare: probabile est quod tibi in mentem veniat, ex terra corpus nunquam fieri, sed vel laterem, vel testam, & non tale corpus. Vides, quod si potentiam conditoris nostra mente existimare volumus, & si nostris rationibus tam imbecillibus innitimur, non possumus deorum capere sublimitatem. Nam quae dicuntur, fidei oculis indigent. Suntque haec ob nostram infirmitatem tanta verborum attemperatione descripta. Quamodo quidem istuc ipsum quod inquit, Formauit Deus hominem & inspirauit, indignum Deo fuerit: sed propter nos, et propter infirmitatem nostram haec sic narrat scriptura, ad nostram tenuitatem submittens: ut quoniam nos tanta familiaritate dignatur, ad fastidium illud redire posse confidamus. Et formauit,

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

Inquit, Deus hominem puluerem de terra. Hinc si attendere volumus, non parua nobis humilitatis offertur doctrina. Nam quum cogitauerimus vnde constitutionis sue initium natura nostra suscepit, etiam si sexcenties supercilia surrigamus, ea reprimemus, & humiliabimur, & substantiæ nostræ qualitatem perpendentes, modestiam discemus. Et propterea Deus, cui tanta salutis nostræ cura, ad nostri eruditionem Prophetæ linguam sic direxit. Quippe quum superius dixerat diuina scriptura, Et fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum: & dedit illi omnium visibilium potestatem, vt ne ignorando quomodo constitutus sit, magnus sibi videatur, & presertim sibi limites transeat: propterea repetendo docet & formationis eius originem, & vnde primus homo productus sit. Nam quum post hanc doctrinam, quæ agnouit se à terra habere originem, ex qua & cetera animalia, quanuis formatio animæq; substantia multo excellentior per misericordiam Dei concessa sit, eo quod rationalis sit, & omnibus aliis dominetur: quid, inquam, post hanc doctrinam, & serpentis deceptione ne parem aliquam cum Deo æqualitatem imaginatus est, qui de terra formatus: si priori narratione contentus fuisset Propheta, & non repetitis omnibus diligenter nos docuisset, in quam non incidissemus infaniam? Atque adeo plurimum ad erudiendum nos conducit scire, vnde substantia nostra primum originem acceperit. Et formauit, inquit, Deus hominem puluerem de terra, & insufflauit in faciem eius spiraculum vitæ. Quoniam hominibus loquitur, aliter audire non valentibus, hac verborum simplicitate & eratitudine utitur, quam audire & accipere possemus. Et vt doceat nos, quod formatum illum de terra, misericordia Domini & rationalem animæ essentiam habere voluerit, per quam animal hoc absolutum & perfectum fieret, Inspirauit, inquit, in faciem eius spiraculum vitæ. Vitalem dicere vult operandi efficaciam, ei qui de terra formatus est, spiraculum datur

HOMILIA DVODECIMA.

69

tum esse, & hoc substantiam animæ constitutam. Vnde subdit: Et factus est homo in animam viuentem. Ille formatus, inquit, & de puluere susceptus, inspiratus spiraculo vitæ, factus est in animam viuentem: hoc est, efficaciter operantem, cui membra corporis seruiant, cuiusq; voluntati ac efficacie auscultent. Cæterum haud scio, quomodo nostrum subuerterimus ordinem, & vsque adeo inualuerit malitia, quæ intantum cogit carnis concupiscentiis obsequi, vt deturbetur à throno suo regina, cuius erat præsidere, ordinare, & imperare. Cogimus enim illam carnis parere voluptatibus, ignorantes ipsius generositatem, & quantam præ ista eminentiam sortita sit. Nam cogita, obsecro, formationis ordinem: & expende tecum, antequam inspiraretur à Domino spiraculum vitæ, quis erat formatus ille simpliciter inanimis quædam imago, operatione carens, & ad nihil utilis. At totum illud quod in tantum honorem ipsi sum prouehit, non est nisi spiraculum illud à Deo inspiratum. Cæterum vt hoc non solum ex his quæ tunc facta sunt, & ex his quæ nunc quotidie contingunt, videas: cogita tecum, quomodo post animæ emigrationem, corpus hoc tam insuauē & iniucundum appareat. Et quid dico, insuauē & iniucundum quomodo foetore impletum, & deformitate horrendum fugitur, quod antea quum ab anima regeretur, clarum, amabile, iucundum, speciosum, ad bona opera faciendā valde accommodum? Hæc utique omnia nobis cogitanda sunt, & maxime animæ nobilitas quanta sit, ne quid ea indignum operemur, ne coinitatem eam illicitis operibus, ne sub carnis seruitute eam subiugemus, ne tam nobilem, tantæ dignitate sublimem, sic crudeliter & immisericorditer tractemus. Nam propter illius substantiā nos qui corpore inuoluti sumus, possumus cum incorporeis virtutibus, adiuvante nos diuina gratia, certare: & in terra obambulantes, quasi in cælo viuere, & nihil minus quam celestis facere, & quodammodo aliquid

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

amplius. Et quomodo hæc? Ego dicam. Quādo enim quis inuentus fuerit corruptibilis hoc corpore circumdatus, eodem modo vitam agens, vt supernæ illę virtutes, quomodo non propensiores Dei gratiam fororitus fuerit, quia et corporis necessitatibus obnoxius, incorruptam & inuolatam animæ generositatem seruauit? Et quis vnquā, dicis, poterit inueniri talis? Merito impossibilis nobis hæc res videtur, ob immo dicam virtutis arduitatem. At si vis discere quod nō sit hoc impossibile, cogita, oro, omnes iustos, qui Domino ab initio vsque ad præsens tempus placuerunt: magnum illum Eham, & infœcundæ filium, & eremi ciuem Ioannem: Paulum quoque magistrum orbis, & omnem sanctorum numerum, qui eandem quam nos naturam habuere, iisdem corporis necessitatibus obnoxii fuere. Et ne vltā impossibile esse opus puta, neque segnior fias ad virtutem, ad quam facilliter amplexandam tantas à Domino nactus es occasiones. Sciens enim misericors Dominus nostræ voluntatis infirmitatem, & ad labendum procliuatatem, magna nobis medicamina in sacrarum scripturarum lectione reliquit: quæ subinde vulneribus nostris imponimus, & vitam illorum beatorum virorum ante oculos proponimus, ad æmulandum prouocemur, et virtutem non negligamus: sed fugiamus peccatum, & omnia faciamus, ne indignos nos ineffabilibus illis bonis exhibeamus. Quod nobis, oremus, concedatur gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMATERTIA.

Videns vestrum inexplebile desiderium, & immodicam auiditatem mentemq; intentissimam, necnon omnes ad spiritualem hanc doctrinam ardentius & accelerantes, quauis valde sim meæ inopiæ mihi conscius, quotidie tamen inopem & tenuem hanc mensam vobis proponere studeo, com-

HOMILIA DECIMATERTIA. 61

fidens quod flagrantem desiderio, maiori promptitudine quæ dicuntur, suscepturi sitis, quandoquidem & in sensibilibus eduliis hoc contingere videtur aliquis. Excitato enim cōuiuiarum appetitu, etiā si paupercula mensa sit, & inops quidem qui conuiuio excipit, magna tamen cum voluptate sumuntur appōita. At si fastidiosus epulantium fuerit stomachus etiam si sumptuosum fuerit epulum, & varia & copiosa edulia, nullum inde commodum, cum nemo sit qui vti appositis queat. Hic autem quia gratia Dei alacres & famelici ad spiritualem mensam acceditis, & ipsi magno desiderio dicimus, scientes quod foris auribus apponimus diuinas esse narrationes. Quoniam & agricola, qui pinguem & crassum agrum inuenit, nihil sui officii intermittit, sulcos secat, aratrum ducit, sentes excindit, largiter seminat, spe pascitur: & quotidie agri fertilitatem considerans, seminis germen, segetem & messem expectat. Similiter & nobis, cum videmus alacritatē vestram quotidie in crescere, desiderium vigere, studium incrementa sumere, egregia ex vobis spes est. Vnde & maiori studio ac promptitudine, quantum vires nostræ suppetunt, in ædificationem vestræ charitatis, in gloriam Dei, in gloriationem ecclesiæ Dei aliquid afferre anhelamus. Agē igitur, si placet, repetitis breuiter his quæ heri dicta sunt, consequenter hodie lecta tractemus. Quid autē est quod pridie tractabatur, & quousq; sermonem extendimus, & vbi missum fecimus? Et formauit Deus hominē puluerem de terra. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, factusq; est homo in animam viuētē. Quod tunc dicebā, id & nunc dicam, et subinde memorare nō cessabo, quod magna & ineffabilis est misericordia cōmunis omnium domini erga genus postum, & ob salutem nostram vsus est multum nobis congruenti dicendi modo, magnosq; animal hoc, hominē dico, honore profectus est: necnon verbis & rebus declarauit, quod maiorem eius q̄ visibilibus omnium curā habuerit.

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

Quid igitur prohiberet etiam hodie de iisdem inuestigare apud charitatem vestram? Nam sicut thymia mata quanto magis digitis atteruntur, tanto maiore natura sua fragrantiam reddunt: ita & in scripturis vsu euenit, quanto quis illis est familiarior, tanto magis videre potest latentem in ipsis thesaurum, plus resq; percipere indicibilem diuitiarum fructus. Et formauit, inquit, Deus hominem puluerem de terra. Animaduerte, obsecro, quanta statim varietas ex ipso verborum procemio. In omnibus enim aliis creaturis docuit nos beatus Moyses modum formationis, dicendo: Dixit Deus, Fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, congregetur aqua, fiant luminaria, germinet terra herbam foeni, producant aquae reptilia animarum viuentium, & producat terra animam viuentem. Vidisti quomodo ratione omnia formata sint: Sed videamus quid postea, quum hominem formauit, inquit: Et formauit Deus hominem. Vide quomodo per verba quae nostrae paruitati congruit, vsus est: simul & modum formationis, & in formando potentiam docēs, & quasi, vt humano more dicam, manibus dei ipsum formari depingit: sicut & alius Propheta inquit, Manus tuae fecerunt me, & plasmauerunt me. Nam si imperasset simpliciter ex terra produci hominem, nonne productus fuisset, qui productus? Sed vt modum quo formauit, continuo memoris inculcaret, & non supra quam oportet de nobis sentiremus, ideo tanta diligentia singula enarrat, & inquit, Formauit Deus hominem puluerem de terra. Vide & in hoc huius dignitatem. Non enim simpliciter terram accipit, sed puluerem, & tenuissimum, vt ita quis dixerit, de terra. Et hunc puluerem terrae, suo praeccepto in corporis naturam vertit. Nam sicut substantiam terrae quum non esset produxit: ita & nunc quum vellet puluerem terrae in corpus vertit. Hic exclamare iuuat pulchrum illud beati Dauid dictum: Quis loquetur potentias domini, & auditas faciet laudes eius: quia de puluere tale animal produxit, & tanto honore

Psal. 10. b

Psal. 105. a

HOMILIA DECIMATERTIA. 68

honore venustauit, tantisq; beneficiis statim ab infirmitate prosequutus est, monstrans per omnia suam misericordiam. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitae. Et factus est homo in animam viuentem. Hic insensatorum aliqui suis moti opinionibus, nihilq; deo dignum cogitantes, neq; verborum dispensationem animaduertentes, dicere audent, animam ex dei essentia esse. O insaniam, o delirium. Quot perditionis vias diabolus peperit, si qui eas ingredi volunt? Et vt discas, cōsidera quomodo diuersis inter se viis incedunt. Nam alii ansam ex verbulo, inspirauit, rapientes afferunt ex Dei essentia esse animas: alii autem, quod animae in brutorum substantiam transeāt. Quid hac amentia deterius fieret? Nam quoniam obte nebrata est ratio eorum, etiam veram scripturam mentem ignorauerunt. Sicut capti oculis in diuersa praecipitia feruntur, & illi quidem supra dignitatem animam efferunt: alii autem contra dignitatem dehonestant. Nam si ideo quod scriptura dicit, inspirauit in faciem eius spiraculum vitae: hoc dicere volumus, necesse erit & Deo os affingere, & manus tribuere, quando quidem inquit, Et formauit hominem. Sed ne illorum ineptias in medium proferentes, etiam ipsi inde eora dicere cogamur: age ipsorum stultitiam & multifariam dementiam destruentes, ad ipsum diuinæ scripturae scopum incedamus, quae seipsam interpretatur, tantum ne crassius verbis additi simus: sed cogitemus, crassorum illorum verborum causam esse nostram hebetudinem & insinuatatem. Nequeunt enim aliter humanae aures quae dicuntur accipere, nisi tantum adhibeatur temperamentum. Proinde animaduertentes tantam nostram imbecillitatem, & quia de Deo sunt dicta, ita illa accipimus, vt par est ea de Deo accipere. Ne substantiarum Deum membrorum compositioni, & figurarum deliniationi, sed honeste de Deo, & vt de illo conuenit, imaginemur. Simplex enim & incōpositus & infigurabilis est Deus. Nam si deo membra & lineamenta

IN CAP. GENESIOS SECUNDVM

menta attributuri sumus, nostris opinionibus impuls-
si mox in Gentilium impietatem incidemus. Igitur
quā audieris scripturam dicentem, Formauit Deus
hominem: cogita virtutē eandem, quam, dum dicit,
fiat. Et iterum quando audis, Inspirauit in facie eius
spiraculum vitæ: hoc iterum cogita, quod visum est
sibi. Et sicut incorporeas virtutes produxit: ita cre-
te corpus illud ex puluere rationalem animā habere
iussit, quæ corporeis membris uti possit. Formatum
enim corpus hoc iuxta præceptum domini, quasi in-
strumentū erat, quod egebat aliquo se mouente: imō
sicut lyra, quæ opus habet aliquo, qui possit arte &
scientia sua per membra quasi per fistulas, conuenien-
tem illi melodiam domino offerre. Inspirauit in fa-
ciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in ani-
mam viuentem. Quid est, inspirauit spiraculum vi-
tæ? Voluit & imperauit, ut hoc corpus haberet vitæ
lem vim, quæ facta est animali in animam viuentem
hoc est, efficaciter operantem, & suā artem membro-
rum motu ostendere valentem. Et vide etiam in hoc
ipso, quam variē hoc admirabile rationale animal, et
cetera irrationalia formata sint. De illis enim inquit,
Producant aquæ reptilia animarum viuentium: et pro-
dierunt ex aquis animantia animata. Sic & de terra,
Producat terra animam viuentem. De homine autē
non sic, sed prius de terra corpus formatur, & postea
vitalis illi virtus datur, quæ scilicet animæ est substā-
tia. Et ideo de brutis dicebat Moyses, Sanguis eius
anima eius est. In homine autem substantia quædam
est incorporea & immortalis, multo interuallo cor-
pus excellens, & tanto, quanto corporeis, eminēt in-
corporea. Et fortē diceret aliquis: Quare si anima di-
gnior est corpore, indignius primō formatum est, &
postea quod eminentius? Non vides dilecte, q̄ & in
creaturis hoc idem vfu euenit? Sicut enim cœlum &
terra, et sol et luna: et cetera omnia formata sunt, &
irrationalia animalia, & post hæc omnia homo, hortū
principatū suscepturus: ita & in hac hominis forma-

Leuit. 7.
& 17. c

OMILIA DECIMATERTIA.

tionē prius corpus producit, & postea animā, quæ
dignior. Et sicut animalia ministerio hominis vtilia
futura ante hominem formantur, ut paratum habe-
ret ministerium is ad cuius vsum creabantur: ita etiam
corpus ante animā formatur, ut cum secundum inef-
fabilem conditoris sapientiam anima produceretur,
posset suas potentias operari per corporis motionē.

Et plantauit Deus hortum in Edem secundū Ori-
entem, & posuit illuc hominem quem formauit.]

Postquam dominus vniuersam suam nobis declara-
uit benignitatem, & illum propter quem omnia visi-
bilia formata sunt in medium adduxit statim incipit
in illum beneficia collocare. Et plantauit deus hortū
secundū Orientē, Consydera & hic dilecte, qd nisi
ut dignum est, de Deo verba hæc recipiantur, necesse
est ut in profunda errorum detrudamur. Quid enim
dicere poterint et de his verbis, qui omnia quæ de
Deo dicuntur, humano more accipere audent? Et
plantauit deus hortū. Quid dic oro, fossorib; ne opus
habuit et agricultura, & alia cura, ut paradisi hortū
excoleret? absit. Iterum enim etiam hoc loco verbū
illud, plantauit, sic intelligendum, quod imperauerit
hortū in terra fieri, ita ut productus, homo in eo vera-
faretur. Hac enim de causa hortum produxit, de quo
audi scripturā, dicentem: Et plantauit deus hortum
in Edem, secundum Orientem, & posuit illic homi-
nem quem formauit. Et ideo nomen loci scriptus
tribus imponere simpliciorum auribus, & dicere, nul-
lum esse in terra hortum quem vocat paradysum, sed
in cœlo, & fabulas quasdam eiusmodi somniare.

Nam cum diuina scriptura, tanta vsa est diligentia, et
non refugit quidam, loquacitate sapientiarū pere-
grina inflati, aduersa scripturis loqui, & dicere, non
esse super terram paradysum: multaq; alia præter ea
quæ dicta sunt introducentes, quod non sicut scripta
sunt, sed alia ratione intelligenda: et quod ea quæ de
terra, de his quæ in cœlis sunt, dicta esse arbitrandum

fit;

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

fitenisi humilitate & congruenti nobis sermonum familiaritate beatus Moses vsus foret, spiritu sancto linguam eius mouente, quod non excidissent. Quare uis sacra scriptura, cum nos tale quiddam docere uult, seipsam exponit, & auditorem errare non sinit. Sed quia plerique non ut comodi quippiam ex sacris literis aucupentur, sed voluptatis gratia aures accommo-
dant his qui demonstrata narrant, & propterea non eos qui magis profunt, sed qui magis oblectant, ut audire possint, querunt. Oro igitur, ut omnibus illis preclusis auribus, adamussim canonem sacre scripture sequamur. Et quando audis dilecte, quod plantauit Deus hortum in Edem secundum Orientem: hoc quod dicit, plantauit, ut decet, de Deo intelligas, nempe quod precepit. Ad quod reliquum est, crede quod & paradysus factus sit, & in illo loco ubi scriptura significauit. Ceterum non credere his quae in diuina scriptura continentur, sed alia quaedam ex propria sententia inferre, opinor plurimum periculi secum aduehere his qui talia audient. Et posuit illic hominem, quem formauit. Vide, quantum honorem statim homini dedit. Extra paradysum quidem formauit illum, sed mox introduxit, ut re ipsa sensu beneficiorum frueretur, sciretque quid illi honor esset concessus. Et posuit hominem illic quem formauit. Verbum, posuit, iterum sic intelligamus, pro eo quod precepit illi ut esset illic, ut & ex aspectu & conuersatione multam perciperet voluptatem, prouocareturque ad gratitudinem, intelligens quantis sit affectus beneficiis, quum nullum adhuc boni specimen praeuisset. Ne miseris ergo uerbum hoc, posuit. Perpetuus enim scripturae mos est, propter nos, & propter nostram utilitatem humanis uti uerbis. Et ut scias, uide quomodo superius cum de formatione sclarum ageret, eadem dictione sit usus, cum dixit: Et posuit ea in firmamento caeli. Non quod affixerit ea coelo, cogitandum (nam unumquodque eorum suum perfecit cum sum, de loco ad locum transiens) sed ut discas, quod in coelo ea esse preceperit, quomodo & hominem in paradysum

64
nomilia decimatertia.
to uoluit versari. Et oriri fecit Deus praeterea ex terra omne lignum pulchrum ad uidendum, & bonum ad edendum. Et lignum vitae in medio horti, et lignum ad sciendum notitiam boni & mali. Ecce secundam beneficentiae speciem & honorem, quem in hominem recens formatum collocauit. Nam postquam illum in paradysum conuersari uoluit, precepit varias arbores ex terra prouenire, quae simul & oblectare illum possent, utpote spectatu iucundae, & esui accommodae. Omne enim, inquit, lignum pulchrum ad uisionem, hoc est ad spectaculum, & bonum ad esum, hoc est, quae poterant exhilarare aspectu, & voluptatem praebere esu: & quia erant tam multa, & quia concessa, mirificam fructu contulissent voluptatem. Omnium enim lignorum quaecumque dixeris, prouentum sentit. Vidisti miseriam nesciam conuersationem? Quasi quidem amictus, sed extra corporis necessitates constitutus: & sicut rex paludamento & diademate ornatus, & purpura uestitus, ita in paradysum impauidem in medio paradysi, & lignum sciendi notitiam boni & mali. Postquam nos docuit, quod terra produxit omne lignum iuxta mandatum domini, & iucundum visu, & bonum esui, tunc ait: Et lignum vitae in medio paradysi, & lignum ad sciendum notitiam boni & mali. Misericors enim Dominus, cum ut opifex praesciret ex multa copia, procedente tempore nocuentum subnasci, produxit lignum vitae in medio horti, & lignum sciendi notitiam boni & mali: & non multo post abstinere ab isto iussurus erat, ut scire possit quod gratia & liberalitate illis frueretur, essetque dominus aliquis & naturae suae, & omnium uisibilium: propter hoc iam ligni memoriam fecit, & narrauit narrationem. De quibus dixerit aliquis, quod ex illis tribus origines, ita mundi climata nobis distinxerunt. Sed

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

Sed forte sunt qui ex propria sententia quæ libet dicere volunt: hi iterum neq; flumina, cōcedunt esse flumina: neq; aquas, aquas: sed persuadere conantur his qui sibi aures accommodare volunt, vt aliud quiddam imaginentur. Ceterum vos obsecro, ne feramus tales, sed obturemus aures, credamus diuinæ scripturæ, & ea quæ in illa dicuntur sectemur: sanas doctrinas in pectora nostra reponamus, & cū his etiam vitam diligenter instituamus, vt vita testificetur doctrinæ, & doctrinæ longē fidiorem vitam declarēt. Nam neq; si recta sciamus fidei dogmata, vitam autē negligimus, aliquid nobis profuerit: neq; si vitam habeamus, & rectas negligimus doctrinas, lucrificare aliquid quod ad salutem nostram sit vtile, profuerit. Nam si voluerimus & gehenna liberari, & regnum assequi, operæ pretium est vtrinq; ornari, & dogmatū rectitudine, & vitæ diligentia. Quid enim vtile fuerit, dic obsecro, arbori, quæ in summum se extendit, & folijs frondet, si fructu careat? Sic & Christiano nihil proderint recta dogmata, si vitam suam nō bene instituat. Propter hoc & Christus tales beatos dixit, inquiens: Beatus qui fecerit & docuerit. Multo enim fidelior & certior doctrina operum, quā sermonum. Nam qui talis est, etiā silens, & cū non videtur, docere potest, & alios quidem qui illum vident, alios verō qui de illo audiunt & multa fructus Dei gratia, non solum propter se, sed & propter alios qui illum vident, & incitantur vt glorificent dominum suum. Talis per mille linguas, & multo plures, gratias & laudes referet Deo. Neq; enim noti soli testes sunt vitæ illius, & ipsum mirantur ac ipsum dominum: sed & qui non cognoscunt, & ab alijs discunt, & qui valde procul habitant, & diuisi sunt: & non amici soli, sed & inimici reuerbuntur virtutis eminentiam. Tanta enim huius virtus, vt & compescat ora & linguas eorum qui virtuti infesti sunt. Et sicut ad solis radios infirmi oculis nō audent respicere, ita neque virtutem malicia contueri audebit vnquam, sed

Mat. 5.c

HOMILIA DECIMAQVARTA.

65

sed dorso obiecto discedet, victamq; se fatebitur. Id quod & persuasum nobis sit, vt virtutē arripiamus, & diligenter nostram vitam instituamus, & a peccatis, cū adhuc parua apparent, siue in sermone, siue in opere statim desistere studeamus. Neq; enim vnquā in maiora incidemus peccata, si a paruis nobis cauerimus: & sic procedēte tempore poterimus, superna gratia fauente, & excellam virtutē apprehendere, reconditamq; effugere poenā, & æterna consequi bona, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cū quo patri spirituiq; sancto sit gloria, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMAQVARTA.

Iterum, si libet, etiam hodie ex contextu eorum quæ heri dicta sunt, spiritualem vobis doctrinam vt cōtexamus, dabimus operā. Multa enim & in his quæ commodū lecta, reconditiora sunt: & opus est vt in profundiora descendamus, diligentēq; scrutemur omnia, quō fructum aliquem lucrificiamus. Nam si id agunt qui pretiosos lapides in mari inuenire cupiunt, magnum laborem & molestiam ferentes, periculoq; indomitæ aquarum se exponētes, quō desideratis porantur: multo magis nostrum fuerit animum intendere, vt visis quæ in profundo dictorum latent, pretiosos illos lapides comprehendamus. Sed ne timueris dilecte, quum audis profunditatem. Non enim hic est tanta vis æstuantium vndarū, sed spiritus sancti gratia mentem nostram illustrans, & facile inueniri desiderata concedens, omnem laborem alleviat. Et gemmas alias inuenisse, inuentori nō multum prodest, sæpe autem & nocuit, & innumerorum naufragiorum occasio fuit: neque tantam in inueniendo habuit lætitiā is qui inuenit, quantā inuentis illis iniucunditatem attulit, aduersus se iniudorum oculis concitatis & avaris ad bellum armatis. Et adeo nequit nostræ vitæ prodesse tales reperire, vt & mulcorū bellorum sit argumentum. Avaritia enim materia est, & caminū cupiditatis succēdit,

K

captos

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

captorumq; animam expugnat. Atqui de spiritalibus nostris thesauris nihil talium formidare oportet: sed & diuitiæ quæ inde colliguntur ineffabiles, & voluptas immarcescibilis, & multo intervallo superat omnium hominum letitiam. Et quod hoc verum sit, audi beatum David dicentem: Desiderabilia eloquia tua super aurum et lapidem pretiosum multum. Vides quod cum in medium attulerit materias, quæ pretiosiores reputantur, non solum hac comparatione non contentus fuit, sed & apposuit, multum: & postea excellentiam, quæ inde est, nobis manifestauit. Super aurum, inquit, & lapidem pretiosum multum: non quod in tantum duntaxat sint desiderabilia eloquia Dei, sed quia solas hasce materias vidit apud homines in maiori pretio haberi præ aliis: propter hoc adductis illis in medium, ita excellentiam monstrauit, quod desiderium eloquiorum spiritus vehementius sit. Et ut sciatis quod semper is mos sit sacræ scripturæ, vtilitatem quæ hinc est, sensibilibus rebus conferre, & sic excellentiam ostendere, audi & quæ deinceps subdit: Et dulciora super mel & fauum. Et hic, non quod tantam, & non maiorem possit præbere voluptatem: sed quia nihil aliud habetur in rebus sensibilibus, quod diuinorum eloquiorum voluptati opponeretur: idcirco cum hoc commemorasset, iterum sic excellentiam docuit, & maiorem dogmatum voluptatem esse docuit spiritalium doctrinarum. Eadem regula inuenies & Christum in Euangelis vsu. Nam cum discipulis loqueretur, cupientibus discere interpretationem parabolæ eius qui seminauit bonum semen in agro, & inimici zizania inter triticum seminant: particulatim omnem edisseruit parabolam: Quis fuerit qui seminauit bonum semen, & quis ager, & quæ sint zizania, & qui alia interferit, & qui messores, & quæ messis. Et quando omnia illis manifeste detexit, tunc dixit: Iusti fulgebunt sicut sol in regno eorum: non quod non maiorem claritudinem habituri sint iusti, sed monstrat quod multo maiorem. Tantam autem dixit,

ROMILIA DECIMAQVARTA.

Atque, quoniam maiorem hac similitudinem in rebus visibilibus inuenire non licebat. Quando igitur tale aliquid audierimus, non tantum maneamus in his quæ dicuntur, sed in sensibilibus & visibilibus, spirituum maximam eminentiam colligamus. Itaque & hic, cum vehementius desiderium inueniri potest, & voluptas suauior & certior. Diuina enim eloquia sunt hæc & spiritalia, & quæ multo maiorem parte possunt lætitiâ spiritualem, modo dictis attendamus magna promptitudine vehementiq; desiderio, ut veras diuitias hinc nobis acquirescentes, ad philosophiâ Christi plurimis susceptis seminibus, eadem domum redeamus. Audiamus igitur quæ hodie sunt lecta: sed, obsecro, attenta sitis mente, & excussis curis secularibus, omniq; ignauia deposita, hæc quæ dicuntur accipite. Diuina enim leges sunt, & coelitus allata ob salutem nostram. Iam si cum regie leguntur literæ, ubiq; est silentium, abestq; strepitus & tumultus, omnibus adstantibus, & aures attrigentibus, ut sciant quæ regis literis manifestentur: & quis quis vel parum tumultuatus fuerit, in magno periculo est: Multo magis cum magno timore & tremore adstandum, & altum habendum silentium, & pellen dæ cogitationes turbulentæ, ut quæ dicuntur, intelligere possitis: quod rex approbata obedientia vestra, maioribus vos muneribus remunerare dignetur. Videamus itaque quid nunc nos doceat beatus ille Moses, non sua lingua hæc dicens, sed a spiritu sancto affatus. Et accepit dominus Deus hominem quem formauit. Bene statim ab initiis duo hæc posuit. Non enim, dixit, Dominus, & tacuit: sed adiunxit, Deus: occultum aliquod mysterium hic nos docēs, ut scire possemus, quod siue dicamus dominum, siue deum, nullum in nominibus esse varietatē. Hoc autē nunc non absq; ratione commemorauit: sed ut qui audieris Paulum dicentem, Unus Deus pater ex quo omnia, & unus dñs Iesus per quem omnia: ne putes in dictionib; esse diuersitatē, & hanc maius aliquid significare, ista minus.

1. Cor. 8. b

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

Et idcirco scriptura absq; discrimine illis vritur, vt contentiosis ea quæ ex sua sententia excogitarunt, ad dogmatum rectitudinem asserre non liceat. Et quod diuina scriptura neutrum horum cum singulari quadam obseruatione & superstitione enūtiat, ex isthoc ipso quod nunc dicitur, diligenter consydera. Et accepit dominus deus. De quo vult hæreticus esse dictū? De patre solum? Esto: sed audi Paulum dicentem. Vnus Deus pater ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus per quem oīa. Vides quomodo nomen domini filio attribuit? Quare ergo dicunt nomen, dominus, maioris esse momenti, quā nomen, Deus? Videte quanta absurditas, et quāta blasphemīa, quando quis non ipsum diuinæ scripturæ canonē sequitur, sed suis opinionibus locum dat, quæ mentem disturbent: & verborū pugnas, et infinitas quæstiones sanis rectisq; dogmatibus immiscet. Et accepit dominus Deus hominem quē formauit, & posuit illum in horto voluptatis, vt coleret illum, & custodiret. Vide quantam formati hominis curam habuit. Postquam enim heri docuit beatus Moses, dicens: Plantauit Deus hortū, & posuit illic hominem: id est, voluit illum illic habere domicilium, & versari ibi, ac horti delitiis frui: hodie iterum ostendit nobis ineffabilem misericordiam Dei, quam in illum contulit: & repetens sermonem, inquit: Et accepit Dominus Deus hominem, quem formauit, & posuit eum in horto voluptatis. Nō simpliciter dixit, in horto: sed apposuit, voluptatis, vt excellentem voluptatem, qua fruiturus esset in habitando, nobis declararet. Et vt dixit, Posuit illū in horto voluptatis: addit, vt coleret illum, & custodiret. Etiam hoc magnæ curæ & providentiæ nostri argumentum est. Nam cum omnibus delitiis porretur, ibi vitam agentes, tam oblectamētis eorum quæ videbant, quā læticia eorum quibus fruebantur, vt ne immodica prosperitate homo insolesceret. Omnē enim malitiam docuit otium, propterea præcepit Deus, vt operaretur illum, & custodiret. Quid autē,
dicit

HOMILIA DECIMAQVARTA.

69

dicit aliquis, illius cura indigebat paradysus: Nō hoc dico, sed voluit tum vt paruam quandam, sibiq; congruam gereret curā, partim custodiendo, partim operando. Erat autem operatio tunc citra laborem. Dederat enim occupationem quandam, quæ neq; dolorem neq; molestiam afferret. Cæterum quod dicit, custodiret: non absq; causa appositū est, sed congruēte verba, vt planē scire possit, quod sub domino agat, qui hanc largitus sit fruitionem, & cum illa etiam custodiam commiserit. Deus enim omnia facit & operatur propter nostram vtilitatem, & cum illa etiam fruitionem & refocillationem præbet. Nam cum ob excellentem suam misericordiā, etiā priusquam nos produceret, ineffabilia bona præparauit, sicut ipse dicit: Venite benedicti patris mei, possidete in hereditatem præparatum vobis regnum ab initio mundi: multo magis presentia omnia largiter præbebit, quā doquidem tanta beneficia in iam conditum cōtulit. Primum, cum non esset, dedit illi vt esset, & ex puluere corpus formare dignatus est: & post hæc domum, animā dico incorpoream, per inspirationem dedit. Dein paradysum fieri iussit, & illic illum viuere præcepit: post hæc iterum, sicut clemens pater tenero filio omni copia fruente, ne insolens fiat, paruā & congruam quandam curam excogitat: sic & dominus. Adæ operationem & custodiam præcepit, vt cū voluptate vbertateq; ac iucunditate placidē hæc duo faceret, quæ procliuiratem illius morarentur & impedirent. Porro vt hæc quæ iam erant condito homini, ita & quæ sequuntur magnā & excellentem Dei in illum nobis declarant misericordiā, quam sola bonitate sua exhibuit. Et quid est quod inquit scriptura, Et præcepit dominus deus Adæ? Ecce iterum hīc etiā eadem consuetudine vtitur: vt cū sæpe idem inculcatur, diligentiori memoria doctrina suscipiatur neq; vltā feramus temerē nomina discernētes, qui aliud patri, aliud filio tribuunt, quorū vna tanten est essentia. Et idcirco indiscriminatim tribuit scriptura
K 3 . hanc

Mat. 25. 6

IN CAP. GENESES SECUNDVM

hanc appellationem nunc patri, nunc filio. Et præcepit dominus Deus Adæ, dicens: Dignum & hic fuerit obstupescere misericordiam Dei, quæ omnē transcendit rationem, quam breui hoc verbo nobis exhibet. Et præcepit, inquit. Vide statim ab initio, quanto honore hominem prosequitur. Neq; enim dixit, imperavit, vel iussit: sed quid? Præcepit. Sicut amicus amico de rebus necessariis præcipiens, loquitur, ita & Deus humanæ naturæ, quasi hoc honore ad obediendum his, quæ à se præcipiebantur, attracturus. Et præcepit dominus Deus Adæ, dicens, De omni ligno quod est in paradiso comedendo comede, de ligno autem sciendi bonum & malum, ne comedatis. Quocūq; autem die comederitis ex eo, morte moriemini. Magna huius præcepti facilitas est. Sed dilecte graue malum est desidia, facitq; ut facilia omnia, videantur difficilia: sicut studio & vigilantia, etiā omnia ardua & difficilia, facilia nobis fiunt. Quid enim, die quæso, hoc mādato facilius? quid hoc honore maius? Concedebat versari in paradiso, & visibilibus formositate oblectari, & aspiciēdo exhilarari, & fruendo magnā voluptatem percipere. Cogita q̄ iucundum fuerit videre arbores, fructibus oneratas, florū varietatē, herbarum diuersitatē, foliorum comas, atq; alia quæ verisimile est in paradiso esse, & in paradiso à Deo plantato. Propter hoc enim superius diuina scriptura dicit, Oriūq; fecit adhuc ex terra omne lignum pulchrum ad videndum, & bonum ad comedendum: ut scire possimus, quomodo fruens tanta vbertate, per magnam intemperantiam & desidiā, datum sibi mādātum præuaricatus sit. Cogita obsecro, honoris eminentiam, qua illum prosecutus est, data illi mensa propria & segregata in paradiso, ut ne putet eandem sibi & iumentis instrui: sed haberet, quasi rex in paradiso agens, deliciarū copiam, & quasi dominus aliā q̄ ministri habitationem sortiretur. Et præcepit dñs Deus Adæ, dicens, Ex omni ligno quod est in paradiso comedēs comede: ex ligno autem

HOMILIA DECIMAQUARTA.

68

autē sciēdi bonū & malum, ne comederitis ex eo. Nā quocūq; die comederitis, morte moriemini. Quasi diceret ad illum, Non molestum aliquid & graue potam ex te frui enim omnibus tibi permitto. Vnū precipio, ne tetigeritis. Et magnā penā decerno, ut vel timore coërcitus, datum à me mādātum custodias. Hæc faciebat, quasi dominus aliquis liberalis, domū magnam alicui concedens, & ut dominiū sibi saluū maneat, parū tantū pecuniā dandā ab illo præstaret. Sic sanē & misericors noster dominus, concessio omniū quæ in paradiso sunt fructu, ab vno tantū ligno abstinere iussit, ut scire debeat, q̄ sit sub domino cui obedire debeat, & parere si quid ille imperarit. Quis pro dignitate admirabitur cōmunis omniū nostri patris liberalitatē? Quā nullum adhuc bonitatis specimen præ se ferret Adā, tanta à Deo beneficia accepit. Neq; enim dimidiatam illi dedit rerum fructiōnē, neq; à pluribus abstinere iussit, & ceteris fruiset participem omniū quæ sunt in paradiso esse voluit ab vno solo ligno abstinere præcipit, monstrans re ipsa, nullius alterius gratia hoc ipsum se facere, q̄ ut tantorū beneficiorū autore agnoscere possit. Et cōsydera cū aliis etiā hic bonitatē Dei, quāto honore etiā mulierē prosequitur, quæ ex illo formāda erat. Non dū ea enim producta, quasi vtriq; mādaret, dicebat: Ne comederitis ex eo: et quēq; die comederitis, morte moriemini: manifestans supra & ab initio, q̄ vnū sunt, vir & mulier, sicut & Paulus, inquit, Caput viri mulier. Et propterea quasi vtriq; loquitur, ut post hac formata ex viro muliere, occasionem illi præbeat docendi illam præcepta. Iam scio quidem vultatissimā esse de hoc ligno quæstionē: & quod multi temerē loquuntur, & culpam ab homine in Deum transferre nituntur, audētq; blaterare, Cuius gratia dedit mādātum, quod sciebat hominem transgressurum? Et iterum, Quare iussit lignum fieri in medio paradisi? Et multa alia. Sed ne nunc ante tempus præuaricatoris videamur proflire ad ea enarranta,

Eph. 5.8

K 4

opera

IN CAP. GENESEOS SECUNDVM

operæpretium vt & nos expectemus beatū Moſen enarrantem: vt quum ad eum locum peruenerimus, tempeſtiue, quacumq; Dei gratia dederit, de ea recedentes, verum ſcripturæ ſentum, veſtram doceamus charitatem: quod ſcientes ſcripturarum veritatem, de beatam domino gloriam offeramus, & non peccatorū noſtrorum culpam inculpatiffimo deo imputemus. Iam autem ſi libet de præſenti lectione, quod ſequitur proſequamur. Et dixit Dominus Deus, Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. Ecce iterum ſimiliter dicit ſicut & prius, Dominus Deus: vt bene ſignificantes animo dicta, ne putemus diuina ſcriptura noſtras opinioniones præſtiores eſſe. Dixitq; dominus Deus, Non eſt bonum eſſe hominē ſolum. Conſydera, quomodo non ceſſat bonus Deus, ſed beneficia beneficiis cumulat, & diuitias bonitatis omni honore circumdatur, & vult animali huic rationali præſtare, vt non ſolum honeſtè, ſed & commodè viuatur. Et dixit Dominus, Non eſt bonum hominē eſſe ſolum, faciamus illi adiutricem ſecundū illum. Ecce iterum etiam hic dicit, faciamus. Sicut enim in principio cum de homine formando diceret, Faciamus hominem ſecundū imaginem noſtram, & ſecundū ſimilitudinem: ita & nunc mulierem formaturus, eodem verbo vtitur, & inquit, Faciamus. Cui hoc dicit? Non creature alicuius potentie, ſed ei qui ex ſe natus eſt, conſiliario admirabili, potenti, principi pacis, vni genito filio ſuo. Et vt ſciret Adam, quod animal formandum æqualis cū ipſo dignitatis eſſet futurum, idcirco dicebat, Faciamus illi adiutoriū ſimile ſibi. Nolo, inquit, illū ſolum eſſe, ſed producendū erit adiutorium ſibi congruum, mulierem inſinuās: & propterea dicit, Faciamus illi adiutoriū ſimile ſibi: vt cum videris ſtatim adduci beſtias, & omnia volatilia cœli, ne putes de illis eſſe dictū. Nam licet adiuuent illum in laboribus ſuis multa irrationabilia animalia nullū tamen par eſt rationali mulieri. Vnde ob hoc quū dixiſſet, adiutorium ſimile illi, ſubdit: Et formauit Deus adhuc

homilia decimaquarta. 69

de terra omnes beſtias agri, & omnia volatilia cœli, & duxit illa ad Adam, vt videret quid vocaret illa. Et omne quodcumq; vocauit Adam animam viuentem, iſtucipſum eſt nomen illi. Non temerè, neque absque cauſa hoc factum eſt, ſed propter futura. Deus enim præſcius quid nō multo poſt euenturum, oſtendit nobis quantam ſapiētiam condito homini dedit, vt cum præuaricatio mandati à Deo dati contingat, non putetur per ignorātiā peccaſſe: ſed ſcire poſſis, quod lapſus ille ex deſidia fuerit. Et quod magna ſapientia præditus fuerit, diſce ex his, quæ nunc ſunt. Et adduxit illa, inquit, ad Adam, vt videret quid vocaret illa. Fecit hoc Deus, demonſtraturus nobis magnam illius ſapientiam. Et iterum, Quod vocauit, inquit, Adam, hoc eſt nomen illi. Factum autem hoc eſt, non vt diſcāmus illius ſapientiā ſolum, ſed vt & ſymbolum domini per nominū impoſitionem cognoscatur. Nam & hominibus mos eſt hoc facere in ſignum domini, vt quum ſeruus emerint, ipſorum nomina mutant. Vnde & Adam inſtruit, vt hominibus brutis tanquā dominus nomina indat. Ne igitur hic ſubito prætereas diſce, qd dicitur: ſed cogita quantæ fuerit ſapientiæ, volatilibus, reptilibus, feris, iumentis, et aliis brutis domeſticis, et agreſtibus, & in aqua vitam agentibus, & è terra productis, & in ſumma omnibus, congrua & conuenientia ſuæ naturæ imponere nomina. Nā quodcumq; vocauit Adam, inquit, hoc nomen eſt illi. Vidisti conſummatam potentiam? Vidisti domini autoritatem? Perpēde cum aliis etiā hoc, quod & leones, & pardi, & viperæ, & ſcorpī et alia omnia etiā illis truculentiora, ad illum quaſi dominum omni cum ſubiectione acceſſerunt. Ne igitur arguat aliquis, qd à Deo ſunt creata, neq; contra opificem linguam acuat, imò contra ſuum caput, dicendo illa inutilia verba: Cuius gratia ſeræ productæ ſunt? Nam omnia perinde ac manſueta ſeruitutem agnouerunt & dominium: id quod monſtrat manifeſtè nomen impoſitio. Nomina quæ impoſuit illis, vſque in

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

hodiernum diem permanet. Ita enim hæc firmavit dominus, ut perpetuam habeamus memoriã: quem honorem initio, cum adhuc obediens esset Adam, à Domino omnium accepit, et ablati huius causam illi ascribamus, qui peccato suo hanc suam potestatem mutauit. Et vocauit Adam nomina omnibus pecoribus, & omnibus volatilibus celi, & omnibus bestis terræ. Hic iam considera voluntatis libertatem, & sapientiam eius eminentiam. Et non dic, quod ignorat quid bonum, quid malum. Nam qui potest congruis nominibus iumenta appellare, et volatilia celi, et alias bestias, neque ordinem confundit, neque mansuetis animalibus conuenientia feris imponit: sed omnibus sua dant nomina, quomodo non omni sapientia & industria pollet? Expendite tandem, quanta huius spiraculi in illo potentia, & quanta incorporeæ animæ sapientia, quam Dominus illi dedit: quod admirabile sit rationale animal hoc, ex duabus naturis constitutum, & incorporeæ animæ substantia, corpori quasi optima artifice, instrumēto coniuncta. Igitur quum tecum cogitabis tantam huius animalis sapientiam, obstupescere & admirare opificis sapientiam. Nam si coeli pulchritudo à cordato spectatore visa, illum in conditoris glorificationem producit: quanto magis rationale hoc animal, quum suam formationem & gloriam à Deo sibi datam, eminentiamque & magnitudinem donorum, et ineffabilia beneficia considerat, autorem horum cœtinuis laudibus prædicare, et pro suis viribus glorificare Deum poterit. Vellem & de sequentibus agere: sed ne multitudine eorum quæ dicuntur, dictorum obuiam memoriam, operæpretiū fuerit sermonem hoc loco claudere. Neque enim hoc solum nobis curæ est, ut multa dicamus: sed ideo dicimus, ut bene ea animis vestris commendentur, & solum sciatur quæ in diuinis scripturis continentur: sed ut & aliis fiat doctores, possitisque & alios admonere. Hoc oro, ut omnes qui hinc egrediuntur, cum proximis de nunc diebus inter se mutuum conferant, & ita omnia colligant.

OMILIA DECIMAQVINTA.

70

des, ac recentem memoria tenentes, domum concedite, apud vos ipsos ruminantes diuinas hæc doctrinas: ut huc omni cura vestra conuersa, mentesque in his occupata, possitis facile & turbulētis animi affectiones vincere, & diaboli insidias effugere. Nam quum malus ille demon videt animam de diuinis rebus sollicitam, et perpetuo illas versantem, neque appropriare audet, à spiritus operatione, quasi à successo rogo abactus. Ut igitur & nobis plurimum sit lucris, & illum vincere valeamus, & supernè nobis copiosior præstetur gratia, his vacet animus noster. Nam ita prosperabuntur in manibus nostris omnia, & erunt facilia omnia quæ difficilia erant: & bonum exitum sortientur, quæcumque contristabant. Quandoquidem si nobis curæ fuerint diuina, & ipse quoque Deus pro nobis sollicitus erit, ut magna securitate per pelagus huius vite nauigemus, duce & gubernatore Deo ipso, in illius misericordie portum occursuri. Qui gloria & imperium, cum vniuerso suo filio & Deo, simulque sancto & uiuifico illius spiritui nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

OMILIA DECIMAQVINTA.

Ingentes vobis habeo gratias, quod tanta alacritate hesternam meam accepistis admonitionem, & dictorum prolixitate non solum non estis offensi, sed & eodem rigoris tenore perpetuum audiendi desiderium, usque ad finem seruastis. Vnde in magna expectatione sumus, quod & opera ipsa, quæ à nobis consuta sunt, facturi sitis. Nam qui tanta volupitate audit, declarat ad opera quoque facienda separatum. Alioqui creber ille vester conuentus, certum argumentum est quod bene valeatis anima. Nam sicut esurire, si gnus est bonæ valetudinis: ita amare diuinam eloquia, spiritualis sanitatis indicium fuerit maximū. Quoniam autem fructus vestri studii pollicetur, quod & obediendo adimpleturi sitis: agere & nos mercedem, quam heri pollicebamur, hodie dinumerabimus.

Spiritus

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

Spiritualem doctrinā mercedem dico, quæ potest & meam augere substantiam quum dinumerauero, & vos qui recipitis, ditiores efficere. Hoc enim modo se habent spiritualia omnia. Id quod in rebus sensibilibus non est. Nam in illis ii qui dinumerant pecuniā, suam imminuunt substantiam, & locupletiores fiunt qui recipiunt: hic autem nō sic. Sed & is qui dinumerat suas facultates, magis auget, & recipientium diuitiis nonnihil accedit. Itaq; quum & nobis prompta sit beneuolentia, & vos spirituales illas opes suscepturi, sinus mentis habetis capaces: agē præstemus qd recepimus, & iterum in manus acceptis his quæ ex contextu beati Moyſi lecta sunt, inde vobis mercedem dinumeremus. Quæ igitur sunt, quæ hodie lecta in mediū afferri debent, vt thesauros sensuum in verbis latentes, diligenter quæſitos, charitati vestræ proponamus. Audite nunc scripturam dicentem, Ade verò non inuentus est similis illi. Quid vult breuiter hæc dictio, Adæ verò quare apponit coniunctionē? an non sufficebat dicere, Adæ? Non absq; ratione, neque curiositatis gratia inquirēdi talia nobis studium est: sed vt diligenter omnia vobis interpretantes, doceamus vos neq; dictionem paruum, neq; syllabam in diuinis literis contentam, esse prætereundam. Non enim verba tantum sunt, sed & spiritus sancti verba. Et propterea magnum in his thesaurum inuenire licet, etiam in vna dictione. Aufcultemus igitur, obsecro, magna diligentia: nullus deses, nullus somniculosus sit, omnes vigili animo adeste. Nullus externis occupationibus mentem distrahat, nullum seculares curæ sibi vendicent. Sed cogitet vnusquisq; spiritualis huius congregationis dignitatem, & quod ea quæ audiuius Deus per Prophetarum linguas nobis loquitur: atq; sic arrectas simul mentem & aures adhibeat, ne semen aliquod quod erogamus, in petram cadat, vel secus viam, vel inter spinas: sed integrum semen in terram bonam, latitudinem puto mentis vestræ, proiectum, largum nobis fructum afferre queat.

OMILIA DECIMAQVINTA.

71

& a nobis concredita multiplicet. Cæterum videamus quid sibi velit huius coniunctio copula, Adæ verò non inueniebatur adiutor similis illi. Vide, obsecro, diuine scripturæ accuratam diligentiam. Nam postquam dixit, Adæ verò non inuentus est adiutor: non ibi substitit, sed adiecit, similis illi: additamento illo causam nobis declarans, ob quam coniunctionis copulā addiderit. Existimo acutiores coniectare posse, & præuidere quid dicturi simus. Verum quia nostri officii est, quoniam communem omnibus doctrinam proferimus, omnibus etiā manifesta facere quæ a nobis dicuntur: agē docebimus vos cuius gratia sic dixerit: sed parumper sustinete. Nam postquam in superioribus dictis, sicut memores estis, scriptura diuina dixit, Faciamus illi adiutorium secundū eum: statim docuit nos bestiarum, & reptilium, et brutorum omnium formationē: inquit enim, Et formauit Deus adhuc de terra omnes bestias, & volucres cœli, & dixit illa ad Adā, vt videret quid vocaret illa. Et quem admodum dominus omnibus imposuit nomina, & vnicuiq; bestiarum, & volucrum, & brutorū omniū generi, suum vocabulum, iuxta concessam sibi sapientiam distribuit: vt scire possemus qd omnes illæ creaturæ, licet homini ministrarent, & nos adiuuent cooperando nobiscum, irrationabilia tamen sunt, & homine longē inferiora. Vnde ne putemus illum de illis dixisse, faciamus illi adiutorium. Nam licet adiuuent, & in multis ministerio suo seruiant, ratione tamen carent. Sanē quodd iuuent nos, rerum docet experientia: alia enim vtilia sunt ad cōuehenda necessaria, alia ad colendam terram. Quandoquidem bos aratrum trahit, sulcos facit, & variā agriculturæ opera exercet. Asinus autem ad cōuehenda necessaria vtilis est, et pleraq; animalia alia corporis nostri vsui seruiunt. Etenim oues lanam ad parandas vestes præbent, & capræ ex suis capillis aliquid nostro ministerio afferunt, laqueis et alio quoque modo nos pascunt. Proinde ne existimes, quod suprà dicti: Faciamus illi adiutorium

IN CAP. GENESEOS SECVNDVM

horum: ad hoc dictū. Ideo nunc sermonem incipiens,
inquit, Adā verō nō inuentus est similis ei. Quasi do-
ceret nos beatus Moyses, & hæc diceret verba, Hæc
oīa quidē producta sunt, & ab Adā sua acceperūt no-
mina, nihil tamē ex his omnibus dignum fuit inueni-
tum illius adiutorio. Ideo volens nos docere produ-
cendum, istucipsum sit de quo dicebat, faciamus il-
li adiutorium secundū illum: id est, simile illi: inquit
hoc est eiusdem substantiæ, dignitatēq; illo nihil infe-
rius: & hanc ob rem dicebat, Adā verō non inuenie-
batur similis illi: monstrans nobis beatus ille, quod
quantumcūq; nobis ministerium exhibent hæc brui-
ta, aliud tamē quoddam adiutorium est multis nume-
ris excellentius, quod a muliere Adā præstatur. Itaq;
omnibus animalibus iam productis, & suum nomen
a Protoplasto fortitis, misericors Deus similem illi
adiutricem vt produceret, inquirebat. Qui omnia a se
facta, per se gubernat, & omnem visibilem creaturā
produxit, is cum aliis omnibus & mulierem format.
Et vide quā diligenter formationem nos doceat.
Non postquam nos docuit, quod vellet producere il-
li adiutorium simile ipsi: nam superius dixerat, Faci-
mus illi adiutorium secundum illum: & hic inquit,
Nō inueniebatur similis illi: eam ob causam ex illius
substantia ipsam format, & inquit, Et immisit do-
minus Deus excessum in Adam, & dormiuit: & acce-
pit vnam costarum illius, & impleuit carnem pro il-
la. Edificauitq; Dominus deus costam, quam accepit
de Adam, in muliere, & duxit illam ad Adam.] Ma-
gna verborum vis est, & omnem humanum caput
transcendens. Non enim aliter possunt hæc magna in-
telligi, q̄ fidei oculis conspecta. Et immisit Deus ex-
cessum in Adam, & dormiuit. Videte diligentia deu-
tina: vtraq; posuit beatus ille Propheta, imō spiritus
sanctus per illius linguam, docens nos factorum
seriem. Immisit, inquit, excessum in Adam, & dormi-
uit. Quod tunc fiebat, neq; excessus solus erat, neque
somi-

OMILIA DECIMAQVINTA.

79

somnus solitus. Sed quia sapiens & potens nostrę na-
turæ opifex, vnam ex costis illius ablaturus erat: vt
ne sentiendo dolorem, mulieri ex se formate postea
doloris memor infensus fieret: eapropter immisso ex-
cessu, tanto illum somno oppressit, quasi crapula qua-
dam corruptus, ne quem rei quæ fiebat sensum cape-
ret: & sicut optimus artifex auferbat quod sibi vide-
batur: & supplebat vbi quid deerat, & qd inde sum-
pserat, iuxta suam formabat misericordiam. Immisit,
inquit, excessum in Adam, et dormiuit: accepit vnam
costarum illius: et impleuit carnem pro illa: vt ne pos-
set discusso somno, quod factū erat, ex vacuitate sen-
tire. Nam quantis eo tempore quo auferebatur, igno-
rauit, postea tamen cogniturus erat. Itaq; vt ne illum
in auferendo, dolore neq; ob ablationem, tristitia affi-
ceret, vtraq; sic dispensauit, vt & citra cruciatū illius
auferret, & impleto eo loco vnde abstulerat, factorū
sensum percipere non sineret. Igitur acceptam hanc
costam, edificauit Dominus deus in mulierem. Admi-
rabile dictum, nostram rationē nimia excellentia vin-
cens. Eiusmodi enim sunt omnia, quæ a Domino. Nā
hominem ē puluere formari, nō erat illo miraculo mi-
nus. Et vide iterum quomodo diuina scriptura vera-
bis nostrę infirmitati accommodis vsa sit. Et accepit,
inquit, vnam costarum illius. Ne humano more acci-
pias quæ dicuntur, sed crassa verba hæc humanæ im-
becillitati cōuenire cogites. Nam nisi his verbis scri-
ptura fuisset vsa, quomodo tam arcana mysteria dis-
cere potuissemus? Ne igitur verbis tantum addicti si-
mus, sed omnia, vt par est, de Deo sentiamus. Quan-
do quidē dum dicitur, accepit, & omnia talia, propter
nostram infirmitatem ita dicta sunt. Animaduerte au-
tem & quomodo & hic eadem vsa est consuetudi-
ne, qua supra quum de Adam ageret. Nam vt ibi se-
mel ac iterum, & sæpius dixit, Et accepit Dominus
deus hominē: & iterum, Et præcepit dominus Deus
Adā: & iterum, Dixitq; dominus Deus, faciamus illi
adiutorium simile illi: sic et nūc inquit, Et edificauit do-
minus

IN CAP. GENESIOS SECVNDVM

minus Deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem. Et paulo superius. Et immisit dominus Deus excessum in Adam: ut discas quod nullam patris & filii diuersitatem hæc dictiones indicent: sed quia vtriusque est vna essentia, indifferenter nominibus istis scriptura vtitur. Vnde & hanc consuetudinem, cum de formatione mulieris agit, similiter obseruauit, dicens. Et edificauit Dominus deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem. Quid ergo hic dicent hæretici, qui omnia curiosius explorare volunt, & conditoris omnium generationem comprehendisse se putant? Quis sermo hoc explicare poterit? Quæ mens deprehendere? Vnam costam, inquit, accepit, et quomodo ex hac vnica costa totum animal formauit? Dic, obsecro, quomodo ablatio facta est? quomodo Adam, cum auferretur costa, non sensit? Sed nihil horum dicere poteris. Vnus enim tantum sit, qui ipse est conditor. Quod si hæc quæ in manibus sunt, & animalis illius quod nobis carne cognatum est, formationem non comprehendimus: quanti delirii, & amentiae fuerit, curiosius inquirere, quæ ipsius conditoris sunt, & dicere quod illa comprehenderis, quorum neque in corpore & diuinæ virtutes iustam scientiam habent: sed cum timore & tremore glorificantes, continuo humilantur? Et edificauit Dominus deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem. Vide scripturæ diligentiam. Non enim iam dicit, formauit: sed, edificauit: quia ex iam formato partem accepit: & quasi diceret, aliquis, quod deerat dedit. Et propter hoc dixit, Et edificauit: non aliam formationem fecit, sed ex eo quod iam formatum, accepta portuncula quadam, hanc partem edificauit, & perfectum fecit animal. Quanta operum architecti Dei potentia, quæ ex tantilla particula, tam elegantia membra concinnauit, tantos formauit sensus, & perfectum, & integrum, & absolutum animal fecit: quod possit & colloqui, & communicare substantie viro multa afferre solatia? Nam ob eiuſmodi consolationem animal hoc formatum est.

Vnde

HOMILIA DECIMAQVINTA.

73

Vnde & Paulus dicebat, Non enim formatus est propter mulierem, sed mulier propter virum. Vides quomodo omnia propter virum sunt. Condita enim creatura, productis brutis, & cibo, & ministerio vtilibus: quia formatus homo indigebat aliquo confabulatore, & eo qui particeps suæ substantiæ multum solatii afferre posset. Ideo ex latere illius hoc rationale animal format, & secundum industriam suam & sapientiam perfectum et absolutum hoc facit, per omnia homini simile, & rationale, & quod posset in necessariis & commoditatibus huius vite subsidio esse. Deus enim omnia sapienti quadam ratione condidit & moderatur. Et nos qui tam imbecilli mente sumus, tametsi modum, quo facta, scire non possumus, credimus tamen quod voluntati illius omnia cesserint, et paruerint, et quicquid imperauerit factum sit. Et edificauit Deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem: & adduxit illam ad Adam. Ostendens quod propter illum istam condiderit, adduxit illam ad Adam. Quoniam nullus, inquit, in omnibus brutis adiutor sibi similis. Ecce hoc quod pollicebar: promisi enim tibi facturum me adiutorium simile tibi, nunc perfectum trado tibi. Adduxit illam ad Adam. Et dixit Adam, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Obsecro dilecte, vide hic quomodo cum ineffabili illa sapientia sibi a Deo suppeditata, cuius nobis indicia demonstrata sunt per nominum impositionem, quæ tot brutorum animalium generibus indidit, & prophetica gratia accipit. Nam idcirco docuit nos beatus ille Propheta, quod et somno, & ecstasy correptus sit, ita ut ne sensum quidem illum eius quod fiebat, acciperet: ut quum nunc discis, quod visa muliere diligenter factum enarrat: credas certò, quod spiritus sancti doctrina afflatus, et accepta prophetica gratia hæc loquatur. Quippe quum nihil de his, quæ facta erant sciret, postquam Deus hanc illi adduxit, inquit, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Alius quidam interpres, pro nunc, vertit semel. Manifestum

L

quod

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

quod semel tantum hoc factum est, neq; vltra erit talis formatio mulieris. Nunc, inquit, facta est ex viro mulier, posthac nō sic erit: sed ex muliere vir, imō nō ex muliere, sed ex vtriusq; cooperatione: sicut & Paulus inquit, Non est enim vir ex muliere, sed mulier ex viro: & non conditus est propter mulierem, sed mulier propter virum. Ac istae ipsa, dicit aliquis, ostendunt nobis quae sunt dicta, quod mulier ex viro facta sit. Verum expecta, & vide doctrinam quam subilicis: dicit enim, Veruntamen, neq; vir sine muliere, neque mulier sine viro. Quo docet nos, q; postea vtriusque congressu, vtrorumq; & viri & mulieris constitutio erit. Et idcirco & Adam dicebar, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Deinde vt scias huius prophetiae certitudinem, & quomodo vltique ad finem affulgeant illius dicta, audi sequentia.

Ista vocabitur mulier, quia ex viro suo sumpta est ista. Propter quod derelinquet vir patrem suū, & matrem suam, & adheret uxori suae, & erunt duo in carnem vnā. Vidisti quomodo omnia nobis diligenter aperuit, et singula per prophetiam suam explanavit. Ista, inquit, vocabitur mulier, quia de viro suo sumpta est. Iterum nobis ablationem costae insinuat. Deinde manifestans euentura, inquit, Propter hoc relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adheret uxori suae, & erunt duo in carnem vnā. Vnde dic, oro, habuit ille vt haec diceret. Vnde sciebat futura, q; multiplicandū humanum genus, & quod hoc viri mulierisq; congressu futurū, vnde noscebat. Congressus enim ille post praeuicationem fuit. Nam vltique ad illam quasi angeli versabantur in paradiso, nō concupiscentis flagrantes, non ab aliis affectionibus infestati, non naturae necessitatibus obnoxii: sed prorsus incorruptibiles & immortales conditi, neq; vel vestimentorum amictu ibi egebant. Erant enim, inquit, ambo nudi, & non erubescabant. Peccato enim & praeuicatione nondum praesente, gloria, quae superne venerat, vestiti erant: & ideo non erubescabant.

Post

HOMILIA DECIMAQVINTA. 74

Post transgressionem autem praeepti, introgressa est & erubescētia, & nuditatis agnitio. Vnde igitur, dic quae, habuit, quod haec sciret? Nōne prophetica gratie particeps, omnia haec spiritualib; videbat oculis? Haec nunc nō absq; ratione prolixioribus dico, sed vt etiam hinc immodicam Dei misericordiam discatis, quam humano generi exhibuit. Data illi ab initio vltima angelica, & innumeris in illū collocatis beneficiis, & cum aliis omnibus etiam prophetica dignitate cōcessa: vt cum videritis hominē post tot beneficia derelinquere, culpam in Deum ne reieceritis, sed ipsi totū imputeris. Ipse enim sibi metipsi omnium malorum autor fuit, quod & postea discetis, tum quod tātis bonis excidit, tum quod ob praeuicationem condemnatus est. Nam cum cogito vite illius statum, quem illi Dominus dedit, tam multifaria in ipsum beneficia cumulando: & primum quidem quod ante ipsius formationem propter ipsum, totum hunc mundum, & creaturas condidit: et postea ipsum formauit, vt factus visibilibus omnibus frueretur. Dein q; vt iussit esse paradysum, in illo statim ipsum vitam agere voluit, animalia bruta ab illo separauit: omnium illi dedit potestatem, quasi dominum seruus & subditis nomina imponere iubendo. Postea, quia solus erat, cum indigeret aliquo adiutore, qui naturae eius particeps esset: neque hoc omisit, sed producta muliere, modo quo sibi placuit, illam ipsi in manus concedidit, propter haec omnia, prophetiae quoq; dignitate illum insigniuit. Et quod summa, & caput aliorum est beneficiorum, donauit illi vt ab omnibus curis & sollicitudinibus corporis liber esset: neque vllis vestium indumentis, neque alio aliquo indigere illum permisit: sed vt dixi, quasi angelus terrestris super terram versari voluit. Cum igitur omnia haec supputo, obstupesco, & Domini misericordiam in humanum genus, & hominis desiderium, & diaboli inuidensiam. Non enim ferebat malus ille daemon videre in corpore hominem angelicam vitam agentem.

L. 1. Cates

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

Ceterum ne nimia prolixitate sermonem extendamus, si placet, reponemus in posterum quæ de diaboli insidiis sequuntur, vestram orantes charitatē, vt diligenter ea quæ dicta sunt memoriæ commendetis, et vobiscum expendatis ea omnia, vt profundius in cogitationibus vestris confideant. Nam si continuò beneficiorum Dei, quæ in nostrum genus contulit, recordamur, & ipsi grati erimus, & ad virtutis viam magna erit extimulatio. Quippe manifestum, quòd beneficia Dei secum recogitans, operam dat ne illis indignus videatur: sed tanti studii & gratitudinis est, vt & alia consequenter mereatur. Ita liberalis est Dominus noster, vt quando videt nos bene & cum gratitudine vti his, quæ iam nobis cōcessit, vltra nos potioribus maioribusq; muneribus impleat. Tantum nobis nostra salus curæ sit, ne ita incogitater & absq; fructu tempus transeamus: neq; hoc attēdamus, quòd dimidium quadragesimæ transierit, sed si qua in hoc tempore à nobis bene gesta sunt, & si quas affectionum perturbationes correxerimus. Nam si quotidianis spiritualibus doctrinis refocillati, semper iisdē muneribus, neq; in virtutibus creuerimus, neq; peccatorum genera è pectoribus nostris effugauerimus, non solum inde nihil erit vtilitatis, sed & plurimum nocuerunt. Quandoquidem, qui in tanta cura nihil lucrifacit, neq; proficit, maiore sibi coaceruabit gehennæ ignem. Ideo oro, vt reliquum ieiunii tēpus, in hoc quod tempus habemus, sicut oportet, insumamus, & singulis hebdomadis, imò singulis diebus nos ipsos cōsideremus, & negligentia ab animabus nostris repellamus, & honorū operum possessionē conquiramus, sicut Propheta noster admonuit, Declinemus à malo, & virtuti studeamus. Hoc etenim verum est ieiunium. Iracundus ferocem perturbationē pia cogitatione ab anima eliminat, mansuetudinē autē & lenitatē amplectemur. Deses & intemperans, & formosorum corporū curiosior spectator cogitationes suas refrenet, & in latitudine mentis suæ inscribat legem

Psal. 36. c

HOMILIA DECIMAQVINTA.

75

gem Christi dicentem, Qui inspexerit mulierem vt concupiscat illam, iam adulterium commisit cum illa in corde suo. Vnde incontinentiæ vitium effugiat, & sobrietatis virtutem operetur. Qui præcipitis & temerariæ lingue est, & quæcunque obuenientia effutit, imitetur beatum Prophetam & dicat, Pone Domine custodiam ori meo, & ostium munitionis labiis meis. Et nunquam temerè & absq; vtilitate proferat verba, sed audiat Paulum, dicentem, Omnis vociferatio, & furor, & blasphemia, & obscenitas, & vrbalitas tollatur à vobis cum omni malitia. Et iterum, Si quis sermo bonus, ad ædificationem vtilis, vt det gratiam audientibus. Iuramenta quoque modis omnibus fugiat: audiēs sententiā, quæ dicit, Dictum est antiquis, Non peierabis: ego autem dico vobis, Non iurandum omnino. Ne igitur dicat aliquis, In re iusta iuro. Neq; enim in re iusta, neq; iniusta iurare licet. Purum à iuramentis seruemus os. Et his omnibus muniamus nostram linguam, labia et mentem, ne vel quid malarum cogitationū intrinsecus nascatur, vel per linguam pronuntietur. Aures quoque sepiamus, vt secure sint, & ne vanas fabulas audiant. Sicut & beatus Moses præcepit, dicens, Auditum vanum ne accipias. Et iterū beatus David dicebat, Obstrextam dilecte, quanta nobis vigilantia opus, quanta opus seruitutis ad virtutē? quomodo & parua particula neglecta, totius periculum infert? Quocirca & alibi clamat beatus David, accusans hoc facientem, & dicens, Sedens aduersus fratrem tuum obloquebaris, & contra filium matris tue ponebas scandalum. Si sic nostra omnia membra muniuerimus, poterimus ad virtutis opera excitari, & linguam in laudibus & glorificatione Dei occupare: aures autem in auditu & disciplina diuinorum eloquiorum, & mentem in spiritualibus dogmatibus contemplandis: manus verò non in rapina & auaritia, sed misericordia & bonis operibus faciendis: & pedes non in theatris & spectaculis

Mat. 5. a

Psal. 140. a

Ephc. 4. g

Mat. 5. c

Deut. 5. h
Psal. 100.

Psal. 49. a

L 3 culis

IN CAP. GENESEOS TERTIVM

culis damnosis, equestribusq; ludis, sed in ecclesiis
& domibus precationum, & martyrum loculis,
vt ab illis benedictionem percipiamus, & nos a
diabolicis laqueis irretiri non sinamus. Si sic solliciti
nostram salutem curauerimus, poterimus & ex iesu
nio lucrum facere, & demonis insidias effugere, &
magnam supernę gratiam assequi: quā vt nos omnes
assequamur, concedat gratia & misericordia Domi
ni nostri Iesu Christi, cum quo patri sanctoq; spiritui
sit gloria, imperium, honor nunc & semper & in secu
la seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMASEXTA.

Hodie vobis dilectissimi, spirituales thesaurum
aperire volo: q licet inter multos diuidatur, nun
quā tamen absuntur: omnes enim locupletat, non
tantum nulla sui imminutione, sed & quodam aug
mento. Nam sicut, si quis de sensibili thesauro vel paru
am acceperit portionem, multas tamen diuitias in
de sibi parabit: ita & in diuinis scripturis, etiā in bre
ui lectione, sensuum grauitas & ineffabiles inueniun
tur diuitie. Talis enim natura huius thesauri, vt abun
dare faciat eos qui se inueniunt, & nunquam deficiat.
Fontis enim huius scaturigo est spiritus sanctus. Re
liquum, vestrum fuerit quę propozita sunt summa ser
uare memorie diligentia. Ceterum, vt facile dicta as
sequi possimus, tantum quod nostrum est, magno stu
dio afferamus. Gratia enim parata est, & requirit eos
qui se largiter suscipiant. Audiamus igitur quę hodie
sunt lecta, vt discamus Dei misericordiam, & quan
to, salutis nostre gratia, sermonis temperamento sit
vtilis. Et erant ambo nudi tam Adam quā vxor
eius, & non erubescabant. Confydera, quāso, emi
nentem beatitudinem, quomodo superiores fuerint
omnibus corporalibus necessitatibus, quomodo ter
ram quasi celum incoluerint: & quā essent in corpo
re, nihil corporale tulerint: neq; tecto, neq; veste, neq;
alio tali opus habentes. Porro diuina scriptura non
simpliciter & absq; ratione hoc nobis significauit, sed
vt cum

HOMILIA DECIMASEXTA.

76

vt cum didicerimus vitam illorū tristitie dolorisq;
expertem, & angelicum quendam statum (vt ita dic
cam) & postea viderimus illos omnibus illis desti
tuti, & quasi ē magnis diuitiis in extremam inopiam
redigi, ipsorum peccato totum quod sit ascribamus.
Operepretium autem lecta ipsa audire. Nam, vt dixit
beatus Moyses, quod nudi erant, & non erubescerāt:
neq; enim sciebant se nudos esse, mira gloria amicti,
& maiori quā vllus vestitus posset ornare, inquit,
Serpens autem erat prudentissima omnium bestiarū
super terram, quas fecerat Dominus Deus. Et dixit
serpens mulieri, Quid quod dixit Deus, ne comeda
tis ex omni ligno quod est in paradiso? Vide magni
demonis inuidiam, & multiplices technas. Quan
do quidem sciuit hominem formatum in summo esse
honore, & nihil minus habere angelis ipsis, sicut &
beatus David inquit, Minuisti eum paulo minus ab
angelis. Atque hoc ipsum paulo minus inobedientie
peccatum introduxit. Nam post prauaricationē hoc
loquutus est Propheta. Videbat igitur super terram
angelū terrestrem, & a sua rodebatur inuidia demon
malorum autor. Quoniam quum ipse inter supernas
virtutes esset, & ob voluntatis suę nequitiam, & ma
litiam excellentem, ē summo illo ccelo proiectus fue
rit, magna vltus est machinatione: vt et hominem gra
tia Dei priuare, & ingratiū factum, a tantis bonis per
diuinam bonitatem ipsi concessis, nudare posset.
Et quid fecit? Inuento animali hoc, serpentem dico,
qui cetera calliditate sua vincebat, sicut & Moyses
testatus est, quum dixit, Erat autem serpens pruden
tissima omnium bestiarum super terram, quas fecit
Deus: eo quasi instrumento quodam vltus, per quod
mulierem, vtpote simplicius & infirmius vas illius
familiaritate in errorem & deceptionem prouoca
ret. Et dixit serpens mulieri, Collige hic, quod ab
initio nulla bestiarum super terram terrebat vel via
rum vel mulierem: sed dominium & subiectionem
agnoscebāt omnia. Et sicut nūc domestica animalia,

Psal. 8. b.

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

ita & fera & immāsuera tūc subdita erāt. At forte hic dubitauerit quis, & vt sciat quāserit, num et hoc animal rationis fuerit particeps? Non ita est: absit. Nam sequentes scripturam hoc expendere debēt, q̄ verba quidem sunt diaboli, quem sua inuidia concitabat, vt ita hominē falleret. Animal autem hoc, vt instrumento accommodo vtebatur diabolus, quod suarum fraudium esca deuorata, supplantare primum posset mulierem, quāe facilius decipi poterat, & postea per illam etiā Protoplastum supplantaret. Itaq; hoc brutū vritur ad insidiarum suarum machinatiōes, & per ipsum mulieri loquitur, & inquit: Quare dixit Deus, ne comedatis ex omni ligno quod est in paradiso? Considera, obsecro, malignitatis excellentem subtilitatem. Inducit enim sub ratione consiliū, & interrogationis, etiam quod non erat dictum, quasi, scilicet, curam ipsorum haberet id quod ostēditur, quū inquit: Cur dixit Deus, ne comedatis de omni ligno quod est in paradiso? quasi diceret malignus ille dāmon: Quare Deus priuauit vos tanta fructuione? cur nō concedit vt participes sitis bonorum quāe sunt in paradiso? sed praestitit quidem vt visu frueremini, maiori tamen voluptate interdixit. Cur dixit Deus. Quare inquit hoc? quāe utilitas versari in paradiso, & non frui his quāe in illo sunt? Sed ideo maiorem fertis deulorem, quod spectare quidem vobis licet, frui non licet. Vidisti quomodo per verba, quasi per escam vitus suum immittit. Debebat mulier ex ipso aggressu eminentem coniectare malitiam, tum quod dicebat quāe non erant vtilia: tum quod quasi curam ipsorum gerat, vt scire posset quāe illis a Deo praecepta, & sic ad praeruaricationem ipsos trahere. Igitur quum posset statim illius imposturam videre, & auersari verba vti nugacia, & seipsam in tantam humilitatem nō reuocare, noluit. Oportebat, inquam, initio colloquū illius non ferre, sed illi soli loqui, propter quem, & in cuius adiutorium facta particeps dignitatis illius. Quia autem, nescio quomodo, allecta, familiaritatem serpenti

HOMILIA DECIMASEXTA.

77

serpentis tulit: per quem, vt instrumentum, perniciosissima diaboli verba suscepit: congruum erat statim quū disceret ex verbis ab illo dictis, quā diuersa a verbis Dei essent, & quod alia quidem conditor imperasset, alia autem ille, & planē cōtraria Deo diceret: vt ipsa auersaretur, & fugeret illius consuetudinem, abominareturq; illum, qui suam linguam contra datum illis mandatum acuere audebat. Verum quia nō seipsam attendebat, non solum est illum auersata, sed omne mandatum illi detexit, & margaritas porcis obiecit, impleturq; q̄ a Christo dictum, Ne mittatis margaritas vestras ante porcos: ne fortē conculcent illas pedibus suis, & conuersi vos distrupant. Id quod & factū est. Apposuit enim porco, huic male bestiae, dāmoni videlicet, qui per serpentem operabatur, diuitias margaritas: & non solum illas conculcauit, sed & dictis se opposuit: & conuersus non ipsam solum, sed cum ipsa Protoplastum quoq; in morbum inobedientiae perduxit. Tantum malum est absque delectu cuius diuina mysteria detegere. Audiāt qui sine discrimine simpliciter cum omnibus colloquuntur. Neque enim ibi Christus de porcis praecipit, sed homines porcinis moribus denotat, qui sicut bruta illa in peccati luto inuoluuntur: docens nos, vt personarum diuersitate, & vitae rationes inquiramus, quādo aliquid diuinorū eloquiorū exponere opus fuerit ne & illos & nosmetipsos laedamus. Nam qui tales sunt, non solum nihil lucri ex dictis aucupamur, sed & bonas illas margaritas absq; disquisitione illi propositas, secum in suae perditionis profundum abiiciamus. Ideo cū diligentia obseruanda sunt haec, ne eadē patiamur quāe illi qui hic decepti sunt. Nam & nunc si voluisset mulier non proponere margaritas porco, neq; ipsa in praecipitum ruisset, neq; virum secū traxisset. Sed audiamus quid illi respondeat. Nam, vt dixit, cur dixit Deus, de omni ligno paradisi ne comedatis? inquit mulier serpenti: De omni ligno paradisi comedimus: de fructu autem ligni quod est in

Mat. 7.2

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

medio paradisi, dixit Deus, ne comedatis, neq; attige-
ritis ipsum, vt non moriamini.] Vidisti malignita-
tem, dixit quod non erat, vt in colloquium prouoca-
ret, & disceret quod erat. Mulier enim postea con-
fessus quod beneuolē erga se affectus esset, totum mā-
datum detexit, diligenterq; recensuit omnia, & respō-
so suo omnem sibi metipsi defensionem abstulit.
Quid enim potes dicere, o mulier? Cur dixit Deus,
ne comedatis de omni ligno quod est in paradiso.
Oportebat te auersa abundam ab eo, qui diuersa a deo
dixerat, dicere, Apagē, impostor es tu, nescis neque
mandati nobis dati potentiam, neque quantis frui-
mur, neque copiam eorum que nobis suppeditantur.
Nam tu quidem ais Deum dixisse, quod nullum de-
gustare debeamus lignum. Dominus autem & con-
ditor, ob immodicam suam bonitatem nobis permi-
sit frui, & potestatem habere omnium, & ab vno tū-
tū abstinere iussit, idq; nostrae curae gratia, vt ne pa-
ticipes illius, morte occumberemus. Oportebat siquī-
dem prudens fuisset, his ad illum dictis illum omni-
no auersari, nihilq; vltra illi loqui, neque audire lo-
quentem: sed reuelato praecepto, & narratis Dei ver-
bis, aliud letiferum, & perniciosum consilium ab il-
lo accipit. Nam postquam dixit mulier, De ligno pa-
radisi edimus, de ligno autē quod est in medio para-
disi, dixit Deus, Ne comedatis ex illo, ne moriamini:
Iterum malignus salutis nostrae inimicus contrarium
Deo consilium affert. Quippe cū misericors Deus,
ob magnam nostri curam sumere prohibuerit, vt ne
per inobedientiam mortales fieremus ille dicit mu-
lieri. Non morte moriemini. Quali venia quis digna-
retur mulierem? omnino enim aures occludere pos-
tuerat, illo temeraria haec dicente. Nam cum deus
dixerat, ne comedatis, vt ne moriamini: ille inquit,
non morte moriemini. Dein non contentus, quod di-
xerat contraria dictis Dei, inculcat eum etiam vt in-
uidū opificem, quō sic fraudes suae procedant, & sup-
plantata muliere propositum suum impleat.

Non

HOMILIA DECIMASEXTA.

78

Non morte moriemini. Sciebat enim Deus, quod
quocunq; die comedetis ex eo, aperietur oculi vestri,
& eritis sicut dii, scientes bonū & malum.] Ecce ni-
hil nisi escam: calicem enim perniciosi veneno plenū
mulieri dedit, quae letiferum hoc esse videre noluit.
Poterat enim, si voluisset, ab initio hoc scire. Sed vt
audiuit ab illo, q; ideo esum hunc prohibuisset deus,
quia sciret oculos nostros apertos futuros, & nos si-
cut deos fore, scientes bonum & malum: diuinitatis
spe inflata, magna quadam secū concipiebat. Tales
enim sunt machinationes inimici, vt quādo per dece-
ptionē in sublime subdu xerit, tādē & in profundū
per praecepti deiecit. Igitur vt diuinitatem mēte sua
imaginata est, ad esum properauit, & illuc postea si-
xit & cogitationē & mentē. Et nihil aliud consyde-
rabat, q; vt calicem a maligno dæmone temperatum,
epotaret. Nam q; accepto pernicioso illo serpēini cō-
siliū veneno, tale ipsi seudū fuerit, audi scripturam di-
centē: Et vidit mulier, q; bonum esset lignū ad ve-
scendum, & gratum oculis ad videndū, formosūq;
ad contemplandū: & accepit de fructu illius, et come-
dit.] Verē corrumpunt bonos mores colloquia pra-
ua. Quare enim nō ante diabolicum consilium, huius
pulchritudinē vidit? sed timebat mandatum Dei, &
subsequiturū supplicium: nunc autē postquā a mala
hac bestia decepta est, ita vt crederet q; per hoc non
solū non offendantur, sed & deo aequales sint futuri:
tunc illam spes promissionis ad sumendū cibū impu-
lit: neq; intra suos limites contenta, sed inimico & ho-
sti salutis nostrae maiorem fidem habens, quā ver-
bis Dei: didicit experientia ipsa non multo post con-
siliū perniciosū, & quanta calamitas ipsos deprehē-
ra esset. Nam vt vidit, inquit, quod lignū esset bonū
ad vescendum, & quod oculis gratum ad videndum,
& formosum ad contemplandum, cogitauit secū, for-
tē ex diaboli deceptione, quam per serpētem ille as-
ferebat. Si & ad vescendum bonum est lignum, in
quo tanta formositas, & quod tantum oblectare po-
test

1. Cor. 15. d

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

teft oculos, etiam præbebit nobis eius sumptio sum-
mum honorem, & habebimus eandem quam condit-
tor dignitatem: quare non sumeremus de eo? Vidisti
quomodo illam diabolus captiuam duxit, & allexit,
rationem, fecitq; vt quæ supra suâ dignitatem erant,
sapere auderet, quò inflata spe vana, & ab his quoq;
quæ ipsi concessa erant, excideret. Et accepit de fru-
ctu illius, & comedit. Et dedit etiam viro suo, qui
erat cum illa, & comederunt: & aperti sunt oculi illo-
rum, & cognouerunt quod nudi essent.] Quid feci-
sti o mulier? Quare pernicioso consilio accepto, legē
à Deo datam conculcasti & contempsisti, & in tan-
tā venisti intemperantiam, vt non contenta tor-
torumq; fruitione, etiam vnicum hoc lignum, quod
ne comederes præceperat Dominus, ausa sis contem-
tare? & fide habita his quæ à serpēte dicta sunt, fide-
lius putasti illius consilium quàm mandatū à condit-
tore datum: Et in tantum decepta es, vt ne venia qui-
dem digna dei sis: neq; enim eiusdem naturæ erat qui
hoc consulebat: ex subditis erat & seruus, & sub tua
potestate erat: quare sic teipsam confudisti? Quare
illo relicto, propter quem formata es, ad cuius auxi-
lium producta es, cuius dignitatum particeps, & cū
quo eiusdem es substantiæ & vocis, in familiaritatem
serpentis venire decreuisti, vt à diabolo per hanc be-
stiam acciperes consilium, quod manifestē contrariū
his quæ à Deo iniuncta: neq; sic auersata es illum, sed
spe promissionis, de cibo illo sumere ausa es? Esto igitur
teipsam in tantum præcipitium depuleris, & hono-
re maximo priuaueris: quare & virum tantæ rui-
næ socium facis? Et cuius te adiutricem esse oportebat,
illi ius facta es insidiatrix, & illum quoque tecum
à gratia Dei ab alienas. Quæ te prodigiosa insania in
tātam audaciam induxit? Non satis erat tibi beatam
hanc vitam agere, & corpore quidem vestiri, neque
corporalis alicuius indigam esse: omnibus in paradiso
frui, excepto vnico hoc ligno: visibilia omnia sub
tua esse potestate, & te esse omnium dominam?

Sed

ROMILIA DECIMASEXTA. 79

Sed vanis decepta promissionibus, sperabas etiam
in summum peruenire honoris fastigium. Idcirco dis-
scas te ipsa, quòd non solum illam non assequeris, sed
& omnib; iam à Deo tibi datis priuabis & teipsam,
& virum. Atq; in tantam pœnitudinem venietis, vt
& serus vester dolor futurus, & malignus hostis (qui
hoc damnosum vobis consilium suggessit) risurus, et
super vos incessurus sit: vtpote iacentes, & eos qui
huc eadem quæ sibi obuenerunt. Etenim sicut ille su-
pra quàm decebat de se sentiens, à concessa dignitate
deturbatus, & è cœlis in terram deiectus est: istucip-
sum & vos facere, & per mandati præuarcationem
in mortis venire pœnam voluit, ita suæ satisfaciens
inuidiæ: sicut & Sapiens quidam dicebat, Inuidia au-
tem diaboli, mors in mundum intrauit. Et dedit
etiam viro suo, & comederunt: & aperti sunt oculi
amborum.] Magnum & viri peccatum est. Nam li-
cet illa eiusdem generis esset, & mulier, attamē opor-
tebat virum maioris facere præceptum Dei, quod cō-
tinuo illi insonabat, quàm illicitam hanc concupiscē-
tiam: & non fieri præuarcationis participem, neque
ob minimas voluptates tātis seipsum priuare bonis.
& offendere benefactorem, qui illum tanta liberali-
tate amplexatus est, vitamq; doloris & laboris aliis
nīs expertem cōcessit. An non licebat omnibus aliis
quæ in paradiso erant frui? Quare tam leue mandatū
neq; ipse voluisti seruare? sed fortē audiuisti à mulie-
re consilii promissionem, & spe etiam ipse inflatus, ci-
bi statim particeps factus es, & idcirco vtriq; suppli-
cium luetis. Docebitq; vos rerum experientia, nō es-
se fidelius maligni demonis consiliū, quàm Dei præ-
ceptum. Et dedit etiam viro suo, & comederunt,
& aperti sunt oculi amborum, & cognouerunt quòd
nudi essent.] Quæstio magna nobis hic nascitur, eā
scilicet, quam pridie pollicebat charitati vestra. Me-
rito enim quis rogauerit, quam virtutē habuerit hoc
lignum, cuius esus illorum oculos aperuerit, & qua-
re lignum scētici boni & mali vocetur. Et, si placet,
expectare,

IN CAP. GENESEOS TERTIUM

expectate, vt pauca etiam de his differēs charitatem
vestram doceam. Quod si vouerimus prudenter,
quæ in diuina scriptura dicuntur intelligere, nihil di-
ctorum nobis difficile erit. Neque enim esus ex eo il-
lud oculos illorum aperuit. Nam & ante esum vider-
bant. Sed quia gustus ille inobedientiæ erat argumē-
tum, & præuicatio mandati à Deo traditi: ob quā
causam postea ablata est gloria, quæ illos circunda-
bat, quia se indignos tali honore fecerant: propterea
scriptura morem suum obseruans, inquit, Comede-
runt & aperti sunt oculi amborum, & cognouerunt
quod nudi essent. Nudati propter peccatum, super-
næ gratiæ amictu, & sensibilis suæ spoliatiōis seu-
sum acceperunt, vt per erubescētiā, quæ inuade-
bat ipsos, certō scirent in quantum periculum se ad-
duxisset mandati Dominici præuicatio. Qui enim
antea fruebantur tanta fiducia & neque sibi consci-
erant sese nudos esse, nec nudi erant, quandoquidem
superna ipsos gloria quouis vestimento honestius re-
gebat: post esum autem, hoc est, post præuicatiōem
præceptorum in tām humilitatem redacti sunt, vt
ob intolerabilem erubescētiā vestem tunc quere-
rent. Quippe mandati præuicatio vt superuenit, ve-
stem illam nouam, & admirabilem gloriæ, inquam,
ac supernam beneuolentiā, expoliāuit, & tam con-
fusione indicibili circumdedit: quā nuditatis seu-
sum præbuit. Et consuērunt folia ficus, & fecerunt si-
bimetipsis succinctoria. Obsecro dilecte, cogita, quom-
modo, & à quanto fastigio in profundum precipitiū
defecit illos diaboli consiliū. Nam tanta gloria diu-
dum circumdati, nunc folia ficus consuunt, & sibi suc-
cinctoria faciunt. Hoc diabolica deceptionis luctu-
est. Hoc machinabatur illius consiliatio, vt non so-
lum maiora non conferret, sed & nudaret, & desitue-
tos ab his quæ habebant, ostenderet. Itaque quia cibi
ocasio præuicatiōem fecit: idcirco inquit, Et co-
mederunt, & aperti sunt oculi amborum: non de sen-
sibilibus oculis dicens, sed de sensu mentis. Quia
post

NOMILIA DECIMASEXTA. 85

postquam mandata transgressi sunt, Deus eos sentire
fecit ea, quæ ante ob singularem illius in se beneuo-
lentiam non sentiebant. Igitur cum audieris, quod
aperi sunt oculi illorum: hoc cogita, quod fecit illos
postea nuditatem sentire, & auferri gloriā illā, quā
ante esum fruebantur. Quod autem hæc sit scriptu-
ræ consuetudo, audi illam alibi dicentem: Nam cum
ancilla Saræ dominum fugiens, erraret, & posito lux-
ta abietem puero, à longe consideraret illius mortē,
inquit, Aperuit Deus oculos Agar, non quod ante
hac non viderit, sed quod mentem illius excitaret.

Ex. n. b. c

Vides quod verbum, Aperuit, non de corporalibus
oculis dicit, sed de sensu mentali. Idipsum & de altera
questione dixerim, quæ hic prospectat. Dicunt enim,
Quare lignum scientiæ boni & mali vocatur? Sunt
enim contentiosi multi qui dicere audent, quod post
esum ligni scientiā habuerit Adam ad discernen-
dum bonum & malum: id quod extremæ fuerit anti-
tix. Nam propter hoc pridem quum præuiderimus
hæc, de sapientiā homini à Deo tradita tam multis
tractauimus, ostendentes hanc ex nominum imposi-
tione, quæ feris omnibus & volucris coeli, & bru-
tis indidit: & quod cum tam inenarrabili sapientiā
& prophetiæ gratiā fuerit allequutus, vt ne quis
hoc dicere ausit. Igitur qui nomina animantibus
dedit, quique admirabilem prophetiæ gratiā fuit
allequutus, quā de muliere pronuntiāuit, sicut iam
diximus, quomodo ignoraret quid bonum & quid
malum? Quod si receperimus, iterum blasphemias
in conditorem transferemus. Nam quomodo igno-
ranti præciperet, quod malum sit transgressio?
Verum non ita est, absit: sed scitit clarē. Enimvero
hac de causa animal hoc ab initio libero arbitrio es-
se fecit. Quod si non fuisset, neque cum mandatum
præuicatus est, illum puniri: neque si seruasset, re-
munerari oportebat. Factus enim mortalis est pro-
pter præuicatiōem, vt ex hoc mandato, & his quæ
sequeuta sunt, claret. Audi enim mulierem ipsam lo-
quentem

IN CAP. GENESEOS TERTIUM

quentem serpenti, De fructu ligni huius in medio paradisi, dixit Deus, ne comedatis ex eo, vt non moriamini. Itaq; ante prauaricationem immortales erant, alioqui post cibum non hoc supplicii loco imposuisset. Quis ergo ferret quod homo post esum de ligno acquireret primò scientiā boni & mali, qui & antea tanta sapientia plenus erat, & cum scientia etiā propheticam gratiam assequutus fuit? Et quomodo hoc rationi consonum, vt sciat caprarum, & ouium, & omnium brutorū natura, quę herba salutaris, et cibo utilis, & quę pernicioſa, vt illā inquirat, hanc fugiat, & hominem rationale animal nescire quid bonum & quid malum? Sed ecce, inquit, scriptura lignū hoc vocat, lignum scientiæ boni & mali. Neq; me hoc latet: sed si proprietates diuinæ scripturæ discere volueris, scies quare hoc nomen huic ligno tribuit: non enim quod homini scientiam dederit, sic vocatum est: sed quia per illud facta est transgressio mandati. Et ex illo postea intrauit scientia & erubescencia, & propterea sic appellatum est. Mos enim diuinæ scripturæ est, a rebus contingentibus nomina locis imponere, sicubi res contingant. Itaq; propter lignum hoc vocatum est lignum scientiæ boni & mali, quia circa illud observatio & transgressio mādati. Miseri cor enim Deus a principio docens hominem, quod habeat conditorem & factorē eum qui visibilia omnia produxit, ipsumq; formauit: per vnum tantum mandatum declarauit se dominum esse. Et quasi liberis dominus, magnam & admirabilem quandam domum alicuius vsui donans, nec recipere vult quod se decet: sed paruulam aliquam partem accipit, vt domini ius saluum sibi maneat: vt ille interim sciat qd non ædificii dominus sit, sed gratia & misericordia domini fruatur huius vsu. Sic utiq; & dominus noster, cum visibilia hæc omnia homini concederet, & præstaret illi vt versaretur in paradiso, & frueretur omnib; quę in illo sunt: vt ne paulatim distracta mente putet visibilia hæc per se esse, sentiatq; aliquid super præ-

HOMILIA DECIMASEXTA.

81

præse: iussit ab vno ligno abstinere, magna definita poena, si hoc transgrediat: vt scire possit, qd dominum habeat, cuius beneuolentia & ceteris fruatur. Verū quia in magna inconsiderantia vixit, sicut & mulier, in ruinā tantam concidit, vt prauaricaretur præceptū traditum, & lignum degustaret. Atq; ideo bene hoc lignū scientiæ boni & mali nominauit, nō qd antea ignorauerit. Nam sic nō ignorauit. Serpenti enim mulier, inquit, Dixit Deus, ne comedatis ex illo, ne moriamini: & sic sciebat qd mors poena esset, si mandatum prauaricaretur. Sed quia post huius esum, & superna gloria spoliari, & sensibilem nudationem experti sunt: ideo vocauit lignū scientiæ boni & mali. Erat enim circa illud, quasi quædā obedientiæ exercitatio. Didicistis, quare dixit qd aperti sunt oculi illorum, & cognouerunt qd nudi erant? Cognouistis, quare lignum hoc scientiæ boni & mali vocetur? Cogita enim quanta confusione digni facti sunt. Deniq; post huius esum, cū transgressi fuissent præceptū Domini, consueuerunt folia ficus, & fecerūt sibi succinctoria. Vide a quanta gloria in quantam vilitatem deducti sumus, qui antea quasi terrestres angeli vivebamus. Tegmen sibi ex foliis excogitant: tantum malum est peccatum. Non solum enim nos a superna gratia alienos facit, sed & ad multā confusionem & humilitatem deducit: & cū nos priuat a bonis quę iam possidebamus, omnē etiā fiduciam aufert. Sed ne omnino tristē faciam sermonē, sursum deorsumq; versando peccatum, quod per esum ligni & inobedientiam hominem detegit: agē si placet, ab hoc ligno ad lignum crucis sermonē vertamus, & videamus quęnam mala illud intulit, & quę bona istud cōciliauit. Imo neq; lignum attulit mala, sed voluntas peccans, & contemptus circa præceptum habitus. Lignum illud mortem introduxit. Nam post prauaricationem mors intrauit, sed istud immortalitatem largitū est. Illud ē paradiso eiecit, istud in cælos nos reduxit: illud propter vnā transgressionē tanti supplicii reū

M

Adam

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

Adam fecit, istud nos plurimis peccatorum sarcinis
exonerauit, fiduciamq; ad dominum nobis concessit.
Vidisti ligni & ligni differentiam? Vidisti diaboli ma-
lignitatem, & hominis peccatum, & Domini misericor-
diam? Quonia ipsum verum Deum nostrum decet glo-
ria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

Satis, opinor, pro nostra virili heri locum de ligno
interpretantes, enarrauimus. Docuimus enim cha-
ritatem vestram, quare diuina scriptura ligni cogni-
tuum boni & mali vocet: proinde hodie animus est
ad frequentia pergere, vt discatis ineffabilem Dei mi-
sericordiam, & quanta sermonis attemperatone vsus
sit, nostrae naturae prouidentiam & curam habens.
Omnia enim fecit & operatus est, vt rationale hoc
animal, a se conditum, in omni honore esset, & in nul-
lo angelorum vita minor foret, sed & in corpore, et
eorum possideret impassibilitatem. Ceterum vt vidit
vtrosque peccando transgressos per negligentiam ea
quae a se praecipua erant, & quantum minis eos munie-
rat & retraxerat, neque nunc tamen a misericordia sua
cessat: sed semper sibi similis, quasi clementissimus pa-
ter, filium indignum quid nobilitate sua commisisse, et
a summo honore in extremam vilitatem redactum vi-
dens, paternis visceribus commotus, non illum consili-
um inopem, & auxilio destitutum sinit: sed iterum suum
agit officium, breui illum a leuitate liberatum, pri-
stinae restituens dignitati. Simili modo bonus Deus
miseratus est hominis cum vxore sua, circumuenti dia-
boli insidiis, cuius per serpentem consilium acceper-
at. Nam veluti medicus ad inualidum & aegrotan-
temq; iacentemq; ac indigentem cura & medici manu, po-
tinus illum accedit. Sed vt & ex verbis discas quidem
ineffabilis sit Dei benignitas, operapretium fuerit
audire quae lecta sunt. Et audierunt vocem Do-
mini Dei deambulantis in horto ad meridiem, & de-
litterunt tam Adam quam vxor illius a facie Domi-
ni Dei, in medio ligni paradisi. Dilecti ne inconsi-
derate

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

82

seranter praetereamus quae dicta sunt, neque in verbis
ipsis haereamus: sed consideremus, ob nostram imbe-
cillitatem tantam hic esse verborum humilitatem.
Nam si vellemus verba, vt sunt pronuntiat, sectari,
& non digne, vt decet de Deo exponere: dic quaso,
quomodo non multa simul comitabuntur absurda?
Ecce enim statim ex his quae principio lecta, spectare
hoc licet. Et audierunt vocem Domini Dei deambulan-
tis in horto ad meridiem, & delitterunt. Quid dicis?
deambulabat Deus? pedes ipsi tribuemus? & de eo
nihil sublime cogitabimus? Non ambulat Deus, abs-
sit: Quomodo enim ambularet, qui vbique praesens est,
& omnia implet? cuius coelum thronus, & terra scabe-
lum, ipse in horto continetur? Quis cordatus hoc di-
ceret? Quid igitur est, Audierunt vocem Domini
Dei deambulantis in horto ad meridiem? Voluit il-
los haec tali modo sentire, vt in magno mentis angore
constituerentur: id est quod factum est. Nam possi-
quam ita illis visum, & ita senserunt, quasi adesset
Deus, & occultari ceperunt: Mox enim vt intrauit
peccatum, & praeparatio, tumultuarius simul eos in-
uasit & erubescencia. Quippe iudex incorruptus, con-
scientiam puto, cum aduersus hominem exurgit, cla-
ra voce clamat, & accusat, & ostendit, & quasi ante
oculos scribit peccatorum magnitudinem. Eamque ob
rem misericors Deus principio cum formaret homi-
nem, conscientiam illi indidit accusatricem perpetua-
am, quae decipi, & deceptionem ferre posset nunquam.
Et licet quis admissio peccato, perpetratoque aliquo fa-
tore illicito, omnes homines celet, ab illa tamen ac-
cusatrice non poterit delitescere: nam hanc intrinsecus
habentes, vbicumque sumus, circumferimus. Ipsa nos
circumit, obtrahit, laniat, flagellat, nunquam quiescit
sed & domi, & in foro, & in templis, & in mensa, &
dormientem, & surgentem adorat, rationem delictorum
exigit, obique oculos proponit & delictorum grauita-
tem, & subsequitur poenam. Et quasi medicus opti-
mus non cessat sua medicamentum apponere: & si semel
M 2 depellat

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

depellatur, neque sic desistit, sed continuam curam gerit. Hoc & conscientia opus est, vt iugiter memoriam ingerat, nec permittat vnquam in factorum oblivionem nos venire, sed ob oculos proponat, vti vel hac ratione nos tardiores faciat, ne in eadem peccata prolabamur. Porro si cum hinc tantum nobis est subsidii, & tantum adiutorii, & assidet nobis tam importuna accusatrix, quae nostram mentem flagellet, & cor laciniet, & quouis carnifice grauius apprehendat, & plerique neque sic peccata vincimus: si hoc destitueremur subsidio, quorsum tunc non statim excideremus? Et propterea protoplastus vt illum sensum accepit, aduentum domini secum cogitans, statim se occultauit. Quare, dic oro: Quonia videbat sibi truce ad stare accusatorem, conscientiam dico. Neque enim alium obiurgatorem & testem peccatorum, sed vnus cum illum quem intrinsecus circumferebat. Docuerant tamen peccati magnitudinem alioquin & nuditas, & ablatio gloriae, quae illos antea quasi vestimentum fulgidum vestierat. Itaque post graue peccatum illud confusione amicti, delitescere tentauerunt. Audiuerunt enim, inquit, vocem Domini Dei deambulantis in horto ad meridiem, & occultauerunt se tam Adam quam vxor eius a facie domini Dei in medio ligni paradisi. Nihil peccato peius, dilecte. Ipsum enim vt introierit, non solum confusione rotos nos replet, sed & insipientes facit eos qui antea intellectu & sapientia multa praediti. Animaduerte, obsecro, quam insipienter agit nunc, qui antea tanta pollebat sapientia, qui re ipsa traditam sibi sapientiam nobis declarabat, qui talia prophetabat: audita voce Dei deambulantis in horto ad meridiem, occultauit se tam ipse quam vxor ipsius a facie domini Dei in medio paradisi. Quante hoc est insipientia, quae a deo, qui vbiq; praesens est, qui ex nihilo res, vt essent, produxit, qui abscondita scit, qui finxit sigillatim corda hominum, & nouit omnia opera eorum, qui scrutatur corda & renes, qui etiam ipsos cordis motus cognoscit, abscondere se tenta-

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

83

se tentant: Sed ne miseris dilectitalis enim peccantium consuetudo est, vt tamen occultari non possint, occultari tamen velint & studeant. Quandoquidem non ferentes confusione, qua post peccatum vestiebatur, nudati incorruptibili illa gloria, hoc faciebatur. Considera autem & vbi occultatur. Nam sicut flagrones & ingrati quidam famuli, cum non possint a domino suo occultari, huc & illuc in angulos domus currere solent, metu illorum conscientias concutiētes: ita & hi nullum inuenientes effugium, in ipsa domo, paradoso, inquam, versantur. Nec absque ratione tempus assignatur. Audiuerunt enim, inquit, vocem Domini Dei deambulantis in horto in meridie. Sed vt discas Domini misericordiam, quae neque, vt solet differebat: sed mox vt vidit quod factum erat, & vlcis magnitudinem, ad opitulandum festinauit, vt ne vlcus grassandum fieret incurabile vulnus: idcirco vt preueniat accellerat, & velociter crescenti vlceri adest, & pro sua bonitate, neque ad paruum tempus a cura sua illum destitutum relinquit. Nam sicut tantam praese ferebat in tantam salutis nostrae inimicus, qui semper nostris bonis inuidet, vt mox sub initium moliretur insidias & suo pernicioso consilio nos admirabili hac vita priuaret: ita contra optimus & omnipotens Deus, qui sua sapientia res nostras dispensat, videns diaboli malignitatem, & hominis peccatum, per quod cum muliere deceptus, in tantam incidit confusione: mox assistit, & quasi mansuetus, & misericors iudex in tribunali terrore & horrore pleno sedet, & examinat diligenter: per hoc nos docendo, ne quem fratrum nostrorum condemnaremus, nisi causa antea diligenter cognita. Audiamus igitur, si placet, quae iudex rogat, & quae rei respondent, & quas poenas ferunt: & cui condemnationi obnoxius fuit, qui in illos tantas insidias machinatus est. Sed, obsecro, mentem colligite, & cum timore dictis auscultate. Si enim cum videmus iudicem in sublimi sella sedentem, & reos in medium producentem, & supplicii afficientem, non sine timore

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

adstamus, audire volentes quidnam iudex dicat, & quid respondeat reus: Multo magis nunc hoc nobis faciendum, quum videamus opificem naturæ poenam suis creaturis intentare. Verum diligenter attendite, videbitis quantum intersit inter misericordiam dei, & hominum inter se austeritatem. Et vocauit Dominus Deus Adam: & dixit illi, Adam vbi es? Vel ex ipsa interrogatione hac dignum est, vt obstupescamus ad emiuentem Dei misericordiam: nō solum quod vocauit, sed quod per seipsum vocauit. Id quod homines facere nunquam ferrent inter se, licet eandem naturam sortiti sint. Scitis enim, cum iudices in alto solio sedent, suppliciiq; malefactores afficiunt, nec suo eos responso dignantur: hoc ipso ostendentes illis, quāta ignominia sese asperserint suis flagitiis: & iudex quidē respondet, sed alius quispiā a iudice hec excipiens, reo annūtiat, & iudici quomodo reus dixerit. Et hic fermē ubique iudicātū mos est. Verum Deus non sic egit: sed quomodo? Et vocauit Dominus Deus Adam: & dixit illi, Adam vbi es? Vide in breui hac dictione quanta vis recondita sit. Et ipsum vocare magnæ & ineffabilis est misericordiæ, tum ob benignam interrogationem, quæ erubescens, & neque os aperire, neque linguam mouere audentem, animabatū quod ipsum dicere, Vbi es? plurimū habes misericordiæ vim. Significat enim, quasi ira diceret ad illum: Quid factum est? In alio te loco reliqui, in alio te inuenio: alia gloria vestitum te reliqui, nunc in nuditate te inuenio. Vnde tibi hoc accidit? Quis te in tantam induxit vicissitudinem. Quis latro, vel fur sic semel omnes diuitiarum substantias auferens, in tantam te inopiam deduxit? Vnde nudatus sensus tibi contigit? Quis tibi autor fuit, quod ablatum a te vestimentum illud admirabile, quo amictus erās: Quæ repentina hæc mutatio? Quæ temporitas ita subito omnes tuas merces demersit? Quid accidit quod ab eo qui tibi tanta beneficia præstitit, & in tantum honorem te euexit, occultari attentas?

Quem

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

84

Quem nunc timens, delitescere studes? Num adstet tibi qui accuset? Num premunt testes? Vnde tāta formido, tantusq; metus te inuasit? Tuam, inquit, deambulantis in horto vocem audiui, et timui, quia nudus sum, & abscondi me. Et vnde tibi nuditatis tuæ scientia cōrigit? Dic, obsecro, quid hoc noui & rarissimi hoc vnquam annuntiare potuisset tibi, nisi ipse huius confusionis autor esses factus: nisi a ligno de quo præcepi vt ab eo solo non comederes, comedisesses? Vide excellentem misericordiam & patientiam Domini. Nam cum poterat ne responso quidem dignari eum qui peccauerat, sed statim poenam infligere, quam prius statuerat præuaricaturus: longanimitas tamē est & suffert, & interrogat, et respōsum accipit: & iterū interrogat, quasi ad defensionem eū prouocans: vt arrepta occasione etiam post tantam præuaricationem, suam erga illum misericordiam declararet. Quo etiam nos docet, vt quando & nos reos condemnamus, non tam crudeliter illis loquamur, neque serina in illos vtamur seueritas: sed longanimitē & misericorditer agamus, utpote nostris ipsorum membra condemnaturi, & cogitantes illos nobis secundum naturam cognatos: suppliciumq; misericordia temperemus. Non enim frustra tanta verborum humilitate nostræ tenuitati congrua vtitur diuina scriptura, sed verbis crassius æmulari nos debere Dei misericordiam, docet. Dixitq; Quis annuntiavit tibi quod nudus esses, nisi de ligno, de quo solo præcepi tibi ne comederes, de illo ipso comedisses? Vnde, inquit, posses hoc scire, te tanta confusione vestiri, nisi multum intemperans fuisses, & mandatum meum contempsisses? Considera dilecte, bonitatis Dei excellentiam, quomodo quasi amicus amico loquitur, & quasi conqueritur ei qui mandata præuariatus erat. Quis annuntiasset tibi quod nudus esses, nisi de ligno de quo solo præcepi tibi ne comederes, de illo ipso comedisses? Non caret emphasi, & latenti quadam vi, quod dicit, De quo solo: quasi diceret,

M 4

Num

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

Num adeo angustos fruendorum bonorum limites tibi præscripsit? Nōne omnem tibi copiam præbuit? Nōne omnium quæ in paradiso sunt potestatem tibi dedit? & duntaxat ab hoc vnico vt abstineres præcepi: vt scire posses te sub domino qdam esse, cui obediētiā debes. Quæ igitur negligentia illa, vt tantis fructibus non sis cōtentus ab hoc vnico abstinere nolueris, & sic statim ad violandum mandatum quod dedi, proruperis, temetipsum tantis malis immergendus? Quæ tibi inde vtilitas? An non hæc prædixi? Nōne metu poenæ volui te coercere & munire? Nōne hac de causā, ne in tanta mala incideretis, hunc cibum prohibui? Quis te post tanta mandata adeo insensatum factum venia dignaretur? Nōne sicut pater germanum filium, de omnibus satis dilucidè & distinctè instruxi: & vt de alijs quidem gustares, ab hoc autem abstineres, vt ne omnia bona simul perirent? Sed fortè ratus es, alterius consilium meo mandato melius & fidelius, & expectatione maiorum bonorum hæc fecisti: & offenso mandato meo, de ligno edere ausus es. Ecce quid tibi acciderit, nunc re ipsa didicisti, & expertus es quanta consilii illius perniciēs. Vidistis iudicis misericordiam? Vidistis mansuetudinem & tolerantiam domini? Vidistis verborum attemperationem, omni sermone & cogitatione superiorem? Vidistis, quomodo per interrogationem, & dicendo, Quis annuntiasset tibi, nisi de ligno, de quo solo præcepi tibi ne comederes? Ianuas illi aperire vult defensionis, vt & misericordiam suam erga eum, qui tantum peccauerat, declararet. Audiamus & illud quid ad hæc respondeat. Et dixit Adam, Mulier quā dedisti vt sit mecū, ipsa mihi dedit de ligno, & comedi.] Miserabilia, scilicet, verba, & magna miseratione plena, & digna quæ ad misericordiam dei minum prouocent, tam mansuetum, & bonitate suā vincentem nostrā peccata. Nam postquam magna longanimitate illius mentem commouit, & ostendit peccati magnitudinem, quasi defensione contexta inquit

HOMILIA DECIMASEPTIMA. 85

inquit Adam, Mulier quam dedisti, vt sit mecum, ipsa mihi dedit de hoc ligno, & comedi. Scio, inquit, quod peccauerat: sed mulier quam dedisti, vt sit mecum, de qua ipse dixisti, Faciamus illi adiutorium secundum eum, ipsa mihi huius ruinæ causa fuit. Mulier quam dedisti vt sit mecum. Quando enim expectassem vt tanta confusione me respergeret, quæ ideo condita vt mihi solatio esset? Tu mihi istam dedisti, tu ipsam mihi adduxisti. Ipsa nescio vnde mota, dedit mihi de ligno, & comedi. Videntur hæc quidem defensionem quandam præ se ferre: sed prorsus venia carent. Quam enim venia dignus es, inquit, qui mea præcepta obliuisceris, & quod mulieris datum meis verbis præferendum putas? Nam licet mulier cibum dederit, sufficiebat tamen mandatum meum, et timor supplicii ad fugam eam incutiendam. Num ignorabas? Num nesciebas? Ideo curam vestri gerens prædixi, ne in hæc incideretis: vt mulier tibi ad transgressionem mādanti ministraret, tu propterea insons nō feres. Maiorem enim fidem mandato meo te habere oportebat, & nō solum vt tu ipse ab esu caueres, sed & vt mulierē doceres peccatorum magnitudinem. Caput enim es mulieris, & propter te illa producta est: tu autem ordinē inuertisti, & non solum illam nō correxisti, sed & ipse simul abreptus es. Et oportebat corpus reliquum capiti obsequi: sed diuerso modo res euenit, corporis reliquo caput obsequutum est, & quæ sursum erant, in infimum locum venerunt. Propterea quoniam omnem ordinē inuertisti, hoc loco nunc es qui antea tanta gloria vestitus eras. Quis te satis dignè deplorarit, cui tot & tanta bona ablata sunt? Verum tamen licet omnia hæc tibi acciderint, nulli tamen alteri causam ascribe, sed tibi ipsi & tuæ ignauitæ. Neutiquā enim te nolentem mulier in tantā induxisset ruinā. Num obsecrauit? Num disseruit? Num decepit? Dedit tantū, et statim, tamq̃ facile ad sumendum cibum adductus es, nullam mandati vel memoriā fecisti: putasti autem te deceptū esse, & propterea cibum hunc tibi non

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

dedisse, vt ne maioribus frueteris. Et quomodo ratio
ni consonum, quod ego te fallerem, qui tot in te bene
ficia contulisti? Et istuc ipsum quanta beneficentie ma
gnitudo erat, vt prædicando distinguerem a quo ab
stinendum esset, quo non incideres in quæ incidisti.
Sed hæc omnia non magni faciebas. Ecce nunc expe
rientia te docet quanta peccatorum sit magnitudo.
Reliquum, ne soli mulieri culpam adscribas, sed neg
ligentie tuæ. Igitur quæ satis Adæ dictum est, & con
fessionem ille fecit commissorum, vt putabat, pecca
to in mulierem translato: vide bonum Dominum,
quanta iterum verborum humilitate dignatur etiam
illam suo responso. Et dixit Deus mulieri, Cur hoc fe
cisti? Audisti virum in te culpam transferentem, &
omnia tibi ascribentem quæ ipsi in adiutricem data
es, atq; ideo condita vt tuis solatiis ipsum foueres, vt
pote eandem naturam cum ipso sortita. Cur hoc fe
cisti? Mulier? cur & tibi et viro tantæ cõfusiõis facta
es auctor? Quæ vtilitas ex hac intemperantia tibi ac
creuit? Quod ex hoc errore lucrum tibi accessit, quod
sponte decepta, etiam virum eius mali participem fa
cere voluisti? Quid ergo ad hæc mulier? Serpens de
cepit me, & comedi. Vide etiam hæc quæ natura me
ticulosa, perucax est, & peccata sua defendit. Nam si
cut vir culpam in mulierem reicere videtur, dicens:
Mulier coëgit me, & dedit, & comedi: sic & ipsa nula
lum effugium inueniens, fatetur factum, & inquit:
Serpens decepit me, & comedi. Mala illa, inquit, be
stia hunc nobis lapsum artulit. Illius perniciosum con
siliũ, in hanc nos confusionem adegit. Ille me dece
pit, & comedi. Dilecti, ne transeamus simpliciter quæ
nunc dicuntur, sed diligenter scrutemur. Nam pluri
mam inde voluptatem percipiemus. Terribile enim
iudicium est, & horrore plenum. Et sanè quisquis be
ne audierit, magnum thesaurum menti suæ inseret.
Consydera igitur & virum dicentem, Mulier, quam
dedisti vt sit mecum, ipsa mihi dedit, & comedi. Quia
& ipsa quoq; apologiam concinnans non dixit, Ser
pens

HOMILIA DECIMASEPTIMA. 86

pens coëgit me, & comedi: sed quid? Serpens decepit
me. Nusquam necessitas, nusquam violentia, sed vo
luntas & arbitratio. Dedit solum, non coëgit, nõ vim
fecit. Inimicus enim nostræ salutis opera huius malæ
bestiæ vsus, consiliũ dedit & decepit: non vim fe
cit, neque coëgit, sed pernicioso cõsilio fraudes suam
opere compleri fecit: quoniam mulierem offendit,
quæ deceptionem facile admissura erat, nulla venia
dignam. Serpens decepit me & comedi. Vide igitur
bonum Dominum, illorum verbis contentum, & ad
plura dicenda non cogentem. Quandoquidem hæc
non ignorans interrogabat, sed conscius, et valde con
fiscus. Cæterum vt suam delectaret misericordiam, ad il
lorum se infirmitatem demittit, & ad peccatorum cõ
fessionem prouocat. Atq; hac de causa nihil vltius
ex eis querit. An non & species imposturæ discenda
erat? Verum vt nobis ostendat, quod non ignorans
interrogauerit, contentus fuit dictis. Nam dicendo,
Serpens decepit me, & comedi: aperuit perniciosum
consiliũ, quod a diabolo per serpentem accepit.
Vidisti quanta diligentia Adam interrogatus est:
cum quanta tolerantia in iudicium adducta est mu
lier: quomodo vterq; se defendit? Vide consequenter
hic ineffabilem misericordiæ iudicis excellentiam.
Quia postquam mulier dixit, Serpens decepit me, &
comedi: non iam serpentem dignatur vt audiat, &
locum habeat defendendi: neq; rogat sicut virum &
mulierem: sed accepta ab illis defensione, in illum,
quasi malorum autorem, imperiũ facit. Et quia Deus,
cui etiã ineffabilia & arcana nota sunt, sciebat quod
serpens ministrauerat diaboli insidiis & inuidiæ, qua
hominem periequebatur: vt discas suam bonitatem,
quomodo quum de illis diceret, ad Adam quidem
ait, Vbi es? Quis annuntiavit tibi? Euxæ autem di
xit, Cur hoc fecisti? de hac mala bestia nihil tale di
cit. Sed quid? Et dixit Dominus Deus serpenti,
Quia fecisti hoc. Vidisti differentiam? Mulieri di
xit, Cur hoc fecisti? Serpenti autem, Quia fecisti hoc.
Quia

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

Quia hoc malum, inquit, operatus es: quia perniciosum hoc consilium induxisti, quia huic inuidia ministrasti, quia inuidiam acuisi aduersus creaturam meam: Maledictus tu pre omnibus pecoribus, et pre omnibus bestiis terre. Super pectus tuum et ventrem tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vite tue. Et inimicitias ponam inter te, & inter mulierem: & inter semen tuum, & inter semen illius. Ipsa observabit caput tuum, & tu observabis eius calcaneum. Attende oro hic, quanto ordine sequentia turgent misericordia. Nam interrogans a viro incepit, deinde ad mulierem transiit. Et postquam ipsa dixit, quis sibi autor fuerit: ut ventum est ad serpentem, non iam illum dignatur ut responsum ex eo audiat, sed poenam intentat, & talem quae omni tempore duret, & sui spectaculo omnibus posthac futuris doctrina sit, ne ulterius pestilens illud audiat consilium, neque locus concedatur dolosis ipsius insidiis. Sed forte dixerit aliquis, Cum diabolus serpentis opera usus, malum attulit consilium, cur bestiae illi poena infligitur? Est & hoc ineffabilis misericordiae Dei opus. Nam sicut clementissimus pater puniens eum, qui filium suum occiderit, et gladium & ensen, per quem filius suus occisus, destruit, & in multas partes diuidit: eodem modo & Deus egit. Quippe serpens quasi gladius quidam diabolicae seruiuit malitiae, unde & perpetua ipsi poena intertata est. Quo per visibile & sensibile hoc ratiocinemur & expendamus, in quanta ignominia sit & diabolus. Nam si is qui ut serpens ministravit, tantam expertus est indignationem, quale supplicium verisimile est suscepturum diabolus? Imo hoc nos iam docuit in diuinis Euangelis Christus, dicens ad eos, qui a sinistra steterunt: discite a me maledicti in ignem, qui preparatus est diabolo, & nuntiis eius. Illi enim olim preparatus est inextinguibilis ille ignis. Quid ergo miserius illis, qui negligendo salutem suam, seipsos supplicio illi reos statuunt, quod diabolo preparatum est? Nam nobis, si voluerimus virtutem

Mat. 23. d

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

87

tem amplexari, & leges a Christo statutas sequi, paratum est regnum, de quo ipsum audi loquentem. Venite benedicti patris mei, in hereditatem accipite regnum, quod vobis preparatum est a constitutione mundi. Vidisti illi inextinguibilem ignem preparatum: nobis autem, nisi desides fuerimus, regnum? Haec igitur cogitantes, & vitae nostrae curam agamus, & malitiam fugientes, nunquam diabolicis artibus decipiamur. At si & vos volueritis, iterum in medium afferamus poenam quae serpenti inflicta est, ut paulatim ad finem iudicii properantes, videamus diuinam misericordiae magnitudinem. Nam si homines iudicem videntes publice sedentem, & contra reos sententiam pronuntiantem, saepe toto die ibi manent, nec inde abscedunt donec surrexille viderint iudicem: multo magis nunc nos decebit iudicem videre bonum Deum, quomodo serpenti grauem poenam imposuerit, ut per sensibiles huius bestiae poenas, quae quasi organo usus est malignus ille daemon, intelligamus quas illi perpetuas in futuro seculo inflicturus est. Quomodo ite congrua & misericordiae correptione virum & mulierem castigat, quae admonitio potius sit quam punitio: ut his omnibus diligenter animaduersis, admiremur misericordiae Dei providentiam, quam ille nostrae naturae exhibet. Quid ergo illi dictum? Et dixit dominus Deus serpenti, Quia fecisti hoc, maledictus tu pre omnibus pecoribus & pre omnibus bestiis quae sunt super terram. Super pectus tuum et ventrem tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vitae tuae. Et inimicitias ponam inter te et inter mulierem, & inter semen tuum, & semen eius. Ipsa tuum tenet caput, & tu tenebis eius calcaneum. Grauis indignatio, sed magna etiam & eminens impostura, quam per illum malignus daemon intulit. Et dixit dominus Deus, Quia fecisti hoc. Quia tali, inquit, malitiae ministrasti, ut impostura illa opere compleretur, malum consilium asserendo, & letale poculum temperando: quia sic ministrasti, et a mea beneuolentia excidere voluisti.

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

luisi creaturas meas, ministerio maligni demonis
sententię exhibito, qui ob excellētem inuidiam & su-
perbiam suam ē cœlis in terram deductus est: & pro-
pterea quia te in his vt instrumēto est vsus, perpetuā
tibi pœnā impono, vt per ea quę tibi sunt, & ille scia-
re possit quam ipse expectet pœnam, & futuri homi-
nes erudiantur non accedendum ad diaboli consilia,
neq; illius fraudes accipiendas, vt ne in eisdem inci-
dant pœnas. Propterea maledictus es tu inter omnia
pecora, quia calliditate malę, & non vt oportebat ea
vsus: sed priuilegium quod super omnia animantia
possidebas, hoc tibi in omnium malorum cessit occa-
sionem. Inquit enim, Serpens erat prudentissima om-
nium bestiarum super terram. Propterea maledictus
tu inter omnia iumenta & omnes bestias terrę futu-
rus es. Et quia maledictio nō erat sensibilis, neq; ocu-
lis videri poterat, propter hoc & sensibilem illi pœ-
nam infert, vt continuō ante oculos videre possimus
supplicii eius monimenta. Super pectus & super ven-
trem gradieris, & terram comedes omnibus diebus
vitę tuę: Quia & staturę tuę formatione abusus es,
& in familiaritatem rationalis animalis ā me conditi
venire non formidasti. Sicut igitur diabolus, qui per
te operatus, & te vt instrumēto vsus est, ē cœlis deor-
sum depulsus est: quia plusq; dignitatis suę erat, sape-
re volebat: ita similiter impero, vt et tu aliam forma-
tionis figuram habeas, & super terram repas, eaq; ala-
ris: atq; adeo ne liceat tibi posthac suspicere: sed sem-
per in hoc maneas statu, & solus ex animalibus terra
pascaris: & neq; hoc solum. Nam & inimicitias ponā
inter te & inter mulierem, inter semen tuum & seme-
n eius. Neq; hoc contentus ero quod super terram repo-
tes, sed & inimicam fœderisq; nesciam faciā tibi mu-
lierem: neq; eam solam, sed & semen eius semini tuo
hostem perpetuum faciā. Ipsa tuum seruabit caput,
& tu eius seruabis calcaneum. Tantum enim illi ro-
bur concedam, vt continuō immineat capiti tuo, te
autem faciā sub pedibus eius iacere. Vide hic dile-
cte quod

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

88

ēte quomodo per pœnā huic bestię deputatam, quā-
ta humani generis cura Deo sit demonstretur. Et hoc
quidem de visibili serpēte. Licet autem volenti post
hoc considerare scriptorum tenorem, & cognoscere,
quod si de sensibili serpente hæc dicta sunt, multo ma-
gis accipienda sunt hæc de spiritali serpente. Etenim
et illum pedibus nostris subiecit humiliatum. Et nos
incumbere illius capiti fecit. An nō hoc significat, di-
cens, Calcabitis super serpentes, & scorpiones? Dein
de enim ne putemus de sensibilibus serpentibus esse
dictum, subdit, Et super omnem virtutem inimici.
Vidisti ex his, quę dicta sunt de pœna, instrumēto
diabolico inflicta, ingentem Dei misericordiam? Ve-
niamus iterum, si placet, ad mulierem. Serpens quia
imposturam intulit, propterea et pœnam ipse primus
accepit. Et quia primo mulierem decepit, ideo & ip-
sa prior plectitur pœna magnam admonitionem ha-
bente. Et mulieri dixit, Multiplicabo multiplica-
bo tristitias tuas, & gemitum tuum. In tristitiis pa-
ries filios. Et ad virum tuum conuersio tua, et ipse tui
dominabitur. Vide bonitatem Domini, quomodo
post tantam præuicationem mansuetudine vitur.
Multiplicabo multiplicabo tristitias tuas. Ego qui-
dem volebam, inquit, te citra dolorem & erumnam
vivere, liberamq; ab omni merore & tristitia, & om-
ni voluptate repleti, & licet corpore circumdatā, cor-
poraliū sensu non affici. At quia non visa es vt opor-
teret tanta prosperitate, sed affluentia bonorum in tan-
tam te ingratitude inuexit: propterea tibi fre-
num impono, vt ne amplius lasciuias, ad tristitias &
gemitus te condemnans. Multiplicans multiplicabo
tristitias tuas, & gemitum tuum. In tristitiis paries fi-
lios. Rem, inquit, magnę latitię & filiorum propa-
gationem ā tristitia te incipere faciā, vt & ipsa, quan-
ta peccati & inobediētię magnitudo, perpetuam
habeas memoriam ex perpetuis doloribus, & præ-
sertim tempore partus. Et ne processu temporis obli-
uioni tradas quod factum est, quod hæc imposi-
tura

Luc. 10. c

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

stura horum tibi caussa facta sit: propterea multiplicans multiplicabo tristitias tuas & gemitum tuum. In tristitiis paries filios. Hic significat parturientium dolores, multiplicemq; illum laborem, quem ferre necesse est utpote tot mensibus gestare vterū, velut farinam pueri, & sentire singulares qui inde oriuntur dolores, & membra distendi, & ferre intolerabiles illos dolores, quos sola illa sciunt quæ expertæ sunt. Veruntamen doloribus tanta solatia simul admiscuit misericors Deus: ut firmè conferendum sit gaudium, quod ex nato puero habetur, cum doloribus illis, qui tot mensibus ventrem dissecant. Nam tantum laborem totq; dolorum cruciatus ferentes: & ut ita dicā, penè de ipsa vita desperantes, postquam pepererint, & doloribus fuerint solutæ, lætitiæq; frui cœperint, iterum quasi oblita laborum omnium, seipsas filiorū generationi accommodant: sic dispensante misericorde Deo, ut hominum saluetur genus. Semper enim futurorum honorum spes presentia incommoda leuius ferri facit. Id quod in negotiatoribus quis viderit, & remota maria transeunt, & naufragia ferunt, & piratas, & præterea pericula multa, quibus illorum spes frustratur: neq; sic tamen desistunt, sed iterum eadem attentant. Hoc etiam de agricolis possemus dicere. Etenim & illi quum profundè secuerint terram, & diligenter excoluerint, ac sementem fecerint, sæpe auditate, vel immodicis pluuiis, vel tandem quādo mīnuli colligendi, rubigine vel calamitate superueniente, spe sua excidunt, veruntamen neq; illi sic desistunt, sed iterum vt tempus appetierit, agriculturam exercent. Et in quibuscunq; studiis hoc obuius est. Sic mulier quoq; & ipsa sæpe post menses illos, post intolerabiles labores, post noctes infomes, post membrorum distentiones, paruo quodam intervallo factō, licet ante statutum tempus partum abortiuē infortium & nondum lineamētis figuratum: vel etiam formatum quidem, non integrum autem neq; sanum, vel etiam sæpe mortuum, vix ē periculis elapsa: attamen quasi

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

89

quasi oblita horum omnium, eadem quæ antea fere & tolerat. Et quid dico? sæpe cum fortu nato commotione eas contingit, & neque hoc cæteras terret, neq; persuadet ut rem fugiant: tantum Deus tristibus illis in seuit dolorem simul & voluptatem. Propter hoc dicebat, Multiplicans multiplicabo tristitias tuas, & gemitum tuum. In tristitiis paries filios. Hoc etiam Christus dicebat discipulis suis, monstrans tam doloris magnitudinem, quā lætitiæ excellentiam. Mulier quando parit, tristitiā habet, quoniam venit hora eius. Deinde volens nobis commendare, quomodo tristitiæ simul ē medio tollantur, gaudium autem & lætitiæ succedant, inquit. Quando autem peperit puerum, non iam memor est afflictionis, propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Vidisti prouidentiam, & curam nostri eximiam? Vidisti poenam admonitionis plenam? In tristitiis paries filios: deinde, Ad virum tuum conuersio tua, & ipse dominabitur tui. Quasi se defendens apud mulierem, hæc dicit misericors Deus: Ego, inquit, ab initio honore parem te formavi, & eiusdem dignitatis in omnibus participem. Et sicut Adæ, ita & tibi omnium principatum concedidi: cæterum quia abusa es honoris dignitate, subicio te viro: & ad virum tuum conuersio tua. Quia relicto eo qui dignitate par, & cuius naturæ particeps, & propter quem formata es, familiaritatē cum serpente mala illa bestia habere, & eius accipere consilium voluisti: propterea posthac illi te subicio, & illum dominum tuum assero, ut illius scilicet dominum agnoscas. Et quia nesciuisti imperare, discere regi. Ad virum enim tuum, inquit, conuersio tua, & ipse dominabitur tui. Melius est vt tu sub illo bere viuens per præcipitia feraris. Itaque consideras quod tibi vtile, ad illum te habere volo conuersio: nemet sicut corporis est caput sequi, dominum eius suauiter agnoscere. Scio quod dictorum prolixitate fatigamini, sed excitemini aliquantulum, oro, ne im-

Ioan. 16. c

N peres

IN CAP. GENESIOS TERTIUM

perfectum iudicium relinquamus, neque relicto adhuc iudice sedēte discedamus. Et iam fermē ad finem peruenimus. Videamus itaque quid post sermonem mulieri factum, viro dicat, & quam illi poenam inteneret. Adā autē dixit, Quia audisti vocē vxoris tuæ, & comedisti de ligno, de quo mandavi tibi vt ex eo solo non comedas, de illo ipso comedisti: maledicta terra in operibus tuis. In tristitiis comedes illam omnibus diebus vitæ tuæ: spinas & tribulos oriri tibi faciet, & comedes scēti agri. In sudore faciei tuę vesceris pane tuo, donec reuertaris tu in terram, de qua sumptus es. Quia terræ es, & in terram abibis. Plurima et ineffabilis etiam hoc loco ostenditur Dei erga hominem providentia, & cura. Sed audiamus diligenter vnumquodq; dictorum. Adā autem dixit, Quia audisti vocem mulieris tuæ, & comedisti de ligno, de quo præceperam tibi vt ex eo solo non comedas, de illo ipso comedisti. Quoniam, inquit, audisti mulierem tuam, & comedisti de ligno, & consilium illius meo mandato maioris fecisti: & noluisse ab vno hoc ligno abstinere, de quo solo præcepi tibi ne comederes (non enim tibi præcepi vt à multis abstineres, sed de vno solo, & neque ab illo abstinuisti, sed oblitus mandatorum meorum, à muliere persuasus es) idcirco re ipsa discas quantum malum sis operatus. Audiant viri, audiant mulieres: & illi quidem, vt ne ferant mala consulentes: hæc autem, vt ne talia consulant. Nam si hic culpa in mulierem reiecta, nullam veniam assequutus est, qualem quis haberet ventiam, dicens, Propter vxorem hoc & hoc peccaui, & hoc & hoc feci? Ea enim de causa sub tua potestate facta est, & dominus eius pronuntiatus es, vt illa tibi pareat, & non caput pedes sequatur. Verum non raro videmus contrarium vsu euenire, vt is qui suo ordine caput esse deberet, neque pedum ordinem seruaret: & ea quæ in pedum loco est, in caput constitueretur. Idcirco & beatus Paulus magister orbis, hæc omnia præuidens, clamabat: Qui nanque scis mulierem, an virum

*Cor. 7. d

OMILIA DECIMASEPTIMA.

90

virum sis saluatura? Aut qui scis vir, an vxorem sis saluaturus? Veruntamen viri est, vt diligenti opera malē consulente repellat. mulier verō semper in auribus sonans habeat supplicium quod Eux irrogatum, quæ pestiferum illud consilium viro suggellerat: ne audeat talia consulere, neque imitetur Euam: sed illius exemplo prudentior fiat, & talia consular, quæ & ipsam, & virum omni supplicio liberatura sunt. Porro ad institutum redeamus. Adā autem dixit Deus, Quia audisti vocem mulieris tuæ, & comedisti de ligno, de quo præcepi tibi de eo solo ne comederes, de illo ipso comedisti. Quoniam, inquit, tanta tibi negligentia in observando meo mandato, neque timore te coercuit, neque quod prædixi futurum ex vsu huius ligni, quod tunc ab aliis internosci faciebam, sed in tantam malitiam peruenisti, vt neque ab vno hoc ligno tibi temperaueris, tametsi tot & tantis tibi frui liceret: atque ideo maledicta terra in operibus tuis. Vide misericordiam Domini, quomodo serpentem punit, quomodo item & rationale animal. Illi enim dicit, Maledictus tu de terra: hic autem non sic. Sed quid? Maledicta terra in operibus tuis. Et meritō. Nam quia propter hominem producta est, vt ille posset frui his quæ ex ea nascuntur: ideo iterum propter hominem peccantem maledictum ei inditur: quia maledictum terræ eueniens, hominis securitati & felicitati obest. Maledicta terra in operibus tuis. Exin vt discamus quid sit, maledicta, subdit, In tristitiis comedes eam omnibus diebus vitæ. Vide quot nunc seculis hanc poenam luitus: vt non solum illis vile sit, sed vt posterī iisdē rebus doceantur, vnde illis hæc supplicia sunt inuenta. In tristitiis comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ. Post hoc diligenti docens nos maledicti speciem & tristitiæ causam, subdit: spinas & tribulos oriri tibi faciet. Ecce maledicti monumenta. spinas, inquit, & tribulos proferet terra: itaq; multis laboribus & erumnis operandum tibi, & omni tempore cum tristitia

N a viuo

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

viuere te faciam, vt hoc tibi frenum sit, ne quid supra dignitatem de te sentias: sed continuo cogites tuam ipsius substantiam, neq; feras vt post hac sic deceptiariis. Et comedes foenum agri. In sudore faciei tue vesceris pane tuo. ¶ Animaduerte quo pacto post peccatum & inobedientiam omnia secus contigerunt q̄ antea, & planè diuersa, quasi diceret: Ego quidē cum in hunc mundum te prodire feci, volebam te degere absq; doloribus, laboribus, sudoribus & erumnis, & omni felicitate frui, neq; corporalibus necessitatibus obnoxium esse, sed ab omnibus illis liberum. Quia verò non profuit tibi tanta securitas, eapropter et terra maledicam, ita vt absque satione & aratione non proferat suos fructus sicut antea: sed & cum multo labore, molestiis & erumnis, afficiam te tristitiis, & continuo fatigationibus. Sudoribus item totum humiliabo, vt his exercitatus perpetuam doctrinā habeas modestè agendi, tuamq; ipsius naturam agnoscendi. Neq; hoc ad modicum & breue tempus erit, sed omni tempore vitæ durabit. In sudore enim faciei tue vesceris pane tuo, donec reuertaris tu in terrā, de qua sumptus es: Quia terra es, & in terram abibis. Hec sustinebis vsque ad finem vitæ tue, & donec in illam resolueris ex qua formatus es. Nam quauis tibi corpus dederim naturam, ob meam bonitatem, ipsum tamen hoc corpus ex terra existens, iterum erit terra. Terra enim es, & in terram abibis. Enimuero vt ne hæc fierent, dixi, ne comedatis de hoc ligno. Quocumque enim die comederitis, morte moriemini. Non enim hoc volebam. Sed quia eorum quæ ad me attinebant, nihil intermissum est: tu autem te ipsum in hæc coniecisti, ne in aliam causam retuleris, sed tuæ ipsius desidia totum adscribito. Iam denud alia nobis quaestio hic nascitur, qua, si placuerit, breuiter absoluta, si nem sermonis hic faciam. Dixit, inquit, Deus: Quocumque die comederitis, morte moriemini: multorum autem annorum numero ostenditur vixisse illos post inobedientiam, & cibi esum. Et quaestio quidem alia

HOMILIA DECIMASEPTIMA

98

qua esse videtur his qui a superficie saluant diuinas literas. At si quis magno studio aures adhibeat, manifestum est quod dicitur, neq; quaestio fuerit attendenda. Nam licet multos annos vixerint, attamen a quo tempore audierunt: Terra es, & in terram abibis: & sententiam acceperunt mortis, mortales fuerunt: & ex illo tempore fuerunt perinde ac si quis illos dicat mortuos fuisse. Hoc igitur & scriptura significans, dixit: Quocumque die comederitis, morte moriemini: hoc est, sententiam accipietis, mortales posthac vos futuros. Sicut enim in humanis iudiciis, quando quis sententia lata vt capite multeretur, iterum in carcerem conficitur, & licet ibi multo tempore agat, nihil melius tamen habet defunctis & mortuis, vtpote iam per sententiam mortuus: eodem modo & illi, ab eo die a quo mortalitatis sententiam acceperunt, tametsi longo tempore durauerint, nihilominus sententia mortui erant. Scio quodd hæc doctrina pluribus prolixioribusq; tractata sit. Ideo quia gratia Dei, pro nostris viribus omnia in medium prolata sunt, lectis nunc finem imponamus. Possent quidem & alia proferri, & iterum monstrari, inflictam hanc poenam, & mortales nos factos multum habere diuinæ misericordiae. Sed ne multitudine dictorum mentem vestram obruamus: agē, obsecramus vos, vt quum hinc abieritis, ne in conuenticula insipientium vos conseratis, neq; in tempestiuæ nugacitati vacetis: sed intelligite & colligite vobiscum quæ dicta sunt, & in memoriam referrete, quidnam iudex responderit, quid rei pro se dixerint: & quomodo Adam quidem culpam in vxorem transtulerit, illa verò in serpentem: & quomodo Deus etiam hunc punierit, & poenam illi toto seculo duraturam inflixerit, grauemq; in illum indignationem declarauerit: atque ex hoc ostendit suam in deceptos curam, propter quos impostorem ita vltus est. Manifestum, quod hic eos deceperat qui Deo valde grati, et pro quibus multum sollicitus erat. Dein memento te supplicii mulieris, & poenæ quæ illi intentata, imò

IN CAP. GENESIOS TERTIUM

potius admonitionis. Et sic quoque recordemini, quae sint Adae dicta. Sententiaque in mente vestra scribatur. Terras, & in terram abibis. Hinc obstupescite ineffabilem Dei misericordiam. Quod nos, qui super terram sumus, & in terram dissoluimur, si voverimus virtutem amplectari, & vitia fugere, assequi poterimus ineffabilia illa bona quae paravit & promissit diligentibus se. Gratiarum igitur illi multas debemus, nostrum confitendo Dominum, pro tot ac talibus beneficiis: & nequaquam ex memoria dimittendo, per bona opera, & diligenti malorum fuga ipsum mitigemus. Quomodo non omnis ingratitude signum fuerit, si ipse quidem quum Deus sit & immortalis naturae, non refugit assumere mortalem & terrestrem nostram substantiam, ut & ab antiqua morte nos liberaret, supra caelos eueheret, honore quo patri confideret, exaltaret, & ab omni caelesti exercitu adorari faceret? Nos autem contraria illi retribuere non erubescimus, sed et immortalem animam, quasi dixerit quis carnis agglutinatum terrenam ipsam & mortuam, & nihil operari valentem, facere curamus. Obsecro ne sic fiat, ne sic ingrati simus erga benefactorem nostrum: sed illius praeceptis obediens, quae ipsi grati sunt et probantur, operemur: ut & eternis bonis dignos nos ostendat. Quae nos omnes assequi contingat, gratia et misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto sit gloria nunc & semper, et in saecula saeculorum, Amen.

HOMILIA DECIMOCTAVA.

Vidistis heri iudicis misericordiam? Vidistis examen benignitatis refertum? Vidistis suppliciorum diuersitatem? quomodo punitus sit dolosus ille supplantator: quomodo etiam deceptis poena sit intentata, quae magnam Dei prae se ferret misericordiam? Vidistis quomodo nobis commodorum occasio fuit, adstiteret tribunali, & videre quomodo processerit examen? Cognouimus enim, quantis seipso bonis

HOMILIA DECIMOCTAVA.

99

nis mandati transgressione priuarint Adam & Eva, nudari gloria illa ineffabilis, & vita non inferiore quam angelica. Cognouimus patientiam Domini, didicimus quantum malum sit desidia, quomodo & praesentibus spoliaret, & magna ignominia denigret. Idcirco, obsecro, sobrii simus, fiantque nobis illorum lapsus, remedia, & illorum desidia, securitatis causa. Quia maior poena est eorum qui post illos peccant, et tantis exemplis emendare se nolunt. Non enim qui postea peccant, quae primi, in eandem poenam incidunt. Id quod breuiter ab orbis doctore sapientissimo (beato Paulo, inquam) discere possumus, qui dicit: Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege etiam peribunt: & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. His verbis dicit, non eandem luituros poenam eos qui ante legem, & eos qui post legem. Grauius enim punientur qui post legem datam peccauerint. Nam quicumque sine lege peccauerunt, etiam sine lege peribunt. Proficiet illis ad leuiorem poenam, quod legis doctrina & adminiculo caruerunt. Fit quicumque sub lege peccauerunt, per legem & iudicabuntur. Istis dicere vult, quia & legem habuerunt magistratam, & neque sic emendati sunt: sed eadem quae illi peccauerunt, grauiorem quoque poenam dabunt. Porro audiamus quae hodie sunt lecta. Et vocauit Adam nomen uxoris suae Eva, id quod est vita: quia ipsa est mater omnium viventium. Vide diuinam scripturae diligentiam, quomodo neque hoc praeterit, sed docet nos, quod & mulieri nomen Adam imposuerit. Vocauit, inquit, nomen uxoris suae Eva, id quod est vita: quia ipsa est mater omnium viventium: hoc est, ipsa est origo eorum, qui ex illa sunt futuri, radix & fundamentum posteritatis. Deinde postquam docuit nos quomodo mulieri imposuit nomen, iterum ostendit nobis Dei bonitatem, quae non despexit suas creaturas in tanta nuditate & ignominia versantes:

Rom. 2. b

N 4. Et fecit

IN CAP. GENESIOS TERTIVM

Et fecit, inquit, Dominus Deus Adæ & uxori illius vestes pelliceas, & induit illos.] Sicut misericors pater filium habens bona indole præditum, & omni cura educatum, & fruentem omnibus delitiis, & veste nitida & sericis amictum, & paternis opibus secum utentem, cum viderit eum nimia prosperitate in malitiæ præcipiti prolapsum, priuat illis omnibus, & sue potestati subiecit, & veste spoliatur, & vilem seruisilem togam illum induit, ne omnino nudus sit & turpis. Ita & misericors Deus, quoniã Adam & Eva indignos sese exhibuerunt indumento glorioso illo & nitido, & quod tegendo nullis corporalibus eorum necessitatibus obnoxios esse sinebat: exiit nunc omni illa gloria & fructione, qua ante gravem hanc ruinam gaudebant: multamq; erga illos declaravit misericordiam, misericordia morus ob tantam ruinam, quia videbat magna confusione circumamictos, & nescios quid facerent. Tales enim sunt diaboli machinationes, ut si quando aliquem inuenit qui sibi pareat, eum voluptatula quadam supplantatum, & in profundum malitiæ profectum, omniq; confusione & ignominia plenum, iacere relinquat, miserabile omnibus qui illum vident spectaculum. At animarum nostrarum curator videns illos in tantis difficultatibus, ipsos non omnino destituit præsidio, sed velamentum illis excogitat, vestem frugalem ostendens qualibus se vestimentis dignos fecerint. Et fecit Dominus Deus Adæ & mulieri illius vestes pelliceas, et induit illos.] Vide, oro, quantam sermonis humilitatem nobis attemperat diuina scriptura. Id quod sæpe dixi, id & nunc dico, ut omnia ita intelligamus, sicut par est de Deo intelligi. Et verbum, fecit, accipe pro eo quod est, imperauit ut essent. Iussit enim togis pelliceis vestiri in perpetuam memoriam, quod inobedientes fuerimus Domino. Audiant opulenti, & qui luxuriant in vermium operibus, & vestiuntur sericis, discant quomodo ab initio humanam naturam misericors Dominus docuerit. Quia propter transgressionem,

OMILIA DECIMOCTAUA.

98

stionem, poenæ mortis reus erat factus Protoplastus, opusq; habebat veste quæ confusionem tegeret, pelliceas fecit vestes: quod docuit nos, ut mollè & dissolutam vitam fugiamus, neq; inertem & remissam sectemur, sed magis austeram amplexemur. Sed fortè grauatim ferentes hæc diuites, dicent: Igitur pellibus vestiri nos iubet? Non hoc dixerim. Nam neque illi perpetuo vsi fuerunt his vestibus. Misericors enim Dominus prioribus beneficiis recetiora quadam superaddidit. Nam postquam sese corporalibus necessitatibus obnoxios fecere, & ab immortalitate illa & angelica vita exciderunt: dispensauit Deus, ut ex ouium vellibus indumenta sibi pararent, non alia de causa, quam ut tegumentum habeant, & ne rationale animal hoc similiter nudum & inhonestum inter brutum illa versaretur. Itaque vestrum amictus continuè nobis sit monumentum, quod memores simus, quantis bonis exciderimus, & discamus quanto supplicio humanum genus ob inobedientiam sit affectum. Dicant igitur nobis, qui tanto vtuntur apparatu, vitam vsum lanæ prorsus audire nolint, sed serico vestiantur, eorum infantæ peruenire, ut aurum vestibus intexant. In primis autem mulieres huic mollitiei dicitæ sunt. Quare, dic obsecro, corpus ita ornas, et gaudes eiusmodi amictu? Non cogitas quod pro magno supplicio, propter transgressionem tegmen hoc excogitatum est? Et quare non audis Paulum, dicentem: Habentes victum & amictum, illis contenti simus? Vides quod vnus duntaxat rei habenda sit cura, videlicet, ne corpus nudum sit, sed ut tegatur. Num adhuc de varietate vestium oportet sollicitum esse? Ceterum ad sequentia veniamus. Et dixit Dominus Deus: Ecce Adam factus est similis vnus ex nobis, sciendo bonum & malum. Et nunc ne fortè extēdat manum suam, & accipiat de ligno vitæ, & comedat, & viuatur in seculum. Et emisit illum Dominus Deus ex horto deliciarum, ut operaretur terram de qua sumptus erat.] Hic quoque vide q̃ congruis & idoneis

IN CAP. GENESIOS: QVARTVM

meis infirmitati nostræ verbis vtatur Deus. Et dixit, inquit, Deus: Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Vidisti quanta dictionis humilitas? Hæc autē vt decet, dignē de Deo intelligamus. Vult enim hic per verba hæc in memoriam referre, quomodo decepti fuerimus à diabolo per serpentem. Quandoquidē ille dicebat, si comederitis eritis vt dii, & spe potendæ diuinitatis cibum hunc sumere ausi sunt. Atque hæc de causa Deus iterum illos monere volēs vt sentirent quā grauiter essent lapsi per inobedientiam & deceptionem, inquit, Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Ita acriter verbum hoc vibratur, vt transgressorem attingere valeat. Propterea, inquit, quod contempsisti mandatum meum, ecce factus es quod expectasti: imò non quod expectasti, sed quale te fieri dignum erat. Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis, sciens bonum & malum. Hoc enim impostor diabolus dicebat per serpentem, aperientur oculi vestri, eritisq; sicut dii, scientes bonum & malum. Et nunc ne fortē extendat manum, & tangat lignum vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Vide, oro, hic misericordiam domini. Oportet enim quod dictum est diligenter scrutari, vt nihil eorum quæ in fundo latent, latere nos queat. Quum Deus Adæ mandatum daret, à nullo alio abstinere præcepit, quā ab vnicō ligno: de quo, quia edere fuit ausus, poenā capitalis interrogata est: id quod cum præciperet illi desinuit, si auderet. De ligno autem vitæ nihil signanter præcepit. Quandoquidem, vt existimo, & est verisimile, immortalem illum fecisset. Potuissetq; ipse, si voluisset, cum aliis etiam de hoc vesci, quod perpetuam illi contulisset vitam, eo quod nullum mandatum de illo acceperat. Si autem curiosus aliquis rogar, quare lignum vitæ appellatum est: sciat, si nostris rationibus innitatur, non posse hominem omnia Dei opera cōtueri. Visum enim fuit Domino, vt meditationem quandam obedientiæ & inobedientiæ haberet homo à se factus, & in paradiso degens. Et hæc duo duobus illis

ROMILIA DECIMOCTAVA. 94

bus illis lignis monstrabantur, nempe ligno vitæ & mortis. Nam esus & transgressio mandati, mortem illi attulit. Itaq; vbi de hoc accepit, mortalis factus est, corporisq; necessitatib; obnoxius. Et originem accepit peccati ingressus, propter quod et mors à domino vtiliter dispensata est. Non posthac in paradiso relinquit Adam, sed exire inde iubet: monstrans quod propter nihil aliud hoc faciat, quā propter misericordiam erga nos. Et vt hoc discamus, operæpretium fuerit verba diuinæ scripturæ denuo legere. Et nunc, inquit, ne quando extendat manum, & accipiat de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Nā quia magna intemperantiæ, inquit, indicia exhibuit, præuaricandōq; mandatum mortalis factus est, ne nūc & lignum, quod vitā præbet continuam, attingere audeat, peccatur? perpetuū: satius fuerit hinc ipsum effici, ita vt magis providentiæ, quā indignationis fuerit illa eiectio. Hic enim mos est Domini nostri, vt puniens non minus quā benefaciens suam erga nos declaret providentiam. Quippe & hanc poenam admonitionis gratia nobis irrogauit. Quia vtiq; si scisset nos non peiores fieri impunē peccando, neutiquā vltiā punisset: sed vt reprimat nostrum ad deteriora progressum, & tollat malitiam vltius grassantem, suam seruando misericordiam, punit: id quod nunc facit. Curam enim agens Protoplasti, efficit ipsum ē paradiso præcepit. Et emisit illum Dominus Deus ex horto voluptatis, vt operaretur terram de qua sumptus est. Iterum oro, vt hic diuinæ scripturæ diligentiam videas. Emisit illum, inquit, Dominus Deus ex horto voluptatis, vt operaretur terram de qua sumptus est. Nec temerē dixit, de qua sumptus est: sed vt perpetuū memoriam faceret, quanta humilitate operari debeat, sciteq; possit qd inde sit cōstitutus, & substantiā habeat ab initio. Et illā ipsam, inquit, operetur terram, ex qua & cōstitutus est. Nā hoc quod in sententia dicebat: In sudore faciei tuæ vesceris panē tuū: id ipsum & nunc dicit, eo qd inquit, vt operetur terrā de qua

de qua sumptus est. Posthac vt discamus quanto spatio ipsum a paradiso habitare fecit, etiam illud ipsum scriptura nos docet. Eiecitq; Dominus Deus Adā & habitare fecit eum ē regione horti deliciarum. Animaduerte q; Dominus noster in singulis operib; misericordiæ argumentum ostendit, & singulæ pecnarum species bonitate plenæ sunt. Non enim hoc solum misericordiæ & benignitatis argumentum erat, q; emittebat & eiciebat: sed & q; contra paradysum illum habitare faciebat, vt iugem dolorem haberet, quotidie cogitans vnde exciderit, & in quem statum se coniecerit. Et quauis grauissimi doloris spectaculum erat, est tamen magnæ utilitatis occasio, vt de illis cōtinuo aspectu, munitior et cautior esset in aliis, ne iterū in ea peccata incideret, qui hominis (vt plurimum) mos est. Nam quoniam cū bonis frueremur, nesciuimus ipsis, vt oportet, vti, illorum priuatione emendati sumus, & tūc experientia sentire coepimus nostrā desidiam Itaq; tanta rerū mutatione docemur & a quibus excidimus & qbus nosipso malis iniectimus. Itaq; quod propē, & ē regione paradisi nos habitare iussit, maximæ providentiæ & nostri curæ signum fuit, vt & spectando memor esset, & inde lucrum faceret, neq; immodica viuendi auiditate concupiscere, neq; foris existens de ligno comedere præsumeret. Diuina enim scriptura omnia nobis, prout nostræ infirmitati congruunt, narrat. Et præcepit vt Cherubin & flāmeus gladius custodiant lignum vitæ. Quoniam tam negligens iam fuerat in mandato tradito, hinc factum est, vt tanta diligentia ingressus muniretur & præcluderetur. Obsecro animaduerte hic, q; misericors Deus non solum contentus fuit, hominem ē regione paradisi habitare, sed præcepit etiā quod flāmeus gladius ille versatilis, & virtutes illæ Cherubin custodirent vitam, quæ illuc inducit. Nec absque causa addidit versatilis ille: sed vt doceat nos, quod omnis via illō ducēs præclusa sit, eo quod gladius ille dum versaretur, obtruret & præmuniat omnes

nes vias, quæ illuc ferunt, vt continuum memoriam & timorem incutere illi possit. Adam autem cognouit Euam vxorem suā. Considera quando hoc factum sit. Post inobedientiam, post paradisi amissionem, tunc primum vsus rei veneræ coepit. Ante inobedientiam enim angelicam vitam imitabantur, & nullus de re veneræ sermo erat. Vel quo pacto, cū neque corporalibus necessitatibus obnoxii fuerint? Itaque ab initio virginitas palmam principatus accipit: sed postquam per desidiam peccatum intrauit, & aditus patefactus est his quæ peccati sunt, & illa quidem auolauit, vtpote ab his qui indigni tæcæ virtutis magnitudine facti erant. Subintrauit autem rei veneræ lex. Cogita igitur dilecte, quanta virginitatis dignitas, quā sublimis & magna possessio, & quæ supra humanam naturam, & quæ opus habeat manu superna. Quandoquidem qui virginitatem alacriter arripiunt, in corpore ea agunt quæ incorporea sunt virtutum. Audi Christum Iudæis dicentē. Nam de resurrectione quæstionem mouentes, & in sermone capere volentes, dicebant: Magister erant apud nos septem fratres, & primus vxore ducta defunctus est, non habens pueros, & dimisit vxorem suam fratri suo. Similiter & secundus, & tertius, & quartus, & quintus, & sextus, & septimus. In resurrectione ergo cuius ē septē illis erit vxor? omnes enim habuerunt illam. Quid igitur dicit illis Christus? Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque matrimonium contrahunt, neque elocantur, sed sunt sicut angeli. Videri quomodo in terra ambulant, & corpore circumdati angelicam vitam imitantur, qui Christi amore virginitatis sortem acceperunt. Nam quanto hæc maior est & sublimior, tanto maiores sunt & coronæ & retributiones & repromissa bona eorū, qui cum hac in aliis bonis operibus se exercent. Adam autem cognouit Euam vxorem suam, & vt concepit, peperit Cain. Postquā per inobedientiam intrauit peccatū, & sensu

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

Et sententia mortales illos fecit, consequenter omni
potens Deus secundum suam sapientiam humani ge
neris durationem gubernans, concessit per coitum au
ctum iri nostrum genus. Et dixit: Possedi virum
per Deum.] Vide quomodo poena inflicta muliere
emendauerit, melioremq; reddiderit. Nam puellum
natum non naturæ, sed Deo acceptum tulit, suæ gra
titudinem declarat. Vidisti quomodo poena admoni
tionis loco illis fuerit: Possedi hominem per Deum.
Non natura, inquit, puerum mihi dedit, sed diuina gra
tia. Et adiecit iterum pariendo fratre illius Abel.]
Quia pro nato puero grata fuit, & prius beneficium
agnouit, assequuta est & aliud. Talis enim est Domi
nus noster, quando in primis gratitudinem declara
mus, & benefactorem agnoscimus, largius sua dona
nobis erogat. Itaque quia & ista Deo partum adscri
psit, propterea & alium accipit puerum. Summa enim,
posteaquam subintravit mortalitas, consolatio erat
filiorum successio. Et idcirco misericors Deus, puni
endi seueritatem imminuens, & mortis personam au
ferens, liberorum successionem largitus est: & perit
de quis dicat imaginem resurrectionis per hoc sub
indicans & dispensans, vt pro cadentibus alii resur
gant. Et factus est Abel pastor ouium, & Cain ope
raturus terram.] Docuit nos diuina scriptura, quam
vterque artem exercuerit. Nam Abel pastoralē, Cain
agriculturam delegit. Et factum est post dies: ob
tulit Cain de fructibus terræ sacrificium Deo.]
Consyderā, quomodo naturæ conditor scientiam ani
mæ indidit. Quis enim illum, dic oro, ad hanc cogita
tionem perduxisset: nullus alius quam quæ in animo
conscio scientia. Tulit, inquit, de fructibus terræ sa
crificium Domino. Sciebat enim, & clarè sciebat, quod
congruum esset ex suis possessionibus aliquid Deo
offerendum: non quod eo Dominus indigeat, sed vt
suam gratitudinē declaret, qui tali beneficio fruitur.
Nulla enim re indiget Deus, nullisq; nostris opus ha
bet. Quia ob ineffabilem misericordiā ita nostræ in
firmi

ROMILIA DECIMOCTAUA.

96

firmiari se attemperat, & propter salutem nostram
hæc fieri tolerat, vt Dei agnitio humanæ naturæ vir
tutis sit schola. Et Abel etiam ipse tulit de primo
genitis suarum pecudum.] Non absq; ratione in ser
monibus prioribus vestram docui charitatem, quod
dominus noster varietatem personarum ignorat: sed
a voluntate examinans, mentem & intentionem co
ronat. En & nunc attende idem factum: sed auscultemus
diligenter dictis, & videamus quid de Cain nar
ret scriptura, & quid de Abel: & ne inconsideranter
transeamus. Nihil enim temerè vel fortuito loquitur
diuina scriptura, sed & syllaba, & apiculus vnicus re
conditum habet thesaurum. Nam in hunc modum se
habent spiritualia omnia. Quid igitur inquit: Et fa
ctum est post dies, tulit Cain de fructibus terræ sacri
ficiū domino, & Abel tulit etiam ipse de primoge
nitis ouium suarum, & de adipibus illarum. His qui
acutius valent intueri, iam ex lectione ipsa liquet
est quid dicatur. Verum quia omnium communiter
habēda est cura, & respectum personarum nescit spi
ritualis doctrina: agē manifestius vobis detegamus
quæ dicta sunt, iterum ea repetentes. Cain, inquit, tu
lit de fructibus terræ sacrificium Domino: deinde vo
lens & de Abel docere nos scriptura diuina, dicit q
& ipse de sua arte, nempe pastorica, suum attulerit sa
crificium. Tulit enim, inquit, & ipse de primogenitis
ouium suarum, & de adipibus illarum. Obserua quo
modo nobis pientissima illius mens significatur, &
quod non tantum de ouibus obtulerit, sed de primo
genitis, hoc est de pretiosissimis & maxime eximiis.
Deinde & ex illis primogenitis pretiosissima
quæque. Et de adipibus, inquit, illarum, hoc est de
pinguissimis & optimis. De Cain nihil tale adnota
tum est. Sed quid obtulit de frugibus terræ sacri
ficiū: quasi diceret: qualiacunque obueniebant, nul
la ad delectum adhibita opera vel diligentia. Iterum
dico, & dicere non cessabo. Non quia Deus his in
diget, sed vult & per hæc ostendi nostrā gratitudinē.
Nam

IN CAP. GENESES QVARTVM

Nam cum qui Deo offert, & offert ex his quæ Dei sunt, & intelligit quantum differat natura, & cum homo sit, tantum sit honorem sortitus: oportebat, quantum sibi conceditur, suum testari officium, & pretiosissima offerre. Sed vide, obsecro, dilecte. Habes hic occasiones, ut quod oportet cōtemplaris merito potius luere eum, qui suam ob ignauiam amittit salutē. Neque ille doctorem aliquem habuit. Neque hic suggestorem & consiliarium: sed uterque conscientie suæ magisterio, & sapiētia diuinitus humano generi superpeditata, ad hanc oblationem incitatur: sed varietas mentis & voluntatis segnitie, illius quidē acceptissimam fecit oblationem, huius autem repudiatam.

Mar. 10. c. 22
Et aspexit Deus Abel, & ad dona ipsius. Vide quomodo impletur, hic quod in Euāgelio est dictū. Primi erunt ultimi, & ultimi primi. Ecce enim qui ob primogenituram priuilegium habebat, & sicut verē primus offerebat, minor visus est fratre. Nam utrisque offerentibus, dicit diuina scriptura: Et aspexit Deus ad Abel, & ad dona eius. Quid est, Et aspexit id est approbavit, laudauit mētem, coronauit voluntatē: & quasi quis dicat, facto cōtentus fuit. Nam etiam de eo loquimur, & de immortalī natura aperire os audemus, sed cum homines simus, nō possumus hæc aliter quā per linguam significare. Attende rē miram: Aspexit, inquit, Deus ad Abel, & ad dona ipsius. Quia oblationem dona vocauit: quia pretiosa eximia & immaculata obtulerat, non quod nullis notis aspersa, sed quæ vnde quaque pretiosa erant, tū ob mentem eius qui obtulerat, tum quod primogenita erāt, & ex illis electissima, & ex adipibus ipsis, hoc est ex optimis optima. Et aspexit Deus ad Abel, & ad dona ipsius: ad Cain autem & ad sacrificia ipsius non attendebat. Quia recta intentione, & sincera mēte obtulerat. Aspexit, inquit, Deus ad Abel, accepit, gratū habuit, laudauit. Cæterum oblata vocauit dona, ut per hoc offerentis animo maiorem honorem haberet. Ad Cain autem, & ad sacrificia illius non attē-

debat

NOMILIA DECIMOCTAUA.

97

debat. Ne pigeat videre scripturæ diligentiam. Nam cum dicit, non attendebat, monstrauit reprobationē oblatorum. Et iterum aliud nos docet, vocādo oblationes fructuum terræ sacrificia. Ecce quomodo perfecta & verba ipsa docet Dominus, quod hæc omnia à nobis vult fieri, ut animi nostri per ea quæ à nobis sunt, manifeste conspiciantur & ut sciamus quod donum habemus & cōditorem eum, qui ex nihilo nos ut essemus produxit. Oues enim nominando diuina scriptura munera, terræ autem fructus sacrificia appellando, docet nos, quod Deus, neque ut bruta adducantur, neque terræ fructus offerantur, sed tantum mentis affectionem quaerit. Vnde & nunc ille cum donis approbatus est, & gratus fuit: at hic cum sacrificio suo reiectus est. Quod autem respexit ad Abel, & ad munera ipsius: ad Cain autem & ad sacrificia illius non attendit, intelligamus ut decet dignē. Vult enim dicere, quod cognoscere illos fecerit, se illi approbare voluntatem, huius autē repellere ingratiudinē. Et talia sunt quæ ad Deū spectantia egerunt. Videamus autē et sequentia. Et tristitia affecit Cain valde. Duplex illi tristitia facta est, & quod solus ipse reprobatus fuit & quod fratris donum acceptum fuit. Et tristitia affecit Cain valde, & cōcidit vultus illius. Quid affecit illum tristitia? Vtraque hæc valde tristitia affecerunt, & quod Dominus non attendit sacrificium ipsius, & quod donum fratris acceptum fuit. Igitur opus erat, ut delictum corrigeret is, qui ex his quæ egerat causæ conscius erat. Nam Dominus non solum cum misericors sit, quando delinquimus, non solum in delicto. Et ut hoc euidenter scias, & misericordie suæ magnitudinem ineffabilem videas, vide ex his quæ nunc sunt, bonitatis illius excellentiā, & patietie magnitudinem. Nam postquā vidit illum supra modum inestum, & ut ita dicam, à tristitie fluctibus submersum iri, non desepxit: sed quam erga patrem ipsius misericordiam declarauerat, dando illi satisfac-

O

ciendi

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

clendi occasiones, & fiduriæ ianuam aperiens & bl
cens: Vbi es? Post grauem illam ruinam, misericor
diam & nunc erga ingratum illum declarat, manum
illi quali in præceps eunti porrigens, & occasionem
præbere volens, vt delictum corrigat, dicit: Quare
tam moestus es? & quare concidit vultus tuus? Non
ne, si recte obtuleris, recte autem non diuiseris, pecca
sti? Quiesce. Ad te conuersio illius, & tu illius domi
naberis.] Expende, oro, dilecte ineffabilem miseri
cordiam, & in docendo nobis congruam humilitatē.
Quia postquam vidit illum ab inuidentiæ affectu
ne oppugnari, vide quomodo pro sua benignitate
congrua ipsi remedia apponit, vt statim educatur, &
aquis non obtegatur: Quare tristis factus es? quare
concidit vultus tuus? quia & in facie moeroris magni
tudinem ostendis: quare ira te inuasit, quare non a
teipso quod oportebat fieri, considerasti? Num homi
ni sacrificiū obtulisti, qui falli possit: ignoras, q̃ mihi
non est opus vt aliquid offeratur, sed sanā offerenti
mentem volo? Quare concidit vultus tuus? Non ne
si recte obtulisti, non autem recte diuidas? Hoc qui
dem q̃ in animum accepisti, esse offerendum, laude
dignum est: quod verò non recte diuidis, oblatis repu
diationem operatum est. Oportet enim offerentem
Deo, in discernendo magnam adhibere diligentiam.
Et quantum differunt qui offert & qui accipit, tanta
& in discretione facienda diuersitas. At horum nihil
tu cogitasti, sed vt fortuito contigit, obtulisti. Atque
idcirco non potuerunt esse accepta. Nam sicut inten
tio tua, cum qua oblationē fecisti, nihil distare exili
mans, refectione fecit quæ a te sunt oblata: sic fratri
tui animus, qui rectus fuit, & dignum in discernēdo
studiū habuit, accepta illius dona fecit. Veruntamen
neq̃ sic poenā delicti repeto, sed ostendo duntaxat
delictum, & cōsiliū affero, quod si accipere volue
ris, & peccatum emendabis, & teipsum grauioribus
malis non inuolues. Quomodo? Peccasti, & graue
peccasti, sed non punio propter delictum. Misericor
entia

HOMILIA DECIMOCTAUA.

98

Eze. 3. 3

enim sum, & nolo mortem peccatoris, sed vt conuer
tatur & viuat. Igitur quia peccasti, quiesce, tranqui
litatem facito tuarum cogitationum, & libera men
tem a procellis fluctuum inundatium: cohibe tumultus
illos tuos, ne addas priori peccato grauius aliud.
Ne consilium arripias, vt medicina posthac nihil
prosit. Ne teipsum maligno dæmoni captiuum tra
das. Peccasti, quiesce. Sciebat ab initio quod fratrem
hic adoriturus esset, & ideo antea verbis reprimat.
Deus enim, cui etiam arcana sunt cognita, quia scie
bat cordis illius motus, multum admonendo, & ver
ba illius infirmitati accommoda proferendo, congru
am ipsi narrationem protulit, sua omnia faciens, tam
etsi ille repulso medicamento, in fratricidii profun
dum se præcipitavit. Peccasti, quiesce. Ne putes, in
quit, licet tuum auersatus sim sacrificiū ob prauam
mentem, fratriq̃ oblationem acceptam habuerim
ob sanam intentionem, quod ideo primatu te desti
tuam, & primogenituræ dignitatem a te auferam.
Nam licet honore ego illum prosequutus fuerim, ac
ceptaq̃ fuerint illius dona: veruntamen ad te conuer
sio illius, & tu ipsius dominaberis. Atque post pec
catum hoc permitto, vt primogenituræ priuilegiis
gaudeas, illumq̃ sub tua potestate, & dominio esse
iubeo. Vide misericordiam Domini, quomodo furo
rem & insaniam illius demulcere, & verbis his im
petum auferre nititur. Quippe motus mentis illius
videns, & crudelem ac sanguinariam illius volentia
tem sciens, nunc præmitigare eius rationem vult, &
serenitatē menti inducere, subiciendo ipsi fratrē, &
potestatē ipsius nihil minuendo. Veruntamen post
tantā curam, & tanta remedia, nihil cōmodi amplius
inde sensit. Tantū agit mentis peruersitas & malitig
excellencia. Proinde obsecro, vt caueamus ne illū imi
temur, & relicta omni malitia, mādāta dñi pficiam⁹.
præsertim post tāta taliaq̃ exēpla. Nā si hic, Cain, in
quā, nullū autē se inuenit, qui tale quiddā egerit, nihil
lominus tamen intolerabilē & graue sustinuit poenā,
O : quam

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

quam & vos postea scietis: quid verisimile est nos
passuros, qui eadem, vel etiam grauiora peccauimus,
idq; post tantam gratiæ largitatem, nonne certum q
ignis æternus, vermis qui non interibit, stridor den-
tium, tenebræ externæ, gehenna, ignis, & aliæ inen-
tabiles pœnæ nobis intentabuntur? Nulla enim des-
fensio nobis relicta est, si ita negligentes & ignaui fu-
erimus. Nonne scimus omnes quæ sint faciendæ, quæ
non faciendæ? Et qui faciunt quæ oportet, principa-
les coronas assequuntur, alii autem extremæ extremo-
rum suppliciorum pœnæ addicuntur. Oremus, vt illi
omnes effugiamus, & accepta domini gratia, bona
acquiramus æterna in Iesu Christo Domino nostro,
cui gloria & imperium cum patre & sancto spiritu,
nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMANONA.

Quemadmodum incurabilia vulnera, neq; ani-
steris medicamentis cedunt: ita & anima se-
mel captiua, si se peccato cuiuspiam obnoxiam fecerit,
consyderare non vult, quæ sibi sunt vtilia: etiam si
quis innumera inculcet illius auribus, nihil proficetur:
sed quasi mortuæ essent aures, nullam ex admonitio-
ne suscipit vtilitatem: non quia non potest, sed quia
non vult. Non enim sicut incorporalibus vulneribus
videri solet, ita & in voluntate est. Nam incorporali-
bus naturæ affectiones sæpe immobiles sunt, in vo-
luntate autem non ita se res habet. Sæpe enim si vo-
luerit, etiam qui malus est mutatur, & fit bonus: &
qui bonus, per ignauiam excidit, & fit malus. Quia li-
beri arbitrii esse nostram naturam fecit omnium Do-
minus. Ipse enim quæ sua sunt, omnia pro sua miseri-
cordia semper exhibet. Et sciens abscondita in profun-
do mentis & arcana, laudat, consulit, conatusq; no-
stros primum reprimat. Et necessitatem utiq; non im-
ponit, sed congruis remediis appositis totum iacere
in ægrotantis sententia dimittit. Hoc igitur & in Ca-
in factum est nunc. Vide enim post tantam provide-
tiam & sui curam, in quantam inciderit insaniam.

Oportet

HOMILIA DECIMANONA.

99

Oportebat conscium peccati sui in emendando postea
occupatum esse. At ille quasi ebrius, affectioni & vul-
neri priori aliud vlcus coniungens, & medicinā tan-
ta diligētia adhibita non admittens, sed destinata eg-
dem in opus perducere festinās, a dolo & malitia ex-
orditur, & fallacibus verbis fratrem decipit. Tam effe-
rus & pecunius est homo, qui in peccatum declina-
uit. Nam sicut magnum & venerandū est rationale
hoc animal, & maximē quando in virtutis viam co-
tendit: ita quando in malū declinat, truculentarū be-
stiarum imitatur crudelitatem. Quin & cū feroces il-
larū mores assumpserit, quāuis rationale & manue-
tum animal sit, multis tamen nominibus illarum su-
perat ferociā. Videamus igitur & de illis quid acci-
derit. Et dixit Cain ad Abel fratrem suū: Egredia-
mur, obsecro, in campū. Verba quidē fratris, mens
autē homicidæ. Quid facis o Cain? nescis cui loque-
ris? Non cogitas, qd tibi cū fratre colloquium est? Nō
reputas, qd eodē quo tu vtero natus es? Nō expendis
abominabiles conatus? Non times iudicem qui falli
nequit? Non horret mens tua facinus? Quāobrem in
campū prouocas fratrem? & foris a paternis vlnis ab-
ducis? Quare ipsum paterno auxilio destituis? Quid
nouis accidit, qd nūc fratrem in campū trahis? & id qd
prius non fecisti, nunc facere attentas? & amicitia oc-
casionē fraternam beneuolentiā prætexedo, hostilia
quæq; perpetrare deliberas? Quæ insanias? Quæ rabi-
es? Esto excætatus mæte fraternæ affectionis nullam
rationē habeas neq; naturā agnoscas: cur aduersus il-
lum ad bellū te instruis, qui nulla te iniuria affecit?
Quid item habes, quod parentibus obiciis, quos tan-
ta mœstitia affligere deliberas, & actor terribilis tra-
gediæ, vt primi violentā mortem videant? Has illis
retributiones reddis suæ educationis? Quæ diaboli
ars in hoc te flagitium impulit? habēsne quod dicas?
An gratia Domini erga illum ipsum aduersum te ex-
tollit fecit? Nonne prius ob hanc sanguinariam tuam
sententiam subiecit illum tibi, & sub tua potestate esse
fecit?

O

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

fecit. Et dixit: Quia ad te cōuersio illius, & tu ipsius dominaberis. Nam hoc de fratris subiectione accipiendum est. Sunt enim aliqui dicentes, quodd de sacrificio oblato ab eo Deus dixerit talia. Ad te cōuersio, inquit, doni, & tu ipsius dominaberis: id est, eo frueris. Et ideo vtrunq; sensum dixi, relinquens vestrae prudentiae id quod dictis magis congruum videtur eligendum. Mihi enim videtur de fratre esse dictum.

Et factum est, cum essent ipsi in campo, surrexit contra fratrem suum, & occidit illum. Horrendum facinus, periculosi ausus, abominabile opus, incondonabile peccatum, efferatae animae sententia. Surrexit, inquit, contra Abel fratrem suum, & occidit illum. O abominabilem manum, o dexteram miserabilem, imò non manum oportet vocare abominabilem & miserabilem, sed mentem cui membrum seruisit. Dicamus igitur sic: O audacem mentem, & abominabilem & miserabilem, & quicquid dici potest, non satis dicitur. Quomodo non obduruisset manus? quomodo potuit tenere gladium, & intentare plagam? quomodo non auolauit à corpore animae? quomodo non valuit operari tam nefandum facinus? quomodo non inflexa est, & mutauit mentem? quomodo non cogitauit naturam? quomodo non expendit antiquam adoriretur nefas, operis finem? quomodo ferre potuit post facinus, vt videret corpus fratris spiritum efflans super terram? quomodo potuit videre corpus mortuum super terram, & à spectaculo non statim perire? Nam quum nos post tot annorum numerum, quum quotidie morientes videmus, quauis vulgari morte, & sanguine nihil nobis iunctos, viribus destituimur: & si inimicus sit, inimicitiarum finis esse quanto magis verisimile est has dissolutas, & hunc statim expirare debuisset animam, cum videret fratrem, qui paulo antea loquebatur, eadem matre natum, eodem patre genitum, eiusdem vteri partu editum. Dei singulari gratia acceptum, subito absque spiritu & operatione iacentem, & super terram palpitantem.

At vbi

ROMILIA DECIMANONA.

750

At videamus post nefarium illud facinus, & post flagitium nulla venia dignum, quanta iterum verborum humilitate, quantaq; misericordia omnium Deus vultur. Et dixit Deus ad Cain. Idipsum vel solum quantae bonitatis fuerit, quod eum qui tanta commiserit, colloquio dignatur? Nam cum nos saepe cognatos nostros abominamur, si quando viderimus eos tale quoddam facinus perpetrasse: quanto magis bonum Deum obstupescimus, tanta vti tolerantia: & valde merito. Medicus enim est, & clementissimus pater. Nam & sicut medicus nihil non facit, vt graui morbo impliciti confirmetur: & sicut clementissimus pater filios, qui ignobilitatem suam ignauia amisere, paterna indulgentia ad pristinam felicitatem reducere cupit. Proinde quia immensae bonitatis est, iterum misericordiam suam illi, qui talia fuerat ausus, ostendere vult. Dicit enim illi: Vbi est Abel frater tuus? Multa & immensa Dei patientia est. Non enim interrogat quasi ignoret: sed idipsum agit, quod & patri illius fecerat. Nihil enim obstat, quin idem denuo dicatur. Nam quemadmodum illum, cum se praefusio, ne nuditatis regeret, rogabat. Vbi es? non ignorans, sed fiditae occasiones illi praebens, vt per confessionem peccati, delictum ipsius ablueretur. Hunc enim morem habet, vt ab initio à nobis peccatorum exigat confessionem, & veniam praebet. Rogat & nunc Cain, & inquit: Vbi est Abel frater tuus? Ignorantiam simulat misericors Deus, hac interrogatione eum, qui talia commiserat, praeparans, vt ad peccati confessionem adduceretur, possetq; veniam forte & misericordiam assequi. Vbi est Abel frater tuus? Quid igitur ad haec ingratus & impudens? Debebat cogitare quod deus non ignarus rei rogaret, sed ab ipso confessionem criminis exigeret: & nos doceret, nunquam causa non examinata sententiam contra fratres debere ferri, & memori mente seruare consilium Domini: & quod hunc illius conatum reprimens, & conscius etiam antequam eueniret, quid ille habebat in animo,

O 4

praes

IN CAP. GENESIOJ QVARTVM

prætoratoris vsus est. Oportebat his omnibus cogitatis finem esse infantiæ, & dicere quid factum, & ostendere medico vlcus, & accipere ab illo pharmaca. Verum ille iterum dirumpit vlcus, & vlcus increta re facit, & dicit: Haud scio. Vide responsi impietiam. Num homini loqueris, quem fortè decipere posses? Nescis infelix & miser, quis est qui tibi loquitur? Non cogitas, quod ob bonitatem magnam quærit, occasionem quandam inuenire cupiens, per quam suam tibi declararet misericordiam, & ut postea indicatis à se omnibus, nullam habens defensionem, poenæ te ipsum obnoxium constitueres? Et dixit, inquit: Haud scio. Num custos fratris mei sum ego? Cogita hic, obsecro, conscientie accusationem, & quomodo qui conscientia impellebatur (ut ita dicam) non potest dicere, Haud scio, sed subditi. Num custos fratris mei sum ego, quasi seipsum reprehendens. Tametsi, quia grandior ætate, etiam secundum naturam leges custodem fraternæ salutis esse te oportebat. Hoc enim natura decreuit, & oportet eos qui ex eodem utero nati sunt, mutuo esse custodes. Quod si hoc nolebas, & noluisti custos esse fratris: quare ergo illius interfector es factus? & eum qui te nulla affecit iniuria, perdidisti: & puras nec fore aliquem qui te de hoc reprehensurus esset. Sed expecta, & videbis accusatorem tuum fore interfectoris, & te viuente & ambulante, clara voce clamaturum.

Et dixit Deus: Quid fecisti hoc? Magna huius verbi recondita vis est, & emphasis. Quare, inquit, hoc operatus es? Quare fecisti nefarium hoc facinus? abominabile opus, factum inexpressibile, insaniam intollerabilem, eadem nouam & rarā, iam primum hominum vitæ tua dextra inuestitā. Cur fecisti hoc tam magnū tā terribile, quo non est peccatum aliud grauius? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Num homo sum, inquit, qui solam illam vocem audiā, quæ per linguam profertur? Deus sum, qui possum & per sanguinem audire clamantem, & alicubi prostratum, & in terra facientem. Ecce quisque volat vox sanguinis huius.

OMILIA DECIMANONA. 101

Et usque in cælum à terra ascendit, & prætercurrentes cælum, cælorum superiores virtutes, regio throno assistit, & tuum deplorat homicidium, ac nefarium hoc scelus denūtiat. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Num, inquit, in alienum & hospitem iniquitatem hanc patraueris in fratrem tuum, illum qui nulla te iniuria affecerat, senuisti. Sed fortè mea beneuolentia, hanc illi eadem peperit: & quā non posses mecum pugnare, in illum effudisti furorem tuum indomitum. Eapropter talem tibi poenā infero, ut quæ in te sunt, omnibus posthac sequuturis castigatio et admonitio sint. Et nunc quia hoc fecisti, et opere perfecisti, malaque probasti, & per inuidiam eadem commisisti: Maledictus tu de terra. Vides maledictionis diuersitatem, dilecte? Ne igitur incōsideranter hinc transeas, sed ex maledicti magnitudine, flagitii immanitatem expendes iam quanto maius peccatum hoc præuaricatione Protoplasti, ex maledictionis varietate scire volenti licet. Illic enim, inquit, Maledicta terra in operibus tuis: et in terram effusa est maledictio, ostensa sua in hominem cura. Hic verò quia res perniciofa, facinus iniquum, & inexpressibile flagitium, ipse poenam luit. Et nunc maledictus, inquit, tu de terra. Nam quia ferme eadem egit quæ serpens, & quasi organum seruauit diaboli sententiæ: & sicut ille fraude malitiam introduxit, sic & hic deceptum fratrem, & in campum eductum, armata in illum manu, eadem compleuit. Et propterea sicut illi dixit: Maledictus tu inter omnes bestias terræ: sic & huic, quia eadem quæ ille operatus fuit. Nam sicut diabolus, qui odio & inuidia mouetur, ferre non potuit tot ineffabilia beneficia, quæ in hominem collocata sunt, & inuidia ad deceptionem extimulatus est, quæ mortem induceret: ita & hic, Deus erga fratrem suum videns beneuolentia magna affici, ex inuidia ad homicidium prosiluit. Idcirco dicit illi: Et nunc maledictus tu de terra. Maledictus, inquit, & terræ illi, quæ aperit os suum, ut sanguinem fratris tui de manu tua exciperet. Et terræ illi, inquit,

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

eris maledictus, quæ sustinuit tali sanguine irrigari: qui tanta abominatione effusus est. Dein scriptura diuina, maledictionem interpretans, manifestius dicit: Quando operaris terram, non adiciet ut det tibi robur suum. Magna poenæ species, & graue indignationis pondus. Laborem quidē, inquit, sustinebis, & quæ tu facere potes, omnia facies: & operaberis terram tali sanguine coinquinatam: nō senties autem aliquem fructum tam multorum laborum, sed inultus erit omnis labor tuus quem feceris. Neque hic finis erit poenæ, sed & gemens & tremens eris super terram. Quia enī, inquit, abusus es robore corporis & membrorum viribus, propter hoc continuum hunc tremorem & motum tibi infero, ut non solum ipse habeat iugem admonitionem et memoriam huius nefasti leleris: sed ut & omnes qui te vident, viso te, quasi clara illis voce annuntiaretur, discant ne talia audeant & poena tua doceat omnes, ne vltra tali sanguine terram incestent: & præterea non breui te morte plectam, ut ne factum obliuioni tradatur: sed vitam morte grauiorem sustinere te faciam, ut per hæc diuicias qualia perpetraveris. Et dixit Cain Domino: Maior est iniquitas mea, quam ut dimittar ego. Magnū aliquid, & saluti nostræ plurimum conducibile hic licebit addiscere. Et dixit Cain, Maius est peccatum meū, quam ut dimittar ego. Magnū aliquid, & valde vtile saluti nostræ licet hic addiscere, si voeluerimus attendere. Et dixit Cain: Maius est peccatum meum, quam ut dimittar ego. Ecce absoluta confessio. Tale tantum est, inquit, peccatum quod commisi, ut non possim accipere veniam. Ecce, inquit, confessus est, & sic confessus est, ut omnem excederet diligentiam: sed nihil inde lucri, dilecte. Intempestiua enim confessio est. Hoc enim facere oportebat tempore congruo, quando adhuc impetrari poterat a iudice misericordia. Memores nūc estote oro, quod ante breue tempus dixi, quod terribili illo die, & iudicium illud non poterit deprauari, & vnusquisque nostrum ob peccatum

HOMILIA DECIMANONA.

102

peccata desperabit, videns ante oculos terribilia illa tormenta, & ineuitabiles penas, nullam inde habiturus vtilitatem, tempore destitutus. Poenitentia enim priusquam poena inferatur, tempus habet & ineffabilem vim. Proinde obsecro, quum adhuc efficax est & mirificum hoc pharmacum, commoda & fructus inde percipiamus, & cum adhuc sumus in presenti vita, poenitentia medicamen nō aspernemur, scientes si quid, quod nihil tunc nobis poenitendo proderit, cum solum fuerit spectaculum, & tempus certaminum ablatum. Verum ad institutum redeamus. Oportebat enim tunc quum interrogaretur a Domino: Vbi est Abel frater tuus? confiteri peccatum & procidere, & orare, & veniam petere. Et tunc quidem medicinam reiecit: nunc autem post sententiam, post finem, post omnia, postquam clara voce accusatus a sanguine in terra facientis, confitetur, nihilque inde lucrificat. Vnde Propheta dicebat: Iustus suiprius accusator in principio sermonis. Et hic quoque si præuenisset Domini reprehensionem, omnino misericordiam consequutus fuisset, propter immensam Domini benignitatem. Nullum enim peccatum, quantumcumque graue sit, quod illius misericordiam vincat, modo tempore debito poenitentiam agamus, & veniam petamus. Et dixit Cain: Maius est peccatum meum, quam ut dimittar ego. Sufficiens confessio, sed intempestiua. Et dixit: Si eieceris me hodie a facie terræ, & a facie tua abscondar, & ero gemens & tremens super terram. Et erit, omnis qui inuenerit me, occidet me. Vide quam miserabilia verba, tum quia intempestiua, tum quia tempore elapso nullum fructum asserentia. Et dixit: Si eieceris me hodie a facie terræ, & a facie tua abscondar, & ero gemens & tremens super terram. Et erit, omnis qui me inuenerit, interficiet me. Si in terram, inquit, maledictum me fecisti, & ipse me auersaris, tantæ poenæ tradidisti me, ita ut gemam & tremam: nihil prohibebit postea, quin quisquis in me vel fortuito inciderit, nudatum tua gratia, interficiat.

Faciō

Pro. 18. e

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

Facile inuadere me poterit, inquit, si quis interficere
voret. Neq[ue] enim ipse oblectari potero, tam dissoluta
imbellit[ate]q[ue] membra circumferens et vndiq[ue] tremiscens
insuper & hoc, quod sciunt omnes tua me gratia des-
titutum, si quis vult occidere, vt ad eadem meam
profiliat, armabit. Quid ergo misericors & bonus do-
minus? Et dixit illi Dominus deus: Non sic. Ne
putes, inquit, hec ita fieri. Neq[ue] enim licet, vt te quis
quis voret, interficiat. Extendam enim vitā tuam, ma-
forq[ue] & inde tibi dolor erit, & relinquam te posterita-
tati magistrum, vt tui spectaculum illi sit admonitio
& castigatio, nullusq[ue] exemplum tuum sequatur.
Et dixit Dominus Deus: Non sic: Omnis qui occi-
derit Cain, septies vltione exquisita soluet. Fortassis
sunt multa sunt, que dixi, & prolixitate corpori mole-
stiam attulimus. Sed quid patiar? Quia video vestra
in audiendo aueritatem & ingens desiderium, reliqua
etiam pertractabo, & pro viribus meis interpretabor.
Quid est, septies vltione exquisita soluet? Iterum ve-
reor ne dictorum memoriam his que dicuntur adobe-
ruam & videtur nobis sufficere sermo. Sed si non fa-
tigamini, sustinete, & absoluto hoc contextu, sermo-
nem finiemus. Et dixit illi Dominus Deus: Non sic
Omnis qui occiderit Cain, septies vltione exquisita
soluet. Et posuit Dominus Deus signum in Cain,
ne omnis qui inueniret illum occideret. Hoc timu-
sti, inquit, ne occideret: Confide, hoc non erit. Nam
quisquis hoc facere attentauerit, septuplici pœne se
faciet obnoxium: & idcirco hoc signū tibi impono,
vt nullus ignorans interfecto te, pœnis illis se obno-
xium faciat. Et hanc ob causam signum hoc tibi im-
pono. Sed decet, vt manifestius vos doceam, quomo-
do qui Cain occidit, septem pœnarū reus sit: Vos pre-
cor attendite. Nā si nunc, sicut & in superioribus die-
bus saepe charitati vestre diximus, quum ieiunium tem-
pus est, & tāta tranquillitate fruimur, & liberati a con-
gratationibus quæ mentem nostram perturbant, non
summa diligentia addiscimus quæ in diuinis scriptu-

HOMILIA DECIMAHONA.

103

is continentur, quando ea aliis temporibus discere
poterimus: Ideo oro et precor, et supplico, et quasi ge-
nua vestra contingo, intenta mente his que dicuntur
auscultemus, vt fructu aliquo nobili & præcipuo ac-
cepto, domum postea redeamus. Quid igitur est, sep-
ties vltione exquisita soluet? Primum quidem septe-
narius numerus de multitudine dicitur in diuina scri-
ptura id quod saepe in scripturis occurrit, vt, quod ste-
rilis peperit septem: & similia. Coniectare autem hic
licet peccati magnitudinem, & quod non vnum pec-
catum commiserit, sed septem, quorum quoduis per
se magna pœna luendum. Igitur quomodo hac nume-
rabimus? Primum, inuidet damnum allaturus. Secun-
dō, fratrem suū occidere destinar. Tertiō, fraudes con-
suevit. Quarto, eodem opere implet. Quinto, fratrem oc-
cidit. Sexto, primus mortem operatus est. Septimo,
Deo mentitus est. Obseruate dicta, si vultis ea iterū
recensere, quod sciatis quomodo vnumquodq[ue] per
se sufficebat vt maxima plecteretur pœna. Nam quis
vel venia dignaretur alteri inuidentem quod plus di-
uina gratia potiat? Ecce vnum maximum & inex-
piabile peccatum. Deinde hoc maius ostēditur, quia
frater erat cui inuidebat, & nulla illum prorsus iniu-
ria affecerat. Ecce & hoc quoq[ue] non vulgare peccatū
est. Iam tertiu[m], quod dolos nexuit, decepto & in cam-
pum tracto fratre, neq[ue] ipsam naturā reueritus. Quar-
tum peccatū ipsa erat cædes, quam perpetravit. Quin-
tum, quod fratrem occidit, eodem ex vtero proгна-
tum. Sextum, quod primus cordis faciem introduxit.
Postremum, quod rogatus a Deo omnium domino.
Vbi est Abel frater tuus? mentiri illi ausus est. Dicic
igitur: Qui te occidere attentauerit, septem maximis
pœnis seipsum reuin faciet. Ne igitur hoc metuas.
Ecce enim & signum in te pono, ita vt nullus qui te
inuenit, ignoras tua morte capiatur, & reum se faciat
septem horum peccatorum. Nam torius vitæ produ-
ctio posteritati utilis erit: & id quod solus nullo præ-
sente operatus es, hoc discant omnes qui gementem

& tres

IN CAP. GENESIOS QVARTVM

& trementem vident, & quasi clamantem, & omni-
bus dicentem: Nullus talia audeat, qualia ego, vt ne
in eandem poenam incidat. Hæc audientes dilecti, quæ
dicta sunt, non inconspicuerant pratercurramus, ne
que hoc solum speciemus, vt huc quotidie cõuenien-
do spiritali mensa fruamur. Nulla enim solius audis-
tus vtilitas fuerit, nisi assint obedientia & opera. Sed
cogitantes vnde in hoc inexpressibile & graue peccatũ
Cain seipsum impulerit, vt innoxium ac fratrem ag-
grederetur dolo, & occideret: ne fugiamus aduersa et
mala pati, sed potius caueamus ne aliis mala per nos
inferantur. Ille enim est, qui verè malè affligitur, qui
proximo suo negotiũ facit. Et vt verum hoc esse scia-
tis, vide hic obsecro, quis est qui mala patitur, an occi-
dens vel occisus: manifestum quòd occidens. Et vsq̃
ad nostra tempora, in ore omnium decantatur & præ-
dicatur & coronatur, vt veritatis primus testis. Sicut
dicit & beatus Paulus: Mortuus Abel adhuc loquitur.
Et qui occidebat, etiam tunc vitam agebat miser-
abiliorẽ quàm vllus homo, & postea ab omnibus
malè audit, vt abominabilis, & vt à Deo maledictus
à diuina scriptura traducitur, & hoc quidẽ in præsen-
ti vita, quæ semel intercideret. Quæ autem in futuro se-
culo occurrere debeant, quum vniciq̃ pro suo ope-
re reddet iustus iudex, quis sermo dicere posset, quæ
bona, vel quæ mala? Nullus, nullus planè, neq̃ iucun-
da, neq̃ tristia narrauerit. Enimvero Abelis quidem
est regnũ celorũ: et perpetua habitacula, et chori Pa-
triarcharum, Prophetarũ, & Apostolorũ, & omniũ
sanctorum congregatio illum suscipient simul in in-
mortalitate regnaturum, in Christo Iesu Domino no-
stro, vnigenito Dei filio & Deo. Huius autem, Cain,
inquam, est gehenna ignis, aliaq̃ immortalia omnia
tormenta ipsum excipient, vt puniant in infinita secu-
la, & cum eo omnes qui similia egerunt, & maxime
turpissimis affectionibus captos, quanto & maior pe-
na à Domino omnium pronuntiatur. Audi enim bea-
tum Paulum dicentem: Quicumque enim sine lege

Rom. 2. b

peccauit

HOMILIA VIGESIMA.

106

peccauerunt, sine lege peribunt: hoc est, leuiorem fe-
rent poenam, eo quòd non habuerint legem quæ mi-
naretur & corrigeret. Et quicumque in lege peccauer-
unt, per legem quoq̃ iudicabũtur. Hi autem, inquit,
qui eadem faciunt, quæ illi, & legis administriculum ha-
buere, grauiore & intolerabiliore sustinebunt cru-
ciatus. Et merito: quia neq̃ lex, neq̃ quòd alios mode-
stiores & meliores reddidit, hos emendare potuit.
Quocirca, obsecro, vt vel saltem nunc aliorum cor-
reptionibus nosipsum emendemus, & vitam nostram
corrigamus ad Domini obedientiam illius obtempe-
rantes legibus, & neque liuor, neq̃ inuidia, neque cor-
poralis amor, neq̃ huius vitæ gloria & potentia, ne-
que ventris voluptas, neque alia quædã absurda con-
cupiscentia dominetur animæ nostræ: sed expurgati
ab omni materia, voluptateq̃ temporali, et vale dictis
omnibus foedissimis absurdissimiq̃ affectionibus,
ad beatam illam vitam, & ineffabilia illa bona, quæ
Deus se diligentibus promissit, introducamur. Ore-
mus, vt hæc omnibus nobis concedantur, gratia &
misericordia Domini nostri Iesu Christi, cum quo
patris, simul & spiritui sancto sit gloria, imperi-
um, honor nunc & semper, & in secula seculorũ
Amen.

HOMILIA VIGESIMA.

A Ge iterum hodie in manus sumentes quæ in con-
textu lecta sunt, inde vobis doctrinam apponamus,
& solitum ex libris beati Moysei colloquium
habeamus, imò ex sancti spiritus eloquiis, quæ per
Prophetæ linguam diuina gratia nos docuit. Sed quò
manifestior sermo noster sit, operipretũ fuerit, vt in
memoriã vobis referamus, vbi doctrinã nuper absol-
uerimus, vt eadẽ hodie repetita, et de nũc lectis dice-
re incipiamus. Scitis enim, q̃ argumentũ de Cain &
Abel narrauimus, ostendentes tam ex his quæ facta
sunt, quàm ex his de quibus obtulerunt Domino,
quomodo faciendorũ agnitio animis nostris insita sit,
& quòd

IN CAP. GENESEOS QVARTVM

Et quod omnium opifex nos liberi arbitrii fecerit, & ubique vel coronat, vel cōdemnat secundum quod nostra est intentio. Ob hoc enim sacrificium Cain reprobatum fuit, dona verò Abel accepta. Et quod hinc inuidia orta Cainem in cādem fratris extimulauit, qui & post impium facinus, volēte Deo prouocare se ad cōfessionem peccatorum, neque remedium sanitatis accepit, sed scelesto homicidio mendacium confunxit, & grauem illam poenam sibi conciliauit, superna quoque grauita se nudauit, posteris in correctiōis exemplum propositus. Quia ob sententiam in se acceptam, omni hominum generi loquitur quasi clamans & dicens: Ne tale quid vllus vestrum vnquam audeat, ne quis in similes incidat penas. Vidistis Domini misericordiam, quomodo sua in illum poena non ipsum solū castigare, sed per ipsum simul posteros oēs modis omnibus fugiendum tam temerariū facinus docere voluit? Agē nunc sequentia attingamus, videntes quid hodie nobis narret beatus ille Propheta, spiritus sancti operatione nostris auribus insonans. Nam postquam a Domino sententiam accepit: Egressus est, inquit, a facie Dei. Quid est, exiit a facie Dei? hoc est, nudatus est praesidio Dei, propter abominabile et perniciosum facinus. Et habitauit in terra Naid, regione Edē. Narruit nobis diuina scriptura & locum, in quo postea habitauit. Et docet quomodo & hic non procul a paradiso versatus sit, ut ē regione illius existens continuo memor esset, tum eorum quae patri suo ob prauaricationem contigerunt, tum magnitudinem eorum, quae ipse perpetrauerat, propter quae tanta sibi neque patris correptione emendato, poena irrogata est. Et locus ille in quo habitauit, perpetua memoria fuit non illi soli, sed & seculis posterioribus, ob tremorem & motionē. Nomen enim Naid, Hebraica dictio est, & vocatur motio. Itaque crimen illius notum & a loco, quasi in columna aerea scriptum esset. Deinde inquit: Et cognouit Cain vxorem suam, & ut concepit, peperit filium, cui nomen Enoch. Mortales

DOMILIA VIGESIMA.

209

Mortales tunc facti homines, merito de filiorum successione curam habebant. Sed forte dixerit aliquis: Quomodo, quum scriptura nusquam alterius mulieris meminit, dicit quod Cain habuerit vxorem? Ne mireris dilecte. Nusquam enim catalogum mulierū diligenter facit, sed scriptura superuacuum non commemorans, neque omnes viros commemorat: sed succinctius nobis narrat, dicens, quod generauerint filios & filias, & mortui sint. Verisimile igitur etiam nunc Eua filiam peperisse post Cain. Nam quia initia erant, debebatque augeri humanum genus, sorores ut acciperent, concedebatur. Et ideo consecutanea haec nobis coniectanda relinquit scriptura, & hoc solum narrat, dicens: Et cognouit Cain vxorem suam, & ut concepit, peperit Enoch. Et erat aedificans ciuitatem in nomine filii sui Enoch. Vide quomodo res nostrae paulatim deteriores fucatiōesque sunt. Quippe nominibus factis mortalibus studium fuit, ut immortalem suam memoriam facerent, partim ex filiis quos generabant, partim ex locis, quibus filiorum nomina imponebant. Haec omnia recte quis diceret peccatorum & ruinā primae monimenta, quae pristina gloria exciderunt, in qua quum essent, nihil horum agebant Adam & Eua, utpote affectionibus superiores, & nihil obnoxii. Porro Enoch ipsi natus est, ut inquit, Gaidad, & Gaidad genuit Meleleel, & Meleleel genuit Mathusala, & Mathusala genuit Lamech. Vide quā cursim transit genealogias. Et virorum tantum memor est beatus ille, nusquam verò mulierum meminit. Sed quemadmodum de Cain dictum est, quod Cain cognouit vxorem suam, quum nusquam nos docuerit, neque dixerit unde habuerit vxorem: sic sanē & ibi iterum inquit: Et accepit sibi Lamech duas vxores, nomen vni Ada, & nomen secundae Sella. Et peperit Ada, inquit, Iobal: hic fuit pater habitantium in tabernaculis, atque pastorum. Et nomen fratri illius Iubal: hic fuit is qui demonstrauit psalterium, & citharam. Vide scripturam diligenter.

IN CAP. GENESIOS QVINTVM

nam: docuit nos & nomina eorū, qui nati sunt ex muliere Lamech, & docuit nos quæ studia illorum fuerint, nempe quod vnus alendis pecoribus fuerit deductus, & alter excogitauerit psalterium & citharam. Sella autem, inquit, & ipsa peperit Thobel, & erat malleator, & faber aris & ferri.] Iterum & artem illius qui ex Sella natus erat non obtinet, quia ferrariā exercebat. Vide quomodo, quæ ad vsum humani generis, quod melius subsistere queat, spectant, paulatim extructa sint. Et primum Cain a filio suo ciuitatē edificatam nominauit. Deinde eorū qui ex vxoribus Lamech nati, vnus pascendis pecoribus occupabatur, alius ferrariā exercebat, alius etiam psalterium & citharam demonstrauit. Soror autem, inquit, Thobel Noëman.] Quid hoc nouum sibi vult, quod nunc primum nuncupatim mulieris memoriam indicat. Non simpliciter, neque temerē: sed vt occultum quiddam nobis hic declaret, hoc fecit beatus Propheta, id quod in aliud tempus reponemus, nunc historiam sequamur: neque enim fortuitum quiddam est, quod subditur, & plurimo labore habet opus & diligentiorē inquisitione, ita quod si possent omnia ad amissum a nobis perquiri, multum hinc utilitatis nobis accederet. Dixit, inquit, Lamech vxoribus suis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam vxores Lamech, auribus percipite sermones meos: quia virum occidi in vulnibus mihi, & adolescentulum in cicatrice mihi. Quia septies vltio sumpta de Cain, de Lamech vero septuagies septies.] Obsecro mente intenta estote, & omnia quæ ad seculares curas pertinent, seponite: cum diligentia quæ dicitur perscrutemur, vt nihil eorum nos lateat, sed quantum possibile ad profundum ingressi, occultum thesaurum venari possimus in paucis illis verbis latētem. Dixit autem, inquit, Lamech vxoribus suis Adæ & Sellæ: Audite meam vocem vxores Lamech, & auribus percipite sermones meos. Considera obsecro statim ab initio, quantum illi profuerit poena Cain interrogata. Non solum enim non

expectat

HOMILIA VIGESIMA.

106

expectat vt ab alio arguatur, quod in idem & grauius peccatum lapsus sit: sed nullo vel accusante vel increpante ipse semetipsum manifestum facit, & confitetur quæ facta sint, mulieribusque narrat delicti magnitudinem: quasi illud quod a Propheta dictum est, implens: iustus suusipsum accusator est in principio sermonis. Plurimum enim ad emendanda peccata valet confessio. Itaque sicut grauius est peccatis ipsis, post peccata commissa, peccata inficias ire: id quod fratericida ille agebat, & rogatus a misericorde deo, non solum non confessus est, quod ausus fuerat: sed & vt prolongaretur vita sua, fecit. Ceterum & hic in illa ipsa peccata inciderat: sed animo expendens, quod negatio grauiorem ipsi pararet poenam, vocatis mulieribus suis, nullo reprehendente vel arguente, ipse sua lingua & confessionem peccatorum facit, & conferens quæ a se facta erant cum his quæ a Cain, poenam desinit. Vidisti prouidentiam Domini quomodo poenæ illius occasio sunt misericordiæ, & quod misericordia sua non solum ad illum pertingit, qui poenā plectitur: sed & multis aliis vtile efficit inde remedium, modo velint inde aliquem fructum capere. Vnde enim alius unde, dic quæso, Lamech ad hanc confessionem adductus est, nisi eorum quæ illi contigerunt memoriam haberet, quæ illius continuo mentē decutiebant. Dixit, inquit, Audite vocem meam, & auribus percipite sermones meos. Vide quomodo contra seipsum suum dictum considerare facit, & eas hoc modo hortatur ne dicta negligenter acciperent. Dicendo enim, Audite vocem meam, & auribus percipite sermones meos. Mentem vestram, inquit, intenta prebete, et diligenter auscultate quæ dicturus sum. Non enim de fortuitis vobis loquar, sed occultas quasdam res vobis aperiam, & confitebor, & quæ nullus alius scit, sed solus ego, & oculus ille qui sopiri nescit, quem times festinus & anhelus, vt vobis manifesta faciam, quæ a me sunt acta, & quantis poenis ego meipsum nefariis obnoxium fecerim operibus, Quia virum occidi in

Pro. 18. c

P a

vult

IN CAP. GENESIOS QVINTVM

vulnus mihi, & adolescentē in cicatricem mihi. Quā
niam septies vltus est de Cain, de Lamech autē sepe
tuagiessepties. Magnū quid dictum est, et valde ma
gnū. Multiplex piāq; viri prudentia: non solū enim
factum confitebatur, & cades in medium afferebat,
quas operatus erat: sed & poenā sibi inferebat, com
parans peccatum suū peccato Cain. Quā enim ver
nija, inquit, fuerit dignus, qui alterius poena emenda
rior non sit: & perpetuū memor eius rei est, & admo
netur, & insuper duplex homicidium patrauit. Quia
virum, inquit, occidi in vulnus mihi, & adolescentē
in cicatricem mihi. Nō tantū, inquit, nocui illis, quos
occidi, quantum meipsum. In poenā enim quam eli
gūgere non possum, meipsum conieci, peccata opera
tus tanta, quā veniam non merentur. Nam si ille pro
vna cade septem poenis obnoxius factus est, ego di
gnus fuerim septuagiessepties poenā luere. Cuius gra
tia, & quare? Nam licet eadem ille operatus sit, et fra
tris, attamen nullo vnquam antea conspecto, qui hoc
fecerat, neq; alio viso, qui poenā dederat eiusmodi
facinoris, & a tanta ira tentato, quā vtrāq; mihi poe
nas augent. Quia & ante oculos habens quod ab illo
perpetratum, et poenā videns sic immedicabilē esse,
cautior factus non sum. Propterea licet septuagiesse
septies magis q̄ ille puniret, attamen neq; sic dignam
luerem poenā. Vidisti dilecte, quomodo nostram
Deus mētem fecit liberi arbitrii? Et sicut desides sup
plantamur, ita et si resipiscere voluerimus, cōueniunt
quod oportet. Quis enim, dic obsecro, talem ad con
fessionem adegit? nullus alius quā consciētia, & in
corruptus ille iudex. Nam simul ac in peccatum deci
nauerat, & opere perfecerat malum conatum, statim
insurrexit consciētia, in clamansq; & ostendens pec
catorum magnitudinem, omnibus seipsam penis ob
noxiam facit. Ita enim se habet peccatum, vt prius
quā fiat, & ad opus perueniat, obtenebret & deci
piat mentem: postquam autem consummatur, mani
feste suam nobis absurditatem proferat & ostendat.
Vnde

HOMILIA VIGESIMA.

107

Vnde brevis illa & absurda voluptas continuū me
ti dolorem inserit, consciētiāq; fidutiā auferit con
fusione captam perfundens. Misericors enim Deus
eiulcemodi nobis accusatōrē assistere voluit, vt nun
quā soli relinquamur: sed indefinenter ille congre
diens clamet, & poenā exigat delictōrū. Et hoc quis
viderit manifeste ex factis ipsis. Scortator enim vel
adulter, vel qui aliud tale quiddam admisit, etiam si
omnium obliuisci queat, nunquam tamen sic in solitu
dine versatur, quin habens acrem illum accusatōrē
suspicionē timeat, vmbra tremisecat, & eos qui con
scii sunt, & qui nō sunt: perpetuāq; in animo eius tem
pestas est, & reciprocantes ac contrarii fluctus. Insu
per neq; somnus ei suauis, sed terrore et formidine ple
nus: neq; cibus voluptatem praeber, neque amicorum
colloquia talem refocillare, vel liberare ab vrgente
anxietate possunt: sed quasi carnificem circumgesta
ret se lancinantem, & flagellantem continuū, ita post
absurdum facinus obambulat nullo conscio, sustinēs
intolerabiles penas illas, & iudex suipsius factus &
accusator. Iam qui haec fecit, si voluerit, vt deest, vt
consciētiā adiumento, & ad confessionem facinorū
festinare, & medico ostendere vlcus qui curet & non
exprobrat, atq; ab illo remedia accipere, & soli ei lo
qui nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligen
tia, facile peccata sua emendabit. Confessio enim pec
catorum, abolitio etiam est delictōrū. Vnde cum La
amech ille suis mulieribus cades a se committas dete
gere & confiteri non refugit: quali erimus venia dig
ni, si ei qui omnia nostra accuratē nouit delicta, con
fiteri non volumus peccata? Num quia ignorat, disce
re vult? Nequaquam quia ignorat confessionem a no
bis requirit, qui omnia scit antequam fiant: sed vo
lens per confessionem nos quoque peccatorum habe
re sensum, & gratitudinem erga se ostendere. Num
opes aliqua hic sunt expendendae? Num via prolixa
tunda est? Num dolorem, & cruciatus affert haec me
dicina? Absque sumptu & cruciatur est praesens phar
macum,

IN CAP. GENESIOS QUINTVM

macum, in pristina valetudinis firmitatem restituent.
Sic & remedia vulnerum largitur Dominus. Igitur
qui vult statim ad sanitatem suam redire, animęq; cu-
rare vlcera, respiscens, medicum adeat, ab omnibus
secularibus curis se abdicans, calidas lachrymas pro-
fundat, sedulitatem plurimam prę se ferat: fidem firmę
asserat, & medici confidat arti. Vidisti medici gloria,
ad quam si omnium patrum amor conferatur, nō tam
erit conspicuus. Num grave aliquid & molestum ā
nobis requirit, contritionē vult cordis, compunctio-
nem mentis, confessionem ruinę, sedulitatem con-
tinentię: & nō solum largitur vulnerum curam, & a pec-
catis mundos ostendit: sed & eum qui antea innume-
ris peccatorum sarcinis grauabatur, iustum efficit.
O misericordię magnitudinem. O bonitatis excellen-
tiam. Qui peccauit, quandq; confitetur peccata, & vo-
ntiam perit, accipit posthac securitatem, repenteq; ius-
tus apparet. Et quō clarē hoc discas, audi Prophetam
dicentem: Die tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris.
Nō simpliciter inquit, Die tu iniquitates tuas: sed
adiicit, prior: hoc est, ne expectes te arguentē, ne pę-
stoleris auctorem. Ipse pręueni, & rape sermonis prin-
cipium, vt accusatoris linguam obmutescere facias.
Vidisti iudicis misericordiā? In humanis quidem
iudiciis si quis hoc faceret, & ante accusationem facti-
nora confiteretur, quauis apud humanum iudicem,
is sententiam capitalem omnino in suum caput acce-
deret: at misericordis dei, et animarum nostrarum mo-
dici tanta est tamq; ineffabilis bonitas & clementia,
vt omnem etiam rationem transcendat. Nam si aduer-
sarium nostrum pręuerterimus, diabolum dico, qui
in die illo ob faciem nostram stabit & iam in prece-
ti vita, antequam ad tribunal ingredimur, facinora
confessi fuerimus, dicendiq; principium rapuerimus,
nostri ipsorum facti accusatores, in tantam misericor-
diam prouocabimus Dominum, vt non solum nobis
donet liberari ā peccatis, sed & in iustorum catalogo
numerari. Enimvero si Lamech ille, qui neque lo-
gem

Esa. 43. d

HOMILIA VIGESIMA.

108

gem habuit, vnde hoc discere posset, neque Prophe-
tas audiuit, neque alia quadam admonitione, ex iudi-
cio quod nature datum, conscius eorum quę ausus
fuit, & in medium affert quę patrauit, & seipsum cō-
demnauit: quomodo aliquam defensionem nos habe-
re poterimus, vulnera non omni diligentia Dominō
ostendentes, eorum iam medicinam inde suscepturi
id quod nisi nunc fecerimus, quando ieiunii tempus
est, quando tanta mentium tranquillitas, quando lu-
xus ablatu ē medio, quando ad cogitanda facinora
nostra vt veniamus, vacabit? Idcirco semper vos
obsecro, vt sobrii sitis & vigiles, & pręsentem vi-
tam omnem in hoc infumatis, vt sedulitate, perseue-
rantiaq; in bonis operibus, intolerabile illud iudi-
cium effugiamus, & ignem gehennę non ingredia-
mur. Maxime autem, maioriq; nunc studio id curan-
dum, quando propter ieiunii tempus continuis ma-
ioribusq; fruinini admonitionibus. Cognouit
autem, inquit, Adam Eua vxorem suam: & vt con-
cepit, peperit filium, & appellauit nomen illius Seth,
dicens: Excitauit mihi Deus semen aliud pro Abel,
quem occidit Cain.] Postquam scriptura diuina ge-
nealogiam vsque ad Lamech deduxit, iterum ad
Adam & vxorem illius regreditur, & dicit, Cogno-
uit autem Adam Eua vxorem suam: & vt conce-
pit, peperit filium, appellauitq; nomen illius Seth, di-
cens: Excitauit mihi Deus semen aliud pro Abel,
quem occidit Cain. Peperit, inquit, filium, appella-
uitq; nomen illius Seth. Nec contenta quōd impos-
suisset illi nomen, dicit: Excitauit mihi Deus semen
aliud pro Abel, quem occidit Cain. Vide hic quos
modo & mater natum sibi filium nominando, me-
moriam scelesti huius operis continuā mentibus in-
serit, vt & posteri sciant quid Cain patrare ausus fue-
rit. Dicit, pro Abel quem occidit Cain. Dofentis ani-
mę verba sunt, & confusa ob facinoris memo-
riam. Partim autem gratias agit Eua pro nato pue-
ro, partim appellando puerum, quasi infamat Cain
P 4 qui

IN CAP. GENESIOS QUINTVM

qui verè luctum non mediocre parentibus attulerat, armata aduersus fratrem dextra tam charum et amabilem, quem illis ostendit humi iacentem, mortuum, et sensu carentem. Nam licet sententiã acceperit Adam, Terra es, & in terram abibis. Et quocumq; die comederitis, morte moriemini. Sententiam tamen tunc è verbis quidem cognoscebant, & nondum sciebant qualis esset mortis species: sed hic primus ob odium in fratrem, & luorem qui intrinsecus illum rodebat, in fratricidium ruit, graue parètib; spectaculum exhibens. Proinde mater, quæ parum respirauit, & vix tandem aliquando tanti luctus consolationem inuenit, gratias affert Domino ob natum puerum, & fratricide scelus infamat: hac maxima illum pœna afficiens, vt factum illius perpetuè commendaretur memoria. Vidistis, quantum malum sit peccatum? & quomodo peccantibus confusionem & opprobrium inurat. Vidistis quomodo propter hoc diuina gratia spoliatus & omnibus ridiculus factus sit? Vidistis quomodo & parètib; natura ad amandos filios propensis, propter pessimum hoc facinus abominabilis fuerit: Igitur fugiamus obsecro peccatum quod tantis nos malis inuoluit, & virtutem arripiamus, vt & Dei nobis gratiam conciliemus, & supplicium effugiamus. Et Setho, inquit, factus est filius. Appellauit autem nomen illius Enos: hic sperauit inuocando nomen domini Dei. Vide hic, quomodo postea sermone docent in appellationibus filiorum suæ gratitudinis indicium. Quia & hic dicit, quod Seth nati filii nomen appellauit Enos: & deinde natura volens nobis nominis appellationem interpretari: Hic sperauit inuocando nomen Domini Dei. Ex hoc enim posthac beatus Propheta & genealogiæ memoriam facturum est, reiecta memoria Cain, & eorum qui vsque ad Lamech ab eo descenderunt. Nam quia primatum natura sibi datum, primogenituræ dignitatem inquam, suæ voluntatis malitia dehonestarat, & ipse & qui ex eo nati, catalogo eiiciuntur. Seth verò quod

HOMILIA VIGESIMA.

109

sibi natura negatum erat, id mentis dexteritate consequitur, nempe in se trāslatum primogenituræ suæ. Et quantis non natura, attamen ob voluntatis intentionem ac iudicium, etiam qui ex eo nati sunt, in genealogiis recensentur. Et sicut hic Enos vocatus est, eo quod inuocauit nomen Domini Dei: sic & qui ex eo ducunt originem, eandem sortisuntur appellationem. Et propterea beatus Propheta narrando subsistens, aliud iterum principium facit. Caterum ne incepta lectione, aliquanto prolixiorem faciamus sermonem: hic etiam nos cum beato Propheta sermoni finem imponemus, sequentem interpretationem in alium sermonem repōnentes. Iam autem admonitam charitatē vestram vellem, quod ampliorem quandam ex dictis nostris fructū percipiatis, vt quotidie vos exanimetis, quid ex hoc sermone, & quid ex alio lucrifereritis: & non solū auribus percipiatis nostra dicta, sed & menti vestræ bene commendetis, & quotidiana meditatione memoriam vestram firmetis. Vellem enim vos non vobis tantum proficere, sed & aliorum fieri magistros, ita vt potentes sitis ad admodum etiam alios: neq; hoc verbis duntaxat agere, sed & operibus erudire vicinos ad virtutis correctionem. Cogitate, oro, quod si vos, qui hic affuistis, quotidie portiunculam tantum accepissetis ad emendandas affectionum perturbationes, iam ad summū aliquod fastigium peruenissetis. Nam non cessamus quotidianis sermonibus inculcare auribus vestris, quæ ad instituendam optimam vitam attinēt, vt eradicentur mali isti affectus, iram dico, inuidiam, & luorem: quibus sublati, facilius & infania illa in colligendis pecuniis emendationem admitteret: & cessante infania auaritiæ maiori potentia illicitæ fœdèq; cogitationes comprimerentur. Radix enim omnium malorum est auaritia. Quod si radicem funditus extirpauerimus, facilius ramos licebit amputare. Arx enim malorum, & colophon, vt ita dicam, peccatorum, est rabies illa colligendarum diuitiarum: quam

IN CAP. GENESEOS QUINTVM

Si domare voluerimus, nihil vetat quin simul & hac infania liberemur, & cum hac euellamus, & eradice mus omnes perniciosos affectus. Iam ne existimetis magnum aliquid esse, opum contemptum. Quia cum mecum reputo, quod tam multi ob inanem & inutilem gloriam multa auri talenta effundunt in nullam vtilitatem: sed vt a forensibus, & triualibus hominibus aucupentur nonnunquam nominis celebritate, quæ ad vespeream finem sumit: & sæpe non vsque ad vespeream durat, sed & priusquam dies compleatur innumeris malis circumdatur. Alii autem gentiliū errore præoccupati, etiam ipsi ad humanam respiciētes gloriam, quā maximi faciunt, abiectis simul omnibus, & pallio tantum atq; baculo seruatis, omnem vitam conterunt, omnem laborem illum & miseriam ob vani nominis celebritatem amantes. Cum igitur hæc mecum reputo, nescio quam habituri simus vel excusationem, vel veniam, neq; ob mandatum a domino traditum, neq; ob gloriam illam immortalem & interminam, vt multis illis digniores simus, non ferentes, quin & deteriores illis reddimur, neque quantum præcellant, cogitamus. Nam illi ob hominū, qui eiusdem naturæ sunt, inutilem gloriam, eo vsque perueniunt: nos autem propter Dominum nostrū, qui suppeditat ea quæ possidemus, & ineffabilibus suis donis conciliatur, sæpe neq; parum quiddam inopibus erogare volumus. Et qualibus oculis videbimus iudicem, negligentes mandatum illius tam facile? Non enim adhortor, vt omnia vestra abiiciatis. Fruere omni prosperitate, & cum satisfeceris tuo vsui, quæ superuacua tibi & ociosa faciet, necessariaq; sunt aliis distribue fame laborantibus, & gelu rigescentibus: & per illorum manus in tuam patriam transmittite, inquam propediem tibi pergendum, vt ibi accipias. Illi enim plurimum tibi prodesse poterunt ad tranſuehendas illic opes, vt quando abieris, omnia illic inuentas bene disposita, maioritq; illic fruaris abundantia, videns ea a tranſuehentibus, imò a misericordia

HOMILIA VIGESIMA. 119

cordia Dei ita multiplicata. Nullum laborem habet id negotii, nullam curam, nullam sollicitudinem. Ad hæc tranſuehenda nullo tibi opus est iumento, non custode, neque villo alio. Nullus enim latro, vel fur hac via vadit vt nocere queat, quæ a te mittuntur illuc: sed ea quæ reposueris in egenorum manus, illa in securum promptuarium, nempe manum dei reposita erunt: quæ inuiolata, & custodita præbebit, cum redieris in patriam. Quin illis redditis etiam prædabit laudes tuas, & coronabit, & te in latitudine constituens, securum & felicem faciet. Effundamus ergo precor, reposita in pauperum ventres, & seminemus dum tempus est, vt oportuno tempore & metamus, & ne transmissa temporis comoditate, posthac frustra poeniteamus. Hæcine de causa misericors Deus plura tibi largitus est, vt in tuū solius vsum impēdas quæ dedit, & reliqua in arculis & promptuariis recondas: non ea de causa, sed vt iuxta apostolicam admonitionem, abundantia tua aliorum inopiam suppleat. Et tu quidem forsitan etiā plus quam opus est his frueris, in delitiis, vestibus, aliisq; luxu, seruis quoque & brutis argentū diuidens: pauper autem nihil horum a te petit, sed tantum vt famem mitiges, vt quotidianum illi cibum, ac necessarium vsum tribuas, vt viuat & non pereat: & neq; vt hoc facias te accommodas, neq; cogitas qd sæpe direptis omnibus, omnia quæ collecta sunt, hic relinques, & interim in hostes & inimicos transferuntur, ipse autem peccatis omnibus per quæ hæc collegisti, tecum receptis hinc migras. Et quid tunc dices in die illo terribili? Quomodo te accusabis, qui ita negligenter vitam tuā instituisti? Propterea mihi obtempera, & cum adhuc tempus habes, opes superuacuas distribue, vt prius illic in tuam reposita habeas salutem: Quæ vt nobis oremus, concedatur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

IN CAP. GENESIOS QUINTVM

HOMILIA VIGESIMAPRIMA.

Dici nequit, charissimi, quàm multiplex thesaurus in verbis commodum lectis reconditus sit. Et scio quidem, quòd opinantur aliqui nihil amplius dici, quàm illorum nominum enumerationem & appellationem: spectant enim tales ad solam superficiem. Ego autem omnes vos obsecro, ne simpliciter ea, quæ in scripturis sacris contenta sunt, transeatis. Nihil enim hic scriptum est, quòd non multas sensuum habeat diuitias. Quandoquidem diuino spiritu afflati prophetae loquuti sunt, ideo vtri à spiritu scripta ingentem in se continent thesaurum. Et ne mireris quòd in hac nominum enumeratione, multas latentes diuitias sententiarum vobis me ostensurum pollicear. Neque enim vel syllaba, vel apiculus est in sacris literis, in cuius profundo non sit grandis quispiam thesaurus: proinde nobis opus est, diuina gratia ducamur, & spiritu sancto illustrati eloquia diuina adeamus. Neque opus habet diuina scriptura, hominum sapientia ut intelligatur, sed reuelatione spiritus, ut hausto inde vero sensu, magnum nobis hinc lucrum accrescat. Nam si in scriptis, quæ de secularibus negotiis ab hominibus conficiuntur, sæpèque tempore corrumpuntur, vel vnam proœmii syllabam deesse, multum momenti habet: quâto magis hoc in scripturis diuinis à spiritu sancto compositis inuenitur, modo sobrii simus, & non temerè progrediamur: sed intenta mète diligenter omnia consideremus, & non negligentiores simus aliis, qui hoc studio in prophanis vtuntur. Enimvero qui metalla effodiunt, non in superficie manent, sed cum valde profundè descenderint, & auri ramenta habere poterint, magno labore & constantia ea à terra separant, postq; multum illum laborem, breuem aliquam laborum inueniunt consolationem. Verum tamen licet hi sciant quòd sæpe vtilitatem percipiunt laboribus non respondentem, utpote minorem: & sæpe post tot vigilias, & labores, etiâ expectatione sua frustrentur, neque sic desistunt, sed spe aluntur, & sensu

HOMILIA VIGESIMAPRIMA.

178

sensu laboris carent. Quòd si illi tantum præ se ferunt studium incorruptibilibus, incertis, & noxiis: multo magis addeceat, ut nos, vbi diuitiæ auferri nequeunt, & thesaurus absumi non potest, & spe non aberratur, par vel maius studium adhibeamus: ut hinc aliquo fructu percepto, desiderata assequi possimus, agnitiq; ineffabili misericordia Dei, gratias agentes Domino nostro, eius nobis fauorem concilemus, & diaboli retibus non illaqueemur. Age ergo prolatis in medium quæ nunc lecta sunt diligenter singula perscrutemur: ut solita refocillati doctrina, domum iterum concedatis. Iste est liber generationis hominum, die quo fecit Deus Adam, secundum imaginem Dei fecit illum, masculum & feminam fecit illos. Et nominauit nomen illorū Adam, die quo fecit illos. Attende obsecro prophetae huius admirabilem sapientiam, imò sancti spiritus doctrinam. Ab illo enim, ut sæpe dictum est, afflatus, nobis hæc omnia loquitur. Et linguam quidem Propheta commodauit, gratia autem spiritus sancti per illam omnia humanum genus manifestè docet: Vide ergo quomodo ad originem sermonem reducit & superiora iterum resumit. Quare, & propter quam causam? Quia vidit eos qui tunc erant, magnā præ se ferre ingrati tudinem, nec meliores fieri ex his quæ primo parenti facta, sed in idem malitiæ profundum præcipitari. Nam cum ex illo natus statim concitante inuidia, ad fratricidium ruit, & ideo grauissimam poenam tulit, sicut superius charitatem vestram docuimus: & posteritas eius nihil ea castigatione profecit, sed peior facta est, sicut audiuitis heri, Lamech suum peccatū suis mulieribus enarrantem, poenamq; aduersus se decernentem: itaq; quia paulatim vidit crescere malitiam illorū, quasi malū humorem per totum corpus defluentem, sistit malitiæ impetum, & generationes alias, quàm quæ ex Cain usq; in Lamech, ne memoria quidem dignatur: sed quasi principium quoddam faciens, & luctum Adæ & Eux demulcere volens, in quem illos iniecerat fra

IN CAP. GENESIOS QUINTVM

rat fratricida, armata contra Abel dextera: sic narra-
tionē exorditur, & inquit: Iste est liber generationis
hominum, die quo fecit Deus Adam, secundū imagi-
nem Dei fecit illū, masculum & fœminā fecit illos.
Consydera, quomodo iisdē verbis vsus fuerit, quibz
et in initio, vt doceret nos q̄ generationes illas quasi
reprobas factas, neq; memoria posthac dignet: sed ex
Seth, qui nunc illi natus est, genealogiam orditur vt
& ex hoc discas, quantā Deus humani generis ratio-
nē habeat, & quomodo illos auerfetur quibus sangui-
naria mens est. Nam illorum memoriā, quasi nunquā
vixissent, ita silentio præterit: monstrando nobis quā
grauē malum sit peccatum, quod qui agunt, se primi
& maximē pessundant. Ecce enim illi ē catalogo ex-
punguntur, & eatenus memoriā assecuti sunt, vt infā-
metur ipsorum malitia, & posterioribus seculis emē-
dationis sint occasio. At q̄ in iustē occisus, & fratrici-
dæ manu interemptus, ex eo tēpore vsq; in hoc nostrū,
omnium decātur ore. Et neq; tempus huius memo-
riam extinxit, neq; illius crimen imminuit: sed & hic
quotidie prædicatur, & iste continē infamatur. Vt
distis quantum malitiæ damnum, & quantum virtu-
tis robur? Et quomodo malitiā etiā si infestet & do-
minetur, extinguitur tamen & aboletur: virtus autē
licet infestetur, & innumera grauiā sustineat, ea occa-
sione illustrior fit & clarior. Et liceret quidē hoc etiā
aliis operibus, quæ similiter eueniūt, charitati vestre
ostēdere. Sed ne ab instituto nostro digrediamur, age-
denuō quæ dicta sunt, repetamus. Iste est liber gene-
rationis hominum, die quo fecit Deus Adam, secun-
dum imaginem Dei fecit illum, masculum & fœminā
nam fecit illos. Et appellauit nomen illorum Adam,
die quo fecit illos. Vide quomodo iterum narratio-
ne superiori cepta, diuina scriptura nobis cōmemor-
rat, quantum honorem à cōditore sortitus sit homo.
Die quo, inquit, fecit Adam, secundum imaginem
Dei fecit illum: hoc est principem illum constituit
omnium visibilibz. Hoc enim est, secundum imaginē,
secun-

HOMILIA VIGESIMAPRIMA.

112

secundum rationem domini & principatus. Nam sic
cut omnium Deus principatū habet, super omniā
visibilia q̄ inuisibilia, omniumq; conditor & opifex
est: sic & cum formauit rationale hoc animal, voluit
omniū visibilibz prefectura insigne esse, Proinde et
animæ substantiā illi largitus est, volens ipsum im-
mortale esse & perpetuū: verum vbi per desidīa exci-
dit, & transgressum est mandatū sibi traditū, neq; sic
omnino ipsum auersatus est: sed pro sua misericordia
immortalitatē quidem illi ademit, morti autē adiudi-
catum, sermē ita reliquit, vt principio conditum est.
Dein cum ex illo natus in tantā prorupit infantiā, vt
& primus mortis speciem inueheret, violentam illā
mortem monstrando, & magnam ingratitudinē præ-
le ferret, eadē mendacium coniungendo, diuturna ca-
stigatione emendari illum voluit, vt non solū ille lu-
crū faceret ex his quæ ipsi contingerant, sed & poste-
ros doceret cōmissorum magnitudinē, & scelus ablu-
dicat. Ceterum quia magna ignauiā, et posteri illius
paulatim grauius peccabant, volens, vt ita dicam, so-
lari Adamum, qui nō solum ob suā transgressionē
tantum merebat, sed & ob flagitium Cain luctum
grauissimum habebat, eo quod videbat mortem suis
oculis (neque enim mortis speciem scelerant, tamen si
lata esset sententia). Vnde & duplex eorum, ac tri-
plex luctus est factus, quia & primū vidit mortem
in vitam introductam, & violentam mortem, & a fi-
lio perpetratam, & in fratrem eodem patre, eademq;
matre natū, & qui in nullo nocuerat. Volēs ergo mi-
sericors Deus parem pro tristitia asserere consolatio-
nem, alium illi dat filium, Seth videlicet. Quo vt ip-
sum satis solatus est, ab illo postea generationis ini-
tium ducit. Propterea & beatus Propheta sic exor-
tus est, dicens: Iste est liber generationis hominum.
Deinde vt promissit se narraturū natiuitatē hominū,
vide qua consequentia vitur. Vixit Adam annis
centum triginta, & genuit secundū speciem suā, et secu-
dum imaginem suā. Et appellauit nomen illius Seth.

Et fue

IN CAP. GENESIOS QUINTVM

Et fuerunt ipsius anni octingenti, & genuit filios & filias. Et facti sunt omnes dies Adam, anni noningentes, & mortuus est. Non bene dicebam in exordio sermonis, nihil esse simpliciter & absque vilitate in sacra scriptura positum. Ecce enim & nunc quanta diligentia usus est beatus ille Propheta: Genuit, inquit, Adam secundum speciem suam, & secundum imaginem suam, & appellauit nomen illius Seth. Cum de priore loqueretur filio, Cain dico, nihil tale assignauit, nisi iam antea significas illius in malum procliuatatem. Et merito non enim seruat paternos characteres & mores, sed protinus ad malitiam confugit. Hic autem inquit, secundum speciem & secundum imaginem suam, hoc & eorundem morum, quibus ille qui genuerat, & qui seruet paternos characteres, operibusque paternos mores exprimat, qui reparare possit sua virtute prioris peccatum. Neque enim de corporalibus picturis & characteribus scriptura nobis disserens, hoc dicit: Secundum speciem suam, & secundum imaginem suam: sed de statu animae, ut discamus quod hic non erit talis. Ideo & mater nomine imposito filio, cum gratiarum actione hoc nomen indidit: & neque naturam, neque partus ascribit natum puerum, sed Dei virtuti: illa enim naturam fecundauit ad partum, & dicit: Cognominauit nomen illius Seth. Excitauit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. Vide verbi diligentiam. Non dixit, Dedit mihi deus: sed, excitauit mihi. Vide quomodo obsecrat nobis hoc verbo resurrectionis exordia hic ostendit. Nam dicebat, quasi diceret aliquis: Pro eo qui cecidit, excitauit mihi hunc. Ille, inquit, in terram de xera fratris percussus cecidit, & mortuus periculum fecit: sed Dei virtus pro lapsu hunc mihi suscitauit. Sed quia nondum tempus erat resurrectionis, num lapsum suscitauit, an alium pro illo? Suscitauit mihi, inquit, Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. Vidisti gratitudinem mulieris? Vidisti misericordiam Domini? quomodo acceleratam illis consolationem excogitauit.

DOMILIA VIGESIMAPRIMA.

113

hanc imitemur omnes, & totum supernae gratiae tribuamus. Nam licet natura operetur, non tamen in virtute, sed praeepto illius, qui ipsam fecit, obediens operatur. Et nunquam doleant mulieres quando non pariunt, sed gratitudinem, mentis praeseferentes, ad naturae opificem confugiant, & ab illo petant, qui naturae dominus est. Et neque cohabitantium congressui, neque alteri alicui filiorum imputent generationem, sed conditori omnium, qui ex nihilo naturam nostram produxit ut esset, & claudicantem corrigere potest. Itaque & ista ex affectionis occasione glorificandi deum assumpsit argumentum, & Domino totum tribuit, dicens: Excitauit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. Vides quomodo non solum non grauatum tulit, neque triste aliquid loquuta est? Non enim intermisisset diuina scriptura, siquidem tale quiddam ab illa dictum foret. Verum generose ferens quod fiebat, consolationem statim meretur, & maiorem gratitudinem praeseferat. Nam datur illi non solum filius alius, sed & virtute praeditum fore antea ostenditur. Genuit enim, inquit, secundum speciem suam, & secundum imaginem suam. Et ut statim discas nati virtutem, vide quia et ipse statim per appellationem sui nati ostendit suae mentis pietatem. Et Setho, inquit, factus est filius, & appellauit nomen illius Enos: hic sperauit, inuocando nomen Domini Dei. Vidisti appellationem diademate clariorem, purpura nobiliorem? Quid fuerit illo beatius, qui inuocatione dei ornatur, idque pro nomine possideret? Vides quomodo id quod ab initio dicebatur, & in paruis appellationibus magnas sententiarum diuitias reconditas esset? Non solum enim hic parentum monstratur pietas, sed & magna erga pueros diligentia. Et quomodo statim & a principio erudiebant pueros, qui ipsis nascebantur, admonentes appellationibus, quas illis imposuerant ut virtutem exercerent? Et non sicut nunc fortuito, & absque causa nomina sunt. Dicunt enim, iuxta nomen vel abauit nominetur puer: at priscae non ita, sed omnem

IN CAP. GENESIOS QVINTVM

nem operam adhibebant, vt talia natis imponerent nomina, quæ non solum illos, qui nomina sortiebantur in virtutes adducerent, sed & alios omnes etiam qui sequentibus seculis futuri sunt nullam non sapietiam docerent. Id quod sciemus, si sermo aliquanto amplius processerit. Igitur nos neque vulgaria nomina pueris indamus, neque auorum & abauorum, & eorum qui genere clari fuerunt nomina tribuamus: sed sanctorum virorum qui virtutibus fulserunt, plurimamq; erga Deum habuerunt fiduciam. Imò neque horum nominibus fidant vel parentes, vel pueri quibus talia nomina contingunt. Nihil enim prodest ali cui vocabulum, quo virtus non commendatur, sed habenda est salutis expectatio in omni virtutis operatione. Et neq; in appellatione sublimè sapere, neq; in cognatione sanctorum virorum, neque in aliquo, sed in fiducia honorum operum, imò neq; in illis multum de se sentire: sed tunc magis humilem & molestum esse oportet, cum magnas virtutum diuitias congerere possumus: sic enim & ipsi collectas diuitias custodimus, & gratiam Dei nobis conciliabimus. Enimvero propter hoc & Christus discipulis suis dicebat: Cum omnia feceritis, dicite: Inutiles serui sumus. Igitur in omnibus inflationes, & fastus nostros humilimus, & discamus modesti esse, & non extolli in bonis operibus, & scire maximam virtutum esse in bonis operibus modestè & humiliter se habere. Porro ad contextum sermonis redeamus, & videamus eos qui postea nati sunt. Probabile enim, quod paulatim procedendo maiores inueniamus thesauros & diuitias. Et vixit Enos ille, Sethi filius, annos nonaginta centum, & genuit Cainan: & Cainan genuit Malaleel, & Malaleel genuit Jared, et Jared genuit Enoch. Et vixit Enoch annis centum sexagintaquing; & genuit Mathusala. Placuit autem Enoch Deo. Et vixit Enoch postquam genuit Mathusala annis ducentis, & genuit filios & filias. Et fuerunt dies Enoch trecenti sexagintaquing;. Et placuit Enoch Deo, & non inuentus est.

Luc. 17. c

NOMILIA VIGESIMAPRIMA. 114

uentus est, quia transtulit illum Deus. Non bene dicebam, q; procedendo magnum thesaurum in illis nominibus inuenturi sumus. Animaduerte enim obsecro hic dilecte, & iusti virtutem, et Dei bonitatem eminentem, & scripturæ diligentiam. Et vixit Enoch annis centum sexagintaquing;, & genuit Mathusala. Et placuit Enoch Deo, postq; genuit Mathusala. Audiatur viri & mulieres, & discant iusti virtutem. Nec putet nuprias in causa esse, quò minus quis Deo placeat. Nam idcirco diuina scriptura semel et iterum assignauit, dicens: Genuit Mathusala, & tunc placuit. Et idem ingeminar ac repetit, dicens: Et placuit, postq; genuit: vt ne quis arbitretur obstaculum virtutis esse coniugium. Quia si sobrii sumus, neq; educatio, neq; coniugium, neq; aliud quid nobis oberit, quo minus placeamus Deo. Ecce enim & hic eiusdem naturæ est, cuius & nos sumus: & neq; lex tradita erat, neq; scripturæ docebant, neq; aliud quiddam ad honestatis sapietiaq; studium impellebat, Domi sibi natus est, & ex voluntate profectum quod Deo placuit, vt vsq; hodie sibi sufficiat, ne vsq; nunc mortis gustu experiat. Nam si nuptiæ, dilecti, vel puerorū educatio, præpedimentum forent in virtutum itinere, nequaquam in hanc nostram vitam nuptias introduxisset vniversorum dominus, vt ne temporalibus & maximè necessariis nos laderet. Sed quia nō solum nihil nobis obstat ad philosophandū deo, si voluerimus esse sobrii, sed & magna offert consolationem, dum cōprimat insanum naturæ impetum, nec turbari quasi mare sinit, sed efficit vt scapha feliciter in portū appellat, & ideo consolationem hanc humano generi tribuit. Quod q; verum sit ostendit iustus ille. Quia postquam, inquit, genuit Mathusala, placuit Deo Enoch. Neque paruo tempore in virtutū meditatione perseuerauit sed vixit (inquit) annis ducētis. Et quia post transgressionē Adæ inuētus est homo, q; ad virtutū culmē ascēderet, et patris peccatū reuocaret ob suā quā apud Deū habebat gratiā; vide boni dei excellere misericordiam.

Q 2 Nam

IN CAP. GENESIOS QUINTVM

Nam quia inuenit aliquem qui potuit peccatū Adā reuocare: monstrando re ipsa, quia non volens mortē humano generi inuehere, propter mandati transgressionem, cum qui mandatum acceperat condemnauerit, nunc viuētem illum transfert. Et placuit, inquit, Enoch Deo, & non inuentus est, eo quod transtulit illum Deus. Vides sapientiam Domini? Non immortalitatem largitus est, vt peccandi metum eneruaret, sed mortē in humanum genus suum ius reliquit. Propter hoc iterum obscure, vt ita dicam, & latenter reuocare vult sententiam, quam contra Adam protulit, sed manifestum hoc non facit, vt timor illius emendationi feruat. Et ideo Enoch, cum sibi multum placet, transtulit. Iam si quis curiosius rogare velit & dicere: & quod ipsum transtulit? & nō vix ad præsens vixerit: discat, non conuenire humanis mentibus curiosius ea quæ à Deo sunt explorare, sed credere his quæ dicuntur. Nam quando Deus aliquid pronuntiat, dictis ipsius contradicendum non est, sed digniora habenda sunt quæ à Deo pronuntiātur, etiā si oculis nostris non videantur. Enimvero scripturā dixit, quod transtulit illum & quod viuētem transtulit, nec mortem expertus sit, sed ob suum quem apud Deum habebat fauorem superior factus sit diuina sententia, contra humanum genus prolata. Quod autem illum transtulerit, & quomodo nunc agat hoc non adiecit. Vidisti bonitatem domini, quomodo inuentum virum, qui virtutem operarus est, non fraudauit dignitate, quam Protoplasto ante mandati transgressionem largitus erat: docens nos quod & illum, nisi dæmonis deceptionem maioris fecisset quam traditum mandatum, eodem vel maiori honore dignatus fuisset. Et vixit Mathusala annos centum & octoginta septem, & genuit Lamech: & vixit Lamech annos centum & octoginta, & genuit filium, & appellauit nomen illius Noë, dicens: Hic debet nobis quietem præstare à laboribus nostris, & à molestiis manus nostrarum, & à terra quæ maledixit dñs Deus. Vide

HOMILIA VIGESIMAPRIMA.

175

Vide iterum per nominationē nunc nati ex Lamech sacramentorum magnitudinem, & vaticiniū excellentiam, & boni Dei ineffabilem misericordiam. Quoniam enim præscientia sua præuidebat futura, vt vidit malitiam hominum indies magis atque magis increfcere, prædicit per appellationem pueri mala, quæ totum humanum genus deprehensura essent, vt vel timore castigati, abacerentur à vitiis, & amplexarentur virtutem. Et vide longanimitatem domini, faciens ante tantum tempus vaticinium præcedere, vt & suam ostenderet misericordiam, & omni priuaret deensione eos qui pœnæ futuri erant obnoxii. Sed forte quis dixerit: Vnde Lamech hoc habuit, vt tantum vaticinium prædiceret? non enim meminit scriptura, quod multa virtute claruerit admirabilis. Ne mireris dilecte. Dominus enim noster sapiens & omnipotens, & per indignos sæpe concedit prædici magnas mirabiles res: id quod non in veteri solum, sed & in nouo videre quis poterit. Audi enim Euangelistam de Caipha Iudæorum Pontifice dicentem: Hoc autē à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni salutaris, prædixit quod moriturus esset Iesus, non solum pro populo, sed vt gentes dispersas congregaret in vnum. Inuenies item & à Balaam tale quid factum: vocatus enim vt malediceret populum, non solum maledixit, sed & prædixit multas mirasque res, tam de aduentu Saluatoris nostri, quam de populo. Non igitur mireris, si etiam nunc ita puerum appellarit, sed Deo totum tribue, qui per omnipotentem suam sapientiam omnia ministrat. Et vocauit nomen illius Noë. Apud nos hoc nomen, si quis interpretetur, quietem dicit. Quietem autem vocat generalem illum interitum post multos annos futurum. Sicut et Iob dicit: Mors viro quies. Quoniam valde magnus labor est malitiæ. Abolitionem & sublationem per diuinum, quietē vocat. Et vocauit nomen illius Noë. Consequentē appellationē nominis interpretatur, & dicit: Hic vtiq; quietem nobis præstabit ab operibus

Ioā. ix. 8

iv. 343

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

ribus nostris: a malitia, inquit, desistere faciet, et a malestis manuū nostrarū: & iterum hoc ipsum ab operibus, inquit, malis: nō q̄ manus malē habuerint, sed quia per illarū opera & malas actiones, molestie & tristitie aucte sint. Et a terra, quā maledixit dominus Deus. Liberabit nos, inquit, ab omnibus malis presentibus. Et terrā maledictā dicit, quæ cū labore exerceatur & colitur, propter Protoplasti transgressionem. Hic obsecro animaduertite dilecti, q̄modo puelus iste paulatim crescens, omnibus ipsum videntibus discendi occasio fuit. Nam mox vt quis nomen pueri sciscitatus est, ex interpretatione vocabuli didicereuenturū generalem interitum. Si quis diuino spiritu afflatus simpliciter hoc futurū dixisset, & statim fuisset obliuioni traditū, & grauitas poenæ non fuisset tota cognita. Nunc autem quia hic ante omnium versatur oculos, tempestiue & intempestiue diuinā cōmōrat indignationem. Porro vt certō sciamus, quanto tempore vixit filius, suo noīe omnes admonuit, vt desistant, & a peccato, & virtutem amplexentur, quod irā hanc effugere valeant. Dicit: Et erat Noē anno 700 quingentorū, & genuit tres filios. Vide iterū alii iustum cū vxore & filiis, qui bene operando placuit Deo, & displicētem oībus virtutis viā elegit: & neq̄ nuptiis, neq̄ filiorum educatione prohibitus est. Porro obstupescenda est ineffabilis misericordia Dei, & prodigiosa hominū, qui tunc erant, ingratitudo. Ecce enim quingentis annis vixerat iustus ille, clamans et testificās suo nomine futurū per vniuersum orbem diluuiū, ob nimias hominū malitias, & neq̄ sic a malitia abstinere voluerunt. At misericors deus neq̄ post tantum vaticiniū, neq̄ post tot annorū numerū poenā inducit: sed denuo suā aucturus longanimitatem, & alios nō paucos annos suæ tolerantie adiungit. Neq̄ enim ideo produxit humanum genus vt puniret, sed planē ē diuerso vt donaret nobis innumera bona quibus frueremur. Et propterea ipsum vbique vides celsantem, et moras necētem in poenis infligendis.

Verum

ROMILIA VIGESIMAPRIMA. 116

Veruntamen ne dictorum multitudine memoriā vestra obruamus, hic sermone missum factō, cetera vsq̄ in crastinum reponamus. Hoc autem charitatem vestram rogauerimus, ne simpliciter & inconsyderanter hæc audiat: sed erudite vos ipsos, & virtutum curam agite, & maximo loco habueritis, Deo bene placere. Et neq̄ domus gubernationem neq̄ vxoris curam, neq̄ filiorū diligēciam, neq̄ aliud quiddam prætexamus: quod putemus satis esse ad excusandam nostram negligentem, desidemq̄ vitam. Neq̄ frigida illa verba proferamus & dicamus: Mundanus sum, & mulierem habeo, & puerorū curam gero: qui multis moris est vt ita dicant, si quādo eos rogamus vt ad virtutum labores ingrediantur, vel studiū adhibeant in sacris literis legendis. Non est mecum, dicit. Nunquid renunciaui seculo? Nunquid monachus sum? Quid dicis homo? An hoc ad solos monachos pertinet, vt bene Deo placeant? Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, nullūq̄ virtutem negligere. Audi enim eum per Prophetam dicentem: Nolo mortem peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat. Nūquid, dic oro, iusto huic vxoris consuetudo, vel puerorū cura fuit obstaculo? Oro igitur ne nosmetipsos fallamus, sed quanto magis huiusmodi curis implicamur, tāto magis remedia ex lectione diuinarum scripturarum suscipiamus. Nōne & illi eiusdem, cuius nos sumus, fuerunt naturæ: & neq̄ has habuerunt commoditates, quæ ad operandum virtutes eos iuuabant. Qua ergo etiam venia digni, qui tali fruimur doctrina, & tantam gratiam assequuti sumus, & supernē subsidium habemus, & ineffabilem illorum honorum promissionem accipimus, si non ad mensuram virtutū peruenimus, quibus patres pollebant? Nam si voluerimus sobrii esse, sufficiūt vel ea quæ hodie dicta sunt ad virtutis amorem nos excitare, ne vllum putemus ad illius viam esse impedimentum. Nam si hi qui ante legem, a doctrina naturæ suæ insita, ad tantam pertigerunt virtutem

1. Tim. 2.5
Ezec. 18.2

Q. 4

tem

IN CAP. GENESEOS SEXTVM

tem: quid nos poterimus dicere, qui post tantum ad-
miniculum, & post Christi aduentum, & innumera
eius miracula, adhuc tã procul à virtute sumus? Pro-
inde obsecro, ne ad ea quæ in sacris scripturis conten-
ta, simpliciter ingrediamur, sed cum attentione lega-
mus, vt ex illis percepta vtilitate, vel saltem tarde
aliquando virtutem, quam Deus probat, in manu ac-
cipere valeamus. Nam si spiritualem hanc doctrinam
etiam nos quotidie vobis clamaturi sumus, vosq; in
eadem manetis ignauia, quæ vestra erit vtilitas ex eò
tinua doctrinã? An nobis solatio erit, cum videmus
nos in tantum laborare frustra, & nihil proficere tan-
to studios? Dic mihi: Nõne ex duabus substantiis
constituti sumus, ex anima dico & corpore? Quare
non parem vtrique curam dispensamus, sed corpus
quidem omnibus modis curatur, & accersuntur me-
dici, & nos quoque diligentes sumus. Vestitu pre-
tioso tegimur, & cibum supra quàm sat est, sumi-
mus, & in continua prosperitate esse volumus: & si
fortè quid obturber, omnem mouemus machinam,
vt moeror emendetur. Et hoc de corpore dico, quod
secundum substantiam minus est: aut quid maius, ani-
mã an corpus? Nam si vis videre diuersitatem, vi-
de quia nullius momenti est corpus, si anima à cor-
pore discesserit. Igitur qui tantam habet corporis cu-
ram, curus gratia & propter quid tantum animæ con-
temptum admittit, & neq; congruum illi cibum inu-
partitur? admonitionem dico ex sacris scripturis.
Neque vulneribus & vlcibus quæ illius robur de-
bilitant, & sicut in subnuant, idonea remedia im-
ponit: sed fert vt despecta & fame corrumpatur, & ab ul-
ceribus putrescat, & obiecta quasi canibus, liceat sic
dicere, à malis & illicitis cogitationibus dilaceretur,
oĩsq; firmitas dissoluatur. Quare nõ sicut visibilis cor-
poris gerimus curã, ita & animæ, quæ incorporea &
inuisibilis: præsertim cū cura eius leuis sit & facilis,
et nihil insumatur, neq; laboretur: cū tamẽ in corpore
curãdo, & sanãdis morbis corporũ necesse sit magnũ
pecu-

HOMILIA VIGESIMA PRIMA. 117

pecuniam impendere, nunc in medicos, nunc in alia
necessaria, vtpote in vestes & alimentã: & nondum
dico de his quæ præter necessarium vsum luxu absu-
muntur, anima autem nullo horum indigeat? Sed si
volueris, sicut quotidie corpori cibũ suppeditas, ita
& animam non despicere, vt ne fame pereat: sed dare
ipsi congruum cibum, admonitionem videlicet ex le-
ctione scripturarũ, & spiritualis adhortationis. Non
enim in pane, dicit, solũ viuere homo, sed in omni ver-
bo quod egreditur per os Dei. Et si hoc feceris, & si-
cut corpori varia præbes indumenta, & rationem ha-
bes temporum, similiter neque animam despicias, vt
ne nuda bonis operibus obambulet, sed decentibus il-
lam vestibus indue, statim eam reparabis, & ad natu-
ralem sanitatem reduces. Et quæ sunt animæ indumen-
ta? eleemosyna & largitas in pauperes: hoc enim ma-
ximum animæ vestimentum est, hoc & clarum illius
indumentum. Si autem non solum vestimenta para-
re, sed illam ornare etiam, sicut corpus solet, appone
adusiorum quod ex precibus est, & peccatorũ con-
fessionem, & continuis lachrymis faciem tuam laua-
re ne cesses. Nam sicut faciem corporis tui quotidie
abluis, ne qua forte macula faciei inhaerens foeda ap-
pareat: sic & animæ curam habe, quotidie lachrymis
eam ablues calidis. Hac enim aqua macula deponun-
tur, sitq; facies admodum luculenta. Et quia mulieres
plerq; ob mollietatem, Apostolicum mandatum con-
temnentes, quod iubet ne tortis crinibus, vel auro, vel
margaritis, vel veste sumptuosa se ornent, magno hoc
luxu faciunt: neq; mulieres tantum, sed et viri quicun-
que molles vilibus mulierculis similes sunt, annulos
digitis gestant, & magnis grauibush; lapidibus se or-
nant, de quibus erubescere oportebat. Itã ne compare-
re audes? Igitur illi & viri & mulieres, si meis parẽ-
rent sermonibus, aurea hæc & viris & mulieribus
damnosa, in ornatum animæ redigerent, & istis illam
adornarent. Nam sicut corpori circumposita etiam si
formosum sit, ipsum deforme reddunt: ita si animæ

Mat. 4.2

1. Tim. 2.6

IN CAP. GENESEOS SEXTVM

circumponantur, etiam deformi summam pulchritudinem afferret. Et quomodo, dicis, possunt anime circumponi aurea iterum dico, per manus pauperum. Illi enim accipientes, formosam illam faciunt. Illis tradit, et aurum in illorum ventrem dispensato, tantamque tibi vicissim dabunt pulchritudinem, ut verus ille sponsus te sibi accipiat, multaque dona propter hoc concedat. Quod si pulchritudine sponsum Dominum aliter legeris, suppediabitur tibi bona omnia, & ineffabili possessione abundabis. Ut igitur amabiles simus Domino iam non ad ornatum corporis spectemus, sed anime formositatem quotidie magna diligentia curemus, ut & gratiam misericordis Dei nobis conciliemus, & ineffabilia bona consequamur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIGESIMASECVNDA.

Reliquias hesternae mensae vobis hodie proponere volo. Sed ne egrè feras dilecte, quod reliquias dico. In sensibilibus quidem alimentis ita se habet, ut post vnum & alterum diem marcida fiant edulia, & ad pascendum inutilia. In spiritali verò mensa nihil tale vereri oportet. Ipsa enim quanto plus temporis praeterit, tanto maiorem gratiam habet, & recentior atque vegetior est. Agè igitur promissionem, quam heri polliciti sumus, impleamus, & debitum doctrinae cum gratitudine aliqua dinumeremus. Non enim hoc vtile est accipientibus duntaxat, ut in aliis debitis, sed & mihi dinumeranti. Et quid dico, mihi dinumeranti? Talis est spiritalis debiti natura, quod quanto magis soluitur: tanto magis augetur, & substantiam magis multiplicat, & ineffabiles diuitias affert tam danti, quam accipienti. Vidisti nouam debiti naturam, et raram solutionis speciem? In hunc enim modum se habent spiritalia, ut distributione magis crescant, & quum multi sunt participes vberior sit abundantia.

HOMILIA VIGESIMASECVNDA. 118

tia: & qui denumerauit, non sentiat se aliquid diuinitatis: quandoquidem eius opes crescunt, & qui acciperunt, etiam ipsi abundantiores fiunt. Quia igitur talis est spiritalium istorum natura: magna alacritate etiam nos ad solutionem festinemus, & vos ad suscipiendum aures accommodetis, ut omnes quum sumperitis laetis animi sinibus, quae a nobis dicuntur, tandem domum profisciscamini. Iterum autem argumentum de iusto Noë in medium afferre volo, ut iusti magnam virtutem, & ineffabilem Dei misericordiam & longanimitatem, quae omnem animi caput transcendit, discatis. Didicistis heri, quomodo a natiuitate sua iustus ille acceperit a patre nomine, obambulat, omnibus qui tunc erant doctor calamitatum, quasi clamans & dicens per nomen suum: Desistite a malo, operemini virtutem, timeate praeparatam poenam. Commune diluuium in toto orbe erit. Magna & excellens Dei indignatio est, quia & magna in malitiam procliuuitas. Et hoc non duobus vel tribus tantum annis faciebat, sed quingentos annos vixit haec admonens. Vidistis longanimitatem Domini? vidistis bonitatis excellentiam? vidistis ineffabilem patientiam? vidistis malitiae incrementa? vidistis ingratitude magnitudinem? Hucusque enim, ut scitis, heri sermo noster processit, operae pretium ut hodie discamus quomodo misericors Deus pro sua bonitate, neque quingentis annis ad tolerantiam contentus fuit, sed addidit alios ad superiores eis qui tantum peccauerant. Et erat Noë, inquit, quingentorum annorum. Ad utilitatem nostram diuina scriptura numerum annorum iusti assignauit, ut discamus, quanto tempore vixerit, admonens illos, & quomodo illi quidem malitiae viam sectati, in ea consumpti sunt. Iustus autem secus quam alii ambulans, tam magna virtute polluit, ut & sibi Dei gratiam conciliaret: & quum omnes alii poenis obnoxii fierent, ipse solus cum his qui sibi attinebant, effugeret. Hic discimus quod si sobrii fuerimus, et non deside-

Rom. 11. c

non

IN CAP. GENESEOS SEXTVM

non solum nihil nobis nocet inter medios malos ver-
fari & misceri: sed & multo nos facit virtutū studio-
siores. Nam ideo misericors Deus sic dispēfauit vt si-
mul essent boni & mali, quō malorum subnueretur
malitia, bonorumq; virtus clarius elucesceret, & desi-
des a studiosis plurima commoda lucrifacerent, mor-
dō velint. Cogita hic obsecro, quantæ virtutis fuerit
ille iustus, quomodo in tanta multitudine, quæ mul-
to impetu in malum ruebat, solus ipse diuersa ambu-
lauit via, virtutem malitiæ præferens. Neq; enim ali-
orum consensus, et tanta frequentia reddebat eum se-
gniorē ad virtutis iter: sed iam prius implebat quod
beatus Moses olim dicturus erat: Ne sis cum multis
in malitia. Et quod magis admirabile, multos habebat,
imō omnes, qui ad malum & ad praua opera in-
hortabantur, & nullus erat qui ad bonum induceret.
Tam domestica illi erat strenuitas, vt viam diuersam
a vulgari, quam omnis multitudo inambulabat, iret
& neq; timeret, neq; suspicaretur aliquid tale, quale
verisimile est ignauis accidere: qui si quādo viderint
multos simul conspirare, hoc velamen, & hanc occa-
sionem suæ ignauitiæ prætexunt, ac dicunt: Quid ego
nouum & singulare post illos omnes facturus essem,
aduersarius tantæ multitudinis, & cum tanto populo
bellum susceptrus? Nunquid illis omnibus ego adeo
mirabilior essem? Quæ utilitas foret tantarum inimi-
citarum? Quod commodum tanti odij? Nihil talium
cogitabat, neq; in animum sumebat. Sed & hoc, quod
postea a Propheta dictum, prius ipse implebat: Me-
lior est vnus faciens voluntatem Domini, quam in-
numeri prauaricatores. Num societas, inquit multo-
tutudinis ad malum ruentis, & simul rapientis, a crucia-
tu me eripiet? Sciebat enim, sciebat liquidō quod
pro sua quiq; salute rationem reddituri sunt: neq; vni
quā sit quod ex alio peccante alius pœnam sustine-
bit, vel retributionē sortiatur. Et ideo iustus quasi
scintilla, quæ in medio mari est, non solum non extin-
ctus est: sed quotidie fulgidiori luce prodibat, omnes

Eccl. 16. c.

VOMILIA VIGESIMASECVNDA. 219

suis operibus docens. Vidisti quomodo sui iuris na-
turam nostram dominus formauit? Vnde enim, dic
oro, illi ad malitiā properabant, et seipsos pœnis fa-
ciebant obnoxios: iste autem virtutem eligebat, et fu-
giens eorum societatem, pœnam non gustauit. Nōne
manifestum, sua quemuis volūrate vel malitiā vel
virtutē eligere? Nā, nisi ita esset, & naturæ nostræ po-
testas insita esset, neq; illos punire, neq; istos virtutū
retributiones accipere oportebat. Verum quia in no-
stra voluntate totum post gratiam Dei relictum est,
ideo & peccantibus supplicia proposita sunt, et bene
operantibus retributiones. Et erat, inquit, Noë anno-
rum quingentorum, & genuit tres filios: Sem, Cham,
& Iaphet. Considera diuinæ scripturæ diligentiam.
Postquam numerum annorum iusti nobis narrauit
monstrans excellentem Domini longanimitatem, ite-
rum tolerantiam eius auctissimam, & malitiā ho-
minum propensissimā declarare vult. Sed audiamus,
quæ a Moyse dicta sunt: spiritu enim loquens, omnia
nos diligenter docet. Et factum est, inquit, quan-
do cœperunt homines multiplicari super terram, & fi-
liæ natæ sunt illis. Non absque ratione addidit, Et
filie natæ sunt illis: sed vt multitudinem sic insinuet.
Nam vbi tanta radicum est multitudo, necesse est eri-
am multos ramos enasci. Vt viderunt, inquit, filii
Dei filias hominum, quod pulchræ essent, sumpserūt
sibi vxores ex omnibus quas elegerant. Singulas di-
giones diligenter consideremus, ne quid in fundo la-
tens nos prætereat. Operæpretium enim bene scruta-
ri hoc loco, vt subuertamus fabulas omnia inconsy-
deratē loquentium. Et primum dicenda ea quæ dice-
re audent, & monstrata eorum, quæ ab illis dicuntur
absurditate, germanus quoq; scripturæ sensus vestræ
charitati aperiendus est, vt ne simpliciter & faciliē au-
tes accommodetis tam blasphema dicentibus, & ad-
uersum capita sua blaterare audētibus. Afferunt enī,
quod non de hominibus hoc dictum sit, sed de ange-
lis. Hos enim filios Dei appellauit. Primum ostē-
dant,

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

dant, vbi angeli filii Dei appellati sint: sed non poterunt vsquam monstrare. Homines quidem filii Dei dicti sunt, angeli autem nunquam. Atqui de angelis dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis: de hominibus autem, Ego dixi dii estis. Et iterum: Filios genui, & exaltaui. Et iterum: Primogenitus meus filius Israel. Angelus autem nusquam vocatus est filius Dei. Ceterum quid dicunt: Profecto angeli quidem sunt, sed quia ad iniquum hoc opus descenderunt, dignitate sua exciderunt. En iterum fabulosius aliud, quod igitur? Nunc exciderunt, & hæc ruinae illorum causa. Verum scriptura nos aliter docet, quod antequam formaretur Protoplastus, à sua dignitate exciderunt & diabolus, & qui cum eo maiorem dignitatem ambiebant. Sicut & Sapiens quidam inquit: Inuidia autem diaboli mors intravit in mundum. Dic oro mihi, si non ante factum hominem excidit, quomodo in tanta dignitate manens inuidit hominibus? Quomodo rationi consonum est angelum incorporeum, et in tali dignitate constitutum, homini invidere corpore circumamictos? Sed inuidit, quia à superna gloria in extremam ignominiam deiectus est, licet esset incorporeus: vidēs autem formatum hominem, et in corpore tantum honorem conditoris benevolentia sortitum, inuidia exarsit, & deceptione, ad quam serpentis opera usus est, hominem mortis supplicio obnoxium fecit. Talis enim malitia non potest non grauitè ferre aliorum felicitatem. Manifestum quod & diabolus, & omnis eius cohors olim à gloria illa exciderunt, & ignominiosi facti erant. Alias item quanta dementia plenum fuerit, dicere angelos deiectos vt cum mulieribus rem habeant, & incorporea illa natura copuletur corporibus? An non audis Dominum dicentem de angelorum substantia: In resurrectione neque matrimonium contrahunt neque elocantur, sed sunt sicut angeli Dei? Neque enim possibile est incorpoream naturam, talem vnquam concupiscen-
tiam habere. Ad hæc etiam cogitare oportet, quod hoc

Mat. 22. d

Luc. 20. f

HOMILIA VIGESIMASECVNDA.

110

hoc omnibus modis absurdissimum fuerit probare. Nam si sancti & qui spiritum sanctum assecuti sunt, neque visionem angelorum videre potuerunt: Enimvero vir desideriorum ferme animam expirasset conspecta angeli præsentia, non substantia: quo pacto enim videri posset incorporealis substantia? sed parum aberat quin & animam relinqueret, defectis viribus. Ita tantus ac talis vir penè absque spiritu iacebat. Quis enim valde insanus comprobaret talia verba demerita plena, quod incorporea, & spiritualis natura corporis complexum ferret? Sed ne pluribus terere tem-
pus videamus, agē quia sufficientibus argumentis charitati vestræ declarauimus, quam sit hoc impossibile: doceamus nunc quæ rei sit veritas, iterum tamen le-
ctis, quæ in diuina scriptura sunt dicta. Et factum est, inquit, quando coeperunt homines multiplicari super terram, & filia: natae sunt illis: vt viderunt filii Dei filias hominum quod pulchre essent, sumpserunt sibi metipsis vxores de omnibus quas elegerat. Prius docuimus vos, morem esse scripturæ, vt homines filios Dei vocet. Et quia isti à Setho originem trahebant, qui filio suo nomen Enos indidit, dicit enim: Ille sperauit inuocando nomen Domini Dei: ab illo postea nati, vocati sunt filii dei in diuinis scripturis, eo quod parentes eorū illius virtutem imitati sunt. Filios autē Cain, & qui ex eo nati, & qui ante Seth geniti fuerunt filios hominū vocat. Factum est, inquit, cum coeperūt homines multiplicari super terram, & filia: natae sunt illis, vt viderunt filii Dei, qui à Seth & ab Enos progeniti, filias hominum illas quæ ab aliis natae sunt: de quibus dixit, quod filie nate sint illis, et quod pulchre essent. Vide quomodo per verbum hoc, omnē nobis eorum intemperantiā insinuat. Non enim ob desiderium procreandorum filiorū conueniebant, sed ob voluptatem & intemperantiā. Vt viderunt, inquit, filias hominum, quod pulchre essent. Concupiscentia filios in hanc induxit perniciem: pulchritudo aspectus, & scortationis, & intemperantiæ eis occasio fuit.

Erne

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

Et neq; hoc contenta, addidit: Sumptum sibi ipsa
vxores de omnibus quas elegerant, quod etiam ma-
gnam illorum intemperantiam insinuat, quod a pul-
chritudine victi sunt, & frenum imponere inordinan-
ta concupiscentie sue non voluerunt: sed spectando
capiti submersi sunt, & ob impium hoc opus indige-
nos se fecere, quorum superne Deus curam ageret.
Et ut discamus quod non lege nuptiarum, neque pro-
creandorum filiorum gratia hoc fecerunt, propter hoc
dicit: Ut viderunt quod pulchre essent, sumptum
sibi metipsis vxores de omnibus quas elegerat. Quid
igitur? Reprehendit ne aliquis aspectum oculorum
Non: neq; enim oculus ruinam causam fuit, sed voluntas
negligentia: & irrefrenata concupiscentia. Nam oculus
propterea factus est, ut dum videt creaturas Dei,
ipsarum conditor glorificetur. Itaque oculi opus est vi-
dere: male autem videre, a mente est, quae intrinsecus
gubernat. Nam membra nostra, utpote vtilia, ad faci-
enda bona condita sunt a Domino, & gubernari possunt
ab incorporea substantia, de anima dico. Postquam
autem hac negligens esse, & habenas laxare cepit,
quasi auriga, nesciens indomitum equorum ferociam
compescere, permisit frenis, & equos currum
trahentes, & seipsum in praeceptis ire facit: Sic plane
& voluntas nostra, quandoquidem nescit membris,
ut oportet, uti, indulgens inordinatis concupiscentiis,
seipsam submergi facit. Propterea Dominus noster
Christus, sciens fragilem nostram naturam, & volun-
tatis negligentiam, legem posuit quae muniret & pro-
hiberet curiosam considerationem: ut nascens in no-
bis incendium, quum adhuc a longe est, extinguat: &
inquit: Qui aspicit mulierem, ut concupiscat illam,
iam adulterium commisit cum illa in corde suo. Pro-
pter hoc, inquit, interdico vobis illicitum visum, ut
ab opere illicito vos liberem. Ne putes, inquit, quod
congressus solum peccatum faciat. Animus est qui con-
demnatur. Igitur & hi visae pulchritudinis spectacu-
lo capti sunt. Viderunt enim, inquit, quod pulchrae es-
sent,

Mat. 22. c

HOMILIA VIGESIMASECVNDA. 722

sent, & sumptum sibi vxores ex omnibus quas ele-
gerant. Sed videamus & post illicitam illorum ope-
rationem, & intemperantem animum, Domini Dei
bonitatem. Dixit, inquit, dominus Deus: Ne utiqua
permanet spiritus meus in hominibus his in seculum,
eo quod ipsi carnes sint. Erunt autem dies ipsorum
centum viginti anni. Hic in breuibus verbis abyssus
misericordiae videri potest. Spiritum enim hic vocat
vini suam, quae curam nostri agit, quae illorum inter-
itum praenuntiat. Et ut scias, quod de hoc sit sermo,
vide quid subdatur: Eo quod ipsi, inquit, carnes sint:
hoc est, eo quod carnalibus operibus seipsos totos
dedunt, & animae substantia abutuntur, & quasi sola
carne circumdati anima carerent, sic vitam suam ab-
sumunt. Perpetuus enim scripturae mos est, carnem
vocari carnales: sicut & virtute praestantes, carnis ex-
pertes nominat: quemadmodum Paulus dicit, Vos au-
tem non estis in carne: non quod non carne circunda-
ti, sed quia carne circumdati, superiores erant carnali-
bus affectionibus & sensibus. Nam sicut dicebat: Vos
autem non estis in carne, eo quod carnalia despicias-
bant: ita & de illis dicitur, quod sint carnes, eo quod
carnalibus rebus continuo erant occupati. Et quia
ipsi sunt carnes, non iam concedam eis peccatis suis
coinquinari. Vidisti indignationis magnitudinem?
vidisti minarum excellentiam? considera etiam quomodo
indignationi & interminationi misericordia
am admiscuit. Talis enim est Dominus noster, mina-
tur saepe, non ut opere compleat minas: sed ut correa-
tis nobis minas non ad opus perducant. Alioquin si pu-
niri vellet, cur praediceret? Sed quia non vult semper,
cessat, & moram necit, & differt, & praedicat, occasio-
nem reus praestans, ut fugiendo malitiam & appre-
hendendo virtutem poenas non experiantur. Itaque
postquam interminatus est illos se exterminationi ge-
nerali tradituros: hoc enim est, Non permanet spiritus
meus in hominibus istis, eo quod ipsi sunt carnes:
pro eo, Non sinam illos posthac viuere: non contem-
nent,

Rom. 8. c

R 118

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Pro. 19. a

HOMILIA VIGESIMASECVNDA. 122

queis diaboli. Anima enim postea quasi in retibus comprehensa, & quasi sus in luti volutabro oblectatur: et in mala consuetudine deprehensa, neque sentit peccatorum foetorem. Ideo opus est vt sobrii & vigiles simus, ne ab initio diabolo ingressum concedamus: vt ne dum obtenebrata fuerit nostra ratio, & excecata mentis perspicacia, faciat quasi priuatos huius solis lumine, ne valeas in radios solis iustitiae conueri, & ita in praeceptis feraris: id quod & illis tunc accidit. Audi enim iterum bonitatis Dei tolerantiam.

Vt vidit autem, inquit, Dominus Deus quod multiplicatae sunt malitiae hominum super terram. Quid vult hoc dictum, vt vidit autem? Num ignorauit dominus absque, sed nostrae infirmitati omnia narrat diuina scriptura, vt nos doceat, quod & post tantam suam longanimitatem in iisdem manserunt malis, si non & in peiora se coniecerunt, dicit: Vt vidit autem dominus Deus quod multiplicatae sunt malitiae hominum super terram, ex hoc enim malo opere, quasi est fonte quodam multa etiam alia suboriebantur peccata: & ideo dicit malitiae hominum. Nam ubi scortatio & luxuria & tanta intemperantia, verisimile est ibi & ebrietatem & crapulam & magnam iniustitiam & auaritiam & innumera alia nasci mala. Vt vidit autem, inquit, dominus Deus quod multiplicatae sunt malitiae hominum super terram, & quod vnusquisque cogitat in corde suo diligenter ad mala omnibus diebus. Vide quomodo singula quae dicuntur, peccatorum ostendunt magnitudinem. Quia enim in genere dixit, quod multiplicatae sunt malitiae hominum super terram: subdidit, Et vnusquisque. Magna huius verbi emphasis et vis est. Non, inquit, adolescens solum, sed & senex eadem agit quae adolescens: neque vir solum, sed & mulier: neque seruus solum, sed & liber: non diues solum, sed & pauper. Et verbum, cogitat, multum habet momenti. Non enim ex subreptione hoc illis accidit, sed in corde cogitant, & haec per singulas horas volunt, in hac studium suum collocant.

R. 2

Et neq

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

Et neque semel & iterum vel fortuito supplantati a peccato, a malitia sibi temperant, sed diligenter eam exercent, & mala operantur: hoc est, magno studio, nihil obiter, nihil negligenter ab eis fit, neque breui tempore, sed omnibus diebus omnem suam vitam in hoc impendunt. Vidisti malitiæ immanitatem? vidisti quomodo dedita opera rem fecerunt, diligenter omnia mala operantes: & omnis ætas ad agendum malum sua sponte accesserit? Vnusquisque, inquit, neque ætas in tempestiva, & alioquin in experta, malorum experta erat: sed statim & ab incunabulis omnes malum hoc prælium certabant, contendentes ut malis operibus alter alterum superaret. Hic, oro, animo expende miram huius iusti Noë sapientiam, qui in tanta malorum conspiratione malitiā effugere valuit, & nihil inde damni sensit: sed quasi ex alia natura constitutus, sic valido recepto sensu, & non aliunde adiutus, virtutis operationi deditus, & malam eorum conspirationem effugit, & a communi omnium perditione est exemptus. Et animo retractavit, inquit, Dominus deus, quod fecit hominem de terra. Vide iterum verbum crassum, & nostræ paruitati idoneum. Animo retractavit, inquit, pro poenituit, non quod poenituerit Deus, absit: sed iuxta humanam consuetudinem loquitur nobis Deus, quod enormia illorum peccata misericordem Deum indignari fecerunt. Et animo retractavit, inquit, Dominus Deus quod fecit hominem super terram. Non enim propter hoc ipsum produxi, inquit, ut tanta ruina lapsus, sibiipsi perditionis fieret auctor. Nam hac de causa primum tanto honore eum insigniui, & tantam eius curam me habere declaravi, ut virtuti vacans, alienus a perditione fieret. Quia autem misericordia mea abusus est, satius posthac fuerit, malos eius conatus impedire. Et cogitavit, dixitque Dominus Deus, inquit, Et delebo hominem quem feci a facie terre, ab homine usque ad pecus, a reptilibus usque ad volatilia cæli: quia animo retractavi quod feci eum. Quæ mei officii erant, inquit, omnia exhibui. Ex nihilo

HOMILIA VIGESIMASECVNDA. 123

Ex nihilo, ut esset, illum produxi: naturæ illius scientiam faciendorum & non faciendorum indidi, liberum arbitrium donavi, ineffabili longanimitate usus sum, & post longum illud tempus, & post indignationem & minas, quas dixi, aliud præfinivi tempus, volens, ut sua peccata illo sentiente, indignatio mea revocaretur. Et quia etiam sic nihil lucrificatio, nec proficilio, cogit necessitas ut minas opere compleam, & omnibus modis deleri illos faciam, & sicut malum quoddam fermentum aboleam totum illorum genus, ut ne posterioribus seculis peccati auctores & doctores fiant. Et dixit Dominus Deus: Delebo hominem quem feci, ab homine usque ad pecus: Iam forte dixerit aliquis: Quare quum homo in malum declinavit, etiam bruta eandem poenam sustinent? Num propter suum ipsorum usum producta sunt bruta? propter hominem facta sunt. Hic igitur quum a medio auferatur, quis illorum usus esset? idcirco & istam poenam communem ferunt, ut interim poenæ gravitatem addiscatis. Et sicut ab initio, cum peccasset Protoplastus, terra malefactionem accepit: sic & nunc quum abolendus esset homo, bruta quoque participia sunt. Sicut etiam quum homo gratus sit Deo, creatura quoque humanæ felicitatis particeps est: quem admodum beatus Paulus inquit: Et creatura hæc liberabitur a servitute corruptionis in libertatem filiorum gloriæ Dei. Sic & nunc cum homine ob multitudinem peccatorum puniendus, universali perditioni simul traditur. Et iumenta & reptilia & volatilia cæli simul pereunt diluvio, quod totum orbem inuasurum erat. Et sicut in domo, quando is qui præest, in indignationem Domini incidit, verisimile est cooperarios ei condolare: ita & hic, quasi in domo hominibus pereuntibus, omnia quæ in domo, & quæ sub illius sunt dominio, necesse est in eandem poenam incidant. Et animo retractavi, inquit, quod feci illos. Verbo hoc quantum se nostræ humilitati attemperat? Num volebam, inquit, tanta illos poena plecti: ipsi me peccatorum immanitate

Rom. 8, c

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

te in tantam inuexerūt indignationem. Ceterum ne
putemus omnimodam abolitionem humani generis
fieri, stirpitusq; naturā nostram eradicandam: sed dissi-
camus quantum malum sit peccatū, & quantum boni
num virtus: & quod melior sit vnus faciens volunta-
tem Domini, quā decem millia preuaricatorum, di-
cit: Noë autē inuenit gratiā coram domino Deo.]
Tamet si multitudo omnis, inquit, in tantam malitiā
exciderit, iustus tamen hic scintillam virtutis serua-
uit. Et his omnibus omni tempore loquitur, & dum
adhortatur, vt a malitia desistant simul se intermisi-
berum ab illorum merore seruauit. Insuper sicut il-
li malis operibus misericordē Deum ad indignatio-
nem prouocauerunt: sic ipse virtute pollens, gratiam
inuenit coram Domino Deo. Non est enim personarum
acceptor Deus. Verum & si in tanta multitudi-
ne inueniat hominem quē sibi placita sunt faciente,
nō despicit: sed sua illum dignatur cura, & tanto ma-
iorem illius rationem habet quanto cum tot tantiq;
sint, qui ad malum eum trahunt, ipse constantius vir-
tutis viam seclatur. Id scientes, ad id vnū spectemus,
quod ipsi placet, & efficit vt suam gratiam nobis co-
cilemus. Neq; hominū amicitia, neq; cōsuetudini ita
seruiamus, vt virtutis faciamus iacturā, sed Dei lon-
ganimitate, prout decet, vtamur: & dum adhuc tem-
pus habemus, omnem deponentes ignauiam, virtuta-
tem amemus, peccatumq; odio habeamus. Nisi enim
& ad istam amore & desiderio quodam nos contule-
rimus, & ignauiam valde oderimus: neq; huius dāni-
num effugere, neq; illā amplexari poterimus. Enimu-
vero virtus familiaris est his qui eam concupiscunt,
& eius desiderio exardescunt. De quo Prophetā au-
di dicentem: Iudicia domini vera, iustificata in semet
ipso: desiderabilia super aurum & lapidē pretiosum
multum. Non q; tantum desiderabilia, sed quia apud
nos non inueniuntur alia, quā his materiis sunt pre-
tiosiora: propterea subdit, Dulciora super mel & fa-
uum. Et hic quoq; quia nō inuenit quod natura melle
le dule

Psal. 8. c

HOMILIA VEGESIMASECVNDA. 114

le dulcius esset, hac similitudine vsus est. Igitur sicut
hi qui in opibus colligēdis insaniūt desiderio & con-
cupiscētia quadam, in hoc incumbūt magno studio
& conatu, & nunq; expleantur. Avaritia enim insatia-
bilis ebrietas. Et sicut ebrii, quanto plus vini ingur-
gant, tanto magis ad sitim inflammantur: sic & isti
quoq; insaniam hāc indomitam nunq; sistere possunt,
sed quanto magis suas opes augeri vident, tanto &
concupiscētia magis flagrant. Neq; antea a pessimo
appetitu hoc absistunt, donec in ipsum malitiā pro-
fundum descenderint. Igitur si illi perniciosam hanc
concupiscētiā malorum omnium causā cum tan-
ta constantia curant: quanto iustius nos mandata Do-
mini, quā super aurum sunt & argentum, semper in
mente nostra versare, nihilq; pretiosius virtute ipsa
existimare: sed excindere ex animo nostro affectiōes
illas pestiferas omnes, & scire q; temporalis illa vo-
luptas perpetuum pārere solet dolore, & sine caren-
tia tormenta. Ne decipiamus nos ipsos, neq; putemus
q; hic finē habiturā sint res nostrā: id quod sentiunt
pleriq; licet verbis nō loquantur: quia credere se dis-
cunt resurrectionē, & futurā retributionem. Sed ego
non attendo verba, sed ea quā quotidie fiunt. Nam et
si resurrectionem expectas & retributionē, quare ita
præsētis vitæ gloriæ deditus es? Quare, dic mihi,
quotidie crucias te, pecunias plures q; arena sit collis
gens, & agros & domos, & balnea cinēs, atq; hec sa-
pe per rapinam & avaritiā corradendo? & illud Pro-
phetæ dictum implendo: Vx qui coniungunt domū
ad domū, & agrum agro copulant, vt vicino auferat
aliquid. An non hęc quotidie videri possunt? Et ille
quidē dicit: Huius domus obscuram & tenebrosam
meam facit, & infinitos prætextus excogitat, vt eam
rapiat. Alius autem raptū a paupere agrum, suo con-
iunxit. Hoc autem multo maius & magis admirabi-
le minusq; venia dignum, quod vnus vno eodemq;
loco habitans & sedens, sæpe aliō transire, neque, si
veller, posset, vel ob varias occupationes, vel corporis

Esa. 5. b

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

ris valetudine alligatus: vbiq; tamen & in omnib; ciuitatibus, vt ita dicā, monumenta suae auaritiæ possidere, & immortales suae malitiæ columnas statuere vult. Et peccata quidem ex quibus omnia hæc collecta sunt, suo imponit capiti, ferensq; grauem ac ingestabilem molem, nō sentit. Aliis autem vsum, qui ex his haberi potest, concedit, nō solum post emigrationem ex hac vita, sed etiam antequā hinc egrediantur: etiam si nō inuitus eis nudetur, a familiaribus dissipantur, & vt ita dicam, dilacerantur omnia hæc. Et neq; ipse vel millesima eorum parte fruatur. Et quid dico fruatur? quomodo, quum illi non sit nisi vnus venter, sufficeret, ad tot opum multitudinem absumentam? At malorum omnium causa est vana gloria, quia vult apud se nomen aliquod manere, agrorum, balnearum, domuum. Que tibi hinc vtilitas homo, quum non multo post vbi febricula quapiam corripieris, anima subito euolans nudum et vacuum te faciet? Imo virtute quidem nudatum, vestitum autem iniustitia, rapinis, auaritia, gemitibus, lachrymis, eiulatibus orphanorum, insidiis, dolis: quomodo poteris grandes prementesq; illas sarcinas peccatorum ferēs, per angustam hanc portam intrare, quæ capere nequit molem tantæ magnitudinis? necessarium itaq; foris manere, & oneribus illis grauati dolere quod nihil hic egeris, quum ante oculos parata videbis tormenta, & ignem illum terribilem ac nunquam extinguendum, vermemq; incōsumptibilem. Cæterum si quam nostræ salutis habemus rationem, dum adhuc tempus habemus, desistamus a peccatis, sectemur virtutem, vanam gloriā despiciamus. Nam scitro vana dicitur, quia euanida est, & nihil habet stabile neq; firmum: sed solum est oculorū deceptio. & priusquam appareat auolat. An non & videmus sæpe qd is quem hodie præcedunt lictores, & stipant satellites, cras in carcerem conicitur, & cum malefactoribus versatur? Quid hac vana & inani gloria fallacius? Quod si in hac vita præsentis vicissitudinem

ROMILIA VIGESIMATERTIA.

115

dinem hanc euadit, omnino mors veniens felicitatē reserabit. Et quem hodie in foro magna pompa comitabatur, & qui in carcerem coniciebat, & super thronum residebat, & inflabatur, & homines alios quasi vmbra spectabat, is subito postea iacebit mortuus absq; spiritu, fortulentus, petitus innumeris conuitiis, & ab his quos pridē iniuria affecit, et quos nulla affecit iniuria: cōdolentibus tamen his, qui ab isto iniuria afflicti fuerūt. Quid hoc miserabilius fuerit? Item collecta omnia sapenumero inimici & hostes inter se partiuntur & distribuunt: peccata autem per quæ hæc coacervata sunt, secum affert, de quibus diligens & accurata ratio exigetur. Ideo obsecro, vt fugientes vanam hanc gloriā, veram desideremus, & quæ omnibus duret seculis: & neq; opum amor nos supplantet, neq; concupiscentiæ flamma exurat, neq; lior & inuidia corrumpant, neque furor & ira nos incendant: sed has omnes malas & perniciosas affectiones rore spiritus extinguentes, despiciamus præsentia, desideremus futura. In memoria habeamus futurum diem, magnaq; diligentia vitam instituamus. Neque enim hac de causa in hanc vitam nati sumus, vt solum comedamus & bibamus. Non vita est propter cibum & potum, sed propter vitam cibus & potus. Ne ergo inuertamus ordinem, neque sic vetricis voluptatibus seruamus, quasi eam ob causam facti simus: sed reputantes damnum quod inde nascitur, castigemus motus carnis: ne sumus segnes, ne permittamus illis vt aduersus animam insurgant. Nam si Paulus ille talis & tatus, qui quasi alatus per totum orbem transurrebat, & corporalibus necessitatibus superior factus, & arcanorum illorum verborum auditor quæ vsque in hunc diem alius audiuit nullus, scribens dicebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte aliis prædicans ipse reprobus inueniar. Si igitur ille, cui tanta contigit gratia, post tanta & talia opera, opus habebat vt castigaret, & in seruitutem redigeret, & subiceret potestati

1. Cor. 9. d

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

& dominio animæ corporis lasciuias castigas enim quis quod insurgit, & in seruitutem redigit quod libera reicit: quid dicemus nos, qui omnibus virtutibus destituti, omnibus peccatis onerati sumus: & præterea magnam ignauiam præ nobis ferimus? Num inducias habet hoc bellum? Num tempus aggrediendi dilatum? Omnes vos vigilare & sobrios esse oportet, & nunquam in securitate esse: quia non est præfinitum tempus, quando nos aggressurus est hostis. Igitur semper nobis cura sit, semper solliciti simus de salute nostra, ut sic nunquam capiamur: & hostiles effugientes insidias, misericordiam à Deo assequamur gratia & misericordibus Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

HOMILIA VIGESIMATERTIA.

Vidistis in his quæ dicta sunt, quanta diuinæ misericordie magnitudo, quæ excellens longanimitas? Vidistis hominum, qui tunc erant, portentosam malitiam: didicistis quanta fuerit in media ista multitudo iusti virtus, & quod nihil eorum nocuerit vel illorum in malum conspiratio, quod solus in medio istorum relictus longè diuersa inceslerit via, sed quasi gubernator aliquis, metis clauum magna vigilantia arripens, nauim suam ab irruentibus malitiæ procellis submersam non est passus: sed factus tempestate potentior, quasi in portu federet, quæiebat mare: virtutis gubernaculum dirigebat, et à diluuiio totum orbem deuastaturo se erigebat. Tanta res est virtus, tam immortalis, tam inuisibilis, tam nihil cedens huius vitæ varietatibus: sed super malitiæ retia volitans, quasi à sublimi specula quadam, sic omnia humana despicit, nihil quod aliis molestem est sentit. Sed sicut is qui super excelsum petram stat, fluctus ridet, quos videt ad petram magno impetu rumpere, & protinus in spumam solui: ita ut & virtuti vacans in securo constitutus loco, nihil insuauis fert à rebus turbulentis, sed tranquillum animo & quietus sedet, intelligitque res huius vitæ nihil differre ab amplexu fluentis,

HOMILIA VIGESIMATERTIA. 126

fluentis, tam rapido cursu transeuntibus. Nam sic videntur marini fluctus nunc quidem in altum extolli, mox autem & deprimi, ita & videmus eos qui virtutem contemnunt, & malitiam operantur, nunc quidem sublimi sapere & supercilia surrigere, & huius vitæ curis intentos esse, subito ad extremam venire inopiam & abiectionem. Quos beatus Dauid notans, dicebat: Ne timearis cum diues factus fuerit homo, vel cum multiplicatur gloria domus eius: quia cum mortuus fuerit, non sumet omnia hæc. Et bene dixit, Ne timearis. Ne te conturbet, dicere vult, diuitis abundantia & celebris gloria. Videbis enim non multo post, humi saecentem, & operari valentem nihil, mortuum, cadauer verum in cibos obiectum, nudumque ab his omnibus fieri. Omnino enim nihil horum auferre potest, sed hinc relinquit omnia. Ne igitur anxius sis, cum videris presentia: neque beatum dicas eum, qui post breue tempus ab his omnibus destituetur. Eiusmodi enim est presentis felicitas, & diuitiarum natura, ut non commigrent ubi hinc fuerit abeundum. Diuites enim his omnibus relictis, nudi hic migrant, tantum malitia vestiti, & peccatorum oneribus inde collectis. At longè secus habet virtus, quæ potestior est insidiatoribus, & planè inuictos facit suos, continuamque præbet voluptatem, & ne sentire quidem sinit rerum istarum inæqualitatem: sed & hinc emigrantibus commitem se addit, & tunc potissimum, cum eius subsidio egemus. Ad hæc in die illo terribili magnum nobis præstat auxilium, placans iudicem. Et sicut hic ab ingruentibus infortuniis, ita & in futuro se colentes à tormentis illis eripit. Neque hoc solum agit, sed & ineffabilia nobis bona, quibus fruamur, conciliat. Et ut scias hæc ita sese habere, neque nos inuaniat & frustra ad blandiendum his verbis uti, tentabo nunc ex his quæ proposita sunt charitati vestræ ostendere. Vide enim quomodo beatus ille, Noë dico, vniuerso hominum genere aduersus semetipsum misericordiam Domini ad iracundiam prouocante: ille, inquam, solus sua virtute

Psal. 48. d

IN CAP. GENESEOS SEXTVM

tute potuit, & indignationis periculum effugere: & magnam Dei gratiam sibi conciliare. Aut si placet, loquamur de his quæ in presenti vita eueniunt. Sunt enim fortassis aliqui parum futuris & inuisibilibus credentes. Videamus itaq; ex his quæ hic sunt, quæ illa contingunt his qui in malitia ambulant, & qualia accipit qui virtutem sectatur. Postquam bonus deus ob malitiæ nimietatem sententiam tulit, quod vnũ uersali perditione humanum genus sit puniendum, & dixit: Delebo hominem, quem feci, a facie terræ. Et monstrans indignationis suæ magnitudinem, nõ contra humanum duntaxat genus sententiam protulit: sed & contra omnia iumenta & reptilia & volatilia. Perituris enim & submergendis hominibus, propter quod hæc facta sunt, dignum vt & illa quoq; poenæ consortio paria fieret. Igitur cum sententia nõ dum præfinita esset, qua alii ab aliis secernebantur (vt discas, quàm non sit personarum acceptor Deus, sed in corda nostra ingrediens nos non despiciat, & si vel paruam quandam occasionem nos efferimus, ineffabilem suam declarat misericordiam (dicit scriptura, vt ne totum genus humanum abolendum putemus: sed sciamus quod ob suam bonitatem relinquat scintillam & radicem quandam saluam, vt iterum humanum genus in proceros extendi possit ramus. Noë autem, inquit, inuenit gratiam coram Domino Deo.] Vide scripturę diligentiam, qmmodo ne syllabam quidem vnã inuilem contineat. Nam postquam nos docuit grauitatem peccati hominum, & poenæ magnitudinem malis inferendam: docet nos quod etiam in tanta multitudine potuerit sincera feruari virtus. Est enim virtus per seipsam admirabilis. Quod si quis illam in medio prohibentium colat, multo admirabiliorem se ostendit. Et propterea diuina scriptura quasi admirando iustum dicit, quod in medio illorum qui indignationem dei sensuri erant, Noë inuenerit gratiam coram Domino Deo. Inuenit gratiam, sed coram Deo; nõ simpliciter inuenit gratiam

HOMILIA VIGESIMATERTIA. 117

tiam, sed coram Domino Deo: vt nos doceat, quod vnum ille habuerit scopum vt ab illo oculo laudaretur, qui dormire soprisq; nescit, nihilq; curauerit humanam gloriam vel ignominiam, vel irrisionem. Verisimile enim est, cum præter morem omnium virtutem coleret, cum fuisse subsannatum & irrisum a malis omnibus, qui consueuerant arguere suā fugientes malitiam, & virtutē amplexantes: id quod & nunc sæpe fieri solet. Et videmus multos qui risum & subsannationem ferre nequeunt, sed præferunt humanā gloriam veræ & immortalis, abstracti & allesti ab hominum malitia. Animæ enim fortis & constantis est, posse oblectari his qui auellere moliuntur, & nihil facere vt hominibus placeat: sed oculum suū intendere ad illum insopitum oculum, & ab eo solum gloriam expectare, & hæc despiciere, nulliusq; pili facere humanam laudem vel conuitia, sed transire vt vmbra & somnia. Iam hic sæpe multi non ferentes cōtūctum hominum viginti vel decem, vel etiam paucorum, supplantantur & ruunt. Est enim confusio ducens in peccatum. Neque paruum est despiciere irridentes & opprobrantes & salibus incessentes: at iustus ille non tantū decem, & viginti, et ceterum homines, sed & omnē hominum naturam et tot myriades despexit. Verisimile enim omnes illos ridere, reprehendere, subsannare et debacchari: et fortē etiam, si possibile fuisset, dilacerare voluisse. Semper enim contra virtutem insant malitia. Atqui non solum nihil illi nocet, sed & infestando fortiorē reddit. Tantum enim virtutis robur, vt patiēdo superet negotium sibi facientes, et cum impugnatur, hostibus fiat potētiior. Atque id in multis videmus. Ceterū vt vobis occasiones præbeamus: Da enim inquit, sapienti occasionē, et sapientior erit: operæ pretiū fuerit et ex vobis et ex noua vobis asserre exempla. Itaque cogita obsecro de Abel: nõne occisus est ab Cain? nõne in paumentum prostratus? Sed ne spectes quod præualuerit occideritq; eū cui inuidebat, etiam innoxium, sed

Eccl. 4. c

Pro. 9. b

Gen. 4.

IN CAP. GENESEOS SEKTVM

sed sequentia expende. Ecce occisus ille vsq; nūc prædicatur & coronatur, & tantū tempus memoriā non obscurat: At qui occidebat & præualebat, etiā tunc vitam morte grauiorem sustinuit: & ex eo tempore vsq; in hodiernum infamatur, & ab omnibus accusatur, cum ille omnium ore celebretur. Et hæc quidem in præsentī vita sunt; in sequenti quæ futura, quis sermo, quæ mens enarrare possit? Et scitis quod vos, utpote intellectu præditi, multa talia in scripturis cōtenta venemini. Nam illæ hæc de causā in vestram utilitatem sunt scriptæ, vt hæc discētes, malitiam quidem fugiatis, virtutē autē colatis. Vis & in nouo idipsum videre? Audi beatum Lucam istucipsum de Apostolis narrantem, qui flagellati a concilio discēserunt gaudentes, eo quod digni fuissent habiti qui pro nomine Christi ferrent ignominiam. Tamen si flagella non gaudet sint occasiones, sed tristitiæ & meroris; nihilominus flagella propter Deum, et causa propter quam flagellabantur, gaudium eis pariebant. At si qui flagellabant, in magna animi consternatione & hæsitacione nesciebant quid facerent. Audi enim illos quomodo post flagellationem animo fluctuēt, & dicunt: Quid faciemus hominibus istis? Quid dicis flagellastis, innumera mala subornastis, & adhuc dubitatis? Tam fortis inuicta res est virtus, & dum patitur affligentes vincit. Sed ne prolixior fiat sermo, necessarium vt iterum ad iustum nostrum redeamus, & cū stupore admiremur illius præstantiam, quomodo tantum populum ridentem, ludificantem, subsannantem, obiurgantem (iterum enim eadem dico & dicere nō cessabo) despicere & superare poterit? Quomodo? Ego dico. Quia continuū ad oculum illum, qui falli sopiriq; nequit, respexit, ad hunc suæ mentis oculum direxit, atque postea hæc omnia, quasi nō essent curauit. Et profecto sic res habet, vt cum quis hoc amore saucius fuerit, & in deū desiderio suo tendit, nihil visibiliū videat, sed continuū eum quem desiderat imagnetur, & in nocte et in die,

Act. 5. g

HOMILIA VIGESIMATERTIA. 119

in die, & dormiens & surgens. Ne igitur mirum tibi sit, si & iustus ille semel eō mente sua intenta, non curauit supplantare volētes. Nam adhibito studio suo, & diuinam gratiam nactus, his omnibus potentior factus est. Nos enim, inquit, inuenit gratiam coram domino Deo. Tamen si omni hominum generi, quod tunc erat, non esset gratus neque amabilis, eo quod nolebat eandem incedere viam, quam illi: fuit tamē illi is qui corda scrutatur, qui & illius mētem approbavit. Et quid damni, dic oro, hinc nascitur viro, quā ab hominibus subsannatur & irridetur: cum is qui finxit corda hominum, & intelligit omnia opera eorū, prædicat illum & coronat? Et quæ utilitas hominī, si ipsum totus orbis admiretur, & laudet: conditor autem omnium, et iudex qui decipi nequit, in die illo terribili condemnaturus sit? Itaque dilecti, cum hæc nobis comperta sint, nullius pensī faciamus hominum laudem, neque ab illis celebrari quouis modo queramus. Sed & propter illum solum, qui probat corda & renes, virtutis opera faciamus & peccata fugiamus. Nam & Christus erudiens nos, vt ne caprandis hominum laudibus inhiemus, post multa alia tandem & hoc intulit, dicens: Vx vobis quando benedixerint vobis omnes homines. Cōsidera quomodo per, Vx, nobis declarat quorūplex illos poena maneat: Vx enim lamenti nuntium verbum est. Vnde quasi miseros eos vocans, dicit: Vx vobis, quādo benedixerint vobis omnes homines. Et vide quā cautē dictum. Non simpliciter dixit, homines: sed omnes homines. Impossibile enim est, vt qui angustam & arctam virtutis viam ambulat, & mandata sequitur Christi, ab omnibus laudetur, & in admiratione sit. Est enim & illa excellens malitia, virtuti aduersari, Proinde Dominus sciens quod impossibile sit, vt is qui virtutem diligenter exercet, & a se solo laudem vt accipiat præstolatur, ab omnibus hominibus laudetur, & bene audiat: miseros vocat eos, qui propter humanam laudem virtutem negligunt. Nam

Luc. 6. 8

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

Luc. 6. d

Nam celebrari ab omnibus, maximū fuerit argumē-
tum non magni haberi virtutis rationem. Quomodo
ab omnibus probari poterit, qui vult iniuria affe-
ctos eripere ab his qui iniuria afficiuntur & iterum si
vult corrigere peccantes, & laudare bene agentes?
Nōne verisimile est, quod ab aliis laudabitur, ab
aliis verō audiet conuitia? Et propterea inquit: Vt
vobis, quando vobis benedixerint omnes homines,
Quomodo igitur nunc erit admiratione & laude di-
gnus iustus ille, qui ea quæ Christus adueniens doc-
cuit, prius ipse a lege naturæ edoctus, deditissima
opera adimpleuit, laudemq; humanam per virtutem
contemnēdo, gratiam apud Deum inuenire studuit?
Noë enim, inquit, inuenit gratiam coram Domino
Deo. Ceterum quod propter virtutes, quas habebat,
inuenit gratiam coram Domino Deo, narravit no-
bis admirabilis ille Propheta, spiritu sancto afflatus.
Operæpretium itaq; vt & sequentia discamus, et vi-
deamus quid de illo sentiat. Istæ autē, inquit, sunt
generationes Noë. Noë homo iustus, perfectus in ge-
neratione sua: deo placuit Noë.] Rarus & alienus ge-
nealogiæ modus: nam vt scriptura dixit, Istæ sunt ge-
nerationes Noë: & aures nostras spe quadam imple-
uit, quasi genealogiam illius narratura, & quis eius
pater fuerit, & vnde genus duxerit: & quomodo in
hanc vitam æditus, & alia, quæ mos est genealogias
narrantibus recensere: relictis tamē illis omnibus, &
etiam superiori consuetudine, inquit: Noë homo ius-
tus, perfectus in generatione sua: Deo placuit Noë.
Vidisti admirabilem genealogiam Noë, inquit, ho-
mo: commune nomen pro laude iusti usurpat. Nam
ceteri ob carnales voluptates, quibus immerfi erant,
amiserant esse homines. Istē, inquit, in tanto populo
hominis imaginem seruauit. Tunc enim homo est,
quando virtutem colit. Neque enim speciem habere
hominis, & oculos, & nares, & os, & genas, & cæte-
ra membra, hominem esse ostendunt. Hæc enim mē-
bra sunt corporis. Hominem illum dicimus, qui ima-
ginem

NOMILIA VIGESIMATERTIA.

119

ginem hominis saluam retinet. Quæ autem est ima-
go hominis? Rationalem esse. Quid ergo? an non &
illi fuerunt rationales? Verum non hoc solum fuerit
hominem esse, sed & virtutibus esse deditum, & vi-
tia fugere, & illicitis affectionibus imperare, & mā-
datis dominicis obtemperare. Porro vt discas morē
esse scripturæ, quod vitiis studentes & virtutum ne-
gligentes, hominum nomine vocare non dignetur,
audi Deum loquentem, sicut heri dicebamus: Non
permanet spiritus meus in hominibus istis, eo quod
ipsi carnes sunt. Ego enim, dicere vult, substantiā ex
carne & anima illis dedi: ipsi autem quasi sola carne
circundati, ita virtutes animi negligunt, et solam car-
nem sectantur. Vidisti quomodo ob malitiam carnē
eos vocat, & non homines? Et iterum vbi processeri-
mus, statim audietis terrā eos nominari a diuina scri-
ptura, eo quod terrenis cogitationibus pereant: dicit
enim: Corrupta autem erat terra coram deo: Non de
terra sensibili loquitur, sed inhabitatores terram vo-
cat. Alio autem loco, neq; terram, neq; carnem nomi-
nat: sed neq; esse eos putat in præsentī hac vita, eo q-
virtute careant. Audi enim Prophetam clamātem &
dicētem in media Hierosolymitanorum metropoli:
vbi tot milia milium, & tot multitudines innumere,
Veni, & non erat homo: vocaui, & non erat qui au-
diret. Non dicit, qui non aderant, sed quia præsentēs
nihil meliores erant quā si non fuissent præsentēs.
Et alio quoq; loco: Discurrite & videte, si est vnus
qui faciat iudiciū & iustitiā, & propitius ero.
Vidisti quomodo illum solum scriptura sancta ho-
minem vocare solet, qui virtutem colit: ceteros au-
tem neque esse putat, sed aliquando vocat terram, &
aliquando carnem. Hac de causa genealogiam iusti
narraturam se promittēs diuina scriptura, dicit: Noë
homo. Hic enim solus homo, ceteri autem non ho-
mines, sed humanam gerentes formam, & ex homini-
bus in bestias mutati, malitia voluntatis generosita-
tem naturæ amiserunt. Quia quum in malum decli-

Esa. 50. a

Hier. 5. a

IN CAP. GENESEOS SEXTVM

nant & serui sunt irrationabilium affectionum, im-
ponit illis bestiarum nomina. Audi vt quodam loco
dicit: Equi mulierum amatores facti sunt. Vide quo-
modo ob immodicam salacitatem hanc cognomina-
tionem acceperunt. Alibi autem: Venenum aspidum
sub labiis eorum: vbi eius bestiae dolum & fictione
imitari eos docet. Canes quoque mutos alios vocat.
Et iterum eos qui aures ad doctrinam obturant, vo-
cat quasi aspides surdas & obturantes aures suas. Et
multa alia quis nomina inueniet imposita a diuina
scriptura his, qui in brutorum affectus per ignauiam
traiecit. Et non in veteri solum, sed & in noua lege.
Audi Baptistam dicentem Iudaeis: Progenies vipera-
rum, quis vobis monstrauit vt a vera ira fugiatis?
Vidisti quomodo & hic dolum mentis illorum, be-
stiae nomine significauit? Quid ergo miserabilius fu-
erit peccatoribus, qui & ipso hominis nomine priui-
tur, & propter hoc maioribus poenis digni sunt, &
acceptas a natura plurimas occasiones, ad benefaci-
endum monentes, nostra sponte ad malum progredimur.
Itaque qui tunc erant, omnes ea se appellatione indi-
gnos praestabant: iustus autem ille in tanta virtutis
obscuritate, tam excellenti virtute polluit, vt scriptu-
ra cum cepisset narrare viri genealogiam, dixerit:
Noe autem homo. Est & alius iustus quidam, cui hoc
nomen pro summo encomio contigit, & pra aliis om-
nibus hoc nomine praedicatur, vt sic virtus illius dis-
tingenter exponatur. Quis ille est? Beatus Iob, ille pugil
pietatis, athleta orbis, qui solus incurabilia illa sustu-
luit, & acceptis innumeris a diabolo telis, vulnus non
accepit: sed sicut adamas quidam omnes impetus fer-
re potuit, & a tantis fluctibus non solum non est sub-
mersus, sed & praeualuit, & acceptis in corpus suum
omnibus qui in mundo doloribus, multo clarior euas-
sit. Non solum enim non prostrauit illum ingruentis
dolorum continuas, sed & ad maiorem gratiarum
actionem euocauit. Vnde in omnibus suam gratitu-
dinem declarans, tempestiue diabolo plagam dedit,
quod

NOMILIA VICESIMATERTIA.

110

quod ille intelligeret sese frustra moliri, & contra stu-
mulum calcitrare. Hunc igitur sanctum, quem an-
tequam certaret, tantum laudauit misericors Deus,
& praedicans dixit diabolo: Animo tuo aduertisti
famulum meum Iob, quod non sit homo similis illi
super terram, homo inculpatus, iustus, verax, Deum
colens, abstinens ab omni opere malo. Vidisti &
hunc a communi naturae nomine praedicari? Aduer-
tisti, inquit, quod non sit similis illi homo? Et simi-
les vtique omnes sumus, sed non secundum virtute,
sed secundum formae rationem. At hoc non est ho-
mo, sed quando abstinens a malitia, virtutem opera-
tur. Vidisti quos diuina scriptura homines appella-
re solet? Quocirca & ab initio, cum vidisset Deus
factum a se, dicebat: Faciamus hominem secundum
imaginem nostram & secundum similitudinem: hoc
est, vt imperet & visibilibus omnibus & passioni-
bus suis. Imperet, non fuerat imperium. Itaque quia
amissa dignitate magis subditus est, & imperium fert
potius quam imperat: amisit & nomen quod sit ho-
mo, & brutorum in se nomina transulit. Atque hac
de causa nunc diuina scriptura virtutem illius com-
mendare volens, dicit: Istae sunt generationes Noe.
Noe homo iustus. Ecce & aliam maximam preco-
nii speciem, Iustus, hac appellatione omnem virtu-
tem complectitur. Hoc enim nomen, iustus, consue-
uimus dicere de his qui omnigenam exercent virtu-
tem. Postea vt discas, quomodo ad summum fasti-
gium peruenerit, id quod & tunc exigebatur a natu-
ra nostra, inquit: Iustus, perfectus existens in gene-
ratione sua. Omnia, inquit, impleuit quaecunque
facere conuenit eum qui virtutem amplexatur. Hic
enim est perfectus. Nihil enim intermisit, in nullo
claudicauit. Non in hoc benefaciebat, in illo vero pec-
cabat: sed in omni virtute perfectus erat, qua tunc
pollere illum congruebat. Praterea, vt ex tempore
quoque et ex collatione cum aliis illustriorem nobis ius-
tum exhiberet, inquit: Perfectus in generatione sua, in
S 2 tempore

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

tempore illo, in generatione illa peruersa, quæ ad
in malum declinavit, quæ neque vestigium virtutis
præ se ferre voluit. In illa igitur generatione, in illis
temporibus iustus ille non solum virtutem præ se ru
lit, sed & in tantum peruenit virtutis culmen, perfec
tus, & in omnibus absolutus. Et id quod antè dixi,
bene agere inter virtutis hostes, & inter eos qui vir
tutē prohibent, maius semper virtutis pondus testa
tur. Vnde hac ratione iustus ille maiores laudes na
ctus est. Neque hic finem laudandi illum facit diuina
scriptura, sed adhuc virtutis illius excellentiam de
monstrat: & quod diuino calculo probatus fuerit.
Quia postquam dixit, perfectus in generatione sua
addit, Deo placuit Noë. Tanta erat illius virtutis glo
ria, vt & à Deo laudari promeruerit: Deo enim, in
quit, placuit Noe, vt scias quod approbatus fuerit à
Deo: placuit illi oculo qui falli non potest, per sua bo
na opera. Et illius sibi fauorem tantum conciliauit
per bonæ vitæ opera, vt eum non solum ab indigna
tione in omnes effundenda liberarit, sed & aliis pro
esse fecerit. Deo enim, inquit, placuit Noe. Quis hoc
beatior fuerit, qui tantam præ se ferre potuit virtutē
vt Dominum vniuersi habeat laudem suarum prece
ptorum? Hæc ab eo sunt facta, quæ quibusuis diuitiis,
quauis abundantia, quauis gloria & potentia, qua
uis humana felicitate prætulerit quisquis mentem
habet. Hæc regno magis desiderabilia fuerint ei qui
Deum sincero amore diligit. Verum enim regnum
istud est, posse nos optima vita propitium & clemen
tē nobis facere Deum. Vt enim gehennam timere nō
debemus, propter ignem illū inextinguibilem, et pec
nas terribiles & perpetuos cruciatus: sed quia offen
dimus tam bonum Dominum, & ab illius gratia su
mus alieni: Ita & ad regnum nobis festinandum, nō
nisi propter amorē in illum, vt eius gratia fruamur.
Nam vt regno desiderabilis est, misericordem Do
minum nostrum beneuolum esse nobis: ita gehenna
grauius, ab illius beneuolentia excidere. Vidistis
quid

HOMILIA VIGESIMATERTIA.

131

quantæ nobis utilitatis fuit argumentum appellatio
iusti, & quantum thesaurum peperit admirabilis hu
ius viri genealogia? Sequamur igitur & nos diuinæ
scripturæ regulas, & aliquorum genealogiam enarra
do, non patres, & auos, & abauos in medium assera
mus, sed eius solum cuius est genealogia, virtutem
deregamus. Hic optimæ genealogiæ mos est. Quæ
enim utilitas, ex claris & probis parentibus originē
ducere, te autem bonæ vitæ esse expertem? Aut qd
damnum fuerit: si parentes & progenitores fuerunt
ignobiles & obscuro, ipse autem virtutibus floreat?
Quia & iustus ille talis fuit, & conciliauit sibi gratiā
Dei, non quod à talibus fuerit parentibus. Neque
enim ita eos commemorat scriptura, vt virtute nobi
les. Nihilominus cum tanta essent obstacula, & à tan
tis impediretur, in tantum peruenire potuit fastigiū:
vt discas quod eum qui vigilat & sobrius est, & suæ
salutis curā agit, nihil est quod prohibeat. Nam vbi
negligentes coeperimus esse, etiam à rebus minimis
offendimur: sic si voluerimus sobrii esse, quauis in
numeri sint qui ad malitiam trahant, neutiquam nos
strum studium poterunt offendere: sicut neque illum
iustum, tamen si tot essent irridentes, sequirem in
exercenda virtute facere potuerunt. Proinde nullus
aliū arguat, & in alios culpā trāscribat, sed suæ igna
uie totum imputet. Et quid dico in alios? Neque dia
bolum ipsum quis tantum putet, vt prohibere quē
piam possit, quod minus in viam, quæ ad virtutem du
cit, eat. Supplantat quidem & decipit socordiores, nō
cogat autem, nec prohibet, id quod rerum experien
tia docet, quod nunc quidem, si volumus sapere, tan
tæ constantiæ specimen exhibemus, quod neq; si mul
ti essent ad malitiæ viam nos inhortantes, eorum fer
remus consilium: sed omni adamante firmiores, aures
obturaremus tam praua consulentibus. At si negligē
tes fuerimus, etiam si nullus sit qui consulat vel sup
plantet, nostra sponte ad malitiam profiliemus.

Nam si hoc non esset situm in voluntate nostra, neq;

IN CAP. GENESEOS SEXTVM

In potestate mentis, neq; Deus sui iuris naturam nostram fecisset: oportebat vel omnes malos esse qui natura nostrae participes sunt, & iisdem obnoxii sunt affectionibus, vel omnes bonos & virtute praeditos. Cum autem videmus cognatos nostros, & ab affectionibus non obturbati, & non eadem quae nos ferunt: sed & valida ratione gubernare naturam, & inordinatos motus domare, & refrenare concupiscentias, imperare furori & irae, fugare inuidiam, eliminare invidiam, contemnere rabiosam in conquirendis pecuniis cupiditatem, minorem gloriae curam habere, ridere omnem praesentis vitae felicitatem, spirare ad veram gloriam, praeponeere visibilibus omnibus laudem quae à Deo est: nonne manifestum est quod per gratiam Dei suo studio bene agere possunt, & nostram ignavia nostram amittimus salutem & eius gratia nos spoliamus? Quapropter, obsecro, ut haec cogitamus, & in mente nostra continuo versantes, nunq; diabolum, sed nostram leuem ignauamq; mentem arguamus. Et haec dico, non quod diabolum à suo crimine absoluerem velim, Absit: vadit enim sicut leo ut rapiat, & rugiens, & querens quem deuoret. Sed & vos cautiorem reddere volui, ut ne existimemus carere nos culpa, si quidem tam facile ad maliciam prorumpimus: & ne friuola illa dicamus verba, Quare Deus dimisit illum, cum talis esset, malum fieri, & supplantari ac prosternei? Sunt enim haec verba ingratitudinis summae. Verum tu hoc tecum considera quod tales non propter hoc potissimum reliquit, ut timore compulsi, & inimici insidias expectantes, timus perpetuo sobrii & vigilantes, laboremq; virtutis imminuamus ipsi retributionum, & expectatione ineffabilium illorum honorum. Et quid miraris si ob hanc causam reliquit diabolum Deus, cui tanta nostrae salutis cura, & qui ita nostram somnolentiam excutit, materiamq; coronarem nobis preparat: ipsam etiam gehennam propter nos condidit, ut metus poenae, intolerabilisq; cruciatus ad regnum nos cogat? Vidisti mirè industriam Domini

DOMILIA VIGESIMATERTIA. 73

Domini misericordiam, quomodo omnia facit & tractat, ut non solum eos qui ab se conditi sunt, saluet, sed & ineffabilibus bonis ditet. Et propterea liberum arbitrium nobis datum est, & in natura conscientiaq; nostra reposita scientia boni & mali, & diabolus ut esset permissus, non ut gehennam experiremur, neq; regno priuaremur. Et quid miraris si ista omnia propter haec facta sunt, & innumera alia? Qui in sinu patris est, formam serui suscipere voluit, & omnia alia sustinere quae ad corpus pertinent: ex virgine nasci, nouem mensibus in utero gestari, & puniculis inuolui, patrem suum putari Ioseph sponsum Mariae, paulatim crescere, circumcidi, sacrificium offerri, esurire, sitire, fatigari, & tandem etiam mortem sustinere: & mortem non vulgarem, sed eam quae ignominiosissima habebatur, crucem dico: & haec omnia propter nos nostramq; salutem suscepit omnium conditor, qui inalterabilis, qui omnia ex nihilo ut essent produxit, qui respicit super terram, & facit eam tremere: cuius glorie fulgurantem maiestatem neq; Cherubim, & incensurabiles illae virtutes videre possunt: sed auersae facies te gunt obiectis alis, quae semper laudant angeli & archangeli, & innumerae myriades. Hic propter nos et propter nostram salutem homo fieri voluit, & optimae vitae nobis viam parauit, per quam & ipse transiit, hac ipsa nostra natura assumpta. Quae igitur posthac nobis erit excusatio, si cum tot adiuuant salutem nostram, in rebus inutilibus nos occupamus, sola negligentia nostram amittentes salutem? Proinde obsecro, ut sobrii sitis, & non temere aliorum sequamini consuetudinem, sed vestram ipsorum vitam quotidie diligenter excutatis, videatisq; quid peccatum, quidne recte à nobis gestum sit: ut sic peccata nostra emedemus, supernamq; nobis gratiam conciliemus, exemplo iusti illius, et deus nique regnum assequamur coelorum, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre spirituiq; sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

IN CAP. GENESIOJ SEXTVM
HOMILIA VIGESIMAQVARTA.

HAud vulgarem vtilitatem heri nobis attulit ista
sti Noë genealogia. Nam & cognouimus mira-
bilem genealogiæ modum, & vidimus iustum lau-
dari non à parentum claritudine, sed à suarum virtutu-
rum moribus, propter quas & tantum accepit testifi-
cium à diuina scriptura. Noë enim, inquit, homo
iustus, perfectus in generatione sua: Deo placuit Noë.
Totum enim sermonem in verba hæc breuia insumu-
psimus heri. Quandoquidem diuinorum eloquiorum
natura in paucis verbis multas sententiarum affert
diuitias, & ineffabilem diligenter scrutari volentibus
thesaurum largitur. Proinde obsecro, ne quid in sa-
cris literis aut contemnatur, aut obiter prætereatur,
etiam si nomina recenseantur, vel historie narrentur,
reconditum inuestigemus thesaurum. Nam & Chris-
stus dicebat: scrutamini scripturas. Quia non ubique
in superficie scripturæ, mens scripturæ inuenitur: sed
opus est scrutinio, vt ne quod in profundo latet, nobis
remaneat absconditum. Quod si sola naturæ ap-
pellatio hoc nomen, Homo dico, tantæ nobis vtilita-
tis argumentum heri fuit: quantum lucrum percipie-
mus, si attenta ac vigili mente singula adierimus.
Etenim misericordem habemus dominum, & quando
videt nos sollicitos & magnum desiderium ad cognos-
cenda diuina eloquia habere, non permittit nos vlla re
indigere: sed statim illustrat mentem nostram, & suum ful-
gorem largitur, & pro sapientia illa sua mirè industria
omnem veram doctrinam animæ nostræ inserit. Eapro-
pter cum nos ad istucipsum adhortaretur, & alacrior
res faceret, beatitudinē decreuit iis quibus tale est de-
siderium, dicens: Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam,
quia ipsi saturabuntur. Vide sapientiā doctoris, non
solum nos per beatitudinem hortatur, sed & dum di-
cit: Qui esuriunt & sitiunt iustitiam: docuit audien-
tes, quanta alacritate ad spiritualia eloquia inuestiga-
da ire congruat: dicere enim vult, Quemadmodum
qui fame duce mira propertitudine ad cibos festinante
& qui

Ioan. 5. f

Mat. 5. a

HOMILIA VIGESIMAQVARTA. 133

& qui ita sitiunt vt præ siti flagrent, ad potum eunt:
eodem modo ad spirituale doctrinam, tanquam esu-
rientes & sitientes accedere par est. Tales enim non
solum beatitudinis digni, sed & quæ cupiunt assequun-
tur. Etenim satiabuntur, inquit, hoc est explebuntur:
explebunt suum spirituale desiderium. Igitur quia tam
bonus, tamq̃ liberalis dominus nobis est: age & nos
ad ipsum confugiamus, & eius nobis gratiam concil-
liemus, vt et ipse pro sua misericordia illustret nostram
mentem ad videndam diuinorum scripturarum vir-
tutem. Et vos quoq̃ multa alacritate spirituales do-
ctrinam quasi esurientes & sitientes suscipite. Fortè
enim, fortè bonus & omnipotens Dominus, etiam si
nos humiles simus, propter vos & vestram vtilitatē
suppeditabit nobis sermonem in apertione oris in glo-
riam suam, & in edificationem vestram. Proiecta igitur
cura nostra omni in Deum, cuius gratiam expe-
ctamus, & inuocato eo qui & sapientiam dat paruulis,
& illuminat cæcos, & expedire loqui cōcedit bal-
bis, dudum lecta tractemus: vt quæ ipse pro sua mise-
ricordia nobis suppeditarit, charitati vestræ propo-
namus. Sed intenta obsecro aditis mente, & diligen-
ter iis quæ dicunt attendite, omnesq̃ huius vitæ cura-
ras seponite, vt spirituale semen, quasi in pinguem
agrum, exultis spinis & herbis, proiciam. Iste autē
inquit, generatio Noë. Noë homo iustus, perfectus
in generatione sua: Deo placuit Noë. In iis nuper si-
nem ducendi faciebamus, ideo sequentia in medium
proponenda sunt. Genuit autem, inquit, Noë tres
filios: Sem, Cham, Iaphet. Non absq̃ causa diuina
scriptura & tempus et numerum nobis assignauit filio-
rum iusti: sed & hic nobis latenter insinuare vult ex-
cellentem multiplicemq̃ eius virtutem. Nam post-
quam superius dixit, quod Noë erat quingentorum
annorum: tunc subdidit, Et genuit tres filios. Docens
do nos summam continentie illius magnitudinē tunc
fuisse, quum tantæ intemperantie dediti essent om-
nes homines, tantq̃ salacitate omnes ætates, vt ita di-
cam,

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

cam, ad malum ruerent. Audistis enim scripturam dicentem: Vt autē vidit Dominus quōd impleta sunt malitię super terram, & nullus non cogitaret mala diligenter in corde suo a iuuentute. Vbi manifeste declarat, quōd & iuuenes vincebant prouectiores etate, & senes non minus q̄ iuuenes insaniebant. Et ad malum multa procliuitate propensa erat etas etiam malorum in experta. Vt igitur discamus quo pacto his omnibus tantam insaniam ac rabiem præ se ferentibus, iustus ille manserit solus continentię virtutē cum alitis strenuē seruans, donec ad quingentesimum annū peruenit: tunc inquit: Et genuit Noē tres filios. Vidisti dilecte excellentem iusti temperantiam: Ne hoc ita perfunctoriē transeamus, sed & tempus illud expendamus, & malitiam quā super omne hominū genus ob eorum desidiam se extenderat, consyderemus quantā sit virtutis, in tantam temporis longitudinem concupiscentię rabiem refrenare, viamq; longē ab aliis diuersam ingredi: & non solum ab illicito coitu se cohibere, sed & a legitimo & inculpato.

Et genuit, inquit, Noē tres filios, Sem, Cham, Iaphet. Corrupta autem erat terra coram Deo, & repleta est terra iniustitia. Mihi videtur diuina dispensatione factum, quōd iustus iste etiam nunc a coitu abstinet, & pueros istos habet. Quia enim ob malitię magnitudinem & excellentem prauitatem generali diluuiō totū orbem deleturus erat misericors Deus, quasi radicem aliquam & fermentum voluit iustum illum superesse, vt abolitis illis origo quādam esset futurorum. Huius gratia, quum iam quingentorum esset annorum, haberetq; filios istos tres, istis contentus fuit: declarās hoc factum, vt diuinę in humanū genus misericordię seruaret. Et quō scias hoc non esse temeraria coniectura dictum, consydera scripturę diligentiam. Nam postquam dixit, q̄ iustus ille tres habuerit filios: statim subdidit, Corrupta est autem terra coram Deo, & impleta est terra iniustitia. Vidisti in eadem natura magnam & ineffabilem varietatem.

HOMILIA VIGESIMAQVARTA. 114

tatem? De iusto enim dicebat scriptura: Noē homo iustus, perfectus in generatione sua. De reliquis autē omnibus inquit: Corrupta est terra coram Deo, & impleta est terra iniustitia. Nomine enim terrę, hominum multitudinem vocat, eo quōd omnia eorum opera terrestria erant: & idcirco terrę nomine & eorum vilitatem, & malitię excellentiā significat. Nam sicut de Protoplasto, qui vbi legem transgressus, gloriam qua tegebatur amisit, mortis pœnæ obnoxius factus fuit, dicebat: Terra es, & in terram abibis. Ita & hic, quia plurimum inualuerant peccata, inquit: Corrupta autem erat terra. Neque simpliciter dicit, Corrupta autem erat terra: sed, coram Deo: & impleta est terra iniustitia. Dicendo enim, Corrupta est, omnigenam illorum malitiam emphasi quadam dixit. Nō enim vnus vel duorum peccatorum tantum rei erant, sed omnes iniquitates absque modo committebant: ideo & subdit, Et impleta est terra iniustitia. Non obiter, neq; vulgariter malitię studebant, sed peccata quęq; seruenti contentione agebant. Et videtur de quomodo illos postea ne tenui quidem memoria dignatur, sed nomine terrę vocat, simul indicans & Dei indignationem, & peccatorum grauitatem. Corrupta est autem terra, inquit, coram Deo: hoc est, seruus q̄ præceptum erat a Deo omnia faciebant, mandata Dei conculcantes, & magistrum naturę humanę insitum amittentes. Vidisti dilecte quantum malum sit peccatum, quomodo homines facit vt suo nomine vocari non sint digni? Audi nunc quę sequuntur: Et vidit Dominus Deus terram, & erat corrupta. Vide iterum quomodo eos terram vocet: & postea cum semel atq; iterum et tertio nominauit terram, vt ne quis de terra sensibili eum dixisse suspicetur, inquit: Quia corripit omnis caro viam suā super terrā. Neq; nunc hominis appellatione eos dignatur, sed carnem vocat: quo nos docere voluit, quōd non de terra hæc dicat, sed de hominibus carne amictis, & terrestribus negotiis sese totos impendentibus.

Mos

IN CAP. GENESIOS SEXTVM

Mos enim scripturæ est, ut sape charitati vestre dixi, carnalia sapientes & nihil sublime cogitantes, carnis nomine appellare. Sicut & beatus Paulus inquit. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Quid igitur non fuit in carne & is qui hæc dicebat. Non hoc dixit, quod qui carne circumdati sint, Deo placere non possint, sed de his qui nullam virtutis rationem habent, & nihil nisi carnale sapientes, carnis voluptates sectantur, nullamque animæ incorporeæ & spiritualis curam gerunt. Itaque quia dictis istis diuina scriptura docuit nos peccatorum multitudinem, malitiæ incrudescentiam, indignationis diuinæ magnitudinem: & quod ob studium malorum operum, semel atque iterum ac tertio terram eos qui tunc viuebant nominauit, carnisque nomine vocauit spoliatos communis naturæ vocabulo: nunc per ea quæ subdit, ineffabilem Dei misericordiam & dignationis eius excellentiam ostendit nobis. Quia consequenter iusto huic, sicut amicus amico communicat, quam penam humano generi sit intentaturus, et dicit: Tempus omnis hominis venit coram me. Quia impleta est terra iniustitia ex illis. Et ecce ego corrumpo illos et terram. Quid est tempus omnis hominis venit coram me? Magnam, inquit, ostendit longanimitatem: volens hanc inferre poenā, quam illaturus sum: sed quia immodica peccatorum illorum multitudo in hoc tempus eos adduxit, & finem iis imponere oportet, excindique illorum malitiam, ne ulterius progrediantur. Tempus enim, inquit, omnis hominis venit coram me. Vide & hic, quomodo superius dicebat, Vnus quisque cogitat: ita et nunc, omnis hominis. Omnes consonant, omnes ad iniquitatem pergunt, inquit, & in tanta multitudine non inueniri potest aliquis, cui virtutis sit cura. Tempus enim, inquit, omnis hominis venit coram me. Tempus, hoc est, aduenit tempus, quo secundum erit, & papilla vlcus contrectanda. Tempus omnis hominis venit coram me, quasi nemo videret, rationemque delictorum ab ipsis exacturum esset.

HOMILIA VICESIMA QVARTA.

135

esset, sic sese malis operibus manciparunt, non cogitantes, quod me nihil latere queat, qui vitam animamque & corpus dedi, totque bona suppeditaui. Tempus igitur omnis carnis venit coram me. Dein quasi satisfactor, rationemque redditurus iusto, monstrat quod in tantam se indignationem prouocarint homines peccatorum nimietate, inquit, Quia impleta est terra iniustitia ex illis. Num pratermissum est aliquid, inquit, ab eis, ita ad peccatum contendentibus? Tantam malitiæ magnitudinem videre licet, ut & exundet & affluat, totamque terram impleat: propterea & ipsos corrumpo & terram. Ecce, inquit, ego corrumpo illos et terram. Quia priores ipsi malis suis operibus seipsos corruerunt, idcirco generalem interitum inducam, aboleremque faciam & ipsos & terram, ut purificationem accipiat terra, & a peccatorum maculis emundetur. Cogita nunc obsecro, qualem tunc habuisse putas animam iustum istum, quum hæc a Domino audiret? Nā licet multarum virtutum suarum conscius esset, non tamen absque dolore quæ dicebantur accepit. Amicum et indulgentissimum dilectionis est iustorum genus, & pro aliorum salute iusti quæque ferri eligerent. Quomodo igitur eximius ille se continuit, cum mente sua omnium interitum & totius naturæ abolitionem tractaret, & fortassis nec sibi ipsi iucundum quiddam polliceretur? Ut igitur mente non turbaretur, sed paruatam quandam consolationem in tanta moeroris magnitudine accipere posset, postquam docuit eum malitiæ illorum grauitatem, & quod tempus urgeat, exiens ut profunda sectione incidatur, dicit ei: Illi quidem communi perditione interibunt. At tu fac tibi ipsi arcam. Quid est, At tu? Quia non communi casti eorum peccato, sed omnem in virtutibus vitam peregit: ideo tibi impero ut extruas arcam ex lignis quadatis incorruptis. Mansiunculas per arcam facias, & glutinabis intrinsecus & extrinsecus eam bitumine. Erit autem trecentorum cubitorum longitudo, & quingentorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo.

IN CAP. GENESIOS SEPTIMUM

titudo. Supra contrahens facies arcam, et in cubitum consummabis eius summitatem. Ianuam autē facies ab obliquis, cubiculis bicameratis & tricameratis facies eam.] Considera dignationem Dei, & ineffabilem virtutem, misericordiamque omnem rationē transcendentem. Simul declarat & suam erga iustum providentiā, ut fabricet arcam illi imperans: ordinansque interim modum in quem construenda, nempe in quā longitudinem, latitudinem & sublimitatem: & maximam ei consolationē affert, spem salutis per arce constructionē subscribēs. Volebat autem illos quosque qui tam grauter peccauerant, fabricatione arce admoneri, ut secum cogitarent quæ fecissent, resipiscendoque indignationem nō experirentur. Neque enim paruum illis tempus denuō concessum, donec fabricaretur arca: sed planē multū & sufficiens fuisset, nisi adeo ingrati et stupidi fuissent ad errorum emendationem. Verisimile enim, quōd quicumque ex eis vidit iustum qui fabricabat arcam, & causam extructionis sciscitatus sit, & postea cognoverit diuinam indignationem, vnde si voluisset potuisset ad suorum peccatorum agnitionem venire. Verum hæc illis nullam utilitatem attulerūt, non quia non potuerūt, sed quia noluerūt. Igitur postquam de construenda arca iusto præcepit, communicat & narrat ei etiam poenæ speciem, quam illaturus erat, & dicit: Tu quidem hanc para, sicut præcepi: ego autem ubi tu ædificium compleueris, etiam ea quæ ad te attinent tuta faciam.

Ego autem, inquit, inducam diluvium aque super terram, ut corrumpat omnem carnem, in qua est spiritus vitæ, subter cælum, & quæcumque fuerint super terram consummentur.] Vide quomodo & per minas ostendit quæ gravia illi peccauerint, & inquit: Etenim eandem poenam inducam, tam rationalibus, quam brutis præfuerunt, excidere: dignum est ut inter illos & ista nulla sit poenarum differentia. Inducam enim diluvium aquæ, ut corrumpat omnem carnem, in qua est spiritus

ROMILIA VIGESIMAQUARTA.

136

est spiritus vitæ subter cælum, & iumenta. Et iumenta, inquit, & volatilia, & feras, & quadrupedia, & quæcumque sub cælo conspiciuntur. Et ut discas quōd nihil relinquatur, inquit: Et quæcumque sunt super terram consummentur. Nam purificatione orbis opus habet, sed hoc te non conturbet, neque mentem tuam confundat. Nam quia video vlcera eorum incurabilia, sistere volo malitiæ fluētā, ut ne grauioribus poenis obnoxios se faciant. Idecirco etiam nunc pro sua misericordia quum indignationem bonitate temperat, talem poenam infert quæ sine dolore sit, & nō sentiat. Neque enim respiciens ad ea quæ peccauerant, vel quæ meruerāt: sed præuidens futura, & in hos congrua poena animaduertere, & posteros ne ab his ostendantur liberare volo. Ne igitur moestus sis, neue turberis hæc audiens. Nam licet illi dignam peccatis suis poenam luent, sed statuam testamentum meum tecum. Nam quia oēs priores indignos sese præstiterunt, neque de mandatis meis bene senserunt, tecū post hac statuam testamentū meū. Etenim Protoplastus post tot beneficia imposturam passus, mandata mea transgressus est: & qui ex illo natus est, ipse in idem malitiæ profundū incidit, vnde et continuam maledictionis poenā accepit. Verum neque illius poenæ posteriores emendationes facti sunt, sed mala ita coaceruerunt, ut & genealogiam ipsorum reprobarē. Sanē post hæc ut inueni Enoch, qui virtutis imaginem seruauit, quia valde mihi charus fuit, eum transuli: monstrans omnibus virtutis cultoribus quātas mercedes & retributiones adipiscantur: volebam enim ut ceteri illius imitatores fierent, eandemque viam ingrederentur. Ceterū quia aliis omnibus postea malitiā sectantibus, te solū inueni in tanta multitudine qui primi parentis transgressionem reuocare possint: Tecum statuam testamentum meum. Nam bonæ tuæ vitæ opera declarant fidelem te in suscipiendis mandatis meis. Denique ne adhuc iustus hæc audiens mereat, quia si solus ipse liberandus sit, iterum consolatione eum, ut dicitur

IN CAP. GENESIOS SEPTIMUM

27 ut dicitur, demulcens, dicit: Ingredieris autem in
28 arcam tu & filii tui, & vxor tua, & vxores filiorum tuo-
29 rum.] Nam licet multum a virtute iusti illius abfue-
runt, alieni tamen erant a grauioribus sui seculi pec-
catis. Aliis quoque ob duas causas salute potiti sunt.
Vna in honorem iusti. Consuetudo enim misericor-
dis dei est, honorem hunc dare seruis suis, ut propter
eos saluentur & alii. Id quod & beato Paulo concessum
est, magistro illi orbis, qui vsquequaque sue do-
ctrinae radios emittebat. Quandoquidem quum ille
Romam nauigaret, orta in mari tempestate magna,
ita ut multi saluti sue timerent, nullam bonam spem
propter procellarum magnitudinem haberent, voca-
tis omnibus, dicit: Bono animo estote viri. Amisso
enim anime nullius erit ex nobis, preterquam nauis.
Asticit enim mihi nocte hac, dei cuius sum, angelus,
dicens: Ne timeas Paule: dedit enim tibi Deus om-
nes qui tecum nauigant. Vidisti quomodo virtus vi-
ri salutem illis conciliauit? Imò non virtus tantum, sed
misericordia Domini. Ita simili modo et hoc loco sa-
ctum est, et hæc prima causa est. Altera verò ista: Vo-
lebat semen aliquod & radicem ad posteritatis con-
stitutionem relinquere: non quod impossibile esset
Deo iterum formare homines, & ex vno genere ite-
rum argumentum facere: sed quia hoc sua bonitati
probabatur. Attende igitur Dei bonitatem, etiã pro-
pter posteros. Nam sicut interminando poenam, cum
hominum genere & iumentis, & reptilibus, & volatilibus,
& feras peritura dixit: ita & hic propter iustum im-
perat, ut introducantur in arcam ex vnoquoque illorum
genere par vnũ, ut sit semẽ & primitiẽ multitudinis
postea future. Et ex oibus, inquit, iumentis, et ex om-
nibus feris, et ex omni carne, bina ex oibus inducens
in arcam, ut pascas apud te: masculus & femina erunt.
Ex oibus autibus volatilibus secundum genus, & ex
omnibus reptilibus reptantibus super terram, secundum
genus bina ex omnibus intrabunt ad te, ut pascatur
apud te metipsum, masculus & femina.] Ne obiter
hæc

NOMILIA VIGESIMA QVARTA. 137

hæc præterieris dilecte, cogita quãtum peperit iustis
curarum tumultum, cogitanti apud se quantam hæc
omnia curam exigent. Non enim sufficebat ei cura
mulieris & puerorum, & nruum, sed & sollicitu-
do tot brutorum & educatio annectebatur. Verum
paullisper expecta, videbis. Dei bonitatem quomo-
do incumbentem iusto curam exoneret. Tunc autẽ
accipies, inquit, tibi ipsi de omnibus cibis, de quibus
comeditis, & congregabis apud te ipsum, & erunt tibi
& illis in cibum.] Ne existimes, inquit, destitutu-
re mea providentia relinqui. Ecce enim præcepta vt
que vestre alimonie sufficiunt, et que ad alenda bru-
ta spectant omnia in arcam inferantur: ita vt nullam
vel famem vel penuriam experiamini, & nec bruta
pereant, utpote cibum non habentia sibi convenien-
tem. Et fecit, inquit, Non omnia quecumque sibi præ-
cepit Dominus Deus, sic fecit.] Videas & hic enco-
mium amplum. Fecit, inquit, omnia quecumque præce-
pit ei Dominus Deus. Non aliud quidem opere exe-
quebatur, aliud autẽ negligebat: sed omnia quæ præ-
cepta erant, fecit. Et sic fecit, vt præcepta erant ei, ni-
hil intermisit, sed omnia impleuit. Et operibus suis
probauit quod iusto benevolentiam Dei assequutus
sit. Quantis non coronis dignum fuerit testimonium
hoc, quo a diuina scriptura fructus iustus ille. Quis
hoc fuerit beator, qui omnia opere compleuit quæ
sibi a Deo præcepta fuerunt, & tantam in his quæ sibi
ibi imperata erant obedientiam declarauit. Et vt scis
quantum ab omnium conditoris prædicta sint, addi-
tæ quæ sequuntur. Et dixit, inquit, Dominus Deus ad
Noẽ: Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam.]
Deinde vt sciamus quid gratia non solum saluati su-
sum, sed & laborum retributiones dat, & virtutum
præmia: dicit, Ideo tibi impero, vt tu & domus tua
ois in arcam ingrediamini: quia te vidi iustum coram me
in generatione ista. Magnũ & fide dignũ testimoniu.
Quid enim hoc maius esset, quã ipse conditor, & qẽ
ut esset produxit, talia de iusto pronũciat. Quia te vi-
di iustum

CAP. VII.

T di ius

IN CAP. GENESEOS SEPTIMUM

istum, inquit, coram me. Vera hæc virtus est, quando
coram Deo quis illam accipit, quando oculus il-
le qui decipi nequit, suum fert calculum. Exin docet
nos misericors Deus mensuram virtutis, quantum tunc
ab iusto exigebat (non enim eandem virtutis men-
suram ab omnibus afferri vult, sed pro varietate co-
porum & virtutes differentes requirit) dicit. Quia te
vidi iustum coram me in generatione ista, quæ tam
mala, quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tam-
ram ingratitude præ se fert. Te vidi iustum, te
solum inveni gratum, te inveni virtutis rationem ha-
bere. Iustus solus coram me iustus apparuit, omnibus
aliis pereuntibus, te subeo ingredi cum omni domo
tua in arcam. Ex animalibus puris iubeo te introdu-
cere septena. Quia prius indistincte præceperat, ex
omnibus parvum introduci: propter hoc in vultu
dicit. Ex puris autem septena, ex impuris vero bi-
na, masculum & feminam. Postea autem causam
docens, subdit: Ut servetur semen super omnem
terram. Operæ pretium autem hoc loco fuerit inqu-
rere & videre, unde sciebat iustus, quænam pura, vel
impura. Nondum enim erat distinctio hæc facta, quæ
postea Moyses Iudeis in legibus suis statuit. Unde et
ego sciebat, à scriptione, & ab insita natura suæ doctrinæ,
namque & ratio dictavit. Nihil enim immundum
ex his quæ Deus fecit. Quo pacto enim immundum
vocaremus illam creaturam, quæ semel supernè à co-
dis ore approbata. Dixit enim divina scriptura: Quia
vidit Deus omnia quæcunque fecit, & ecce bona valde
sunt. Sed postea natura à se ipsa ita distudicavit. Et quod
hoc sit, verum, confidera quomodo in novissimis so-
cis, ab aliquibus abstinent aliqui ut immundis, & non
probari, aliqui illis ipsis vescuntur consuetudine. Et
ad hoc inducentur sic & tunc quoque erant. Ipsa scientia
iusto insita docebat, quænam ad cibum accommodanda
& quæ immunda non essent, sed ut pro immundis
habere. Quia de causa, dic oro, alium immundum cer-
tius, quævis leguminibus tantum pascatur, alia nunc
sunt ibi

T

ROMILIA VICESIMA QUARTA.

quadrupedia cibo convenientia putemus, etiam si immun-
do alimento pascatur. Ita scientia à Deo nobis suppe-
ditata, horum est doctrix. Posset autem et aliter dici: Quia
Deus qui præceperat, idem et scire ea manifeste fecit.
Ceterum de mundis ac immundis satis dictum est. Verum
interim alia prospectat questio: quare ex immundis bi-
na, ex mundis autem septena: & hæc quoque, quare non vel
sex, vel octo, vel decem paria. Fortassis prolixius ser-
mo ille se extendit: sed si non piget & vultis, & brevis
bus de his charitatem vestram doceamus, ea scilicet quæ
nobis divina gratia concesserit. Multi enim varias de
his fabulas narrant, & hinc occasione sumpta, obser-
vationes numerorum ostendunt. At non observatio, sed
intempestiva hominum curiositas talia fingere molis-
tur, unde & multæ hæreses ortæ. Quod statim scietis:
etenim frequenter (ut videamur quasi ex abundantia
eos, qui ex suis opinionibus nova afferunt, compescere)
invenimus in scripturis coniugii numerum serva-
tum: quippe quando misit discipulos, binos eos misit.
Ipsi autem decem duodecim erant, & Evangelia quatuor
numero. At superuacaneum fuerit hæc apud charitatem
vestram commemorare, quæ satis didicit huiusmodi
dictis obturare aures. Necessarium autem ut post hæc
doceamus quare septena ex puris afferri præceperit.
Plura quidem præcepit ex mundis introduci, ut ius-
tus, & qui cum illo erant, inde consolarentur, ex illis
usum habentes. Quod autem septena, & hoc quoque, si
causam disceritis, summum indicium est præmentis sua-
sti. Nam quia cognovit misericors deus viri virtutem
& quod ut iustus & tanta domini fretus misericordia,
ubi tantæ tempestatis effugisset periculum, liberatus
fuisset à periculo, suam gratitudinem declaraturus, &
pro gratiarum actione hostias & sacrificia oblaturus
esset, ut ne hoc faciendo mutilaret paria: ideo domi-
nus præseius huius gratæ mētis, subter septena intro-
duci ex singulis animi generibus, ut quæ cessaret vni-
versalis interitus, & firmamentum declararet, & cõiu-
gia volatiliū, ceterorumque animalium non laderetur.

T

quod

Mar. 6. a

IN CAP. GENESIOS SEPTIMUM

quod et priori sermone didicistis. Vbi autem in eum locum peruenerimus, videbitis iustum illum hęc facere. Didicistis causam ob quam septena introduce re preceptum fuit. Num posthac tolerabitis eos qui fabulari, diuineque scripturę ordinem turbare, & quę ex suo capite sinxerunt introducere nituntur? Igitur postquam omnia clarę mandata fuerunt, et de aribus, & de mundis, & de immundis, & de alimentis, dicit iusto: Adhuc septem dies sunt, & ego induco pluuiam super terram, quadraginta diebus et quadraginta noctibus, & delebo omnem substantiã a facie terrę, etiam ex iis quę nunc dicta sunt bonitatis diuine excellentiam, quomodo post tantam longanimitatem etiã nunc ante septem dies prædicat: volens me tu emendatiores illos reddere, & ad poenitentiam reducere. Nam ideo prædicat, vt ea quę dicit, super eos inducat. Cogita hic & Niniuitas, & attende quantam horum & illorum varietas. Quia quum tot annis audissent quoddam ante fores esset interitus, neque sic a malitia sua cessarunt. Et consueuimus quidem negligentes esse, si incerti sumus quādo futura punitiō. Ac si vicini simus his quę offendere possunt, tunc humiliter sumus, & plurimam ostentamus conuersionem: id quod & in Niniuitis contigit. Quandoquidem vbi audierunt quod adhuc tres dies, & Niniue subuertitur, non solum non desperauerunt, sed & ad dictum hoc exirexere, tantamque malorum fecerunt missionem, et tam diligentem confessionem declarauerunt, quę et ad bruta usque extenderent ea quę attinebant ad poenitentiam. Et quid hęc ad bruta, & sermone carentia? sed vt per hoc misericordiam boni Domini sibi conciliarent. Prædicato enim ieiunio, inquit, regis purpurati, mandarunt vt neque oues neque boues, neque alia bruta pabulum vel aquam acciperent: sed omne hominum genus tunc saccis amictum, & ipse quoque rex sublimi throno sedens magnam & parem cum aliis egere poenitentiam feceruntque hęc, licet ignoraretian poenitentiam

HOMILIA VIGESIMAQUARTA. 739

nam effugerent. Dicebant enim: Quis scit, si forte poeniteat Deus super malitia, quam vt nobis faciat loquutus est? Vidisti Barbarorum gratitudinem? vidisti quomodo neque dierum angustia legniores fecit? Vide & illos post numerum tot annorum, vbi audierunt quoddam adhuc septem dies & diluuium inducitur, neque sic conuersos. Vnde ex confesso fuerit, quod voluntas nostra malorum omnium causa est. Ecce enim & hi & isti fuerunt homines, & eiusdem cuius alii naturę, sed non eiusdem voluntatis. Propterea nec idem eorum euentus, sed Niniuitę subuersionem subterfugerunt, quum bonus Deus eorum contentus esset poenitentia propter suam misericordiam: sed isti submersi, in communem abolitionem perierunt. Adhuc enim, inquit, septem dies, et ego induco pluuiam super terram. Deinde magis augere volens terrorem, inquit:

Quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Quid non erat ei possibile vt vno die totam pluuiam induceret? Quid, inquā, vno die? Vno momento posset: sed hoc dedita opera facit, volens simul & timorem incutere, & occasionem præstare, qua possent poenitentiam quę in foribus, effugere. Et delebo, inquit, omnem substantiam quam feci, a facie terrę usque ad penitus. Vide quomodo & semel & iterum prædicat, & neque sic sibi supplicatur. Omnia autem hæc faciebat, vt nos doceret quoddam iuste eis tantam poenam infligeret. Et nullus tam insipiens, vt arguere & dicere possit: Si longanimior fuisset, forte poenitentiam egissent, forte a peccatis abstinent, & ad virtutem redissent. Eaq; de causa annorum quodque numerum manifestum nobis facit, & arcam fabricari iussit. Et post hæc omnia etiã ante dies septem prædicat, vt omnium temerę loquentium impudentes linguas compescat. Et fecit, inquit, Noë omnia quęcumque mandauit ei Dominus Deus. Vide quomodo & nunc prædicat iusti gratitudinem, & obedientiam diuina scriptura: docens nos quoddam nihil quod imperatum erat prætermiserit: sed omnibus impletis, etiã poenitentiam

IN CAP. GENESEOS SEPTIMUM

Mat. 5. b

hoc virtutis suae specimen praeberit. Illum igitur & nos imitemur iustum, & mandata à Deo tradita implere studeamus, & leges à Christo nobis latas non despiciamus. Sonent autem cōtinuò in mente nostra, festinemus ad bona opera, longanimes simus in his quae ad salutem nostram pertinent, praesertim quum nunc lōgē maior virtutis mensura à nobis exigatur, quanto & mellora bona fortiti sumus. Ideo & Christus dicebat: Nisi abundantior fuerit iustitia vestra quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum coelorum. Consideremus hoc dictum, et nō perfunctoriē transcamus, sed cogitemus quanta poena futura eorum qui non solum operam dant vt illos transcendant, sed & minus illis habent: neq; hoc praestant vt iram remittant proximo, vel linguam à iuramentis seruent puram, vel oculum muniāt à noctuo spectaculo. Et quum Dominus praecipiat, non solum fortiter ferre si qua iniuria fuerimus affecti, sed & beneficia in inimicos largiter collocare. Et qui tecū iudicio contendere, inquit, & pallium tollere vult, dimitte & tunicam. Nos autem saepe & proximo iniuriam facere nitimur, vel etiam vlscisci eum qui nobis negotium facit, quantum nobis imperatum sit non solum diligentes diligere (nā hoc, inquit, et Publicani faciunt) sed & bene & amicē affectos esse in eos qui nos hostiliter infestant: qui neq; amicis fraternā charitatem exhibemus. Eapropter doleo & lugeo, quia video in vobis tantam virtutis raritatem, malitiam autem quotidie inualescere. Neq; moratur gehennae timor nostrum in mala cursum, neque regni desiderium adhortari sufficit, vt in via virtutis ambulemus. Sed omnes, vt ita dicam, quasi oves erramus, & neque cogitamus terribilem illam horam, vel leges à Domino nobis datas. Sed omnes ad hominum opinionones spectamus, & gloriolam ab illis venamus, neque audimus Euangelium, dicens: Quomodo vos potestis credere, gloriam ab hominibus accipientes, & gloriam quae à solo Deo est, non quarentes?

Ioan. 5. g

Quem

HOMILIA VIGESIMA QUARTA 148

Quemadmodum enim qui illam humanam desiderant, diutina profus excidunt: ita qui diuinam sectantur, continuo neque hac priuantur: id & ipse prius promissit: Quae regnum coelorum, & haec omnia vobis adicientur. Etenim eum qui huius desiderio tenetur, sequuntur omnia. Nam qui illuc mente sua eelei volat, omnem praesentem voluptatem, quasi nō esset, contemnit. Oculi enim fidei, quando vident ineffabilia illa bona, neq; visibilia sentiunt: tantum inter haec & illa interest. Sed ne minem video, qui invisibilia visibilibus preferat. Idcirco mihi incedit, & indefinens dolor cordi meo: quia non experientia docti estis & operibus. Neque Dei promissiones, neque munerum magnitudo, regis desiderium & amoris nobis ingenerant. Verum adhuc reptantes praeelegimus terrena coelestibus, praesentia futuris: & ea quae prius auolant quàm spectentur, his quae omnibus durant seculis: & momentaneam voluptatem, perpetue voluptati: breuem hanc praesentis vitae felicitatem, aeternis illis & sine carentibus bonis. Scio quod aures vestras offendunt & vellicant haec verba, sed ignorete. Auidus vestre salutis hec loquor, malens vos hic aliquantisper affligi aeternam poenam effugientes, quàm cum parua refocillatione perpetuam ferre poenam. Nam si sermo meus in vobis proficit, & priorem tristitiam repellitis, & nunc maxime dum adhuc sanctae quadragesimae tempus vobis relictu, poteritis peccata abstergere, magnamq; à Deo misericordiam vobis conciliare. Non enim multis diebus opus habet Dominus, neque tempore: sed si voluerimus, et in duabus hebdomadis corrigere peccata nostra poterimus. Nam si Ninivitas trium dierum poenitentiam agentes, tanta dignatus est misericordia, multo magis nos non despiciet. Tantum verè poeniteamus, & desistentes à peccato, viam quae ad virtutem ducit, ingrediamur. Enimvero de illis: Ninivitas puto, scriptura dicit, beatos eos praedicans: Quia vidit Deus, quod discessit vnusquisq;

Ionx. 3. d

T 4

quisq;

IN CAP. GENESIOS SEPTIMUM

quisq; a via sua mala. Igitur si viderit, quod & nunc virtuti iunxerimus, et a malo deflexerimus, festi nemusq; ad bonorum operationē, approbabit & nostram conversionem, & sarcinis peccatorum exoneratis sua largietur dona. Neq; nos sic a peccatis liberi esse & saluari cupimus, sicut ipse cupit & adesse festi fiat, ut & ab illis liberos nos faciat, et salute potiri cōcedat. Eapropter obsecro, exortemur nostras mentes sui quisq; scrutator sit, an quid amplius a se praterito tempore gestum sit, vel quam utilitatem habuerit ex continua hac doctrina: vel quid quod proximo seruiat, fructuum collegerit, vel quæ a se pratermissa & negligentius gesta correxerit, vel quam adhortationem melioris vitæ ex his nostris quotidianis acceperit admonitionibus, vel quid bonis suis operib; adiecerit. Nunquam enim quiescendum est a bona hac operatione. At si quis viderit consuetudinem suam adhuc prævalere, & se in iisdem perseverare, cogat mentem suam suæ desidæ rationē reddere: nec sinat progredi ulterius, sed ibi cōsuetudini finē imponat, morietur concitatum cursum, coërceat cogitationes, in mente reuoluat horrēdum illum diem. Cogitet quid horror ille pariat, & impetū ignis inde resiliens, & conflagrantem vim, & qualem conveniat esse proficientis mentem? Ab omni macula, ab omni labecula sit pura, & illicitarum cogitationū assultus repellat, & familiaritatem subvertat: ut sic diebus illis nos ipsos queamus moderari, ac ut, quātum fieri potest, purificati, participes fieri tam præsentiū, q̄ ineffabiliū illorum bonorum quæ promissit diligentibus se gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi: cum quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIGESIMAQVINTA.

Argumentum de quo heri charitatē vestræ diffusui, denuo attingā, & iusti Noë historiam iterū in medium afferam. Magnæ enim virtutū iusti divitiæ sunt,

HOMILIA VIGESIMAQVINTA. 148

sunt, nostrisq; officiū est omnibus pro nostra virili disquisitis, curare ut vestræ opes hinc auctiores fiant. Caterum, obsecro, attenta mente adsitis, ut ne sententias, quæ hinc latent, ignoretis. Operapretium autem fuerit, prius charitatē vestrā commemorare, ubinam heri missum fecerimus sermonem, ut inde hodie sermone repetito, dicenda dictis recte contexamus. Sic enim manifestiora nobis erunt etiā ea quæ nunc dicuntur. Vbi ergo quæ docebamur heri, finem fumebant? Dixit, inquit, Dominus Deus ad Noë: Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: quia te vidi iustum coram me in generatione ista. Ex iumentis tuis mundis induc ad te septena: & ex iumentis quæ non sunt munda, bina. Adhuc enim septem dies, & ego inducam pluviam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & delebo omnem substantiam a facie terræ, ab homine usq; ad pecus. Et fecit Noë omnia quæ præceperat sibi Dominus Deus. Hucusque procedebat sermo, hic docendi finē faciebamus. Fortassis & ipsi meministis, quam charitatē vestræ causam reddiderimus, quare Deus ex mundis septena, ex immūdis bina introduci iussit. Agē ergo hodie accedamus ad ea quæ consequenter lecta sunt, & videamus quid nobis diuina scriptura dicat post ingressum Noë in arcam. Nunc enim maxime, si vilo alia tempore, decet ut amplius sit nostrum studium, cum ob ieiunij tempus & dulcissima vestra consuetudine magis fruimur, & a voluptatib; voracitatēq; liberamur, excitatisq; mentibus, dictis diligenter attendere possumus. Dicendum igitur, unde hodie lectio cepta est. Noë autem erat annorum sexcentorum, inquit, & diluvium aquæ factum est super terram. Attendite, obsecro, & ne persuntoriē dictum prætereurratis. Habent enim latentes divitiās brevia hæc verba. Quod si mentem intēderimus, licebit ex isthoc ipso misericordie Domini excellentiam, malitiæq; hominum, qui tunc erant, abundantiam deprehendere. Noë autem annorum erat, inquit,

quit, sexcentorum.] Non absq; causa annorum Noë numerum nos docuit, neque vt istuc ipsum discamus quot annorum iustus: sed quia prius nos docuit scriptura, dicens: Noë autem erat annorum quingentorum: & postquam nobis annorū manifestauit numerum, tunc narrauit immodicam hominum in malum propensionem. Et quia incumbere cogitatio hominum diligenter in mala a iuuentute, ideo dixit Deus, Non permanet spiritus meus in hominibus istis, eo quod ipsi sint carnes: prænuntiando eis indignationis suæ excellentiam. Deinde vt daret eis idoneum tempus, quod sufficeret poenitentiae, vt effugerent, & indignationem non experirentur, dicitur: Erunt autem dies eorum anni cētum & viginti: hoc est, adhuc longanimis ero etiam post quingentos illos annos, in quibus iustus iste suo nomine satis admonet, & inducit, si quidem attendere vellent, quod & a malitia desistant, & virtuti vacent. Verum tamen & nūc polliceor me annos cētum viginti longanimum futurū, vt tempore hoc quod intercedet, non abutantur, malitiam fugientes, & virtutem amplexantes. Et non solum contentus fuit centum & viginti annorū promissione, sed iusto praecepit vt arcam constitueret, & ipse aspectus arcae iis sufficientem memoriam suggereret, & nullus ignoraret inferendae poenae magnitudinem. Nam istuc ipsum, quod iustus ille, & qui in summum virtutis peruenerat fastigium, tanto studio extruebat arcam: satis esse debebat ad iniiciendum omnibus, quibus mens erat, angorem & formidinem, & persuadendum vt placent tam mansuetum & misericordem dominum. Nam si Barbari illi, Ninuitae dico, quos iterum in medium adducere operae pretium est, vt etiam hac ratione magis demonstraretur et horū excellens malitia & illorū ingens gratitudo. Etenim Dominus noster in die illo terribili, iudicii inquit, seruos & seruos in mediū producēs, condemnationē facit, quādo mōstrantur ii qui eadē bona fortiti erāt, et eorundem participes nō eandem exerceuerāt virtutē.

Sape

Sape autem ex inaequalibus comparationes facit, vt magis desides & peccatores cōdemnet. Quapropter & in Euangelio dicebat: Viri Ninuitae resurgent in die iudicii cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt. Et ecce plus quam Ionas hic, quasi diceret: Barbari quorū nulla cura est habita, qui Prophetarū doctrinas non audierunt, qui signa non viderunt, qui miracula non spectarunt: sed auditis tantū vnus hominis in naufragio seruati verbis, quae eos magnam desperationem afferendo, con filij inopes facere poterant, ita vt prorsus contemnerent quae dicebantur: nō solum non despexerunt Prophetarū verba, sed in trium dierum angustia deprehēsi, tam diligentem & studiosam fecere poenitentiam, vt & sententiā domini reuocarent. Illi igitur, inquit, condemnabunt generationem hanc, cui tanta cura cōtigit, quae Prophetarum libris enutrita, quae signa & miracula quotidie spectauit. Deinde vt & istorū incredulitatis eminentiam ostenderet, etiā horum infabilem virtutem subdit: quia poenituerunt ad praedicationem Ionaē, & ecce plus quam Ionas hic, Ninuitae quidem, inquit, viso abiecto homine Iona, & eius susceperunt praedicationem, & consummatam fecerunt poenitentiam. Isti autem videntes multo maiorem quam Ionas erat, ipsumq; vniuersi dominum secum simul versantem, tantaq; ac talia miracula operantem, leprosos mundantem, mortuos suscitantem, caecitates naturae corrigentem, demones expellentem, morbos curantem potestate multa, peccatorū remissionem praebentem: non illam quam Barbari, declarauerunt poenitentiā. Verum ad sermonis nostri contextum redeamus, vt videas quā immodica illorū fuerit ingratitude: & q; Ninuitae in triduum coartati, neq; sic de salute sua desperarūt, sed ad poenitentiā accelerauerunt, et peccata abluerunt, misericordiaeq; Domini sese dignos exhibuerunt. Illi autem, de quibus nunc sermo, tempus cētum et viginti annorū ad poenitentiā acceperāt, neq; aliquid inde lucrificerūt.

Proin,

Mat. II. d

IN CAP. GENESEOS SEPTIMUM

Proinde Dominus videns in multam illos excidisse
malitiam, celerem ipsis inducit correctionem, abo-
letq; & e medio abiicit peccandi furorem. Propter
hoc dicit, Noë autem erat annorum sexcentorum, &
diluuium aquarum factum est super terram. Iam didici-
mus quod quando indignatio & prædictio Domini
facta est, Noë fuit annorum quingentorum: quando
inductum est diluuium, sexcentorum: ita intercesserunt
anni inter prædictionem & diluuium, centum, & in
his annis ne tantillum quidem profecerunt, licet tan-
tum docerentur à Noë arcam fabricante. Iam si forte
quis quærat: Quare cum dixerit Dominus, centum
viginti anni erunt dies eorum: promiseritq; se tanto
tempore longanimitate vsurum, antequam implere-
tur anni promissi, vniuersale introduxit excidium?
Etiam hoc suæ misericordiæ maximum est argumen-
tum & indicium. Nam quoniam vidit quotidie ineu-
rabiliter illos peccare, & non solum nihil ex indicibi-
li longanimitate sua proficere, sed & incrudescere vs-
cera, propterea succidit tempus, vt ne maiori scilicet
pœnæ se obnoxios facerent. Et quæ (inquit aliquis)
hac maior esset pœnæ? Est planè, est dilecte, pœna &
maior, & terribilior, & durans: nempe quæ in futu-
ro seculo. Nam qui pœnam hic sustinent, & illic nō
effugiunt, sed leuiorem sortiuntur ob eam quam hic
tulerunt, si magnitudinem eorum quæ illic sunt tor-
mentorum minuunt. Audi Christum dicentem, & mi-
seram vocantem Bethsaida: Væ tibi Corozaim, in-
quit, Væ tibi Bethsaida: quia si in Sodomis factæ es-
sent virtutes illæ quæ factæ sunt in vobis, olim in sac-
co & cinere poenitentiam egissent. Idcirco dico vo-
bis, quia tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Go-
mothæ in die iudicii, quàm vobis. Vides dilecte, quā
modo cum dicit, tolerabilius erit, ostendit quod licet
tantam hic pœnam dederint, & incendium illud no-
uum & rarum tulerint, & alibi pœnam sustinebunt,
veruntamen leuiorem, eo quod prius hic tantam ex-
perti sint indignationem. Vt igitur & ii peccata con-
seruati

Luc. 10. c

HOMILIA VIGESIMA QVINTA. 145

seruantes, maioribus se pœnis obnoxios nō facerēt,
Dominus misericors & benignus miserā eorum vi-
dens, tempus quo se longanimum futurum promisit,
abbreviauit. Nam sicut eis qui admonitionibus suis
promptè parent, ob bonitatem sibi peculiarem sentē-
tias suas reuocat, & conuersis appropriat, ad imminē-
tibus pœnis eos liberans: ita quoque cum promittit
vel bona aliqua se præbiturum, vel poenitentiae tem-
pus, videt autem fieri indignos, etiam nunc quoque
suas promissiones rescindit. Quocirca & per Prophe-
tam dicebat: Finem loquar super gentes, & super re-
gna, vt perdam & effodiam: & si poenitentiam ege-
rint, agam & ego poenitentiam super his quæ loquitur
sum vt facerem. Et iterum, finem loquar super ge-
tes & regna, vt reedificem: & si peccauerint, poenite-
tiam & ego agam super his quæ loquutus sum vt fa-
cerem eis. Vidisti quomodo & à nobis occasiones
accipit, tam misericordiæ, quam erga nos declarat, q̃
indignationis? Idcirco etiam nunc tempus refecat,
cuius longitudine abutebantur. Beatus quoque Pau-
lus ad stupidos illos, qui propter poenitentiam datam
nobis salutem nō aduertūt, dicebat: An diuinitas beni-
gnitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis cōtem-
nis, ignorans quod diuinitas eius ad poenitentiam
te prouocat: secundum autem duritiam tuam, & cor
poenitentiae nesciam; thesaurizas tibi metipso irā in
die iræ & reuelationis iusti iudicii dei. Vidisti quo-
modo & eximius ille doctor orbis clarè nos docuit,
quod qui longanimitate Dei ad poenitentiam nobis
concessa abutitur, maiori pœnæ & supplicio semet-
ipso obnoxios facit. Et hac de causā misericors
Deus, quasi satisfactor nobis, rationemq; reddens
quare antequam promissum tempus impleteretur, di-
luuium induxerit, annorum tempus impleteretur, di-
dicit: Noë autem erat annorum sexcentorum.
Nam qui in centum annis conuerti noluerint, quid
amplius proficerent ex annis viginti, quàm quod plu-
ra adicerent peccata. Enimvero monstrans ineffabi-
lem

Hier. 18. b.

Rom. 2. b.

IN CAP. GENESIOS SEPTIMUM

sem suam misericordiam, & excellentem bonitatem
nō refugit etiam ante septem dies, quin prädiceret eis
diluvium mox inducendum, vt vel angustia temporis
corrupti, conuersionem aliquam ostendant. Et vnde
de misericordia domini, quomodo quasi bonus aliquis
medicus, variis viis morbum eorum curare tenta-
tat. Nam quoniam incurabilia eorum erant vulnera,
tam prolixum eis tempus præscripsit, volens etiam
si in tanto tempore agnoscerent & resipiscerent, re-
uocare indignationis suae sententiam. Semper enim
mos suus est, quoniam nostrae salutis curam agit, pro-
dicere quas poenae sit illaturus, ob hanc tantum cau-
sam ne inferat, quas si inferre vellet, neutiquam dice-
ret, sed studiose prädicit, vt cum nos didicerimus, et
timore emendatores facti conuertamus ipsius indi-
gnationem, & sententias irritas faciamus. Nihil enim
est quod ita illum exhilaret, atque conuersio nostra, &
a peccato ad virtutem regressus. Animaduerte igitur
quomodo & istorum valetudinem industria quadā
curare nititur. Nam prius tantum temporis ad poeni-
tentiam dedit. Dein ubi vidit eos quasi insensati esse
sent, ita se gerere, nihilque proficere temporis longitu-
dine, iam cum in foribus ipsis esset, vt dicitur, diluui-
um, iterum prænūciat, non ante tres dies, sicut de Ni-
nuius dicitur, sed ante septem. Et fidēter dixerim ex-
cellentiam misericordiae Domini nostri sciens, si vel
in septem diebus iustam poenitentiam agere voluis-
sent, effugissent vixque diluuii periculum. Itaque quoniam
neque productio tanti temporis, neque coartatio a malis
eos abducere potuit, induxit diluvium in sexcentesimo
anno Noë. Noë autem, inquit, sexcentorum annu-
norum erat, et diluvium aquae factum est super terrā.]
Vidistis dilecti quāte nobis utilis materia facta
sit, cognoscere numerū annorum iusti, & quos annorum
erat quando diluvium venit. Agē progrediāmur ad
ea quae consequenter dicuntur. Nam vt coepit dilu-
uium, inquit. Ingressus est autem Noë & filii eius,
& uxor illius, & uxores filiorum illius in arcam, pro-
pter

HOMILIA VIGESIMA QUINTA. 144

cor aqua diluuii, & ex volatilibus mundis, & ex iu-
uentis, & ex reptilibus, bina. Ex omnibus intraues-
sunt ad Noë in arcam, masculus & femina, sicut pre-
ceperat Dominus Noë.] Non absque causa addidit:
Sicut mandauit Dominus Noë: sed vt iterum auge-
ret laudem iusti, quod omnia impleuerit sicut praece-
perat, & quod nihil ex dictis praetermiserat. Et fa-
ctum est post dies septē, sicut promiserat, inquit, Do-
minus, & aqua diluuii facta est super terram primo
& sexcentesimo anno vitae Noë, mense secundo, vice-
simo & septimo mensis.] Vide scripturae diligentia,
quomodo nō solum nos docuit quo anno, sed & quo
mense & die. Et vt maiori narratione emendatores
reddat posteros, terrorem quoque factorū latius dicit:
In die isto rupti sunt omnes fontes abyssi, & cata-
ractae coeli apertae sunt, & facta est pluuia super terrā
quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.]
Vide quanta dicendi attemperacione utitur etiam nūc
sacra scriptura omnia enim iuxta humanam consue-
tudinē loquitur, nō quod cataractae & fenestrae sint in coe-
lo, sed omnia per familiaria nobis verba loquitur,
quasi diceret. Praecepit tantum Dominus, & statim
aquarum natura mandato conditoris obediuit, & vt
confluxit, totum orbem illius. Nam quod quadraginta
diebus, & quadraginta noctibus inductum est dilu-
uium, & istuc ipsum bonitatis maximum genus est.
Volebat enim propter magnā misericordiam, etiam
aliquos ex eis castigatos generalem hanc internecio-
nem effugere, cum ante oculos viderent maximos suos
perire, et imminere sibi communem interitū. Verisimile
enim est primo die bonam aliquā partem diluuii
peruisse, & secundo die accrescisse aliquid diluuii: &
similiter die tertio, & quarto, & reliquis. Atque ita in
quadraginta dies, & quadraginta noctes produxit,
vt omnem defensionis praetextum adimeret. Nam si
voluisset ac imperasset, potuisset omnia in vno mo-
mento, perdere diluuiis, sed pro sua misericordia tan-
ta dierum productione usus est. Deinde dicit:

In die

IN CAP. GENESIOS SEPTIMUM

In die illa intrauit Noë in arcā, & Sem, & Cham, & Japhet, & vxor Noë, & tres vxores filiorum illius, & omnes bestię secundum genus, sicut pręceperat Dominus Deus Noë. Quando, inquit, cepit diluuium, secundum pręceptum Domini, intrauit Noë in arcam cum filiis & vxore sua, & vxoribus filiorum suorum, & omnes bestię secundum genus. Et clausit, inquit, Dominus de foris eius arcam.] Animo aduerte etiam hic verbi ad nostram infirmitatem accommodationem. Clausit Dominus forissecus illius arcam, vt doceat quodd securum fecerit iustum. Quod autem adiecit, forissecus, ita vt ne posset videre finis generalem omnium interitum qui fiebat, vnde maiori dolore conficeretur. Nam si expendisset secum atrocissimā illam tempestatem, descripsissetq; in mente humani generis perditionem, communem brutorum omnium interitum, & hominum, & iumentorum, & ipsius terrę (vt ita dicam) abolitionem, moestitia correptus & valde turbatus fuisset. Bonorum enim virorum animę magnam compassionem habere solent, si quando vident puniri homines, etiam si mali sunt qui pereunt. Et inuenies omnes prophetas & iustos plurimū pro illis Deo supplicare, sicut Patriarcha pro Sodomitis faciebat, sicut & Prophetę continuo facere solebant. Etenim vnus quidem dicebat: Heu mihi Domine, delebis tu reliquias Israel. Alius autem, inquit: Facies homines sicut pisces maris, non habentes ducem. Igitur quia alioquin iustus confundebarur mente & turbabatur, vt non & speculatus tristis aspectu magis cruciaretur, in arcā illi quasi in carcerem includit, vt ne oculis prospiceretur metueret inciperet. Verisimile enim est, si vidisset inundationem tot aquarum, anxius futurum fuisse ne & ipse aquis periret. Eius igitur curam gerens misericors Deus, nō permisit ipsum vel aquarum spectum re seuitam, vel videre hominū excidium, & commotionem orbis internecionem. Ego autem quādo reperi mecum, in arcā iusti huius vitam, obstupeſco & miror, &

Ge. 18. c. d
Ezec. 9. d
Hab. 1. d

HOMILIA VIGESIMA QUINTA. 145

ror, & sterū Dei misericordię totum adscribo. Nam nisi illa confirmasset illius mentē, & difficilia leuia fecisset, quomodo, dic oro, ferre potuisset? Erat enī ibi inclusus, quasi in carcere & custodia. Et quomodo potuisset, dic, aduersus tantos fluctuum impetus obſistere? Hoies enim qui in naui sunt, & velo vtuntur, & gubernatorem ad clauum sedentem vident, & sua arte ventorū vi obſistentem, si quando fluctuū videt insantiā, enecantur metu, & saluti suę (vt dici solet) ti ment. Quid igitur dicet aliquis de iusto hoc, qui quasi in carcere (vt dixi) sedens, hinc & inde circumferre batur, neq; cœlum videre, neq; aliqūd oculos vertere valens: sed intus tenebatur, nihilq; prorsus videre poterat, quod consolationem asserret? Et si quidem qui in mari nauigant, etiam si exurgant alti fluctus, posunt subinde in cœlum suspicere, & cacumina montium videre, & ciuitates magnas spectare, sicut alii quantam consolationem capere. Quod si grauior & intolerabilior fuerit tempeſtas, vndecim vel paulo pluribus diebus, & post multas illas tempeſtates, & pericula in terram eſecti, et paululum reſecti, omnium illarum molestiarū obliuiscuntur. Hic autem nihil tale, sed anno toto nouum & rarum illum carcerē inhabitant, neq; aërem respirare valens. Quomodo? Vnde quag; enim arca munita erat, quomodo substitit? quomodo durauit? dic mihi. Nam si ferrea & adamantina illis fuissent corpora, quomodo potuissent, qui neq; aëre fruebantur, neq; vento, qui nō minus q̃ aër ad refocillanda corpora nostra factus est: neq; oculos pacere poterat, aut cœli, aut terrę floribus pictę speculo? Quomodo non excecati oculi eorū, qui tantū diu ibi egerunt? Et si humanis rationibus hæc deprehendere volumus, & illud cogitandū, quantū fluuiis aquę copiam habebant in arca viuentes. Et vt hæc pręterea, quomodo potuit iustus ille cū filiis & vxoribus conuersationē cū feriis & aliis animalibus ferre? Quomodo tulit scetorem? Quomodo tulit cohabitationē? Et quid dico? quomodo bruta ipsa potuerunt durare,

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

durare, & non perire in tanta temporis longitudine, quæ neq; aërem attrahere valebant, neq; moveri, sed in vno loco coërebantur. Scitis enim clarè, qd & nostra & btutorum natura, etiam si aëre fruamur, aliisq; omnibus, continuò autem in vno loco simus inclusi, perit & corrumpitur. Vnde igitur potuit iustus cum omnibus, qui in arca erant, tanto durare tēpore? Non aliunde q̃ ex superna grātia, cui omnia sunt possibilia. An non arcam hunc & inde moveri, & non submergi à tanta aquarum viscum nullus esset gubernator, superna erat grātia? Non enim dicere potes, qd fuerit ad modum navis, vt arte quadā illius iter dirigipotuerit. Arca erat vndequaq; munita, & propter præceptū conditoris, nō solum ea cadere non potuit aquarū impetus, sed & sublimior illis facta, inhabitantes admodū securos fecit. Quando enim Deus operatur aliquid, dilecte, noli humana ratiocinatione exquirere quæ sunt: transeunt enim mentē nostram, & nunquam potest humana cogitatio attingere & comprehendere, eorum quæ à Deo condita sunt, rationem. Proinde par est, nos audientes quod Deus imperavit, obedire & credere his quæ ab illo dicuntur. Nam cum conditor sit naturæ, omnia componit & transformat, prout sibi videtur. Et clausit Dominus Deus forinsecus illius arcam. Magna huius iusti virtus fuit, & fidei excellentia. Illam ipsam enim arcam fabricari fecit, & cohabitationem a quo animo tulit, coarctationemq; sustinuit, & conuersionem cum aliis animalibus. Hinc est qd et beatus Paulus in eius memoriam veniens, & prædicans illum, clamabat dicens: Per fidem oraculo admonitus Noë, ea quæ novum videbantur, veritus, apparauit arcam ad salutē domus suæ, per quam cōdemnauit mundum & eius quæ secundum fides est, iustitiæ factus est hæres. Vidisti quomodo fides in Deum, quasi secunda quædam ancora, fecit vt arcam fieri curaret: & in habitationē sustineret? Nam hæc illi & salutis fuit occasio, per quam, inquit, cōdemnauit mundum, & eius quæ secundum

HOMILIA VIGESIMA QVINTA. 146

cundum fidem est, iustitiæ factus est hæres: nō quod ipse fuerit iudex, sed comparationis gratia, condemnationem Dominus inducit. Cum enim eadem habuerint quæ iustus, nō tamen eandē veritatis viā ingressi sunt. Fide quia præditus fuit, cōdemnauit eos qui tantæ fuerunt incredulitatis, vt prædictioni non crederent. Ego autem supra omnia virtutem iusti admiror, dominiq; bonitatem & ineffabilem misericordiam, quomodo potuerit versari in medio bestiarū, leonum dico, & pardorum, & aliarū inmitium ferarum. Recordare hic dilecte, obsecro, quantæ dignitatis fuerit Protoplastus ante inobediētiā: & dei bonitatem animo observa, qd præuicatio hanc potestatem nobis datam mutilauerit & imminuerit. Inuenit autē Deus alium virum qui potuit innouare imaginē pristinā, et seruare virtutis characteres, magnamq; in mandatis Dei obedientiam præ se tulit, & ad primum suū honorem iterū rediit, quasi docēs nos operibus, quantam potestatem Adam ante inobediētiā habuerit. Virtus itaq; iusti, diuina misericordia adiuta, primū reparauit dominium, agnoueruntq; bestię iterū subiectionē. Cum enim si viderint iustum, oblitiscuntur naturæ suæ: imò non naturæ, sed ferociæ, et naturæ insitam ferociam in mansuetudinē conuertunt. Et vide interim quid & Danieli euenerit. Hic enim cū à leonibus circumdaretur, quasi ab hoibus stiparetur, sic intrepidè viuebat. Quandoquidē iusti fidētia ferarum naturam frenabat, nec sinebat vt agerent ea quæ feræ solent. Simili modo, etiam egregius ille magister angustia, neq; temporis productio, neque quod sic inclusus erat, & aërem respirare nō posset, morosum & difficilem reddebant: sed ob fidem in Deum omnia ipsi facilia videbantur. Et sic versabatur in graui illo carcere, sicut nos in pratis & lucis. Præceptum enim Domini difficilia, facilia sibi videri faciebat. Talis enim iustorum mos est, vt quādo aliquid propter Deum ferunt, non res ipsas quæ sunt spectent, sed

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

sed causam secum expedientes, facile omnia ferant.
Quia & Paulus, gentium doctor, vincula, ad tribu-
nalia abductiones, quotidiana pericula, multas illas
& intolerabiles afflictiones, leues vocabat: non quia na-
tura tales essent, sed quia causa propter quam fiebat,
talem ei sententiam ingenerabat, ut neque aduerteret,
si quae graua talia obuenirent. Audi enim illum dis-
centem: Nam momentanea leuitas afflictionis nostrae,
mirè supra modum, æternum pondus gloriæ parit no-
bis. Expectatio, inquit, gloriæ quam assequemur, &
perpetuae illius felicitatis, leuiter nos facit ferre con-
tinuas illas afflictiones, leuesque eas haberi, scientes
quomodo amor in Deum grauitatem molestiarum
imminuit, neque sentire sinist, cum nos inuaserint. Sanè
ob hoc & beatus ille omnia suauiter ferebat, ut pote
qui fide & spe in Deum pascebatur. Et clausit, in-
quit, Dominus Deus de foris illius arcem, & factum
est diluuium quadraginta diebus, & quadraginta no-
ctibus super terram, & superferebatur arca. Attende
de iterum quomodo narratione augeat terrorem &
aggrauet factum. Et factum est enim, inquit, dilu-
uium quadraginta diebus, & quadraginta noctibus,
& multiplicata est aqua, & eleuauit arcem, & exaltata
est à terra: & inualuit aqua, & multiplicata est valde
super terram, & superferebatur arca super aquam: aqua
autem inualescebat valde valde super terram. Vide
quomodo diligenter narrat magnam aquarum vim,
& quotidianum sauitiae illarum incrementum.
Inualescebat enim aqua, inquit, valde valde: & oc-
cultauit omnes montes excelsos, qui erant sub coelo.
Quindecim cubitis in sublimi exaltata est aqua, &
operuit omnes montes. Merito ordinauit Deus clau-
di arcam, ut ne videret iustus quae fiebant. Nam si non
post tot annorum numerum, & post tot secula, audi-
entes duntaxat scripturae narrationem, metu & stu-
pore corripimur: quid verisimile est iustum illum fu-
isse passurum, si quidem oculis vidisset intolerabi-
lem illam abyssum? Quomodo enim potuisset vel
ad bre-

NOMILIA VIGESIMAQVINTA. 147

ad breue tempus, an non statim primo aspectu dese-
cisset anima illius tota, & tam graue ac molestum spe-
ctaculum ferre ultra non potuisset? Cogita hic dilecte,
quomodo nunc cum paruus humber ingruit, in angore
sumus, & de vniuerso, deique ipsa (ut dici solet) vita
desperamus. Quid igitur verisimile erit, iustum illum
tunc fuisse passum, si ad tantam sublimitatem vidi-
set exaltatas aquas? Super montes enim, inquit, quin-
decim cubitis exaltata est aqua. Recordare igitur hic
dilecte, quae à domino dicta fuerint, quando dicebat:

Non permanet spiritus meus in hominibus istis,
eo quod ipsi sunt carnes. Et iterum: Corrupta est
terra, & impleta est terra iniustitia. Et vidit Domi-
nus terram, & erat corrupta: quia corruerat omnis
caro viam suam. Itaque quia plenus erat malitia, puri-
ficatione orbis indigebat, & opus erat ab eo omnem
maculam ablui, & omne fermentum prioris malitiae su-
stolli, & neque vestigium malitiae relinqui, et quasi re-
lementationem quandam fieri. Et sicut bonus artifex
si quando videt vas aliquod inueteratum à rubigine
(ut dicunt) consumi, iniecto eo in ignem, facit ut quic-
quid habet rubiginis deponat, & transformans in pri-
stinum decorem reducat. Ita & Dominus noster totum
orbem hoc diluuium purgauit, & à malitia hominum
(ut ita dicam) & à coinquinatione & corruptione
multa liberauit, & denuo eius clade monstrata facie
pulchriorem fecit, ita ut non permiserit vel vestigi-
um prioris deformitatis relinqui. Exaltata est, in-
quit, super montes quindecim cubitis aqua. Non
abs re narrat haec scriptura, sed ut discamus quod non
solum homines & iumenta, & quadrupedia, & repti-
lia submersa sint, sed & volucres coeli, & quaecunque
in montibus degunt, feras dico, & alia bruta anima-
lia. Et idcirco dicit: Exaltata est super montes quin-
decim cubitis aqua: ut discamus sententiam Domini
opere impleram, dixerat enim: Adhuc septem dies, et
inducam diluuium super terram, & delebo omnem
substantiam quam feci à facie terrae, ab homine usque
V a ad pes

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

ad pecus, & reptilibus vsq; ad volatilia cœli. Hæc nobis à scriptura narrantur, non vt tantum sciamus in quantam altitudinem aqua peruenerint, sed vt simul videamus nullum omnino animal, vel feram, vel iumentum relictum esse, sed omnia cum humano genere deleta. Quoniam propter ipsum omnia producta erant, vnde abolendo eo merito & hæc abolenda erant. Postea vbi docuit nos in quantam altitudinem sublimata fuerit aquarum natura, nempe q; transcendere alta montium cacumina quindecim cubitis, solitam suam diligentiam seruans dicit: Et mortua est omnis caro, quæ mouebatur super terram, volatiliū & iumentorum, & ferarum, & omne reptile quod mouebatur super terram: & omnis homo, & omnia quæcūque habent spiritum vitæ, & quicūq; erat super aridam mortuus est. Neq; hoc simpliciter & absque causa dixit: Et omnis qui erat super aridam, sed vt te doceat q; omnes quidem perierint, iustus autē solus cū omnibus iis qui in arca erant seruatus sit. Nam isti (iuxta mandatū Domini) relictæ arida, arcum cõscenderant. Et deleuit omne surgens quod erat super faciem omnis terræ, ab homine vsq; ad pecus, & reptilia, & volatilia cœli, & deleta sunt de terra. Vide quomodo & semel, & iterum atq; sæpius communem omnium interitum docet factum, & nihil q; erat effugit: sed sub aquis suffocatum est omne, tã hominum, quã brutorum genus. Et relictus est, inquit, solus Noë: & qui cum illo in arca. Et exaltata est aqua super terram, centum quinquaginta diebus. Tot diebus mansit sublimis illa aquarum altitudo. Iterum etiam hic cogita iusti magnanimitatem, & excellentem fortitudinem. Quid non passus est animo concipiens, ac videns (vt dicitur) mente corpora hominum & iumentorum, mundorum & immundorum, cõmunem mortem sustinentia, nullumq; in omnibus discrimen? Præterea quid passus est, quando apud se recogitabat solitudinem, vastitatem, vitā illā doloribus plenam, omni solatio vndequaq; destitutam.

HOMILIA VIGESIMAQVINTA. 148

tutam, neq; colloquio, neq; aspectu iucunda: & ignorabat quanto tempore ferenda in illo carcere conuersatio. Sic enim strepitus aquarum & æstus timorem in illo quotidie crescentem generabant. Quid enim iucundi suspicari ipse poterat, qui videbat centum quinquaginta dies aquas in eadem quantitate manentes, & in altum eleuatas, & non subsidere? Veruntamen ferebat fortiter, sciens Domini omnipotentiam, & quod ipse conditor naturæ omnia facit, & transformat prout vult. Neque agrè tulit, quod illic esset conuersandum. Nam cooperatrix Dei gratia roborabat illius alacritatem, & sufficientem præbebat consolationem, neque sinebat labi mentem, & cogitare aliquid aut parum virile, aut minus generosum. Quippe qui prius quod suum erat adhibuit, vtpote virtutis diligentiam, iustitiæ vigorem, fidei excellentiam, etiam allequutus est ea quæ à Deo magna supereditabantur vbertate: vtpote patientiā, fortitudinē omnia mansuetè ferendi, sustinendiq; arcis inhabitatorem citra damni corruptionisq; sensum, & bestiarū conuictus fastidiū, neq; bestiarū conuictū fastidiū. Illum igitur iustū (obsecro) imitemur et nos, operamq; demus, vt afferam⁹ quæ nostra sunt, vt dignos nos ipsos paremus iis quæ à Deo dantur. Nam idcirco expectat occasiones ex nobis, vt multam exhibeat liberalitatem. Itaq; ne propter desidia priuemus nos illius donis, festinemus & vigeamus, vt principium apprehendamus, & viā quæ ad virtutem inducit: vt superno adiuti subsidio, etiam ad finem peruenire valeamus. Neq; enim possibile est bonum aliqd nos rectè agere, non habita superna gratia. Igitur tales simus, qui appendamus nos in spem quæ in Deum est, quasi in ancoram aliquam tutam & stabilem, & ne ad laborem videamus virtutis, sed magis considerantes retributionem laboris, leuiter omnia feramus. Quia & negotiator, si quando egressus in medium maris venerit, non iam piratas, non naufragia, non marinas feras, non ventorum immissionem,

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

& continuas tempestates, & multa infortunia cogitat solum: sed & quomodo illa effugiat, spe lucrorum acquirendorum pascitur, & omnes prædictas erumnas animosè excipit, vt auctis opibus suis domum redeat. Et agricola non agriculturæ tantum labores cogitat & hymbres, & terræ sterilitatem, & rubiginis insidias, & locustarum damna: sed & aream, & manipulos animo secum describens, fortiter fert omnia, & præ bonorum expectatione neque labores sentit. Et quanvis incertæ spes sint, veruntamen spei maiori suauitate pascitur, nec renuntiat laboribus: sed omnia quæ ad se pertinet ferens, expectat vt aliquando laborum accipiat mercedes. Et miles quoque assumit arma, & in prælium egreditur: non cogitat vulnere tantum & cædes, & hostium insidias, & aliarum erumnas, sed & victorias & triumphos sibi ipsi præfigens, omni armatura se munit: & cum pauor & infortunia nuntiantur, repulsis iis omnibus ex animo, proposita bona spe, ponit omnem torporem, & receptis armis contra hostium progreditur insultus. Igitur dilecti, si negotiator, & miles, & agricola, vbi & incerta spes, & plures frustrationes, pluraque impedimenta, sicut audistis multa & varia, non ita damnat labores, vt à meliori propterea spe desistat: quali nos venia digni erimus, ita negligentes ad capessendam virtutē, et non omnē laborem sponte subeuntes, cum tam securā nostra spes sit, tantaque bona nobis reposita, vincantur magna abundantia retributiones & mercedes omnia quæ à nobis facta sunt? Audi igitur beatum Paulū dicentē, post tātas & tales afflictiones, et ad tribunalia abductiones, & carceres, et mortes quotidianas. Non sunt pares afflictiones præsentis temporis ad futurā gloriā in nobis reuelandā. Etiam quidē, inquit mortibus nos exponeremus, id quod natura non capit, licet mēs vincēs naturā, per misericordiā Domini coronatur. Nihil, inquit, feremus par tātis, quæ nos accepturos speramus bonis, gloriāque in vobis reuelandā. Vide quanta gloria magnitudine fruatur virtutis asseclat.

Rom. 8. d

Atq

HOMILIA VIGESIMASEXTA. 149

Atq; adeo tanta est virtus, vt vincat omnia, quæcumque nobis ostendere aliquis poterit, etiam si summa ostendat, & tunc quoque deficiet. Quid enim tantum ostendere potest homo, quod ceterum cum Domini liberalitate? Quod si Paulus talis et tantus dicebat, non pares esse afflictiones præsentis seculi futuræ gloriæ in nobis reuelandæ: qui alius dicit, Quotidie morior. 1. Cor. 15. d plus omnibus laboravi: quid nos diceremus qui neque vulgarem laborem pro virtute suscipere volumus, sed recreationes sectamur, & hoc vnum consideramus ne quid triste nobis accidat, quanvis sciamus quod non sit possibile aliter assequi beatitudinē celestem, nisi per præsentis afflictiones ad eam prius anhelamus? Afflictiones enim nos inducunt, vt operemur bona, Deo gratia opera. Et hic vel parum laborare, alibi nobis magnam fiduciam prebet: tantū velimus iuxta consilium illius magistri orbis ambulare. Considera, quod licet tristitia sint quæ accidunt, sunt tamē momentanea. Verum bona quæ alibi suscepturi sumus, immortalia sunt & æterna. Peramus ergo fortiter hæc temporaria, neque desistamus à virtutum studiis, & æternis & semper manētibz bonis fruamur. Quæ oremus, vt nobis omnibus concedantur gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, imperiū, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIGESIMASEXTA.

Magna & ineffabilis Dei misericordia, excel-
lensque eius bonitas ex iam lectis ostēditur, quā non solum erga rationale hoc animal, hominē dico, sed & erga brutorum animalium declarauit naturā. Nam quoniam omnium sit conditor, in omnia quæ à se sunt condita suam ostendit bonitatem: per omnia notum faciēs quantam humani generis curam gerat, & quod omnia olim & ab initio propter salutem nostram fecerit. Itaque etsi puniat, etsi in nos animaduertat, ex bonitate sua facit. Non enim vel affectione, vel ira poenam infert: sed maliciā morari vult, ne ultra

V s pros

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

progrediatur. Quia & nunc, sicut auditis, diuini
ob nihil aliud induxit, quam vt curā agat eorum quā
iniquitati vacabant toti. Et qualis, inquit, cura hęc.
Omnes aqua suffocari? Ne temerē loquaris homo,
sed grato animo accipe ea quę a Domino sunt facta.
Et scias quodd etiam hoc est maximę curę argumen-
tum. Nam eos qui sic incurabiliter peccant, & quoti-
die vulnera sibi inferūt, & vlcera omni cura grauior-
ra faciunt, ex tanto malo liberasse, nōne summe fue-
rit prudentię? Et hic puniēdi modus, nōne omni mi-
sericordiā plenus est? Et sic mori, vt solitum alioqui
naturę debitum non sentias, sed absq; dolore & cru-
ciatu supplicii loco vitam deponas, quantę fuerit sa-
pientię & bonitatis? Quin si quis animo pio exper-
dat factum, deprehendet quodd non solum his qui pu-
niti sunt beneficia sunt facta, sed & posteris, qui duo
maxima inde perceperūt bona: quantum gratiarum
pro illis debetur Deo? Etenim posteriores pœna illo-
rum, & metuentes ne eadem quę illi paterentur, eru-
diti sunt, maximē q; omne malitię fermentum subla-
tum, & nullus relictus fuit eis malitię & iniquitatis
magister. Vides quomodo & pœnæ, & supplicia be-
neficia sunt, & Dei erga hominem prouidentiam de-
clarant? Et si quis vult hęc a primis & ab initio repe-
tere, inueniet omnes pœnas hac occasione homini in-
tentatas. Quia & Adam peccantem non puniens tan-
tum, sed & beneficio prosequens paradiso eiecit. Et
quale dicis beneficium, etiā paradisi vita excidisset? Di-
lecte ne simpliciter attēdas ad verba, neq; obiter quę
a Deo sunt addisce: sed profundum illius bonitatis
intuere, & inuenies propter hoc fieri. Dic enim mihi,
si Adam postquam sic transgressus est, iisdem adhuc
frui potuisset, quod non excidisset? Nam si tantis pro-
missis acceptis, serpentem deceptorem audiuit, & in-
sidias approbavit, quas per eum diabolus intulit, spe
videlicet obtinēdę diuinitatis inflatus, etiam in tan-
tum prauaricationis peccatum infectus: si in eadem
conuersatione mansisset, quomodo nō multo fidelior
rem

OMILIA VIGESIMASEXTA.

150

rem putasset malignū illum demonem, q; rerum om-
nium conditorem, deq; se sublimiora q; dignitas sua
ferebat animo concepisset? Etenim talis hominū na-
tura est, vt si quando peccans nō refrenatur, sed secus
rē agit, vltius procedat, & in præceps feratur. Alia
tamen via possum ostendere, quod misericordiā præ-
se ferens Adamum paradiso iusserit excedere, & mor-
tis pœnæ fecerit obnoxium. Nam eiectione & pro-
pinqua habitatione castigatiorem, et in posterum se-
curiorem faciens, re ipsa docuit quantus impostor fu-
erit demon: Mortisq; supplicium propter hunc intul-
lit, vt ne posthac per inobediētiā peccato fieret ob-
noxius, & perpetuo peccaret. Non videntur tibi hæc
esse maximę misericordię, & effici a paradiso, & pœ-
na hac puniri? Possum autem & aliud præterea asser-
re. Et quale nam hoc? Hanc indignationem illi infe-
rendo, nō in ipsum duntaxat beneficia collocauit, sed
& posteros per ipsum corrigere voluit. Nā si is qui
ex eo natus est, Cain, inquam, qui præ oculis videbat
patrem ex paradiso eiectum, ineffabilem illam glo-
riam amissam, maledictionem illam miram quę dice-
batur: Terra es, & in terram abibis: melior factus non
est, sed grauioribus se infixit malis, si nō vidisset quę
patri contigerant, in quam nō peruenisset infaniam?
Et hoc sanē valde admiratione fuerit dignum, quodd
& illum qui talia peccauit & nefario homicidio dex-
tram polluit, puniens, misericordia pœnam miscuit.
Et vt manifestē scias diuinę bonitatis, quę & isti ex-
hibita est, magnitudinem: quandoquidem quum de-
um graui contumelia afficeret, offerēdo sacrificium,
& magnum præ se ferendo contemptum (non enim
diuidebat iustē, sed offerebat simpliciter & absq; de-
lectu) nihil vel graue vel molestum aduersus illum
loquutus est Deus, quauis peccatum ipsum non es-
set paruum & vulgare, sed valde magnum. Nam si
hominibus quos veneramur prima & præcipua da-
mus, illaq; offerre maximē volumus quę præ om-
nibus illis digna videntur; quomodo autem homi-
nem

Gen. 3.

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

nem offerentem Deo, non oportebat Deo pretiosiora & magis eximia offerre: Igitur quum tantum peccaret, & tantum prae se ferret contemptum ille, Deus tamen non petiuit poenam, neq; pro factis supplicium expolcit: sed quasi amicus amico, cum omni lenitate loquens, sic dixit: Peccasti, quiesce. Peccatum duntaxat illi indicauit, & consuluit ne ulterius progredere tur. Vidisti bonitatis excellentiam? Sed quia ille non solum nihil ex tanta patientia lucrificet, sed & grauiora primis adiecit, ad fratris necem festinans, et Deus quidem in eum adhuc magnam ostendebat lenitatem, querens primum dare illi satisfactionis locum: sed quia mansit impudens, tunc poenam intulit ei emendationis gratia, quae etiam ipsa multum habebat misericordiae admixtum. Vides quomodo Deus, quando in ipsum peccauit, peccatumq; non vulgare, dimisit: quando autem in fratrem armauit dextram, maius delictum intulit & increpauit: Sic nunc et nos faciamus, & imitemur Dominum nostrum, & dimittamus si quid in nos peccatum fuerit, & remittamus his qui in nos deliquerunt: quando autem in Deum peccatum refertur, nunc poenas exigamus. Sed nescio qui sit ve omnia secus faciamus, omnino peccata, quae ad Deum pertingunt, inulta esse sinimus: si quis autem parum quid in nos peccauerit, eius graues sumus ultores et accusatores, non ignorantes quod ea ratione misericordem Dominum magis exacerbamus. Saepe enim mos est Deo, vt dimittat quae in se peccata fuerint: verum quae in proximum, ea cum magna seueritate exquirat. Audi beatum Paulum, dicente: Si quis vxorem habet infidelem, & sibi gratum fuerit cohabitare illi, non dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infidelem, & gratum fuerit sibi cum illo cohabitare, non dimittat illum. Vidisti quanta ibi verborum attemperatio pro humana imbecillitate. Etiam si gentilis fuerit mulier, etiam si infidelis, probet autem cohabitatione, non refugiat. Et iterum: Et si gentilis fuerit mulier, & infidelis, vultq; cohabitare, non repelle

Gal. 4.

1. Cor. 7. c

HOMILIA VIGESIMASEXTA.

155

repellat. Qui scis, inquit, mulier num virum saluatur a se? Vide quomodo non prohibet infidelē quempiam vel quampiam in contubernii legem assumi. Audi iterum ipsum Christum dicentem discipulis: Dico enim vobis, omnis qui dimiserit vxorem (excepta stupri causa) facit illam adulterari. Quam excellens misericordia, etiam si infidelis fuerit vel pagana, retine. Si autem in te peccauerit, & foederum obliuiscitur, et magis aliorum praeulerit communionē, licet tibi illam efficere & repellere. Hac cogitantes, studeamus etiam Domino par rependere, et sicut ipse vult dimittere ea quae in se peccata sunt: quae autē in nos, vlciscitur, idē magna seueritate: eodem sanē modo & ipsi faciamus, & quaecumq; in nos peccant proximi, remittamus: quae autē contra Deum, ea magno studio curemus vltum iri. Quod & vobis proderit plurimum, & eis qui corriguntur non minus. Fortassis hodie prolixius iusto procerum fecimus. At quod accidit, praeter sententiam mihi contigit verborum fluxu raptō. Quoniam autem omnis sermo noster de diluuiō est, opus nobis erat charitati vestrae ostendere, quod poenae a Deo nobis illatae, misericordiae magis sunt quam poenae: sic quoq; erat & diluuium. Nam sicut benignus erga filios pater, omnia obcuram in genus nostrum fecit. Vt autem ex iis quae nunc proposita, & hodie lecta, discatis misericordiae illius magnitudinem, audiamus ipsa diuinā scripturae verba. Nam quia heri docuit nos beatus Moyses, dicens: Quod exaltata est aqua super terram diebus centum quinquaginta: & eo vsq; docendo processimus: hodie dicit: Et recordatus est Deus Noē, & omnium ferarum, & omnium iumentorum, & omnium volatilium, & omnium reptilium quaecumque erant cum illo in arca. Vide hic obsecro iterum, q̄ se attemperat nostrae infirmitati diuina scriptura. Et recordatus est, inquit, deus. Dilecti intelligamus hęc vt dignum est de Deo intelligere, & crassa haec verba naturae nostrae infirmitati ascribamus. Nam quam

Mat. 5. f

cum

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

tum ad ineffabilem naturam attinet, indignum fuisse hoc verbum: quantum autem ad nostram imbecillitatem, appositum est dictum. Recordatus, inquit, est dominus Deus Noë. Quoniam narravit nobis iam dictis, sicut prius charitati vestre diximus, quod quadraginta diebus, & totidem noctibus fuerit pluviosa, & diebus centum quinquaginta eadem duraverit aqua, quindecim cubitis super montes exaltata, & quod (quum hæc fierent) iustus manserit in arca, neque aërem spirare valens, habitaculisque cum eo habitans uniuersis. Et ideo, inquit: Et recordatus est deus. Quid est recordatus esse misertus est, dicere vult, iusti in arca agentis. Misertus est, quod in tanta esset angustia, & rerum difficultate constitutus, ignoraretque quando nam molestia illa finem habitura essent. Considera hic, quæso, quales tunc illius fuerint cogitationes post quadraginta dies & quadraginta noctes, quibus impetu magno pluviae ingruerant, quum videret diebus centum quinquaginta in eadem parte manere aquas, neque omnino desistere: & quod multo grauius, neque oculus videre potuit quæ facta sunt, sed inclusus quum non posset aliquo loco oculis alie qui quanta essent mala, maiorem sustinebat doloris, grauioribusque quotidie suspicabatur. Ego verò admittor, quomodo præ tristitia non fuerit absorptus, cum mentem illius subirent humani generis interitus, solitudo, & difficilis illa vita. At causa honorum omnium fuit sua in Deum fides, per quam & resistit, & omnia fortiter tulit: cumque spe palceretur, nihil triste sentiebat. Et quia quod suum erat præstitit, tam patientiam monstrando, quam copiosam fidem asserendo, necnon & miram fortitudinem præ se ferendo: unde quanta sit, & quam multiplex Dei erga ipsum misericordia. Et recordatus est, inquit, Deus Noë. Non simpliciter, & absque causa dixit, Et recordatus. Sed quia prius diuina scriptura manifestauerat nobis testimonium de iusto illo, dicens: Ingredere in arcam, quia te vidi iustum in generatione hac: Eapropter

NOMINIA VIGESIMASEXTA.

152

propter nunc, inquit, Et recordatus est Deus Noë: hoc est, testimonium quod cum illo pepigerat. Neque valde neglexit iustum, sed distulit, quousque ferre posset, & tunc ei suum beneficium & gratiam impartitus est. Nam sciens infirmitatem nostræ naturæ si quando permittit tentationem inferri, eoque finit quousque scit nos posse sustinere: ut & retributionem quæ nostræ congruat fortitudini tribuat, & suam misericordiam declaret: sicut & Paulus, inquit, Fidelis autem Deus, qui non finit vos tentari supra quàm potestis, sed faciet cum tentatione & exitum, ut ferre possitis. Quoniam igitur iustus ille fortitudinem & patientiam præ se ferebat, sua in Deum fide arcam credia sustinens: & propter hoc, inquit, Et recordatus est Dominus Deus Noë. Deinde ut discas abyssum diuinæ misericordiæ, addidit diuina scriptura: Et omnium ferarum, & omnium iumentorum, & omnium volatiliū, & omnium reptiliū. Vide quomodo omnia in honorem hominis facit. Nam sicut de his qui diluuiū perierunt dictum est, quod cum illis omne brutorum animalium genus perdidit: ita hic suam erga iustum illum misericordiam declarare volens, in honorem eius, suam & bonitatem ac curam etiam in bruta, & feras, & volatilia, & reptilia usque extendi voluit. Et recordatus est, inquit, Deus Noë, & omnium ferarum, & omnium iumentorum, & omnium volatiliū, & omnium reptiliū quæcumque erant cum illo in arca. Et adduxit Deus spiritum suum per terram, & cessauit aqua. Et recordatus est, inquit, Dominus Noë, & omnium quæ cum illo erant in arca, præcepitque aquæ impetum detineri, ut paulatim suam commonstret misericordiam, & postea respirare faciat, & a turbatione cogitationum liberatum, in tranquillo statu constituat, cōcesso et lucis usu, & aëris respiratione. Et adducit Deus, inquit, spiritum super terram, & cessauit aqua. Et reuelati sunt fontes abyssi, & cataractæ celi. Vide quomodo more humano loquitur nobis oia. Reuelati sunt, inquit, fontes abyssi, & cataractæ

1. Cor. 10. 13

catara

IN CAP. GENESEOS OCTAVVM

cataractæ coeli, & cohibita pluuia coeli. Quasi diceret, quod placuerit Domino vt iterum in sua regione maneant aquæ, neq; vltra abundant, sed paulatim desinant. Et cedebat aqua de terra, & minuebantur aquæ post centum quinquaginta dies.] Quæ ratio poterit hoc vnquam comprehendere? Sterit pluuia, cohibiti fontes non iam abundauerant, & cataractæ coeli cohibite sunt. Aqua tanta quomodo desinit? Omnia abyssus erant, quomodo igitur tantus aquarum impetus subito minor factus est? Quis hoc humana ratione inuenire poterit vnquam? Quid igitur est Dei præceptum, quod facit omnia. Ne igitur non curiosius exploremus quomodo, sed tantum credamus quod iussit, & exaltata est abyssus: & præcepit, & iterum suum continuit impetum, & ad proprium concessit locum, quem solus ipse Dominus scit, qui condidit. Et sedit arca mense septimo, vigesimo prima mensis super montes Ararat. Aqua autem ibat & decrecebat vsq; ad decimū mēsem.] Vide quāta simul facta mutatio, & quāta simul aquarū natura desierit, vt supra mōtes arca resideret. Supra enī dixit, q; quindecim cubitis super mōtes exaltata est aqua: nūc dicit, q; sedit arca super mōtes Ararat, et paulatim postea aqua decimo mēse decrecebat, & tandē decimo mēse visa sunt cacumina mōtiū. Cōsidera, obsecro, iusti constantiā, quomodo durare potuerit tot mensibus, qui quasi in tenebris erat inclusus. Et factum est, inquit, post quadraginta dies, & aperuit Noë ianuam arce quam fecerat, & emisit coruum, vt videret num cessasset aqua.] Ecce iustus ille nondum perse quidet videre, sed coruum mittit, ac per illum discere vult, an bona rerum mutatio aliqua sit expectanda. Et egressus, inquit, non rediit, donec siccaretur aqua a facie terre.] Et adiecit scriptura verbū hoc, donec, non quod postea redierit, sed idioma est scripturæ diuine. Et hanc consuetudinem sæpe quis inueniet, & possent multa talia inueniri, ac in medium afferri: sed ne omnia a nobis discentes faciam negligētiore;

HOMILIA VIGESIMASEXTA.

79

tores, vobis relinquitur, vt scripturam scrutemini, & inuenietis scito, vbi proprietatibus & idiomatibus huiusmodi vtatur. Iam autem operæpretium, vt dicatur causa, quare non redierit hæc avis. Fortassis avis illa, vt est immunda, quum desissent aquæ incidit in cadauera hominum & brutorum, quibus inuento sibi cōgruo cibo, insedit. Quod etiam ipsum nō paruum bonæ spei argumentum fuit iusto. Quod si minus, & neq; consolationem inuenisset aliquam, reuersa vtiq; fuisset. Postea iustus meliore spe concepta, emisit columbam, auem mitem & familiarem, quæ miram præ se fert sapientiam, & non nisi seminis bus pasci solitam, ex puris est auibus. Et emisit, inquit, post illum columbam, vt videret num cessasset aqua a facie terre. At columba non inuenta requie pedibus suis, rediit ad ipsum in arcē: quia aqua erat super omnem faciem terre.] Par est vt hic discquiramus quomodo quū supra dixerit scriptura sancta, quod cacumina montium fuerint visa: nūc dicit, quod columba, nō inuenta requie, ad ipsum in arcam redierit: quia aqua erat super omnem faciem terre. Diligenter legamus quid sit dictum, & sclemus causam. Non enim simpliciter dixit, non inuenta requie: sed apposuit, pedibus suis, vt doceat nos, quod licet desierant ex parte aliqua aquæ, & cacumina montium apparuerint, sed adhuc ob abundantia aquarū etiam cacumina plena erant. Et ideo columba nondum stare, neque conuenientem sibi cibum inuenire valens, reuersa est, reditu suo docens iustum, esse adhuc magnam aquarum copiam. Et extenta, inquit, manu, accepit illam, & introduxit illam ad se in arcam.] Vidisti quanta avis gratitudo, quomodo rediens iustum docuit, vt aliquātisper adhuc longanimitatem habeat? Ideo & sustinens, inquit, adhuc septē dies, emisit columbam ex arca, & reuersa est ad ipsum columba ad vesperam, & habuit solum oliuæ siccum in ore suo.] Non absq; ratione, neq; temere ad iunxit, ad vesperam: sed vt discamus, quod tota die fuerit

X

pasta,

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

paſta, & inuento ſibi conuenienti cibo, ad veſperam
reſcit, in ore ferens ſiccum folium oliuæ. Animal eſt
miſe, & noſtra familiaritate gaudens, & idcirco re-
diit, & ſiccæ oliuæ folio multum ſolati iuſto attulit.
Sed ſi quis fortè dicat: Et vbi inuenit folium oliuæ?
Totum hoc factum eſt diſpenſatione diuina, et quod
columba inuenit, & quod ore receptum ad iuſtum re-
diit. Alioquin & arbor hæc ſemper virens eſt, & ve-
riſimile eſt quod quum aquæ redierint, arbor hæc ad
huc habuerit foliorum comam. Et vt cōtinuit, in-
quit, adhuc ſeptem dies, emiſit columbam, & nō ad-
reſcit vt ad illum rediret. Vide quomodo iuſtus in
omnibus conſolationem iuſtam accipit. Nam vt bo-
na ſpe recreatus eſt, cum rediret, & oliuæ folium in
ore ferret: ita & nunc cum egreſſa non redit, maximū
illi indicium fuit, quod ſufficientem inuenerit reſor-
tillationem, & aquæ in vniuerſum deſierint. Et hoc
ita eſſe, audi ex ſequentibus. Et factum eſt, inquit,
in vno & ſexcenteſimo anno vitæ Noë, primo men-
ſe deſecit aqua à facie terræ. Et reuelauit Noë tecū
arca quod fecit, & vidit quod deſecit aqua à facie
terræ. Iterum hic me inuadit ſuſpor, vt admirari co-
gar iuſti huius virtutē, & dei miſericordiam. Quo-
modo enim (dic mihi) poſt tantum tempus, vt ſe æ-
ri commiſit, & oculos ad cælum ſpectandum inter-
dit, nō captus eſt oculis & excæcatus? Scitis enim be-
ne quod ſolet hoc contingere hominibus, etiam ad
paruam diei partem in tenebroſis caliginofiſq; locis
habitantibus, quum ſubito in lucis fulgorem aſpice-
re volunt. Iuſtus autem ille anno integro, & tot men-
ſibus in arca, quaſi in tenebris agens, etiā nunc viſo
lucis iubare, niſil tale expertus eſt. Dei enim gratia
erat, & patientia ab ea illi conceſſa, quæ etiam corpo-
ris ſenſus firmiores reddiderat, & potentiores q̃ qui
à corporalibus neceſſitatibus vincantur. In menſe
autem ſecundo arefacta eſt terra, vigefimo & ſepti-
mo die menſis. Nō abſq; ratione tantam diligentiā
facit diuina ſcriptura, ſed vt diſcamus q̃ primo die
anni

HOMILIA VIGESIMASEXTA 174

anni illius completio fuerit facta, quod monſtretur iu-
ſti patientia, & totius orbis purgatio facta. Poſtquā
quaſi ab inquināte quodam abluta eſt omnis creatu-
ra, & depoſuit omnem maculam, quā ex humana cō-
traxerat malitia, faciesq; ei pura reddita eſt: tunc deni-
que præcipit, vt iuſtus ex arca exeat, liberq; à graui
illo carcere fiat, & inquit: Dixit Dominus Deus
ad Noë: Egreſcere tu, & vxor tua, & filii tui, & vx-
res filiorum tuorū tecum, & omnes beſtiæ quęcumq;
ſunt tecum, & omnis caro à volatilibus vſq; ad peco-
ra, & omne reptile quod mouetur ſuper terram educ
tecum, & creſcite & multiplicamini ſuper terram.
Expende hic dei bonitatem, quomodo per omnia iu-
ſtum conſolatur. Nam quia imperauit illi, vt exiret
ex arca ipſe & mulier, & filii, & vxores filiorum, &
beſtiæ omnes: vt ne & iſtuc ipſum mœrorem aliquē
ei afferret, & anxium relinqueret cogitatem quomo-
do in ſolitudine eſſet futurus, tantam terre latitudinē
ſolus inhabitans, nullo iam alio viuente: ideo poſt-
quam dixit, Egreſcere & educ tecum: addit, Creſcite
& multiplicamini ſuper terram. Vide quomodo iu-
ſtus ille denuo ſupernam accipit benedictionem, quā
ante tranſgreſſionē acceperat Adam. Nam ſicut quan-
do ille formatus eſt, audiuit, & benedixit ei Deus, di-
cens: Creſcite & multiplicamini, et dominemini ma-
riſta & illi nunc dicitur, Creſcite & multiplicamini
ſuper terrā. Quippe ſicut ille origo & radix fuit om-
nium qui nati ſunt: ita & iuſtus hic ſermētum quoda-
dam, origo & radix eſt omnium qui poſt diluuium
fuere: & hinc poſtea humanæ conſtitutionis princi-
pium fuit. Creatura quoq; omnem ſuū accepit orna-
tum. Et terra ad ferendos fructus idonea fit, aliaq; oīa
quæ propter hominis miniſteriū ſunt condita. Et
egreſſus eſt Noë, inquit, & vxor illius, & filii illius,
& vxores filiorū illius, & oēs beſtiæ, & omnia peco-
ra, & omne volatile, & omne reptile quod mouetur
ſuper terram, iuxta genus ſuum exierunt ex arca.
Poſtquam accepit mandatum à Domino & benedi-

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

ctionem dicentem, Crescite & multiplicamini in terra
ex arca cū aliis omnibus. Et posthac in tota terra so-
lus vivebat iustus ille cum vxore, filiis, & vxoribus
illorum. Mox autem vt egressus est, suam declarauit
gratitudinem, tam pro iis quæ præterierant, quàm
quæ futura erant, gratias Domino referebat. Verum,
si placet, ne sermo fiat prolixior, reseruabimus in diē
posterum, quæ ad gratitudinem iusti pertinent, mis-
sum hic facientes sermonem: & obsecrantes vestram
charitatem, vt continuo beatum tantum in memo-
ria vestra geratis, & illius virtutis pulchritudinem
bene discatis, quod melius eū imitemini. Animaduerte
enim obsecro, quantus virtutis illius thesaurus, quia
per tot dies nunc de illo disseruimus, & nondum su-
nem imponere narrationi potuimus eorum quæ de
illo polliciti sumus. Quauis autē & nos, & qui nos
sequuntur, multa de illo dicere possumus, nondū ta-
men totum dicere poterimus. Tanta res est virtus.
Porro si & nos naturam nostram sic docere volueri-
mus, poterit ad naturæ imitationem & ipsa induci.
Nam si ille qui in medio tot molestiarum iactatus,
neq; habens familiarem aliquem, in tantum virtutis
fastigium peruenisse inuentus est: quæ nostra erit ex-
cusatio, quum nec talia nobis sint præpedimenta, &
negligentes sumus ad bona operæ? Nolo enim dicas
mihi solam illam quingentorum annorū vitam quæ
do subsannabatur et irridebatur, versabaturq; in me-
dio flagitiosorum: sed & annum illum narra, quem
totum in arca transiit, qui sanè conferendus mihi vi-
detur toti tempori superiori. Tantam ibi afflictionē
ferre cogebatur iustus ille, in tanta existens angustia,
& neq; auram recentem captare valens, & ferarum
brutorumq; conuictū ferens: qui & in omnibus men-
tem suam solidam declarabat, & voluntatem flecti
nesciam, & fidem erga Deum, per quam facile & le-
uiter omnia sustinebat. Atq; idcirco, quoniam quod
suum erat totum afferebat: & eorum quæ Deus dat,
abunde potitus est. Quauis enim multam ferret in
arca

NOMILIA VIGESIMASEXTA. 155

arca angustia, attamen terribilem tempestatē, & com-
munem omnium interuersionem effugiebat. Et pro-
pterea post angustiam illam & intolerabilem carce-
rem, securitatem & quiescem adeptus est vnā cum di-
uina benedictione. Et iterum suā gratitudinem ope-
ribus indicauit, & vbiq; inuenies primatū illum ob-
tinere. Nam sicut per aetatem primam omnem virtus
tem sectatus est, & a vitis se alienauit, quibus qui
tunc vivebant, infecti erant: vnde neq; poenarum par-
ticeps fuit, & cum aliis omnes suffocarentur, ipse so-
lus seruatus est: ita quia fidem quoq; habuit, & cum
gratiarum actione suam in arca habitationē tulit, ite-
rum diuina dona copiose illi concessa sunt. Et quum
egressus ex arca, & in pristinum statum restitutus es-
set, statim benedictionem consequutus, & iterum so-
litam præ se tulit gratitudinē, factaq; gratiarum actio-
ne etiam tunc maioribus beneficiis diuina gratia ip-
sum cumulauit. Mos enim diuinæ misericordiæ est,
vt si nos tenuia quædam & vilia obtulerimus, si ta-
men offerimus, multa liberalitate nos remuneret. Et
vt discas, quanta sit humana tenuitas, & quanta Dei
magnificentiā. Nam si voluerimus offerre, quid am-
plius offerre possumus, quàm quicquid verbis gratias
referimus? Ea sanè quæ ipse exhibet, opere præstat.
Quam imparia autem sunt verba & opera? Et Do-
minus nullarum rerum indigus est, nullaq; rerum nos-
trarum eget quàm verbis: atq; hanc ipsam in sermo-
nibus gratiarum actionem exigit, non quod ea ipse
opus habeat, sed vt nos doceat gratos esse, & agnos-
cere tantorum bonorum suppeditatorē. Et illam ob-
causam Paulus quoq; scribens, dicebat: Grati estote.
Nihil sic requirit à nobis Dominus, vt istucipsum.
Proinde ne simus ingrati, neq; dum operibus bonis
occupamur, grauemur offerre Domino verbis nos-
tris gratiarum actionem: redundat enim lucrum in
nos. Quod si de primis grati fuerimus, cum eo quod
maiora nanciscimur etiam fidutiā nobis magnam
comparamus. Vnum hoc obsecro, singulis diebus &
X 3 horis

Col. 3.6

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

horis supputemus nobiscum, nō communia tantum beneficia quæ toti nature omnium opifex cōtulit, sed & priuata & quotidiana, & quæ ignorātibz nobis confert, propt̃ his gratias agamus. Quandoquidē pro salute nostra sollicitus, multa etiam in nos nescios beneficia collocat, sæpe ita & ē periculis eripit, atque alia beneficia præstat. Fons enim est misericordiae, sua fluente semper humano generi profundens. Igitur si hæc cogitamus, operamq; damus vt & pro primis suis donis gratias offeramus Domino, & pro posterioribus, dum nos non videmur indigni suis beneficiis, statim vitam egregiam instituemus, & malitiae periculum effugiemus. Beneficiorum enim memoria, idonea nobis est magistra ad vitā virtute prædicam, nō relinquens nos in torpore obliuionemq; incidere, & malum sectari. Mens sobria et vigilans, non solum quum feliciter res succedunt, sed etiam quando præter sententiam nostrā omnia aduersa eueniunt, non minus gratiam agit, nihilq; ex rerum vicissitudine remissior fit: sed magis roboratur, & ineffabilem domini misericordiam considerat, qui quæ si industrius mercator aliquis rebus aduersis, etiam si hoc intelligere non possumus, suam declarat prouidentiam. Igitur sic & nos omnia nostra faciamus, vt qualitercunq; cadant, vnicum nostrum opus sit continuū pro illis gratias agere. Hac enim ratione a brutis differimus, vt laudemus, celebremus, glorificemus iugiter Dominum omnium conditorem. Eapropter & animam nobis inspirauit, & linguam dedit, vt sua in nos beneficia animis percipientes, Dominum agnoscamus. Nam si homines, cum quibus eadem est natura nobiscum, paruum aliquādo nobis beneficium præstiterint, expectant a nobis gratitudinem, nō ob nostram gratitudinē per se, sed vt ipsi inde celebriores fiant: quanto magis id nobis faciendum in iis quæ a deo accepimus, qui hoc solum ob nostrā vtilitatem vult fieri: Et sicut quum grati sumus hominibus qui nobis bene fecerunt, clariore reddimur: ita & si in Deum

HOMILIA VIGESIMASEXTA. 156

Deum fuerimus grati, nos ipsos illustriores facimus. Quoniā non vt nostra celebratione opus habens, hoc fieri vult: sed vt quicquid id lucri est iterum ad nos redeat, & dignos faciamus nos ipsos maioribus subsidiis. Quauis autem non possumus id facere, vt dignum est. Vel quomodo hoc fieri posset, quā tam fragiles natura simus? Et quare dico humanam naturā ipsā etiā incorporeā, & inuisibiles virtutes & principatus, et potestates, & Cherubim, vt dignus est, glorificare illum nō possunt, etiam si iuxta vires suas gloriam illi offerant. Nihilominus iustum fuerit pro viribus gratiarum actionem offerre, & indefinenter glorificare Dominum nostrum, & per benedictionē crebram, & per vitam optimam. Ista enim est clarissima dei magnificatio, quādo per innumeras linguas glorificationē offerimus. Nam qui virtute præditus est, facit vt omnes qui intuentur eum, dominum suum laudent: & glorificatio hæc ei qui occasione præbuit, magnam & ineffabilem Dei misericordiā conciliat. Quid igitur nobis beatius foret, si glorificaremus nō solum nostris linguis bonū Deum, sed & proximos quoque, vt nostro nomine eum glorificent, incitemus: Tantum enim virtutis robur est, vt innumeris linguis conditorem laudare queat. Dilecte, nihil vti que vitæ virtutis studiosæ comparari potest. Vnde & Christus dicebat: Luceat lux vestra coram hominibus, vt videāt vestra bona opera, et glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Vidisti quomodo lumen, quum apparuerit, dispellit tenebras: ita & virtus, si conspicua fuerit, & malitiam effugat, & erroris tenebras abigit, mentemq; videntium excitat ad Deū glorificandū. Quocirca satagamus, vt sic luceāt opera nostra, quō & Dominus noster glorificetur. Hæc autem dixit, non vt ad ostentationem aliquid faciamus: sed vt diligenter, & vt sibi probatur, vitā agamus, non blasphemix cupiam locum concedentes: sed bonis operibus in laudem Dei prorumpere facientes omnes qui nos vident. Tunc enim, tunc

Mat. 5. b

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

sp̄s nobis gratiam maiorem conciliabimus, & p̄nam effugere, bonisq; ineffabilia adipisci poterimus gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum patre & spiritu sancto simul sit gloria, imperiū, honor, nunc & semper, et in secula seculorū, Amen.

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA.

Vidisti heri misericordis Domini bonitatē, quomodo ex arca iustum, & tristi illo & molesto carcere liberauit, & patientiam illius remuneravit, dicens: Crescite & multiplicamini: Discamus hodie q̄ beneuolus, & quā grata animæ fuerit Noē, & vnde ipse sibi multo vberiores Dei erga se beneuolentiam elicuerit. Nam quando Deus talem aliquem videt, qui gratus est de prioribus, largius & cumulatius sua dona in illum profundit. Demus igitur & nos operam, vt gratiarum actiones pro virili Domino offeramus, pro donis quæ ab eo pridem nobis prestita, vt & maiora inde consequamur, & non obliuiscamur Dei beneficia in nos collocata: sed semper ea in mente nostra versemus, vt ad continuam gratiarum actionem mentem nostram compellant, tamen si tot sint vt mens nostra non sufficiat ad comprehendendum & enumerandum magnam, quæ nobis contigit, illorum vbertatem. Quomodo enim quis cogitare sufficeret ea quæ in nos iam sunt collata, quæ item promissa, quæ & quotidie conferuntur: quod ex nihilo produxit vt essemus, quod corpus & animam dedit, quod rationales nos formauit, quod aërem respirationi concessit, quod creaturam omnem propter humanum genus produxit: quod ipse quidem ab initio voluit hominem in paradiso vitam agere citra omnem dolorem & laborem, & nihil minus habentem angelis & incorporeis illis virtutibus, existentem in corpore, & corporalibus necessitatibus non obnoxium? Deinde quando ob negligentiam deceptione diabolica per serpentem alata supplantatus fuit, neque sic relinquens eum qui peccauerat, bene fecit prauaricatori: sed & per

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA.

157

illatp̄a per quæ punierat, sicut heri diximus, excellentem suam misericordiam declarauit. Atq; multas alias innumeras beneficiorum species in illum collocauit. Et postea procedente tempore, & crescente genere, ac in omnem malitiam virgente: quia videbat incurabilia esse vulnera, operatores malos, quasi fermentum quoddam inutile aboleuit, relicto iusto illo, qui radix & origo fieret generis humani. Et videret, quantam erga iustum illum declaret liberalitatem, totum humanū genus ab eo & filiis eis instaurando. Et electos deinceps Patriarchas præceptores dedit reliquo hominum generi, qui sua virtute omnes nos instruere, & quasi medicos qui ægrotantes curare possint. Et interim eos in Palestinam, interim in Ægyptum deducit, simul & seruorum suorum patientiam exercens, & suam virtutem clariorem monstrans, mansitq; semper in eodem modo humanæ salutis curam gerens. Monstrauit Prophetas, & per illos signa & prodigia fecit. Postea, vt succinctius dicamus, quæadmodum, enim maris fluctus, quāuis cogamur, enumerare nunq̄ poterimus: ita neq; beneficiorū Dei quæ in nostram contulit naturam, varietatem. Tandem vbi vidit post tantā suam prouidentia ad huc multa & ineffabili misericordia indigere humanū genus, & nihil profecisse vel Patriarchas, vel Prophetas, vel signa admirabilia, vel pœnas, vel admonitiones illas quotidie adhibitas, & captiuitates illas, vna alteri superueniente: quasi miseratus genus nostrum, misit ad nos animarū corporumq; medicum vnigenitum suum filium, ex paternis suis sinibus exurgentem: fecitq; suscepta serui forma, & Virgine nasci & nobiscum conuersari, & omnia nostra ferre, vt genus nostrum peccatis oppressum iacēs, à terris in cœlum subuehere possit. Et hoc obstupescens tonitruum filius, consyderansq; charitatis diuinæ excellentiam, quam erga genus nostrum declarauit, clamabat & dicebat: Sic enim dilexit Deus mundum. Vide quanto miraculo plena hæc dictio: magnitudine expendens,

X;

quam

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

quam dicturus erat, exorsus est. Sic dilexit. Dic igitur nobis beate Ioannes, quomodo fieri dic mensurā, dic magnitudinem, doce nos excellentiam. Sic enim dilexit Deus mūdum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Vidisti causam aduentus filii hāc esse, vt per fidem in illum ii qui perituri erant, salutis occasionem inuenirent? Quomodo cogitavit quis magnam & admirabilem illam, & quæ omnem rationē vincit, liberalitatem, qua naturæ nostræ per donū baptismi, omnium peccatorū nostrorum remissionem donat? Et quid dico? neq; mēs sufficit, neq; sermo valeat cætera enumerare. Nam quantumuis dixerō, multo plus prætereo. Iam quis poenitentiae viam cogitauerit, quā humano generi nostro ob ineffabilem misericordiam suam concessit? & post baptismi gratiā, mirabilia illa mādāta, per quæ, si vellemus, possemus gratiam nobis conciliare? Vidisti dilecte abyssum illius beneficiorum. Vidisti q̄ nunc numerare coepimus, sed nondum multitudinem dicere potuimus. Quomodo enim humana lingua, quæ a deo nobis facta, pertractari possent? Et licet tāta ac talia sint, multo maiora & ineffabilia sunt beneficia, quæ in futuro seculo per virtutū viam incedētibus, & hinc multis grantibus daturū se promissit. Quorum magnitudinē vt paucis verbis nobis cōmendaret beatus Paulus, inquit: Quæ oculus non vidit, & auris nō audiuit, et in cor hominis nō ascenderunt, præparauit Deus iis qui diligunt se. Vidisti dona excellentiæ? vidisti beneficia illius omnem cogitationem transcendētiæ? In cor hominis non ascenderunt. Si igitur volumus superputare, & pro virib⁹ nostris gratias agere, poterimus multo maiorem illius gratiam nobis conciliare, & ad virtutem magis idonei fieri. Memoria enim beneficiorum Dei sufficiens est, quæ ad virtutum labores nos adhortetur, & præparet vt presentia omnia despiciamus, & vti qui tanta in nos beneficia contulit adhaeramus, amorem in illum singulis diebus augeri declar

1. Cor. 2. c

ROMILIA VIGESIMASEPTIMA.

158

deklarantes. Hinc etenim beatus iste scām Dei gratiam sibi conciliauit, quia de prioribus valde gratus fuit. Sed vt manifestior vobis ille sermo fiat, operæ pretium est, vt initium eorum quæ hodie lecta sunt, charitati vestræ proponam. Nam postquam ex arca exiuit iuxta mandatum domini cum filiis, & sua vxore, & vxoribus filiorum suorum, & omnibus feris et volatilibus: & accepit post egressum a Deo benedictionem illam, tantum sibi afferentem solatii, & dictionem: Crescite & multiplicamini: docens nos scripturā iusti gratitudinem dicit: Et ædificauit Noë altare, & accepit de omnibus pecoribus mundis, & de omnibus volatilibus mūdīs, & obtulit holocaustum super altare.] Consydera iterum diligenter charissimi me ex presentibus verbis, quomodo in natura nostra conditor omnium in seuit certam virtutis scientiam. Vnde enim, dic oro, iusto venisset? Nullus erat alius, quē videbat, vel a quo discebat. Sed sicut principio dixi, Abel ille Protoplasti filius a seipso cōmonitus, magna diligentia oblationem perfectissime vtiq; nunc & iustus ille, sua voluntate & arbitrio sano, quātum humanis viribus potuit, cēsuit domino per sacrificia gratiarum actionē offerendam. Et vide ipsum quanto studio operatur omnia. Neque enim amplo opus habebat ædificio, neq; templo, neq; domo admirabili neq; alio quopiam. Sciebat enim, sciebat certō quōd mentem solam requirat dominus, & extructo tumultuaria opera altari, cum accepisset ex iumentis mundis, & ausibus mundis, holocaustū obtulit, suæq; voluntatis gratitudinem quanta potuit facultate ostendit; quam approbans misericors Deus, & voluntatē coronauit, & iterum suam liberalitatem erga illum declarauit. Dicit enim scriptura: Et odoratus est Dominus odorē fragrantiae.] Vide, quomodo animus offerentis fumum & nidorem, & omnem quæ inde nascitur in suauitatem, multa fragrantia impleuit. Idcirco & Paulus dicebat, scribēs q̄ bonus odor Christi sumus, & iis qui saluantur, & iis qui pereūt: & iis quidem

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

quidem odor mortis in mortem, illis autem odor vite in vitam. Odorem fragrantiae. Ne offendatis verbo crassiore: sed huius verbi attemperationem tuae infirmitati ascribe. Intellige hic quod accepta fuerit Deo oblatio iusti, ut & per res ipsas sciatur dum nullius indigere, & quod propter nihil aliud haec fieri permittit, quam ut gratitudinem ad omnes adduceret. Et propterea concessit ut igni consumerentur: ut ex iis quae sunt, discant etiam ii qui offerunt, quod omnia propter suam utilitatem fiant. Quare autem, dic oro, haec fieri omnino permittit, & in hoc nostrae infirmitatis habetur ratio: Quia enim homines paulatim a vero Dei cultu defecturi erant, et proprios Deos effecturi, quibus sacrificia immolarent, prius voluit ut sibi dona offerrentur: quod vel sic a proposito depelleret pernicioso, errore illiciendos. Et quod haec omnia indulta & concessa sint ob nostram infirmitatem, attende quomodo postea tempore procedente, voluit circumcisionem pro lege statui, non quod ad animae salutem perficere haec possit aliquid: sed ut hoc gratitudinis indicium, quasi signum & sigillum circumferrent Iudaeorum pueri, & ne liceret eis commisceri gentium commixtionibus. Hinc beatus Paulus signum hoc vocat, dicens: Et signum dedit circumcisionem sigillum: nam ad iustitiam ipsa nihil conducit. Ecce & hic iustus, nondum statuta circumcisione, ad eandem peruenit virtutem. Et quid dico? Ipse Patriarcha Abraham priusquam circumcisionem acciperet, iustificatus est. Nam ante circumcisionem, inquit, Et credidit Abraham Deo, & imputatum est illi in iustitiam. Quid igitur superbis Iudae in circumcisione? Disce, quod ante hanc fuerunt iusti multi. Etenim Abel fide oblationem fecit, quemadmodum & Paulus dicit: Fide uberiorem hostiam obrulit Abel Deo quam Cain, & Enoch translatus est. Et Noe ob multam iustitiam tempestatem illam grauissimam effugit. Et Abraham ante hanc ob suam in Deum fidem praedicatus est iustus. Sic ab initio per fidem humanum genus salutem affectum est. Sane propterea permittit misericors deus

sacris

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA. 159

sacrificia sibi offerri, ut quoniam natura nostra imperfectius se habebat, simul & suam gratitudinem declarare, & idolorum perniciosum cultum effugere posset. Nam cum tantum nobis permiserit Deus, multi tamen a ruina sibi non cauerunt: si hoc non fuisset factum, quo pacto quis damnum hoc effugisset? Et odoratus est Dominus Deus odorem fragrantiae. At non ita est de ingratis Iudaeis: sed quomodo, audi Prophetam dicentem: Thymiam in abominationem mihi est: quasi ostendat voluntatis offerentium malitiam. Quemadmodum hic iusti virtus fumum & nidorem fecit odorem fragrantiae: sic apud illos offerentium nequitia, bene olens thymiam in abominationem conuertit. Igitur ubique studeamus mentem asserere incorruptam. Ista enim causa est omnium bonorum. Bonus enim Dominus non consuevit attendere ad ea quae a nobis fiunt, sed ad internam mentem, a qua, ut haec faciamus, impellimur. Et ad hanc spectas, vel approbat ea quae a nobis sunt, vel auersatur. Itaque siue precemur, siue ieiunemus, siue eleemosynam faciamus (illa enim sunt spiritalia nostrae hostiae) siue aliud spirituale quoddam opus facimus, hoc faciamus bona mente incitati: ut & laboribus dignam referamus coronam, quauis esset perabsurdum, laborem non sustinere, & retributione fraudari, quando non contra leges ab illo nobis datas virtutem exercemus. Fieri autem solet ob magnam Dei misericordiam, ut opere nondum completo, coronam quis accipiat a sola pia mente. Et ut ut hoc discas, aduerte obsecro hoc in eleemosyna. Nam si quando vides facientem in foro, & extrema inopia detentum, & condoles mente in coelum sublata, quae gratias agat Domino, tum propter ea quae tibi concessa sunt, tum propter inopis patientiam: etiam si non possis explere & soluere illius famem, propter mentem piam, consummatam recipies mercedem. Et ea de causa Dominus quoque dicebat, Si quis potauerit calicem aquae frigidae vnum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Num quid propter

lo aquae

Rom. 4. b

Heb. 11. a

IN CAP. GENESIOS OCTAVVM

Jo aqua frigida tenuius: sed animus pius mercedem inde sibi conciliat: hoc & in opposito inuenimus.

Operapretium enim est, vt de ijs loquamur charitati vestre, quod vobis hac tenentibus, maius gratitudinis studium sit. Audi enim quid dicat Christus: Quid spectat mulierem ad hoc vt concupiscat eam, iam adulteratus est eam in corde suo. Vides & hic iterum malam mentem sequi condemnationem, & ob inconsideratum intuitum, quasi cōpletum esset opus peccati nam inferri. Itaq; cum hac scimus, vnde quaq; mentē nostram bene muniamus, vt per eā fiant accepta quae facimus. Nam si fumum & nidore fecit fieri odorem suauolentiae: quid non ē spiritualibus nostris faceret cultibus, & quam non gratia cœlitus nobis procuraret? Et odoratus est, inquit, dominus Deus odorem fragrantiae. Vidisti quae fecerit iustus, quomodo, quantum ad externū spectaculum pertinet, rem parauit: quantum autem ad animum, permagnam attende autem & vltra immensam misericordis domini bonitatem. Et dixit dominus Deus in mente sua:

Non adificiam vltra vt maledicam terrae propter opera hominum, quia incumbit mens hominis interitum in mala opera a iuuentute. Non igitur adificiam vt percutiam oēm carnē viuētē sicut feci, vltra omnibus diebus terrae. O magnum beneficentiae pondus, & plurimam misericordiae magnitudinem, & ineffabilem tolerantiae excellentiam. Et dixit dominus Deus in mente sua. Iterū humano more loquitur, & quasi ad nostrum genus: Non adificiam vltra vt maledicam terrae propter opera hominum. Et de Protoplasto dicebat, quum illi malediceret: Spinās & tribulos oriri faciet tibi: & de Cain similiter. Quia autem nunc communem omnium inuexerat interitum, vt consolationem det iusto, & fiduciam ei addat, ne forte cogitet apud se, quae vtilitas factae benedictionis, quod dixit: Crescite & multiplicamini: cum iterum vbi multiplicati fuerimus, pereundum sit nobis. Nam olim & ad Adam dixerat: Crescite & multiplicamini: & sua

perue

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA. 180

peruenit tamen diluuium. Vt ergo ne cogitando secundum talia in perpetuo angore esset, vide misericordiam Domini. Non adificiam, inquit, vltra maledicere terrae propter opera hominum. Vide quomodo assignauit, quod propter horum malitiam maledictionem terrae inuexit. Deinde vt ne putemus quod ideo hanc promissionem fecerit, quia ipsi iam in melius se conuerterint, inquit: Quia incumbit mens hominis interitum in mala opera a iuuentute. Rara misericordiae species. Quia, inquit, incumbit mens hominis diligenter in mala opera a iuuentute. Propter hoc, inquit: Non vltra adificiam vt maledicam terrae. Ego enim, inquit, quae ad me pertinet, semel atque iterum exhibui. Quia autem video malitiam ita incrementum, promitto me non vltra maledicturum terrae. Deinde ostendens suae misericordiae magnitudinem: Non adificiam igitur vltra vt percutiam omnē carnem viuētem, sicut feci, omnibus diebus. Vide obsecro, quam consolationem adfert iusto: imo non iusto tantum, sed et propter suam bonitatem etiam vniuerso hominū generi post illum futuro. Nam quod dicit: Non adificiam igitur vt percutiam omnem carnem viuētem: & quod dicit: Sicut feci: item quod dicit: Omnibus diebus, per hoc nobis demonstrare vult, quod non sit vltra tale diluuiū venturum, & quod neque talis hominū cōmunis interitus totum orbem inuadet. Deinde etiā indicat beneficentiae suae perpetuitatem. Omnibus enim, inquit, diebus. In oīa secula promitto me non inducturum huiusmodi indignationem, neque facturum tantam confusionē & interitum temporum & qualitatum aeris. Ideo subdit: Sementis & messis, frigus & aestus, aestas & ver, dies & nox non requiescent. Immobilis, inquit, erit haec ordinatio: terra nunquā desinet suppeditare quae hominum generi necessaria, neque cessabit proferre laborum & agriculturae retributiones, neque anni partes aliis versionibus mutabuntur: sed & frigus, & calor, & aestas, & ver in anni circulo erūt. Quia per diluuiū tēpus fuit confusio quaedā totius istius ordinis. Et ius

IN CAP. GENISEOS NONVM

CAP. IX.

Belustus ille in arca erat toto illo tēpore, quasi continua nocte. Neq; nox, neq; dies suum retinent cursum, sed ad vsq; seculi consummationem immotum illorum permanebit ministerium. Vidisti dignam consolationem, quæ potuit iusti mētem refocillare: vidisti qualem retributionem acceperit iusti gratitudo. Sed & ex sequentibus iterū audi ineffabilem liberalitatem. Et benedixit, inquit, Deus Noë, & filios illius, & dixit eis: Crescite & multiplicamini, & implete terram, & dominemini ei. Et tremor timorq; vestri erit super omnes bestias terræ, & super omnes volucres cœli, & super omnia quæ mouentur super terram, & omnes pisces maris in manus vestras dedi. Et omne reptile quod est viuens, vobis erit in cibū. Quasi herbarum dedi vobis omnia. Veruntamen carnem in sanguine animæ ne comedatis. Dignum est vti hic admiremur excellentem Domini dignitatem. Vide enim hic quomodo iustus ille iterum hic eandē benedictionem consequitur, quā olim Adam: & ablatam reuocat originē virtute sua, imō ineffabilis Domini misericordia. Nam sicut de illo dicebatur Crescite & multiplicamini, & dominemini terræ, & imperate piscibus maris, & reptilibus, & volatilibus, & feris, sic nūc inquit: Et tremor & timor vestri erit super omnes bestias terræ, & super omne, inquit, reptile quod est viuens, vobis erit in cibum. Quasi herbarum dedi vobis omnia. Veruntamen carnem in sanguine animæ ne comedatis. Attende eandē regulam, quæ aliter seruanda tamen. Nam vt Protoplasto dictum est, postq; ei traditum est dominium super omnia, vt frui possit omnibus quæ sunt in paradiso, abstineret tantū ab vnico ligno: ita & hic post benedictionem, & postq; terribilis factus est bestiis, & sub manus eius venerūt aues & volatilia, inquit: Omne reptile viuens vobis erit in cibum: vt olera herbarum vobis dedi omnia. Hic est initium edēdarum carnis: non vt nos ad vētris ingluuiem paret & instruat, sed quia ex ipsis erat Noë sacrificaturus, & Deo gratias acturus.

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA.

161

acturus, vt ne videamur quasi ab execratis abstinerere: idcirco edendi facultatem concedit, & valde securos reddit. Quasi olera herbarum vobis dedi omnia. Dein sicut de Adam dictum est, vt de vno ligno ex omnibus non ederet: ita hic dictū est, cum illi omnia valde licenter permissa sunt. Veruntamen carnem in sanguine animæ ne comedatis. Quid est caro in sanguine animæ? hoc est suffocātū. Brutū enim anima sanguis est. Quia igitur sacrificia perfecturi erant ex brutis, quasi doceret illos, dicens: Quia sanguis mihi segregatus est, vobis caro. Hoc autem facit ideo, vt primis illis tēporibus cōprimat illorum impetum, et propensionem ad homicidia. Et q; hoc sit verū, quia per hoc eos magis pios facere voluerit, audi quæ sequuntur. Etenim ipsum sanguinē, inquit, animalium vestrarum exquiram, de manu omnium bestiarum exquiram illum. Et de manu hoīs fratris exquiram animā hominis. Quid ergo? Animāne hominis sanguis est? Non hoc dicit, absit: sed humana consuetudine vsus est, quasi quis dicat alicui: Sanguinē tuum porto in manibus meis: hoc est, potestatem habeo interficiēdi te. Nam q; anima hominis nō sit sanguis, audi dicentē: Ne timueritis ab eis qui occidunt corpus, animam enim occidere nō poterūt. Et vide quantā fecerit diuersitatē. Qui effuderit, inquit, sanguinē hominis, pro sanguine eius effundetur: quia in imagine dei fecit hominē. Cogita obsecro, quantus hic terror verbo astructus est. Et si quod eiusdē naturæ est, inquit, nō te auocat, neq; a tā perverso conatu repellit naturæ cōmunio: sed etsi totus impie flagitiosus fraternū fœdus & cōpassionem nō agnoscis, cogita q; ad imaginē dei formatus est, & quantis eū Deus dignatus sit prerogatiuis, & q; omni creaturæ præfectus sit, & quiesces a mala voluntate. Quid ergo si innumeras quis patrauerit caedes, & tantum sanguinis effundat, quomodo dignam dabit poenā sanguinis effusio? Non hoc cōsydera homo, sed tale nō multo post accipiet corpus incorruptibile, quod poterit continuam

Mat. 20. e

Y

& ceteris

IN CAP. GENESIOS NONVM

& æternā poenam ferre. Illud item confydera, q̄ dīlī-
genter præceptum sit. Nam de homine, inquit: Ne ef-
fundas sanguinē: de brutis autem non dixit, ne effun-
das: sed, veruntamen carnē in sanguine animæ ne com-
medatis. Illic dicit: Ne effundas: hic, ne comedas. Vi-
des q̄ nihil molestum habeant eius leges: quomodo
leuīa & facilia mandata: quomodo nihil graue, neq̄
onerofum requirit a nostra natura? Dicūt aliqui, bru-
torū sanguinem, grauem, terrestrē, & multarū regni-
tudinū caussam, si comedatur. At nos propter prædi-
ctum sermonem magis piē philosophicū, & domini
mandatum id obseruare debemus. Deinde vt discas
quare tam diligenter hoc præceptū statuit, cohibens
hoīm cordis audas mētes, dicit: Vos autē crescite &
multiplicamini, & implete terrā, & dominamini ei.
Nō temerē & absq̄ causa dixit: Vos autē: sed quasi
diceret: Vos qui pauci, & in paruo numero, omnem
terrā implete, & dominemini ei: hoc est, dominium
habete & potestatem, & fructū. Vide obsecro dei mi-
sericordiā, quomodo prius magna beneficia donat, et
tandem vnicū & leue mandatū dat. Et sicut de Adā
dictū est, postq̄ ei concessit, vt habitaret in paradiso,
& tot ac tantis frueretur, tandem ei præcepit, vt ab
vnico ligno abstineret. Ita & hic, postq̄ promissit nō
vltrā talem se illaturū generalem stragē, neq̄ ita indig-
naturū: sed vsq̄ ad consummationem mundi immo-
ta permansura oīa elementa, ita vt quæq̄ suū cursum
& ordinem implerent: benedictionem autem ipsos cō-
sequuturos, donandosq̄ pristina super bruta omnia
potestate, ac carnīū esu securē permissio, tunc inquit:
Veruntamen carnem in sanguine animæ ne comeda-
tis. Ineffabilem liberalitatē præ se ferens, & tunc pri-
mum præcipit id quod inter homines nunquā fieri so-
let. Homines enim primū volunt ea quæ præcipiunt
opere cōpleri, magnāq̄ obedientia & beneuolentia
erga se vti subditos mandata suscipientes. Non ita se-
gerit cōmunis omnium dominus: prius enim benefa-
cit, & multitudine beneficiorū nostram naturam ad
se allic

HOMILIA VIGESIMA SEPTIMA.

169

se allicet, & postea imperat facilia atq̄ leuīa, vt facili-
tate mandatorū & beneficiis prioribus excitati, ad ea
implenda inducamur. Ne sēnt negligentēs simus
dilecti circa mandatorum obedientiam: sed beneficia
priora cogitantes, & mandatorum facilitatē, & præ-
miorum post impleta mandata promissam magnitu-
dinē, sobriiq̄ simus, & festinemus ad faciēda manda-
ta a Deo nobis tradita: & ne dimittamus vias quas
ad perficiendam animarū nostrarum salutem præscri-
psit, sed tēpore nostræ vitæ quod reliquū bene vti-
mur, & peccata abluamus, & in hac vita nobis fidu-
tiam quandā reponamus, maximeq̄ nunc cū adhuc
est relicta quadragesimæ pars. Negi enim paruos est
dierū numerus qui relinquitur, si voluerimus parū
per resipiscere. Hoc autem dixi, nō q̄ solum tanto tē-
pore opus habet peccatorū correctio, sed quia domi-
num habemus misericordem & benignum, & nō in-
diger magno tempore, tantum magno feruore & so-
brietate ad ipsum accedamus reiectis secularibus cu-
ris omnibus, & supernæ gratiæ innitiamur. Nam &
Niniuitæ tanta peccatorum multitudine aggrauati,
quia magnam & veram poenitentiam egerunt, non
indigebant ampliori q̄ trium dierū tempore ad pro-
uocandam Dei bonitatem, & irritandam quæ adue-
sum se lata erat sententiam. Et quid dico Niniuitæ?
latro in cruce neque vno die opus habebat. Et quid
dico, die vno neque breui hora. Tanta est Dei erga
nos misericordia. Nam vbi viderit voluntatis no-
stræ firmum propositum, & feruenti nos desiderio ad
se accedere, non retardat neque differt: sed accelerat,
suamq̄ solitam liberalitatem exhibens, dicit: Adhuc
loquente te, dicam: Ecce adsum. Itaq̄ & nos, si volu-
erimus in paucis diebus illis studiū specimen quodā
dam asserre, & ieiunii subsidio non abuti, & excussa
focordia continuis precibus placare dominū, calētes
profundere lachrymas delicta nostra sedulo cōfiteri,
et quasi medico proponere nostra vulnera et anima-
rum vlcera, nec abiscere quā ille dat medicinā, nec nō

Est. 63. b

IN CAP. GENESIOS NONVM

& alia quæ à nobis exiguntur afferre animo, inquit, conterere & cōpungi, eleemosynam dare largam, affectiones quæ mentem nostram inturbant refrenare: & ex anima eliminare: ita vt neq; ab diuitiarum cupiditate expugnemur, neq; iniurias illatas vindicare cupiamus, neq; hostiliter in proximum affecti sumus. Nihil enim oim Deus ita odit & auersatur, vt hominē ultionis audum, & in animo suo perpetuas seruātem inimicitias. Tantum enim eius peccati damnum est, vt misericordiā Dei reuocet, nec locum habere sinat. Quod vt sciatis, Euangelicam vobis parabolam refero. Ille decem milia talentorum debitor, remissionē omnium à domino cōsequutus, eo qd supplicabat & orabat. Dominus noster enim, inquit, misertus est eius & scēnus ei remisit. Vidisti misericordiā dominicā? Ille prociudit, supplicat, orat, vt longius sibi tempus præfiniatur. Longanimis esto in me, inquit, et omnia tibi reddā. Sed bonus dominus, misericors, nostri curam agens, supplicem bene volens, non solum quantum petiit, sed quantum ne cogitare quidem ausus fuit, dedit. Is enim ei⁹ mos est, vt vincat & præueniat petitiones nostras. Ita et hoc loco illo orante, vt seueritatem dominus remitteret, & promittente soluturū se omnia, dominus bonitate sua vincens nostra delicta, misericordia motus, inquit, Dimisit eum, scēnusq; totum ei dimisit. Vidisti quid seruum orauerit, & quantum ei dominus dimiserit? Vide iterum & serui insolentiam: debebat enim iuxta tantā misericordiā & inestimabilem beneficentiā sibi exhibitā, & ipse proximo fuisse cōpatientissimus. Verum ipse planē diuerso modo egit. Egressus enim, inquit, ille decem milia talentorum debitor & remissionem assequutus. Audite, obsecro, diligenter: nam quæ illi acciderunt, succedunt ad corripiendas animas nostras, & ad persuadendū, vt tollatur gravis ille morbus ē mente nostra. Hic igitur, inquit, egressus inuenit vnum ē conseruum suis, qui debebat sibi centum denarios. Vide quantum interest. Hic conseruus debebat centum denarios, ille do-

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA. 163

lic dominus erat qui repetebat decem milia talentorum. Nihilominus quia vidit supplicantem & orantem, dimisit. At iste apprehensum seruum strangulabat, dicens: Redde mihi si quid debes. Et quidnā cōseruus, qui supplicabat, dixit? Vide quomodo subinde Euangelista verbum, conseruus, versat nō temerē: sed vt discamus qd pares illi nihil differebant. Verum tamen debitor ei supplicabat eodē modo, vt ille anteā, domino: Longanimis esto in me, & omnia tibi reddam. Ille autem, inquit, egressus, coniecit hunc in carcerem, donec omne debitum sibi dinumeraret. O summam ingratitudinem: habebat adhuc in recentī memoria quanta dominus liberalitate secum egerat, neq; sic aliqua compassione motus est: sed prius quidē suffocabat, nunc verō in carcerem coniecit. Ceterum vide quid sit. Vt viderunt, inquit, conserui illius contristati sunt: & vt venerunt ad dominū, rem omnem manifestarunt. Non ille quidem qui ita malē affectus erat, aut quomodo potuisset ille qui in carcerem coniectus? Sed alii conserui, & qui nulla iniuria affecti, quasi iniuria affecti, ita moesti erāt, dominoq; quem accesserunt narrauerunt. Iam vide & domini indignationem. Tunc accersito eo, inquit, dicit: Serue male. Verē hic videre licet, quantum malorum sit iniuriarū reminisci. Quoniam cum decem milia talē lenta consumpsisset, nō vocauit eum malum: sed nūc quia conseruo crudelis fuit. Male serue, inquit, omne debitū illud remisi tibi, quia rogasti me. Vide quomodo declarat excellentem eius malitiam. Num alia quid amplius fecisti? inquit. Nōne paucula tantum verba dixisti, & suscepta petitione tua totum illud grande & indicibile debitum remissi? Nōne & te misereri oportebat conserui tui, sicut & ego tui volebam? Qua dignus eris venia? Ego dominus tantum pondus debitorum propter pauca illa nuda verba dimisisti: tu autem conseruo tuo, qui est eiusdem naturæ, non es misertus, neq; inflecti potuisti, neque recordatus eorum quæ à me tibi concessa, vllam compassio-

IN CAP. GENESIOS NONVM

nem prae te tulisti: sed inhumanus fuisti & crudelis, conseruq; misereri noluisti: idcirco tandem discea quantorum tibi ipsi malorum autor fueris. Et iratus dominus illi, tradidit illū tortoribus. Vide et nūc ipsum irasci ob inhumanitatem erga seruum, & seruū illum tradere; id quod prius non fecit cum tot debitorum reus esset, nūc fieri iubet. Tradidit enim illum tortoribus donec omne debitum redderet: donec, inquit, decē milia talenta, quae iam remissa erant, dinumeraret. Magna & ineffabilis dei misericordia, cum in se quidem peccatū est, ad nudas tantum preces totū remittit, cum autem in conseruū videt crudelē & inhumanum, suā reuocat liberalitatem, mōstrans illi re ipsa q; non tantū offensus fuerit, quantum dum se ipsum offendisset. Et sicut conseruum in carcerem cōiecit, donec debitum redderet: ita & ipse tortoribus traditur, donec quod debebat repēdat. Hāc de talentis & denariis non absq; causa diximus, sed de peccatis erat sermo, & delictorū magnitudine: vt discamus q; nos quātem infinitorum peccatorum poenas domino debentes, propter ineffabilem illius misericordiam remissionē ab ipso accipimus. Si vero erga cōseruos et proximos, & eos qui eandē quā nos naturam sortiti sunt, crudeles & inhumani fuerimus, & quae in nos cōmissa sunt non dimittimus, sed pro re frivola importuni fuerimus (quanti enim interest inter centum denarios, & decem milia talenta: tantū & inter ea quae nos in dominum, & ea quae alii in nos delinquerunt) tunc & nos in indignationem domini incidemus, & ea quae iam antea dimissa erant, soluere iterum in tormentis cogemur. Porro vt diligenter discamus parabolam hāc ob animarum nostrarum salutē dictam, audi quae inferuntur. Sic & pater vester celestis faciet vobis, inquit, si non vnusquisq; fratri suo remisierit e cordib; vestris delicta illorum. Magnū parabola: lucrum, modō attendere voluerimus. Quid enim tantum poterimus dimittere, quantum nobis a domino dimittitur? Et nos quidem si hoc voluerimus

Mat. 18. c

HOMILIA VIGESIMASEPTIMA: 164

mus conseruis remittimus, ipsi verō a domino remissionem accipimus. Et vide vt diligenter singula sunt dicta. Non enim dixit simpliciter, si non dimiseritis hominibus peccata: sed, si non vnusquisque fratri suo e cordibus vestris delicta illorum. Aduerte quomodo vult cor nostrum in quiete & tranquillitate esse, & mentem nostram a perturbationibus alienam, afectionibusq; omnibus liberam, plurimumq; nos erga proximum misericordiae studium declarare. Ee alio quoque loco iterum dicit: Si dimiseritis hominibus delicta illorum, dimittet & vobis pater vester coelestis. Ne igitur puremus aliud, dum benefacimus aliis, quā quod magnum quoddam beneficium apud illum deponamus. Nam ipsi sumus qui beneficio fruimur, & multum lucri inde nobis consistamus: sicut etiam si hoc non fecerimus, omnia non nihil eos habere poterimus, nobis ipsis autem intolerabilem gehennae poenam paramus. Idcirco, obsecro, vt cogitantes hāc, nunquam admittamus vt eorum qui nos contristarunt, vel alias offenderunt, iniuriā reminiscamur, vel inimico animo erga illos afficiamur: sed considerantes, quanta hoc nobis affert beneficia, & quantam ad Dominum fiduciam: & ante omnia, quod reconciliari cum iis qui nos iniuria affecere, peccatorum nostrorum assumptio quaedam est: festinemus & anhelemus ad hoc, maxime id lucri cogitantes, vt tam officiosi in eos simus, qui nos offendere, quā sumus in eos qui verē nobis benefaciunt. Nam si sapimus, non ita nobis prodesse poterunt qui candidi in nos sunt, dum illorum curam gerimus, atq; i per quos diuino fauore digni efficiamur, & peccatorū sarcinis exoneramur. Cogita, obsecro, dilecte, quāta sit virtutis magnitudo, & disce vel ex praemiis, quae propter illam vnuerſi dominus promissit. Nam quum dixisset: Diligite inimicos vestros, benedicite eis qui persequuntur vos, orate pro calumniantibus vos: quia sublimia sunt praecepta, summaq; verticē tangentia, inquit, vt efficiamini similes

Mat. 5. g

IN CAP. GENESEOS NONVM

Ies patri vestro qui in cœlis est: quia solem suum orti
ri facit super bonos & malos, & pluit super iustos &
iniustos. Vidisti, quantū homo potest, cui similis fiat,
cum non solum non vlciscitur eum qui offendit, sed
& pro eo orare studet. Ne igitur negligentia nostra
talibus nos fraudemus bonis, & præmiis quæ etiam
rationem transcendunt: sed modis omnibus honorū
operum nobis cura sit, cogaturq; & erudiatur mens,
vt pareat Dei præceptis. Nam propterea hanc admo-
nitionem & ego nūc feci, & parabolam in medium
attuli, & quanta sit boni operis magnitudo, & quā-
tum nobis inde luctum accrescat, vt cum adhuc tem-
pus est, si quis ex vobis est qui inimico in quempiā
sit animo, operam det, se reconciliet. At ne quis mis-
hi dicat: Semel atq; iterum orauī, & non assensit. Si
hoc synceriter facimus, non prius quiescamus, donec
multa sedulitate victoriā adepti, illū nobis con-
ciliemus, & a suis in nos inimicitis abducamus. Ne-
que enim illi quid largimur, sed in nos transeunt be-
neficia Dei fauorem hinc assequimur, peccatorū no-
strorum maculas detergi facimus, magnam apud deū
fidutiā accipimus. Si hoc fecerimus, poterimus pur-
ra conscientia ad sanctam terribilemque hanc mensam
accedere, & verba illa quæ precibus nostris inserta
sunt, fidenter dicere. Sciunt initiati illi quid dicatur.
Proinde vnusquisq; conscientie relinquo, quomodo
mandato illo impleto, per illud terribile tempus di-
cere possimus. Quod si negligentes fuerimus, quāta
hinc nobis condemnationis causa, qui diuersa faciu-
mus & dicimus. Audemus temerē verba precū pro-
nūtiare, & maiorem nobis ipsi ignē extruere, iramque
Dei in nos prouocare. Gaudeo & lætor, quia vni-
us deo vos tanta voluptate quæ dicimus audire, & plau-
su tanto excipere, promptosque esse, & ad Domini
mandati adimplerem paratos. Hæc enim animarū
nostrarum medicina est, hoc vulnerum nostrorū
pharmacum. Hæc optima Deo placens via:
Hoc certissimum piæ animæ indicium, suscipere
omnia

HOMILIA VIGESIMA OCTAUA. 165

omnia propter legem Domini, et a cogitationum in-
firmitate nō retrahi, & ad affectiones magistrari, ani-
mo quotidie versare beneficia a deo nobis exhibita:
& quæ, quod nunquam satis narramus, obtinere pos-
sumus, & quæ olim in nos collocata, & quæ quoti-
die accipimus, & quæ in futurum reposta sunt bona,
si voluerimus mandata Domini opere complere. Igi-
tur hic bene agant quique, & quasi ad thesaurū maxi-
mum festinantes, neq; differant, vt fieri solet. Etiam
si labore, vel inquisitione, vel longo itinere opus sit,
etiamsi molestiæ multæ sunt, omnia hæc auferamus
impedimenta. Vnica nobis cura sit, quomodo man-
datum Domini adimpleamus, & obedientiæ nobis
afferatur merces. Scio quod graue & molestum vide-
tur, ad eū qui hostiliter in te affectus sit, abire, cumq;
eo stare & loqui. At si mandati cogitaueris dignita-
tem, & retributionis magnitudinem; & quod non in-
illū, sed in te recurrant beneficia, omnia tibi leuia
& facilia videbūtur. Hæc igitur in mentibus nostris
versantes, consuetudinem nostram vincamus, piæ
mente dominica mandata adimpleamus, quod & a
Christo remunerari mereamur, gratia & misericor-
dia bonitatis eius. Cui cum patre & sancto spiritu
sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in se-
cula seculorum, Amen.

HOMILIA VIGESIMA OCTAUA.

Cum heri proposita benedictione, quam conse-
quutus est a Domino iustus, qui post egressum
ex arca, altare ædificauit, & oblatis hostiis suam de-
clarauit gratitudinem, vltcrius neq; progredi, neq; le-
ctionem totam enarrare, neq; quantum se humilitati
nostræ misericors Deus attemperet, ostendere potui-
mus: nam sermonem nostrum, quia prolixius se exten-
debat, celeriter succidimus, & ne multitudine vestra
memoria obrueretur, non sine iactura eorum quæ di-
cenda erant. Non enim hoc solum nobis cura est, vt
multa dicamus: sed tanta, quæ nobis facile sit mente
capere, quod cum lucro hic abire liceat. Nam si nos
Y s plura

IN CAP. GENESIOS NONVM

plura quam par sit dixerimus, & vos nihil inde perel-
pitis, quæ utilitas? Scitis enim, quod propter vestram
utilitatem hunc laborem suscepimus, & iustam nos-
mercedem accepisse credimus, si vestrum videamus
profectum: & quod diligenter quæ dicuntur teneatis,
in sinibus animi vestri reposita, continuo ea memo-
rantes & ruminantes. Memoria olim dictorum, faciet,
vt maiori commoditate, & dicenda capere possitis.
In hoc enim inuigilamus & incumbimus, vt omnes
vos perfecti & cõsummati fiat, & nihil eorum quæ
in diuinis scripturis continentur, vos lateat. Etenim
eorum notitia, si vigilēs sobrii quæ esse volumus, & ad
melioris vitæ frugem plurimum nobis confert, alia-
crioresque ad virtutum labores facit. Nam cum erudi-
mur, omnibus iustis magnam apud Deum esse fidu-
tiam, qui afflicti & tentati per omnem vitam suam,
patientiam & gratitudinem declararunt, & sic præ-
mia sunt adepti: quomodo non & nobis curæ erit, vt
eandem incedamus viam, quod & eadem præmia ob-
tineamus? Ideo obsecro, vt quotidie aliquid accedat
boni operis, & crescat vestrum ædificium spirituale,
& bona opera quæ olim fecistis, diligenter custodi-
tis, & si quæ adhuc desiderantur adiciatis, & sic in
summum virtutis perueniatis fastigium, in vestram
gloriam, in ædificationem ecclesiæ, in honorem Chri-
sti. Sanè ego videns inexplabilem vestram spiritua-
lium doctrinarum auiditatem, etiam satis conscius ma-
gnæ meæ tenuitatis, nō intermitto quotidie apparere
ex diuinis scripturis conuulsiu, & quæcumque Dei mi-
sericordia propter suam misericordiā & vestram utili-
tatem suppeditauerit, proponere. Agē igitur & ho-
die indicabimus charitati vestræ eminentem Dei mi-
sericordiam, quam humano generi demonstrauit, &
ob id verba quæ Deus ad Noë dixit, asserimus. Et di-
xit Deus ad Noë, et filios illius. Postquam benedixit
illum & filios illius, & dixit: Crescite & multiplicamini:
& tradidit illis Dominus super bruta omnia,
potestatemque dedit hisce quasi oleribus herbarum
vescē

HOMILIA VIGESIMA OCTAVA. 168

vescē, necnon & mandauit vt carnes in sanguine non
comedant: adhuc gerens curam iusti & posteritatis,
beneficiisque nostrum genus adobruens, denuo maio-
ra adiecit beneficia, & inquit: Dixitque Dominus
Deus Noë & filiis illius cum ipso, dicens: Ecce sta-
tuam testamentum meum vobiscum, & cum semine
vestro post vos, & omni animæ viuenti vobiscum,
& omnibus quæ egressa sunt ex arca, & statuam testa-
mentum meum vobiscum. Et nō morietur vltra om-
nis caro ex aquis diluuii, nec erit vltra diluuiū aque,
quod omnem terram corrumpat. Quia verisimile
erat iustum adhuc in angore esse, & mentē illius for-
midine teneri: & si quando ingrueret paruus aliquis
hymber, futurum tristem & attonitum, quasi denuo
talis tempestas mundū inuolutura sit: ideo vt & ipse
fidere possit, posteritasque omnis optimus Deus bene-
ficiens quod & paruus mceror turbare queat. Nā præ-
teritorum experientia ad formidinem incutiendam
multū habet momenti. Itaque quia verisimile erat, et à
parua pluuia formidaturū, idcirco misericors Deus,
quasi fiduciam illi adhibiturus, & ab omni formidi-
ne solutum, in magnam securitatem & iucunditatem
inducturus, promittit ipsi, quod eiusmodi poenā vltra
non sit illaturus. Et hoc quidem pridem & ante be-
nedictionem promiserat, dicens, quemadmodum au-
diuistis, Non adiciam vltra, vt maledicam terram,
etiam si hominum malitia increseat, non tamen ego
humanū genus tali subiciam poenā. Nam monsan-
do ineffabilem suam misericordiam, idipsū nunc
denuo promittit, vt bene confidat iustus, & concogi-
tet apud se, ac dicat, Et olim benedictionem generi
nostro dedit, & vt valde multiplicaretur effectus: sed
postea communem illam omnium internecionem
subiunxit. Quocirca, vt omnem e cogitationibus il-
lius tumultum expelleret, copiosis argumentis certū
ipsū fecit, non futurum vltra tale diluuium: Quasi
scilicet diceret, diluuium ex misericordia induxit, vt
& malitia impediatur, neque vltius progredi pos-
sit: ita

IN CAP. GENESEOS NONVM

stituta & nunc eadem misericordia polliceor me non
ultra facturum, vt seposito omni merore, presentē
vitam transigatis. Et ideo dixit, Ecce statuo testamen-
tum meum, hoc est pactum facio. Nam sicut in huma-
nis negotiis si quis promittit aliquid, pactum facit,
& certis argumentis & indiciis securum alium facit:
ita & benignus Dominus, inquit, Ecce statuo testamen-
tum meū. Et bene dixit, statuo, pro eo quod est,
Ecce ego instauro ea, quæ ex peccatorum ruina acci-
derant: & statuo testamentum meum vobiscum, &
cum semine vestro post vos. Vide misericordiam do-
mini: quasi diceret, Non tantum vobiscum statuo pa-
ctum: sed & iis qui vos sequentur stabile & firmum
fore pronuntio. Postea vt suam declaret liberalitatē,
inquit, Et omni animæ viuenti vobiscum, a vola-
tilibus, & a pecoribus, et omnibus bestiis terræ, quæ
cum vobiscum ex omnibus quæ egressæ sunt ex ar-
ca, & statuo testamentum meum vobiscum, & nō mo-
rietur omnis caro ultra ab aqua diluuii. Et non ultra
erit diluuium aquæ, vt corrumpat omnem terram. ¶
Vidisti pactorum magnitudinem? vidisti promissio-
num ineffabilem liberalitatem? Considera quomo-
do misericordiam suam denuo facit vsq; ad bruta &
feras pertingere: & merito. Id quod & sæpe dixi, hoc
& nunc dico. Nam quia propter hominem hæc pro-
ducta sunt, ideo & illorum beneficiorum partem ha-
bent, quæ homini concessa sunt. Et videtur mihi cō-
mune esse testamentum & homini, & brutis. Nam
& hoc homini solatio fuerit, vt scire possit in quanto
sit honore, quod non solum in se collocentur benefi-
cia, sed propter se in alia quoq; animalia extendatur
liberalitas. Et non morietur, inquit, omnis caro ultra
ab aqua diluuii, & non erit ultra diluuiū, vt corrup-
pat omnem terram. Vidistis quomodo & semel, &
iterum, & sapius pollicetur se nō ultra immisurum
communem omnium internecionem, vt ex mente su-
sti hanc sollicitudinem adimat, & de futuris vt bonā
spem ille habeat. Dein non ad suam naturā spectans,
sed

ROMILIA VIGESIMA OCTAVA. 167

sed nostram infirmitatem: non contentus est promissi-
sione sua, quam verbis dedit: sed iterum ostēdit, quo-
modo se nostræ infirmitati attemperat, tali metu hu-
manum genus liberans, vt etiam si sæpe pluuie defe-
rantur: & violentæ tempestates fiant: etsi aquarū ma-
gna sit inundantia: neq; sic metuendum, sed confiden-
dum, nobis ad miraculum respicientibus. Et dixit
Dominus Deus ad Noë, Hoc est signum testamenti,
quod ego do inter me & te. ¶ Vide quanto honore
sustum dignatur, ita cum eo paciscitur quasi homo
homini loquens, & dicit, hoc est signum testamenti
quod ego do inter me & te, & omnem animā viuē-
tem, quæ vobiscum est in generationes æternas. Vi-
disti quomodo signum dandum omni viuenti dura-
turum in generationes æternas? Non solum commu-
niter omnibus viuētib; dat signum, sed & perpe-
tuum & æternum illud facit, quoad mūdus subsistit.
Quod ergo signum? Arcum meum pono in nube, &
erit in signum inter me & terram. Ecce post pollici-
tationem verbo factam & hoc signum do, iridem di-
cens, quam aliqui fieri dicunt sole radios suos contra
nubes mittente. Si sermo meus, inquit, non sufficit, ec-
ce & signum do, nunquam ulterius talem me poenā
inducturum. Hoc ergo signum vidētes, a formidine
liberemini. Et erit quum nubila uero, inquit, nubes
super terrā, & apparuerit arcus meus in nube, & re-
cordabor testamenti mei quod est inter me & vos,
& inter omnem animam viuētem super omnem ter-
ram. ¶ Quid dicis o beate Propheta? Recordabor, in-
quit, testamenti mei, hoc est pacti mei, promissionis,
pollicitationis. Nō quia ipse opus habeat recordatio-
ne, sed, vt nos ad illud signū respiciētes, nihil durum
suspiciemur: sed statim recordemur diuina promissio-
nis, & roboremur, et cōfidamus, utpote nihil tale pas-
suri. Vidisti quantum Deus verbis se propter nostrā
infirmitatem humiliet, quantam curam gerat nostri
generis, quantam misericordie magnitudinem decla-
ret: non quia hominū conuersionem vidit, sed vt per
omnē

IN CAP. GENESIOS NONVM

omnia nos doceat excellentem suam bonitatem? Ne
nō erit vltra aqua in diluuium, ita vt deleat omnem
carnem: quia sciuit hoc timere humanam naturam.
Vide quomodo continuū hoc pollicetur, quasi di-
cens, Etiam si videritis multos hymbres fieri, neq; sic
aliquid duri vobiscum concipite. Nō enim erit aqua
in diluuiū, ita vt deleat omnem carnem. Talis hym-
ber non erit vltra, tantam indignationem non vltra
experietur humanum genus. Et erit, inquit, arcus me-
us in nube, & videbo vt recorder testamenti æterni
inter Deum, & inter animam viuētem in omni car-
ne. Considera quomodo volens humanam naturam
ad fidem & firmam credulitatē inducere, quanta ver-
borum vsus sit humilitate. Et videbo, inquit, vt re-
corder. Ergo ne visus ipsum in memoriam ducet ab-
sit. Nō enim vt hoc suspicemur, ita dicit, sed vt quan-
do videmus signū hoc, Dei promissioni confidamus,
certi quod nō sit possibile Dei promissiones interci-
dere. Et dixit Dominus Deus, inquit, ad Noē, Hoc si-
gnum testamenti mei, quod posui inter me, & inter
omnem carnem quæ est super terram. Accepisti, in-
quit, signum id quod dedi inter me & omnem carnē,
quæ est super terram. Ne vltra confundaris mente, ne
turbetur animo: sed ad hoc respice, & ipse bonā spem
habeto, & omnes qui post te futuri sunt, hinc conso-
lationem accipiant. Et aspectus signi fidutiā eis præs-
tet, q; nunq; talis tempestas terrā inuadet. Nam quan-
uis peccata hominū crescant, ego tamen quæ promi-
si adimplebo, & nunq; talem indignationem in om-
nes faciam. Vidistis q; excellēs Domini bonitas? Vi-
distis quantū ad nostram humilitatem verbis se de-
mitte? Vidistis quanta suæ erga nos curæ magnitudo?
Vidistis quanta promittentis liberalitas? Non
enim beneficium suum vsq; ad duas vel tres, vel decem
generationes extendit, sed promisit quoad subsi-
stet mundus: vt ex vtroq; emendatiores reddamur,
et ex eo quod illi propter multitudinem peccatorum
sali pœna puniti sunt, & ex eo quod nos tanta pro-
missione

HOMILIA VIGESIMOCTAVA. 168

missione dignatus est. Nam cordatos beneficia magis
quā pœna alliciunt ad mandatorū obedientiā.
Igitur ne simus ingrati. Nos enim antequam vllum
bonitatis specimen exhibuerimus, imō etiam cum
pœnis digna fecerimus, tanta dignatus est beneficen-
tia. Si grati fuerimus, & de prioribus gratitudinem
indicauerimus cōuerterimusq; nos ad meliora, quan-
ta tum deniq; nos dignabitur liberalitate & gratia, q;
indignis ita benefacit, & tam misericors est peccato-
ribus, si a peccatis destiterimus, & virtutē sectemur,
quæ non consequuturi sumus. Enimvero hæc de cau-
sa prior ipse multa in nos beneficia collocat, et quum
peccauerimus iterum nobis veniam impartit, & sup-
plicia nō ē vestigio infert: vt per omnia nos alliciat,
& dum nobis benefacit, & dum longanimitis est. Sa-
pe etiam dum aliquos punit, alios per hoc inducere
vult, vt illorum metu castigati supplicii periculum
effugiant. Vidisti sapientissimi Dei misericordiam,
quomodo oīa quæ per ipsum sunt, propter vnum so-
lum, nempe humanā salutem, sunt? Idcirco cum hæc
cogitamus, ne simus desides, ne aduersus virtutē cer-
temus, ne prætereamus leges ab illo statutas. Nam si
viderit nos cōuertere, et quiescere, et principiū aliquid
facere, ipse quoq; sua simul asseret, facietq; nobis om-
nia leuia & facilia, & non permittit vt laborem sen-
ciamus. Nam quādo anima ad Deum cogitationem
suam intendit, non tam decipi potest a visibilibus ob-
iectis: sed præteriens omnia ea quæ non videntur cor-
poralibus oculis, quæ nullam sciunt vicissitudinem,
sed perpetuū manent, fixaq; sunt ac immota, diligen-
tius speculatur quā ea quæ ante pedes sunt posita.
Tales enim mentis sunt oculi, qui ad illorum specta-
culum continuū intendūt, & supernis radiis illustra-
ti, omnia quæ in hac vita sunt quasi vmbra & som-
nium transeunt: nō illi vltra deceptioni obnoxii sunt,
neque ipsis imponi potest: sed etiam si opes vide-
rint, statim derident: scientes quod fugitiuo quouis
infideliores, ab vno ad alium transcant, & nunquam
apud

apud eundem subsistant, & infinita mala possidentibus afferat, quos & in ipsum malitiae, ut dicitur, precipitium impulsos deturbant. Et si corporis formositatem intuiti fuerint, neque illam magnificiunt, cogitantes tam fragilem ac instabilem, quod superueniens morbus repente omnem illam formositatem obscuraret, & quod nonnunquam ante morbum, si inuaserit senectus, facies quae antea formosa erat fiat indecora & iniucunda: mors autem superueniens, omnem corporis pulchritudinem corrumpat. Et si quem viderit gloria & potentia inflatus, & qui in summum dignitatum verticem peruenerit, omnique felicitate fruitur, etiam illum praeterit, quasi nihil stabile & solidum habentem, sed de illis gloriantem quae fluminibus ipsis occlusus praeterlabuntur. Quid enim omni huius vitae gloria vilius, quae flori herbae confertur? Omnis enim gloria hominis, inquit, sicut flos foeni. Vidistis dilecti, quomodo quam acutè videant oculi fidei, si quando in Deum mens intenta fuerit? Vidistis quomodo à nulla re visibili decipi possunt, sed rectum habent doctrinae iudicium, neque in vno falluntur. Sed si gratum est, iterum ad contextum sermonis reuertamur, & paucis propositis finem sermonis faciamus. Nam postquam scriptura sermonem de diuino miraculo finiuit, voluit iterum nos docere alia quae ad iustum illum & filios illius pertinent, & dicit: Erant autem filii Noë, qui de arca egressi sunt, Sem, Cham, Iaphet. Cham autem erat pater Chanaan. Tres illi sunt à quibus dispersi sunt super omnem terram. Dignum hic fuerit, ut inquiramus, quare diuina scriptura hos tres filios commemorando, subdit, Cham autem erat pater Chanaan? Ne puteris, obsecro, hoc absque causa fuisse adiectum. Nihil enim in diuina scriptura continetur quod non aliqua ratione dictum sit, quae non & latentem in se habeat vtilitatem. Quare ergo assignauit, Cham autem erat pater Chanaan? Voluit autem per hoc nobis illius intemperantiae nimietatem innuere, & quod neque calamitatis magnitudo illam

coercere potuit, neque tanta in arca angustia irrefrenatam illius concupiscentiam sedauit, sed quantum senior nondum filios procreauerat, hic incontinentiae deditus, in tempore tantae indignationis, & generalis interitus, quo orbis comprehensus est, rei Venerem deditus fuit, iam statim ab initio mentis suae malitiam monstrans. Itaque non multo post, propter contumeliā in parentem, maledictionem suscepturus erat eius filius Chanaan. Ideo scriptura diuina nomen eius prius assignauit, pariter & filii nomen, docens & patris intemperantiam: ut quum eum postea videris magna ingratitudine erga patrem uti, scire possis quod iam olim talis fuerit, utpote neque à tanta calamitate humiliatus. Sufficere enim debebat ad extinguendam libidinem tantus luctus. Et nihil flammā & insaniam hanc ita comprimere potest, ut tristitiae vehementia & calamitatis excellentia. Igitur qui in tanta malorum magnitudine tantae rabiei & insaniae in procreandis pueris fuit, quae venia dignus fuerit? At hic nobis alia quaestio nascitur, celebrata, & quae ubique circunfertur, Quare patre peccante, filius maledictum accipit? Sed ne longum sermonem hunc faciamus, in crastinum diem illum reponemus, ut quum ad eum locum peruenerimus, tunc & solutionem afferamus, quam Deus donauerit. Nihil enim in sacra scriptura (sicut dixi) inuenire licet, quod absque ratione aliqua sit scriptum. Iam hoc sciamus, quod nomen filii non absque causa fuit à Mose commemoratum, quum dixit, Cham autem erat pater Chanaan. Tres sunt si filii, inquit, Noë, & ab his dispersi sunt in omnem terram. Neque hoc dictum obiter praetereamus dilecti, sed cogitemus ex illo ipso virtutis dei magnitudine. Tres, inquit, erant si filii Noë, & ex illis dispersi sunt super omnem terram. Quomodo ex tribus tanta multitudo succreuit? quomodo potuerunt durare? Quomodo ex paucis illis totus mundus constitutus? Quomodo eorum permanserunt corpora? Non medicus erat qui medicinam adhibebat, neque erat aliqua alia cura.

Nondum enim erant ciuitates conditæ, sed post tantam miseriam & vitâ illam in arca, è qua saluuginosi & incuruati ob compressiõnem exierunt, & in tanta solitudine existentes, & indicibili vastitate, quomodo non corrupti sunt? quomodo non perierunt? Tunc morem enim & metum, dic oro, non putas commouisse eorum mentem, & concussisse animam? Ne admireris dilecte: Deus enim erat qui omnia faciebat, & Deus naturæ opifex erat, qui omnia præpedimenta auferebat mandato suo, quo dixit, Crescite et multiplicamini, & implete terram. Hoc enim incrementum dedit. Quia & Israëlita cum in Egypto in luto & latere conficiendo onerati essent, in tanto maiorem multitudinem exercebant, quod magis opprimebatur. Et neq; immisericors & crudele præceptum Pharaonis, quod præcipiebat masculos in flumina proici (et alioqui mirè vexabatur præfecti operarum) valuit imminuere illorum multitudinem, sed in maiorem multitudinem crescebant. Erat enim diuina gratia, quæ oia diuerso modo operatur. Quando igitur Dominus præcepit, ne quaras vt iuxta humanum morem opera perficiantur. Potentior enim q; natura, nõ eget naturæ ministerio, sed per ea, quæ alioquin impediunt, res augmetat. Eo modo & nunc, per tres illos totum orbem impleuit. A tribus enim illis, inquit, dispersi sunt in vniuersam terram. Vidisti Dei potentiam? vidisti quomodo & si sint multa obstacula, nihil tamen illius moratur voluntas? Id ipsum & in se de licebit videre. Cum enim tales sint, qui infestent, tanti sunt qui insidentur, & reges, & tyranni, & populi seditiosi, & omnia facientes vt extinguant scintillam fidei per insidiatores, per eos qui verare volebant tanta pietatis flamma erupit, vt totum orbem habitatum et inhabitatum inuasit. Et si ad Indos abieris, & ad Scythas, & ad fines orbis terræ, etiã si ad ipsum Oceanum, vbique inuenies Christi fidem illustrantem oim animos. Hoc admirabile & stupore plenum, quod effera Barbarorum corda dimulsi, & placida fecit pietatis

Exo. 1.

tatis sermo, didiceruntq; philosophari, & abiectione pristina consuetudine ad pietatem translati sunt. Et sicut per tres illos hominum genus multiplicauit vniuersam conditori: ita quoq; & in fide per vndecim piscatores illiteratos & idiotas, qui neq; os aperire audebant, omnem sibi orbem conciliauit. Et illiterati isti, & idiotæ, & piscatores, philosophorum obturauerunt ora, & transcurrerunt orbem quasi ala, seminantes veritatis sermonem, et spinas exsecantes, & pristinas affectiones reuellentes, Christi leges vbique plantantes. Et neq; quod pauci essent, neq; quod priuati & illiterati, neq; quod austera & insolita docerent, neque quod veteri consuetudine humanum genus preuentum esset, obstaculo eis esse potuit: sed præuia gratia sustulit hæc omnia, magnâq; facilitate operati sunt omnia, per ipsa obstacula maiorem accipientes alacritatem. Enimvero interdum flagellari decedebant gaudentes, non propter flagella simpliciter, sed quia pro nomine Christi digni habiti sunt ignominiam pati. Interdum autem in carcerem confecti, quia ab angelis educti fuerunt, iterum eadem continuauerunt: & in templum abeuntes, doctrinæ sermonem seminant, piscati multitudines ad pietatem. Et iterum detenti, non solum non seigniores inde facti sunt, sed & maiorem libertatem præ se rulerunt, in medio infansentia populi, & dentibus fremantis stantes, ac dicentes, Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Vidisti libertatis magnitudinem? vidisti illiteratos piscatores contemnere tot furætes populos, & ad carceres ac mactationes paratos? At tu dilecte audies hæc omnia quæ fiunt, ne tribue illis sed diuinæ gratiæ, quæ confirmat & instruit illorum alacritatem. Quia & ille beatus Petrus, qui ex utero matris claudum rectum faceret, omnibus obstupescens et admirantibus, suam ipse gratitudinem declarans, inquit, Viri quid in nos intenditis, quasi qui propria potentia vel pietate fecerimus illum ambulare? Quare, inquit, sic obstupescitis, & stupefacti estis in hac re? Num nos

Act. 13

IN CAP. GENESIOS NONVM

sumus hoc operari, vel propria virtute incolumitati
illum restitimus, et ambulare fecimus: Quid in nos
intenditis? Nihil amplius nos attulimus, quod linea
quam nostram commodauimus. Qui autem omnia
fecit, Dominus est, & ille nature conditor, Deus Abra
ham, Isaac & Jacob, quos patriarchas censetis. Ille
quem vos tradidistis, et negastis coram facie Pilati,
iudicatis illum dimittendum. Ille est qui omnia ope
ratus est, quem vos sanctum & iustum negastis, & pe
tistis virum homicidam vobis tradi: principem autem
vitae condemnastis, quem Deus excitauit a mortuis,
cuius nos testes sumus, et in fide nominis illius, hunc
quem videtis & vidistis, solidauit nomen illius, & fides
quae per ipsum dedit huic incolumitatem coram omnibus
vobis. Magna & multiplex liberi huius sermonis ex
cellentia, ineffabilis potentia virtutis, quae superne il
lis collata. Manifestissima resurrectionis demonstra
tio beati illius sermo fuerit. Quod enim maius mira
culum illo quis quaereret, quum is qui ante crucem
etiam abiectae puellae minas ferre non potuit, nunc
tantus et talis aduersus Iudeorum populum insurgit,
tantaque fiducia: & quum viscus esset, contra tam in
compositam & tam rabidam multitudinem se oppo
nit, & loquitur quae insaniam illorum magis exaspe
rare queant? Vidisti dilecte id quod in procerio di
cebam, etiam nunc declaratum? Quod si quis amore
in Deum accendatur, non fert postea, quae ad corpor
ales illos oculos pertinet, sed alios oculos possidet,
oculos, inquam, fidei: illa semper speculatur, et ad illa
mentem habet intentam. Ambulansque in terra, mun
dicipatum habet & conuersationem in coelis: ita om
nia agit, nullis humanis praepeditus a virtutis cursu.
Nam qui talis est, non posthac respicit ad secunda hu
ius vitae, neque ad dura & aspera, sed omnia illa praeter
currit, ad patriam suam festinans. Et sicut qui sensu
bilem cursum magna contentione peragit, nullum oc
currentium videt, etiam si sepius in illum incidat, sed
animo suo ad cursum intentio, facile omnia transiit, festi
nans

HOMILIA VIGESIMAOCTAUA. 172

stinans ad destinatum scopum: Eodem modo, qui cura
sum virtutis ut currat, festinat, & a terra in coelum re
dire concupiscit: omnia enim quae videntur deorsum
relinquit, & totum se cursui dedit, neque prius subsistit,
donec in verticem ascendere poterit. Ei qui sic affe
ctus est, etiam quae videntur esse terribilia in praesen
ti vita, contemptibilia fiunt: quin & talis neque gla
dium timet, neque praecipitium, neque ferarum dentes, ne
que tormeta, neque licitorum manus, neque aliquid quod
triste in hac vita: sed & si carbones videat substra
tos, quasi prata & paradisos videt transilire. Et si alia
quandam tormentorum speciem intentari spectat, non
deficit ad aspectum, neque auersatur. Desiderium enim
futurorum mentem ipsius transulit. Et quasi frustra
corpore amictus, ita affectiones suas magistratur, &
superna gratia munitus, corporis dolores ne sentit
quidem. Quocirca, obsecro, ut facile virtutis labo
res ferre possimus, magnam habeamus in Deum amo
rem & desiderium, & illuc mente nostra inteta, a nul
la re huius vitae supplantemur in cursu illo: sed futu
rorum honorum fruitionem continuo cogitantes, om
nes huius vitae molestias mansueti feramus. Et neque
ignominia nos contristet, neque inopia grauet: neque
morbus corporis, mentis sensum laxet: neque con
temni a multis, & inter viles haberi, seigniores nos
faciat in virtutis studio: sed omnibus iis, quasi puluis
essent, excussis, assumptoque generoso & sublimi spiri
tu, magnum per omnia fortitudinis specimen exhi
beamus. Et sicut heri vestram charitatem obsecraui,
cum inimicis magna alacritate conciliemur, & ex
animabus nostris affectionum eliminemus reliquias,
& si qua concupiscentia inturbet, eam effuge
mus: & si furor ad iram extrimulet, emendemus in
flammationem cantu spiritualium admonitionum,
quae monstrant quam perniciosae sint affectiones.
Vir enim, inquit, iracundus, non honestus est. Et ite
rum, Qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit ge
nnae ignis. Et si pecuniarum cupiditas incessat, des
tinans

Prou. 26.
& 29. d
Eccl. 29. a
Mat. 5. c

IN CAP. GENESIOS NONVM

mus operam, vt mens vitet tantam perniciem, & sic
cut radicem malorum omnium excindamus. Sic stu-
deamus singulas affectiones malas corrigere, quod &
abstinendo a malis, & sectando opera bona, possumus
in illo die tremendo a Deo misericordia assequi, gra-
tia & miserationibus vnigeniti eius filii, cui cum patre
& spiritu sancto sit gloria, imperium et honor, nunc &
semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIGESIMANOVA.

AD finem tandem argumenti, quod de hoc iusto
est, venimus: ideo, obsecro, mente intēta adeste,
& diligenter quæ dicuntur auscultate. Nam & ex his
quæ hodie lecta sunt, nō paruum, neq; vulgarem per-
cipere licet fructum: quandoquidem quæ priscis eue-
nerunt, si discere voluerimus, maximæ nobis doctri-
næ sunt occasio. Hæc enim ratione non solum opera
sanctorum bona nobis scripta, sed & peccata, vt illa
quidem fugiamus, ista verò imitemur. Neq; hoc so-
lum, sed monstrat insuper diuina scriptura, & iustos
sæpe lapsos, & peccatores magnam agentes poeniten-
tiam, quod vtrinq; sufficiens nobis esset securitas: &
neq; qui stetit confidentior sit, videns & iustos ceci-
disse: neque qui in peccatis est, desperet, visis tot qui
resipuerunt, & ad summum virtutis apicem perue-
nire potuerunt. Itaq; nullus, tametsi multorum bono-
rum operum sibi conscius, presumptuosus sit, sed ani-
mus & sollicitus: et audiat beatum Paulum admonen-
tem & dicentem, Qui stare sibi videtur, videat ne ca-
dat. Nullus item, qui in profundum ipsum malitiæ
descendit, salutis suæ spem abiciat: sed ineffabilem
Dei misericordiam cogitans, audiat iterum Deum
per Prophetam dicentem: Num qui cadit, non resur-
git: & qui auersatur, non reuertitur? Et iterum, Nolo
mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & vi-
uat. Vidisti dilecte quod omnia in diuinis scriptu-
ris scripta, non alia de causa memoriz sunt tradita,
quàm propter nostram vtilitatem, & humani gene-
ris salu-

1. Cor. 10. c

Hier. 8. b
Eze. 18. g

HOMILIA VIGESIMANOVA.

172

ris salutem: Hæc secum quisque expendat, suisq; con-
grua vulnerib; pharmaca imponat. Propterea enim
tot cuius sunt proposita, et licet volenti conueniens
suis affectionibus remedium apponere, & sanitatem
accipere celerissimam, tantum medicina curam ne
quis reiciat, sed suam declaret gratitudinem. Nulla
enim est in humana natura vel corporis, vel animæ
passio, quæ medicinam hinc accipere nequeat. Quo-
modo dic obsecro. Ingrederetur quis huc, tristitia &
negotiorum sollicitudine oneratus, & ingressus huc,
ita moerore adobrutus, statim vt audiuit Prophe-
tam dicentem, Quare tristis es anima mea, & quare
conturbas me? spera in Deum, quoniam confitebor
ei: Salutare vultus mei & Deus meus: sufficiens con-
solatione suscepta abit, & omnem illam mentis tri-
sticiam excutit. Alius item extrema premittitur ino-
pia: grauatum fert & moeret, videns alios diuitiis af-
fluere, & valde inflari, & magno apparatu & pompa
stripari: audit & hic eundem Prophetam dicentem,
lacta in Dominum sollicitudinem tuam: ipse te enu-
triet. Et iterum, Ne timeas quoniam dicatus fuerit homo,
vel quum multiplicata fuerit gloria eius: quia quum
moriatur non accipiet omnia. Est & alius quoq; qui
insidias & calumnias sustinens dolet, & insuauem pu-
tat vitam, nusquam humanum inuenire valēs auxilium:
docetur & ab eodem Propheta, in talibus angustiis
nō ad humanum presidium confugiendum. Audi quid
ipse dicat, Ipsi detrahebant mihi, ego autem orabam.
Vidisti vnde quærat auxilium? Alii, inquit, dolos ple-
tebant, & calumnias & insidias: ego autem ad inex-
pugnabilem murum confugio, ad tutam ancorā ad por-
tum fluctuum expertē, preces, inquam, per quas om-
nia difficilia leuia & facilia mihi sunt. Insuper alius
ab iis qui prius sibi ministrabant, despicitur &
contemnitur, & ab amicis relinquitur, & hoc est
quod mentem eius maximè cōturbat & confundit:
sed & hic si huc venerit, audit beatum illum dicen-
tem, Amici mei & proximi mei aduersum me appro-

Psalm. 54. d

Psalm. 37. b

Z 4 pin

plinauerunt & steterunt. Et proximi mei a longē
steterunt, & vim faciebant, qui querebant animam
meam: & qui querebant mala mihi, loquebantur va-
nitates, & fraudulentias tota die meditantur. Vi-
disti fruētes insidias vsq; ad mortem ipsam, & per
petuum bellum gerentes? Nam hoc indicat, quum di-
cit, Tota die, quia per totam vitam. Quid ergo ille
interim, dum insidiantur, & varia instruunt, egit?
Ego autem, inquit, quasi surdus non audiens, & qua-
si mutus non aperiens os suum. Et factus sum quasi
homo non audiens, & nō habens in ore suo redargu-
tiones. Vidisti excellentem philosophiam, quomodo
diuersa via viciat? Illi dolos struebant, ipse aures
obturabat ne audiret. Illi omni tempore nō cessabāt
linguam acuire, & vanitates & fraudulentias medi-
tari: hic autem silentio illorum insaniam comprime-
bat. Et quare sic se gerit, & illis hanc apparantibus
ipse sic se disponit quasi surdus et mutus, & quasi ne-
que aures, neque linguam habeat? Audi ipsum tante
philosophiæ causam dicentē, Quia in te speraui do-
mine, quia a te pendet spes mea, inquit, & in te me
proieci, nulla mihi cura est, quid illi agant. Tua enim
gratia satis potēs est ad dissipanda hæc oīa, & irritan-
das illorū machinationes & insidias, vt nihil eorum
impleatur quod apparāt. Vidisti quomodo quacun-
que calamitate humanā naturā premente, conueniēs
ex scripturis antidotū accipere liceat, & oīs vitę hu-
ius repellatur cura, neq; ab vilo quod accidit, graue-
mur? Propterea, obsecro, vt subinde huc ventatis, &
diuinæ scripturæ lectionem diligēter auscultetis: nō
solum quum huc venias, sed & domi diuina Biblia
in manus sumite, & vtilitatem in illis positā, magno
studio suscipite. Inde enim multum lucri nascitur: pri-
mum quidem, vt lectione lingua reformatur: deinde
anima pennas assumit, & eleuatur, iubareq; solis in-
stirgit illustratur, perq; tempus illud ab immundarum
cogitationum illecebris liberatur, multa quiesce ac
tranquillitate fruens. Insuper, quod ad augendas vi-
res

res corpori sensibilis ille cibus facit, id animæ lectio
præstat. Spirituale enim alimentum est, & fortē red-
dit animam, & constantiorem, & magis philosophi-
cam non permittens vt a cogitationibus absurdis ca-
piatur: sed leuem & alaram faciens, in coelum ipsum,
vt dicitur, transfert. Tantum igitur lucrum, oro, ne
per negligentiam amittamus, sed etiam domi vacer-
mus diuinarum scripturarum lectioni, & hic præ-
sentes non in nugis & inutilibus colloquiis tempus
decoquamus. Et propter quod conuenimus, attenda-
mus quæ legantur, vt maiori inde fructu percepto di-
cedere liceat. Quod si huc ingressi, ad intempestiuas
& inutiles confabulationes vos conferetis, & absq;
ampliori fructu hinc abitis, quæ vtilitas? Quo pacto
non absurdum, eos qui ad seculares nundinas veniūt,
sollicitos esse vt antequam redeant, omnia quæ ex nū-
dinis oportet, capiāt, licet pecuniæ impendendę sint:
huc autem in spirituales has nundinas venientes, nō
omne studium impendere vt acceptis vtilibus, & in
anima depositis, rideant: maximē cum nullo pecuniæ
sumptu hic opus sit, sed alacritate sola & inten-
ta mente? Vt igitur ne deteriores fiamus iis qui ad se-
culares mercatus vadunt, operam demus vt perquā
vigilantes simus, ne desint hinc migraturis viaticæ:
imō vt habeamus quæ non solum nobis sufficiant,
sed & quæ suppeditare possimus & aliis, & uxorem
corrigendo, & famulos, & vicinum, & amicum, &
etiam inimicum. Tales enim sunt spirituales doctri-
næ, vt communes omnibus proponantur, nullaq; sit
in eis diuersitas, nisi quando quis magis intentam af-
fert mentem, & feruentiori desiderio alium transcen-
dit. Itaque quia tantum est ē nostris doctrinis lucrū,
agē hodie lecta in mediū proponamus, & fructu quo-
piam inde collecto, domum redeamus. Et cepit,
inquit, Noē homo agricola terræ, & plantauit vine-
am, & bibit de vino, & inebriatus est. Vide quan-
tæ vtilitatis occasio est huius lectionis procemium.
Quādo enim audimus, quod iustus ille & perfectus,
Z s & qui

IN CAP. GENESIOS NONVM

& qui tantum superius accepit testimonium, bibis
& inebriatus est: quomodo nos posthac, qui tantis et
tam variis peccatis immerfi sumus, non magna firmi-
tate damnū ebrietatis effugere studebimus? quantum
non sit simile iustum illum hac affectione capi, & nos
in eādem incidere. Multa enim sunt quæ iustum illū
venia dignum declarant: quæ non dico quasi ebrie-
tatem illius excusaturus: sed monstrans quod non ex
intemperantia supplantatus sit, sed ignorans magis.
Et quod non ita simpliciter vini potationem inue-
nit, audi scripturam eius apologiam afferentem, cum
dicit: Et cepit Noë homo agricola terræ. Istuc
ipsum quod inquit, Cepit, ostendit quod ipse vini
bibendi primus inuentor fuerit: sed per ignorantiam,
& nesciens sumendi mensuram, in ebrietatem inci-
derit. Neq; hoc solum est in causa, sed quia magna te-
nebatur tristitia, & sibi ipsi consolationem inde exco-
gitare volebat, sicut & Sapiens quidam dicit, Date
vinum iis qui in tristitia, & siceram iis qui in dolo-
re: monstrans q; nullum est tam præsens tristitiæ re-
medium atque vini vsus, tantum vtilitatem eius ne
perdat intemperantia. Quod autem in tristitia et mo-
rore fuerit iustus ille, videns se ipsum in tanta solitu-
dine, & illorum hominum corpora ante oculos pro-
iecta, & commune omnium sepulchrum hominibus
& brutis factum, quis contradiceret? Mos enim pro-
phetarum & iustorum omnium, non solum pro iis dū
taxat dolere q; sibi proximi sunt, sed & pro reliquis
omnibus. Et si quis recensere vellet, inueniet omnes
hanc compassionem præ se ferre: Et audiet Esaiā qui
dem dicentem, Non valebitis consolari me in contri-
tione filii generis mei. Hieremiam autem, Quis da-
bit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachry-
marum? Ezechielem verò: Heu mihi domine dele-
bis tu reliquias Israël: Et Daniele lamentantem, et
dicentem, Pauculos nos fecisti vltra omnes gentes.
Et Amos, Pœniteat te Domine super hoc. Et Habacu-
cuk, Quare ostendisti mihi labores & molestias: et
eternum

Pro. 31.2

Esa. 23.2

Hier. 9.2

Ezec. 9.8

Dan. 9

Abac. 1.2

HOMILIA VIGESIMANOVA.

174

iterū, Et facturus es homines, quasi pisces maris. Et
beatum illum Moysen quoq; dicentem audiet, Siqui-
dem dimittis ei peccatū, dimitte, aut & me dele. Et
iterū, cum promississet illi Deus maioris populi ducā
tum se traditurū, & dixisset, Dimitte me, & delebo
homines istos, & faciam te in gentē magnā; neq; hoc
voluit, sed præesse istis maluit. Item orbis doctor bea-
tus Paulus, Optabam ipse ego anathema esse a Chri-
sto, pro fratribus meis cognatis secundum carnē. Vi-
distis quomodo iusti omnes magnam cōpassionem
erga proximos præ se ferebant? Considerate nunc,
quomodo & iustus ille se habuerit, quomodo verissi-
mile est eum fuisse affectū, & quomodo a tristitia de-
primebatur, videns tam immensam solitudinem, &
terram illam quæ antea tam variis luxuriabat plātis,
& floribus ornabatur, repente quasi defectis comis,
& nudam, & solitariā. Qui ergo tam inualuerat mo-
ror, parū quandam sibi consolationē excogitās, ter-
ræ colendæ sese dedit: & idcirco inquit, Et cepit
Noë homo agricola terræ, & plantauit vineā. Sed ius-
te hic quæritur, an ipse nunc plantam inuenerit, vel
antea & ab initio fuerit producta. Verisimile est q;
antea & ab initio fuerit in sex illis diebus creata, quā-
do vidit Deus omnia quæ fecit, & erant valde bona.
Et quieuit, inquit, deus die septimo ab omnibus ope-
ribus suis quæ fecit. Non dico q; fuerit notus ab ini-
tio plantæ vsus, vel fructus ex illo manifestus. Nam
si fuisset ab initio notus, omnino Abelis tēpore inter
oblitas hostias & vinum libassent. Verū quia igno-
rabant adhuc fructus vsus, planta hac vsi non sunt.
Hic autē agriculturæ studiosus, & magnæ diligentia,
fortē etiam lignum degustauit, & contritis horris vi-
num fecit, eiq; vsus est. Et quia neq; ipse gustauerat
prius, neq; alium sciebat qui gustauerat, ignarus qua
mensura vti debebat, per ignorantiam in ebrietatem
incidit. Præterea, quoniam carnis esus in vitam hanc
introducitur fuit, postea & vini potus accessit.
Vide autē dilecte quomodo paulatim mundi sta-

Exod. 32.

c. & g

Rom. 9.2

tus

IN CAP. GENESEOS NONVM

tus dispensatur, & quilibet iuxta sapientiam à Deo naturæ inditam, initio artis alicuius inuentor fit. Sic in hanc vitam artium studia sunt introducta. Primus enim agriculturam inuenit, secundus artem pastoralis, alius fabrilis, alius musicam, hic autem iustus vineaticam naturali solertia excogitauit. Et coepit inquit, Noë homo agricola terræ, & plantauit vineam, & bibit de vino, & inebriatus est. Considera quomodo hoc quod erat tristitiæ medicamentum, & sanitati conducit: ei qui modum per ignorantiam transgreditur, non solum nihil profuit, sed & statum eius offendit. Iam forte quarit aliquis, Quare planta tot malis plena, in hanc vitam producta est? Ne ita temere loquaris homo omnia quæ in buccam incidunt. Non est planta hæc mala, neque vinum malum, sed illius abusus, quia non propter vinum, sed propter peruersam voluntatem nefaria scelera fiunt, & cum in eo sit utilitas, ut noceat in causa est intemperantia. Quocirca nunc post diluuium ostendit tibi vini usum, ut ostendat quod & antea in immodicam luxuriam humanum genus incidit, multisque peccatis se contaminauerit, cum adhuc vini usus nesciretur: ut & quando videris usum vini, non vino totum tribuas, sed corruptæ voluntati suæ sponte ad malum ruenti. Alia quoque ratione considera quomodo vinum fuerit utile, & horresco. Nam per hoc materia bonorum salutis nostræ perficitur. Sciunt initiati & eruditi quid dicatur. Et coepit, inquit, Noë agricola terræ, & plantauit vineam, & bibit de vino, & inebriatus est, & nudatus est in domo sua. Grauiissimum quiddam est ebrietas dilecti, & quod potest excæcare sensus, & submergere mentem, & hominem rationale animal, qui super omnia dominium suscepit, insectis viniculis insolubilibus, quasi mortuum & operatione carentem iacere facit: imò deterius habentem, quam mortuum. Nam mortuus neque bona, neque mala operari potest: ebrius autem nihil boni valet operari, ad malum tamen faciendum non omnino impotens est, iacetque

NOMILIA VICESIMANOVA.

179

ibi ridiculus omnibus, & vxori, & pueris, & familiaris. Amici enim suam ignominiam cogitantes, sese abscondunt & confunduntur: inimici autem oblectantur, & irident, & execrantur, quasi hæc dicentes verba. Hunc cecine oportebat viuere? & huccine oportebat spirare aërem? o pecus, o porcum: & adhuc grauiora loquuntur. Qui ex præliis redeunt, eade coinquinatibus manibus, & prædam ducunt, non tam atroci aspectu sunt, ut illi. Sunt enim fortassis qui illos laudibus extollunt, propter trophæa, propter victorias, propter vulnera & cædes: ebrios autem miseros proclamant, erummosos vocant, & innumera eis mala imprecantur. Quid eo miserior fuerit, qui ebrietati quotidie deditus est, & vinum profundit, & mentis suæ iudicium corrumpit? Eapropter et Sapiens quidam admonerat, dicens: Principium vitæ hominis panis & aqua, et vestis, et domus tegens turpitudinem. Et si quis ebrietate vincitur, ne euulgetur: sed à suis contegatur, et non sit omnibus risus et turpitudinis argumentum. Et coepit, inquit, Noë agricola terræ, et plantauit vineam, et bibit de vino, & inebriatus est.

Ebrietatis nomen charissime, in sacra scriptura non vbiq; de temulentia dictum est, sed et satietatem significat. Hoc itaque fortè quis de iusto hoc dicet, quod non ut intemperans inebriatus fuerit, sed ob satietatem hoc ei contigerit. Audi enim David dicentem, Inebriantur ab vbertate domus tuæ: hoc est implebuntur. Aliter verò. Nam ebrietati vacantes, nunquam sariantur sed quantum ingurgitant, tantum et siti flagrant, et inflammatione quædam est eis vini usus: & voluptates quidam euaneiscunt, sitis autem inexplebilis in præcipitiu ebrietatis eos qui illi seruiunt deducit. Et plantauit, inquit, vineam, et bibit ex vino, et inebriatus est, et nudatus est in domo sua. Considera quod hoc non foris illi accidit, sed in domo sua. Idcirco enim assignauit diuina scriptura, in domo sua: ut ex iis quæ se quuntur, malitiæ vehemens studium videas, eius qui nuditate euulgare fuerit ausus. Et vidit, inquit, Châ pater

Eccl. 31. d

Psal. 35. b

IN CAP. GENESIOS NONVM

pater ille Chanaan, nuditate patris sui, & egressus
annuntiavit duobus fratribus suis foris.] Fortassis
si & alii quidam fuerunt, & illis nuntiavit patris sui
turpitudine: tanta erat pueri nequitia. Propterea enim
vt discas iam pridem & ab initio eum corruptae me-
tis fuisse: nō simpliciter dicit scriptura, Vidit Cham
nuditate patris sui: sed quid? Et vidit Cham, pater
Chanaan. Quare, dic mihi, & hoc loco filii vocabu-
lum assignat: vt discas illum fuisse intemperatē &
incontinentē, & mente qua in tanta turbatione pro-
creandae proli vacavit, eadem etiā nunt in contumē-
tiam patris prorupit. Et egressus, inquit, annuntiavit
duobus fratribus foris. Vide, obsecro, hic discite qd
non in natura sita sunt vitia, sed in arbitrio & volun-
tate. Ecce enim omnes fratres fuerunt, & eiusdem na-
turae, & eundem habuerūt patrem, eodem vtero fue-
runt editi, eadem diligentia fuerunt educati, sed nō
eandem mentem declarauerunt. Sed ille quidem in
malitiam incidit, si verō parenti debitum impende-
runt honorem. Fortassis autem & irrisit ac subfanna-
uit patrem, turpitudinem illius nuntiando. Et non
auduit Sapientem quendam, dicentem, Ne gloria-
ris in ignominia patris. Verū fratres non sic egerunt.
Et quomodo? Cum haec audissent, acceptis, in-
quit, vestibus super humeros suos, Sem & Iaphet in-
gressi sunt retrorsum, & nuditate patris sui non
viderunt.] Vidisti benevolentiam filiorum: ille euul-
gavit, isti neq; videre potuerunt: sed retrorsum ibant,
vt ne recta adirent patris contegentes nuditatem. Et
vide illorum cum magna benevolentia & mansuetu-
dinem. Neque increpant, neq; verberant fratrem: sed,
vt audierunt, mox curarunt emendari & honestari fa-
ctum. Faciesq; illorum avertse erant, & nuditatem pa-
tris sui non viderunt. Magna puerorum reuerentia,
quam nobis scriptura monstrat, quod non solum tes-
gunt, sed & videre non possunt. Erudiamur hinc, &
ex vtriusq; lucri faciamus aliquid: & hos quidem imi-
temur, illius autem mores fugiamus. Nam qui sensa
bilem

Eccl. 3. b

NOMLIA VIGESIMANOVA.

179

bilem nuditate euulgavit, maledicto se fecit obno-
xium, & excidit ab honore quem parem habuit cū
fratribus, condemnatus vt illis seruiret: licet autem
non ipse, omnes tamen qui ex ipso serui facti sunt.
Quid patientur qui peccata fratrum euulgant: & nō
solum non contegunt & excusant, sed magis ea facta
vnt manifesta, multaq; ex hoc operantur peccata.
Quando enim manifestas fratris peccatum, non illū
tantum ignominiosum fecisti, & seignorem sorte
ad virtutis viam: sed & eos qui audiunt facis negli-
gentiores, & ad socordiam inducis: neque etiam hoc
solum, sed & Deum blasphemari facis. Quod quanti-
um affert supplicium, nemo est mentis compos qui
ignoret. Fugiamus igitur, obsecro, mores Cham, nec
imitemur. Imitemur autem gratorum illorum filios
rum pudorem, quem in contegenda parentis nudita-
te declarant. Et ita adumbremus fratrum pecca-
ta, ne ipsos negligētiore p hoc reddamus, sed vt hac
ratione maiorem illis occasionem praebeamus, vt
statim ab hoc malo liberentur, & in virtutis viam
redeant. Nam sicut non habere multos testes suo-
rum delictorum, respicienti facilitorem reditum pre-
bet: sic si frontem perfecerit anima, & viderit
quod nemo ignoret quae mala admiserit, non facili-
le desistere solet: sed quasi in profundum lutum in-
cidisset, & subeas ab innumeris raperetur fluctibus,
difficile emergere poterit. In desperationem enim
eedit, & nullum sibi reditum promittit. Idcirco
precor, ne detegamus proximorum lapsus, & si ab
aliis eos didicerimus ne satagamus, vt nuditas vi-
deatur: sed sicut grati illi pueri obtegimus, adumbre-
mus, admonitione, & consiliis lapsam animam eri-
gere studeamus, misericordiae Dei magnitudinem do-
centes, & bonitatis eius excellentiā, & misericordiae
immensitatē: vt maiore q̄ illi benedictionem ab oīni
domino consequamur, qui vult omnes homines sala-
uos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: qui non
vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.

Et nu

IN CAP. GENISEOS NONVM

Et nuditatem patris sui non viderunt. Vide quomodo per legem naturae inditam prius impleuerunt, antequam ad erudiendum humanum genus ea quae in lege scripta fuerunt. Et id quod lex dicebat, Honora patrem tuum, ut bene tibi fiat & Qui maledixit patri vel matri, morte moriatur: hoc iam operibus impleuerunt. Vidisti quomodo natura prius sufficienter habuit doctrinam? Euigilauit, inquit, Noë a vino, & cognouit quae fecerat sibi filius iunior.] Sui autem factus compos, inquit. Audiant qui totis diebus in conuiujs versantur lapsus grauitatem, fugiantque quod ex ebrietate est damnum. Sui autem factus compos, inquit, Quid est, Sui autem factus compos? Id quod nos dicere solemus de mente captis, si quando in excessu fiant, vel si quis sibi restitatur, qui a daemone vexatus, & ab illius tyrānide liberatur: hoc & hic vocat scriptura. Verē enim ebrietas voluntarius est daemon, & grauius quam daemon mentē obtebrat, & captum omnium beneuolentia destituit. Saepē enim daemōiacum cum videmus, misericordia mouemur, & condelemus, magnamq; erga illum beneuolentiam declaramus. Contra autem facimus apud ebrios: indignamur enim, importuni sumus, innumera imprecamur. Quare & quae causa est? quia ille qui a daemone agitur, inuoluntarius operatur, etiamsi recalcitret, etiamsi rumpat vestē, & obscena quēpiam loquatur, venia dignus est. At qui ebrius est, quicquid fecerit, non est venia dignus: & valde incusant illum familiares, amici & vicini, & in summa omnes: quia spontē & voluntariō in hoc trāsit, & ebrietatis tyrānidi seipsum dedit. Sui autem factus compos Noë, inquit, a vino, & cognouit quaecumq; fecit sibi filius suus iunior.] Et haec dico non ut iustum incusēm: multa enim erāt propter quae illi venia debebatur. Et cum primis, quod non in id vitii postea relapsus est, id quod maximum fuerit indicium quod ignorantia, non negligentia prius deliquit. Nam si hoc fuisset negligentia, oportebat iterū eodem

HOMILIA VIGESIMANONA.

177

eodem peccato capi: id quod non euenit. Nam si de nouo id accidisset, scriptura utiq; non obtruncasset, sed significasset nobis. Vnus enim scopus & finis scripturae diuinae est, ne quid factorū intermittat, sed veritatem nos doceat. Neq; propter inuidiam, iustorum virtutes praeteriit, neq; propter gratiam peccata adumbrat: sed omnia in mediū nobis proponit, ut monimenta & doctrinas quasdam habeamus: & ut quando etiam nos per socordiam in id vitii inciderimus, cautiōres simus postea, & denuo non incidamus. Neque enim tā graue est peccare, quam in peccatis perseuerare. Itaque non attende solum qd inebriatus est iustus, sed qd postea non iterum hoc ei acciderit. Iam consyderā eos qui in tabernis vinaris quotidie consumuntur, & ut ita dicam, quotidie ferē moriūtur: etiamsi quando sui compotes fuerint facti, neque sic sibi cauent ab eodē periculo, sed quasi ad opus quoddam strennum redeunt. Insuper & hoc quis iure cogitabit, quod iustus ille, quia prius nō expertus erat naturam vini, nec sciebat quā mensura vtēdum erat, non mirum si bibens inebriatus sit. Sed quia iustus, et bonis operibus pollebat, peccatum adumbrare potuit. Nos autem cum ab innumeris aliis affectionibus infestamur, hoc addimus ut & ab ebrietate submergamur. Quid excusabit vel quis, dicō oro, nos dignabitur venia, quos nulla experientia facit castigatiores? Sui autem compos factus est Noë, inquit, a vino, & cognouit quae fecit sibi filius suus iunior.] Vnde cognouit fortē fratres significauerunt, non accusatōnis quidem gratia, sed rem ut facta erat doceret. Et cognouit, inquit, Noë quae fecerat sibi filius suus iunior. Magnam & intolerabilem rē dicere vult, fecerat sibi. Animaduerte enim, quomodo intus in domo visa patris turpitudine, quod debebat obtegere, egressus euulgauit, & risui & subannationi patris (quantū in ipso erat) exposuit, fratresq; prauae suae voluntatis socios fieri voluit: cū deberet, si omnino proditus

AA

ditus

IN CAP. GENESIOS DECIMUM

diturus erat, illos intra domum vocare, & sic nuditate effari: sed ipse foras exiit, quasi etiam alia adesset multitudo, & eam facturus esset paternae turpitudinis consciam, propter hoc inquit: Quae fecerat sibi. Contumeliosus patri fuit, oblitus est honoris quem debent parentibus filii, prodidit peccata, fratres voluit allicere & socios facere suae contumeliae. Quae fecerat sibi, inquit, filius suus iunior. Secundus enim erat & maior natu quam Iaphet: licet autem aetate illo prior erat, voluntate tamen minor, & temeritate illum excessit. Nam quia noluit intra suos limites manere, amisit honorem sibi a natura traditum. Et sicut ille id quod natura habuit, nequitia voluntatis amisit: ita Iaphet quod natura non habuit, sanioem ob mercedem accepit. Vidisti quomodo nihil temere & fortuito in diuina scriptura continetur? Quae fecerat sibi, inquit, filius suus iunior, & dixit: Maledictus Chanaan filius, seruus erit fratribus suis. Ecce peruenimus ad quaestionem illam ubique celebrem: multos enim audimus dicentes: Quare cum peccauerit pater, & prodiderit nuditatem, filius maledictum suscipit? Obsecro, attendite diligenter, & solutionem sumite. Illa enim dicemus, quae videlicet, suppeditaueit diuina gratia propter vestram utilitatem. Et dixit: Maledictus Chanaan filius, seruus erit fratrum suorum. Non simpliciter, neque in vanum commemorauit filium, sed ob latentem rationem. Volebat enim & corrumpere filium propter peccatum, & contumeliam qua se affecerat, & simul nolebat praedjudicare benedictioni quae illi pridem facta. Benedixit enim, inquit, Deus Noe, quando exiit ex arca, & filios illius. Vnde igitur ne videatur maledicere, quem Deus semel benedixerat, praeterito illo qui se contumelia affecerat, filio maledictum intulit. Ne, inquit, hoc quidem ostendit, quod propterea Cham non est maledictus, quia prius a Deo benedictionem acceperat. Quare autem quum alius peccauit, ille poenam luit: neque hoc absque ratione factum est. Quia pater non minorem poenam

HOMILIA VIGESIMANONA. 178

nam & cruciatum habuit, quam filius. Scitis enim quomodo saepenumero patres orant ut filiorum poenas ipsi ferant, & quomodo grauius illis est videre filios supplicio affici, quam si ipsi ipsis forent obnoxii. Factum igitur est hoc, ut ille ob naturalem in puerum amorem, maiorem sentiret dolorem, & benedictio dei seruaretur inuiolata, & pater accepta maledictione suorum propriorum poenas peccatorum lueret. Nam licet propter patris peccatum, nunc maledictionis sit obnoxius, attamen verisimile fuit, quod & propter sua delicta dederit poenam. Non enim solum propter peccatum patris maledictionem accepit, sed ut propter se ille maiorem poenam penderet. Nam neque patres pro filiis, neque filii pro patribus poenam luunt, sed unusquisque pro suis peccatis poenam luit. Vbi hoc a Prophetis dictum inuenimus, sicut cum dicunt: Comedentis viuas acerbis, dentes obstupescunt. Et anima quae peccauerit, ipsa & morietur. Et iterum: Non morientur patres pro filiis, neque filii pro patribus. Nullus igitur nostrum quasi ignorans diuinas scripturas, audeat scriptis hunc scopum reprehendere, sed grato animo quae dicuntur accipiat, admireturque diuinæ scripturae miram diligentiam, & expendat quantum malum sit peccatum. Ecce enim frater eadem natum puerpera, eodem egressum vtero, ut si ibi vindicauit peccatum, seruum fecit, & ablata libertate, subiectionem illi iniunxit: unde postea seruitus sumpsit originem. Neque enim antea solebant ita molliter agere, delitescere, & aliorum ministeriis indigere, sed sibiipsis ministrabant quique. Eratque par omnium honor, & ablata est medio omnis honorum diuersitas. Peccatum autem ubi intrauit, libertatem perdidit, & corripit potestatem naturae datam, seruitutemque introduxit, ut continua sit doctrix, & admonitrix humanae naturae, ut fugiamus seruitutis peccatum, & ad virtutis libertatem redeamus. Hinc enim si volunt, & dominus & seruus continuam habent utilitatem. Cogitet itaque seruus ideo seruitutem incepisse,

Hier. 13. &
Ezec. 18. a
Deu. 24. c

IN CAP. GENESIOS DECIMUM

quia Cham in tantam perueniat temeritatem: & do-
minus quoque cogitet, quod nō aliundē subiectio &
seruitus cōperint quā quod ille peruersam habue-
rit voluntatem, & a pari fratrum dignitate exciderit.
Verum si sobrii simus & prudentes, nihil nos offen-
det quod hęc propter peccata parentum nostrorum
introducā in hanc vitam, cum res in nominibus so-
lis versetur. Quia & primus parens propter trāsgres-
sionem, mortis pœnam, vitamq; in laboribus mero-
ribusq; consumendam intulit, & hic seruitutem. Ve-
rum superueniens Dominus Christus hęc omnia su-
stulit, ad nomina vsque tantum, si volumus. Neque
enim mors, mors vltā est, sed nomen tantum habet
mortis, imō & ipsum nomen sublātum est. Nam neq;
mortem ipsam vltā dicimus, sed soporem & mor-
tem: proinde & Christus ipse dicebat: Lazarus amicus
noster obdormiuit. Et Paulus Thessalonicensibus
scribens, inquit: De dormientibus autem nolo
vos ignorare fratres. Et seruitus quoque similiter no-
men est: ille enim est seruus, qui peccatum operatur.
Et quod etiam hanc abstulerit aduētū suo Christus,
non nisi nomen esse permiserit, imō & vocabulum
ipsum deleuerit, audi Paulum dicentem: Qui autem
fideles habent dominos, non cōtemnant eos, quia fra-
tres sunt. Vides quomodo vbi virtus subintravit,
eos in fraternitatis nomen congregauit, qui prius ser-
uitutis nomine erant obnoxii. Et erit, inquit, Cha-
naan filius seruus fratrum suorum. Abusus es, inquit,
honore, non bene te gessisti, cum par esses dignitate:
propterea subiectione emendari te volo. Hoc ab ini-
tio & mulieri contigit. Quoniam enim par erat viro
dignitate, & honore abusa est, propterea ablata est
ab illa potestas, & dictum est ad illam: Ad virum tu-
um conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Proinde
etiam hic nunc, vt se emendet, pœnam fert, & pro-
pter puerum quoq; cruciatur: vt discas, qd et si senex
nunc esset, attamē quia pœna in filium transit, id ip-
si luctuosam & infuauem vitam faciebat, cogitantē
quod

Ioan. 11. b
1. The. 4. d

1. Tim. 6. a

„

„

DOMILIA VIGESIMANONA. 179

quod etiā post suam mortem filius pœnam luiturus
esset. Nam qd filius per se malus, & omnes qui ab illo
nati fuerint abominabiles, & ad malum perpen-
de clinarint, audi scripturam dicentem per modum ma-
ledicti: Pater tuus Amorrhæus, & mater Chetæa.
Et alius quidam increpans Semen, inquit, Chanaan,
& non Iudæ. Porro operæ pretium fuerit audire nunc
post pœnam, quam accepit is qui nuditatem inuulga-
uit: quos honores & retributiones assecuti sunt alii,
pro honore quem patri impederunt. Et dixit, inquit,
benedictus dominus Deus Sem, & erit Chanaan ser-
uus illius. Hoc fortē quis dixerit, non est benedicere
Sem: imō valde benedixit illum. Quando enim Do-
minus benedicitur, & aguntur illi gratiæ ab hoibus,
tunc vberior ab illo solet istis benedictio dari, pro-
pter quos ipse benedicitur. Nā q benedixerit, inquit,
debitorē ipsum facit maioris benedictionis, autorq;
fuit Sem maioris retributionis: quia deus propter Se
benedicitur. Sicut enim quando benedicitur propter
nos, multum id nobis conciliat fauoris: ita & contra,
quando propter nos alii illum blasphemant, maior
hinc nostra fit condemnatio. Quocirca obsecro, de-
mus operam, vt ita viuamus, & tantæ virtutis speci-
men adhibeamus, quod omnes qui nos viderint, bene-
dictionis laudes asserant Domino Deo. Nam quia
bonus & misericors est, per nos vult glorificari: non
quod ipsi aliquid ad suam gloriam accedat (nullius
rei indigus est) sed vt occasiones ipsi præbeamus, vt
maiorē nobis gratiam impartiat. Benedictus do-
minus Deus Sem, & erit Chanaan seruus illius. Attē
de hic, quomodo paternam pœnam prorsus, quæ tam
men emendatio potius erat, quā pœna. Pater enim
erat, & clemens pater, neq; iustam pœnam volebat
inducere, sed ita vt diu malitig obesset, ideo ait: In ser-
uitutem te condemno, vt iugem & indelebilem ha-
beas facti memoriam. Dilatare Deus Iapeto, &
habitare in tabernaculis Sem, & fiat Chanaan seruus
illius. Iterū hęc quoq; maxima benedictio est, for-

Ezec. 16. a
Dan. 13. f

te latentem aliquem habens thesaurum. Dilatare, inquit, Deys Iapero. Non aberrabit quis, si dixerit benedictiones iusti prophetias esse. Nam si pater Noë non simpliciter, neq; frustra vocabulum indidit Noë sed variatius est per nomen futurum diluuii: multo magis iustus ille non simpliciter, neq; frustra benedictiones protulit. Opinor enim, q; benedicendo hos duos, duorum populorum vocationē significare voluerit: & per Sem quidem Iudæos, ex illo enim & Abraham, & Iudæorum genus multiplicatū est: per Iaphet autem gentium vocationem. Vide autem, q; & benedictio hāc prænuntiet. Dilatare enim, inquit, Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem. Hoc in gentibus adimpletum videmus. Dicendo enim, Dilatare, omnes gentes significauit. Sed dicendo, Habitet in tabernaculis Sem: quia gentes frui coeperūt illis quæ Iudæis parata: & erit Chanaan seruis eius. Vidisti quales & ii gratitudinis acceperunt mercedem, & quanta ille propter temeritatem & impudentiam ignominia punitus est: Sin hāc perpetuo in nostra mente scripta, vt horum æmulatores & imitatores fieri possimus: huius autem excellentem temeritatem, & nequam voluntatem fugiamus. Et vixit, inquit, Noë post diluuium annos trecentos quinquaginta, & fuerunt omnes dies Noë nongenti quinquaginta anni, & mortuus est J. Neg; hoc putes absq; causa assignasse scripturā, sed vide, & hoc loco iusti continentiam. Quia cum tanta frueretur vbertate & prosperitate, superuideretq; tanto annorū numero post egressum ab arca, noluit vltis indulgere puerorum procreationi. Non enim commemorat scriptura illum alios præter tres istos habuisse pueros. Hic iterum cogita magnam salacitatem Cham, quia neque patrem videns tantæ continetia, castior ipse factus est, sed omnia diuerso modo quam pater agebat. Proinde omne suum genus in seruiturē condemnatum est, vt male voluntatis frenum habeat. Deinde hic narrat scriptura eos qui ex illis nati sunt, & inquit: Cham

Cham autem genuit Chus. Et iterum Chus genuit Nemroth, qui coepit esse gigas super terram. Hic fuit gigas venator coram Domino. Quidam dicunt hic, coram Domino, id est aduersarius Deo: ego autem non puto scripturam hoc insinuare, sed quod robustus quis fuerit & virilis. Et quod dicit, coram Domino: hoc est, a Domino constitutus, eo quod acceperat aliquam ab illo diuinam existimationem: vel quod Deus per hunc esset in admiratione habendus, quod talem produxisset, & super terram monstrasset. Sed hic iterum proauum suum imitatus, & abusus naturæ priuilegiis, alium seruitutis modum adinuenit, & princeps atque rex fieri attentauit. Rex enim nondum erat, quum nondum essent subditi. Ista autem magis videbatur esse libertas. Seruitus autem grauissima est in ordine libertatis, præsertim si liberis imperetur. Ea vide habendi auiditatem quæ faciat. Vide corporis robur non manens intra suos limites, & gloriæ appetentem naturam. Non enim vt defenderet illos, imperabat: sed & ciuitates ædificabat, vt imperaret bellatoribus.

Inde enim, inquit, ex terra illa exiit Assur, & ædificauit Ninive. Animaduerte hic quoque, quod nihil offendit naturam nostram progenitorū malicia. Hi enim, Niniuitas dico, misericordiā Dei poenitentia sibi conciliarunt, reuocata illius sententia: hi quidem inter primos progenitores habuerūt Cham, paricidam, deinde Nemroth hominē tyrannum & peruicacem, nepotem quoque Assur. Dicuntur autem cetere & alii fuisse inter illos molles & delicati, & dissolutam & corruptam agentes vitam, ebrietati & risui, & subannationibus, & scommatibus dediti: Sed quia manifestam præ se tulerunt poenitentiam, nihil ipsis obfuit progenitorum malicia, sed tantum sibi celestis fauoris conciliarunt, vt vsq; nunc celebretur præclara eorum poenitentia. Proinde illos & nos imitemur, & quum sciamus quod neque parentum malicia nos offendit, si voluerimus resipiscere:

IN CAP. GENESIOS DECIMVM

neq; parentum virtus nobis proderit, si fuerimus negligentes: magnum itaq; nobis sit studium virtutis, vt gratā voluntatē ostendamus, quod eandem cū Sem & Iaphet consequamur benedictionem: & vt à maledictione & seruitute, quam Chanaan accepit, liberemur: & ne simus serui peccati, sed veram possidentes libertatem, ineffabilia bona adipiscamur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto sit gloria, imperium, & honor, et nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA TRICESIMA.

Ecce tandem ad finem sanctæ quadragesimæ venimus, & ieiunij navigationem perfecimus apulimusq; Dei gratia, in portum. Verum non ideo negligentes simus, sed hac de causa iterum maius studium, maiorem diligentiam maioremq; vigilantiam exhibeamus. Nam & naucleri cū per multa maria trāsierint, & plenis velis oneratisq; mercibus in portum ingressuri sunt, tūc maximam curam & sollicitudinē gerūt ne in scopulum vel petrū quandam impingant, quæ omnes priores labores simul disperdat. Et cursores quoq; ita faciunt: cū enim ad finem stadiorū perueniunt, vehementiorem seruant cursum, vt metam attingant & præmia mereantur. Athletæ quoq; post plurima certamina & victorias, cū pro corona certandum est, maiori nisu omnia faciunt, vt coronati abeant. Itaque quemadmodum naucleri, & cursores, & athletæ, vbi ad finem veniunt, magis enituntur & vigilant, eodem modo & nos facere oportet. Quia in magnam hanc hebdomadam peruenimus Dei gratia, nunc maximè & ieiunij curius intendendus, & magis continuandæ sunt preces, faciendæq; diligens & pura peccatorum confessio, & in bonis operibus sedulitas, elemosyna larga, æquitas, mansuetudo aliæq; virtutes: vt talibus ornati virtutibus, vbi in diem dominicum venerimus, Domini liberalitate fruamur. Magnam autem vocamus hebdomadam.

non

HOMILIA TRICESIMA.

181

non quod plures horæ in ea sint, neq; quod plures dies habeat. Est enim idem numerus in hac aliisq; omnibus. Quare ergo illam vocamus magnam: quia magna quedam & ineffabilia bona contigerunt nobis in illa. In illa enim solutum est bellum diutinum, extincta mors, maledictio interempta, diaboli tyrannis dissoluta, vasa eius direpta. Deus hominibus reconciliatus est, coelum penetrabile factum, angeli hominibus conuiuunt, distantia coniuncta sunt, sepes sublata, fenestra remota. Deus pacis pacifica fecit omnia, quæ in celis, & quæ in terris. Et hac de causa magnam hebdomadam vocamus. Quia tantam nobis donorum multitudinem in illa largitus est dominus. Et idcirco fideles & ieiunium intendunt, et vigilias, & pernoctationes sacras, & elemosynas faciunt, vt hebdomadæ huic honorem habeant. Nam si dominus talia bona in illa nobis donauit, quomodo non & nos debemus quantum possumus, reuerentiam & honorem ostendere? Enimuero & reges ipsi declarant quam venerabiles illos dies habeant, mandantes, vt omnibus sint induciæ & feriæ, qui ciuilibus funguntur negotiis, claudendo fores iudiciorum, & auferendo omnes litium & contentionum species, quod magna tranquillitate ac quiete liceat ad spiritualia rectè perficienda festinare. Et non hoc solum, sed & aliam liberalitatem ostendunt. Habitantes enim in carceribus à vinculis soluunt, & pro humano virili dominum suum imitatur. Quia sicut ipse graui nos peccatorum carcere exoluit, & innumeris bonis frui fecit: eodem modo & nobis faciendū est, vt simus imitatores misericordiæ Domini Dei nostri. Vidistis quomodo singuli reuerentiam & honorem exhibemus diebus iis, qui nobis tot bonorum sunt autores? Proinde rogo nunc, si vnquam aliàs, vt repulsis vanis cogitationibus, & mente purgata ac vigili assisimus. Nullus ecclesiā ingressus seculares curas aduocet, vt digna laborū mercede recepta, iterum domū proficisci liceat. Agē igitur consuetam vobis men-

AA 5 sam

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM

1 sam iterum proponamus, & vestram charitatem res
focilemus, prolaturi in mediū quæ lecta sunt ex bea
to Mose, & indicaturi diuinæ scripturæ diligentiam.
Nam postquam historiæ de beato Noë finem impos
fuit, genealogiam consequenter à Sem exorditur, &
19 dicit: Et Sem nati sunt duo filii, nomē vni Phalek:
20 quia in diebus illius diuisa est terra.] Cōsidera quo
21 modo signi non multo post futuri præscientiam, vo
cabulo nati pueri indidit, vt quum videris rem ope
re adimpletā, nō vltā mireris, videns diuinitus hoc
pueri nomine prædictum. Nam postquā catalogum
22 eorū fecit qui postea nati sunt, inquit: Et erat om
23 nis terra labium vnum, & vox vna omnibus.] Nō
de terra loquens, sed de hominum genere, vt nos do
ceat vnam linguam omni hominum fuisse naturæ.
Et erat omnis terra labium vnum, & vox vna omni
bus. Labium vnum, sermonem dicit, & idipsum ite
rum per vocem, significans omnes vfos eadem voce
& lingua. Et quōd de loquela dictum sit, et fuerit om
nis terra labium vnum, audi scripturam alio loco di
centem: Venenum aspidum sub labiis eorum. Ita so
let scriptura labiorum nomine loquelam appellare.
Et factum est quum mouerent illi ab Oriente, in
uenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt
19 illic.] Vide quomodo humanum genus non potest
20 subsistere intra suos limites, sed amplius concupis
cens, maiora suprà se appetit. Atque hoc est quod hu
manum genus potissimum perdit: quia non vult na
ture suæ mensuram agnoscere, sed semper maiora de
siderat, & quæ supra suam sunt dignitatem votis cō
cipit. Hinc & qui ad mūdāna respiciūt opera, si quā
do multo abundauerint auro, & potētes fuerint, quā
si obliiti suæ naturæ, in tantum se fastigiū effertī vo
lunt, vt vsq; in profundum ipsum deducātur. Et hoc
videmus quotidie cōtingere, quanuis nec hac ratio
ne emendatōres euadāt alii. Et si ad paruum tempus
corripiantur, subitō tamē omnium obliiti, iterum ean
dem vadunt viam, & in eadem præcipitia deferuntur.

Psal. 13. b
& 139. a

HOMILIA TRIGESIMA

182

tur: id quod & nunc videre licet apud illos factum.
Et factum est quum mouerent illi ab Oriente, inue
nerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt il
lic. Vide quomodo paulatim docet nos lubricam il
lorum voluntatem. Quoniam viderunt, inquit, cam
pum, migrantes, & relicto priori loco illic habitau
runt. Deinde dicit: Dixit homo proximo suo, ve
nite conficiamus lateres, & coquamus eos igni. Et fa
cti sunt illis lateres in lapidem, & bitumen erat illis
cœcum. Et dixerunt: Vehite ædificemus nobis ciuita
tem, & turrin, cuius caput erit vsq; in cœlum. Et fa
ciemus nobis ipsi nomē, priusquam dispergamur su
per omnem terram.] Vide quomodo abutuntur vo
cis æqualitate, & quomodo vanum viuendi consiliū
sit multorum maiorum occasio. Venite, inquit, facie
mus lateres in lapidem, & bitumen in cœcum. Vide
quanta securitate volunt ædificare, nescientes q; nisi
Dominus ædificauerit domum, frustra laborant qui
ædificant. Et ædificabimus, inquit, nobis ciuitatem:
nō Deo, sed nobis ipsis. Vide, oro, quā inualuit mai
liria, habentes adhuc recentem memoriam generalis
in diluuiō interitus, in tantam inciderunt insaniam.
Et ædificabimus, inquit, nobis ciuitatē, & turrin, cu
ius caput erit vsq; in cœlū. Nomine cœli, audacem il
lorū temeritatē per hyperbolen docet. Et faciamus,
inquit, nobis ipsis nomen. Vidisti radicem malie vt,
inquit, perpetuam memoriā consequamur, vt nostri
perpetuō memores sint posteritate erit nostrū opus,
vt vñ obliuioni tradatur. Et hoc faciemus priusq;
dispergamur super faciem ois terre. Adhuc, inquit,
cōgregati, gloriā nostrā operemur, vt posteritati per
petuum nomē relinquamus. Sunt multi etiā hodie q;
illos imitātur, & talibus operibus celebrari velunt.
Alii splendidas domus ædificant, & lauacra, & por
ticus, & deambulacra: quorum si aliquem rogaueris,
quare ita laboret, tam miser sit, tantosq; pecuniarum
faciat sumptus, eosq; inutiles: nihil aliud audies,
quā hac vtrūq; vt immortalē seruet memoriā,
& au

Psal. 139. a

IN CAP. GENESEOS VNDECIMVM

et audiat quod illius est hæc domus, hic ager. Sed hoc non est tam laudem, quam crimen sibi parere. Nā statim ad hæc subiungentur plurimarum contumeliarū verba: Domus hæc huius est, huius avari, huius rapacis, huius viduarum & orphanorum spoliatoris. Igitur hoc non est memoriam assequi, sed perpetuis obsecris criminibus, & etiam post mortē infamari, & spectatorum linguas acuire in blasphemiam & accusationem eius qui illam possidet. Quod si omnino æternam memoriam amas, ego tibi viam monstrabo, quam poteris semper celebrari, dabitq; tibi fiduciam in futuro seculo. Hoc pacto igitur poteris & commemorari, & celebrari quotidie, encomiisq; euehi & post hanc vitam, si has pecunias in manus inopum dispartes, relictis lapidibus, & splendidis ædificiis, & villis & balneis. Hæc memoria immortalis, hæc memoria a sarcina peccatorum alleuiat, hæc multam tibi fiduciam apud Deum conciliat. Cogita, obsecro, & hæc verba, quæ singuli dicturi sunt: Hunc misericordē et benignū, hunc māsuetū, hunc suauē, hunc tā largū dispensatorē. Dispersit enim, inquit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum. Pecuniarū ita dispersæ diuitiū expendentem nō relinquunt, sed expectant: retentæ autem simulq; inclusæ, etiam se seruantes se cum perdunt. Dispersit enim, inquit, & dedit pauperibus. Sed audi quod sequitur: Iustitia eius manet in seculum. Vno die diuitias dispersit, & iustitia eius manet in seculum, & memoriam fecit immortalem. Vidisti memoriam, quæ se in omne seculum extendit: vidisti memoriam magnis & ineffabilibus plenam bonis: Tali ædificio nostri memoriam relinqueret studeamus. Nam lapidibus ædificasse nō solum nihil nobis prodesse poterit, sed nos continuo & clara voce infamabit. Et nos hinc abimus, deferentes peccata vnde hæc parata, & ædificia hic relinquimus: quia nec frigidam & inutilem memoriam consequimur, sed potius probis deturpamur, nomenq; statim transit ad alterum. Etenim sic res habent, vt ab hoc ad aliū

Psal. m. b

HOMILIA TRICESIMA.

193

aliū transeat, & ab illo iterū in aliū. Et hodie quidē domus dicebatur huius, cras vel alio die, & mox dicetur alterius. Interim sponte nos ipsos decipimus, putantes nos dominium quoddam possidere, nescientes quod solum vsu fruimur, & siue velimus, siue nolumus, aliis concedemus: & iam prætereo quod is etiam quibus non fauimus. Omnino tamen si memoriam concupiscis, & hoc tantum studium est: audi quomodo viduæ memores sunt Tabithæ, & quomodo cives. A. c. s. l. cunctant Petrum flentes, & demonstrantes togas & vestes, quas faciebat illis, quā adhuc superesset Dorcas. Vidisti domus animatas, vocem emittentes, & tantę virtutis, vt a morte ad vitam reuocare queant. Nam postquā circumsteterūt Petrum, calidas lachrymas profundentes, cibumq; & quibus opus habebat querentes, Petrus eiecit omnibus, et positis pedibus, orauit: & quum excitasset illam, vocauit sanctos & viduas, & assignauit istis viam. Si memoriam quæris, si veram gloriā amas, hanc imitare, tales domus extrue, noli sumptus tuos inanimatis impendere, sed cum illis qui eiusdem sunt generis misericordiam facito. Hæc laude digna est memoria, hoc magnum laurum affert. Cæterum ad institutum redeamus, & videamus illorum virorum, qui tunc erant, audaciam. Illorū enim affectiones, nostrę, si sapere voluerimus, emendationi seruiunt. Et ediscemus, inquit, nobis ciuitatem, & turrim, cuius caput erit vsq; in cælum. Et faciamus nobis ipsi nomen, priusquam dispergamur super terram. Vide quomodo superbiam mentis illorum ostendit. Et ediscemus, inquit, nobis ciuitatem. Et iterum: Faciamus nobis ipsi nomē. Etiam post diluuiū, & generalem omnium interitum non minoribus malis occupantur. Quid ergo fiet quomodo ab infania sua reprimetur? Pollicitus est Deus, se nō vitā facturum diluuiū, nimirum misericordię suę consuetudinem seruans. Illi autem neque poenitentiores facti sunt, neq; beneficiis meliores. Audi quæ sequuntur, vt discas ineffabilis misericordię Dei

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM

Dei magnitudinem. Et descendit, inquit, Dominus Deus, vt videret ciuitatem & turrin, quam edificabant filii hominū. Vide quomodo humano more scriptura loquitur. Et descendit, inquit, Dominus, non vt humano modo intelligamus, sed vt per hoc erudiamur, nunquam temere fratres condemnandos, neq; auditu solo iudicandum, nisi pluribus argumentis prius certi reddamur. Omnia enī a deo ideo fiunt, & ob hoc tāta ad erudiendum humanum genus vtitur sermonis attemperacione. Descendit, inquit, Dominus deus, vt videret ciuitatē & turrin. Vide quomodo non statim ab initio illorum reprimit infantiam, sed longanimitate lenitate vtitur, & expectat, donec malitiam suam opere declarent, & tunc conatus eorum impedit. Ne enī quis dicere possit, voluisse quidem illos, sed quæ decreuerant, opere non coepisse, præstolatur donec animo destinātū opus aggrediantur, & tunc monstrat eis q̄ inutilia attētarint. Descendit, inquit, Dominus Deus, vt videret ciuitatem ac turrin eorum. Vide misericordiæ excellentiam, permisit illos laboribus sese affligere, vt rerum experientia, præceptoris loco illis esset. Et quoniā vidit malitiam inualefcere, & morbum in crudescere, non vsq; ad finem permittit, sed suam declarat bonitatē: quem admodum medicus bonus videns morbum augeri, & vlcus incurabile fieri, statim sectiōe vtitur, vt omnem morbi causam aboleat. Dixit, inquit, Dominus Deus, ecce genus vnum, & labium vnum omnium: hoc est vox vna & lingua vna. Et hoc coeperunt facere, & nunc non cessabunt ab iis quæ decreuerunt facere. Attende domini misericordiam. Quoniā conatus illorū impediturus erat, primum cum illis expostulat, & quasi ostendit peccati eorum magnitudinem, & ingratinudinis excellentiā, & quod abusi sunt lingue & vocis vnitatem. Ecce enim, inquit, genus vnum & labium vnum omnium. Et hoc coeperunt facere, et nunc nō cessabunt ab iis quæ decreuerunt facere. Hic enim dei mos est, vt puniturus prius

india

HOMILIA TRICESIMA.

184

indictet q̄ magna sint peccata, & quasi expostulans etiam ipse satisfaciat nobis, ac tunc tandem corripere incipiat. Nam & cum terribile illud disuuium interminaretur, dicit scriptura: Vt autem vidit Deus, quod multiplicatæ sunt malitiæ hominum, & vnusquisq; cogitat in corde suo diligēter in mala a iuuentute. Vidisti quomodo prius monstrauit malitię eorum excellentiā & postea dicit, Delebo hominē ita & nunc, Ecce genus vnum, & labium vnum oīm, et hoc coeperunt facere. Si in tanta concordia, & lingue vnitatem in tantam inciderunt insaniam: vbi tempus processerit, quomodo nō deteriora attentabunt? Nō cessabunt enim ab iis quæ decreuerunt vt faciant: nihil eorum impetum & ardorem morari poterit, sed omnia quæ statuerunt secum, studebunt perficere, nō statim pro attētatis poenā luant. Id quoq; inueniet aliquis & de Protoplasto dici. Eiecturus enim illum Deus a paradisi incolatu: agē, inquit, quis annūtiavit tibi q̄ nudus esses? & iterum: Ecce Adam factus est, quasi vnus ex nobis, vt sciat bonū & malum. Et nūc ne forte extendat manum, & accipiat de ligno vitæ & comedat, & viuat in seculum. Et emisit illum Dominus de paradiso. Et nūc inquit: Ecce genus vnū & labium vnū oīm, & hoc coeperunt facere, & nunc nō cessabunt ab iis quæ decreuerunt facere. Venite, & cum descenderimus, confundamus illorū linguas, vt ne audiat vnusquisq; vocem proximi. Vide iterum verborū humilitatē. Venite, inquit, et cū descenderimus: quid volunt sibi verba hæc? Opus ne habet cooperatiōe Dominus ad correctionē, et subsidio ad illorū destructionem? Absit. Sed sicut iam dixit scriptura, Descendit Dominus: docens nos per hoc q̄ euidenter malitię illorū vidit excellentiā: ita & hic dicit, Venite & cum descenderimus. Dicitum est ceu ad honorem pares. Venite, inquit, et cum descenderimus, confundamus illorum linguas, vt ne audiat vnusquisq; vocem proximi. Poena hac quasi perpetua nota sigillabo illos, quæ eos omni seculo comitabitur, neq;

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM

neque huius vilo tempore obliuiscantur. Nam quis abusi sunt vocis vnitatis, ideo vocis diuersitate castigare volo. Sic enim vbiq; facere cōsuevit Dominus. Hoc ab initio & in muliere factum est. Abutebatur honore concessio, vnde subiecta est viro. Et similiter Adā contigit: quia enim ex multa prosperitate parauit incolarum nihil lucrificat, sed prauaricando poenā obnoxius est factus, eiecit eum ex paradiso, & poenā ei perpetuam iniunxit, dicens: Spinas & tribulos germinabit tibi terra. Hi quoq; honore pares, & eiusdem linguae, in poenis abusi, quā grauius peccarint ex linguarum varietate sunt experti. Et confundamus illorū, inquit, linguas, vt ne audiat vnusquisq; vocē proximi. Vt sicut linguae vnitatis cohabitationē fecit, ita linguae diuersitas dispergat. Nā quibus non est idem sermo & lingua, quomodo cohabitare possunt? Et dispersit illos, inquit, Dominus. Deus ab illo loco super faciem vniuersae terrae, & celsauerunt aedificantes ciuitatem & turrim. Confyderant Domini misericordiam, in quantam animi haesitationem impulit. Amentibus enim postea similes fuerunt. Et ille quidem imperabat hoc, & alius suppetabat aliud, inutilisq; fuit omnis illorū conatus: ideo cessauerunt etiam aedificare turrim & ciuitatem.

Et idcirco vocatum est nomē illius confusio, quia illic confudit Dominus Deus labia omnis terrae. Vide quot fiunt, vt memoria huius facti in omnia secula producat. Prīmū linguarū fit diuisio, sicut ante hoc nominis appellatio. Phalek enim nomē, quod Heber puero imposuit, partitionem significat: deinde de loci agnominatio: confusio enim vocatus est, id quod Babylon sonat. Postremum Heber ipse māsī, idem seruans idioma quod & antea habebat, vt manifestum diuisionis huius signum foret. Vidisti per quod immortalem, nullaq; obliuione delentā huius facti memoriā seruari voluerit? Hinc enim pater postea cogeatur dicere causā tam diuersae vocis. Et puer a patre discere quare Babylon a cōfusione nomen

HOMILIA TRIGESIMA

185

men sortita fuerit, nempe quod illic Dominus Deus confudit labia vniuersae terrae, & ab illo loco dispersit illos. Nam vtrunq; loci appellatione mihi significare videtur, & quod linguas cōfudit, & inde dispersio orta sit. Audistis dilecti, vnde dispersionis varietatisq; linguarū orta sit causa. Fugiamus, obsecro, ne hos imitemur: & ita quae nobis Deus concessit, ne abutamur: et naturam humanā cōsiderantes, ea cōsulemus quae mortales deceant: & cōsiderata praesentis vitae fragilitate, quia breue est tempus vitae nostrae, reponamus & thesaurizemus prius fidutiā, operando bona opera. Et non solum per hos dies seruamus ieiunio feruorem, eleēmosynae largitatem, precū continentiam. Etenim ieiunio preces semper coniunctas esse oportet. Et quod hoc verum sit, audi Christum dicentem: Hoc genus demoniorum non egreditur, nisi in precatione & ieiunio. Et iterum de Apostolis dicitur. Nam quum orassent, inquit, & ieiunassent, commendauerunt eos Domino, in quem crederant. Et iterum inquit Apostolus: Ne fraudetis inuicem, nisi in precatione & ieiunio. Vidistis quomodo ieiunium hoc subsidio indigebat? Tunc enim potissimum preces sobriae sunt, quū expeditior est mens nostra, neq; grauata, neq; malo deliciarum onere pressa fuerit. Magna arma sunt preces, magna securitas, magnus thesaurus, magnus portus, indepradabile praedium, modo sobrii & vnde quaque mente nostra collecta, inimicorū nostrae salutis nullo aditu permisso, dominum adeamus. Scit enim hostis noster, quod per tempus illud possumus de iis, quae ad nostram salutem attinent, loqui, & peccata confiteri, & vulnera medico ostendere, & sanitatem consequi: ideo maxime obstitit, omniaq; facit & tractat, vt nos supplantet, negligentesq; faciat. Proinde sobrii simus, obsecro, & scientes illius insidias, maxime tempore isto operam demus, vt illi quasi praesentē illum, & ante oculos stantem videntes, oblectemur: et cogitationē omnē, quae nos interrumpere possit, repellamus: totiq;

Mat. 17. c
et Mar. 9. d
Act. 14. d
1. Cor. 7. a

BB nita

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM
nitamur & loquamur, vt nō solū verba, sed & mens
verborū comes Deum accedat. Nam si lingua quis
dem proferat verba, mens autem foris sit, sua tractās
negotia, & imaginans quā in foro agantur, nulla nobis
utilitas est, fortassis autem & maior condemnatio.
Enimvero si cum homines accedimus, tanto studio
nostri curam agimus, vt propē stantes sepe nunc
ro non videamus, sed colligimus mentem, et ad eum
solum spectamus quē accedimus: quāto magis apud
Deum idem facere continuo & iugiter precibus insis-
tere congruit? Propter hoc & Paulus scribens, dicebat:
Orantes in omni tempore, orate & in spiritu: nō
lingua tantum, & cum perpetua, inquit, vigilantia,
sed & in spiritu. Spirituales enim, inquit, sint vestrae
petitiones, sobria sit ratio, & iis quae dicuntur mens
intendat. Talia petite qualia a Deo petere conuenit,
vt & petita obtineatis. Et in illud incumbentes, &
roti expergefacti, sobrii, & mente solliciti, non oclis-
tantes, & vt somniculosorum mos est, vos fricantes,
& hinc & inde mentem vertentes: sed magno timore
& tremore salutē vestrā operemini. Beatus enim,
qui propter reuerentiam metuit omnia. Magnum bo-
num sunt preces, Nam si homini quis loquatur vireu-
te praedito, nō paruum inde fructum percipiet. Quan-
tis ergo bonis fruatur is, cui cum Deo colloquū sue-
rit: Oratio enim colloquium est cum Deo. Quod, vt
scias, audi Prophetam dicentem: Iucundum sit Deo
eloquium meum: hoc est, sermo meus appareat Deo.
An nō prestare potest priusquam petamus? Verum
propter hoc differt & expectat, vt occasionem acci-
piat, qua iuste nos sua cura dignos faciat. Siue autem
consequamur quod petimus, siue non consequamur,
perseueremus semper in oratione. Et non solum gra-
tias agamus si consequamur, sed etiā si repulsam passi
si fuerimus. Nam quū Deus aliquid nobis denegat,
non minus est q̄ si concessisset. Nescimus enim nos,
quae nobis conducant, sicut ipse nouit. Itaq; siue vo-
ti compotes, siue impotes simus, gratias agere debe-
mus.

Luc. 21. g

Psal. 103. d

HOMILIA TRIGESIMA.

186

mus. Et quid miraris, si nos nescimus quid nobis
prosit? Paulus talis & tantus, qui ineffabilia illa con-
secutus fuit, ignorabat & quae non expediebant pre-
cabatur. Nam quia videbat se tot molestiis cingi, ac
circundari crebris tentationibus, orabat vt ab eis li-
beraretur: & non semel, neq; iterū, sed & saepius. Ter-
tio enim, inquit, Dominū rogauī. Tertio autem, vo-
cauit sepe, & nō vulgariter. Videamus quomodo as-
fectus fuerit. Num grauiter tulit? Num segnior fuit
num languescebat? Non. Sed quid inquit? Dixit, suffi-
ci tibi gratia mea. Virtus enim mea in infirmitate
perficitur. Non solum nō liberauit illum praesentibus
malis, sed in ipsis perseuerare permisit. Vnde autem
manifestum q̄ nō tulit grauius? Audi ipsum qui di-
cit, postquam didicit probari Domino: Volupē igitur
glorior in infirmitatibus meis. Non solum, in-
quit, postea liberari non requiro, sed & magna volu-
ptate glorior in illis. Vidisti gratā animā? Vidisti
eius in Deum amorem? Audi etiam dicentem: Quid
enim precemur, vt oportet, nescimus. Impossibile, in-
quit, est, quum nos homines simus, id certo scire. Re-
linquendum ergo hoc est omnium conditori, sumens
dāq; sunt cum gaudio & voluptate quaecūq; ipse vo-
luerit: nec spectandum ad speciem eorum quae sunt,
sed quid acceptū sit Domino. Magis enim scit quid
nobis prosit, q̄ ipsi nos. Ipse nouit quomodo salus no-
stra paranda. Nostrum ergo sit opus, cōtinuis insiste-
re precibus, & non agrefcere si differatur quod peti-
mus, sed longanimes esse. Neq; enim reuētiens preces
nostras differt: sed hac arte sedulos nos efficiens, ad
semetipsum attrahere vult. Nam et pater, quauis be-
nignus, quum a puero rogatur, abnuī, quasi non vo-
lens dare: non vt neget, sed vt ardentius petat, & sibi
magis concilietur. Haec itaq; legentes, non desperemus,
non deficientes accedamus ad eum, & preces di-
camus. Equidem cum crudelem & inhumanum il-
lum iudicem, qui neq; Deum timebat, neq; homines
reuerabatur, mulieris sedulitas coegit, & prouocauit,

1. Cor. 13. 5

Rom. 8. 6

Luc. 18. a

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM

uit, vt sibi succurreret: quanto magis nos, si volueri-
mus illam imitari mulierem, ad opitulandum nobis
prouocabimus mansuetū & misericordem nostrum
Dominum, compatiētem, & ad saluandū nos occu-
rentem. Discamus ergo vt ipsi a precibus auelli ne-
queamus, sed perpetuū incumbamus illis, tam die q̄
noctū: & magis noctū, quando nullus inturbat,
quando magna cogitationum tranquillitas, quando
absunt turbulentiae, quando nullus est qui ab accessu
prohibet & abducit, quando coacta mens omnia di-
ligēter referre potest animarum medico. Cum enim
beatus David, rex simul ac propheta, tantis implici-
tus negotiis, purpura & diademate amictus, dicat:
Psal. 118. b Media nocte surgebam ad confitendum tibi super
dicta iustitiae tuae: quid nos dicemus, qui priuatam et
otiosam vitam agimus, neque eadem quae ille facimus?
Nam quum in die multis circumdaretur curis, negotiis
& tumultibus, nec tempus inueniebat aptū suo
ad Deum accessui: relaxatis diebus, quod alii som-
ni tempus faciunt, in mollibus stratis recumbentes,
& hinc & inde se versantes, rex tantis victus curis,
accedendis ad Deum tempus faciebat, seorsum Deo
loquens. Et sincerae intentionis precationi deditus, per-
ficiebat quaecumque volebat, & orationibus suis bella
instruebat, triumphosque statuens victoriam victoris
copulabat. Habuit enim inuicta arma, superna scilicet
praesidia, quae non solum ad humana bella confu-
cienda sufficiunt, sed etiam ad daemonum cohortes
peruincendas. Igitur & nos hunc imitemur priuatū
& idiōtē regem, otiosam & quietam vitam agentes,
eum qui in purpura & diademate monachorum vi-
tam transcendit. Audi enim eum iterum alibi dicen-
Psal. 41. a tem: Factae sunt mihi lachrymae meae panes die ac no-
cte. Vidisti animam in continua compunctione? Ali-
monia mea, inquit, panis meus, cibis meus, conuiui-
um meum, non erant alia quam lachrymae tam die quam
nocte. Et iterum: Laboravi in gemitu meo, lauabo per
Psal. 6. b singulas noctes lectum meum. Quid dicemus, vel quid
respon-

HOMILIA TRIGESIMA.

187

respondebimus, neque eam compunctionem declarare
volentes, quam rex tot obseptus negotiis egit? Quid
nam, dic oro, oculis illis formosius, perpetuo lachry-
marum hymbre, & quasi margaritarum decore orna-
tis? Vidisti regem, qui noctibus atque diebus lachry-
mis precibusque deditus fuit? Specta & doctorem or-
bis in carcere compeditum, vna cum Sila orantem to-
ta nocte, neque dolore, neque vinculis prohiberi: sed eo
magis ingentem feruidumque amorem declarare erga
Dominum. Paulus enim, inquit, et Silas media nocte
orantes, laudabant Deum. David in regno & diade-
mate, lachrymis & precibus totam vitam infume-
bat. Apostolus, qui in tertium caelum raptus, cui arca-
na sunt reuelata mysteria, media nocte in vinculis
preces & laudes offerebat Domino. Et rex media no-
cte exasperatus consistebatur. Et Apostoli media no-
cte continentes preces & laudes reddebant. Illos imi-
temur & nos, & precum continuitate vitam nostram
muniamus, & nullum nobis vnquam erit obstaculum.
Nihil enim est quod obesse nobis potest, modo so-
brii simus. Num loco & tempore nobis opus est? Om-
nis locus, omne tempus huic accessui conuenit. Iterum
audi magistrum orbis dicentem: In omni loco leuan-
tes sanctas manus absque ira & disceptatione: si men-
tem habueris purgatam se ab illicitis affectionibus,
etiamsi in foro, etiamsi in domo, etiamsi in via, etiamsi
si in carcere, etiamsi in mari, etiamsi in diuersorio, etiamsi
in officina, & vbiubi fueris constitutus, poteris
inuocato Deo precum fieri compos. Quod quum scia-
mus, obsecro, vt cum ieiunio precum faciamus dili-
gentiam, subsidium nobis inde parantes: quod & su-
pernam assecuti gratiam, & praesentem vitam ita
agamus vt Deo proberetur, & in futuro misericordiam
aliquam adipiscamur, gratia & miserationibus do-
mini nostri Iesu Christi, cum quo patri et spiritui san-
cto sit gloria, imperium & honor, nunc & semper, et
in secula seculorum, Amen.

Act. 16. e

2. Cor. 11. a

1. Tim. 2. b

BB 3

HOMILIA

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM
HOMILIA TRIGESIMAPRIMA.

Ingentes vobis habeo gratias, quod hesternum de oratione sermonem tanta voluptate suscepistis, et tanto studio in auditorium cōfluitis. Facit enim hoc etiam nos alacriores, vt spirituale conuiuium largius vobis proponamus. Quia & agricola siquādo videt agrum seminatum virefcere & germinare, nihil quod ad se attinet, intermittit, quotidie congruam illius curam agens, & die noctuq; considerans, ne forte quid labores suos ledat. Simili modo & ego spirituales hunc agrum vestrum florere, & semen hoc in sinibus vestre mentis vtiliter recondi videns, gaudeo & lator multumq; sum anxius, non ignorans qd malignus sit hostis, qui vestre salutis insidiatur. Et quemadmodum piratæ, quando vident nauem multis mercibus oneratam, & plurimas adducunt diuitias: tunc potissimum variis moluntur insidiis, vt possint mercibus omnibus nauigātes illos spoliare. Ita sanè & diabolus, quum viderit spirituales diuitias coaceruatas, alacritatem feruidam, mentem vigilem, & quotidie diuitias augeri, cruciatur, & denique bus frendet, & quasi pirata circumit, & innumeras excogitat artes, vt si quā vel paruum inueniat aditū, quicquid nobis est spiritualium diuitiarum depravedetur. Igitur sobrii simus, obsecro: & quanto magis spirituales nostre facultates crescunt, tanto & vigilia nostre intenduntur, vt vndequaque excludamus eius insidias, & gratiam Dei vitæ optima nobis conciliantes, superiori loco stemus, qd vt illius iacula nocere queant. Mala enim bestia est, & multiplices machinationes struit. Et quando nō potest rectā nos ad vitia allicere, & suis dolis inescare (non enim cogit, vel vim facit. Absit, sed decipit tantum, & quos negligentes videt supplantat) quando igitur salutem nostram manifestè ledere nequit, sæpe per opera carnis quæ agimus, clanculò esca illata, diuitias nostras auellit omnes. Quid igitur? Hoc quod dico, operæ pretium fuerit manifestius explicare, vt illius cognitis illa

HOMILIA TRIGESIMAPRIMA. 128
tis insidiis, damnum quod inde nascitur, vitare possimus. Quando videt nos a manifestariis vitiis abhorretere, & fugere intemperantiam, continentiam verò amplexari: & iterum auersari auaritiam, odio habere iniustitiam: ridere & contemnere delicias, ieiuniis autem & precibus vacare, ac eleemosynis dare operam: tunc alium comminiscitur dolum, quod pessundet omnes nostras opes, operaq; nostra faciat inutilia. Nam eos qui magna constantia machinationes suas vicerunt, facit vt bonis operibus insulentur, & ad humanam spectent gloriam, quod scilicet a vera eos gloria faciat excidere. Quippe spirituale quid faciens, & humanam respiciens gloriam, mercedem suam hic accipit, & iam ultra Deum non habet debitorem. Accipit enim laudes suas, a quibus, vt glorificetur, querit, & se priuat illis quas Dominus promissit, vt pote maioris faciens momentaneam hominū laudem, quam Dei omnium conditoris: id quod Christus de precibus, eleemosynis & ieiuniis antea docuit, sic dicens: Quando ieiunas, unge caput tuū, & laua faciē tuā, vt ne videaris hominibus ieiunās, sed patri tuo qd est in occulto: & pater tuus qd videt in occulto, reddet tibi. Et iterū: Quando facis eleemosynā, ne tuba canas, inquit, ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & plateis, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, acceperunt mercedē suā. Vidisti quomodo, qui hanc inquit, illam amittit? Qui autem virtutem ita operatur, vt latere velit homines, in die illo terribili in manifesto accipiet a Domino retributionem. Nam pater tuus, qui videt in occulto, reddet tibi in manifesto. Quasi diceret: Ne cogites, nullus homo laudabit te, & virtutem clam facies: sed hoc cogita, tanta erit Domini liberalitas, quod non sinet hoc clam vel in occulto esse: sed præsentē omni hominum genere, ab Adam vsque ad consummationem seculi te predicabit, & coronabit, & retributiones laborum virtutis dabit tibi. Quia igitur excusatione digni erimus, et laborē virtutis su-

Mat. 6. 6

IN CAP. GENESIOS VNDECIMVM

stinentes, & propter momentaneam euanidamq; & vilem hominū gloriam, æterna illa nosmetipsos priuantes? Obsecro igitur, vt nos bene muniamus, & quodcumq; spirituale opus aggredimur, & in promptuariis animi nostri recondere, & facere nō ad gratiam hominū, sed vt laudet nos oculus ille qui nunquam dormitat: non vt ab hominibus celebremur & laudemur, & ita indigni efficiamur quos dominus laudet. Ambo enim hæc perniciosalia sunt, & salutis nostræ detrimentosa, & spirituale aliquid operando ad humanā spectare gloriam, & bene aliquid operando sublime de se sapere. Idecirco sobrios esse oportet ac vigilēs, & conquirere nobis quotidiana ē sacris literis pharmaca, ita vt perniciosas affectionibus istis non irretiamur. Nam etsi quis innumera bona opera fecerit virtutemq; omnem absoluerit, si tamen magnum quid de se sentit, maxime omnium miserabilis est & miser. Quod nobis manifestum est ex istis, quæ Pharisæo acciderunt, qui vt magna de se sentit, et Publicanū cōtempnit, subito deterior factus est Publicano, & oēs virtutū diuitias lingua sua effudit, & se nudans exhauriensq; pertulit rarum & nouum naufragium: apprehenso enim littore omnes merces suas simul perdidit. Nā si ita accadat aliquid propter preces indigne dictas, perinde est ac si quis in portu naufragium faciat. Propterea & Christus discipulis suis præcipiens, dicebat: Quando oīa feceritis, dicite: serui inutiles sumus. Quo dicto munire eos vult, et q̄ longissimē a perniciosis illis affectionibus alienare. Vidistis dilecti, quomodo neq; qui humanam gloriam ambit, eius gratia virtutis agens opera, vtilitate aliquam percipit? & quod qui omnibus virtutibus præditus est, si post bona opera infletur, et magnū aliquid se existimet, nudus omnino fiat, & omnium vacuus? Fugiamus igitur, obsecro, perniciosas illas affectiones, & ad illum semper vigilē oculum spectemus tantum: & nihil quantum ad hoc attinet, commune habeamus cum hominibus, neque ab eis

Luc. 18. b

HOMILIA TRIGESIMAPRIMA. 189

ab eis laudari queramus: sed contenti simus domini ca laude. Cuius laus, inquit, non ex hominibus, sed ex Deo. Et quō magis virtutibus locupletamur & crescimus, hoc magis modesti simus & humilsemur. Nam etsi ad summum virtutis apicem pertigerimus, & supputauerimus iusta gratitudine Dei in nos beneficicia, bene videbim⁹ quod nihil obtulerimus, adeo multa ille in nos cumulauit. Hinc enim omnes sancti probati fuerunt, & Deo accepti. Hoc, vt scias, audi doctorem orbis, animam illam quæ in cœlo versata fuit, quomodo possit tot præclara opera, post tantū de cœlo testimonium (Vas enim, inquit, electionis est mihi hic) non obliuiscitur suorum delictorum, quomodo vtrisque manibus, vt aiunt, versat, & neq; eorum memoriam obliterari patitur, de quibus certissimus erat quod per baptismum fuerant dimissa: sed clamat & dicit: Minimus sum Apostolorum, & non sum dignus vt vocer Apostolus. Et postea, vt excellentem eius discamus humilitatem, addit: Eo q̄ persecutus sum Ecclesiam Dei. Quid agis o Paule? Dominus per misericordiam suam deleuit & ignouit omnia peccata tua, & tu ea adhuc subinde versas & memoras? Etiam. Scio enim, dicit, & non ignore quod ea Dominus meus dimiserit: sed dum mecum considero quæ fecerim, & video diuinæ misericordiæ pelagus: bene disco quod gratia & misericordia Dei sum, quod sum. Nam cum dixisset, non sum dignus, qui vocer Apostolus, eo quod Ecclesiam Dei sum persecutus: subdidit, Gratia autem Dei sum id quod sum. Ego quidem, inquit, tanta ferebar insania: Ineffabilis autem eius bonitas & gratia remissionē dedit. Vidisti animam contritam, & circumferentem continuō memoriam peccatorum, quæ ante baptismum commiserat? Illum & nos imitemur, & eorum quæ post baptismum admisimus, quotidie simus memores, continuō ea in mēte versantes, nunquam permittamus vt ipsorum obliuiscamur. Hoc enim frequē sufficit ad humiliandum nos, & modestiā ingerant.

Ioan. 12.

Act. 7. c

1. Cor. 15. b

BB 5 neran

merandam. Et quid dico Paulum tantum & talentum? Vis videre etiam eos qui in veteri lege hinc maxime claruerunt, quod post innumera bona opera, & indicibilem ad Deum fiduciam, humiles fuerunt? Audi quid dicat Patriarcha, postquam consuetudinem cum Deo habuit, & facta est ei promissio: Ego autem, inquit, terra sum & cinis. Ceterum quia in Patriarcha mentionem incidimus, si placet, hodie lecta proponamus charitati vestrae, quod illis explicatis videamus excellentem iusti virtutem. Et accipit, inquit, Thara, Abram & Nachor filios suos, & Loth filium filii sui, & Saram nurum suam, uxorem autem Abrae filii sui, & eduxit eos ex terra Chaldaeorum, ut proficerentur in terram Chanaan, & venerunt usque ad Charran, & habitavit illic. Et fuerunt omnes dies Thara in Charran, anni ducenti quinquaginta, & mortuus est in Charran. Attendamus diligenter, obsecro, quae sint lecta, ut mentem eorum quae in scriptis latent, deprehendamus. Ecce enim in principio videtur esse quaestio. Nam cum beatus ille Propheta, Moses inquam, dixit: accepit Thara, Abram & Nachor, & eduxit ex terra Chaldaeorum, ut proficerentur in terram Chanaan: & venit usque ad Charran, & habitavit illic. Beatus autem Stephanus Iudeos laudans, inquit: Deus gloriae visus est patri nostro Abraham, quum esset in Mesopotamia, priusquam habitaret in Charran, & illic postquam mortuus est pater eius, migrare eum fecit. Quid igitur dissident ne a seipsis divinae scripturae? Absit: sed ex hoc animadvertere licet, quod cum Patriarcha Deo acceptus esset, visus ei Deus imperavit ut inde migraret. Quod ut agnovit Thara pater eius, licet infidelis pater esset, attramen ob amore in filium, socius illic peregrinationis esse voluit. Et ut venit in Charran, ac illic habitavit aliquandiu, vita hac excessit. Patriarcha autem tunc ad imperium Dei in Chanaan concessit. Denique non antea eum Deus inde evocavit, donec mortuus est Thara.

Tunc

Tunc enim illo defuncto, inquit: Et dixit Dominus Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi. Et faciam te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus, & benedicam benedicentes te, & maledicentes te maledicam, & benedicetur in te omnes tribus terrae. Singula dicta perscrutemur, ut religiosam & piam Patriarcha mentem videamus. Et dixit inquit, Dominus Abrae, Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi. Ne praetereamus obiter dicta, sed animaduertamus quantum imperii potius. Egredere, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi. Quasi diceret: Relinque certa, & omnibus confessa, & elige magis incerta & non apparentia. Considera quomodo ab initio exercetur iustus, ut praeligat non apparentia praeter apparentibus, & futura praeter illis quae in manibus sunt. Neque enim vulgare & paruum aliquid erat id, quod ei ut faceret praecipiebat Deus: nempe ut terram relinqueret, quam inhabitabat tanto tempore, & omnem cognationem, & totam patris domum: iterum nesciens & ignorans quorsum. Non enim dixit ei, in quam regionem transferre eum velit, sed mandato indefinito pium Patriarcham exercuit. Veni enim, inquit, in terram, quam monstrauero tibi. Considera, quaeso, dilecte, quam mentem requirebat hoc mandatum, & quam plane nulla vel affectione, vel familiaritate impediri potuit. Nunc enim quauis tanta sint religionis incrementa, multi adeo sunt consuetudini suae alligati, ut potius multa & si necessitas urgeat, omnia ferre velint, quam loca mutare in quibus prius habebant domicilium. Id quod non solum vulgo fieri videmus, sed etiam ab iis qui medio tumultu fugere, & monasticam vitam delegerunt: quanto magis verisimile erat iustum illum ad hoc mandatum rardorem & diffi-

IN CAP. GENESEOS DVODECIMVM

difficiliorem potuisse fieri? Siquidem, inquit, & relinque cognatos, & domum paternam, & veni in terram quam monstraui tibi. Quem non turbarent verba ista? neque locum, neque regionem certam ei designat, sed indefinito præcepto mentem explorat iusti. Nam si quis è vulgo fuisset, dixisset vtrique: Agè iubes relinquam terram quam inhabito, cognationem, domum paternam: quare non, imperando vt locum hunc relinquam, certior me reddis quantum sit iter? Vnde enim mihi illud innotesceret, q̃ hac quam relinquo vberior & præstantior sit illa? At iustus nihil horum vel dixit, vel cogitauit: sed respiciens ad magnitudinem eorū quæ imperata erant, iis quæ in manibus habebat, incerta præferebat. Quauis autem si nec tam generosum spiritum, nec tam philosophicam mentem habuisset, vtpote eruditam per omnia Deo parendum esse: erat tamen ei & aliud etiam ipsum non paruum impedimentum, nempe mors patris. Scitis enim quod sæpenumero propter sepulchra cognatorum in illis locis mori deligunt, vbi parentes eorū mortui sepulti sunt. Verisimile igitur erat & istum hunc, nisi Deum plurimum amasset, talia potuisse cogitare. Ecce pater propter suum in me amorem è domo sua profectus, pristinas consuetudines desperxit, & contempsit omnibus huc vsque hic fuit: et quasi diceret, propter me in aliena terra vita defunctus est: ego autem non daturus sum operam, vt post mortem par ei reddam, & relicto cū cognatione patris sepulchro, hinc abeam? Atqui nihil horum promptitudinem eius remorari potuit: sed omnia leuia & facilia ei apparere faciebat suus in Deum amor. Fortassis & illud mente tractasset, siquidem humanis rationibus res suas moderari voluisset. In hac ætate, quā nunc ad postremam senectam tendo, quorū abiectionis sum? Non fratres mecum ducens, neq̃ cognatos mecum habēs, sed ab optimis quibusq̃ amicis sequestratus, vt solitarius & peregrinus, in terra aliena vel labor, nescius vbi errandi finis futurus. Quod si in mea

XOMILIA TRIGESIMAPRIMA.

197

ditio itinere contingat me vita defungi, quæ tantæ mihi serix fuerit vtilitas? Quis me sepeliret senem, peregrinum, carentem ciuitate, carentem domo? Fortassis vxor vicinos exorabit vt compassionem quandam in me declarent, & iusta ex mercede & collatione quadam faciet. Quanto satius vt ipse breui quod superest tempore, hic residens vitam terminem, quā quod senex hinc & inde vager, & omnium scommatibus incessar, qui neque in ætate illa quietus viuiam, sed loca locis mutans nullibi subsistam? Cæterum iustus ille nihil horum cogitauit, sed præcipienti obedire festinauit. Sed forte dixerit quispiam: Ad exhortandum sufficiebat ei, Veni in terram quam tibi monstraui, & faciam te in gentem magnam, & benedicam te. Verum istuc ipsum, nisi pius fuisset, satis erat ad reddendum eum segniorem, & ad obedientiam magis cunctabundum. Nam si fuisset ex magno illo numero, dicere potuisset: Quare me peregrè proficisci iubes, & in alienam terram abducis? Quare si me magnum facere vis, non hic magnum facis? Quare in domo paterna versantem, tua benedictione non dignaris? Quod si contingat priusquam perueniam in locum quem iubes, defatigatum me itineris laboribus perire, & vitam finire, quæ mihi ex promissis vtilitas? At nihil horum vel in mentem suscipiendum celsit, sed sicut voluntarius seruus ad solum imperiū obediuit, nihil curiose quærens, nullumq̃ aliud negotium prætexens: certissimus enim erat, neutiquā mendacia esse Dei promissa. Et faciam te in gentem magnam, inquit, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus. Magnum promissionis pondus. Faciam te, inquit, in gentem magnam, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum: non solum genitrici magnæ te præficiam, & nomen tuum extollam: sed & benedicam te, & eris benedictus. Ne putes discedere tautologiam esse, & idem his dici, cum dicitur: Benedicam te, & eris benedictus. Tanta enim te, inquit, benedictione dignabor, vt illa in omne seculum sit dura

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

Ioan. 3. e
Mat. 3. b

duratura. Eris enim benedictus ita vt omnes summi honoris loco habituri sint, si eis cum Abram familia ritas contingat. Vides quomodo antea & ab initio ei praeclatitudinem, quam illi daturus erat? Faciam te, inquit, in gentem magnam, & magnificabo nomen tuum, & benedicam te, & eris benedictus. Idcirco & Iudaei in Patriarcha superbientes, volebant se in eius familiam intrudere, & dicebant: Filii Abraham sumus. Sed vt discant quod propter malos mores indigni sunt ea familia & genere, dicit eis Christus: Si filii Abraham essetis, opera Abraham faceretis. Vtique. Ioannes quoque, Zachariae filius, cum ad Iordanem confluere baptizari cupientes, dicebat eis: Progenies viperarum, quis monstrauit vobis vt fingeretis a futura ira? Facite igitur fructum dignum poenitentiae, & ne presumatis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quod potest Deus ex lapidibus istis excitare filios Abrahae. Vidistis quomodo magnum apud omnes eius nomen fuerit? sed ante euentum iusti pietas monstratur, quomodo dilectis Dei crediderit, & omnia quae videbatur esse gratia, magna facilitate suscepit. Et benedicam, inquit, benedicentes te, & maledicentes te, maledicantur benedicentur in te omnes tribus terrae. Vide quomodo attemperat sermonem Deus, & quantae amicitiae monstrat argumenta. Illos, inquit, amicos facis, qui germane erga te sunt affecti: & illos inimicos habeo, qui erga te diuerso modo habent: id quod vix filii patrum nomine faciendum putarent, vt fiant inimici & amici. Maxima dilecti, in Patriarcham Dei est haec beniuolentia. Illos enim, inquit, benedicam, qui benedicunt tibi: & illos maledicam, qui maledicunt tibi: & benedicentur in te omnes tribus terrae. Ecce & alterius liberalitatis argumentum. Omnes enim tribus terrae enitentur vt in tuo nomine benedicantur, & res suas tua agnominatone honestiores faciant. Audistis dilecti, qualia imperauit Dominus Chaldaeo vetulo, qui neque legem sciebat, neque Prophetarum

HOMILIA TRIGESIMAPRIMA.

199

phetarum audiuit vaticinia, neque ullam aliam doctrinam didicere. Vidistis quanta praeceptorum moles quomodo ad ea perficienda sublimi & iuuenili animo habebat opus? Videte posthac & Patriarchae gratitudinem ac obedientiam, quomodo nobis eam scriptura manifestet. Et profectus est, inquit, Abram, sicut locutus est ei Dominus, & iuit cum eo Loth. Non simpliciter dixit, Et profectus est Abram: sed, sicut locutus est ei Dominus. Omnia, inquit, fecit, quae ad preceptum hoc pertinebant. Dixit, quod reliquum erit omnia, dimiserit cognationem & domum. Dixit, quod iret in terram quam nesciret: & munere suo locutus est. Promiserat Deus facturum eum in gentem magnam, & benedicturum: credidit Abram etiam hoc euenturum. Sicut locutus est ei Dominus, ita profectus est: id est, credidit iis quae sibi a Deo sunt dicta, nihil fluctuans, nihil cedens, sed firmato animo ita profectus est: idcirco & a Domino magnam obtinuit gratiam. Et iuit, inquit, & Loth cum eo. Quare cum Dominus dixerit: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui: hunc assumpsit, non fuit inobediens Domino. Sed forte quia iuuenis erat, & patris loco ille praefectus: & ille ob singularem amorem morumque suauitatem a iusto diuelli noluit. Et de hac causa Abram eum assumpsit, & filii loco postea habuit, praesertim quod tam grandaeuus nullum adhuc habebat filium, propter Sarae sterilitatem. Aliter etiam dicere licet: Mores adolescentis non multum a iustitia aberant. Nam cum propositi essent duo fratres, & ipse iustiori adhaerebat. Quantae enim prudentiae erat, disiudicare & probare cui patruorum sui curam permittere deberet? Insuper & peregrinationem eligere, honestatis morum erat indicium. Nam licet tandem in quibusdam errasse videatur, quando primis dignitatibus excidit, attamen vestigium iusti subsequi proxime studebat. Atque ideo iustus illum in socium itineris accepit, & ipse magna alacritate alienam vitam domesticam praetulit. Porro

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

Porro vt sciamus hæc à Deo fuisse imperata Patriarchæ, non cùm iuuenis esset, sed iam ad senectam vergenti, quando plerique hominum ad peregrinandum difficiliores sunt, inquit: Abram autem erat annorum septuagintaquinque quando exiuit ex Charran. Vidisti quomodo nec ætas ei fuit obstaculo, neq; aliud quiddam quod potuit eum detinere vt domi resideret: sed vscit omnia ipsius in Deum amor. Anima enim vigilans & sobria, cuncta dissecat impedimenta, totaq; sit eius quod amat, & à nullo quod in medio apparet difficile, remorari se patitur: sed omnia præterit, nec subsistit, priusquam re desiderata porriatur. Propterea & iustus iste neq; senectute, neq; aliis maioribus causis prohiberi potuit, quin omnibus disruptis vinculis, quasi iuuenis & iuuenescens, ac à nullo prohibitus, festinabat & anhelabat Domini præceptum perficere. Neq; enim possibile est, vt rem fortem & egregiam quis vnquam aliter faciat, nisi ante aduersus omnia quæ obsistere possunt, se armet et instruat. Hoc vtique clarè sciens & iustus ille, omnibus præteritis non curabat vel consuetudinem, vel domum paternam, vel sepulchrum, vel senectutem ipsam: sed in hoc duntaxat figebat mentem, quomodo implere posset quod à Domino fuerat imperatum. Licebat hic videre rem multis miraculis plenam, quæ homo in profundissima senectæ, cum vxore etiã ipsa ætatis prouecta, & multis famulis se aliò transferat, maximè quòd nescius vbi nam errandi futurus finis. Quòd si quis & illud prudenter expendat, quæcunque per illud tempus vitarum difficultates erant. Neq; enim sicut nunc, licebat impauide versari, & tam facili profectioes suscipere. Nam singula loca propriis ductibus distincta erant, eratq; necesse iter agentibus à duce ad duces transire, & quotidie de regno in regnum progredi. Erat igitur et hoc nonnihil obstaculi iusto, nisi tantum habuisset diuina mandata perficendi desiderium. Verum omnibus illis impedimentis, quasi araneæ tela essent, disruptis, menteq; fide roborata, bene

HOMILIA TRIGESIMA PRIMA.

109

te fidens dignitati promittentis, iter aggressus est. Et accepit, inquit, Abram Saram vxorem suam, et Loth filium fratris sui vniuersamq; substantiam, quã possederant in Charran, & exiuit vt proficisceretur in terram Chanaan. Vide scripturæ diligentia, quomodo nobis omnia narrat, vt per omnia discamus iusti pietatem ac religionem. Accepit, inquit, vxorem suam & Loth vniuersamq; substantiam quam possederat in Charran. Non simpliciter dixit: Omnia quæcunq; possederant in Charran: sed vt discamus quòd nihil ex bonis Chaldaicis accipiebat Patriarcha, sed paternis illis omnibus relictis fratri, exiit, ea solum secum ferens quæ & in Charran possidebat. Et hoc faciebat, nõ quod vsquæ illa magnificeret: sed vt ex facultatibus illis posset omnibus testari, quanta Dei erga se fuisset prouidentia. Qui enim ex terra Chaldeorum eum euocauit, & iterum inde migrare iussit, ipse & substantiam illius quotidie augebat, & omnem molestiam auferebat. Itaque quæ hæc secum ferebat, & per omnem viam sic procedebat, specimen erat piæ religiosæq; mentis. Quicunq; enim videbant, meritò causam requirebant quare iustus ille peregrinus: Deinde respondens ille, quòd iussu Dei in alienam terram, relictis propriis transiret, operibus suis docebat & dicebat quàm p̃sa esset iusti obedientia, & quàm excellens Dei erga illum cura. Et exiuit, inquit, vt proficisceretur in terram Chanaan. Vnde sciebat, quod in terra Chanaan futurus esset suæ peregrinationis exitus: Quauis præceptum ita continebat: Veni in terram quam monstrauero tibi, attamen Deus ei & hoc significauit, indicans menti eius terram, in quam ipsum constituere volebat. Propterea enim cum præciperet ei, indefinire dicebat: Veni in terram, quam monstrauero tibi, vt nobis iusti virtutem detegeret. Deinde postquam ille quod suum erat magna largitate attulit, mox Deus ei significauit, in qua terra vellet eum domicilium habere. Quia enim eximias iusti virtutes præuidebat, idcirco eum ex domo euocauit, &

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

uit, & neque fratrem vt acciperet iussit, quoniam volebat illum doctorem fieri, nunc iis quidem omnibus Palaestinis, paulo post autem etiam Aegyptiis. Vidisti quomodo non in natura, sed in voluntate mentis nostrae sita sunt, tam quae ad virtutem, quam quae ad vitia pertinent? Ecce natura quidem fratres erant, voluntate autem non item. Sed ille, licet frater ad eas virtutes peruenierat, adhuc errore praecipitatus fuit: hic autem omnibus quotidie monstrabat virtutis suae erga Deum incrementa. Et venit, inquit, in terram Chanaan, & pertransiit Abram terram in latitudinem eius, vsque ad locum Sychem, ad quercum excelsam. Docet nos scriptura locum regionis, in quo tunc iustus habitaculum facit. Deinde vt sciamus quomodo se illic res habebant, inquit: Chanaan autem tunc inhabitabat terram. Neque hoc simpliciter & absque causa beatus Moses assignauit, sed vt discamus etiam illic mentem philosophicam & bene institutam. Quia cum loco illa praecipitata essent a Chananeis, cogebatur quasi vagus & peregrinus, & quasi abiectus & vilis aliquis diuersari vt forte obtinebat. Et forte neque diuersorium facile inueniebat: at tamen neque sic, agere ferebat, neque impatiens intra seipsum dicebat: Quid hoc? Ipse ego qui tanto cum honore, & tanta cum obseruatione agebam in Charran, nunc cogor sicut ciuitate carens, & peregrinus & advena obambulare, idque gratiae loco ducere, & quietem in vili quarere diuersorio, & neque hoc inuenire possum, sed in tabernaculis & turrioris versari, aliasque necessitates ferre cogit me necessitas. Hoc cunctis est, quod dicebat: Veni, & faciam in gentem magnam. Pulchra, scilicet, praeludia, quid suae posthac expectandum? At nihil tale dicebat iustus, neque fluctuabat, sed integra mente & perfecta fide, bene fides Dei promissis, immoto persistit animo, vnde statim & supernam consolationem accipere meruit. Verum ne sermonem producamus longius, hic sermoni finem imponamus, illud vnum orantes charitatem

HOMILIA TRIGESIMAPRIMA. 194

ritatem vestram, vt mentem iusti illius imitemini. Etenim absurdissimum esset, quod iustus ille, cum de terra in terram vocaretur, tantam praese tulit obedientiam, & neque senectus, neque alia quae enumerauimus praepedimenta, neque temporum difficultas, neque vlla alia quae remorari ipsum posse videbantur, ad obediendum tardiores eum facere potuere: sed omnibus vinculis ruptis, cucurrit & festinauit senex, quasi iuuenis resum ptis viribus, cum vxore & fratris filio, & famulis, vt perficeret opere quod sibi a Deo demandatum erat. Nos autem qui non de terra in terram vocamur, sed de terra in coelum, non eandem quam ille iustus alacritatem obediendo exhibemus, sed frigidam plerumque & inutiles praeteximus causas. Et neque nos promissorum magnitudo, neque visibilium rerum vilitas, neque quod terrena sunt & momentanea, neque vocantis dignitas attrahit: sed tanta sumus negligentiae, vt praefereamus momentanea semper manentibus, terram caelo: ea quae auolant antequam habeantur, iis quae nunquam finem accipere possunt. Quousque enim die quaeso, ita insanimus in colligendis pecuniis, quae rabies cogit quotidie a tam molesta concupiscentia infestari, & nunquam satiari, sed deterius habere quae ebrietas. Nam sicut illi quanto magis mero se distendunt, tanto magis flagrant siti, & caminum succendunt minus tolerabilem: ita nimirum & illi qui sese tyrannidi auaritiae subiecerunt, nullum concupiscentiae finem sciunt: sed quanto plura affluunt, tanto magis flamma crescit, & caminus ardet validius. Non videmus quod si qui ante nos fuere, quantum totius orbis victores essent, vt ita dicam, nudi & solitarii hac vita abrepti sunt: neque plurimum licuit eis frui, nisi quantum rationes & poenae pro omnibus ab eis exigentur. Et saepenumero inimici facultates eorum inter se distribuerunt: peccata autem quae ex illis contraxerant, ipsi solum secum ferentes, abiecti, & propter magnam indignationis supplicia sustinentes, consolatione vix digni destituuntur. Quare igitur, dic oro, tam negligentia

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

Mat. 16. d

salutis nostræ, ita consultamus de anima nostra, quæ si aliena esset & non nostræ? Non audis Christum dicentem: Quam dabit homo commutationem anime sue? Et iterum: Quam utilitatem accipit homo si totum mundum lucrificat, anime autem sue detrimentum patiatur? Num habes quod pro hac rependatur dignè? Etiam si totum orbem dixeris, nihil dices. Quæ enim utilitas, sicut dixit Christus, totum mundum lucrificare, animam autem detrimentum pati, quæ nihil nobis magis familiare? Verum eam quæ tam pretiosa est, cuius tantam curam agere debemus, ut nihil illi præferri debeat, sic despiciamus ut quotidie discerpatur, & interim ab avaritia expugnetur, alioquando à luxuria excorietur, interdum ab ira confundatur, & à quibusvis affectionibus multifariam vexetur: attamen ita erga eam affecti sumus, ut nullam illius geramus curam. Quis nos posthac dignabitur venia, & posthac ab imminente poena eripiet? Idcirco obsecro, ut cum tempus habemus, detergamus eius sordes largis elemosynis, & illis peccata nostra extinguamus. Ignem enim, dicit, extinguit aqua: peccatum verò elemosynæ. Nihil enim prorsus ita nos eximere potest à gehenna ignis, atque largitas elemosynarum. Istam si præstiterimus iuxta leges à domino traditas, nempe nihil ad ostentationem facientes, sed ob amorem in Deum, poterimus & peccatorum nostrorum maculas abluere, & diuinam misericordiam assequi, gratia & miserationibus vnigeniti filii Dei, Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & mul & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA TRIGESIMASECVNDA.

Purimus & ineffabilis in recès dictis thesaurum latet dilecti, & opus est intenta mente, sobriusque & vigilantia ratione, ita ut nihil eorum quæ in breui verbis latent, nos prætereant. Nam propter hoc misericors Deus non facili & perfunctoria lectione

voluit

HOMILIA TRIGESIMASECVNDA. 195

voluit nobis omnia manifesta & perspicua esse, ut excussa somnolentia nostra, vigiles ipsi multam decerpamus utilitatem. Solent enim ea quæ labore & inquisitione aliqua inveniuntur, magis insigere nostræ mentis, verò quæ facile conquiruntur, citius è corde nostro auolare. Obsecro igitur ne simus negligentes, sed excitemus mentem nostram, & in ipsam scripturarum profunditatem intueamur, ut maiori inde lucro accipere, domum redire liceat. Est enim ecclesia Dei mercatus quidam spiritualis, medicorumque officina animabus: & par est, ut sicut qui ad nundinas veniunt, inde multis mercibus conquestis redeamus: vel quasi è medici domo, receptis quæ animabus nostris congruunt medicamentis, exeamus. Non enim ideo quotidie confluimus, ut duntaxat conuentus fiant simplices: sed propterea congregamur, ut vnusquisque pharmacis suis affectionibus congruo suscepto, domum concedat. Quomodo enim non fuerit absurdissimum, quod à puellis nostris quotidie à scholis redeuntibus petimus quid amplius discendo profecerint, & adiecerint (neque enim sineremus eos fortuito & absque utilitate in ludum ire, nisi fructum ampliorem inde consecuturos videremus) nos autem qui iustam ætatem habemus, & in spiritualibus scholis sumus, non par illis studium exhibemus, maxime cum hæc in lucrum & salutem animarum spectent? Igitur obsecro, ut se ipsum quotidie scrutetur vnusquisque, quid ex hodierna, quid ex proxima lectione utilitatis retulerit, ut ne videamur & nos temere atque frustra adesse: Quod sane nos extra culpam facit, offerimus quicquid nostri est officii, & nihil prorsus quod possumus intermittere: quod etiam iis qui nobis succedunt, nec occurrunt, nec dicta diligenter auscultant, maioris eodem nationis erit occasio. Audi Christum dicentem ei qui talentum defoderat: Maligne serue, oportebat te pecuniam tuam apud numularios deposuisse, & veniens ego repetissem eam cum usura. De Iudæis autem: Si non venissem et locutus fuisset eis, peccatum non habuissent:

CC

nunc

Mat. 25. c
Luc. 19. d
Ioan. 13. d

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

Rom. 11. b

nunc autem excusationem non habet. Ceterum nos hoc modo non agimus, ut prosum crimine careamus & in nullo arguamur, sed vestrum profectum videre cupimus. Et nostram laetitiam imminui arbitramur, etiam quantumuis innocentes ipsi sumus, nisi & vos studium laboribus nostris dignum exhibueritis. Haec enim nostrae laetitiae substantia est, si vestra in spiritualibus incrementa videamus. Et scio quidem quod gratia Dei tantum polletis intellectu, ut & alios valeatis exhortari: sed iuxta beatum Paulum, memoriam vestram refrico, & prouoco vestrum zelum & promptitudinem animi, subinde haec admonens, & cupiens vos perfectos & absolutos fieri. Nihilominus etiam argumentum mihi est hoc vestri in diuinis profectus, quod tanta promptitudine quotidie huc conuenitis, & spirituali doctrina expleri non potestis. Nam quemadmodum corporalis cibi appetitus, indicium est bonae valetudinis: ita desiderium spiritualis doctrinae, manifestissimum argumentum est animae bene habetis. Quapropter & ego bene conscius vestri desiderii, quod scilicet quantumuis producam sermonem, non possum vel sic explere desiderium, & alimento spirituali vos satiare, non desisto pro mea virili, ea quae dei gratia suppeditat in vestram utilitatem quotidie vobis proponere, & diuinam scripturae doctrinam mentibus vestris inferere. Agitur & hodie misericordem Deum obsecremus, ut linguam nostram dirigat ad inueniendum quod quaerimus, & pro more nostro afferamus doctrinam, propositis primum his quae lecta sunt charitati vestrae. Et visus est, inquit, Dominus Abrahae. Nunc primum inuenimus in scriptura dictum, quod visus sit. Et dixit ei: Nonne bene dicebam ab initio, latere in paucis illis verbis magnum thesaurum. Ecce enim statim ratum & admirabile procemium. Et visus est, inquit, Dominus Deus Abrahae. Neque enim scriptura diuina verbo hoc vsa est, cum de Adam, vel de Abel, vel de Noe, vel de alio quopiam locuta esset. Quid igitur est quod dicit: Et visus est? Et quomodo

Exod. 3. d

alibi

HOMILIA TRIGESIMASECVNDA. 196

alibi dicit: Nullus videbit Deum, & viuet. Quid igitur dicemus nunc scriptura dicente: Et visus est? Quo modo visus est iusto. Num ipsam substantiam vidit? Non: absit. Sed quid? Sic visus est, ut ipse solus sciret, et ut illi possibile erat videre. Sapiens enim & misericors dominus noster multas scit vias quibus se humanae attemperat naturae, & semetipsum his qui se antea praeparauerunt digne manifestat. Idque demonstrat per Prophetam, dicens: Ego visiones multiplicavi, & in manibus Prophetarum assimilatus fui. Quoniam & Esaias vidit eum sedentem: hoc autem Deo indignum. Deus enim non sedet. Aut quomodo, cum sit incorporea et locis incomprehensa natura? Et Daniel quoque vidit eum, ut antiquum dierum. Zacharias autem aliter eum contuitus est. Sed & Ezechiel aliter, unde dicebat: Ego visiones multiplicavi: hoc est vnicuique apparui pro sua dignitate. Et nunc quoque, quia iustum a domo eius euocarat, & imperauerat ut in alienam iret terram, in qua agebat vagusque & peregrinus, utpote Chanaanis illic adhuc habitantibus, inquireret ubi domicilium haberet: (Bonus igitur Dominus consolari eum, & eius solidare alacritatem volens, ut ne terpesceret, neque dubitaret ad promissionem iam sibi factam, qua dixit: Veni huc, & faciam te in gentem magnam. Quandoquidem diuersa a promissione videbat fieri, & se obambulare vti abiectum & vilem, & omni praesidio destitutum, neque habentem ubi diuiteretur: ut igitur mentem eius exciter, inquit:)

Et visus est dominus Abrahae, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Est & haec pollicitatio magna, & assinis illi per quam eum a domo euocarat. Dixerat enim: Magnificabo nomen tuum: & propterea nunc iterum dicit: Semini tuo dabo terram. Nam cum iam senex esset, filioque careret ob Sarae sterilitatem, promittitur ei quod terram accepturus sit ex eo nascendus. Miser cordi dei hic oro, considera quomodo cum praesciret iusti virtutem, vult eum oibus manifestum facere, & ita elaborare ut quasi margarita aliqua clarescat.

CC 4

Vnde

Ezech. 1. a
Esa. 6. aDan. 7. b
Zach. 1. b

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

Vnde cum promissionem promissionibus adiunxis-
set, iterum parvam moram facit & differt, vt hac po-
tissimum ratione Patriarchæ pietas monstretur: quia
res secus quam promittebantur euenire videns, non
inquietus erat, nec impatiens, nec turbabatur, sed im-
motum habebat animum, certus ea quæ semel à deo
sibi promissa, rata & firma fore. Paulatim perferre
mur singula, vt sic & artificiosam optimi Dei sapien-
tiam, & simul curam quam erga iustum hunc declar-
auit, & Patriarchæ in Dominum anioem addiscamus.
Et visus est, inquit, Dominus Deus Abræ.
Quomodo visus est? Sicut ipse solus scit, & ille vider-
e potuit. Non enim hoc dicere desinam, quandoquid-
dem modum ignoro: audio enim solum scripturam
dicentem: Et visus est Dominus Deus Abræ, & dixit
ei: Semini tuo dabo terram hanc. Diligenter me-
mores esto: promissionum quæ à Deo fiunt, vt cum
audieritis iustum variis premi, discatis quam fuerit
excellens sapientia, quam solidæ fortitudinis, & firmi
& immoti in Deum amoris. Et ex iis quæ iusto il-
li contigerunt, eruditamini, vt ne existimetis derelictum
esse à Deo, si quando videritis studiosum aliu-
quem, temptationibus vel aliis huius vitæ afflictionibus
vexari, sed cogitantes multiplicem dispensationem
Dei varietatem, relinquantis hoc incomprehensibile
sibi eius providentiæ. Nam si iustum illum tam pi-
um, tantumque præ se ferentem obedientiam permittit
tentari talibus, quæ statim bene scietis: non despiciet
famulum suum, sed aliis omnibus volens illius detegere
virtutem. Solet enim ita cum iustis omnibus
agere: & quotquot diuinarum lectionum estis stu-
diofi, poteritis ex superioribus discere & inuenire,
quod ita famulorum suorum vitam dispense. Quo-
modo igitur non fuerit extremæ ingrati tudinis & ma-
levolentia, non habere pro maximo signo magnæ
curæ & ineffabilis misericordiæ Dei, sed pro derelictione
talem permissionem? Monstrans igitur emulantem
suam virtutem, duo hæc isto loco efficit,
& v:

NOMILIA TRIGESIMASECVNDA. 197

& vt seruorum suorum tolerantia fortitudoque man-
festetur omnibus, & suæ providentiæ sapientia etiam
in medijs periculis, difficultatibusque summis colla-
quescat. Nam quum propè deplorata sint res, tunc
quorsum vult, dirigit omnia, neque aliquid difficulta-
tis in medio est quæ impedire queat. Et visus est,
inquit, Dominus Deus Abræ, & dixit ei: Semini tuo
dabo terram hanc. Magna & desiderabilis promissio,
præsertim iusto. Scitis enim, quomodo qui iam
prouectus senectutis sunt, & oem vitam absque pueris
transegerunt, optant pueros. Itaque Dominus obedi-
entiæ mercedem ipsi daturus, quia mox vt audiuit: Egredere
de terra tua: non moras nexuit, non disulit, sed
obediens imperanti, quod imperatum erat mox facit,
inquit, Semini tuo dabo terram hanc. Vide quomodo
per verbum mentem eius erigit, & sufficientem
ei tribuit laborum retributionem. Proinde & iustus
suam gratitudinem declarans, statim ad gratiarum actionem
conuertitur. Et extruxit illic, inquit, altare domi-
no, quem viderat. Vide pietatis mentis specimen. Et lo-
cum ipsum, ob suam cum deo consuetudinem ibi ha-
bitam, consecrauit, & gratiarum actionem pro vitis
bus declarauit. Hoc enim quod dicit, Extruxit altare,
idem est quod gratias pro promissis egit. Et sicut
homines nunquam amicitia mouentur vt domos edificarent
illis qui synceriter & amice sibi afficiuntur, &
nonnunquam etiam ciuitates condiderunt quibus fa-
miliarium nomina indidere: ita & iustus ille, vilio-
nem Dei assecutus, altarium illi consecrauit. Et ex-
truxit, inquit, illic altare Domino, quem viderat, &
discessit inde. Quid est, & discessit inde? Quia deo
locus ille segregatus & sanctificatus erat. Discessit
& transiit in montem versus Orientem Bethel, &
erexit ibi tabernaculum suum. Tumultuarium, inquit,
domicilium fecerat. Vide quomodo erat frugal-
is, & luxum fugiebat, quomodo tam expeditus
vt cum vxore et famulis tam facile migraret. Audiât
viri, audiant mulieres. Nam sæpe in villam tantum
CC 5 exire

i. Tim. 2. b

IN CAP. GENESEOS DVODECIMVM

exire volētes, multa indigemus mechanica, valdeq[ue]
actiuosi sumus vt multa nobiscum attrahamus, quē
nō solū nō sunt nobis vsui, sed et superuacanea, et in-
utilia, & pompæ gratia apparatus, & tantum vt ea no-
biscum circumferamus. Verū iustus ille non sic egit,
sed quia Dominus dignatus est cum ipso habere fa-
miliaritatem, vt locum consecrauit, & altarium ex-
truxit, migravit magna facilitate aliō. Et erexit il-
lic tabernaculum suum Bethel iuxta mare & Aggē,
versus orientē. Et ædificauit, inquit, altare Domino,
& inuocauit in nomine eius.] Vide quomodo per
omnia religioſam mentem præ se fert. Illic enim ob
promissionem sibi à Deo factam aram extruxit, & à
loco consecrato discessit: hic autem quia tabernaculi
fixerat, iterū ædificauit, inquit, altare Domino, & in-
uocauit in nomine domini. Vidisti mentem bene in-
stitutam, & sapientiæ deditam? Vidisti quomodo qd
scribens admonuit admirabilis orbis doctor beatus
Paulus, & dicit: In omni loco leuātes sanctas manus
id Patriarcha prius opere compleuit, in singulis lo-
cis altaria condēs, & Domino gratias agens. Sciebat
enim, sciebat manifestē, quōd nihil aliud requirat ab
humano genere Dominus vniuersi, post innumera et
ineffabilia beneficia sua, q̄ animam gratiarum actio-
ni studentem, & scientem fateri gratiam pro iis que
iam aderant. Cæterum videamus, quomodo & hinc
iustus migrat. Et discessit, inquit, Abram, & profe-
ctus castrametatus est in solitudine.] Vide iterum re-
ligioſam eius mentem, & sapientiæ studiosam. Ier-
ru, inquit, discessit, castrametatusq[ue] est in solitudine.
Quare illinc discessit? Fortē videbat quibusdā inco-
lis non placere suum aduentum: proinde eximiam su-
am mansuetudinem declarans, et quomodo tranqui-
litate magnificeret, & ne cum homine aliquid ha-
beret negotii, solitudinem apprehendit. Profectus,
inquit, castrametatus est. Aliena dictione vsa est di-
uina scriptura. Nam quemadmodum de militibus so-
lemus dicere: ita & de iusto hic dicit, quōd castrame-
tatus

HOMILIA TRIGESIMASCVNDA. 193

tatus sit, vt ostendat expeditum Patriarcham, quōd
sicut milites absque difficultate nunc huc, nunc illuc
tentoria sua erigunt: ita & iustus ille, quamuis secum
duceret vxorem & fratris filium, & tantum seruoꝝ
numerus, maiori tamen facilitate migrare solebat.
Vidisti frugalem senis cum vxore & tot seruis vi-
tam? Mihi magis admirabilis videtur mulieris forti-
tudo. Cum enim cogito muliebris sexus infirmitatē,
& animaduerto quomodo tam faciliē migrat, neque
ipsa molestē fert, neq[ue] iusto negotium facit: obstupe-
ſco, & cenſeo quōd non minorem spiritum & forti-
tudinem, quā Abram possederit & ipsa. Et hoc ma-
ximē ſciemus, cum ea quæ consequenter lecta sunt
pertractauerimus. Vidisti quōd postquā audiuit, Se-
mini tuo dabo terram hanc: quomodo non quiescit
iustus ille, & nunc huc, nunc illuc transiit: sed vide
quomodo iterum à solitudine exigitur, non ab homi-
nibus, sed necessitate famis. Et facta est, inquit, fa-
mes super terram.] Audiant qui temerē & incircum-
ſpectē loquuntur & diuinant, dicentes, quoniā quiſ-
piam aduenit, famis facta, & quoniā adfuit, hæc con-
tigerunt. Ecce etiam in aduentu iusti famis, & famis
valida, & nō turbatur in aduentu iusti famis, & famis
pacitur, & suo aduentui tribuit famis causam. Sed
quia vidit naturam argui, & inualeſcere famem:
Descendit, inquit, in Egyptū Abram, vt habitaret
illic, quia inualuit famis super terrā.] Attende quo-
modo ampliōra sunt iusto septa, & remotior sit me-
ta. Dispensabat enim Dominus vt non solum Pala-
ſtinam incolētibus eſſet doctor, sed & iis qui in Egy-
pto erant, & lux suæ virtutis manifestaretur omni-
bus: quasi enim luminare quoddā, cum qui in Chal-
dæorum delituerat terra, illinc euocarāt, vt eos qui in
tenebris errorū sedebant, ad veritatis viam introdu-
ceret. Sed fortē diceret aliquis: Et quare non potius
eos qui in Chaldaea erāt, vt ad religionē veniēt, sua
pietate effecit? Verisimile quidem est, illorū salutem
per

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

per aliorum providentiam procuratam. Attamen
di Christum dicentem: Non est Propheta absque ho
nore, nisi in sua patria. Vt igitur opere impleret pro
missionem, quam illi secerat dicens: Et magnificabo
nomen tuum: propterea & famem oriri permittit, &
cogente necessitate in Aegyptum eum ire facit, vt dis
ceret & qui illic erant, quanta viri virtus. Nam fames
quasi lictor, q̄ vincula iniecit, ita vi è deserto in Agy
ptum eum abstraxit. Sed videamus quæ hinc sequun
tur, et in quãtas difficultates iustus incidit: vt & eius
fortitudinem discamus, & vxoris illius sapientie stu
diosam mentem. Postquam igitur multum itineris
procefferunt, & proximè Aegyptum erant, iustus an
gore mentis afflictus est: & vt ita dicam, de vita sua
timens & tremens, dicit vxori suæ. Factum est, in
quit, quando Abram appropinquabat, vt intraret in
Aegyptum, dixit Saræ vxori suæ: Scio quod formosa
sis mulier: futurum itaq; vt quum te viderint Agy
ptii, dicant: Ista est vxor eius, & occidēt me, te autem
vendicabunt. Dic igitur, soror eius sum, vt mihi pro
pter te bene fiat, & viuatur anima mea propter te. Vi
distis ex verbis, in quanto angore & metu constitutus
fuerit iustus, & neq; turbabatur animo, neq; cogi
tās intra se, dicebat: Quid hoc? num derelicti sumus
num decepti sumus: num nos providentia sua desti
tuit Dominus, qui dixit: Magnificabo te, & semini
tuo dabo terram hanc? Num ille nos relinquit nunc
de extremis timere, et in manifestum incidere pericu
lum? Nihil horum vel in mentem accipiendū existi
mauit iustus, sed vnū hoc curabat, quomodo arte ali
qua excogitata posset & famis consolationem inuen
ire, & Aegyptiorum manus effugere. Scio, inquit, q̄
formosa mulier sis. Vide quanta mulieris erat formo
sitas: nam & cum in senectam iam vergeret, & post
tot annorum numerum adhuc durauit vigor pul
chritudinis in facie, etiam post tantam miseriam &
malorum sustinentiam, q̄ in via fuit experta, de locis
in loca transeundo, & a Chaldeorū regione in Chana
an,

NOMILIA TRIGESIMASECVNDA. 199

ran, & a Charran in Chanaan, & iterum inde in Cha
naan, & iterum huc, & nunc iterum in Aegyptū.
Quem non fortium virorum defatigarent tot conti
nuæ peregrinationes? Verum egregia hæc mulier,
etiam post tot exantlatas erumnas, luculenta adhuc
est facie, vnde & vehementem ac congruam curam
afferebat iusto: ideo & dicebat, Scio quod mulier for
mosa sis: futurum itaq; vt quum te viderint Aegyptii,
dicant: Ista est vxor eius, & occident me, te autem ven
dicabunt. Considera, quantum confidebat personæ
mulieris, non timens ne fortè laudibus remissior fiat,
quin & tale inducit consilium, dicens: Vt ne me qui
dem occidant, te autem vendicent: dic igitur, Soror
eius sum, vt mihi bene fiat, & viuatur anima mea pro
pter te. Quoniam non vulgare erat quod imperabat,
propterea verbis quæ subdidit, alligere & ad mife
ricordiam flectere, persuadereq; eam volebat, vt prom
ptè actum suum recitaret. Futurum itaque, vt quum
te viderint Aegyptii, dicant: Ista est vxor eius, & oc
cident me, te autem vendicabunt. Non dixit, contum
eliis te afficient: non vult enim eam nunc contrista
re. Propter eum qui famem fugit, operaberis mani
bus apud Aegyptios, erisq; mihi salutis causa, vt mi
hi bene sit propter te. Miserabilia sunt hæc verba, sed
& multus erat timor propter insaniam Aegyptiacam.
Et quia nondum mortis erat soluta tyrannis, propte
rea in adulterium vxoris consentit iustus, & quasi
seruit adulterio, in mulieris contumeliam, vt mortē
effugiat. Erat adhuc terribilis facies mortis, nondū
erant aræ portæ confractæ, nondū erat aculeus eius
hebetatus: Vidisti vinculum veritatis viri & mulie
ris? Vidisti virū qualia mulieri suggerere sit ausus,
& quale consilium acceperit mulier? Et non renuit,
neq; grauatiō fert: sed omnia facit, ita vt actus & su
bitio illa lateant. Audiant viri & mulieres, & imitem
tur horum concordiam, vinculum charitatis, pietatē
sem insignem, & beatam Saræ continentiam, quæ &
secula in tanta venustate permanens, certabat cum
iusto

IN CAP. GENESIOS DVODECIMVM

iusto virtutibus: ideo & tantam eius curam habuit
Deus, tantumq; supernè illi retributū est. Nullus igitur
accuset pulchritudinē, nullus inutilia verba hæc
dicat. Hanc perdidit forma, huic pulchritudo causa
fuit interitus. Non pulchritudo in causa est: Absit,
opus enim Dei est & ipsa: sed peruersa voluntas ma-
lorum omnium causa est. Vidisti admirabilem hanc
mulierem vtriusq; relucens, et ob pulchritudinem
animæ, vestigia iusti proximè sequentem, & ob for-
mositatem faciei: Hanc imitentur mulieres. Ecce &
venustatis decor, & sterilitas, & tantum tempus, &
facultatum abundantia, & tot migrationes & pere-
grinationes, & cōtinuè crebraq; tentationes, & quic-
quid tale, mentem eius mouere nō potuerunt: immo-
bilis enim mansit. Vnde ob patiētiam, dignam men-
cedem reportauit. In extrema enim senectute, ex vul-
ua sterili, & vtero mortuo parere potuit. Vt mihi,
inquit, bene fiat propter te, & viuat anima mea pro-
pter te: quasi diceret: Nihil aliud relictum est quo sal-
uer, quā ut dicas: Soror eius sum. Fortassis enim eis
fugiam periculum quod expecto, et posthac propter
te viuam, & tibi quod reliquum vitæ fuerit, acceptu-
m feram. Sufficiebant hæc verba ad compassionem
vixori mouendam, et ad persuadendum. Hoc verè est
coniugium: quoniam non solum in prosperitate, sed
& in periculis simul obambulant. Hoc germanæ cha-
ritatis indicium est, hoc signo certissimè internoscitur
amicitia. Nō sic diadema in captiuitate positum
regem præclarum ornat, atque obedientia illa, qua
consilio iusti paruit, beatum & illustrem & claram
demonstrauit. Quis non obstupesceret hanc parentis
di facilitatem? Quis non obstupesceret, si rectè re-
cogitet, quod post tantam continentiam, & in tali
ætate ad hoc ut iustum seruet, quantum in sua volun-
tate pendebat, etiam adulterio se exposuit, & Barbaro-
rum tulit congressum? Sed parum expecta, & vi-
debis mirificè sapientem Dei prouidentiam. Nam
propter hoc Deus tantum præ se tulit longanimitatem

HOMILIA TRIGESIMASECVNDA. 209

tem, & opitulari distulit, ut iustum clariorem facer-
et: & per ea quæ illic fiebant, nō solum Egyptii, sed
& Palestini erudiebantur. Quantam beneuolentiā
Domini omnium experitur Patriarcha. Factum
est, inquit, quando intrauit Abram in Egyptum, ut
viderunt Egyptii vxorem quod esset valde pulchra.
Et viderunt eam principes Pharaonis, & laudaue-
runt eam apud Pharaonem, & introduxerunt eam in
domum Pharaonis, & Abram bene vñ sunt propter
illam. Et fuerunt ei oues, & vituli, & asini, & serui,
& ancillæ, & muli, & cameli. Vide quomodo ea
quæ prius iustus suspicabatur, re ipsa euenerunt.
Nam ut in Egyptum intrauit, ut viderunt Egyptii
mulierem quod pulchra esset valde. Non simplici-
ter inquit pulchra, sed excellenter, ita ut omnes qui
eam videbant, allicerentur. Et ut viderunt eam prin-
cipes Pharaonis, laudauerunt eam coram Pharaone.
Oro dilecte, ne temerè præter eas quod dictum est,
sed admirare quomodo nullus Egyptiorum mulieri,
utpote peregrinæ, & à terra aliena aduentatæ aliquid
fecerit, neq; contempserunt virum: sed ingressi, regi
omnia nuntiauerunt. Cæterum hoc factum est, ut res
fieret manifestior, ut vltio non priuatū & plebeium
aliquem, sed in regem sauiet, ut ubique diuulgare-
tur hoc factum. Et introduxerunt eam in domum
Pharaonis. Protinus ab vxore iustus abducitur, &
ipsa ad Pharaonem introducit. Considera quanta
Dei longanimitas, quomodo non ab initio, neque à
procemissis suam declarauit prouidentiam: sed permis-
sit omnia fieri, & quasi in fauces bestię mulierem in-
cidere, & tunc tandem manifestam facit omnibus
suam virtutem. Et introduxerunt eam in domum
Pharaonis. In quo statu putas per illud tempus
erat mulieris mens? quomodo turbata erat ratio?
quomodo fluctus eleuabatur? quomodo naufragium
non fecit, sed mansit quasi immobilis petra ad
coelestem gratiam semper spectans? Quid autem di-
cam mulierem: qualem animam verisimile est fuisse
iusto,

IN CAP. GENESEOS DVODECIMVM

iusto, illa in domum Pharaonis introducta? Et Abram, inquit, bene vsi sunt propter illam. Et fuerunt ei oves, & vituli, & serui, & ancille, & muli, & camelii, & asini. Hæc autem ipsa quæ honoris & ministerii gratia data sunt ei, quæ autem non magnum rogum in eo succenderunt? quomodo autem non eius exulsi sunt mentem, & deflagrari fecit rationem, cogitatio causæ tantorum donorum? Vidisti quomodo prope ad finem venerint pericula? Vidisti quomodo nulla iuxta humanam consequentiam spes correctionis relinqueretur? Vidisti quomodo iuxta humanam opinionem res deploraretur? Vidisti quomodo quasi in gulam bestie mulier inciderit? Vide consequenter ineffabilem dei misericordiam, & obstupescere patientiæ eius excellentiam. Et examinavit, inquit, Deus Pharaonem examinibus magnis, & graubus, & domum eius, propter Saram uxorem illius. Quid est, examinavit? pœnam, inquit, exposcit flagitii & mali conatus examinationibus magnis. Non simpliciter puniuit regem, sed pœnis magnis. Nam quia flagitium non erat vulgare, sed valde magnum, ideo & pœna magna. Et domum eius, inquit: non ipsum solum, sed & domum eius. Et qua de causa, quum rex peccet, omnes de domo eius pœnæ sunt participes? Non absque ratione hoc fit, sed ut per hoc regis insania compescatur. Grauiori enim plaga indigebat, ita ut ipse exterreretur. Et ubi, inquit, hoc iustum, propter illum alios puniri? Non propter illum solum pœnam sustinuerant, sed verisimile est eos cooperatos fuisse, ut aliquando committeretur iniquitas. Audisti enim supra scripturam dicentem: Quia ut viderunt eam principes Pharaonis, laudauerunt et introduxerunt eam in domum eius. Vidistis eos lenonis agere officium in regis gratiam, auferendo iusti uxorem? Quapropter non ipse solus, sed & omnes qui adhaerebant, pœnæ fuerunt participes: ut discant quod non in peregrinum simplicem furum suum exercuerint, neque in hominem e medio vulgo, sed in virum cuius tutor Deus, tanta illum cura diligens.

HOMILIA TRIGESIMASECVNDA. 201

ghans. Et idcirco acerbissima pœna concutiens eius mentem, discedere fecit ab nephario flagitio, cohercuit ab irrationali impetu, cohibuit incontinentem mentem, alligauit concupiscentiam indomitam, refrenauit furoris insaniam. Propterea consequenter vide quanta lenitate loquitur rex tyrannus hospiti, quasi vago obambulanti, cui & uxorem auferre ausus fuit, dixit scriptura, quod examinavit Pharaonem & domum eius ob Saram uxorem Abrahæ. Sensem ei pœna præstat, quod sit vxor iusti. Etenim & in domum introducta, mansit vxor iusti. Quum vocasset autem Abram Pharaonem, dixit: Quare hoc fecisti mihi? Vide qualia verba rex profatur: Cur hoc fecisti mihi? Inquit, Ego ne tibi feci, qui peregrinus, qui nulli notus, qui propter famem adsum: tibi regi, tyranno, & imperati super Egyptum? Cur feci tibi? Tu abstulisti uxorem: nonne sicut peregrinum, & hospitem despersisti, contempsisti, nullius momenti me habuisti? Omnino intemperanti concupiscentiæ tuæ obsecutus es, & quæ tibi placebant, opere volebas compleri. Quidnam feci tibi? magna mihi fecisti, & grauiam in me commisisti. Vide quanta rerum vicissitudo: Rex priuato dicit: Cur fecisti mihi? Deum, dicere vult, inimicum mihi reddidisti, iram eius super me induxisti, pœnæ obnoxium me fecisti. Fecisti ut pœnam lueret tota mea domus, eorum quæ in te admiserunt. Cur hoc fecisti? Quare non annuntiasti mihi quod vxor tua esset? Quare dixisti: Soror mea est, & accipiam mihi uxorem? Ego, inquit, quasi sororem tuam volebam ducere. At vnde didicisti quod vxor fuit iusti? Vltor tantæ iniquitatis ille mihi rem indicauit. Cur fecisti mihi hoc, & non indicasti mihi quod vxor tua esset? non accepissem eam mihi ipsi uxorem peccaturus. Quasi sororem tuam habiturus hoc feci. Attendende quomodo supplicii grauitas coeussit eius mentem, ita ut & iusto rationem redderet, & omne erga eum declararet officium. Quauis nisi dei fuisset gratia, quæ mentem eius emolliebat, confectaneum erat

IN CAP. GENESIOS XII.

quod in maiorem furorem inductus, quasi deceptor
rem puniisset, et extremis affecisset suppliciis. At ni
hil horum fecit. Timor enim supplicii inflammata
eius iram humiliavit & restrinxit. Vnde vñ hoc cu
rat, vt in iustum officiosus sit. Resciuit enim tandē,
quod non esset possibile eum vulgarem quempiam
esse, qui tāta superna gratia fruebatur. Et nunc
ce vxor tua coram te, accepta ea ocyus vade.] Nunc
inquit, quia cognoui quod nō est soror tua, sed vxor,
ecce habes eam. Neq; enim offendi in aliquo coniu
gium vestrum, neque priuavi te vxore tua. Sed ecce
vxor tua coram te, accepta ea ocyus vade. Quæ lin
gua, quæ mens poterit dignē quæ facta sunt admira
ri? Mulier præfulgida forma, simul cū viro Ægyptio,
& rege, & tyranno, & sic infano, & incontinenter ab
fecto concumbens, intacta egreditur, seruata castitas
te sua. Talia enim, sicut prius dixi, sunt quæ a Deo
dispensantur, rara semper & admirabilia: & quando
apud homines desperatum est, tunc potentiam & sa
pientiam suam Deus declarat. Enimvero sicut admis
rabile & rarum erat videre virum desideriorum statu
re in medio ferarum, & nihil pati: sed quasi oues eum
circumire, ita illasum egredi ē lacu. Et tres pueros in
camino, quasi in prato et paradiso versari, & nihil ab
igne lædi, sed egredi inde vt virorum fortissimos: Ita
admiratione dignum est & hoc facinus, quod iusti
vxor nullam contumeliā experta a rege Ægyptio,
tyranno, intemperante, exiit salua. Deus enim erat
qui faciebat omnia, & in suis viam dabat, & spem
bonam semper in rebus deploratis asserre valet.
Et nunc inquit: Hec mulier tua coram te, accepta ea
ocyus vade. Ne existimes, inquit, a nobis violatam
illam. Nam, licet per ignorantiam attentauerimus
quæ facta sunt: sed nunc quia cognouimus quæ sit,
& quem habeat defensorem, indignatio enim quæ
in nos defecit, docuit nos quantum gratiæ tibi sit
apud Deum omnium. Accepta igitur vxore ocyus
vade. Terribilis postea erit eis iustus, & propterea
magnis

Dan. 14.

Dan. 3.

HOMILIA TRIGESIMA SECUNDA.

109

magnis officiis vrgebant, vt inde mitteretur, placan
tes ipsius dominum propter ea quæ in illum commi
serant. Vidisti dilecte, quantum bonum est patien
tia & fortitudo? Hic, quæso, memor esto verborum
illorum quæ dicebat Ægypti ingressurus: Scio quod
mulier pulchra sis: futurum itaque vt quum te vider
int Ægyptii, me quidem occidant, te autem seruent.
Illis igitur in mentem resumptis, cōsidera etiam quæ
nunc sunt, & admirare simul iusti tolerantiam & mi
sericordis Dei virtutem, quanta cum gloriā redire
facit iustum, qui cum tanto timore & metu descend
rat. Et præcepit, inquit, Pharaō viris super Abram,
vt inde deducant eum, & vxorem eius, et omnia quæ
eius erant, & Loth cum eo.] Magna cum claritate
& gloria, locupletatusq; diuitiis redit iustus: & sit
nō solum doctor per ea quæ contigerunt Ægyptiis,
sed etiam omnibus qui in itinere erant, & qui in Pa
lestina habitabant. Nam quotquot viderant eum
quando descendit fame coactus, cum timore & tre
more: nunc verò redeuntem cum tanta claritate &
facultatibus, & diuitiis, discabant virtutem prou
dentia Dei erga illum. Quis vidit vnquam quis au
diuit? Abiit vt famem suam mitigaret, & diuitiis
abundans, ineffabiliq; gloriā redit. Ne admireris di
lecte, ne factum hoc ita rarum tibi videatur: imò ad
mirare & obstupescere, & glorifica cōmunis omnium
Domini virtutem. Et vide etiam illius nepotes ob
eamdem famis necessitatem in Ægyptum descendisse,
& ibi in graui seruitute viuentes, multas exantillae
erumnas, magna tamen felicitate tandem rediisse.
Talis enim est sapientissimus & optimus Deus nos
ter, quādo permittit augeri & coaceruari molestias,
tunc iterum discussa tempestate serenitatem rerumq;
miram vicissitudinem facit, docens nos suæ potentie
magnitudinem. Ascendit autem Abram ex Ægy
pto, ipse & vxor eius, & omnia quæ eius erant, &
Loth cum eo, in solitudinem.] Oportuit hic quis
accommodari verba illa, quæ beatus David is qui

CAP. XIII.

DD 2

4 Ba

IN CAP. GENESIOS XIII.

ad Babylonica redibant captiuitate dicebat: Qui festi-
nant in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant
& flebant mittentes semina sua. Venientes autem ve-
nient in exultatione, gestantes manipulos suos. Vidisti
descentum anxietate atque timore plenum, habentem
secum & mortis formidinem? Vide nunc reditum cla-
ritate & dignitate conspicuum. Omnibus posthac ve-
nerabilis erat iustus ille, tam iis qui in Aegypto, quam
iis qui in Palaestina, quis enim non reueritus fuisset eum,
qui sic a Deo custoditus, & tantam benevolentiam as-
secutus? Neminem enim forte latebant ea quae regi et
domus eius acciderant. Omnia enim Deus propterea
permisit, & eo usque durauerunt tentationes iusti, ut
eius patientia clarior fieret, & facta eius in totum or-
bem diuulgarentur, ita ut nullus esset, qui iusti virtu-
tem ignoraret. Vidistis dilecti quantum ex tentationi-
bus lucrum? Vidistis quantum patientiae praemium?
Vidistis & virum & mulierem, & senem, & vetu-
lam, quantum philosophiae praese tulerunt, quantum for-
titudinis, quantum mutuae dilectionis, quantum cha-
ritatis vinculum demonstrarunt? Illum omnes imite-
mur, & nunquam tristemur. Ne existimemus esse signum
quod nos dereliquerit & despiciat Dominus, si ten-
tationes nobis inferantur: sed hoc maximum sit nobis
iudicium quod Deus nostri curam gerat. Nam & si
habeamus peccatorum sarcinas quae nos premant, po-
terimus magnam patientiam & gratitudinem decla-
rando leuiiores eas facere: & si non multa habeamus
peccata iterum maiori fruamur gratia, si grato animo
tulerimus. Quia enim Deus noster liberalis est, & no-
strae salutis curam gerit: ea de causa quasi luctum &
exercendi materiam nobis proponit, & pro theatro
tentationes inferuntur: ut si quod nostrum est decla-
remus, largiore dignetur nos cura. Quod quum scia-
mus, ne tristes simus in tentationibus, neque afflictio-
nes grauiter feramus: sed & gaudeamus, iuxta bea-
tum Paulum: Nunc enim, inquit, gaudeo in afflictio-
nibus. Vidisti animam gratam? Nam si in afflictio-
nibus

1. The. x. c.

HOMILIA TRIGESIMA SECVNDA. 263

nibus gaudebat, quomodo potuit vnquam in tristitia
esse? si quae alios afficiunt tristitia, ipsi parant laeti-
tiae occasionem. Cogita, oro, in quo statu illius erat ani-
ma: Et ut discas quod non sit possibile aliter nos pro-
missa bona assequi, & regno coelorum dignos fieri, nisi
per afflictionem vitam praesentem transeamus, audi
Apostolos dicentes eis qui nuper ad fidem conuersi
erant: Et quum docuissent, inquit, multos, reuersi sunt
Lystram, & Iconium, & Antiochiam, denuo confir-
mantes animas discipulorum, exhortantesque ut perse-
uerarent in fide, et quod per multas afflictiones opor-
teat nos intrare in regnum coelorum. Qualis igitur post
hac erit nobis excusatio, si noluerimus fortiter terre
quae inferuntur: praesertim scientes quod non sit pos-
sibile aliter salutem nos assequi, nisi hanc iuerimus
viam? Audi & Christum dicentem: In mundo affli-
ctionem habebitis, sed confidite. Ut ne audita tristi-
tia, spe excidat, statim fiduciam eis affert, & suam pol-
licetur gratiam. Sed confidite, ego vici mundum. Ha-
bes, inquit, eum qui grauius alleuet, qui non permit-
tet te submergi ab illatis tentationibus, qui cum ten-
tatione & exitum praebet, & non permittit supra no-
stras vires inferri grauius. Quid tristaris? quid moeres?
quid impatiens es? quare tam abiecto animo es? Na-
si quae nostra sunt attulerimus, patientiam dico, &
fortitudinem, & mentis gratitudinem, nos finet des-
pici? Num & si desperatae sunt res, vincere possunt
sapientiam Domini nostri? Nos quae nostra sunt ex-
hibeamus, & sinceram habeamus fidem, scientes,
quam sint haec facilia animarum nostrarum praesidi.
Et ipse prorsus melius nouit quam nos, quid condu-
cat: & ita res dispensat, ut sibi honorificum, & nobis
utile: quod & patientiae mercedem accipiamus, & eius
gratiam consequamur, gratia & miserationibus Do-
mini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiri-
tui sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper,
& in secula seculorum, Amen.

Act. 14. d

Ioan. 16. g

1. Cor. 10. c

Cum alacrem vestrum conuentum, & ingens audiendi desiderium hodie videam, & alienum, quod charitati vestre debeo, dinumerare volo. Et scio eius vos oblitos esse, eo quod multi dies intercesserint, sermoque noster ad alia interim sit egressus. A dicendorum enim consequentia impediuit nos statum feriarum aduentus. Incongruum enim erat, ut festa crucis dominice celebrantes, de aliis sermonem afferremus. Mensa autem vobis proponenda erat suis congrua temporibus. Et idcirco quando venit dies traditionis & passionis, continua dicendorum serie resecta, presentibus que urgebant nos accommodantes, primum in conditorem linguam laxauimus: deinde de cruce aliqua in medium protulimus. Postea, illucescente resurrectionis die necessarii erant, ut de resurrectione Domini charitatem vestram doceremus. Et sequentibus diebus, propter miracula quae tunc facta sunt, resurrectionis demonstratio iterum afferenda erat. In quibus etiam in manus accepimus Apostolorum acta, inde vobis continua proponentes conuiuia, & crebris quotidianisque admonitionibus eos qui nuper baptismi gratiam acceperant, exhortantes. Nunc autem necessarium ut debiti memor sim, & vobis satisfaciam, tametsi vos debiti genus ignoretis, utpote curis multis impliciti, & soliti pro mulieribus & pueris, & quotidiana alimonia, multisque aliis negotiis. Verum nos qui nullis id genus curis turbamur, & vobis debiti memoriam suggerimus, & ad restituendum nos paramus. Neque admiremini hanc nostram gratitudinem. Huius enim alieni aris genus a corporalibus pecuniis diuersum est. In illis enim nunquam debitor tantum gratitudinis pre se fert. Scit enim quod dinumerando pecunias, suam imminuat substantiam, & accipientis auget facultates. Non autem ita est in spiritali debito, sed in eo & dinumerans dum soluit, magis abundat, & accipientibus maiores accrescunt opes. Et idcirco

circo illic magna ingratitudo esse solet, hic autem, utriusque lucrum est, & dinumeranti, & accipientibus. Atque id quod de charitate admonuit beatus Paulus, dicens: Nemini quicquam debeatis, nisi ut diligatis inuicem. Quo indicat, hoc debitum semper solui, & nihilominus durare semper. Et quia vos ad capiendum parati semper estis, istuc ipsum & nos debitores locupletiores facit, & vobis magnae utilitatis est materia. Igitur quoniam talis est huius debiti natura, ut quanto magis dependitur, tanto auctiores nostras reddat opes: age doceamus nunc & debiti materiam, ut & ipsi alacriores dicenda suscipiatis, & nostram gratitudinem boni consulentes, nos diligenti auscultandi studio remuneretis. Quare nam igitur debiti materia? Scitis & memores estis, quando de Patriarcha quadam in medium attulimus, quomodo demonstrauerimus descensum eius in Aegyptum propter famem, & rapinam Saræ a Pharaone factam, & indignationem Dei quam in Pharaonem & domum eius ob suam erga iustum curam immisit, & reditum Patriarchæ ab Aegypto magna cum gloria. Mandauit enim, inquit, viris super Abram, ut deducant eum & uxorem eius, & omnia que habebat, & Loth cum eo. Ascendit autem Abram ex Aegypto, ipse & vxor sua, & omnia quæ erant illius, & Loth cum ipso in solitudinem. Hic sermonem missum fecimus, & cum mediis diebus transulimus in doctrinam, quam requirebant tunc occurrentes fere. Ideo hodie fuerit operapretium, ut diceoda cum dictis contexamus, & quasi in vnum corpus coaptemus, quod sermo fiat magis perspicuus. Et quod manifestiora sint que dicuntur, operapretium fuerit, ut charitati vestre proponatur principium eorum quæ hodie sunt lecta. Abram autem, inquit, erat diues valde pecoribus, & argento, & auro: & profectus est vnde venerat, in solitudinem usque ad Bethel, usque ad locum in quo prius fuit tabernaculum eius, inter Bethel & inter Agge, ad locum

IN CAP. GENESIOS XIII.

altaris, quod illic principio fecerat: & inuocauit nomen Domini Dei.] Ne pretereamus obiter lecta, sed discamus clarè diuinarum literarum diligentiam, quomodo nihil nobis superuacuum narret. Abram autè, inquit, erat diues, valde. Considera primum istucipsum, quod non frustra assignauit. Neque enim temerè & inuani diuitem nunc vocat, id quod nullibi aliàs meminit, sed nunc primū dicit quod diues fuerit. Quare hoc, & quam ob causam? ut discamus diuinæ sapientiæ solertiam, & suæ in iustum prouidentia immentiam & excellentem potentiam. Nam qui famis necessitate in Ægyptum peregrinari coactus fuit, & angustias quas in Chananea experiebatur ferre non poterat, is subito diues factus est: & diues non tantum pecoribus, sed & argento & auro. Vidisti quanta Dei prouidentia: abit, ut aliquam famis consolationem inueniat: & redit, non solum fame mitigata, sed & diuitiis, & indicibili gloria conspicuus. Erat omnibus manifestum qualis pridem fuerat: postea autè & Chananaei inhabitatores clarè iusti virtutem didicerunt, videntes rerum mutationem tam repentinam, et tantis diuitiis affluentem, qui ut peregrinus & quasi fugitiuus & vagus in Ægyptum decenderat. At tu vide quomodo hic neque prosperitate, neque diuitiarum affluentia remissior vel negligensior factus est: sed iterum contendit ad eum locum, ubi prius fuerat priusquam in Ægyptum cederet. Venit enim, inquit, in solitudinem, vsque ad locum ubi prius fuit tabernaculum eius, ad locum altaris quod fecerat ibi principio, & inuocauit nomen Domini Dei. Cogita, obsecro, quātus erat quietis & tranquillitatis amator, & in diuino cultu quā sedulus. Ad eum enim locum, inquit, accessit, quem prius ædificauerat, & in quo nomen Domini inuocauerat. Ecce iam multis antea seculis impleuit hoc quod postea a Dauid dictum est: Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Solitudo enim propter inuocationem nominis domini

Psal. 83. c

HOMILIA TRICESIMATERTIA. 205

domini Dei gratior ei erat quam ciuitates. Sciebat enim, sciebatque clarè, quod ciuitatis magnitudinem non facit ædificiorum pulchritudo, neque inquilinorum multitudo: sed inhabitantium virtus, propter quam & solitudo ciuitatibus dignior est, quæ virtute iusti ornatur, & orbe toto sit fulgidior. Et Loth, inquit, qui cum Abram ibat, erant & oues, & boues, & pecora, neque capiebat eos terra, ut simul habitarent.] Erat quippe substantia eorum multa, & non poterant habitare simul. Non solum Patriarchæ facultates autæ sunt: sed & Loth, inquit, erant oues, & boues, & pecora. Fortè partim Abram, utpote liberalis, illa Loth fratris filio donauerat, partim alii dederant in Patriarchæ gratiam. Et non capiebat, inquit, eos terra: rauerat quippe substantia eorum multa. Vide quod facultatum multitudo statim causa sit discessus, diuisionem operatur, concordiam impedit, & cognationis vinculum dirimit. Et facta est pugna inter pastores pecorum Abrahæ, & inter pastores Loth: Chananaei autem & Pherezei tunc inhabitabant terrā.] Attende quomodo valde familiares discessionis initium faciunt. Hinc enim semper omnia mala pullulant à famulorum nequitia. Facta est enim, inquit, pugna inter pastores. Hi diuisionis occasionem præbuerunt dicere vult, si concordiam dirimebant, si multarum inciuilitatem præ se ferebant. Chananaei autem & Pherezei tunc inhabitabant terrā. Quare nobis hoc assignauit, quoniam dixerat, quod non capiebat eos terra ut habitarent simul: causam quoque docere voluit diuina scriptura, quod ideo eos non capiebat, quia à gentibus illis præoccupata erat. Verum nos religiosam Patriarchæ mentem videamus, quomodo sua lenitate exarsurum incendium restinguit.

Dixit autem, inquit, Abram ad Loth: Ne sit rixa inter me & te, & inter pastores meos & tuos, quia homines fratres sumus nos.] Vide insignem modestiam, vide sublimem philosophiam, ætate & dignitate senior, iuuenem, fratris filium, fratrem appellat.

DD 5 & in

IN CAP. GENESIOS XIII.

p. Cor. 6. d

& in eandem in qua ipse erat dignitatem euehit, nisi
hilij minus illi quam sibi tribuit: sed dicit, Ne sit ri-
xa inter me & te, inter pastores meos & tuos. Indi-
gnè enim hoc fieret, quoniam fratres sumus. Vidisti
quomodo Apostoli legem implet, quæ dicit: Itaque
iam quidem omnino delictum in vobis est, quod li-
tes habetis inter vos inuicem. Cur non potius iniu-
riam patimini? cur non potius damnum accipitis?
imò vos iniuriam facitis, & damno afficitis, idque fra-
tres. Hæc omnia operibus implens Patriarcha, dixit
Ne sit rixa inter me & te, inter pastores meos & tu-
os, quoniam homines fratres nos sumus. Quid hac ani-
ma pacatus? Proinde non frustra, neque temere prin-
cipio dicebam, quod amore quietis & tranquillitatis
solitudinem locis frequentibus prætulit. Attende
enim, quomodo & nunc videns pastores confingere,
statim in initio tentat restringere incendium, quod
erupturum erat, & contentionem sedat. Debebat eni-
ipse, utpote missus omnibus Palestinæ cultoribus sa-
pientia doctor, nullam scâdali dare occasionem, vel
ansam concedere: sed mori lenitate, tuba clarius om-
nes erudire, & suæ virtutis facere imitatores. Ne sit,
inquit, rixa inter me & te, inter pastores meos & tu-
os, quoniam homines fratres sumus. Multa verborum
lenitas inter me & te. Considera quomodo ei loqui-
tur ceu honore pari, quamvis opinor non aliunde ri-
xas fuisse exortas, quam quod pastores Patriarchæ non
permiserunt illis eadem copia frui, qua ipsi. Sed iustus
æquabiliter omnia facit, specimen præbens emine-
ntis suæ sapientiæ, ac docens non tantum præsentis,
sed posteros etiam omnes, nunquam cum proximis
esse litigandum, etiâ iis qui nobis præstantiores non
sunt. Nam eorum contentio magnâ nobis affert igno-
miniam, & non illis imputantur quæ sunt, sed in nos
transfertur quod reprehendendum. Quomodo eni-
rationi cõsentaneum, quod homines qui fratres sunt,
qui eandem naturam sortiti, qui eiusdem sunt fami-
liæ, qui eodem loco habitaturi sunt, quos mansuetu-
dinis,

HOMILIA TRIGESIMATERTIA. 206

dinis, lenitatis, & omnis philosophiæ doctores esse
oportebat, inter se contendant, & digladientur? Aus-
diant hæc qui se extra crimina putant esse, propter sa-
miliaritatem suis ministris permittunt & consueunt
rapere, decipere, multa mala machinari, & in ciuita-
tibus & in agris, et auferre vi à vicinis, nunc agrum,
nunc domum, Eaq; de causa maiori tales beneuolen-
tia prosequuntur. Nam licet iniustitiæ illæ opus alie-
num tibi sint, tamen & ipse negotio communicas: non
solum quod oblectaris facto, & credis inde facultate
bus tuis incrementum accedere: sed quod non prohibe-
as, ne facinus committatur. Nam qui prohibere pos-
test eum, qui iniuriam facit, & non prohibet, is non
minorem luet poenam, quam qui iniuriam fecit. Obsecro
igitur, ne seducamus nosmetipsos: sed & ipsi fugia-
mus rapinas & fraudes, et ex istiusmodi artibus emo-
lumenta & lucra: & familiares nostros erudiamus ne
quid tale operentur. Non enim hoc nos infantes fa-
cit, sed potius maioris condemnationis obnoxius:
quia in nostri gratiam illi suam amittentes salutem,
iniustitiam audent, & ipsi intereuntes nos secum ra-
piunt. Quod si prudentes esse voluerimus, & ipsi
ab eo damno liberabimur, & illos à malis conatibus
abarcemus. Porro nolo mihi dicas triuola illa ver-
ba: Nihil mihi curæ est: nunquid ego rapui? nihil
mihi ea de re constat: alius fecit, non fui particeps
iniustitiæ. Prætextus illa sunt, & inane commen-
tum. Si vis declarare, quod non communicaueris
iniustitiæ, neque auaritiæ fueris operarius, emenda
factum, solare eum qui iniuria affectus est, redde
ablata. Sic enim & teipsum à criminibus libera-
bis, & iniuria affectum eriges. Si declaraueris, quod
non sunt hæc facta iuxta voluntatem tuam, & obse-
craueris pauperem, non fines eum à tristitia abor-
beri, quam ablati bonis suis passurus erat. Ne sit,
inquit, rixa inter me & te, inter pastores meos &
tuos: quia homines fratres nos sumus. Vidisti man-
suetudinem? vidisti lenitatem? audi & sequentia,
ut dis

IN CAP. GENESIOS XIII.

ut discas excellentem eius philosophiam. Quomodo rixa dirimitur, & contentio restinguitur: Ecce, an non omnis terra, inquit, coram te est? Discede a me, si tu ad sinistram, ego ad dextram; si tu ad sinistram, ego ad dextram; si tu ad dextram, ego ad sinistram.] Consyderat optimos mores, & in signem modestiam huius iusti. Sed ante hæc obsecro, cogita quantum ex diuitiis damnum, et & multæ substantiæ varietas. Aucta sunt armæ, multiplicati greges, affluerunt diuitiæ multæ, & statim discinditur concordia. Antea erat pax & charitatis vinculum, nunc rixa & contentio. Vbi enim meum & tuum, illic omne litium genus & contentionis occasio: vbi autem hæc non sunt, ibi secunda versatur pax & concordia. Et ut discas, audi quid dicat beatus Lucas de iis, qui ab initio ad fidem conuersi sunt. Erat, inquit, omnium cor & anima vna: non quod vnā animam habuerint omnes; quomodo enim hoc, cum in diuersis corporibus fuerint? sed concordiam illorum nobis demonstrat. Iam nisi plurimæ æquanimittatis fuisset iustus ille, & insignitam præ se tulisset philosophiam, succensisset forsitan, & ita ei dixisset: Quis furor tibi? Ausi ne sunt familiares tui os distingere aduersus operas meas: non cogitarunt, quantum inter nos distet? Vnde tibi illa abundantia? nonne ex mea curat? Quis te apud hominem tantum apparere fecit? nonne ego qui pro omnibus tibi fui? Patris ego vices ego per omnia, & has mihi pro tot ministeriis mercedem reddis? Hæcine spe vbiq; te comitem itineris habuit? Esto nihil eorum quæ a me habes in mentem tibi veniat, nonne saltem vel senectam meam & canos reuereri oportebat? Sed conuiuendo permixisti pastores tuos in meos debacchari, nescius quod sicut cõtumeelia, qua illi affecti, in me transit, ita & tuorum temeritas tibi adscribitur. Sed nihil horum iustus vel in mentem accepit, sed omnibus illis a mente repulsi, vnum hoc agebat, quomodo quod erupturum erat incedium extingueret, & suauem separationem excogitaret, absque turbelis habitet: dicit enim, Ecce, nunc quid

HOMILIA TRIGESIMATERTIA. 207

omnis terra coram te est? discede a me, si tu ad sinistram, ego ad dextram: si tu ad dextram, ego ad sinistram. Vides mansuetudinem iusti: operibus enim monstrabat, quod non facit hoc sua sponte, neq; separare vult: sed ob contentionis necessitatem, ut ne in domo sit perpetuum bellum. Vide quomodo verbis illius bilem mansuefacit, & ei electionis potestatem dat, & proponit omnem terram, & dicit: Ecce, nunc quid omnis terra coram te? quamuis elige: & ego, quam tu reliqueris, magna cum voluptate accipiam. Magna est iusti huius philosophia. Per omnia non vult esse onerosus fratri: quasi diceret, Quoniam fit id quod nolebam, & ut cessent contentiones, necessarium est ut separemur: propterea te Dominum electionis & arbitrum constituo, & omnem tibi potestatem do, ut terram quam meliorem censes, tu eligas, & reliquam sinas esse meam. Nam hoc quis videret, quam vel æquali vel fratri faciendum censuit, id quod fratri Patriarchæ? Nam si ipse electionem retinisset, & primum locum sibi seruasset, concessissetq; illi quæ reliqua, nonne & hoc magnū quiddam fuisset? At excellentis virtutis suæ exhibens specimen, desiderium iuuenis explorare volebat, ita ut nulla ex separatione nasceretur incedendi occasio: vnde ei proposita potestate omni, dicit: Ecce omnis terra coram te. Separare a me, & qualem volueris terram, elige. Oportebat igitur fratri, cum tantā experiretur aequitatem Patriarchæ, parem rependere honorem, & ei potius voluntatis electionem concedere. Solemus enim ferme cuncti homines, si oblectantes videamus & contra nos litigaturos ac contēdentes in primum locum ascendere, non ferre nos inferiores esse, neque eis cedere: quos si cedere viderimus, & verbis idoneis potestatem omnem nobis permittere, quasi reuerentes magnam mansuetudinem, & a contentione desistimus, & iterum obsequentes omnem vicissim potestatem concedimus, etiam si minores esse videantur, qui nobiscum litigant. Debebat igitur & Loth hoc facere

IN CAP. GENESIOS XIII.

facere, utpote futuri, & cui negatum concupiscere plura posse. Atqui ipse primas partes, ut putauit, arripit, & electionem facit. Et sublatis, inquit, Loth oculis suis, vidit omnem regionem circa Iordanem, quod tota esset rigua, antequam dominus subuerteret Sodoma & Gomorra, quasi hortus Dei & sicut terra Aegypti, usque dum venitur in Sogora. Et elegit sibi Loth omnem circa Iordanem regionem. Et recessit Loth ab Oriente, diuisi sunt uterque a fratre suo. Vidisti virtutem iusti excellentem, quomodo radicem malitiae ne germinare quidem permisit, sed statim cum iam oriiretur funditus execut & aboleuit, multa vsus lenitate, & indicibilem temporalem contemptum prae se ferens, declarauitque omnibus, quomodo pacem habere, & a contentione liberari, omnia substantiae suae praeferret. Nam ut ne quis condempnet iustum, quasi ingratum circa Loth futurum, & quod quem e domo sua eduxerat, in terra aliena nisi ab habitatione efferet, neque putet ipsum inimicitiarum gratia haec facere: sed ut discamus omnes, quomodo pacis studiosus haec faciat, ideo & electionem ei concessit, neque moleste tulit quod prima ferret: ut omnibus notum foret, quomodo mens sua ad pacis charitatisque scopum spectaret potissimum (praeterea & aliud quoddam mysterium iam antea dispensabatur, quomodo multa sunt facta) & quod Loth rebus ipsis erudiretur quam indignae electionem sumpsisset, & ut discerent Sodomitae virtutem Loth, & separatione facta promissionem Patriarchae datam euentui compleri, qua dictum est ei: Tibi & semini tuo dabo terram hanc: id quod paulatim procedendo videmus, diuina scriptura nobis ea faciente manifesta.

» Et Abram, inquit, habitauit in terra Chanaan,
» Loth autem habitauit in ciuitate quae sita circa Iordanem, & tabernaculum habuit in Sodomis. Qui autem
» homines Sodomis agebant, mali erant, & peccatores coram Deo valde. Vides Loth tantum spectantem
» terrae naturam, & non aduertentem inhabitantium malitiam

HOMILIA TRICESIMATERTIA. 208

litiam. Quae enim utilitas, dic oro, si terra sit fructuosa & ferax, homines autem adeo mali? Quid damni est solitudine & infrugifera terra, si homines sint humaniores? Caput enim & summa bonorum est, inhabitantium gratitudo. Ceterum Loth ad vnum tantum respexit, nempe fertilitatem terrae. Et idcirco scriptura manifestare nobis volens habitantium illic malitiam, dicit: Qui autem in Sodomis agebant, homines mali erant, & peccatores coram Deo valde. Non solum, inquit, mali, sed peccatores: & non simpliciter peccatores, sed & coram Deo: hoc est, prodigiosa erat eorum iniquitas. Ideo & subdidit, coram deo valde. Vidistis malitiae magnitudinem? Vidistis quantum est malum primum locum capere, & non quod utile est considerare? Vidistis quantum bonum sit humilitas, & primo loco cedere, & inferiorem fieri? Ecce in processu doctrinae videbimus nihil profuisse ei quod primum locum elegerat: & cum qui inferiorem se fecit, clariorem quotidie factum, opesque illius per omnia auctas, omnibusque factum spectabilem. Ceterum ut ne prolixiores simus docendo, hoc loco subsistat sermo, & quod reliquum est, in sequentem seruetur sermonem. Illud autem vos rogauerim, ut imitatores sitis Patriarchae, & nunquam concupiscatis primatus: sed obtemperate beato Paulo dicenti: Honore alius alium praecedentes, & date operam ut in omnibus humiliemini. Hoc est enim primatum habere, sicut & Christus dicit: Qui seipsum humiliat, exaltabitur. Quid illi par fuerit vel aequale, quando per ea in quibus aliis cedimus, ipsi maiori fruimur honore: & per quae alios veneramur, ipsi in summum honorem euehimur. Itaque obsecro, ut studeamus ita imitari Patriarchae virtutem, & sequi vestigia eius, qui ante legem tam philosophiam prae se tulit, nos qui in gratia versamur. Ista enim vera est humilitas, quam eximius ille vir declarauit erga eum qui multo se fuit inferior, non solum ob virtutis rationem, sed & propter aetatem, & alia omnia. Cogita enim quod senex iuueni cessit, & pater

Rom. 12.6

Luc. 14.6

IN CAP. GENESIOS XIII.

& patrus nepotis: & qui tantam à Deo fortitus gratiam, ei qui in nullo magnum aliquod specimen prebuit: & ea quæ oportebat illum dicere, ut iuuenē ad senem ætate & dignitate, & patrum, illa Patriarcha ac iuuenem dicebat. Igitur nos quoque non eis tantum qui ætate nobis sunt maiores, vel etiam æquales, honorem exhibeamus. Non est enim humilitas, facere quod necessitate debes vel cogeris: hoc, inquam, non est modestia, sed debiti. Vera autem modestia est, quando cedimus iis qui nobis videntur esse minores, & eos veneramur qui nobis videntur esse magis indigni quam nos. Quod si recte sapimus, nullos etiam nobis esse minores arbitramur: sed nos excelsi ab omnibus hominibus dicemus. Et hoc dico non de nobis, qui innumeris immeriti sumus peccatis: sed etiam si quis sibi plurimorum bene gestorū conscius sit, nisi apud se sentiat quod omnium sit postremus, nulla ei futura utilitas ex omnibus bonis suis operibus. Hæc est humilitas, quando occasiones habet ut ex tollatur, & seipsum humiliat & suppressit, & modestē se gerit: tunc enim ad verum subuehitur fastigium, iuxta promissionem Domini, quæ dicit: Qui se humiliat, exaltabitur. Satagamus igitur, obsecro, verticē illum omnes apprehendere per modestiā, ut eandem illam, quam iustus ille à Domino gratiam consequamur, & ineffabilia bona mereamur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nūc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA TRIGESIMAQUARTA.

Charissimi, didicistis heri eximiam Patriarchæ modestiam, vidistis lenitatem egregiam. Neque enim erat res vulgaris, quod senex (quem omnium dominus tantis prosequutus fuerat beneficiis, tantæ gratia frui fecerat) pari honore dignaretur iuuenem, & fratris filium, et primatu illi cederet, inferioraq; ipse deligeret, nihilq; non faceret quod bellum impediret, et contentionis materiam e medio tolleret. Hunc omni-

HOMILIA TRIGESIMAQUARTA. 209

nes imitari studeamus, & nunquam super proximū extollamur, nunquam de nobis sublimia sentiamus: sed modestia conspicui cedamus aliis, & inferiores haberi conemur tam verbis, quam operibus. Neque enim vnq; eis qui nobis iniuriā faciunt aduersemur, etiam si prius multū in illos contulerimus beneficiorum. Hæc enim optima est philosophia. Neq; contumelia affecti feroces simus, etiam si contemptiores & magis inopes nobis sint, qui nobiscum contendunt: sed mansuetudine & lenitate furorem comprimamus. Nihil enim illa potētius, nihil illa fortius. Illa animā nostram in perpetua tranquillitate, & quasi in portu constituit, & omnis recreationis ac quietis occasio nobis est. Eapropter & Christus dñs illa docens, dicebat: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: inuenietisq; requiem animabus vestris. Nihil enī animam ita in tranquillitate & quiete esse facit, ut mansuetudo & modestia. Hæc omni diademate se possidenti est utilior. Hæc omni claritudine & gloria conducibilior. Quid enim beatius, quam intestino liberari bello? Nam quanuis plurima pace & cura externa fruamur, si intra nos cogitationum nascentur tempestas, tumultus, & seditio nihil externa pax nobis proderit: Sicut & neq; mirabilis est aliquid ciuitate, quæ licet præsidis & muris bene sit munita, intus tamen ciues foueat proditores. Hoc igitur, obsecro, ut ante omnia nobis sit cura, quomodo animam à turbulentia vindicemus, & in tranquillū statum educamus, & ab omni liberemus amaritudine, quod & ipsi multa fruamur quiete, & iis qui familiaritatem nobiscū habent, simus blandi. Hoc enim certissimum signum, quo internoscitur honore insignitus, si mansuetus fuerit, si lenis, si mitis, si modestus & quietus: si non quasi seruus ducatur & trahatur, aut ab ira, aut ab aliis affectionibus: sed ratione vincat internos illos incompósitos motus, nobilemq; suam generositatem seruet, ne in brutorum ferociam negligentia degeneret. Et ut discas quantum mansuetudine

Mat. II. d

IN CAP. GENESIOS XIII.

his & lenitatis sit robur, & quod sola hæc virtus sufficiat se colentem diligenter ineffabilibus laudibus dignum reddere. Audi beatum Moysen hinc potissimum prædicari, & ex hac ei coronam plecti. Et Moyses, inquit, erat mitissimus omnium hominum qui super terram. Vidisti encomii magnitudinem? Omnia enim humano generi parem pronuntiat, imò omni hominum generi præfert. Et iterum de David dicte scriptura: Memento Domine David, & omnis mansuetudinis eius. Hinc Patriarcha sibi maiorem cælestis conciliauit benevolentiam, & afferens quæ sua erant, à misericorde Deo maiora assequutus est. Hoc scietis & vos, ubi attulerimus in mediū ea quæ hesternis dicta sunt sequuntur, & quæ prius sunt lecta charitati vestræ declarauerimus. Nam quia Abram multam præ se tulit mansuetudinem, ideo Loth (suo primatu cessit: & omnem ei eligendi facultatem dans, voluit minorem partem, modo auferretur omnis contentio. Vide quantam statim mercedem à deo consequitur, & quomodo adhuc maiori retributione, ut per omnia multa abundet, Patriarcham dignatur Deus. Talis enim est Dominus noster, ut si quando vel paruum quid attulisse nos viderit, largissimas suas nobis remunerationes suppeditet tantamque præ se ferat liberalitatem, ut ea quæ nobis sunt facta, multis numeris à nouis suis beneficiis vineantur. Et hoc in omnibus nostris factis inueniet quis ab eo fieri. Quid enim, dic mihi, vilis duobus obolis? Attamen quia vidua illa duos obolos in carbonam misit, inde celestis facta est ab eo tempore vsque in præsens totum mundo. Et quid dico duos obolos? Etiam si quis calicem aquæ frigidæ præbeat, & pro eo magnæ decernuntur retributiones. Semper enim coronat eos qui virtutem operantur, iuxta operantium voluntatem. Similiter in precum assiduitate insucipsum ab eo fieri videre licet. Nam si quis alacriter eum adit, statim ei dicit: Adhuc loquente te, ecce adsum. Quod si quis ampliorem sedulitatem teneat, & magno desiderio

Psal. 137. a

Mat. 10. d

Esa. 65. d

HOMILIA TRIGESIMAQUARTA. 216

feruenti mentis alacritate fiant petitiones: iterum liberalitate certat, & ante petitionem prædicat & coronat: id quod & in Chanaanæ muliere declarauit. Quoniam enim vidit infatigabilem eius constantiam & perseverantiam, primum eam prædicauit, & præconiis (ut ita dicam) coronauit, totique mundo celestis brauit, postea liberalitate magna preces eius etiam superauit. Nam ut dixit: Mulier magna est fides tua: tunc subdidit, Fiat tibi sicut vis. Et si vellemus singula scripturæ diuinæ exempla afferre, ubique magnam Domini munificentiam essemus visuri. Sciebat hoc Patriarcha ille cedentem minoribus assequiturum maiora, sicut heri audiuistis. Et cessit Loth, regionemque deteriorelem elegit ut contentiones reseraret occasiones, & seruata virtute sua peculiari, totam domum pacatam redderet. Cæterum videamus ex recens lectis, quid ei retributum sit à Domino pro tanta mansuetudine. Et dixit, inquit, Deus Abræ, postquam separatus est ab eo Loth: Eleuatis oculis tuis cerne à loco in quo tu nunc es, ad Aquilonem, & Aphricum, & Orientem, & mare: quia omnem terram quam tu vides, tibi dabo eam, & semini tuo vsque in seculum. Vide quomodo diuina scriptura acceleratam Dei prouidentiam & retributionem iusto factam demonstrat: volens nos docere, quantum approbata fuerit à misericorde Deo Patriarchæ humilitas. Postquam dixit, separatus est Loth, & abiit in terram quam elegit, ut in præstantiorem, statim subdidit. Et dixit Deus Abræ. Deinde diligenter discamus, quod Deus remunerauerit eum pro iis quæ in Loth collocauerat, hæc addidit: Et dixit Deus Abræ, postquam separatus est ab eo Loth, quasi manifestè hæc ei verba dicens: Cessisti ob tuam mansuetudinem regione meliore & amceniore fratris filio, & eximiam præ te tulisti humilitatem, tantamque pacis habuisti curam ut nihil non potius delegeris quæ esse inter vos contentiones, eapropter largas illas à me retributiones accipe. Eleuatis, inquit, oculis tuis vide à loco in quo tu nunc es,

Mat. 13. c

EE 1

ad

IN CAP. GENESIOS XIII.

ad Aquilonem & Aphricum, & Orientem, & mare,
quia omnem terram quam tu vides, tibi dabo eam,
& semini tuo vsq; ad seculum. Vidisti retributionē,
facti genus multis modis præcellentem. Hisdem ver
bis vitur misericors dominus quibus & Patriarcha
cessionem fecerat. Nam sicut Patriarcha dicebat: Eo
ce, an non omnis terra coram te? separare à me: si tu
ad dextram, ego ad sinistram: si tu ad sinistram, ego ad
dextram. Ita & Dominus dicit: Elevatis oculis tuis
vide à loco in quo tu nunc es: quia omnem terram
quam tu vides, tibi dabo eam, & semini tuo vsque
in seculum. Hic quæso animaduerte excellentem mu
nificentiam. Dicit enim: Tu quidem dato illi electio
nis arbitrio, ea quam ille voluit eligere, terrā cessisti,
relictam autem ipse apprehendisti: ego vero tanta te
liberalitate prosequar, vt omnem quam ante oculos
tuos terram vides sitam, ex vtroque latere dextro &
sinistro, à Septentrione & Meridie, ab Oriente & Oc
cidente, & in summa, omnem terram quam vides, ti
bi sum concessurus: neque tibi solum, sed & semini
tuo vsque in seculum. Vidisti dignam diuina bonita
te munificentiam? Vidisti quantis cessit & quanta
est assequutus? Hic erudiamur vt magna in dandis
elemosynis largitate vtamur, quod datis paruis, ad
piscamur magna. Quomodo enim paria sunt, dic ob
secro, dare parum argenti, & obtinere peccatorum re
missionem: pascere esuriētem & in die illa horribili
fidutiam assequi, & audire verba nulli regno confes
seda: Esuriui, & dedisti mihi quod comederē? Num
qui tibi tantam rerum dedit vbertatem, potuit & il
lius inopiam leuare & solari? Hac de causa reliquit
illum inopia vexari, vt & ipse patiētia multum mer
cedis acquireret, & tu per elemosynam tibi fidutiae
materiam illuc præmitteres. Vidisti misericordiam
Domini, quomodo propter nostram salutem dispen
sat omnia. Itaq; dum cogitas, quodd propter te & pro
pter tuam vtilitatem, ille cum inopia confictans fu
me perit, ne absq; misericordia transeas, sed esto fidei
lis cor

Mat. 23. c

HOMILIA TRIGESIMAQUARTA.

323

lis eorum quæ tibi à Domino concessa sunt, bonorū
dispensator, vt adiutus illius penuria, tibi supernam
concilies gratiam Et glorifica Dominum tuū, quodd
propter te & salutem tuam permittat illum in pau
pertate versari, vt tibi via pateat per quam peccata
possis ablueri: & dispensatis bene iis quæ à Domi
no tibi sunt concessa, laudes illas mereare quæ om
nem sermonem & rationem transcendunt. Audies
enim: Serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis,
super multa te constituam: ingredi in gaudium do
mini tui. Talia animaduertentes, ita respiciamus
pauperes, quasi operarios, qui occasiones salutis da
re nobis possunt, & eis largiter hilaritq; promptitudi
ne communicemus, nunquam reuētes dando, sed
magna lenitate cum eis colloquentes, & multam mā
suetudinem declarantes. Inclina, inquit, pauperi aurē
tuam, & responde ei pacifice in mititate, vt & anteq
des, verborum clementia defectum eius animum eri
gas. Adeo etiam verbum animam roborare, consola
tionemq; multam asferre solet. Igitur non tantum at
tendentes eum qui accipit, in dandis elemosynis si
mus liberales: sed ratiocinantes potius quis ille sit,
qui ea quæ in pauperem collocata, vt sibi facta vindi
cat, & pro datis solutionem pollicetur. Hoc modo
animo illum intuentes, magna promptitudine dare
studeamus, & largam, dum adhuc tempus est, semen
tem faciamus, vt & vberim metamus. Nam qui se
minat parce, inquit, parce & metet. Manu igitur mi
nimè parca, semina illa bona spargamus, vt suo tem
pore multum metamus. Nunc enim seminandi tem
pus est, quod ne prætereamus obsecro: vt in die retri
butionis pro iis quæ hic seminauimus, fructus perci
piamus, & Domini misericordiam assequamur.
Nullum enim omnino aliud bonum sic poterit res
tinguere peccatorum nostrorum incendium, vt ele
mosynæ largitas: ista & peccatorum nostrorum abo
litionem operatur, & magnam nobis fidutiam conci
liat, & præparat, vt ineffabilibus illis bonis frui tūc
EE 1 liceat.

Mat. 25. b

Eccl. 7. d

2. Cor. 9. b

IN CAP. GENESIOS XIII.

hceat. Et de his quidem satis dictum est charitati vestrae: & demonstratum quod si parua dederimus, a domino nostro magna consequamur. Hinc enim sermo in elemosynae admonitionem digredi coepit, quod Patriarcha dum partem terrae meliorem Loth concessit, & viliores ipse retinuit, tantam a Domino consequutus est gloriam, ut omnem cogitationem transcedat promissio quam ei dominus fecit. Eleuatis enim oculis tuis, inquit, vide a loco tuo, in quo tu nunc es, ad Aquilonem & Aphricum, & Orientem & mare: quia omnem terram quam tu vides eam tibi dabo, & semini tuo usque in seculum. Parte terrae, inquit, cessisti. Ecce ego totam tibi terram polliceor, neque hoc solum, sed & semini tuo polliceor, & usque in seculum: hoc est, perpetuo. Vidisti quomodo certat beneficiis? Sciebat enim Deus quod hoc maxime cuperet Patriarcha, & nihil eius alacritatem ita roboraret, inquit: Et hoc tibi concedam, ut qui ex te nascuntur, tibi succedat, & similiter terra fruatur, habebuntque perpetuam illam potestatem. Deinde, ut ne respiciens ad naturam & senectutem suam, Saraij sterilitatem, promissionem minus curaret, sed bene fideret pollicentis virtuti, inquit: Et faciam semen tuum sicut arenam terrae. Si quis potest numerare arenam terrae, & semen tuum numerabitur. Verè supra naturam humanam est hæc promissio: non solum promissum se facturum cum patre inter tot impedimenta, sed in tantam multiplicaturum filiorum numerositatem, ut arenae maris coequantur. Et innumeram multitudinem, ac valde præstantem fore, tali similitudine declarare voluit. Attende quomodo misericors Deus paulatim virtutem exerceat. Nam cum superius dixerit, semini tuo dabo terram hanc: nunc iterum dicit, Et semini tuo usque in seculum dabo, & faciam illud quasi arenam maris. Et tunc sermonibus tantum facta est promissio, interceditque inter rem & promissionem multum temporis, ut religiosam Patriarchae mentem, & ineffabilem Dei virtutem discamus.

Data

HOMILIA TRIGESIMAQUARTA.

212

Data enim opera differt ac moratur, ut cum in profundam peruenerint senectam, & de humanis viribus, ut ita dicam, omnino desperauerint, tunc suam sciant infirmitatem, & cognoscant inenarrabilis potentiae Dei eminentiam. Hoc loco expendas quæso, a temporis tanta intercapedine, quam solida fuerit Prophetæ mens, quomodo humanis omnibus præteritis, ad potentiam eius qui pollicitus erat respexit. Non impatiens erat, non turbabatur. Scitis enim quod plerumque quando quis semel atque iterum pollicetur, & promissa implere tardat, segniores sumus ad credendum his quæ iterum promittit, id quod in homine non iniuria locum habet. De deo autem, qui res nostras maxima dispensat sapientia, si quæ semel promissa fuerint, etiam si innumera intercedant obstacula, confidendum est ad magnitudinem potentiae suae respicientibus, firmandaque est ratio, & sciendum quod omnia quæ ab illo sunt dicta euenire modis omnibus oporteat. Nihil enim est quod morari queat eius promissiones, quoniam Deus est, cui omnia sunt possibilia: & idcirco quorsumcunque vult, res transfert: & ubi non sunt viæ, inuenire scit vias: & desperatos in bonam spem adducit, quod excellentia potentissimæ suae sapientiae nobis manifestior fiat. Dicit enim: Surge & perambula terram in longitudinem eius & latitudinem, quia tibi dabo eam. Vide quomodo in rebus omnibus certitudinem summam & ineffabilem iusto inserit. Dicit enim: Surge, & circumei, & addisce tam latitudinem quam longitudinem, ut scire possis & magnitudinem terræ qua frutur es, & antequam fruaris, spe pastus, magnam inde animi voluptatem haurias. Nam quantumcumque terræ circumieris, tibi dabo: ut scias quod non tantum dimiseris, quantum accepturus es. Ne igitur putes quod minorem terram tu sortitus sis, quoniam ille arripuit quæ prima sibi visa est & potior. Scies enim non multo post rebus ipsis, quam nihil profuerit ei potioris terræ electio & ipsiusmet

EE 4

discet

disceat quantum malum est primum amare. Tu autem nunc accipe modestiæ & clementiæ, quam erga fratris filium declarasti mercedem: & iam cognosce terram omnem, cuius Dominus es, & nō multo post & ipse tu & semen tuum in æternum possidebitis. Et semini tuo, inquit, vsq; in seculum. Magna diuinæ promissionis magnitudo, magna nostri omnium domini, vt vincat beneficiis, liberalitas. Magna mercedis præstantia, quā dat misericors & clementissimus Dominus beato illi, et ex illo nascendo semini. Vt hæc audiuit Patriarcha, de ineffabili bonitate Dei obstupefactus. Motus tabernaculis, inquit, venit, & habitauit iuxta quercū Mambra, quæ est in Chelbron. Postquam, inquit, accepit promissionem, & separauit se Loth, tunc trāstulit tabernaculum suum ad quercum Mambra. Vide mentem optimis moribus præditam, vide spiritus sublimitatē, quomodo facile inde migrat, nec grauat de locis in loca trāssire. Inuenies enim eum nulla familiaritate præuentum: id quod multis euenit, etiam iis qui se philosophos, et ē mediis liberatos tumultibus iactant: et si quando tempus vocet, spiritualis negotii gratia, vt in alium locum concedant, sapenūmero morosi sunt, tristes, et migrationem ægreferentes, eo quod consuetudine præoccupati sint. Verum non ita iustus, sed prius ab initio (nondum fulgente Euāgelii luce) philosophum agebat: et quasi peregrinus et hospes, ita nunc hinc illuc, et nunc illinc huc transmigrabat, & per omnia religiosam suam mentem declarare studebat. Nam postquam tabernaculum fixit apud quercum Mambra, statim ibi extruxit altare Domino. Vidisti mentem gratam: quia mox vt tabernaculum fixit, statim pro facta sibi promissione, gratiarū actiones obtulit domino. In singulis locis vbi tabernaculum fixit, inuenies hoc præ oibus ei fuisse curæ, vt exstructo altario preces offerret, & Apostoli præceptū impleat, iubētis vt in omni loco ore, et eleuet sanctę manus. Vidisti animā diuino amore succēssam, & ad

1. Tim. 2. b

& ad diuinā promptam, perh omnia gratias agentem: Non enim expectauit, donec promissa complerentur: sed & mox pro promissione gratias egit, & faciebat quod in se erat, vt de præiis dignam & sinceram gratitudinem præ se ferens, Dominum suum prouocaret ad promissiones suas implendas. Illum sane & nos imitemur, & promissionibus diuinis fidamus, & neq; alacritas obsolescat tempore, neq; mens remissior fiat præpedimentis quę interueniunt: sed virtute diuina fidentes, quasi iam ante oculos videre mus promissiones impleri, ita puram & inadulteratam declaremus virtutem. Magna enim & immensa promisit Dominus, & quę nostram transcendunt rationem, nempe participes regni, & ineffabilium bonorum fore, vt pote conuersionem cum angelis, & liberationem a gehenna. Caterum neq; diffidamus idē quod ea non videntur corporalibus oculis, sed cogitemus mentiri non posse eum qui promisit. Et potentię suę magnitudinem oculis fidei metiamur, & ex iis quę iam concessa, etiam de futuris bonam spem habeamus: ea enim de causa et hic multa nobis donata sunt, vt ex iis adiuuemur, manūq; ducamur, vt illa quoq; bene credamus. Nam qui filium suū tradidit propter suam in nos charitatem, quomodo non omnia nobis & reliqua largiturus est? Sicut & Paulus inquit: Qui non pepercit proprio filio suo, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non et omnia nobis cum illo tribuet? Si filium suum exposuit pro peccatis nostris, si baptismatis donum largitus est, si priorum peccatorum remissionem tribuit, si poenitię viam nobis aperuit, si innumera alia ad salutem nostram tractauit, manifestum quod & futura bona nobis reposita præbebit. Nam qui propter suam bonitatē, antequam esse inciperemus hæc præparauit, quō nō & frui cōcedet? Quod autē prius hæc bona nobis præparauerit, audi quid dicat stantibus a dextris: Venite benedicti patris mei, hæreditate accipite regnum paratum vobis ab origine mūdi.

Rom. 8. f

Mat. 25. c

EE 3 Vidi

IN CAP. GENESIOS XIII.

Vidistis bonitatis excellentiā, quantā erga nostrum genus misericordia v'sus sit, vt et ante iacta fundamēta mundi nobis regni celorum fruitionem preparare dignatus sit? Igitur ne simus ingrati, obsecro, neq; indignos talibus nos donis constitutamur: sed diligamus, vt decet, Dominum nostrum nihilq; faciamus, quod eius erga nos beneuolentiam impediāt. Nonne ipsi antea dæmonibus seruimus? Ipse prior magnā & indicibilem charitatē erga nos declarauit: quomodo igitur non absurdum fuerit, si eum qui sic dilexit non diligamus omnibus nostris viribus? Ipse propter suam erga nos charitatem omnia cum volu-
prate sustinuit: & ex ipsis paternis sinibus exiliens, vt ita dicam, serui formam assumere voluit, & experiri omnes hominum molestias, & ferre a Iudeis contumelias & opprobria, deniq; & crucem, & mortem ignominiosissimā, vt nos qui humi trahimur, & iniustis peccatorum sarcinis oppressi sumus, nostra in fide liberos faceret. Vnde omnia hæc mente recogitans beatus Paulus, seruidus Christi amator, & quasi alatus in vniuerso orbe currens, in corpore incorporea facere studens, clamabat dicens: Charitas Dei detinet nos. Vide gratitudinem, vide omnis charitatis excellentiam. Charitas detinet nos: hoc est, compellit, cogit, constringit. Deinde volens interpretari quod a se dictum, inquit: Iudicantis hoc, quoniam vnus pro omnibus mortuus est, vt & viuentes post hac non sibiipsis viuunt, sed illi qui pro eis mortuus est & resurrexit. Vidisti quod iure dixit, quia detinet nos charitas Christi? Si enim pro nobis, inquit, omnibus mortuus est, propter hoc mortuus est, vt nos viuentes posthac non nobisipsis viuamus, sed ei qui pro nobis mortuus est & resurrexit. Audiamus igitur Apostolicam admonitionem, & nō nobisipsis viuamus, sed ei qui mortuus est, & resurrexit. Et quomodo, dicet quispiam, poterimus non nobisipsis viuere? Audi eum iterum dicentem: Viuo autem, non iam ego, viuunt autem in me Christus. Vidisti quomodo su-

2. Cor. 5. c

Gal. 2. d

HOMILIA TRICESIMA QUARTA. 214

do super terram ambulans, et carne circumdatus, quasi celum inhabitans, & inter incorporeas virtutes conuersans afficiatur? Proinde alibi iterum dicebat, Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum affectionibus & concupiscentiis. Hoc igitur est non sibiipsis viuere, sed ei qui pro nobis mortuus est, & resurrexit: quando quasi mortui sumus presenti vite, & ad nihil eorum que videntur respicimus. Nam idcirco Dominus nolter crucifixus est, vt hanc vitam pro illa commutemus, imò per hanc illam nobis negotiemur. Præsens enim vita, si volumus esse sobrii et vigilantes, ducit nos ad fruitionem vite æternæ: & poterimus, si parū voluerimus vigilare, & aperire mentis oculum & quietis illius semper apud nos meminit, & ita præsentia præterire & superuolare, ad futura autem & semper durantiā mentem intendere, si eum beatus ille qui nos erudiuit, dicens: Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filii Dei: qui dilexit me, & tradidit semetipsum propter me. Vide animā ignitam, vide mentem alaram, vide rationem incensam Dei amore. Quod enim, inquit, nunc viuo, in fide viuo. Non enim, inquit, poteris me facere aliquid huius vite causā. Nam licet carne vestitus sim, necessitatibusq; carnis alligatus: in fide tamē viuo, que in Christum, despiciens omnia præsentia, & spe que in illum est omnia prætercurrēs, intentam in cœlum mentem habeo. Deniq; vt discas excellentiam amoris sui, dicit: In fide viuo filii dei, qui me dilexit, & tradidit semetipsum propter me. Considera quā eminentis gratitudo. Quid dicis o beate Paulus paulo ante dicebas, Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum: & nunc dicis, Qui dilexit me: & vt proprium vsurpas commune beneficium, Profecto inquit: Nam licet pro omni hominū genere sacrificium oblatum sit, tamen propter amorem in eum, id quod factum est omnibus, proprium mihi facio. Ita & Prophetis mos est facere, & dicere: Deus Deus meus, quauis totius orbis sis Dominus. minus,

Gal. 5. d

Gal. 2. a

Rom. 8. f

Psal. 17.

IN CAP. GENESIOS XLII.

minus. Sed peculiare hoc est amoris, ut ex communibus propria faciat. Filii Dei, inquit, qui dilexit me. Quid dicis, te solum dilexit? Omnem, inquit, hominum naturam dilexit, sed ego ei gratias debeo, quod me solum dilexisset, & tradidisset semetipsum pro me solo. Quid igitur, pro te solo crucifixus est? an non dicit, Quando exaltatus fuero, traham ad me omnes? Nonne tu dixisti, quod pro nobis omnibus tradidit semetipsum? Profecto, inquit, non loquor pugnancia, sed meum amorē ita solor. Iam vide iterum & aliud, quid dicitis illis nos docere velit. Cum enim superius dixerit de patre, quod pro nobis omnibus illum tradiderit: hic dicit, Semetipsum tradidit: & illic quidem ut concordiam indicet, & patris honorem patris & filii. Quia & alibi dicit: Factus pro nobis obediens, usque ad mortem: ubi dispensationem fideliter docet. Hic autem verbum, tradidit, idem est quod semetipsum posuit ut indicet, quod voluntarie passionē suscepit, et non necessitate, neque vi, sed volens et sponte, ut totius humani generis salutē operaretur, crucem sustinuit. Qualem igitur vicissim gratiarum actionē exhibere poterimus, tam diuiter erga nos charitatem declarant? Etiam si animam ipsam impendamus pro suis legibus, et obseruatione mandatorū, quæ ab ipso sunt data: neque sic ad charitatis modum pertingere poterimus, quam erga nostrum declarauit genus. Ipse enim Deus existens, pro hominibus hoc subiit, & dominus pro seruis, & non pro seruis simpliciter, sed pro ingratis, & perpetuis inimicis. Et ipse prior in indignos, et toties lapsos tantā contulit beneficentiā. Nos autem, etiam si nos facimus quæcumque facere poterimus, nihil magnum faciemus, ut ei qui nos tantis beneficiis præuenit, aliquid rependamus. Nostra enim, si qua sequuntur, retributio quidem sunt & debita illius autem sunt gratia, & beneficia, & largitionis magnitudo. Hæc igitur oīa cogitantes, diligamus Christum, sicut Paulus ipsum dilexit, nullam præsentium rationem habeamus, sed perpetuum eius amorē amemus.

Ioan. 11. c
Esa. 5. a

Philipp. 1. b

HOMILIA TRIGESIMAQVINTA. 219

nostræ insidentem seruemus. Ita enim & omnia quæ in hac vita sunt deridebimus, & terram quasi cælum inhabitabimus neque felici huius vitæ successu remissiores erimus, neque aduerso & tristi conseruabimur: sed omnibus præteritis, ad amabilem Domini nostri hinc festinabimus, neque præsentia conturbabunt, neque dilationem grauatiū feremus, sed nunc & nos sicut beatus ille dicemus, Quod nunc uiuimus in carne, in fide uiuimus filii Dei, qui dilexit nos, & semetipsum tradidit pro nobis: ut & præsentem vitam absque mœrore perficiamus, et futuris bonis frui mereamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & sancto spiritui gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Gal. 1. d

HOMILIA TRIGESIMAQVINTA.

Ingens bonum est dilecti, diuinarū scripturarum peritia. Hæc enim facit animā optimis moribus præditā, hæc in cælum mentem transfert, hæc gratitudinis studiosum reddit hominē. Hæc facit, ne ad aliquid præsentium respiciamus: sed ut perpetuo in alia vita mente nostra uersemur, & ad Domini mercedem respicientes, omnia operemur, alacritateque magna virtutum labores aggrediamur. Ex ipsis discere licet Dei celeriter succurrentiam, prouidentiam, iustorum fortitudinem, Domini bonitatem, retributionū magnitudinem. Hinc possumus ad æmulationem & imitationem optime generosorum virorum vitæ excitari, ut non torpescamus in virtutis certaminibus: sed confidamus, etiam antequā eueniant, diuinis promissionibus. Proinde magna diligentia diuinarū scripturarum lectioni vacemus. Ita enim et scientiam assequemur, si ad ea quæ ibi sunt continuo accedamus. Neque enim fieri potest, eum qui in diuinis scripturis magno studio feruentis desiderio vacat, semper negligi: sed licet desit nobis hominis magisteriū, ipse Dominus supernæ corda nostra intrans illustrat mentem, rationi iubar suum infundit, detegit ocula, docet.

IN CAP. GENESIOS XIII.

Act. 8. c

ta, doctorq; sit eorum quæ ignoramus, tantū nos quæ
a nobis sunt afferre velimus. Non vocabitis enim, in
quit, magistrum super terram. Quando igitur in ma
nus spiritualem librum capimus, omni seculari cura
repulsa, cogitationes nostras cogamus, & mentem,
ne distrahatur, cohibentes lectioni vacemus magna
pietate & attentione, vt possimus sancto spiritu ad
scriptorum intelligentiam duci, & multum inde fru
ctum percipere. Barbarus ille reginæ Ethiopū Eu
nuchus, qui in tanta erat gloria, & curru vehebatur,
illo tempore lectionem non negligebat: sed Prophe
tam in manibus habens, magnum adhibebat studi
um, idq; nescius quid in libris contineretur, & affere
bat quicquid in se erat, nempe studium alacritatem,
attentionem. Cogita enim obsecro, quantum erat ne
que in itinere lectionem negligere, & præsertim sen
dentem in curru. Merito male audiunt ii qui neque
domi vt hoc faciant persuaderi possunt, sed putantes
superuacuum esse horum lectionem, quia vel mulie
ri cohabitantes, vel militiæ ascripti sunt, vel puerorū
& seruorum aliorumq; negotiorum agunt curam, nō
conuenire sibi opinantur quod diuinæ scripturæ le
ctioni incumbant. Ecce Eunuchus & Barbarus erat,
quæ vtrique ad reddendum negligentiores sufficie
bant, & ad hæc dignitatis amplitudo, & opum abun
dantia. Adde quod & in itinere erat, & curru fereba
tur. Hoc enim modo iter facienti non est facile lectio
ni esse attentum, imò valde molestum: attamen desi
derium & ingens studium omnia obstacula è medio
auferens, in lectione retinebat. Vnde non dicebat ea,
quæ nunc plerique dicunt: Non intelligo ea quæ scri
pta sunt, non possum intelligere profunditatem scri
pturarum. Quare frustra, & incassum laborem sustu
nerem: lego, & nō habeo qui manuducat. Nihil istis si
mile cogitabat ille, lingua quidem Barbarus, mente
autem philosophus: sed cogitauit potius se non con
temptū iri, sed superna gratia adiuuari, modò quod
suum erat afferret, studium, inquam, & diligentiam.
Quem

HOMILIA TRIGESIMAQUINTA. 265

Quem & nos imitemur, et quæ hodie lecta sunt, quid
sibi velint, diligenter discamus. Sed lectionem pri
mum in medium afferre operæpretium fuerit. Pa
rum est autē, inquit, in regno Amraphal regis Sen
naar, Arioch rex Elasar, & Chodollogomor rex
Elam, et Thargal rex gentium fecit bellum cum Bal
la rege Sodomorum, & cum Barsa rege Gomorthæ,
& cum Sennaar rege Adama, & cum Symobor rege
Sehoim, & rege Balak, ipsa est Segor. Omnes ii con
spirauerunt in valle Salsa, quæ nunc est mare salis.
Duodecim annis seruiuerunt Chodollogomor, tertio
autem decimo anno desecuerunt. Porro quarto & de
cimo anno venit rex Chodollogomor. Et tertio de
cimo anno recesserunt. Quarto autem & decimo an
no venit Chodollogomor, & reges qui cum eo erāt,
& trucidarunt gigantes in Astaroth, & Cernain, &
gentes fortes, & vnā cum ipsis Somæos, qui erant in
Sæue ciuitate: & Chorraeos, qui erant in montibus
Seir, vsque ad Therebinthum Pharan, quæ est in ere
mo. Et reuersi venerunt ad fontem iudicii, ipsa est
Cades, & occiderunt omnes principes Amalek &
Amorrhæos, & habitantes in Asofonthamar. Ne
prætereamus obiter dilecti, quæ dicta sunt, ne putes
mus inutilem esse narrationem. Dedita enim ope
ra diuina scriptura diligenter omnia nobis narrat,
vt discamus quantum fuerit robur, & quanta po
tentia Barbarorum, & quanto impetu in bellum
venerint, qui & gigantes, hoc est proceros & for
tes corpore debellarunt, omnesq; gentes in fugam
verterint. Nam sicut torrens, qui valde excurrit
& inundat, omnia secum rapit, & perdit: ita &
Barbari illi inuaserunt omnes gentes, & omnes
prorsus perdiderunt, ita vt & principes Amalechi
tarum, & alios omnes in fugam verterint. Et forte
dixerit quispiam: Et quæ utilitas, scire Barbarorum
robur? Non temerè, neque frustra narrationi talia
inmiscuit scriptura diuina. Alioqui neque vos, vt
eorum memores essetis inhortaremur: sed vt discatis
& exa

In exēplari
Græco
aliqua des
siderabam
tur.

IN CAP. GENESIOS XIII.

& excellentem Dei potentiam, & Patriarchæ virtutem: id quod procedendo docebimus. Contra illos igitur, qui tanto robore præditi erant, & tot gentes in fugam verterunt. Egressus est, inquit, in prælium rex Sodomorum et Gomorrhæ, & rex Adama, & rex Seboim, & rex Balak, ipsa est Segor: & direxerunt aciem & prælium, in valle Salsa, contra Chodollogomor & Thargal regem gentium, & Amarphal regem Sennaar, & Ariorch regem Elasar. Quatuor reges contra quinque. Vallis autem illa Salsa, putei bituminis. Deinde ut discamus quomodo contracto eorum robore, & consternata magnanimitate, in fugam versi sunt, inquit: Et fugit rex Sodomorum, & Gomorrhæ & ceciderunt illic ubi fontes erant: qui autem reliqui, fugerunt in montana. Vidisti quanto robore pollebant isti viri, quomodo hostes suos etiam aspectu suo in fugam verterunt? Vide consequenter quomodo illis fugam ineuntibus, isti ablatis omnibus quæ illorum erant, redierunt. Acceperunt autem, inquit, omnes equos Sodomorum & Gomorrhæ, & omnia commeatus eorum, & abierunt. Acceperunt quoque & Loth filium fratris Abraham, & supellectilem eius, & abierunt. Habebat enim in Sodomis. Ecce id quod heri dicebam, id nunc evenit: nihil enim profuit Lotho primatus & electio. Nam ex hoc non solum nihil utilitatis ei accrevit, sed ecce captivus etiam abductus est, & didicit re ipsa quod multo satius ei fuisset uti consuetudine iusti, quam separatim in libertate vivere. Ecce enim ut diuisus est a iusto, & putabatur se in maiori esse rerum ubertate & copia, & potiora se assequutum et abundare, repente factus est servus, carens domo, carens & foco: ut discas quantum malum sit diuisio, & quantum bonum concordia: & convenit non maiora temere capessere, sed potius humilitas diligenda est. Tulerunt, inquit, Loth, & sarcinas eius. Quanto melius erat eum cum Patriarcha vivere, & omnia ferre, ut ne concordia solueretur: separatim, & electis potioribus, in tanta repente pericula

HOMILIA TRIGESIMAQUINTA. 317

vicula incidere, & in Barbarorum venire potestatem? Venit autem quidam, inquit, ex iis qui servati erant, & nuntiavit Abrahæ transitori. Ipse autem habitabat iuxta quercum Mambræ, Omori fratris Eschol, & fratris Aunan, qui erant coniurati Abrahæ. Quomodo tantum bellum conflatum ignoravit Patriarcha? Fortassis magna distantia aberat, & ideo ignoravit. Adveniens autem quidam annuntiavit Abrahæ transitori. Hoc dicit, ut nos memores faciat quomodo ex Chaldaea exierit. Nam quia trans Euphratem domicilium habuerat, dictus est transfluvialis, vel transitor. Et antea etiam ab initio parentes ei hoc nomen indiderant, iam antea significantes eum inde migraturum. Vocatus enim est Abram, quia migraturus erat trans Euphratem, & in Palestinam venturus. Attende quomodo & parietes eius, licet infideles forent, ductu potentissime sapientiæ Dei nomen puero imposuerunt, sicut & Lamech suo Noë. Est enim & hoc diuine misericordie, futura per infideles dicere. Adveniens itaque quidam, inquit, nuntiavit transitori quæ acciderant, captivitatem, videlicet, filii fratris, & regum illorum magnam potentiam, Sodomorumque expugnationem, & fœdam fugam. Ipse autem, inquit, habitat iuxta quercum Mambræ, Omori fratris Eschol, & Aunan, qui erant coniurati Abrahæ. Iam forte hic alius quis interrogaverit: Quare quum effugerint Sodomites alii, iustus Loth in captivitatem abducitur? Non simpliciter hoc, neque frustra: sed ut discas his eventibus & Patriarchæ virtutem, & quod propter ipsum servantur & alii, & ut eruditarius primatum non appetere, sed maioribus cedere. Audiamus igitur consequenter quæ sequuntur, ut discamus & iusti virtutem, & indicibile subsidium Dei. Verum diligenter dictis auscultate, mentemque recolligite. Multum enim lucrifacere hic poterimus, & ex his quæ Loth evenerunt discere, nunquam egreferendum, si quando iusti incidunt in tentationes, improbi verò & mali evadant: neque villo modo prima querenda, neque aliquid suorum

IN CAP. GENESEOS XIII.

forum familiaritati & conuictui preferendum: & seruitutem apud bonos viros, libertate apud malos vtiliorem habendam. Et interim discamus & Patriarche insignem tolerantiam, propensum in Loth amorem & benevolentiam, fortitudinis magnitudinem, opum contemptum, ineffabilem diuini erga illum adiutorii virtutem. Nam vt audiuit, inquit, Abram, qd captus esset Loth fratris, sui filius, numerauit priores vernaculos suos trecentos decē & octo, & persequutus est illos vsque Dan, & irruit super eos nocte ipse & pueri eius, & percussit eos, et persequutus est eos vsque Chobam, quæ est in sinistra Damascus. Et reduxit omnem equitarum Sodomorum. Et Loth filium fratris sui reduxit, & substantiam eius, & pulum, & mulieres. Considera hic dilecte magnanimitatem & fortitudinem iusti, quomodo bene fuis misericordiae Dei, nō percussus est animo, quum audisset virorem fortitudinem, & stragem quam fecerant, primum in omnes gentes irruptione facta, de bellatisq; Amalechitis & cæteris omnibus. Deinde quod irruerint in Sodomos, & in fugam ipsos verterint, omnemq; eorum diripuerint substantiam: & idcirco superius hæc omnia narrauit nobis scriptura, & qualia sua virtute strenuè gesserunt, vt scias quod non corporali robore eos deuicerit Patriarcha, sed sua in Deum fide & superno presidio adutus omnia illa gesserit, non arma mouerit, nec tela, nec lanceas, nec arcus intenderit, nec scuta obiecerit, sed solum cum vernaculis. Et quare numerauit trecentos decem ac octo vernaculos: dicit quis, quare non simpliciter omnes accepit & vernaculos, & qui cum Loth educati erant, vt vltionem sponte & beneuolè facerent, vtpote serui pro suo domino certantes? Et vide, vtpote, miram Dei potentiam, quanta velocitate contigit victoriam. Irruit enim, inquit, super illos nocte ipse & serui eius, & percussit eos, & persequutus est eos. Erat enim manus superna, quæ adiuuabat & commilitabat. Et ideo neque armis, neque machinis

MONILIA TRIGESIMA QUINTA. 219

machinis opus habebant, sed tantum vt comparuit cum famulis, & alios quidem percussit, alios autem fugam inire fecit, et vtrunq; impauide, quū nullus esset qui obturbaret, & tam equos regis Sodomorum reduxit, quā Loth fratris sui filium, & omnes eius substantias & mulieres. Vides quare aliis fuga elabentibus, Loth captiuus abductus est: nempe vt & Patriarchæ virtus claresceret, & propter ipsum alii multam salutem assequerentur. Rediit autem magno & præclaro triumpho insignis, cum Loth equos, & mulieres, & cæteras substantias reducens, & clara ac plena voce prædicans, tubasq; vocalius clamans, quod non humana virtute neque corporali robore & illos fugarit, & victor euaserit: sed superna manu faciente omnia. Vidisti per omnia iustum clariorem fieri, & quotidie magis declarari Dei erga eum providentiam? Vide consequenter, quomodo studeat vt Sodomitis diuini cultus doctor fiat. Dicit enim: Egrediusus est rex Sodomorum in occursum ei, postquam reuersus est a strage Chodollogomor, & regum qui cum illo. Attende quanta sit virtus aliquem diuino frui adiutorio. Rex peregrino & seni in occursum egrediatur, & omnem honorem impendit. Iam enim didicerat quod nihil profit regni vtilitas ei, qui superno auxilio destitutus: & qd nihil potentius sit eo qui manu Dei adiuuatur. Et Melchisedeck rex Salem protulit panes & vinum. Erat autem sacerdos Dei altissimi. Quid vult hæc observatio rex Salem, & sacerdos Dei altissimi? Illum enim nobis et beatus Paulus scribens ad eos qui ex Hebræis crediderant, quum in medium adduxisset, & nomen eius tractaret, ciuitatem simul interpretatur cum significatione nominis eius, vsus etymologia quadam Melchisedeck rex iustitie. Nam iuxta Hebraicam linguam, Melchi regnum significat: & sedeck iustitiam. Et quum ad nomen ciuitatis venit, rex pacis, inquit. Salem enim idem quod pax est. Sacerdos autem erat, fortè a semetipso ordinatus: sic enim tunc erant sacerdotes vel quod quis

Heb. 6.2

IN CAP. GENESIOS XIII.

etate prouectior erat, a suis colebatur: vel quod & ipse sacrificare studuit, sicut & Noë, Abel, Abram, quando sacrificia obtulerunt. Alfoquin & typus Christi futurus erat, unde & Paulus ipsum extollens, sic dicit: Absq; patre, absq; matre, absq; genealogia, neq; initium dierum, neq; vitæ finem habens: assimilatus autem filio Dei manet sacerdos in perpetuum. Et quomodo, dicit, possibile est hominem absq; patre & matre & genealogia esse, & non habere vel initium, vel finem vitæ? Audisti, quod figura fuit: ne ergo admire, neq; omnia require in typo. Neque enim typus esset, si omnia quæ veritati accidunt, haberentur. Quid igitur est quod tibi dico? Igitur sicut ille, inquit, eo quod non sit memoria eorum qui genuerunt, dicitur sine patre & sine matre: & quia non recensetur eius genealogia, dicitur sine genealogia: ita & Christus, qui non habet vel in cælo matrem, vel in terra patrem, absque genealogia dicitur. Et vide propter honorem in Patriarcham collatum, quomodo sacramentum insinuat. Extulit enim illi panem & vinum. Vides typum, cogita, oro, & veritatem, & admirare diuinorum scripturarum virtutem, quomodo superioribus seculis & ab initio futura præsignata sint. Et benedixit, inquit, Abram, & dixit: Benedictus Abram deo altissimo, qui condidit cælum & terram: & benedictus Deus altissimus, qui tradidit inimicos tuos in manus tuas. Non solum illum benedixit, sed & Deum glorificauit. Vt dixit enim, Benedictus Abram deo altissimo, qui condidit cælum & terram, & a creaturis virtutem Dei nobis declarat. Si enim Deus est ille qui produxit cælum & terram, non sunt iam dii qui ab hominibus coluntur. Diu enim, inquit, qui cælum & terram non fecerunt, pereunt. Benedictus, inquit, Deus qui tradidit inimicos tuos in manus tuas. Vide oro, quomodo non solum iustum prædicat, sed & Dei præsidium agnoscit. Neque enim absq; illius gratia potuisset tantam eorum quos circumdabat, potentiam vincere. Qui tradidit, inquit, ipse est qui con-

NOMILIA TRIGESIMA QUINTA.

210

tum operatus est, ipse est qui fortes fecit infirmos, ipse est qui per inermes armatos deiecit: ab eo est gratia, quæ tantam tibi virtutem concessit. Vides quomodo ostendit Deus concordiam, & propensum amorē in Loth, quod pro suis propriis inimicis habuit propter ea quæ in fratris filium fecerant? Et dedit ei, inquit, decimas de omnibus. Hoc & Paulus dicit. Considerate autem quantus ille, cui decimas Abram dedit de primitiis Patriarcha videlicet ex spoliis quæ adduxit. Remunerauit Melchisedecem & decimas ei segregauit de omnibus quæ attulit. Hoc loco doctor sit omnibus, ut declarantes gratitudinem, primitias eorum quæ sibi a Deo concessa, offerant. Post hæc Sodomorum rex Patriarchæ magnanimitatem obstupescens, dicit ei: Da mihi viros, equitatum autem tolle tibi. Honesta regis gratitudo, sed vide et optimos mores iusti. Dixit autem Abram regi Sodomorum: Extendam manum meam ad Deum altissimum, qui fecit cælum & terram, si a funiculo usq; phæroterem calceamenti accipiam de omnibus tuis: ut ne dicas, Ego ditavi Abram. Magna Patriarchæ in contemnendis diuitiis virtus, & cuius gratia abiuratur & dicit: Extendam manum meam ad Deum altissimum, qui fecit cælum & terram. Duo simul docere vult Sodomorum regem, & id quod præstantius erat iis quæ ei offerebatur. Nam & vitæ honeste formam indicauit, & pietatis doctor ei fieri studet, quæ si docens eum, illum tibi testem adhibeo, quod nihil tuarum rerum accipiam, illum qui omnium est conditor, ut scire possis Deum omnium, et ne credas esse deos ea quæ ab hominum manibus fabricantur. Ille enim cæli & terræ conditor, ille & nobis in hoc bello victorie & triumphus autor. Ne igitur expectes me permitturum, ut mihi des quippiam. Neq; enim mercedis gratia vindictam feci, sed primum ob amoris affectum quem erga fratris mei filium gero: deinde & propter ipsius iustitiæ officium, ut Barbarorum manibus eriperem iniuste abductos. Si a funiculo

Heb. 7.

IN CAP. GENESEOS XIII.

Io, inquit, usque ad spheroterē calcei accipiam de tuis omnibus: hoc est, nihil tam vile, nec tam contemptibile existimatum quod accipiam. Nam spheroterem solent vocare apicem calcei qui in acumen desinit. Quo calceorum genere Barbari consueverunt uti. Exin & causam, quare accipere detrectet, dicit: Vt ne dicas, Ego locupletavi Abram. Habeo Deum, qui innumera mihi suppeditet bona, supernæ gratiæ inunitor, non opus mihi diuitiis tuis, non indigeo humanis facultatibus, contentus sum Dei in me beneficiis, scio illius largitatem. Paucis & vilibus cessi meo Loti, magnas & ineffabiles promissiones assequutus sum, & nunc maiorum diuitiarum negotiatio mihi est, & maiorem eius gratiam mihi concilio: quare opes tuas non accipio. Ideo autem opinor & iuramentum adhibuit, & dixit: Extendam manum meam ad Deum altissimum, ut ne putes eum ita simulare, ut probabilis est saepe cōtingere: sed ut sciat hoc ita planē decretum apud Abram, ut ne vel minimum quid inde sibi seligeret. Atque ita implebat mandatum illud, quod à Christo discipulis dictum: Gratis accepistis, gratis date. Non enim ego, inquit, aliud quid ad bellum attuli, præterquam voluntatem & promissionem. Victoriā autē & triumphum, ac cætera operatus est ille ineffabili virtute. Deinde ut non putet rex quod propter contemptum & despectum nem, quæ ab eo dabantur non acciperet, declarans suam & in hoc humanitatem, & bene moratam mentem, inquit: Non accipiam, exceptis eis quæ comederunt iuvenes, & portione virorum qui mecum venerunt Eschol, Aunan, Mambre. si accipient portiones. Hos, inquit, permittam accipere portiones aliquam, quoniam ingentis amicitiae specimen declararunt. Hi enim erant, dicit conuerti Abram: hoc est, amicitia coniuncti: quod ostendit, quia voluerunt periclitari cum eo. Vnde remunerare volens eos, facit ut partem aliquam accipiant, Apostolicam legē etiā in hoc implens: Dignus est operarius alimento suo.

Nihil

HOMILIA TRIGESIMA QUINTA. 119

Nihil enim ultra usum suum accipere permittit. Dicit enim: Exceptis iis quæ comederunt iuvenes, & portione eorum qui mecum venerunt Eschol, Aunan, Mambre, si accipient portiones. Vidisti euidentem Patriarchæ virtutē, quomodo & Philosophiam excercuerit, opes contemnendo, & modestiam præ se ferendo, ut nihil per arrogantiam & contemptum facere videatur, neque victoria superbiat. Talem imitemur & nos, obsecro, & operamur, ut inuitos non custodiamus, & neque pretextum virtutis arrogantes, vanam gloriam queramus, neque pretextu modestiæ virtutem negligamus: sed ubique modum seruemus, et bonis operibus nostris humilitatem, quasi fundamentum & scabellum, substruamus: ut securē virtutes superextruere valeamus. Virtus enim non est, nisi coniunctam habeat humilitatē. Qui hoc fundamentum rectē iecerit, poterit in quantam voluerit altitudinem structuram excitare. Hæc est inexpugnabilis turris, hæc omne continet ædificium, non sinens ipsum vel à ventorum violentia, vel ab hybriū impetu, vel à spirituum vi deficere: sed omnibus insidiis inaccessum facit & inuictum, quasi ex adamante constructum esset, magnasque nobis diuinæ largitatis retributiones affert. Per hanc & Patriarcha tantarum promissionum accepit magnitudinem. Scieris enim, permittente Deo, & ex iis quæ in contextu dicenda, quomodo nunc, ut contempsit ea quæ daturus erat Sodomorum rex, magna & ineffabilia Dei dona consequutus est. Per hanc non ille solum, sed & iusti omnes Deo fuerunt grati: id quod, si fueritis diuinarum scripturarum lectionis studiosi, addiscere poteritis. Misericors enim Dominus quando nos videt despiciere præsentia, etiā ipsa largius suppeditat, reponitque plurima quibus olim fruimur. Videre hoc potes in diuitiis in gloria huius vitæ, & in omnibus aliis temporalibus rebus. Despiciamus igitur præsentia diuitias, ut veras diuitias inuenire valeamus: despiciamus vanā hanc gloriā, ut vera illa & solida fruamur.

FF 4

despi

2. Cor. 7. f

despiciamus præsentem prosperitatem, ut præ ineffabilibus illis nihili faciamus præsentia, ut ad futura præmia excitari valeamus. Neque enim possibile est ut qui præsentibus est mancipatus, ineffabilem bonorum desiderium accipiat unquam. Sicut enim lætitiæ quædam oculos opplentes, ita præsentium cupiditas intellectum obscurat, & non permittit videre quid oporteat facere. Contra non est possibile, ut qui solida & immobilia illa bona ament, momentanea illa, & quæ antequam appareant marcescunt, concupiscant. Nam saucius amore diuino, & futurorum desiderio tenetur, altis oculis videt præsentium statum, & videt quod omnis præsens vita figura est & deceptio, & a somniis nihil differt. Idcirco & beatus Paulus dicebat, scribens: Præterit figura mundi huius monstrans quod omnia humana in figura tantum sunt, & sicut umbra & somnium transiunt, nihil solidum, nihil verum habentia. Quomodo igitur non fuerit mens puerilis, ad umbras spectans, & de somniis superbiens, & alligata iis quæ paulo post præteribunt? Præterit enim, inquit, figura huius mundi. Itaque quum audieris quid præterit, posthac amplius quæris? Quando audis, figura solum sunt humana omnia, veritate destituta: quare voluntarius inuoluturam fers, & non cogitas quàm sunt instabilia & mutabilia, & ea præteris: ad illa autem quæ semper durant, semper immobilia, semper stabilia, nullius vicissitudinis capacia, quare desiderium non transis? Nam vt scias intellectum doctoris orbis, vide quomodo iterum etiam alio loco omnia præclara huius vitæ, nullius esse momenti demonstrare volens, quali vitæ dictione; quum dixisset. Quæ enim videntur, momentanea sunt, etiam si diuitiarum abundantiam dicas, etiam si gloriam, etiam si claritudinem, etiam si principatum, etiam si potentiam, etiam si regnum, etiam si diademate redimitum illum, etiam si thronum summum: omnia hæc quæ videntur, in breue tempus dispensata, non admodum diuturna

num sui fructum nobis sinunt. Quæ igitur nos inquirere vis, si omnia momentanea sunt: illa, inquit, quæ non videntur, non hæc quæ videtur, sed ista ipsa quæ oculis corporalibus non spectantur. Et quis hoc cõfunderet, ut quæ videtur prætereat, & quæ non videtur, inquiratur? Ipsa rerum, inquit, natura doceat nos. Nam hæc quidem licet videantur, statim tamen præterfluunt: illa autem licet nunc ea videre non possimus, sunt tamen perpetua, continuo durant, terminum nesciunt, finem non accipiunt, vicissitudinem ignorant, stabilia & immobilia sunt. Fortassis tandem et molestus esse videor, quotidie frustra consulens. Sed (vt afficior) magnum malitiæ damnum est, magna pecuniarum tyrannis, magna virtutum raritas. Et idcirco vellem admonitione continua vincere, & incolomitati integræ huc conuenientes restituere. Nam ob re & scripturas enarrandi tantum nobis est studium, ideo iustorum virtutes in medium afferimus: nec piget eadem sæpius repetere, ut per omnia vos inducere ad æmulationem iustorum valeamus. Saltem vel tandem salutis nostræ curam faciamus, & bene vtamur statuto huius vitæ tempore nobis dato: & dum adhuc tempus est, ad poenitentiam & lapsuum correctionem festinemus, & pecuniarum abundantiam in animarum nostrarum salutem expendamus, superfluaq; indigentibus insumamus. Quare enim, dic mihi, permittis filium aurum & argentum prodigere, quæ oportebat in pauperum ventres euacuare, reponendo in tuum promptuarium, ut tempore quo maxime opus habes, eorum adiutorio consolatione inuenias, & qui a te hic passi sunt, alibi fidutiæ fores tibi aperiant, ut accipiant te in æterna sua tabernacula? Vestes quoq; non sinamus a vermibus rodi, & ut quæ vtu in arculis putrescere, cum tot sint qui indigeant, & obambulent nudi: sed veneremur honoremq; demus nudo Christo potius quàm tinea: & induamus eum qui propter nostram salutem nudus obambulare vult, ut cum ipsum induerimus, aurum

diamus in die illo: Nudus eram, & me vestisti. Num onerosa sunt præcepta? num molesta? Ea quæ pereunt, inquit, quæ a vermibus arroduntur, quæ abique usu & frustra consumuntur, hæc dispensa, vt tibi fiant vtilia: vt & detrimenti damnum effugas, & ex ipsis lucrum maximum tibi pares. Excellentis enim & magnæ inhumanitatis est post tot spirituales admonitiones, arculis & muris includere superflua, & non illis subleuare proximorum inopiam: sed sinere a rubigine & tinea potius corrumpi, & ante prædonum facere manus, & propter illa supplicia potius plecti, q̃ dignam pro eis remunerationem accipere. Obsecro, ne simus tam negligētes salutis nostræ, sed expensis in pauperes superfluis, magnā nobis fidutiā antea reponamus: vt ineffabilibus olim bonis frui mereamur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto & viuificatore spirītu, gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Thesauro cuiuspiam assimilatur iustorum virtus, in quo plurimæ & ineffabiles diuitiæ continentur. Nam sicut qui ex illo vel paruam quandam partem cauere potest, breui sibi copiam rerum, quanta satis est, parat. Ita euenire & in virtutib⁹ Patriarcharū, videre quis potest. Ecce ferē q̃tidie ex historia eius, proposita vobis doctrina, magna largitate conuiuia præbemus, & hucusq; nondum paruam bonorum illius operum partem enarrare potuimus, tantis abundat virtutibus. Et sicut a fonte largis fluēte riuis, etiā si omnes hauriant, non solum non imminuuntur flūes: sed quanto plures sunt qui inde hauriant, tanto magis aquarum natura scaturit. Ita etiā in Patriarcha nostro fieri videmus. Quot enim a tempore quo fuit, vsq; in præsens ex fonte bonorum illius operum hauriunt: & non solum non euacuarunt flumina, sed tanto abundantior est scaturigo bonorum operum. Narrationem enim de illo in diuina scriptura, quasi cate-

nam,

nam auream inuenimus contextam. Et omni tempore primum quidem ipse præ se fert optimē moratam vitam, statim autē subsequitur diuina remuneratio. Et vt discatis quod ita se res habeat, operæpretiū fuerit breuiter vobis enarrare quæ superius dicta, vt sciat⁹ tis eximīā iusti fidem, quam in promissionibus illius declarauit, & liberales Dei retributiones, quas ei misericors Deus reddidit. Sufficit enim vnus ille iustus, vt omnes nos erudiat, vt alacriter aggrediamur virtutis certamina, cōfidentes supernis remunerationibus, & scientes misericordis Dei nostri liberalitatem: & vt suscipiamus omnia magna facilitate, quæ dura & ardua in hac vita videntur, spe remunerationum nutriti. Attendite itaque obsecro, quomodo ab initio, quando a sua domo, vt vocant, quæ sua erant obtulit, ex scientia quæ in natura nostra sita est, nulum externum sortitus doctorem: sed & ab infidelibus parentibus educatus, diuinam illustrationem acceperit. Quia non prima ætate sequutus est errorem patrum, sed pietatem diuini cultus seruauit, ideo supernam visitationem statim obtinuit, adhuc in Chaldaea existens: & hoc nobis beatus Stephanus exponit manifestius, sic dicens: Deus gloriæ visus est patri nostro Abraham, quum adhuc esset in Mesopotamia, priusquam habitaret in Charran. Vidisti quomodo eum inde visio euocauit? Verisimile enim, quod cum sedula in Deum pietate, eximiam quoque parentibus reuerentiā exhibuerit: tantoq; amore parentes sibi concilauerit, vt inde ad relinquendum amore filii suam patriam, & ad quærendum alienam moti sint. At diligenter vide, obsecro, quomodo & hæc quæ a Deo fuit ob priorem virtutem, eius visitatio iterum clariorē ipsum reddidit. Elegit paternā regionem relinquere, & alienā inhabitare, vt præceptum Dei perficeret: & paratus erat etiā absq; familiaribus, vt mihi videtur, peregrinus fieri: sed, vt dixi viri virtus & insignis erga patres pietas effecit, vt pater comes fieret itineris. Deinde occupata Charrā, postquam

Act. 7. d

IN CAP. GENESIOS XV.

postquam illic tabernaculum fixerunt, & morte functus est Tharra (hoc enim patri eius nomen erat.) iterum praeceptum est ei à Deo, vt exiret inde. Egredere enim, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Nam postquam cū tota domo in Charan migrarunt, ibi imperans ei, dicit: Egredere de terra & cognatione tua: manifestans quod ipsum solum per se vult peregrinationem suscipere, neque fratrem Nachor dico, neq; alium quenuquam necessarium. De terra autem tua dicebat, quia non paruo tempore ibi habitaret, & quasi in propria patria illic habeant domicilium. Et cum in lugendo parente maximè foret occupatus, erantq; difficultates alie multae, tunc praeceptum peregrinandi magna perfecit alacritate, idq; ignorans vbi nam futurus errandi finis. Veni enim, inquit, non in hanc vel illam terram, sed in eam, quam monstrauero tibi. Nihilominus licet indefinitum esset mandatum, omiſſa curiosiore percontatione, imperatum faciebat. Porro & fratris filio assumpto, suā demonstrauit virtutem: quem, quia iuuenē acceperat, paulatim suae virtutis imitatore effecit. Vnde eum relinquere noluit, sed peregrinationis socium fecit: Quasi diceret: Si pater qui infidelis fuit, ob suum in me amorem, domum paternam, in qua nati sumus & adoleuimus, relinquere, et me comitari voluit, vitāq; in aliena terra defunctus est: multo magis ego fratris filium, iuuenē, indole sua pollicentem paulatim virtutis incrementa, non permiserim hic relinqui. Itaq; monstrans modis omnibus suam religionem, etiam istam peregrinationem fecit. Quando in Palaſtinam venit & Chanaanearum fines intrauit, apparuit ei Deus, volens eius alacritatem confirmare, & manum porrigere, dicit ei, Semini tuo dabo terram hanc, eo qd filios sibi succedere valde optabat, ac desiderabat quod & statim promittit, retribuens tantis laboribus mercedem. Quoniam natura infœcundus erat, & aetas quoque prouectior, ne sibi quid polliceri posset, faciebat.

HOMILIA TRIGESIMASEXTA.

213

set, faciebat. Promissione Deus excitat & erigit athletam, & alacrem fieri & reiuuencere facit in sequentibus certaminibus. Proinde vide quomodo post hanc promissionem iustus aliud certamen aggreditur. Inualeſcente enim fame, & Chanaanæ magnis pressa necessitatibus & angustis, in Aegyptum contendit, fami illic mitigationem quærens, maioribus sese periculis inuoluit. Vxor enim venustas & pulchritudo mortem ei quasi ante oculos monstrabat. Ideo cum iam in confinibus esset Aegypti, ingressurus dixit vxori: Scio quod mulier formosa sis, scio tuę pulchritudinis speciem, & timeo Aegyptiorum intemperantiam. Nam si te viderint, & cognouerint quod vti vxorem te mecum ducam: te quidem in vitam seruabunt, & sui furoris impetum opere compleant: me autem occident, quod liceat eis impaudē suam libidinem explere, vt nemo sit qui adulterium eorum prodat. Dic igitur, Soror illius sum.] Vide adamantinam animam, vide mentem ferro solidiorem: non turbauit eius mentem calamitas quam expectabat. Non cogitabat, neq; dicebat intra semetipsum: Ideone propria relicta patria tantam prae me tuli obedientiam, inq; alienā veni terram, vt hisce malis implicarer? Nonne paulo antea promisit mihi: Semini tuo dabo terram hanc? En & adulterii & mortis timor mentem meā concutit. Sed nihil horum neq; in mentem accipere dignatus est. Vnum ei duntaxat curæ erat, quomodo molestum hunc actum simulans, duobus hinc inde periculis vrgentibus, vel vnum saltem effugere posset. Igitur quia ipse quæ sua sunt erant attulit, consilio videlicet vtens & animi fortitudine: mulier quoque singularem erga virum affectionē & obedientiam declarabat, cooperata est, & his quæ decreuerant ministravit. Vbi igitur quod suum erat perfecterunt, ita vt iuxta humanum morē desperaretur, & ferè opere completa fuisset Aegyptiorum malitia, tūc magna Dei in eum prouidentia declarata est. Mulierem enim Deus nō solum à contumelia eripuit, indi-

IN CAP. GENESIOS XV.

gnatione sua in regem & in domum eius immisit
sed & Patriarcham cum magna gloria in Palaestina
ex Aegypto redire fecit. Considera quomodo miser
ricors Dominus in mediis auxilium afferens tentari
onibus, athletam suum ad ferenda sequentia certami
na fortiolem reddit: nunquam eum suo destituit ad
iumento, sed in omnibus monstrat ei, quod semper
parua illa, quae faciebat Patriarcha, magnis & mi
rum in modum magnis, humanumque captum trans
scendentibus remuneret. Vidisti iusti patientiam &
vidisti item postreditum ex Aegypto humilitatis ma
gnitudinem, & insignem mansuetudinem. Nam cum
redisset ab Aegypto, multamque possideret substant
iam, tam ipse quam fratris filius. Non capiebat
inquit, eos terra ut habitarent simul, quia multas sa
cultates habebant: unde & rixa orta est inter pasto
res Loth, & Abram. Tunc iustus animae suae manu
suetudinem & praeclaram sapientiam monstrans, vo
cato Loth dixit: Ne sit rixa inter me & te, & inter
pastores meos & pastores tuos, quasi diceret: Nihil
pace praestantius, nihil contentione damnosius &
gravius. Ut igitur e medio faciamus omnem rixan
di materiam, elige quam volueris regionem, & res
liquam mihi relinque, ut a litium & contentionum
molestia simus alieni. Vidisti viri virtutem cessit id
niori primatu, & electione, & amavit ipse viliorem
terram. Sed vide hic etiam quantam mercedem nau
ctus sit pro iis suis officiis. Statim enim separatio
ne facta, inquit ei Deus: Eleuatis oculis tuis vide
omnem terram ab omni parte: quia omnem quam
tu vides, tibi dabo, & semini tuo usque in seculum.
Considera quantis beneficiis certare dignatur ob
molestiam quam erga fratris filium declarauit: et ipse
quidem, ut paruis cessit, multo maiora consequutus
est: ille autem tanta auditate portiolem partem deli
gens, non multo post in pericula incidit: & non solum
nihil commodi ab electione accepit, sed & capite suus
& domo atque foro repente simul priuatus est: rebusque
ipsa

HOMILIA TRIGESIMASEXTA.

214

ipsa didicit quam eximia virtus iusti, & ipse postea
dedit operam, ne quid unquam tale attentaret. Nam
postquam Sodomis habitare coepit, statim excitatum
est graue bellum: nam vicinarum gentium reges in
surrexerunt, & omnem regionem simul depopulati
sunt: gigantibusque occisis, & Amalechitis expulsis,
etiam Sodomorum & Gomorrae regem in fugam ver
terunt: & montanis omnibus occupatis, & equitatu
regis Sodomorum aucto una cum Loth captiuo, &
vxoribus, & omnibus sarcinis, abserunt. Sed vide
iterum ingentem Dei providentiam. Volens enim si
mul & Loth a captiuitate liberum reddere, & Pa
triarchae gloriam magis illustrare, excitat iustum ut
fratris filio succurrat. Nam ut didicit quae erat facta,
cum vernaculis suis impetu facto in reges illos, eos
paruo labore perculit, & Loth, & vxores, & omne
equitatum regis reduxit. Quibus tam clavis triu
phis, omnibus patefacta est ingens Dei erga illum
beneuolentia, & quod ille non sua virtute tantam stra
gem confecisset, sed superna virtute munitus. Et ipse
quoque Patriarcha enitebatur ut Sodomitis doctor di
uini cultus fieret, verbis illis quae regi loquebatur.
Quia quum occurrisset rex, & pro exhibitis gratias
egisset, ac omnem equitatum ei se donaturum dice
bat, hominesque duntaxat accepturum: vide iterum iu
sti magnanimitatem, quomodo optimae suae vitae spe
cimen exhibet, quod melior sit iis quae ab illo daban
tur, & illos ad verae religionis noticiam inducit.
Non enim absque causa dicitur: Non patiar, ut ali
quid tuorum munerum ad te redeat, non mihi tali
mercede opus est: sed quid? Extendo manus meas
ad Deum altissimum (quasi docens eum: Non sunt
dii, qui a te coluntur, sed ligna & lapides: sed vnus
est dominus super omnia, qui creauit coelum & terram)
quod non accipiam de funiculo usque ad sphæroterem:
ut ne existimes me illorum gratia vltionem sumpsis
se, & ne dicere possis, quod mihi abundantiae factus
sis autor. Nam qui me triumphare & vincere fecit, idem
& di

IN CAP. GENESIOS XV.

& diuitias abunde mihi suppeditat. Vidisti quomodo, siquidem lucrum facere voluisset rex, autorem agnoscere victoriæ ex Propheta potuisset. Docebat enim posthac non fidendum propria sua virtute, sed agnoscendum autorem omnium, ridendosque manu factos deos, & colendum Deum, qui super omnia, qui omnia condidit, qui & bonorum omnium fons est. Et in summa disciebat ex omnibus Patriarchæ virtutem. Nam ne existimes, quod per arrogantiam & fultum data contemneret, idcirco dicit ei: Ego quidem nihil sumam. Neque enim opus habeo, neque indigeo, ut mere facultates augeantur ab aliis: eis autem qui periculorum meorum fuerunt focij, permitto ut suas portiones accipiant, quo paruum aliquam suorum laborum consolationem habeant. Ita Sodomorum regi respondit iustus. Postquam autem & Melchisedech rex Salen panes & vinum attulit (erat enim sacerdos, inquit, Dei altissimi) ab illo accepit oblata. Dein ut rependerit benedictionem quam ab eo acceperat & glorificationem in Deum (dixerat enim, Benedictus Abram Deo altissimo, & benedictus Deus qui tradidit inimicos tuos in manus tuas) decimas ei dedit de omnibus spoliis quæ attulerat. Vidisti quantam pietatem & religionem in omnibus præ se ferat iustus? & quomodo à rege Sodomorum à funiculo usque ad sphaeroterem accipere nihil voluit: accepit autem ea quæ à sacerdote sunt oblata, retribuens & suum. Quibus nimirum nos docuit, habendum aliquem delectum, & non passim ab omnibus dona accipienda. Nam quantum Sodomita ille quantum ad liberalitatem attinebat, sapiebat: erat tamen alioquin incredulus, & institutione multa indigebat. Proinde Patriarcha dona quidem despexit, omnem autem curam adhibuit: & per ea quæ accipere refutauit, & per ea quæ dixit, curauit ut illum ad pietatem induceret. A Melchisedech autem non iniuria accepit. Viri enim virtutem diuina scriptura assignauit, dicens: Erat autem sacerdos Dei altissimi. Quantum aliis etiam quæ fieri

NOMILIA TRIGESIMASEXTA.

229

bant, Christi typus erant, & oblata sacramentum quoddam præsignant: ideo & protulit. Cæterum ut accepit, vicissim illi suis remunerando, docebat virtutis suæ magnitudinem. Decimas enim ei dedit, etiam hac ratione pietatem suam mentem significans. Fortassis prolixius sese extendit sermo noster, atqui non caret causa, neque frustra erit. Cognouimus enim paucis ab initio usque ad hodiernam lectionem, quæ iusti huius fortitudo, magnanimitas, excellens fides, mens optimis moribus prædita, insignis modestia, admirabilis diuitiarum contemptus, diuina erga eum prouidentia perpetua prouidentia, quæ cum iugis adiutorio firmans, quotidie clariorem & illustriorem reddidit. Nunc autem si volueritis, & non defatigamini, ad ea quæ recens lecta sunt accedamus, & paucis quibusdam propositis, absoluiamus sermonem: ut discatis quanta denuo ei rependatur merces, eo quod contemplerat donata sibi à rege. Quid igitur inquit, Post hæc autem verba factum est verbum Domini ad Abram. Quare sic incipit, post hæc autem verba? num indicat verba, quæ cum Sodomorum rege colloquutus? Post contemptum illum, inquit, postquam ea quæ ab illo data sunt repulit, post doctrinam illam, quam relictis donis pronuntiavit, ut pietate & agnitione conditoris omnium regem initiaret, post hæc verba, postquàm decimas Melchisedech obtulit: quantum, inquit, omnia quæ ex se erant impleuit, tunc post verba hæc Factum est verbum Domini ad Abram in visione noctis, dicens: Ne timeas Abram, ego protego te, merces tua multa valde erit. Vide misericordiam Domini, quam statim & vestigio sequens, beneficiis suum athletam remunerat, & ad viatoria certamina iterum instruens, vigore nouo roborat. Factum est verbum Domini in visione noctis. Quare in nocte? ut in silentio & quiete melius quæ dicuntur accipiat. Et dicit ei: Ne timeas Abram. Attende immensam Dei curam. Quare dixit, ne timeas? quia tantas opes contemplerat, non curatis his

CAP. XV.

GG

quæ

IN CAP. GENESIOS XV.

quæ rex dabat, hoc est, Ne timueris quodd despexisti
tanta dona, neque anxius sis quasi imminutiores sint
tux facultates. Ne timeas. Deinde ut animum magis
excitet, adiecit verbo & appellationem, & inquit:
Ne timeas Abram. Non parum expere faciendum
facit, cum quempiam proprio nomine compellamus.
Ego protego te. Multam habet & hoc verbum em-
phasim. Ego qui a Chaldeis te euocaui, ego qui te
huc duxi, ego qui te a periculis Aegypti liberaui, ego
qui semel atque iterum promisi tibi atque semini tuo
daturum me terram hanc, ego te protegam: ego qui
indies magis & magis omnibus te clarum ostendo,
ego protego te: hoc est, ego, scuti vice tibi ero, ego
pro te certo, ego propugnator sis, ego curam gero,
ego omnia difficultia facilia tibi reddam, ego prote-
go te. Merces tua multa erit valde. Noluisti mer-
cedem accipere pro laboribus quos sustinuisti, tan-
tis periculis te ipsum obficiendo, sed contempsisti &
regem, & munera eius. Ego tibi mercedem dabo, non
tantam quam accepturus eras, sed multam, & valde
multam. Vidisti liberalitatem domini: vidisti verborum po-
tens. Vidisti quomodo excitat pietatis athletam: vide-
sti quomodo animam eius confirmavit. Ipse enim qui
arcana cordium novit, sciebat illi opus esse huiusmo-
di verborum consolatione. Et vide quid inquit Patri-
archa: dicit, Domine, quid mihi dabis? ego autem
sine liberis dimittor. Postquam merces sibi valde
copiosa promissa, exponit animæ suæ dolorem, & tri-
sticiam propter proles inopiam, quæ interim in pectore
eius toto illo tempore fuit, dicit: Domine, quid ta-
le mihi dabis? Ecce enim ego usque ad senectam per-
ueni, & prole carens dimittor. Vide quomodo pri-
scis illis seculis iustus ille philosophabatur. Nam qui
vitam honeste & in virtutibus egerunt, quando ex
hac vita emigrant, vere liberantur, & quasi solvuntur
a certaminibus, & a vinculis relaxantur. Est enim
mors his, qui bene viuunt, translatio quædam ad me-
liora: a momentanea vita ad perpetuam & immortalem

NOMILIA TRIGESIMA QUINTA.

226

talem, finemque non habentem. Ego autem dimittor,
inquit, prole carens. Et ut misericordem dominum
sibi conciliaret, non sis contentus fuit verbis. Et quid
dicit? Filius autem Masek vernacule meæ, hic Da-
masus Eliezer. Et dixit Abram: Quoniam non des-
disti mihi semini, illi hæres meus erit. Ingente do-
lorem animæ eius declarant hæc verba quasi diceret
Deo: Neque ea sum assequutus quæ ancilla mea ver-
nacula: sed ego quidem abibo sine prole, & sine fi-
lio, hic autem vernaculus meus hæreditatem, accipiet
er, quæ a te mihi data, idque cum semel atque iterum
promissionem a te acceperim, dicente: Semini tuo da-
bo terram hanc. Considera, obsecro, & hoc loco iu-
sti virtutem, quod cogitationes in animum versans, non
quam aliquid durum loquutus est: sed & nunc insti-
gatus verbis quæ loquutus est ei Dominus, magna
fiducia Dominum alloquitur, manifestamque facit su-
ternam cogitationum perturbationem, ostendens ani-
mæ suæ vlcus, unde & acceleratum accepit medica-
mentum. Et statim vox Dei facta est ad eum.
Vide quomodo signanter scriptura loquitur. Statim
inquit. Non permittit iustum ad parvulum tempus
egre habere, sed festinatam ei consolationem affert,
& gravitatem moeroris emendat verbis quæ tunc ei
loquutus. Et statim, inquit, vox Dei facta est ad eum,
dicens: Non erit hic hæres tuus, sed qui egredietur
ex te, hic hæres tuus erit. Hoc enim tenuissimum hoc
mentem tuam turbante hoc cunctis tristitiam tuam auxi-
scas igitur, quod non erit hic hæres tuus, sed qui egre-
diatur ex te, hic hæres tuus erit. Ne igitur ad humanam
spectes naturam, ne tuam senectam, Saræque sterilitatem
cogites: sed eius qui tibi promissit potestatem bene fidei,
& tristitiam ponens, consolationem quæ tibi suffi-
ciat accipe, persuadeque tibi, quod heredem habiturus
sis, qui ex te nascatur. Porro quia supra naturam erat
promissio, & vincebat humanam rationem (ma-
gnam enim in eo turbationem excitabant tot natu-
ræ præpedita, senectus eius, & quod Sara sterilis,

GG 1 ac vte

IN CAP. GENESIOS XV.

de vtero emortuo erat) auget dominus promissorum
magnitudinem, vt iustus ad promittentis liberalita-
tem respiciens, bene speraret, consideretq; sic euentu-
rum. Eduxit autem eum foras, & dixit ei: Via suspi-
ce in celum, & numera stellas, si poteris numerare
eas. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Et credidit Abra-
Deo, & reputatum est illi in iustitiam. ¶ Quare asse-
gnauit, quod duxit eum foras? Postquam superius di-
xit, quod in visione noctis apparens ei, verba illa lo-
quutus sit: nunc vult ei ostendere, quam innumerabi-
les sint stellae, & inquit: Eduxit eum foras. Suspice
in celum, & numera stellas, si poteris eas dinumerare.
Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Magnum promissum,
varia promissionis magnitudo: sed si ipsam promittentis
virtutem cogitabimus, nihil nobis appareat magnum.
Qui enim de terra corpus formauit, & condidit omnia
quae videntur, ille etiam dare poterit quae supra
naturam. Vidisti domini liberalitatem, si cetera
beneficiis? Postquam enim dixit, absque prole
dimittor, quasi apud portas inferni existens, & nihil
amplius operari valens vt procreentur pueri: sic verba
illa promisit, dicens: Filius Meseck vernacule meae,
haeres meus eris. Ideo volens spiritum eius erigere,
& nouum vigorem menti addere, ab imminente timore
eum liberat promissioneq; ac doni magnitudine
mente eius erigit, & ostendendo stellarum multitudinem,
& promittendo nascendos ex eo illis pares futuros,
in bona spem adducit. Videt enim Dei promissionem,
reiecta omni humana ratione, & neq; ad seipsum,
neq; ad saram minus procreationi aptam, respiciens:
sed praeteritis humanis omnibus, sciens q; potens
est Deus, etiam ea quae supra naturam sunt largiri:
fidem dedit dictis, nullam dubitationem admittens,
neq; cum dicta fuerunt haec, ambiguus fuit. Hoc
enim verae fidei est, quando promissiones non iuxta
solum morem, & hominibus cognitum fiunt, non
promissionis virtute fidimus. Fides enim est eorum
quae sperantur substantia, rerum quae non videntur
augere

Fidei definitio.

HOMILIA TRIGESIMASEXTA.

227

gumentum. Et iterum. Quod autem videt quis, cur
& sperat? Hoc igitur est fides, quando illis credimus
quae non videntur, & mentem ad dignitatem eius qui
promisit intendimus: id quod profecto & iustus ille
fecit, sincere & eximiam promissis fidem habens.
Ideo & praedicatur: Credidit Abram Deo, & re-
putatum est ei in iustitiam. Vidisti quomodo & ante
euentum & impletionem promissorum, eo ipso
quod credit, iustam mercedem accipit? Nam in ius-
titiam ei reputatum est. Credidit promissioni di-
uinae, & non humana ratiocinatione curiosus ea quae
dicta sunt, explorauit. Discamus igitur & nos obse-
cro a Patriarcha, Dei credere dictis, & eius promissis
omnibus fidere, neq; ea cogitationibus nostris indaga-
re, sed magnam gratitudinem exhibere. Hoc enim nos
& iustos declarare poterit, & assequi promissa faciet.
Atqui Abrae promissum est, quod ex semine eius ma-
xima futura esset multitudo, erantq; praeter solitum
naturae modum quae promissa erant: proinde & fides
in Deum iustitiam ei attulit. Nobis autem, si sapimus,
multo maiora promissa sunt, quae & ipsa multis mo-
dis humanas cogitationes transcendunt, vt ex fide ius-
titiam reportemus, & adipiscamur bona promissa.
Haec enim quae nobis maxime promissa, humana tran-
scendunt rationem, & omni cogitationem excedunt
tanta promissionum est magnitudo. Neq; in praesenti
vita solum nobis promissum huius vitae statum, & vi-
sibilem fructum: sed & postquam hinc emigraue-
rimus, & post corporis corruptionem, quando in ci-
nerem & puluerem nostra dissoluentur corpora, tunc
resurrectura ea promissum, & in maiori gloria futura.
Oportet enim (inquit beatus Paulus) corruptibile
hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere
immortalitatem. Et post corporum resurrectionem
regno frui, daturum se nobis pollicitus est, & conuer-
sationem cum sanctis, & in perpetuum seculo quietem,
& ineffabilia illa bona, quae oculus non vidit, & au-
dis non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt.

Heb. 11.2
Rom. 8.2

1. Cor. 15. g

2. Cor. 2. e

GG 3 Vidis

IN CAP. GENESES XV.

Vidisti quanta promissionum excellentia? Vidisti donorum magnitudinem? Hæc cogitantes, & scientes quod mentiri nequit is qui ea promissit: magna alacritate præparemus vos ad virtutis agones, vt & promissis bonis frui possimus; et ne præteram? salutis nostræ & tãtis bonis momentaneæ; neq; cogitemus labores virtutis, sed retributiones in anima ponamus: neque pecuniarum sumptus tantū spectemus, si quādo opus est eas pauperibus erogare, sed potius quantum inde nobis accrescat. Ea enim de causa semini elemosynam comparauit diuina scriptura, vt cum gaudio & multa alacritate eam operemur. Nam si il qui semina terræ concredunt, & vnica, & intus reposita spargentes, ita negotiantur, & bona spe fouentur, & nunc manipulos imaginantur ac plenas areas: multo magis quibus datum est semen hoc spirituale seminare, gaudere & exultare conuenit, quod messuri sint in cælo hoc quod in terra serunt: & nummos expendunt: peccatorum autem remissionem accipiunt, & fiduciæ materiam inueniunt, concilians sibi per ea quæ hic dant, perpetuam quietem & cum sanctis conuersationem. Et continentiam eligere volentes, non spectemus quod laborem habet virtus, neque quod virginitas magnum habet certamen: sed quietem quæ nos excipiet, cogitemus: hanc semper ante oculos nostros depingentes malæ concupiscentiæ refrenemus rabiem, vincamus carnis motus indecentes, & retributione mercedis laborum difficultatem abbreviemus. Sufficit enim bonorum spes, vt etiam pericula contemptim aggrediamur: quanto magis vt virtutis labores fortiter feramus. Quando enim animo verfas, quod si ad breue tempus certaueris, & fulgidam seruaueris virginitatis lampadem (nam beata vita censeberis dignus, & cum sponso intrare poteris, modò accensas habeas lampades & sufficiens oleum, bonorum operum actionem inquam) quomodo non cum omni facilitate difficultia omnia transcurrere poteris, cogitans illud quod a beato

HOMILIA TRIGESIMASEXTA.

219

beato Paulo dictum est: Pacem sectemini cum omni-
tibus, & sanctificationem absque qua nullus videbit dominum? Vidisti quomodo sanctificationi pacem coniunxit. Nam vt sciamus quod non solum corporis requirit puritatem, sed & pacem, opportune meminit, vtrinque volens munire, & de vtroque sollicitas esse cogitationes, ita vt nulla sit in nobis turbatio, nullusq; tumultus, sed in tranquillitate & quiete versemur, & cum omnibus pacifice agamus, & mansueri simus & mites, & humani, atque adeo vt omnes virtutis colores in facie nostra reluceant. Ita enim deinceps & gloriam præsentis vitæ poterimus despiciere, veram gloriam præferentes, & humilitatis maiorem habentes euram, ridereq; omnium præsentis vitæ prosperitatē, vt vera & solida felicitate fruamur, & Christum videre mereamur. Beati enim, inquit, puri corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Purificemus itaq; nostram conscientiam, & magna cura vitam nostram gubernemus, vt cum præsentem vitam in omni virtutum genere transferimus, horū laborū præmia mereamur accipere in futuro seculo, gratia & misericordia Dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre et S. spū sit gloria nūc & semper, et in sec. secul. Amē.

Heb. 12. d

Mat. 5. e

HOMILIA TRIGESIMASEXTA.

Magna diuinę scripturę virtus est, et multe in verbis latent sententiarū diuinit. Ideo congruit, vt diligenter intendamus, & sollicitè scrutemur, quod ampliore vtilitatem inde percipiamus. Nam propter hoc & Christus præcepit, dicens: Scrutemini scripturas: vt non tantum nude lectioni vacemus, sed indagatis profundis, verū veritatis sensum percipere valeamus. Talis enim scripturæ mos est, vt & in parulis verbis plurima sæpe multitudo sensuū inueniatur. Diuina enim sunt doctrina, non humana, & propter hoc omnē illā videre licet secus se habere q̃ humanā. Et quomodo hoc ego dicā? Illic enim, in humana sapientia, omne studium concinnadis verbis adhibitu est hic verò prorsus aliter. Nullus scripturę sermo de

Ioan. 5. f

GG 4

pulchrū

pulchritudine vel compositione verborum: habent enim domesticam gratiam effulgentem & pulchritudinem quæ dicuntur. Et illic post longam & indicibilem nugacitatem, vix dignæ aliquæ sententiæ verantibus occurrunt: hic autem ut scitis, etiam parua dictio saepe totum nobis sermonem contextit. Propterea & heri quantum initia lectionis attigimus, quia tamen tantum invenimus sensuum thesaurum, non potuimus ultra progredi, ut ne dictorum multitudinem memoriam vestram obrueremus, & his dictis obessemus. Ideo ea nunc attingamus, dicēdā heri dictis copulemus, ut ita enarrata lectione tota, vos hinc dimittam. Sed oro, ea quæ dicuntur, auctoritate diligenter. Nam & si labor noster, utilitas tamē vestra, imo communis. Et quid dico labor noster? donum est gratiæ Dei. Cum attentione igitur suscipiamus & nos ea quæ a Deo donantur, ut hinc lucra facientes aliquid in animarum salutē, inde abeamus. Hanc ob rem quotidie spiritualem hanc apponimus mensam, ut admonitione continua, & multa diuinorum scripturarum exercitatione, omnes maligni demonis excludamus insidias. Cum enim nos viderit multum in spiritualibus occupari, non solum nō inuadit, sed neque aspicere audeat: sciens quod inuatum molitur, & aduersus caput suū ausus suos declaret. Agē igitur heri dictorum repetito contextu, quod reliquum fuit enarremus. Quid autem quod heri fuit dictum? Promissionē quam Deus fecit Abraham descripsimus, ubi imperauit ei, ut suspiceret in celum, & spectaret stellarū multitudinē. Numera enim inquit, stellas, si poteris eas numerare, & dixit ei: Sic erit semen tuū. Deinde cū demonstraret nobis diuina scriptura religiosam mentem Patriarchæ, & quod ad promittentē videns, & virtutē promittentis cogitās, crediderit dictis, dicit: Et credidit Abraham deo, & reputatū est ei in iustitiā. Hucusque heri sermonē produximus, neque ulterius progredi potuimus: ideo operæ pretium est ut addamus sequentia. Quid ergo dicitur

Dixit

Dixit autem ei Deus: Ego sum Deus, qui eduxi te de terra Chaldaeorum, ut darem tibi terram hanc, ut in hereditatem possideas eam.] Vide quomodo sermonem nostræ infirmitati attemperet, quomodo fidem illius corroborare velit, & persuadere copiosis argumentis de his quæ nuntiata sunt: quasi diceret: Memor esto, quod ego te a domo tua euocaui: Ecce quæ a Domino Deo dicuntur, consona sunt beati Stephani dictis, qui & de domo, & de Chaldaea Domini præcepto euocatum eum dicit. Et eius sententiæ obsequutus pater, magnum argumentū habens amoris copulam, ipsum sequutus est, & simul exiit. Itaque reminisci eum facit hoc loco, quantam ab initio eius curam gesserit, declarans ei quod volens eum ad magna prouehere, tanta videlicet promittendo & implendo, tantum itineris transire fecerit. Ego sum Deus, qui eduxi te de regione Chaldaeorum, ut darem tibi terram hanc, ut in hereditatem possideas eam. Num te absque causa illinc euocaui? Num frustra & inuani te illinc eduxi? Propter hoc ego iussi ut te in Palestinam conferres, & relicta paterna domo feres in terram hanc, ut in hereditatem eam possideas. Cogitans igitur quantis fruaris nunc per meā prouidentiam, & eo tempore quo Chaldaeam reliquisti usque in præsens, & quomodo clarus es factus, & per meum subsidium & curam in te quotidie clarior euadis, confide & meis dictis. Vidisti excellentem misericordiam? Vidisti quā congruat huius imbecillitati diuinus sermo, quo eius animam corroborare, & fidem confirmare voluit, ut ne posthac ad naturæ obstacula spectare possit, sed eius cogitare potentia qui promissit, & ita credere & confidere, quasi iam impleta essent promissæ. Verum iterum attende & Patriarcham, quomodo post fiduciam ex dictis acceptam certiora inquirat argumenta. Dixit enim: Domine domine, secundum quid cognoscam quod in hereditatem accipiam eam.] Tametsi scriptura prius testata fuerit, quod credidit dictis Dei, & ideo reputatum

GG 5 est

IN CAP. GENESIOS XVI.

est ei in iusticiam, veruntamen quia audiuit: Propter hoc te eduxi, vt darem tibi terram hanc, vt in hereditatem possideas eā, dicit: His quidē quę a te dicuntur, impossibile est, vt discedā: attamen vellem & hunc modum discere, quomodo eam in hereditatem sum possessorus. Video enim me nunc prope modum ad extremam senectutē peruenisse, & vsq; in hunc diem obambulare quasi erronem. Et non possum humana ratione deprehendere, quomodo hoc sit futurū. Nam licet prius crediderim dictis tuis, quod potes ex nihilo res producere, & omnia facere & transformare. Non igitur vt incredulus hoc interrogo, sed quia iterum mihi hereditatem nominas, volebam et crassius atq; clarius signum accipere quod possit infirmas meas cogitationes solidare. Quid igitur bonus Dominus morem gerit suo famulo, & volēs eius corroborare animam, quoniam vidit consistentem suam imbecillitatem, & credentem quidem promissioni, cupientem autem certiora quędam argumenta accipere, dicit ad eum: Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem, & turturem, & columbam. Vide quomodo more humano inquit cum eo fecerā. Quando aliquid promittimus, & volumus certum reddere eum cui promissio fit, ita vt de promissis nihil ambigat, signum aliquod damus, & pignus vt ad illud spectans scire queat promissa omnino euentura: Ita & misericors Dominus postquam dixit Abram: Quomodo cognoscām inquit: Ecce & hoc tibi præbeo, sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem, & turturē, & columbam. Attende, obsecro, in quantam crassitudinem descendendum sibi duxerit bonus Dominus, quod Patriarcham argumētis copiosis certiorē reddat. Nam quia olim eis ita mos erat paciscendi & pacta firmandi, ideo & ipse via hac ingreditur. Et accepit, inquit, & diuisit ea in duas partes. Observandum quod absq; ratione, neq; inuani assignauit. Triennia enim accipere iussit: hoc est, perfecta et absoluta. Et diuisa

HOMILIA TRIGESIMASEXTA. 230

sit ea in duas partes, & vtrāq; partes inter se posuit obuersas: aues autem non diuisit. Et sedens obseruabat, vt ne possint diuisas partes ledere aduolantes aues & per totū diem hoc facere perseverabat. Descenderunt autem aues in corpora & diuisiones eorū, & assidebat apud eas Abram. Cumq; sol iam occumheret, irruit ecstasis in Abram, et ecce timor magnus & tenebrosus inuasit eum. Quare tempore occasus solis, quum iam ad vespēram inclinaretur dies: Quia omnibus modis attentiorē eum facere vult, ideo ecstasis & horror magnus & tenebrosus inuadit eū, vt per omnia quę sunt, sentiat se videre Deum. Eum enim morem Deus vbique habet. Nam & quando Moyse in monte Sinai daturus erat legem & mandata: Tenebrę, inquit, & caligo erat, & mons fumigabat. Propter hoc & scriptura inquit: Qui tangit montes & fumigant. Enimvero incorporeum videre per sensibiles hęc oculos non est possibile, aliter suam nobis operationem significare vult. Igitur quoniam attonitus & perculsus erat animo iustus ille, & concusserat eius mentem timor, & actus qui fiebat. Dixisti (inquit ad eum) quomodo cognoscām? & signum voluisti accipere, quo pacto terram hanc in hereditatem possessorus sis. Ecce do tibi signū magna reuerendum fide, vt scias quod possim ex desperatis rebus quoslibet in spem bonam adducere. Et dixit ad Abram: Cognoscens scies quod peregrinum erit semen tuum in terra non sua, & redigent eos in seruitutem, & affligent, & humiliabunt eos annis quadringentis: Gentem autem cui seruient, indicabo ego: postea egredientur huc cum sarcina multa. Magna sunt hęc dicta, et quę ad animum maiorem pertinent, qui transcendat, deorsumq; relinquat humana omnia. Nisi enim generosum & fortem, & optimis moribus præditum habuisset Patriarcha, tanta erant hęc vt perturbare potuissent. Sciens enim, inquit, scito, quod peregrinum erit semen tuum in terra non sua, & redigent eos in seruitu

Exo. 19. c
Psal. 103. d

IN CAP. GENESIOS XVI.

uitutem, & affligent, & humiliabunt eos annis quadringentis: Gentem autē cui seruient, iudicabo ego: post hæc egredientur huc cum sarcina multa. Ne admireris, inquit, apud te ipsum, videns & senium tuū & Saræ sterilitatem, & vterum eius emortuū, & ne putes magnum aliquid esse dictum, quod dixi: Semen tuum dabo terram hanc. Non solum enim hoc tibi prædico, sed addo quod & illud semen tuum in alienam abducetur. Et non dixit, in Ægyptum, neque indicauit terræ nomen: sed dixit, in terra non sua, & seruitutem ferent ac miseriam: idque non ad breue tempus, neque ad paucorum annorum numerum, sed usque ad quadringentos annos. Visionem sanē eorum ego faciam, & gentem illam in seruitutem ducendam ego iudicabo, & sic eos magna cum sarcina huc redire faciam. Interim & prædicēs ei, quæ posthac certō euentura essent, & seruitutem declarat, & descensum in Ægyptum, & indignationem quam propter eos Ægyptii sensuri erant, & gloriosum eorum reditum. Et ostendit ei, quod non in ipso duntaxat ea quæ super naturam erunt, & post tanta impedimenta quæ a Deo promissa implebuntur, sed & in toto semine eius hoc continget. Hæc autem, inquit, iam tibi dixi, ut priusquā vitam finias, scire possis, quæ & nepotibus & posteris euenient. Tu autem, inquit, abibis ad patres tuos, conuersus (in pace) in senectute bona. Non dixit, morieris: sed, abibis: quasi peregrinaturus eo, & migraturus a patria in patriam. Abibis, inquit, ad patres tuos. Non carnales dicit, vel quomodo: Incredulus enim erat pater eius, & non erat possibile ut eundem locum caperet, quem ille. Chama enim, inquit, magnum est inter nos & vos. Quare dixit ad patres tuos: iustos insinuans, ut eos qui apud Abel & Noë, & Enoch, conuersus enim, inquit, in senectute bona. Et qualis hæc senectus bona, ad quam tantis affectionibus per omnem vitam venitur? Verum ne hoc attendas homo, sed specta quæ illi omni tempore fuit gloria, & quomodo gloriosus vixerit peregrinus, qui

HOMILIA TRICESIMASEXTA.

232

qui ciuitate focosque carebat, & frui ei datum est omni tempore Dei subsidio. Non igitur iuxta præsentem opinionem iudica res, neque senectutem esse bonam cense, versari in luxu, delitiis & crapula, & possessione diuitiarum, & magna pecorum & mancipiorum multitudine. Non enim fecerint senectutem bonam, sed & multam condemnationē attulerint, neque in senectute continentiam nouisse, neque ad extremos spiritus de his quæ decebat consulere: sed quotidie indulgere ventri & sectari conuiuia & ebrietates: de quibus omnibus non paulo post reddendæ sunt rationes. Sanē qui in via virtutis ambulauit, hic verē conuersus in senectute bona, vita defungitur, & laborū præsentium inuenit mercedem & retributiones. Et idcirco inquit, Tuis enim nepotibus talia euenient, tu autem abibis conuersus in senectute bona. Confydera obsecro, quomodo (nisi multiplex fuisset fortitudo & virtus eximia) & hæc quoque conturbare eius mentem potuissent. Quare enim, dicit, promittis mihi tantum semen ex me futurum & propagandum, si tantis erunt malis & calamitatibus obnoxii, seruitutemque tot annis toleraturi? Quæ hæc mihi utilitas? Verum nihil horum iustus cogitauit, sed quasi gratus famulus, omnia quæ a Deo fiebant dilexit, & quæ Deo videbantur, suæ præferebat sententiæ. Deinde & tempus ei significat, quo a seruitute sunt redituri. Nam quia annos quadringentos seruituros dixit, subdit: Generatione autē quarta reuertentur huc. Verum hic si quis addubitet, quomodo quadraginta annis dicit seruire eos, quātus neque dimidium eorum fuerint ipsi in Ægypto. Et propterea non dixit, quod in Ægypto futuri sint annis quadringentis, sed in terra non sua: ita ut possint connumerari cum annis in Ægypto, & tempus Patriarchæ, quo ei imperatū est, ut ex Charran egredieretur. Ab illo enim tempore, tempus annorum nobis manifestum fecit scriptura, quæ dixit, quod septuagintaquinque annorum fuerit Abram, quando exiuit ex Charran: ex eo igitur tempore

IN CAP. GENESEOS XVI.

pore vsq; ad exitum de Ægypto, inueniet quis nume-
rum saluum & integrum. Dicitur potest etiam aliter, quod
quum Dominus sit misericors, & imbecillitati nostra
stra respondentes facit pœnas, quum vidit eos ita la-
bore pressos, & Ægyptios magnam in eos crudelitatem
exercere, ante definitum tempus vltionem fecit,
& ad libertatem eos reduxit. Dei enim mos est, quod
nam in omnibus salutem nostram operatur, vt etiam
si minetur se puniendum, & nos voluerimus conuer-
sionis exhibere specimina, possimus eius reuocare
sententias. Et eduerso si pollicetur aliquid suae no-
bis daturum, nos autem non attulerimus quod ex no-
bis est, neque ipse promissum adimpler, vt ne nos ed-
ratione deteriores fiamus. Atq; hæc inuenire poterit
studiosi sacrarum literarum omnes. Quarta autem
generatione reuertentur huc. Nondum enim comple-
te sunt iniquitates Amorrhæorum vsq; nunc. Tunc,
inquit, erit tempus vt & illi reducantur in libertatem,
& si pœnam luentes pro multitudine peccatorum in
terra expellantur. Ambos itaq; fient tempore oportu-
no, & illorum instauratio, & horum excidium. Non-
dum enim impletæ sunt iniquitates eorum, quasi di-
cat aliquis: Nondum in tanto numero peccata fecer-
unt, vt talem ferant pœnam. Deus enim quum mi-
sericors sit, non solum non indicit pœnas peccatis gra-
uioribus, sed & valde minores. Atque propter hoc tan-
tam offendit longanimitatem, vt quum sibiipsis pec-
narum sint auctores, nullam post hac excusationem ha-
beant. Vidisti quomodo Patriarche, vt vnde quaque
eius roboraret fidem, & ex his quæ ad eum dixerat
habere possit fidem, clarè significauit quod etiam hæc
posteritati eius ita acciderent, & vt de dictis iterum
firmam habeat fidem, quod necesse sit fieri quod de eo
dictum est. Postea vbi compleuit prophetiam, accepit
ille signum quod ei factum. Postquam fuit sol ad
occasum, inquit, facta est flamma, & ecce clibanus fu-
migans & lampades ignis, quæ transierunt inter diui-
siones illas. Et flamma, & clibanus, & lampades
sunt,

HOMILIA TRIGESIMASEXTA.

232

sunt, vt signum habeat iustus firmiorum fœderum,
& aduentus diuinæ operationis. Deniq; postquam
completa & perfecta sunt omnia, igne consumente
quæ proposita erant. Testatus est, inquit, Dñs in die
illo Abre testamentum, dicens: Semini tuo dabo terram
hanc, à fluuio Ægypti vsq; ad fluuium magnū Euphra-
tem: Cineros, & Genezaros, & Cedmongos, et Cher-
taos, & Pherezaros, & Raphaim, & Amorrhæos, &
Chananæos, & Euxos, & Gergesæos, & Iebusæos.]
Vide quomodo adhuc perseverat, vt confirmet suam
in illum promissionem. Testatus est enim, inquit, tes-
tamentum: Semini tuo dabo terram hanc. Deinde vt
ex latitudine terræ, & magnitudine terminorum sci-
re possit quantum extendatur eius semen, inquit: A flu-
mine Ægypti, vsque ad flumen Euphraten, tantum erit
semen tuum. Considera quomodo semper excellen-
tiam multitudinis declarare ei vult. Superius enim
dixit, se sicut innumerabilem stellarum numerum il-
lud facturum: hic & latitudine finium idipsum decla-
rat, vt & hinc discas quam sit se dilatatura multi-
tudo futura. Neq; hoc solum, sed & iuxta genera gen-
tium memorat, qualem promissionem semini eius sit
daturus, quod copiosis argumentis vndique fulciatur
iustus. Et quum tantæ promissiones essent factæ,
adhuc mansit Sara sterilis & senectus eius appete-
bat, vt allata maxima fidei suæ coniectura, sciant &
humana naturæ infirmitatem & diuinæ virtutis ma-
gnitudinem. Verum ne iterum aliquanto prolatis-
us sermonem extendamus, hic finem imponamus
attamen obsecrauerimus vos, vt imitatores sitis
huius Patriarchæ. Cogita enim dilecte regem So-
domorum, quomodo propter verba illa quæ fa-
ciebat, imò & propter virtutem aliam omnem,
quam per omnem vitam suam declarauit, tanta
mercede eum dignatus sit, & quam congrua humi-
litate cum eo agere Deus voluerit: monstrans per ea
quæ in Patriarcham contulit nobis omnibus suæ li-
beralitatis immensitatem. Quod & si quid parum
quid

IN CAP. GENESIOS XVI.

quiddam antea facere poterimus, non paruum vel contemnendum ipse superstruit magnis donis remunerans, si sinceram fidem, sicut iustus ille, declarauerimus, & nunquam mente fluctuauerimus, sed unitam habeamus. Hinc enim & ille probatus fuit. Audi igitur beatorum Paulum dicentem de eius fide, quam ab initio ostendit: dicit enim: Fide vocatus Abram, obediuit ut exiret in locum, quem occupaturus erat: & exiuit, ignorans quod iret, illud nobis insinuans, quod a Deo dictum est: Egredere de terra tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. Vidisti fidem firmam? Vidisti mentem sinceram? Hunc & nos imitemur et egrediamur mente & alacritate a presentis vite negotiis, & eamus in coelum. Possibile enim est, si voluerimus & hic versantes eo pergere, quando digna coelis operamur, quando non spectamus ad ea quae sunt huius mundi, quando non gloriam vanam huius vite inquirimus: sed hac contempta, illam desiderare studemus, veram illam dico & semper manentem. Quando non in luxu vestium occupati sumus, neque corpus ornare studemus: sed omnem illum externum cultum in animum transferimus curam, & non permitimus eam nudam & spoliatam ab indumentis virtutum: quando ridemus delicias, quando gulam & crapulam fugimus, quando non conuiuia & coenas sectamur: sed frugalitatem habemus iuxta Apostolicam admonitionem: Habentes victum & indumentum, his contenti sumus. Quae enim utilitas superfluum, dic mihi, ita ut ventrem distendas praeter nimiam voracitatem, & mentis iudicium destruas praeter immodicam potationem? An non inde corporis & animae mala nascuntur omnia? Vnde enim multiplices illae agitudines & membra distorta? nonne hinc quod plus quam vtile est, ventrem oneribus grauamus? Vnde autem adulteria, stupra, rapinae, auarorum fraudes, ex des, latrocinia, & totius animae destructio? nonne quia plus concupiscimus quam nobis congruit? Sicut enim Paulus radicem omnium malorum auaritiam vocauit sic non

1. Tim. 3. b

HOMILIA TRIGESIMASEPTIMA. 233

sic non quis aberrauerit, si fontem omnium malorum dicat immoderantiam, & quod transgredi volumus suum quisque usum. Nam si vellemus in alimentis & vestibus & domiciliis & aliis corporalibus cunctis vrbibus nihil immodice concupiscere, sed necessaria tantum quaerere, multis damnis liberaretur humanum genus. Verum nescio, qui fiat quod omnes & singuli pro suis viribus auaritia morbo laboramus, nunquam enitentes ut intra nostros maneamus limites, sed plane contra Apostolicum mandatum, quod dicit: Habentes victum & amicum, omnia facimus, nescientes quod de omnibus quae ultra usum nostrum sunt, rationem daturi simus, quod abusi sumus diuinis muneribus. Non enim haec nobis tantum concessa sit, ut nos tantum eis utamur: sed & ut proximorum indigentiam subleuemus. Quali igitur venia dignandi sunt, qui & in vestimentis multam vanitatem ostentant, ut vermium texturas gestent solliciti sunt: & quod grauissimum, in his superbunt. Oportebat tremere & se abscedere & vereri praeter confusionem, quod ipsi quidem ob nullam utilitatem, neque necessariis usus gratia: sed tantum ob vanitatem & inanem gloriam, & ut vulgo ac forensibus admirationi sint, talibus induantur: obambulant autem eiusdem naturae consors, nudus, qui neque plena veste amicare se potest: & neque natura ad compassionem ducitur, neque conscientia ad opitulandum proximo incitat: neque memoria horrendi illius diei, neque gehennae timor, neque promissionum magnitudo: neque seipsum, quod communis Dominus noster se sibi facta usurpat quae proximis sunt: sed quasi lapideum cor habentes, & non eiusdem naturae forent, ita se putant ob vestium cultus etiam aliis hominibus superiores esse, non dependentes secum quantis malis seipsum reos constituent, qui credidit sibi a Domino male dispensant, & nolunt conseruis partem concedere: sed potius a vermibus consumi permittentes, grauiorem gehennae ignem sibi praeparant. Nam si omnia quae intus

HH

reps

IN CAP. GENESIOS XVI.

i. Tim. 5. b

reposita habent, indigentibus diuites distribuere, neque sic supplicium effugerent eorum peccatorum quæ in deliciis & vestium & conuulsorum admittunt. Quo enim supplicio non sunt digni, qui modis omnibus dant operam vt sericis & auro intertextis induantur, & post se pompam trahunt in foro: Christum autem despiciere nudum, & neq. cibum necessarium impetranter. Maxime autem sermo ille aduersus mulieres congruerit. Maiorem enim apud eas inuenimus ornandi cupiditatem & intemperantiam, cum auratis vestibus & auro in capite, in ceruice, & in aliis corporis partibus ornantur, & in his quoque superbiunt. Quot pauperum ventres poterant inde pasci, & quot corpora nudæ agentium poterant comegi ex his quæ a solo collo & humeris pendent, nullus alterius vsus gratia, quam in damnum & nocummentum animæ. Propter hoc & doctor orbis, quum dixisset: Habentes victum & amictum: vertit statim ad mulieres sermonem, & dicit: Non in sertis, vel in auro, vel margarita, vel veste sumptuosa ornent se. Vides quomodo non vult eas talibus ornari, neq. auro circumdari, neque margaritis, neq. veste sumptuosa: sed verum ornatum in animam inducere, & per bonorum operum actionem, pulchritudinem anime luere: & quod ab illa quæ in talia respicit, contemnatur sordida, squalida, pannosa, famelica, geluq. rigescit. Hoc enim studium in ornando corpore internam indicat deformitatem, & huius vestium sumptus illius indicat nuditatem. Impossibile est enim aliquam agere curam animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem & ornatum: sicut & impossibile, in externo illo cultu tantopere occupatum illius agere curam. Quomodo enim posset anima talis aliquid vtile contemplari, vel in cogitationem spiritualium venire, quæ semel terrenis ita dedita corpore esse, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquam renuere potest, & obstipam innumeris peccatorum sarcinis, seipsam grauat.

Nam

HOMILIA TRIGESIMASEPTIMA. 234

Nam quot inde nascantur mala, non possum nunc sermone complecti: sed satis est vt relinquam conscientie eorum qui in iis occupati, quantas inde quotidianas molestias experiuntur. Etenim si quid deciderit ex auro illo cultu, magna tempestas, magnusq. tumultus oboritur in tota domo: vel famulus surripuit, & omnes flagellantur & verberantur, & in carcerem conficiuntur vel inuidi quidam insidiati sunt, & subito spoliarunt, quantus tunc & quam intolerabilis moeror? vel rerum difficultas ingruens in extremam inopiam redegit, & grauiorem morte vitam eis attulit: vel aliud quiddam incidens multam tristitiam peperit. Et in summa, nunquam inuenies animam istiusmodi occupatam, aurbationibus alienam. Sed sicut maris fluctus neque numerari neque terminari queunt, semper nouis succrescentibus: ita &urbationes inde orientes nemo dinumerarit. Idcirco obsecro, fugiamus in omnibus habedi cupiditatem, & modi transgressionem. Veræ enim diuitiæ sunt, & inexhaustæ facultates, desiderari tantum quantum vsui satis, & ea quæ ad vsum pertinent recte dispensari. Neque enim ille qui hoc facit, inopiam timere poterit, neque calumniam sustineri, nequeurbationem sentire: sed & extra calumniam erit, & liberabitur ab insidiantibus, & vt summatim dicam, in perpetua tranquillitate erit, et quiete ac otio fruetur: & quod maius est omnibus, caputq. honorum, & Deum habebit propitium, & superna fruetur gratia, vtpote factus dispensator pecuniarum Domini. Beatus enim, dicit, seruus ille, quem quum venerit dominus, inuenerit facientem, & sic dispensantem conseruis, & non arcis & vectibus includentem, & vermis escam fieri permittentem: sed inopum miseriam subleuantem, bonumq. & fidelem dispensatorem factum eorum, quæ a domino suppeditantur. Vt & pulchre huius dispensationis magnam mercedem assequi, & promissa bona obtinere mereamur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui

HH 2 cum

cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, hoc
nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA TRIGESIMA OCTAVA.

ET iam hodierna lectio linguam nostram denuo
in memoriam Patriarchæ vocat, neque vos admira-
rio teneat, quod nunc tot diebus historiam eiusdem
toties in medium afferimus: nam nec hodie illam ab-
soluere poterimus. Magna enim abundantia est viri-
tutum iusti, & eximia sunt illius bona opera, atque
adeo ut omnem humanam linguam vincant. Quem
enim Deus supernè prædicaui & celebrè fecit, quis
hominum dignè laudare poterit? Quauis autem lon-
gè inferiores sumus, quam exposcant illius merita,
nos tamen vel saltem pro nostris viribus, quæ de il-
lo scripta sunt in medium afferentes, ad æmulandum
& imitandū virtutem illius, vos inducere cupimus.
Sufficit enim huius viri philosophia ad omne homi-
num genus erudiendum, & ad trahendum diligenter
auscultantes in virtutum viam. Cæterum, obsecro,
ut intendatis his quæ dicuntur, quod liceat etiam ex
nuper lectis iusti vitam, quam fuerit bonis moribus
prædita, addiscere. Potest enim hic locus docere &
viros & mulieres, ut magna inter se cōcordia viuāt,
& coniugii vinculum indissruptum seruent: & neque
vir insurgat aduersus mulierem, sed ut vasi infirmior
ri maiorem illi veniam tribuat: neque mulier viro se
opponat, aut ab eo dissideat, sed ut vicissim alter al-
terius onera ferre certet, domesticamque pacē omnibus
bonis præferant. At opera pretium fuerit audire ver-
ba ipsa, ut fiat nobis doctrina manifestior. Sara au-
tem, inquit, vxor Abrahæ, non peperit ei: cæterum ha-
bebat ancillam Ægyptiam, cui nomen Agar. Con-
sidera dilecte hoc loco indicibilem Dei tolerantiam,
& eximiam fidem & gratitudinem iusti, quam in fa-
ctis sibi promissionibus declarauit, quibus promi-
tebat Deus se daturum semini eius terram, & in tan-
to multiplicaturum numero, ut multitudini stella-
rum adæquetur. Videns Propheta quod nulla pro-
missio

missionum opere impleretur, sed ex promissionibus
nihil præterquam verba acciperet, non turbabatur
ratione, non commouebatur mente: sed mansit im-
motus & inflexus, credens potentie promittentis. Et
idecirco etiam hic assignauit scriptura diuina, dicens:
Sara autem vxor Abrahæ non peperit, quasi hoc decla-
rans. Post pacta cum eo inita, post sollicitationem
innumera multitudinis ex eo procreandæ, nihil flu-
ctuabat secum, videns nihil dictorum opere impleri,
sed omnia contrario modo sese habere: & propterea
dicit: Post illa omnia Sara vxor eius non peperit: ut
dicas quod non aliter se habuit post tantas promi-
ssiones, quauis Saram sterilem & vtero emortuo esse,
in mente iusti multam hæsitacionem ingenerare
poterat. Verum Patriarcha non spectabat ad impedi-
menta naturæ, sed omnipotentiam Domini, qui na-
ture Dominus & conditor est, vtiq; in inuis pos-
test inuenire: sicut gratus seruus non querit curiosè
modum eorum quæ sunt, sed relinquit incomprehen-
sibili Domini providentiæ, & credidit dictis: ideir-
co, inquit, Sara autem post tantas promissiones non
peperit ei. Habebat autem ancillam Ægyptiam,
cui nomen Agar. Non absque causa etiam hoc loco
scriptura diuina nobis ancillæ memoriam facit, sed
ut sciamus vnde habuerit illa. Et idecirco adiecit,
quod Ægyptia fuerit, ut ad superiorem historiam re-
curramus, & quod fuerit ex his quæ Pharaon Abrahæ
donauerat, quando tanta vltione ab omnium Deo po-
titus est, redeundo etiam hanc accepit. Studiosè enim
nobis & nomen & gentem significauit diuina scri-
ptura. Verum vltèrius hic cōsidera, quo modo & Sa-
ræ mens bonis prædita fuerit moribus, & mirum in
modum continens, & supra quæ dici potest Patriarchæ
obediens. Dixit autem Sara, inquit, Abrahæ in terra
Chanaan: Ecce conclusit me Dominus, ne parerem:
ingredere igitur ad ancillam meam, ut ex ea prolem
procrees. Vide beneuolentiam mulieris: nihil tale
dixit, quale post hæc Rachel inquit ad Iacob: Da mi-

IN CAP. GENESIOS XVI.

hi filios, quod si minus, morior ego. Sed quid dicit? Ecce conclusit me Dominus, ut ne pariam. Et quia, inquit, sterilem me fecit nature conditor, & priuauit me filiorum procreatione, ut ne propter meam sterilitatem, quum in profundā veneris senectū, postea maneat absque liberis, ingredi ad ancillam meam, ut ex ea filios procrees. Multiplex & indicibilis mulieris probitas. Quæ enim vnquam mulier hoc elegit facere, vel viro consulere, vel ancillæ coniugali thoro cedere? Vidisti quomodo ab omni affectione fuerint alieni? Vnus erat ei scopus, ne absque pueris hinc decederent, & spectabant quo modo & præsentem consolationem possiderent, & indissolubile patris vinculum seruant. Obserua igitur hic Patriarchæ insignem continentiam, admirabilemque mansuetudinem. Neq enim grauius tulit de vxore propter ancillam, ut nonnulli: neque amor eius erga mulierem imminutus factus est. Scitis enim multos hanc potissimum ob causam mulieres despiciere. Admodū stolidè & imprudenter agūt, qui vxoribus ascribunt sterilitatem vel fecunditatem, quasi nescientes qd a nature conditore fiat vntuerſa: et qd neq coitus, neq aliud quiddā ad procreandos pueros sufficere potest nisi coope retur manus superna, quæ naturā ad procreandū excitet. Quæ sanè iustus ille sciens, vxori non imputabat quod carebant filiis: sed congruum honorem semper ei tribuebat. Atq; hanc ob causam, ipsa gratitudinis studiosa, volēsq; declarare quanto amore erga virū afficiatur: nō qd sui ipsius erat, spectabat, sed quomodo illi consolationē quādam sterilitatis excogitaret, quasi suis manibus acceptam puellam Ægyptiam, in lectum induxit. Vnde & verbis ipsis ostendit, qua de causa faciat, & quis eius sit scopus.

Nā quia ego, inquit, inutilis vira sum, & ad generandum non idonea. Conclusit enim me Dominus, ut ne pariam. Vide prudentem animam, quomodo nihil asperum loquitur, sterilitatem nō deplorat: sed solum hoc nobis declarare vult, quod naturæ domi-

no &

HOMILIA TRIGESIMAOCTAVA. 236

no & opifici hoc ascribēs, fortiter & leniter ferat, malens quod Deo placebat, quā quod concupiscebat: & hoc vnum spectans, ut virum soleatur. Quoniam, inquit, Dominus me conclusit, ut ne parerem. Quanta huius verbi emphasis est, quā ineffabilem ostendit Dei potentiam & providentiam: quasi diceret, Sicut nos aperimus & claudimus domos: ita & Dominus in natura operatur, & suo præcepto claudit, & iterum quādo vult aperit, & iubet naturam quod suum est operari. Quoniam igitur conclusit me Dominus, ut ne parerem, ingredi ad ancillam meam, ut ex ea prolem procrees. Scio quod ego sum causa quare non habeas pueros, propterea nolo te priuare eo solatio. Fortassis suspicabatur & Sara sterilitatem illam non a se sola esse, sed etiā ex Patriarcha: ideo volens re ipsa illum certis coniecturis docere, ancillæ cedit, & illam in lectum illius ducit, ut discat se solā in causa esse, sibi soli ascribendam sterilitatem.

Obediuit autem Abram voci Saræ. Magna iusti virtus: id quod dixi, hoc & nunc dico: quia neque prior hoc consuluit, quanuis in extrema senectute esset, & nunc a Sara admonitus, promptè obediuit: docens quod non concupiscentiam vel affectiones sequendo, congregi illi voluerit, sed ut seminis relinqueret successorem. Et ut accepit Sara vxor Abregem Ægyptiam, ancillam suam, postquā decem annos cohabitasset viro suo in Chanaan, dedit eam Abregi viro suo in vxorem. Attende obsecro scripturæ diligentiam: ut enim discamus, quod non mox post hæc verba quæ ad eum fecit Sara, in opus profilerit: ideo dicit: Et accepit Sara vxor Abregem Ægyptiam ancillam suam: quasi monstrans nobis quod vxorem consolaturus, & obedire ei volens, hanc rem fecerit. Nam ut euidenter scias Patriarchæ continentiam & eximiam temperantiam, dicit: Postquam decem annis cohabitasset viro suo in terra Chanaan. Non absq; causa rēpus assignauit, sed ut scire possimus quot annis iustus fortiter in-

HH 4

fecund

IN CAP. GENESEOS XVI.

fœcunditatem tulerit, & affectionibus superior, magnam declarauerit continentiam, neque hoc solum, sed vt & aliud quiddam inde discamus. Propter hoc enim adiecit, Postquam decem annis cohabitasset viro suo in terra Chanaan: vt significaret quod non omne tempus cohabitationis nobis declararit, sed solum quod in Chananea consumptum. Quare, & ob quam causam hoc? Quia statim vt venit in Chananeam misericors Dominus, dicens: Semini tuo dabo terram hanc: & post hæc quoque semel atque iterum promissiones ei fecit, vt scias dilecte, quod quanto tempore Dominus distulit, & promissa non impleuit, Patriarcha non fuit animo turbatus, sed prætulit suæ sententiæ diuina dicta. Propterea dicit, postquam decem annos cohabitasset viro suo in terra Chanaan. Vidisti masculum animi? vidisti philosophiæ huius exercitationem, quomodo Dominus vt eam magis declararet, cessat, ac differt? Nam quia plurimæ ei curæ sunt famuli sui, non ita simpliciter in eos conferre beneficia, sed simul etiam claros facere, fidemque ipsorum omnibus manifestare vult. Si enim statim vt promissit se daturum semini eius terram hanc, aperuisset Saræ vuluam, & successores dedisset pueros, neque tam magnum monstasset miraculum, neque tam clara apud omnes fuisset virtus iusti. Virtus enim Dei & tunc manifesta quidem fuisset. Nam emortuam naturæ officinam, & inutilem ad procreandos filios factam, suo præcepto iterum viuificasset: non ita suarum laudum corona redimitus fuisset Propheta, promissionem accipiens, vt nunc cum tanto tempore sua probata est virtus, & quotidie facta est clarior. Et vt scias quod Deus non solum benefacere vult, & dona sua dare, sed solitus sit sua beneficia accepturos facere clariores: vide quomodo hoc & in Chananea faciat, et idcirco cessat et differt, vt non solum petitionem illius exaudiat, sed & vt illam ipsam in toto orbe nobilē faciat. Quandoquidem quum supplicaret ac diceret: Miserere mei Domine, quia

Mat. 5. c

HOMILIA TRIGESIMA OCTAUA.

237

quia filia mea malè à demonio torquetur: neque respondens dignatur eam misericors & clementissimus Dominus, alioqui preces nostras semper præueniens. Et discipuli quidem nescientes quid futurum, & quod curam ageret mulieris, nolletque thesaurum latere: ac ideo non responderet, quasi compatiētes accesserunt, inquit, & obsecrabant eum: dicentes, Dimitte eam, quia clamat post nos: quasi monstraret se iam non ferre illius molestiam. Dimitte enim eam, inquit, non quia tam erumnosa est, nō quia preces eius rationabiles, sed quia clamat post nos. Quid igitur Dominus? Volens & paulatim illius thesaurum detegere, & docere quantum apostoli à sua misericordia abessent, responsum dat, quod & mulieris occurrere mentem, nisi tãto successa desiderio alacritateque viguisset, & apostolos ab interpellatione detertere potuisset. Nō sum missus, inquit, nisi ad oues domus Israël, quæ perierunt. Et hoc quidem dictū illos abiecit ne pro muliere intercederent: sed illam seigniorum rem non fecit, imò fecit vt magis virgeret. Ita enim se habet anima dolens, & seruati affectione accedens, nihil attendit quod dicitur, sed vnum solum spectat quomodo ea quæ sibi curæ sunt assequatur: id quod & ista fecit. Auditis enim his, iterum, inquit, adorauit eum, dicens: Miserere mei. Sciebat Domini misericordiam, & proinde magna sedulitate utebatur. Sed vide sapientem illum & solertem, quomodo neque sic annuat, sed asperius & vehementius illā concutiens, responsum det. Sciebat enim fortitudinē mulieris, & volebat non solum ne sui obliuiscerentur benesicii, sed & vt discipuli discerent ex facto dilationis causam, quam alios omnes docerent, quanta sit longanimitatis potentia, & mulieris virtus. Nam dicit: Non est bonum sumere panem filiorum, & obliuiscere canib⁹. Hic obsecro animaduerte, quæ fuerit mulieris inconstantia, quanta alacritate successa, quanta in Deum fide alata fuerit, cum interim viscera ipsa vt ita dicam, præ dolore dissecarentur, & multum fla-

HH 5

lia

IN CAP. GENESIOS XVI.

hæ compateretur: non auersatur, nec retrò cedit ob
verbi contumeliam: sed audito canis nomine, bonè
consult, & fatetur se catellum, vt à canum liberetur
brutitate, & in filiorum allegatur ordinè. Audi quid
ad hæc mulier dixerit, vt discas quantum differente
Deo lucrum concedatur. Non solum enim non aber-
cuit mulierem dictorum asperitas, sed in maiorem
alacritatem excitauit, nempe postquam audiuit hæc
verba, inquit: Etiam Domine, nam & catelli edunt
de micis, quæ cadunt à mensa dominorum suorum.
Vidisti quare hucusque distulerit: vt per verba mu-
heris, fidem illius eximè discamus. Vide enim quoe-
modo statim eam laudauit, & prædicaui Dominus,
dicens: O mulier, magna est fides tua. Quam prin-
cipio neque responso dignabatur, cum admiratione &
laudibus dimittit. Magna, inquit, est fides tua. Erat
enim reuera supra naturam magna, quòd cum videret
semel atque iterum & sæpius auersantem preces,
non segnior fuerit facta, neq; retrocesserit: sed perse-
uerantia sedula prouocauerit Dominum, ita vt voci
compos fieret. Fiat enim tibi, inquit, sicut vis. Vidisti
quomodo qui prius illam neq; responso dignatus
fuerat, nunc largitionibus certat. Non enim simplici-
ter annuit precibus illius, sed prædicaui & celebra-
uit illam. Nam dicendo: O mulier, monstraui quoe-
modo fidem eius obstupescat: dicendo autem: Magna
est fides tua: diuicias quoq; mulieris ostendit. Deinde
inquit, Fiat tibi sicut vis. Quantum vis, quantum
animo concipis, tantum præbeo. Tanta enim tua per-
seuerantia dignam te declarauit tua petitione. Vidisti
mulieris constantiam: vidisti diuinæ dilationis
causam. Redeamus autem, si placet, ad propositam
historiam, & discamus quòd propter nihil aliud prom-
issiones Patriarchæ factas, tot annis implere distu-
lit, quàm vt multa cum gloria eas illi concederet, om-
nibusq; monstraret iusti fidem: & idcirco dicit:

Postquam decem annos cohabitasset viro suo in
terra Chanaan,] vt discat quantum præterierat te-
poris

HOMILIA TRIGESIMAOCTAUA. 213

poris à quo promissiones acceperat. Statim enim vt
venit in Chanaan, audiuit: Semini tuo dabo terram
hanc: & tanto interuallo temporis absque pueris
manserat, minusq; apta generationi Sara fiebat. Et
dedit, inquit, Agar Abrahæ viro suo in uxorem. Vide
quantum etiam olim virtutis studium apud veteres
exercebatur, quomodo & viri temperati erant, & ma-
gnâ continentie habebant rationem, & mulieres ze-
lotypie carebant virio. Dedit enim opera dicit scri-
ptura: Et vt tulit Sara Agarem ancillam. Et iterum:
Dedit eam in uxore: vt discas quomodo absq; affectio-
ne negotiū egerit, & quantum apud eos virtutis stu-
diū. Et ingressus est, inquit, ad Agar, & concepit.]
Vide quomodo discit Sara q; non iustus in causa sue-
rit quare caruerint filijs, sed sua potius sterilitas: sta-
tim enim congressum eū ancilla subsequuta est cōces-
sio. Cæterum vide & ancillæ ingratitudinē, & mu-
lieris sexus infirmitatē, vt discas etiam hoc loco Pa-
triarchæ miram lenitatē. Et vidit, inquit, q; vterū
gereret, & contempta est domina corā ea. Ille enim
sermō seruorū mos est, vt cum parum prosperitatis
eis aspirauerit, nequeant intra suos limites manere:
sed statim sui ordinis obliuiscantur & in ingratitudi-
nem propensi sint: id quod & huic ancillæ accidit.
Nam vt vidit vteri sarcinam, neq; dominæ admirabi-
lem honestatē, neq; suæ conditionis vilitatem cogi-
tauit: sed inflata et superbiens contempsit dominā,
quæ illam tam commendatam habebat, vt & in viri
thalamum admitteret. Quid igitur Saræ? Dixit, in-
quit, ad Abraham: Iniuria à te afflictor. Ecce dedi ancillā
meam in sinum tuum, quæ quia vidit quod vterum
gerit, contemptui coram ea habita sum, iudicat Deus
inter me & te. Hic quæso animaduerte incredibi-
lem longanimitatem & reuerentiam iusti, quam er-
ga Saram declarauit, veniam ab ea petens tam absur-
dæ causæ. Quæ enim manibus ancillam viro tradide-
rat, & dixerat: Ingredere ad ancillam meam: quæ
semetipsa & sua sponte ad congressum hortata fuit,
ista

IN CAP. GENESIOS XVI.

ista nunc mutato animo, inquit, Injuria à te afflictor. Mulier, nunquid ipse ad ancillæ congressum festinauit? Nunquid intemperantia impellente, ad rem habendam cum ancilla acceleravit? A te persuasus & tuo mandato obtemperans, hoc tandem fecit. Quare injuria maritus affecit? Ecce dedi ancillā meā in sinu tuum: Quare injustitiam impropere? Etiam, inquit, nam quanuis ego dederim, sed videns eius temeritatem, debebas cohibere mentem tam petulantem. Nam ut vidit se vterum gerere, contempsit me. Iudicet Deus inter te & me. Verè hæc mulieris verba sunt, & infirmi illius sexus: quasi enim hæc inquit ad eum: Ego quidem volebam tuum moerorem solari, quem habes ex prolis inopia. Tam officiosam es mihi re me gessi, ut & ancillam meam meis manibus traherem, & ad congressum inhortarentur autem videns hanc inde fieri temerariam propter vteri sarcinam et magno fastu inflari, debebas reprimere & vlcisci eius in me injurias: quasi omnium priorum oblitus, me despicias etiam tu, me quæ tibi tot annis cohabitavi, & ab Ægyptia ancilla mea contemnor. Iudicet Deus inter te & me. Dolentis animæ verba. Et nisi tantis virtutibus præditus fuisset Patriarcha, & in tanta reuerentia Saram habuisset, ægrè tulisset, hæc verba, & ex dictorum asperitate dolorem concepisset. Verum eximius ille ad sexus fragilitatem spectans, omnem dedit ei potestatem. Iudicet Deus inter me et te. Cogita quantam rem egerim, ut te consolarer, volens te vel in senectute patrem fieri, & ancillam meā in locum meum adduxi: tu autem videns illam tam ingrātā, non vltus es, non rependisti mihi vices benevolentie quam in te declaravi. Iudicet deus inter me & te. Ille, inquit, qui abscondita omnium cordiū novit, ipse erit iudex inter nos. Et quomodo ego quidē victis omnibus affectionibus, tuam consolationem meæ prætuli, & in lectum meum ancillam meam adduxi. Ipse autem nihil horum quæ à me facta sunt, in mentem accipiens, permittis illi ut contra meam aurgat

NOMILIA TRIGESIMA OCTAVA. 239

arguat lenitatem nec audaciam reprimis, nec ingrātā tam castigas. Quid igitur adamas ille, fortis ille athleta, qui vndequaq; coronas sibi plectebat, monstrans etiam in hoc suam virtutem, vide quid dicat ei.

Dixit autem Abram ad Saram: Ecce ancilla tua in manibus tuis, vtere ea ut tibi libitum fuerit. Ingens iusto virtutis studium, mira æquanimitatis excellentia. Non solum enim non ægrè tulit ea quæ Sara dixerat, sed & oppidò mansuetè respondit & inquit: Suspicas me autorem esse contumeliarum quibus affecta es, & putas me oblectari in his quæ ancilla aduersum te ausa fuit, quoniam semel communiſcauit mihi in lecto: discce quod & primū, nisi hoc suscepissem ut tibi gratificarer, nunquam admissem ancillam in lectum meum: veruntamen ut re ipsa certior fias, ecce in manibus tuis est, vtere ea ut tibi placuerit. Num quis potestatem tuam minuit. Num dominium tuum à te ablatum est? Nam licet cum ea congressus fuero, salua tamen adhuc est potestas tua, ipsa sub manibus tuis, pumi, castiga, increpa ut vis, et tibi placuerit, sic facito cum ea, tatum ne succenseas, tantum ne mihi imputes quæ illa temerè egit. Neque enim meis affectionibus incitatus rem cū ea habui, ut illi ita afficiar quò cōtra æquitatem ei patrociner. Scio quem tibi debeam honorem. Non ignoro familiarium ingratitude. Nulla mihi eius rei cura vel ratio. Vnum tantum est cui studeo, ut tu moerore carereas & turbatione, ac in omni sis honore. Hoc est verum contubernium. Ita vir quando non magna diligentia ad mulieris spectat verba, sed imbecillitati sexus veniæ non nihil concedit, hoc vnum satagat, ut è medio tollatur tristitia, & pax atq; concordia constringantur æctius. Audiant viri & imitentur iusti lenitatem, & tantum honorem ac reuerentiā mulieribus tribuant, ut & imbecilli vasculo parcant, & concordie vinculum crescat. Illæ enim veræ sunt diuitiæ, illæ maximæ sunt facultates, si vir cum muliere non discordet, sed coniuncti sunt ut corpus vnu.

Erunt

IN CAP. GENESIOS XVI.

Erunt enim, inquit, duo in carnem vnam: tales & si in paupertate sint, etsi in vilitate, omnium sunt beatissimi, veram percipiunt voluptatē, & in continua consistunt tranquillitate. Sicut cōtra, qui hac non fruuntur, sed zelotypia laborant, & bonum pacis amittunt, etiam si magnis affluent diuitiis, etiam si sumptuosas habeant mensas, etiam si clari fuerint ac nobiles, miserrimi omnium sunt: turbas & fluctus sibi quotidie excogitant, & vicissim suspicantur, nullam quietudinem habere possunt, interno bello omnia cōsumente, multamq; eis amaritudinem inuehēte. Verum hic nihil tale, sed Patriarcha indignationem matris filias sua placavit lenitate, & data ei contra ancillā potestate, domū pace repleuit. Et affixit eā, inquit, Sara, & aufugit a facie eius. Postq; puniuit eam, ob temeritatem domina, fugam inuit ancilla. Qualis scilicet seruorū mos est, quando non permittitur eis more suo vti, & impediuntur eorum conatus, statim de minorum ruptis frenis, fugam capeunt. Ceterū vnde & hoc, quomodo ancillæ superna providentia nō deest, quō iustus in maiori sit honore. Nam quia iusti semen intra se gerebat, ideo & angeli aspectum videre meruit. Inuenit enim eam, inquit, angelus domini prope fontem aquæ in solitudine in via Sur. Ceterū sidera misericordiam domini, quomodo nullum despicit, etiam si seruus sit vel ancilla, suam erga eū declarat providentiam. Non ad dignitatem videt eminentiam, sed ad animæ affectionem. Hic autem non propter ancillæ dignitatem assistit, sed ob honorem iusti. Nam, sicut dixi, digna erat quæ nō negligeretur, ob dignitatem seminis iusti, quod in ea conceptum.

Et ut inuenit eam angelus, dixit ei: Agar ancilla Sara, vnde venis, & quō vadis? Vide quomodo & angeli dicta, eam in memoriā suæ dignitatis inducunt. Nam ut attentiorē reddat, statim appellationem nominis eius in medium affert, & dicit: Agar. Solemnius diligentius auscultare, quādo nostris nominibus vocamur. Deinde dicit, ancilla Saræ: quo recordari eam facit

MONILIA TRICESIMO OCTAVA. 240

facit dominæ suæ, ut sciat qd licet particeps fuerit herilis lecti, attamen dominā agnoscere debet Sarām. Et vide angelum interrogantē, ut eam ad respondendum necessitatem cogeret. Vnde, inquit, nunc in solitudine hanc aduenisti, & quō contendis? Atq; ob hoc in hac solitudine cōparet angelus, ut ne putet aliquē ex vulgaribus præterire. Solitudo enim erat, & nullus alius aderat: & ideo ut sciat non esse vulgarem aliquem, qui sibi colloquitur, eapropter ut in eremo apparuit, rogauit ex ea. Et inquit illa: A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Vides quomodo nō negat dominā, sed confitetur verē omnia? Nō est, inquit, homo, ut possim decipere. Primū dixit nomen meum, & dominæ meæ meminuit, congruū est ut & ego vera dicā. A facie, inquit, Saræ dominæ meæ ego fugio. Vide quomodo citra odiū meminuit dominā. Nō dixit, malē me affixit: non dixit, grauia mihi fecit, non possum ferre molestiā eius, & ideo fugam inui: nihil asperum loquuta est, sed solum seipsam ut fugitiuam accusauit. Vidisti eius gratitudinē? Vide quid iterū angelus ei dixit. Dixit autē ei angelus dñi, inquit: Reuertere ad dominā tuā, & humiliare sub manibus eius. Ad hoc quidē qd dicit: A facie dominæ meæ fugio, inquit: Reuertere & ne sis ingrata erga dominā tuam, quæ de te tam bene merita est. Deinde quia ex fastu et superbiā mētis dominā suā in irā excitauerat, inquit: Et humiliare sub manibus eius, subiecta esto ei: hoc enim tibi proderit. Agnosce seruitutē, ne ignores dominiū, nihil sublime sapito, ne plus de te quā oportet senti. Humiliare sub manu eius, magnā præte ser obedientiā. Satis eius animā demulserāt angeli dicta, satis eius spiritū cōpessierant, satis frenauerant eius furorē, multam in cogitationibus serenitatē fecerant. Ceterū ne putaret temerē & absq; causā id curare eam impēsū, sed discat qd propter semen iusti tam beneuolentiam assequuta sit: vide quomodo eā consolatur & mentem eius erigit, & consolationem dat, quæ abundē sufficiat, quum ita subiungit:

Et dñs

IN CAP. GENESEOS XVI.

Et dixit ei angelus Domini: Multiplicans multi-
plicabo semen tuum, & præ multitudinem non nume-
rabitur. Et tibi, inquit, prædico tantum fore semen
tuum, quod neque numero subiaceat. Ne igitur mee-
sta sis, neque succumbas, ne turberis animo, sed præ-
te fer omnem obedientiam. Ecce enim vterum
geris, & paries filium, & vocabis nomen eius Is-
mael. Idem, inquit, & partum tibi prædico, & no-
men iam impono puero qui nascetur, ut certior ma-
gis sis, viâ repedes, & emendes quod deliquisti: quia
audiuit Dominus humilitatem tuam. Hinc discamus
quantum sit in afflictionibus lucrum, quanta calamita-
tis utilitas. Postquam enim secessit, & dolor auctus
est, multisq; circumdata est afflictionum molestiis in
solitudine, in vastitate & angustis versans, postremo
tam prosperitatem, & in parem cum domina dis-
gnitatem euecta: ideo acceleratum nacta est subsidium.
Hæc enim tibi erunt, inquit, quæ promisi, & pa-
ries filium, & semen tuum innumerabile erit, quia prece-
bavit Dominus humilitatem tuam. Ne igitur grauati-
tim feramus, si molestiis prementibus humiliemur.
Nihil enim ita nostræ naturæ conducit, ut mentem
subducere, & humiliare superbum spiritum, & infla-
tionem mentis deprimere. Tunc enim nos magis au-
dit Dominus, quando cum dolore animæ & corde
contrito ipsum inuocamus, maiorem in precibus se-
dulitatem adhibentes: quia audiuit dominus humi-
litem tuam. Postea prædicat pueri qui nasciturus erat
studium. Hic erit, inquit, agrestis homo, manu-
eius contra omnes, & manus omnium contra eum
contra faciem omnium fratrum suorum tabernacula
figet. Prædicat ei quod virilis & fortis erit, quod
bellator, quod agriculturæ vacabit. Vidisti propter
Patriarchæ honorem quanta sint & ancillæ facta &
Quicquid enim illi impensum est, ad honorem Patri-
archæ pertinet. Hæc ubi cōsuluit & felicia annuntia-
uit, recessit. Cæterum vide iterum ancillæ gratitudi-
nem. Et vocauit, inquit, nomē Domini, qui loque-
batur

HOMILIA TRIGESIMA OCTAUA.

241

batur sibi: Tu es Deus qui vidisti me, quia dixit: Co-
ram vidi eum, qui vidit me. Propter hoc vocauit pu-
teum, puteum ubi coram vidi, inter Cades & inter
Barad. Vides quomodo & hæc vult perpetuam me-
moriā insigere loco per vocabuli impositionem?
Vocauit enim locum, puteum ubi coram vidi. Vi-
disti & ancillam crescentibus afflictionibus aliquan-
to castigationibus moribus fieri, & magnam gratis
dinem declarare erga eam propter quam tanta ei col-
lata beneficia. Et peperit, inquit, Agar Abræ filiū,
& vocauit Abram nomen eius, quem peperit sibi
Agar, Ismael. Hic discimus quantum bonum sit mā-
suetudo, quantum lucti habeat, & quanti fructus ex
afflictionibus proueniant. Nam mansuetudine Pa-
triarcha placauit Saram indignabundam, & famulæ
potestatem ei dedit, domumq; pace repleuit: afflictio-
nis autem fructus in ancilla videre licet. Quia postq̃
a dño afflictā fugit, & multū erummosa fuit, dolenteq;
anima dominū inuocauit, statim supernam visitatio-
nem a sequeuta est. Ut enim discat q̃ per humiliatio-
nem & afflictionem tantam beneuolentiam inuenie-
rit, dicit angelus ei: Vterum geris, & paries filium, &
vocabis nomen eius Ismael, quoniam audiuit Domi-
nus afflictionem tuam. Itaque dilecti cum sciamus
quod si sobrii & prudentes fuerimus, tribulationes
nos magis Domino appropriare facient, & tunc pote-
rimus eius gratiam nobis conciliare, quando dolente
anima & feruidis lachrymis ipsum accedimus: ne
doleamus in afflictionibus, sed lucrum ex afflictio-
nibus facientes, omnia quæ nobis eueniunt placido
feramus animo, & discamus humani esse & mansue-
ti erga omnes quidem, maxime autem mulierum no-
strarum curam agamus, ut siue iuste siue iniuste nos
arguant, ne ita ad vsum & accuratè excutiamus cau-
sas: sed vnus rei nobis cura sit, ut tristitiæ causa e-
medio tollatur, crescatq; ac roboretur pax domesti-
ca: ut & illa erga virum suum habeat conuersionem,
& vir ab externis ac forensibus negotiis & turbatio-
nibus

IN CAP. GENESIOS XVII.

nibus ad eam quasi ad portum confugiat. & omnique
nam inueniat consolationem. In adiutorium enim da
ta est, ut contentus eius consolatione, quæ occurrunt
aggredi queat alacrius. Nam si fuerit ornata virtuti
bus & mansueta, non solum viro suo præbebit conso
lationem, sed & aliis omnibus multum sit utilis: om
nia illi leuia & facilia reddit, & percipere non sine il
las externas malitias, neque difficultates quæ quotidie
domi nascuntur: sed quasi gubernator optimus omne
eius tempestatem in serenitatem sua sapientia con
uertit, intelligentiaque sua magnam confert consolationem.
Enimvero qui sic coniuncti fuerint, à nulla rerum
difficultate male habebunt. Quando enim con
cordia & pax & vinculum dilectionis cum muliere
& viro fuerit, omnia simul affluunt bona, & multis
insidiis expositi sunt, magno & inexpugnabili quo
dam muro circumdati, sua iuxta Dei præceptum con
cordia. Hoc ferro fortiores eos reddet, hoc omnibus
diuitiis & abundantia magis locupletabit, hoc super
nam gloriam eis conferet, hoc & Dei beneuolentia
eis ubertim conciliabit. Proinde oro, ne quid illo
preferendum existimemus: sed omnia faciamus &
agamus, ita ut tranquillitas & pax sit cohabitanti
bus. Tunc enim & filii qui nascuntur, virtutem se
quentur, quos imitabuntur & serui, & vnde quaque
domus virtute florebit, eritque multiplex rerum pro
speritas. Quando enim diuina præferimus, facile alia
omnia prospere nobis succedent, & nihil difficile pu
tabimus, suppeditante nobis omnia largiter diuina
gratia. Ut igitur etiam ipsi absque tristitia, & tem
poris istius vitam transigamus, & maiorem Domini
beneuolentiam nobis, conciliemus, concordiam &
pacem in domum nostram introducere conemur: am
plexantesque virtutem, cura nobis sit ut honeste enu
triantur pueri, curæ nobis sint mores famulorum: ut
pro omnibus, largis acceptis remunerationibus, me
reamur & promissa bona, gratia & misericordia Do
mini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto

HOMILIA TRIGESIMANONA. 242
eto, sit gloria, imperium & honor, nunc & semper, et
in secula seculorum, Amen.

HOMILIA TRIGESIMANONA.

Satis vidistis dilecti, quomodo nihil otiosè in di
uina scriptura positum & Scitis quantum utilita
tis heri percepiimus, cum de Agar ancilla fugitiua dis
sereremus & Didicimus enim magnam Patriarchæ leni
tatem, eximiam continentiam, reuerentiam, qua Sa
ram complexus est, & quomodo concordiam bonis
omnibus preferendam duxerit. Vidistis dei ineffa
bilem misericordiam, quomodo in honore iusti non
solum reduxit Agar, quæ in solitudine errabat, & ob
timorem dominæ aufugerat, sed & ei Ismaëlem pro
lem dedit, inde iusto magnum solatium excogitans,
tantæque patientiæ mercedes ei tribuens. Et postquā
natus est Ismaël, vult nos docere scriptura tempus &
numerus annorum Patriarchæ. Vnde assignauit, di
cens: Quando natus est Ismaël, annorum octogin
ta sex erat Abram. Videamus autem & hoc loco,
id quod & ex sequentibus discemus, eminentiam ius
ti & ineffabilem atque eximiam misericordiam do
mini. Sciemus autem vtraque euidenter, si iterum
tempora vitæ iusti addiscere poterimus: quomo
do bonus Deus quæ ad se attinent omni tempore di
pensat, probans suum famulum, & pietatem eius men
tem detegens. Ipse enim clare præcisebat famuli sui
gratitudinē, & animæ eius pulchritudinem sciebat,
margaritamque euidenter agnoscebat. Sed quia voluit
omnibus tunc presentibus eum manifestare, ut & po
sterioribus seculis ad imitationem ac zelum, eos qui
emulari volunt, prouocaret: idcirco paulatim mentē
iusti tam opulentam nobis detegit, ut discamus & nos
diuinis promissionibus non diffidere, neque dilationē gra
uatim ferre: sed maiorem spem in inuisibilibus quæ visi
bilibus ponere, quæ dominus omnium promiserit: et
sciamus, quod non sit possibile ut unquam excidant promissa
Dei: sed & si longo tempore eueniant aliqua diuina

IN CAP. GENESIOS XVII.

promissis diuersa, ne propterea mēs turbetur, sed cō-
gnoscamus eius qui promissit inuictam virtutem &
sapientiam: & quodcumq; voluerit, opere quæ pro-
bantur complere poterit, omnia ei cedent & obtine-
perabunt. Nam quia dominus est naturæ & opifex,
potens etiā est dare ea quæ supra naturā sunt. Ne igitur
ad propriam imbecillitatē respicientes, curiosius
quæ à Deo sunt inquiramus, neque ad naturæ ordi-
nem intendentes, mente claudicemus: sed sicut gra-
ti famuli immensam Domini nostri potentiam non
ignorantes, credamus eius promissionibus: & huma-
nis viribus superiores facti, promissa assequamur
omnino: & cum eius fruimur beneuolentia, pro nos-
stro virili Deum quoq; veneremur. Maximus enim
hic est noster honos, quem offerre possumus, vt vir-
tute sua fidamus, etiam si præ oculis videamus diuer-
sa. Et quid admiraris apud deum, honorem maximū
esse, quum apud nos maximum honorem sibi impen-
sum putent homines, quando aliquid vile & modicu-
cum promittunt, nosq; de promissis non fluctuamus,
sed promittentibus bene fidimus? Quod si hoc in ho-
minibus, qui tam crebrō fallere solent, vel ob infirmi-
tatem præstare nihil valent: quanto magis Dei pro-
missis credere debemus, etiam si interim multum tem-
poris interfluat? Quæ nunc non absque causa dis-
creta sunt, vt scire possimus, cum venerimus ad prin-
cipium eorum quæ hodie nobis sunt proposita, quomodo
modo misericors Deus volens apud omnes nobis
lem reddere Patriarcham, qui tot annis suam longæ-
nimitatem seruauit: & vt iustus non agereferat, nec se-
gnior fiat, nec desperet: sed bona spe vegetatus, reli-
giosum animum in omnibus præ se ferat. Scimus
autem liquidō omnem Patriarchæ virtutem, si didi-
cerimus quantum tempus interfuerit. Omnia enim
beatus Moses spiritus sancto afflatus docebit. Quid
igitur ille dicit? Quando obediuit mandato Dei, &
migrans à Charris, in Chananæam contendit, annor-
um erat septuagintaquinque. Et statim vt venit in
Chana-

HOMILIA TRIGESIMANOVA.

343

Chananæam, Dominus promissit ei & semini eius da-
turum omnem terram: & in tanto numero multipli-
caturum, vt innumerabile fiat sicut stellæ & harena.
Et post promissionem hanc multa interim acciderūt
iusto, nempe descensus in Ægyptum propter famem,
rapinam Saræ, & statim diuina consolatio. Iterū post
reditum ab Ægypto, altæ molestiæ à rege Generatorū,
& statim subsidium. Atq; hæc omnia videns iustus,
post promissionem quæ ei euenerat, non turbabatur
animo, neq; curiosius disquirebat quare accepta pro-
missione tali, in tantas talesq; tentationes quotidie
incidat, & tanto tempore maneat absque prole. No-
luit enim, vt potē pius, humanis rationibus ea quæ à
Deo fiebāt cōcredere, & amabat, magnāq; voluptate
fufcipiebat quæcumq; à Deo fuerāt arbitrata. Et post
decimum annum accepit Ismaëlem ex ancilla, & in
illo putat, qd reliquum erat promissionis adimplen-
dū. Erat enim Patriarcha quando natus est ei Ismaël
annorum octoginta sex: & iterum tredecim annis ex-
erceatur à misericorde deo in patientia donec eius pro-
missio impleatur. Nam quemadmodum vīdisti aurū
in conulatoria fornacula purgari, ita temporis acces-
sione iusti virtus clarior fit & illustrior. Quādo enim
dicit: Factus est Abram annorum nonagintanoue,
apparuit ei Deus iterum. Et quare nam tanto tempo-
re distulit vt non solum iusti patientiam & virtutē
discamus, sed & immensam suam potentiam videamus.
Cū enim nihil spei & expectationis esset in na-
tura, quæ ad procreandā prolem inutilis erat, & mō-
bra præ senectute languida & frigida essent, tunc tan-
dem iusti virtutem detexit, & suam potentiam indi-
cauit, promissionem implendo. Sed operipretium, vt
iterum audiamus ea ipsa, quæ cum illo Deus loquu-
tus est verba. Cum factus enim esset, inquit, nona-
gintanoue annorum, apparuit ei Deus & dixit ei. „
Cum autem audieris, apparuit, nihil humile suspice-
ris, neque putes oculis carnalibus videri diuinam il-
lam & incorruptibilem substantiam, sed piē omnia
intelligi.

IN CAP. GENESIOS XVII.

intellige. Apparuit, inquit, ei Deus: hoc est, visitatione sua illum dignatus est, & dignum duxit eum cuius curam ageret, vsus magna sermonis attemperacione.

” Dicit enim, inquit, ad eum: Ego sum Deus tuus,
” esto probatus coram me, & esto irreprehensibilis, &
” ponam testamentum meum inter me & inter te, &
” multiplicabo te valde. Et procidit Abram super faciem suam.] Magna iusti gratitudo, excellens item clementissimi Dei in illum misericordia. Ego sum, inquit, Deus tuus: quasi diceret, Ego sum, qui vsque in praesens res tuas variis modis dispenso. Ego sum, qui te e domo tua euacuavi, & huc duxi, qui omni tempore propugnator tuus sum, & qui te inimicis praesualere feci. Ego sum: & non dixit simpliciter, ego sum Deus: sed ego sum Deus tuus. Vide miram bonitatem, quomodo hoc etiam additamento amorem suum erga iustum declarauit. Nam qui totius mundi est Dominus, & vniuersi opifex, creator coeli & terrae, dicit: Ego sum Deus tuus. Magna grauitas dignitatis, quae iusto tribuitur. Sic & prophetis loquimur mos est. Nam sicut ipse nunc, cum est dominus communis omnium, a seruo vt peculiaris vocari voluit, & inuenimus eum post haec dicentem, Ego sum deus

Exod. 3. b Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob: ita & Prophetae dicere consueuerunt: Deus Deus meus: non concludentes eius dominium, sed amorem immanem declarantes.

Psal. 62. Non igitur mirum si homines hoc faciant, cum & ipse idem faciat. Ceterum ne miremur dilecti, sed

Eccl. 16. a audiamus Prophetam dicentem: Melior est vnus faciens voluntatem Domini, quam decem mille peccatores. Et iterum audiamus Paulum dicentem: Obam

Heb. 11. g bulauerunt in melioris, in pellibus caprinis, egentes, angustissimi, afflicti, quibus non erat dignus hic mundus. Sic Propheta quidem pronuntiat vnum bonum impiis decem millibus meliorem. Beatus vero Paulus doctor orbis, memorans bonos omnes in afflictionibus hic agentes, inquit: quibus non erat dignus hic mundus. Ita cum dixisset totum mundum

HOMILIA TRIGESIMONA.

244

mundo opposuit eos qui hic vexantur & affliguntur, vt discas quanta virtutis magnitudo. Atque ob hoc Dominus Deus inquit ad Patriarcham: Ego sum Deus tuus, sis probatus coram me, & esto irreprehensibilis. Neque enim contemniam tuae virtutis sudores, sed ponam testamentum meum inter me & inter te, & multiplicabo te valde. Non tantum faciam te in multitudine magna crescere sed valde: manifestans augmentationem plurimam. Quod supra dicebat, cum diceret arenam & stellas: id hic per aduerbium, valde, significauit. At gratus & religiosus famulus, videns tantam Dei erga se misericordiam & obsequium atque curam, obstupefactus, animoq; versans et naturam suam, & bonitatem immensamq; misericordiam Dei. Cecidit, inquit, in faciem suam. Qua figura suam indicauit gratitudinem. Non solum enim tunc non fuit factus arrogantior, neque superbiebat propter fauorem Dei quem experiebatur, sed & multo magis humililabatur. Et cecidit, inquit, in faciem. Ita enim gratiae animae: quanto maiori fruuntur fidutia, tanto maiorem Deo reuerentiam exhibent. Cecidit, inquit, in faciem suam. Et quia post tantam fidutiam iustus seipsum & naturae suae imbecillitatem videns, neque oculis aurare ausus fuit: sed deorsum videns, suam declarauit reuerentiam: vide iterum boni Dei ineffabilem libertatem.

Loquutus est, inquit, enim Deus dicens: Ecce ego & testamentum meum tecum, & eris pater multitudinis gentium, & non vocabitur vltra nomen tuum Abram, sed eris nomen tuum Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te, faciamq; te crescere valde valde: & ponam te in gentem, & reges ex te egredientur.] Considera dilecte, quomodo praedicat & nunc manifeste omnia, & vt maioribus eum argumentis centum reddat, & literam addit nomini eius, & inquit: Eris pater multitudinis gentium. Non vocabitur enim nomen tuum Abram, sed Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.

Abram.

II 4

Nam

Nam sicut prius nomen eius transitum indicabat, ita et Hebræorum linguam: & hoc sciunt qui lingue illius sunt periti: quia parentes eius nomen hoc indiderant, eo quod a patria sua in Chananæam transiturus erat, iam fortasse dixerit quispiam: quum parentes eius infideles fuerint, unde illa scientia, ut quod multo tempore postea futurum, nomine complecteretur? Sed est etiam hoc omnipotentis sapientiæ Dei argumentum, quæ sæpenumero per infideles eiusmodi res dispensat: & multa similia inuenimus etiam in aliis facta. Statim enim occurrit nobis & Noë vocabulum: neque enim absque causa & inuani etiam huic nomen indiderunt parentes, sed præsignarunt subsequuturum diluuium. Enimvero & pater huius non ideo nomen puero indidit, quod ipse iustus esset, audi scripturam dicentem: Noë solus inuentus est iustus, perfectus in generatione ista. Neque obtruncasset scriptura, neque dixisset, Noë solus iustus erat, si & Lamech pater eius virtutem iusti fuisset imitatus. Impositurus itaque puero nomen, inquit: Et vocabitur nomen eius Noë, hic faciet nos quiescere ab operibus nostris, & a molestis manuum nostrarum, & a terra quam maledixit dominus Deus. Unde illi esset præscientia eorum, quæ post tot secula erant euentura: dicit enim: Vocabitur Noë, hic nos quiescere faciet. Nomen autem Noë, lingua Hebræorum, quies dicitur. Itaque quia ingruente diluuii hic solus mundum seruaturus, & posterioris seculi futurus auctor erat: ideo, inquit, hic faciet nos requiescere: requies diluuium vocans. Nam omnem terram fatigatam, & valde deteriorē factā inhabitantium malitia, superueniens diluuii aquarū inundantia, quæ finem malitiæ malorum istorū hominum faciebat, & terram repurgauit, quā fecerat immundam inhabitantium malitia, & illos puniendo quiescere fecit. Vidisti quomodo & incredulos multa sæpe præsignari facit: eodem modo & Patriarchæ nomen parentes indiderant, statim ab initio declarantes quod peregrinus erat futurus

& tran

& transiturus flumen in terram alienam. Inquit igitur: Quoniam nomē a parentibus tibi inditum illud præsignauit: accipe & eius elementi additionem, ut scias quod hoc tibi declarat te multarum gentium fore patrem. Et vide euidentiā verborum. Non dixit omnium gentium, sed multarum gentiū: quia erant & aliæ gentes expellendæ, ut semen iusti hereditatē acciperet: ideo dicit, Patrem multarum gentium constitui te. Dicit: Scio tuę virtutis magnitudinem, multarum gentiū doctorem te faciam, & crescere te faciam ac multiplicari valde valde, & ponā te in gentes, & reges ex te egredientur. Dilecti, ne perfunctorie transamus quę dicuntur. Nam si cogitauerimus Patriarchæ ætatem, quod ille in extrema senectute audisset, stupefiscimus iusti virtutem, & misericordis Dei eximiam potentiam: quia ex homine propemodum mortuo, & membris inualidis, qui & quotidie mortem præ oculis imaginabatur, in tantum auctum insignificauit semen, ut & in multas gētes fiat, & ex eo reges egrediantur. Vidisti quomodo crescāt promissiones? Faciam te crescere, inquit, valde valde. Duplicationem huius adverbii nō frustra adiecit, sed ut significet iusto miram multitudinem dandam. Proinde in nomine: quasi in columna quadā indelebili promissionem ei inscripsit. Iterum dicit: Statuam testamentum meum inter te, & inter semen tuum post te in generationes eorum, in testamentum sempiternum, ut sis Deus tuus. Non solū erga te hanc meā declarabo prouidentiam & curam, sed & erga semen tuum, & post tuam mortem. Vide quomodo refocillat animam iusti, promittens ei quod & seminis eius multam curam sit habiturus. Et quę virtus testamenti? ut sis Deus tuus, inquit, & seminis tui post te. Hoc enim erit tibi summa & caput honorum.

Et dabo tibi & femini tuo post te terram in qua peregrinus es, omnem terram Chanaan in possessionem sempiternam, & ero eorum Deus. Propter tuam, inquit, virtutem & posterit tui erunt mihi com

II 5 menda

mandatores, & dabo eis in possessionē æternam terram Chanaan, & ero eorum Deus. Quid est, Et ero eorum Deus: hoc est multam me eorum curam habere ostendam, & meum subsidium illis prestabo. Et dixit Deus ad Abraham: Tantum tu testamentum meum obserua, & semen tuum post te in generationibus eorum. Nihil aliud a vobis requiro, quam obedientiam & gratitudinem, & ego omnia quæcunque pollicitus sum, opere complebo. Insuper volebat eos qui ex ipso nascendi erant, facere suum peculiarem populum: & ut postea quum multitudo propagaretur, non se gentibus illis, quarum hæreditatem occupatura erat, commisceret. Et aliter: Quia iuxta prædictionem suam in Agypto seruituri erāt. Ut igitur ne gentibus se commiscerent in Agypto, circumcissionē, signi gratia, iusto præcipit, & inquit: Hoc est testamentum quod seruabis inter me & vos, & inter semen tuum post te in generationibus illorū. Circuncidetur in vobis omne masculinum. Circuncidetur carnem præputii vestri. Deinde ut doceat & illos et omnes nos quare hoc infunxit, & quod non alterius cuiuspiam gratia, quam ut esset assignatus & sibi segregatus populus, inquit: Et erit in signum testamenti inter me & vos. Et postea etiam de tempore imperat, quo cōueniat hoc fieri. Puellus enim, inquit, octidierum circumcideretur, & vernaculus, & emptitijs: et omnes in summa, ut ita dicā, qui apud vos sunt, hoc signum suscipient. Et quisquis non circumciditur in die cōstituto, perdetur: quia testamentum meum dissipauit, quia transgressus est (dicit) præceptum. Vide sapientiam domini, quomodo quum sciret prauas eorum mentes futuras, signū circumcissionis quasi frenum quoddam imposuit, ut ne gentibus commiscerentur. Nam quia sciebat eorum lasciuiam, & quod licet infinites eis infunderetur ut se ab illicito cōtineant, non parerent: Ideo dato eis perpetuo memoriali, iniecit eis circumcissionis signum, quasi vinculum quoddam: deditq; eis terminos & regulas, ultra quas

quas transire eis nō liceat, & in nullo cum gentibus se commiscerent: sed sua gente contenti essent, ut Patriarchæ semen impermixtum maneret, ut sic & promissa in eis compleri possent. Et quemadmodum vir aliquis prudens & lenis, ancillam habens petulantē mādāta illi dat ne vnquam extra vestibula prodeat, neque cum prætereuntibus conueniat: ita & misericors Dominus circumcissionis signum carni eorum iniecit, quasi pedibus vinculum quoddam: ut domestici cum habentes signum, non ultra doctrina aliorum opus habeant. Atqui ingrati insensatiq; Iudæi etiam hoc tempore circumcissionem seruare volunt, pueri lem̃q; declarant mentem. Cuius enim gratia, dic mihi, circumcidi volunt? Nam tunc quidem, ut ne impijs gentibus se commiscerent, hoc in mandatis acceperunt: nunc autem propter beneficium veritatis, quæ omnes ad lucem adduxit: quæ circumcissionis vtilitas? Nunquid ad animę libertatem confert carnis dispositio? Non audierunt manifestē Deum dicentem: Et erit in signum testamenti: quasi demonstrantem quod ob multam insipientiam tali signo indiguerint. Ita enim & in humanis rebus nonnunquam fieri solet. Quando non habemus aliquibus fidem, curamus ut ab ipsis signum pignoris loco recipiamus. Similiter & omnium Dominus, sciens mentium inconstantiam, hoc ab eis signum petere voluit: nō ut maneat signum hoc, sed ut quando signata finem accipiunt, & signi vltus auferatur. Nam licet qui signum repetunt, & pignus accipere volunt, quum negotium perfectum fuerit, tunc & signum tollunt: ita etiam hic quum signaretur populus Patriarchæ, signum hoc apud vos introduci oportebat, quoad gentes illæ, propter quas signum accepistis, esse cessaret: & quum ad veritatis lucem accelerent, vestrum est non iam propriæ ingritudinis indicium circumferre: sed liberum esse, & ad pristinam generositatem redire. Considera enim quod eximius ille Patriarcha, priusq; acciperet circumcissionis mandatū (nonaginta enim

enim & nouem annorum erat, quando hoc ei præcep-
tum est) & acceptus fuerit Deo, & multis modis à
Domino prædicatus est. Et quia propediem promissio-
nes erant implendæ, nascendusq; Isaac, & augmen-
dum genus, & Patriarchæ emigrandum ex hac vita:
nunc accipit mandatum circumcisionis, & in tali æta-
te circumciditur, vt posteris omnibus lex quædam et
regula fierent ea, quæ Patriarcha prior fecerat. Et vt
evidenter discat dilecti quòd hoc nihil ad animæ
virtutem conducatur, ex his quæ sunt videri potest.

Cur enim, inquit, octio dierum circumciditur? Tempus
autem definitum à misericorde Deo duabus de causis
opinor. Vna, vt in ætate immatura facilius circum-
cisionis in carne laborem ferre queat: alia, vt rebus
ipsis disceremus, quòd factum animæ nihil cōducatur,
sed hoc sit signi gratia. Pueri enim immaturi, cum ea
quæ sunt ignorant, neq; sensum eorum habent: quam
inde in anima sua vtilitatem accipere possunt? Illa
enim sunt verè bona opera animæ, quæ ex electione
sunt. Animæ enim bonum opus est virtutem elige-
re, & malitiā fugere. Animæ bonum opus est, vt ne
plura quàm oportet cōcupiscat, & facultates tribuat
indigentibus. Animæ bonum opus est, nō addictum
esse rebus præsentibus, sed eas quidem despiciere, fu-
turas autem continuò in animo habere. In carne ve-
rò signum accipere, quale bonum opus fuerit? Verū
ingrati illi & insensati Iudæi: quanuis iam illuxerit
veritas, adhuc in vmbra sedent: & quanuis sol iusti-
tiæ infuserit, qui lucis suæ radios vndique emisit, ad-
huc candelabri luci sunt addicti: & quanuis sit tem-
pus vt solido pascatur cibo, ipsi adhuc lacte nutriun-
tur. Neq; beatum Paulum audire volunt clamantem
& dicentem de Patriarcha: Et signum accepit circum-
cisionis, signaculum iustitiæ fidei in præputio. Vide
quemodo vtraq; nos docuit, & quòd acceperit signi
loco circumcisionem, & quòd quā præputiatus erat,
iustitiā à fide declarauerit, quippe ne impudēt Iu-
dæus dicat, Nonne circumcisio ei iustitiā conciliauit?

Idcirco

Idcirco beatus ille ad pedes Gamalielis eruditus, &
in lege apprime institutus, inquit: Ne putetis impi-
dentes Iudæi, quòd circumcisio nobis aliquid ad ius-
titiam conferat: nam quum tempore præputii fidem
præ se ferret, audiit: Credidit autem Abraham Deo,
& reputatum est ei in iustitiā. Cum igitur esset iam
iustus ob suam in Deum fidem, in signum circumcisio-
nem accepit. Et prius quidem nomini eius litera ad-
ditur, deinde autem circumcisio imperatur: quo osten-
dit Deus, quòd ob multam virtutem iustum iam pe-
culiariter possederit, & propter illum etiam eos qui
illi nascituri erant. Et quemadmodū si quis seruum
possidet, nomen eius & figuram sæpe immutat, om-
niāq; facit vt sciatur suus esse, & dominium suum in-
notescat: ita nimirum & omnium Dominus, quasi post
hac separare eos volens ab aliis hominibus, adiecta
quidem litera, declarauit quòd multorum populorū
esset pater: circumcisio autem, quòd electus eius po-
pulus futurus esset, & ab aliis gentibus sequestratū
semen ex eo nasciturum. Quòd si & illi ob cecitatem
suam adhuc seruare volunt circumcisionem, non au-
dientes iterum Paulum dicentem: Si circumcidimini,
Christus nihil vobis proderit. Nā propter hæc affuit
Dominus, vt omnia illa toleret, atq; propter hoc le-
gem impleuit, vt legis observatio finem habeat. Et
idcirco dicebat beatus Paulus: Quicumq; in lege iusti-
ficamini, lege excidistis. Verum nos credamus beato
huic, & non manufactam circumcisionem suscipia-
mus. Dicit enim, In quo circumcidamini circumcisio-
ne non manufacta, in despoliatione peccatorum car-
nis, in circumcisione Christi. Deinde docens nos dili-
gentius quid sit circumcisio, subdit: Consepulci ei in
baptismo. Sicut enim illos circumcisionis signum ab
aliis gentibus segregauit: & demonstrabat quòd pe-
culiariter ad Deum pertinerent: Simili modo etiam
apud nos, circumcisio per baptismum, euidentior
facit separationem & discretionem fidelium & infi-
delium. Dicit enim: In quo circumcidimini circumci-
sione

Act. 15.2

Gal. 3.2

Col. 2.11

Rom. 6.2

Rom. 4.11

IN CAP. GENESEOS XVII.

sione nō manu facta, in despōiationem peccatorum carnis. Nam id quod illic operatur circūcisio in despōitionem carnis, hoc hic agit baptisumus in despōitionem peccatorum. Igitur qui semel carnis peccata exuimus, & puram induti sumus vestem, maneamus dilecti in puritate, magistri simus affectionū carnis, virtutem amplexemur. Et qui sub gratia sumus, eum qui in lege, imō ante legem fuit, amulemur: vt cum vestigia eius sequendo, vitam nostrā rexerimus, mereamur in illius sinu occurrere, & sempiternis frui bonis, gratia et misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, honor, imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

ROMILIA QVADRAGESIMA.

A Ge reliquias hesternæ mensæ vobis proponamus, & finem hodie imponamus sermoni, imō benedictioni & promissioni: quem vnuerforum dominus cum Patriarcha habuit. Verum audiens reliquias mensæ, ne quid sensibile suspiceris. Neque enim quales sunt eduliorū sensibilibus, tales sunt spiritualium reliquiarū. Ita enim licet variæ sint, non tamen perem voluptatem conuicatoribus præstant: nam si in diem posterum fuerint reseruatæ, inutiles sunt omnes. Istæ verō nō solum, si in vnum & alterum diem, sed & quantous tempore relicte fuerint, eandem seruant voluptatem, diuine enim sunt & spirituales, neque vllum eis à tempore nocumentum imminet: sed quotidie nouum vigorem afferunt, & eos qui illis frui volunt, multa implēt læticia. Proinde quia talis harū reliquiarū vis est, age alacriter et vos magnā inde voluptatem auferte, & nos fideles earū efficaciam, proponamus eas vestræ charitati. Verū vt nobis sermo ille manifestior fieri videatur, operapretiū fuerit meminisse finis heri dictorū, vt sic facto cōtextu doctrinā attingamus. Heri præceptū circūcisionis adduximus in mediū, & q̄ dixit Deus Patriarchæ: Circūcidatur omne masculinū vestrum, & erit in signū testamenti inter

ROMILIA QVADRAGESIMA.

248

inter vos & me. Et puer octo dierum circūcidatur. Et qui nō circūcisus fuerit, peribit anima illa: quia testamentum meum dissipauit. Ibi sermonem finiimus in circūcisionis argumento: & ne multitudine dictorum vestrā adobrueremus mentem, nolimus vltra progredi. Neque enim hoc solū curamus vt multa dicamus anteq̄ abeat, sed nostri sermonis doctrinam vestris viribus cupimus esse adæquatam, & vt fructū quopiam inde percepto ex his quæ dicuntur, domum redeatis omnes. Age igitur ad ea quæ dicta sunt, adiungamus & relicta: & videamus post circūcisionis præceptum, quid misericors Deus Patriarchæ loquatur, & proponat. Et dixit, inquit, Deus Abraham: Sara vxor tua non vltra vocabitur nomine suo Sara, sed Sarra erit nomen eius. Quemadmodum, inquit, nomine tibi imposito significauit q̄ pater sis futurus multarum gentium: ita & vxori tue similiter appono literam, quia nunc tempus adest vt olim à me promissa impleantur. Erit enim, inquit, nomen eius Sarra. Benedicam autem eam, & dabo tibi ex ea filium, & benedicam illum, & erit in gentes, & reges gentium ex eo exibunt. Et idcirco prius litteram adieci, vt scias q̄ omnino fient quæ à te facta sunt. Ne igitur ad infirmitatē naturæ spectaueris, sed potius ad virtutis meæ magnitudinē: fidem habes ita quæ à me dicta sunt. Benedicam enim eam, et dabo tibi ex ea filiū, & benedicam illum, & erit in gentes, et reges exibunt ex eo. Excedunt humanā naturā promissa. Et simile fuit, quasi aliquis polliceretur ex lapidibus differebant, quantum ad generationem attinet. Et Patriarcha præ senectute propē actione carebat, & ad filiorum procreationem omnino inutilis erat. Et Sara ad hoc quod natura sterilis erat, laborabat et gemitis & senectutis vitio. Cæterum iustus hæc audiens, & putans olim Dei promissionē impletam in Ismaele, quando dixit, Tibi & semini tuo dabo terram hanc: nō existimabat autem, quod hoc tribueretur ei qui

IN CAP. GENESEOS XVII.

qui ē Sara nasciturus erat: sed cogitabat secum quod promissiones impletæ essent. Nunc autem audiēs do-
minum Deum dicentem: Benedicam Sarā, et dabo
tibi ex ea filium, & benedicam illum, & erit in gen-
tes: & iterum: Ex illo reges gentiū egrediētur. Com-
nesciret quid diceret: neq; enim discedere potuit tā
religiosus, ad suā respiciens ætatem, & Saræ sterilita-
tem, vsque ad illam ætatem cōciliū anceps, & obstu-
pescens promissionē Dei: Cecidit, inquit, in faciem
suā, & risit. Videns excellentem promissionē, & ma-
gnitudinem eius qui promiserat cogitans, cecidit in
faciem suam & risit. Quā voluptate perfunderetur,
& in animo cogitaret quomodo iuxta humanū mo-
rem hoc fiat aliquando, & num centenatio nascatur
filius, & num sterilis & nonagenaria repente possit
idonea fieri ad partū: & hæc cum animo cogitasset,
non audebat tale quiddā lingua effari: sed monstra-
ta sua gratitudine, orauit pro Ismaële, quasi diceret: Do-
mine satis me consolatus es, & dolorē quem ex pro-
lis inopia gerebā, dato Ismaële, in latitiā vertisti. Na-
to enim illo, neq; in mentē postea accepi vel cogita-
ui aliquando quod ē Sara sit mihi futurus filius: sed
neq; ipsa hoc expectauit, eo quod Agar mihi tradi-
dit, omnē sibi spem denegans. Satis consolationū ac-
cepimus nato filio Ismaële. Hic igitur qui ā te datus
est, viuat, oro te, & abundē satis recreati erimus, & se-
nescutem nostrā illius vita solabitur. Quid igitur ad
hec misericors Dominus? Quia satis plam iusti men-
tem tanto tēpore probauerat, & Saræ fidē: quia vide-
rat vtrunq; nihil sibi de suis promittentem viribus,
Abraham quidē propter senectutem, Sarā autem
propter sterilitatē et annos, dicit: Nunc quia omnino
vobis hoc esse videtur impossibile, idcirco & ego
tandiu distuli, vt ostendā quod longe vltra naturā sit
donum quod cōcedo, quod & vos aliiq; omnes his fa-
ctis discant quod natura sim dominus, & ad quod-
cumque libuerit ea vtar, & ipsa obedit & cedit meis
præceptis. Qui enim eam ex nihilo produxi, multo
magis

HOMILIA QVADRAGESIMA.

249

magis quā iā sit & claudicer, erigere possum. Vltigi-
tur melius cōfiderē possis, audi & expergiscere, & re-
pulsis cogitationibus mentis tuę accipito ex his quę
tibi afferuntur certū argumentū. Ecce enim Sara vxor
tua, quā putas, tum propter sterilitatē, tum propter
ætatem parere non posse, ipsa pariet tibi filium: & ve
nihil hesites, ecce tibi & nomē eius qui nascetur præ-
monstrabo. Eum enim qui nascetur vocabis Isaac.
Et ponam testamentum meum ad eum in testamen-
tum sempiternū, & semini eius post eum. Hic enim
est quem primum & ab initio tibi promisi, & in hoc
promissiones meæ implebuntur. Proinde & omnia
tibi prædico, nō solum quod nascetur, sed & quomo-
do eum vocabis, & quod ei constituam testamētum
meum. Et ad hæc quod & semini eius post eum. In-
super Dominus omnino accumulare volens benefi-
cia, & excedere amplius quā petiuerat: quoniam
mentem iusti erexerat, & per ea quę promisit ferē iu-
uenem ex senē fecerat, & eum qui mortuus erat, vt
ita dicam, verbis fecundarat, beneficiis eum largissi-
mis prosequens, inquit: Et hæc quidem, quę scilicet
promisi, opere complebo: etiam quod de Ismaële ro-
gasti, concedam tibi. Audiui enim orationem tuam.
Et ecce benedixi eum, & augebo eum, & multiplica-
bo eum valde valde. Duodecim gentes generabit,
& dabo eum in gentem magnam. Quandoquidem
enim, inquit, semen tuum est, sic augebo eum & mul-
tiplicabo valde, vt duodecim gentes ex eo proce-
dant. Ceterum testamētū meum statuam cum Isaac
quem tibi Sara pariet tempore hoc, anno sequente.
Vide, obsecro, hic dilecte, quomodo iustus in vno
temporis momento mercedes omnis temporis acce-
pit, & impletum est illud, quod Christus discipulis
suis dixit: Quisquis reliquerit vel patrem, vel matrē,
vel domum, vel fratres, propter nomē meum, & hic
centuplum accipiet, & illic vitam æternam in hæc
ditatem accipiet. Consydera enim quoniam iustus
ille prompte præcepto Domini obaudiuit, & relicta

Mat. 19. a
& Mat.
10. d

KK

domo

domo paterna, prætulit alienā natali: quomodo paulatim multam præ se ferens patientiam, in fastigium virtutis progressus, ita illustris & spectabilis factus est, ut ex eo nati astris cœli adæquentur. Fortasse si quis bene velit intueri, nō solum centuplum accepit hic iustus, sed decies millies millecupla. Quod si hic tanta consequutus est, quis sermo narrare posset, quibus post hæc fruturus sit ille? imò etiam hoc, quantum nobis possibile, sermo ostendere poterit. Quando enim audis quod omnes iusti ab illo tempore vsque hunc, et vsq; ad consummationem eius, opus orationis faciunt, ut in sinu Patriarchæ occurrat: quem alium hoc maiorem honorem commendare quis poterit? Vidisti quanta res sit patientia, quanta virtus, quantum sit esse religiosum, & magnam præ se ferre gratitudinem in beneficiis Dei? Quia enim quando oportebat sua attulit, magna gratitudine omnia ferens, tam iucunda, quam iniucunda: propterea miseris Deus caput bonorum, & id quod iustus maxime concupiscebat, largitus est. Considera enim, quomodo viginti quatuor annis probavit iusti virtutē. Quando enim exiuit à Charris, & obediuit præcepto Domini, septuagintaquinque annorum erat: nunc autem postquā hæc audiuit, nonaginta & novem annos excesserat. Hæc audientes dilecti, discamus promptam exhibere obedientiam, & nunquam in laboribus virtutum vel dormire, vel torpescere: sed sciamus, quod Dominus noster benignus est & munificus, & pro parvis laboribus magna reddit præmia: non solum in futurū immortalia bona reponens, sed & in præsentī vita, nostræ naturæ infirmitatem consolans. Quandoquidem semper aduersis temperantur prospera. Vniuersorum enim Deus nostri curam agens, non semper in aduersis nos manere relinquit, ut non opprobretur nobis nostra infirmitas, sed celeriter & ipse opitulatur, firmans nostram alacritatem, & mentem excitans. Neque semper in prosperitate nos esse relinquit, ut ne stamus negligentiores, alioquin

quin ad malū procliues. Humana enim natura quando multum prosperè ei succedit, suæ obliuiscitur nobilitatis, neque intra suos limites subsistit: Idcirco quasi clementissimus pater aliquando nobis indulget, aliquando castigat, ut variis viis nostræ animæ salutem curet. Quoniam & medicus, quando infirmum curat, neque semper fame detinet, neque semper larga mensa frui sinit, ut non voracitas febrim pariens augeat morbum, fames verò infirmiorē eum efficiat: sed coniectans apud se quantæ sint agrotantis vires, & diligenter utēns arte, omnia suā in medium affert. Similiter & misericors Deus, sciens quid cuius expediat, aliquando concedit nobis prosperitate frui, aliquando autem exercitationis gratia tentationibus nos circumdat. Nam si virtute præditi sunt qui tentationes experiuntur, clariore evadunt abundantiorē sibi supernā gratiam conciliantes: si autem, ut nos, peccatores fuerint, & magnā gratitudine tentationes ferunt, gravem deponunt peccatorum sarcinam, multaq; venia & ipsi potiuntur. Ideo, obsecro, quum sciamus, potentiam & sapientiam medicī animarum nostrarum, nunquam curiosè eius dispensationes inquiramus. Enimvero cum ea neque mens nostra comprehendere valeat, magis obstupescamus & glorificemus Deum pro omnibus quod talem habemus Dominum, qui mentis nostræ captum excedit. Et si sciremus, quomodo res dispensaret: attamen neque sic sciremus quid nobis utilis foret, ut ipse scit. Neque sic nostra nos curamus, ut ipse salutem nostram: & omnia facit & tractat, ut ad virtutem nos inducat, & à diaboli manibus eripiat. Et quum videt nihil prodesse nobis prosperitatem, tunc sicut bonus medicus qui aniamaduertit habitiores fieri os quorū curam gerit, propter crapulam, ad sanitatem per continentiam reducit. Ita & eximius animarum nostrarum medicus dimittit paulisper nos tentari, ut sentiamus quantum damni ex prosperitate acceperimus: & quando scie

IN CAP. GENESIOS XVIII.

profutura remedia, tunc celeri nobis subsidio conce-
dit, ut a tentationibus liberemur, & suæ providentiæ
curam vbertim declarat. Itaq; & si aliqui præditi vir-
tute in tentationes incidunt, ne turbentur, sed hinc
melio rem spem concipiant: quia afflictiones & tenta-
menta præmiorum eis sunt materia. Quod si in pecca-
tis fuerint, & aduersa eis eueniant, ne propterea gra-
uati ferant, scientes quia semper peccatores purissi-
cantur aduersis, modo grato animo suscipiamus ea
quæ eueniunt. Grati enim famuli est, non solum gra-
tum esse domino, quando vbertim pro sententia om-
nia succedunt: sed & ut in aduersis eandem gratitu-
dinem declarat. Sic enim Patriarcha ille gratus fuit
Deo, & tantam apud Deum obtinuit fidutiã, & do-
na accepit quæ supra humanam sunt naturam. Ope-
repretium est ut ad institutum sermonem redeamus,
& videamus iusti obedientiam: & quomodo fecit
quod a Deo imperatum est, non quærens causam, si-
cut multi insipientes faciunt, & de his quæ a Deo
sunt curiose quarunt, & dicunt: Quare hoc, & quare
illud? & quæ hinc, & quæ illinc utilitas enascitur?
sed sicut famulus diligens dominum, quæcunq; præ-
ceperit implere studens, nihil vterius percontas: &
ut discas, audi quæ sequuntur. Postquam enim Do-
minus promissionem ei fecit, & cõpleuit sermonem
suum, statim iustus quæ imperata fuerunt perfecit, et
signum hoc quod a Deo erat datum, indidit Ismaëli,
circumcisionem dico, & omnibus vernaculis & em-
ptitiis, sicut loquutus est ei Deus. Circuncisus est au-
tem & ipse. Nonaginta enim & nouem annorū erat
quando circumcidit carnem præputiis suis: Ismaël autē
erat annorū tredecim. Ne putes absq; causa scriptu-
ram proponere nobis numerum annorum. Nam ut
ex hoc discas iusti magnam obedientiam, quod quā-
tam in decrepita esset ætate, leniter tulerit dolorem
propter præceptum Dei, & propterea facit illam enu-
merationem, & non ipse solum, sed & Ismaël, & om-
nes vernaculi circumciduntur. Neq; hoc fortuitū fue-
rit.

HOMILIA QUADRAGESIMA.

351

est. Non enim idem est carnē sanam, malē habentem
secare. Nam licet medici quoq; membra infirma aliis
quando incidunt, at nō est similis dolor. Emortuum
enim membrum, ut ita dicam, firmē & vitali opera-
tione destitutum tunc incidunt. Hic autem senex &
decrepitus (centum enim annorum erat) cruciatum
suauiter tulit, simul & præceptum Dei implere vo-
lens, & filium & vernaculos omnes promptiores red-
dens, ut ne cederent, sed magna alacritate Dei præ-
ceptum implerent. Vidisti quāta res sit vir præstans
virtute, quomodo ministros omnes docet ut sua ve-
stigia sequantur? Nam id quod heri dicebā, hoc item
& nunc dico, quod propter hoc ferē ex illo die præ-
ceptum fuit a Deo, ut immatura ætate hoc ferret pue-
ri, quod absq; sensu incisionem carnis ferrent. Verum
confydera Dei misericordiã, & ineffabilem eius er-
ga nos beneficentiam. Illa enim circumcisio dolorem
habet & laborem. Et nulla alia ex circumcisioe fuit
utilitas, q̃ hæc sola, quod ex hoc signo essent cogno-
biles, & ab aliis gentibus sequestrarentur. Nostra au-
tem circumcisio, vel baptismatis, inquam, gratia, me-
dicinam habet citra dolorem, & innumera bona no-
bis affert, & spiritus sancti gratia nos implet, & nul-
lum defuitum habet tempus sicut illic: sed licet & in
prima & in media & in vltima ætate hanc nō manu-
factam circumcisionem recipere, in qua nō sustinetur
labor, sed peccatorum deponuntur onera, & remissio
inuenitur omnium peccatorum, quæ per totam vitā
gesta sunt. Quippe quū Deus vidit grauem nostram
infirmatē, & q̃ ægrotaremus incurabiliter, sum-
mam indigeremus medicina, ac indicibili misericor-
dia dispēians nostram salutem, largitus est nobis per
lauacrum regenerationis innouationem: ut deposito
homine vetere, hoc est operibus malis, & induti no-
uum, in viam virtutis eamus. Verum iterum oro, ne
deteriores simus ingratīs & insensatis, deteriores Iu-
dæis dico. Illi enim suscipientes circumcisiōis signa-
culum, bene se muniunt, & cauent ne vltā cum gen-
tibus

tribus se misceant, quātum ad cōmunionis rationem
pertinet: quantum autem ad impietatem, saepe illos
ingrati etiam excedunt. Atqui nos quum semel susci-
pimus baptismi circuncisionem, ita securē nostra cor-
rigamus. Non dixerim quōd non liceat nobis versari
inter gentes: sed licet cum illis versemur, nostram
tamen custodiamus virtutem: sic eos ad nostram tra-
hentes religionem, & propter bonorum operum ad-
ministracionem, doctrinē eis autores simus. Ea enim
de causa communis omnium Dominus permisit si-
mul versari bonos & malos, pios & impios, vt boni
lucrifaciant malos, & qui in malitia adhuc sunt de-
tenti, manuducantur ad pietatem. Nihil enim adeo
gratum est Deo vt salus animarū. Proinde, obsecro,
ne simus negligentes, neque nobis, neque aliis. Quan-
tum ad nos attinet, ita instituiamus vitam, vt visum
est & probatur Deo: quantum autem ad proximum,
sic luceamus virtutibus, vt etiā silentibus nobis, om-
nes quotquot nos vident, satis doceantur. Nam sicut
si virtute praediti sumus, maxima & ipsi lucramur,
& infidelibus vsui sumus: ita si negligētes fuerimus,
& ipsi magnam feremus poenam: & aliis argumen-
tum scandali sumus. Et sicut virtutem amplexati, du-
plicem mercedem a Deo accipiunt, tum quōd ipsi
virtutē exercuerint, tum quōd alios ad virtutis com-
munionem traxerint: ita et in peccatis, non solum pu-
nimur quōd ipsi peccauimus, sed & quōd aliis scan-
dalo fuimus. Verum absit vt aliquis eorum qui hic
sunt talis fiat, sed omnes nos ad aedificandum eos qui
nos vident, vitam instituiamus, vt possimus magna
fiducia stare apud tribunal Christi, & ineffabilia illa
bona consequi. Quae nobis omnibus concedantur,
gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi,
cum quo patri & sancto spiritui sit gloria, honor &
imperium, nunc & semper, & in secula seculorū
semper, Amen.

Grauos

Grauos hodie, & moror in enarrando sermone.
Nam cum mente repeto, quōd nobis quotidie
insonantibus, admonentibus, et spirituale hoc vobis
conuiuium apponentibus, multi ex his ipsis qui as-
sunt, & spiritualis huius doctrinae, & horrendae atq;
terribilis mensae participes, totos dies in spectandis
ludis equestribus perdunt, esse perinde atq; non do-
ceremus, tam nihil proficimus: & quasi consuetudini
cuiuspiam seruiētes, si tantum annuat eis diabolus, sua
sponte accelerant ad impia illa spectacula, & seipso
voluntarii maligni daemōnis illaqueant retibus. Et
neq; nostra admonitio, neq; periculum ipsum, neque
inutilis ipsa conuersatio, docere eos possunt. Qua era-
go post hac promptitudine docebo viros, quibus
non est animus vt ex his quae dicuntur proficiant? Et
ne mireris. Siquidem & agricola, quum post multos
labores & erumnas sterilem videt agrum, neque di-
gna laboribus mercede respondentem, non pari ala-
critate illum seminat & colit. Et medicus quoq; vi-
dens infirmum suis mandatis nō obtemperare, se va-
cantem quotidie his quae morbum incrudescere fa-
ciunt, saepe numero in sua illum egritudine relinquit.
vt experientia ipsa vtatur magistra. Similiter & qui
disciplinas pueros docent, videntes illos priora res-
puere, & abicere eorum quae antea docta sunt mea-
moriam, saepe auersantur: sic negligentiam eorum
correcturi, & ad maius studium reducturi. Veruntā-
men agricola tardior quidem sit, quia videt damnum
suum maius fieri, vt pote qui laborem & sumptus fe-
rat, & fructibus destituatur. Medicus autem non im-
merito egrum saepe relinquit: corpus enim est quod
curatur, & propter hoc dimittit, & doloris accessio
morbum sentiri faciat, & sic tandem medicinam
non respuat. Magister autem ludī, vtiliter nonnum-
quam plagis pueros erudit. Verum nos hodie praes-
cellentes illos omnes, hoc agemus vt paternum erga
nostros amorem declaremus: & doceamus, si in illa
negligentia manserint, eos inde maiorem condemna-
tionis

tionis causam habituros. Agricola quidem non pa-
ri alacritate seminat, cogitans sumptus hactenus fuisse
inutiles: nos autem ab hac cura liberi sumus. Nam
licet facto spiritali semine, ob auditorum ignaviam
fructum non capiamus, perfecta nobis tamen futura
merces: pecuniam enim concreditam expendimus, et
mandatum Domini implevimus: ceterum posthac
auditores rationem reddent ei qui repetiturus est co-
credita. Verum hoc nos non consideramus, quod ex-
tra damnum sumus, & quod nostrum est implemus:
sed volumus ut et vos ex dinumeratis pecuniis mul-
tum negotiemini, ut ne obnoxii fiat supplicii quod
fert ille qui talentum recondidit, & dominicam pecu-
niam non solum non multiplicavit, sed & ipsam in
terra defodit. Tales enim sunt, qui sermones audiunt:
talentum enim vocat & pecuniam, neque operam dant
ut fructum afferant. Sed forte dixerit quispiam, para-
bolam istam talentorum de doctoribus esse dictam: &
ego hoc dicam. Verum si diligenter eam intueamini,
scietis quod doctores quidem debent dinumerare pecu-
niam: sed vos non solum eam servare, sed & similiter
negotari debetis. Atque, ut discas, operae pretium fue-
rit eam in medium afferri. Paterfamilias quidam, inquit,
peregre proficiscens vocavit servos suos, et dedit uni
quidem talenta quinque, alii autem duo, alii vero unum.
Post multum autem tempus, quum advenisset ipse, ve-
nerunt servi: & ille quidem qui acceperat quinque ta-
lenta, accessit dicens: Domine, quinque talenta tradidisti
mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Magna
servi gratitudo, larga etiam domini misericordia. Et
quid dicit? Euge servus bone & fidelis, super pauca fu-
isti fidelis, super multa te constituam: ingredere in gau-
dium domini tui. Quoniam, inquit, in his quae tibi cre-
dita sunt, multam prae te tulisti gratitudinem, dignus
es etiam & maiora tradatur. Accessit autem & qui duo
talenta acceperat, dicens: Nonne duo talenta mihi tra-
didisti? ecce alia duo lucratus sum in eis. Habuit &
ille in pecuniis domini sui debitam curam, & benevo-
lentiam.

Mat. 25. b

sentiam, unde & eadem quae superior meritis est. Et
quare ille qui duo attulit talenta, eundem consequi-
tur honorem, quem ille qui talenta quinque attulerat
merito: augmentationem enim & immutationem, non
vel huius diligentia, vel illius negligentia fecit, sed
concreditorum quantitas. Nam quod ad diligentiam
ambo pares fuerunt, proinde & eandem dignitatem
nacti sunt. Verum alius nihil tale fecerat: sed quid?
Accessit, dicens: Cognovi te, quod austerus homo sis,
metens ubi non seminas, & congregans ubi non spar-
gis: & reueritus abii & occultavi talentum in terra.
Ecce habes quod tuum. O malitiam famuli, o immen-
sam ingratitude. Nam non solum contempsit, et
nihil negotiatus est talento sibi concredito, sed & pro
talento accusationem attulit. Ita enim solet malitia,
obtenebrat rationem, & eum qui semel a via est auer-
sus, in praecipitum ferri facit. Haec autem omnia de magi-
stris dicta sunt, ut talenta sibi concredita non abscon-
dant, sed omni diligentia discere cupientibus appo-
nant. Verum ultra audi dilecte ex indignatione erga
illum, quomodo & discipuli rei sunt: & non solum
illa repetuntur quae concredita, sed & cum lucro ope-
ratio quaeritur. Quid igitur dicit illi dominus? Serue
maligne. Terribilis indignatio, & mina: valentes per
se percellere animum. Sciebas, inquit, quod metam
ubi non semino, & congregem ubi non dispersi: oport-
tebat igitur te pecuniam tuam dinumerare mensariis,
& ego quum venissem, cum lucro repetissem illam.
Pecuniam dicens eloquia pretiosa: nummularios au-
tem vos qui suscipitis. Tuum quidem fuerat, ait, tan-
tum dinumerare, meum autem repetere ab illis non
solum dinumerata, sed & usuram. Videtis dilecti,
quantus in dictis terror. Quid ergo dicent, qui con-
credita servare negligunt, quando & lucrum ab eis re-
quiritur? Et vide misericordiam Domini. In his sen-
sibilibus pecuniis prohibuit ne quis usuram accipe-
ret. Quare, & ob quam causam? quia uterque magno
damno afficitur. Nam debitor quidem inopia atteri-

KK 5 tur,

IN CAP. GENESIOS XVIII.

tur, creditor autem augens diuitias, & peccatorum
accumulat sibi multitudinē. Proinde ab initio olim
Iudæis crassioribus tale dedit præceptum dicens:
Non feneraberis fratri tuo, & proximo tuo. Quia igitur
excusatione digni erunt, qui Iudæis sunt inhumani
iores, & post gratiam, & tantam à Domino misericordiā
inueniuntur his qui sub lege fuerunt inferiores,
imò peiores. In spiritualibus autem repetiturum se
promittit vsuras. Quare? quia omnino diuerso modo
se habent spiritualis vsura, & sensibilis. Illic enim
à quo requiritur seueriter, subito in extremā inopiā
defertur: hic autem à quo exigitur, quando gratitudi
nem præ se tulerit, quanto maiorem vsuram afferet,
tanto largiori fruatur remuneratione. Quocirca dilecti,
sic vobis concedita dinumerauerimus, vobis ne
cessarium erit duplicem asserre laborem & vigilan
tiam, tum quod dinumerata custodienda sunt vt fixa
maneant: tum quod operandum vt & aliis commu
nicentur, & multos in viam virtutis inducant: vt his
fariam vobis lucrum accrescat, tum pro salute vestra
tum pro aliorum vtilitate. Quod si hoc feceritis, &
vos reddetis beatos. Beatus enim, inquit, qui dicit in
aures audientium: & facietis vt largior vobis appo
natur mensa. Igitur fratres vestros nolite negligere,
neq; solum spectate quæ ad vos attinēt: sed vnicuique
cura sit quomodo proximum suū ē diaboli faucibus
eripiat, & ab impiis illis spectaculis in ecclesiam ad
ducatur, monstrando ei multa lenitate & mansuetudine
tum damni grauitatem, quod illic fert, tum bonorū
quæ hic conceduntur magnitudinem. Et non solum
semel atq; iterū hoc facite, sed semper. Nā etsi hodie
verbis tuis non obtemperat, postea obtemperabit:
etsi neque secundō vel terciō admonenti obtempera
bit, iterum tamen te videns vrgentē, forte erubescet:
& reueritus tuam curam, ab his quæ offendunt desis
tet. Et nunquam dic, quia semel & iterum & terciō
& sæpius dixi, & nihil perfeci: Ne quiescas diceret
nam quanto magis tu perseueraueris, tanto magis &
mercede

HOMILIA XII.

254

merces tibi crescit. Non videtis quanta omniū Deus
nos longanimitate tolerat, & quomodo quotidie ne
gligimus obtemperare eius mandato, & neq; sic cessat
à cura nostra, sed omnia sua suppetat: solem oriri fa
cit, pluias ededit, aliaq; omnia. Simili modo & nos
erga fratres nostros bene affecti, magnā faciāmus di
ligentiam, & obluemur maligno illi demoni, vt te
ritos eius faciamus conatus. Nam si singuli qui assint,
vnum lucrifacere possent, cogita quantam nobis læ
titiā ecclesia multitudine filiorum suorū ostende
ret: & diabolus confunderetur, videns inuā & fru
stra extendi sua retia. Quod si hoc feceritis, audietis
& vos in die illo: Serue bone & fidelis, in pauca fui
sti fidelis, supra multa te constituam. Ceterum bona
spe sum, vos hoc facturos: Video enim vultus ve
stros, & coniecturam sum quod admonitionem no
stram magna voluptate acceperitis, atque hinc spero
vos, quod vestrum fuerit, facturos. Proinde hanc ad
monitionem hic finiamus. Proponemus autem vo
bis tenuem nostram ac pauperem mēsam, vt cum so
litam acceperimus doctrinam, domum concedamus.
Operæpretium igitur & hodie in mediū asserre Pa
triarcham Abraham, vt discatis quantam ab hospita
litate mercedem acceperit. Apparuit autē ei deus,
inquit, apud quereum Mambre, sedente ipso ad ian
uas tabernaculi sui meridie. Singula verba dilige
ter excutiamus, & requirendo thesaurum, omnes in
eo latentes diuitias discamus. Apparuit autē ei deus,
inquit: Quare sic exorsus est? Specta Domini misericordiā,
& considera famuli gratitudinē. Postquā
enim superius apparuit ei, & post cetera etiā circum
cisionis mandatū præcepit: eximius autē ille semper
quæ à Deo præcepta erant, diligenter perscrutatus, reie
cta omni mora, curauit: et circumcissus est ipse, imple
s mandatū domini, & Ismaēlem circumcidit, & vernacu
los omnes, & in summa miram declarauit obediē
tiam: iterum ei apparet. Talis enim dominus est do
minus noster, vt si quando viderit nos in prioribus
gratos

IN CAP. GENESES XVIII.

gratos, accumulet beneficia, & nunquam a sua beneficentia desistat, remunerans obedientium gratitudinem. Propter hoc, quia obediuit, iterum apparuit ei. Qua de causa sic dixit beatus Moses: Apparuit autem ei Deus apud quercum Mambre, sedente eo ad ianuam tabernaculi sui, meridie. Considera, oro, hic virtutem iusti. Sedente, inquit, ad fores tabernaculi sui. Tantopere curabat hospitalitatem, ut nolleret horum venationem cuiquam familiarium committere: sed trecentos decem & octo habens vernaculos, homo senex & nunc decrepita ætatis (centenarius enim erat) apud ianuam sedebat. Et hic quidem hoc opus faciebat, & neq; senectus illi obstaculo erat, neq; suæ quietis lectio recumbebat, sed ad ostium sedebat: alii autem sæpe non solum tantum studium non faciunt, sed & planè diuersum, & horum congressus fugiunt & euitant, ut ne inuiti cogantur excipere. Verum non iustus ille ita agebat, sed sedebat ad ianuam meridie. Hoc valde auget hospitalitatem & virtutem iusti.

In meridie, inquit, hoc faciebat. Merito, quoniam sciebat, quod quibus est itineris necessitas, eo tempore maximè indigēt cura: proinde tempus hoc ut idoneum elegit, & sedens eos qui præteribant venabatur, pro sua quiete ducens ministrare viatoribus: & eos qui calore æstuabant sub tectum introducere studebat, non curiosè explorans eos qui præteribant, neq; requirens an noti vel ignoti essent. Neq; enim hospitalitatis fuerit diligenter singula perscrutari, sed omnibus simpliciter suam communicare benignitatem. Et quia hospitalitatis fagenam expanderat, meruit et vniuersitatis dominum cum angelis suis suscipere.

Heb. 19. a Eapropter & Paulus dicebat: Hospitalitatis ne obliuiscamini. Per hanc enim quidam nescii angelos exceperunt hospitio, Patriarcham insinuans. Atque ob hoc Christus dicebat: Qui suscepit vnum ex his minimis in nomine meo, me suscipit. Audiamus dilecti & hospitio excepturi nunquam quæramus quis, & vnde. Nam si Patriarcha in rogando fuisset curiosus, forte

HOMILIA XLI.

255

forte peccasset. Sed sciebat, inquis, aduentum dignitatem. Vnde hoc tibi liquidum? Quomodo, si ita est, admiratus fuisset? Neq; enim sic admirabile erat, si suscipiendo hospites curiosius explorasset q; essent, sicut nunc quum ignorans quinam aduenerint, tanta alacritate & honore accedit, verbis suis quasi seruus domino eis vincula iniicit, & supplicat eis ut ne renuant, neque maximo damno afficiant. Sciebat enim quid faceret, quod propter hoc & abundantiam magna voluptate perciperet. Sed audiamus scriptorem ipsum, ut videas in extrema senectâ iuuenilè alacritatem, & senem quasi iuuenem exultantem, & putantem se inuenisse thesaurum quendam hospitem aduentum. Eleuatis autem, inquit, oculis vidit, & ecce tres viri steterunt supra eum: & ut vidit, occurrit in occursum eis ab ostio tabernaculi sui. Currit, & volat senex. Vidit enim prædam quâ venabatur, & nulla infirmitatis suæ ratione habita, ad venationem cucurrit, & non vocauit famulos, neq; imperauit puero, nihilq; rusticitatis neque desidii præ se tulit: quasi diceret, Magnus thesaurus est, magna negotiorum per memetipsum hanc mercem inferre debeo, ne elabatur tantum lucrum. Et hæc faciebat senex, homines obscuros et viatores suscipere se existimans. Discamus & nos, ac imitemur iusti virtutem. Nam si hoc fecerimus, verisimile est & nos aliquando eiusmodi præda potiri, imò semper assequimur si attendimus. Ob illam enim causam misericors Dominus, ut ne ad talem benignitatem segnes simus, neq; curiosius eos qui aduentum scrutemur, inquit: Qui acceperit vnum ex minimis in meo nomine, me accipit. Ne igitur ad visitatem venientis species, neq; vilem ex his quæ vides putes: sed cogita quod per ipsum dominum tuum suscipias. Quando enim propter eius nomen ministerium tuum in illum declaraueris, mercedem accipies quasi illum susceperis. Esto sit deses & negligentioris vitæ, qui tua fruitor benignitate, non sit tibi eius rei cura: plena enim tibi & perfecta merces dabitur.

Mat. 18. a

IN CAP. GENESYOS XVIII.

habitur, in domini honorem hoc facienti, & imitanti Patriarchæ virtutē. Et ut vidit, inquit, accurrit in occursum eis ab ostio tabernaculi. Bene & hoc verbū, accurrit, quadrat ut discas q̄ quasi ignoti affuerunt, & qui non sua sponte ad tabernaculum venerūt: propterea ne subterfugeret eū spirituale lucrum, qui seruauerat, incanuerat, & cōtenarius erat, accurrit, & cursu promptitudinem declarat. Et conspiciatus eos, inquit, adorabat super terrā, & dixit: Domine, si inueni gratiam corā te, ne trāseas seruum tuum. Sumatur sanē aqua, & lauent pedes vestros, & refrigerabimini sub arbore, & accipiam panē, & comedetis, & posthac preteribitis, cuius gratia declinastis ad seruum vestrū. Verba iusti sublimia valde sunt. Neq̄ tantū miraculum, q̄ eos suscepit, quantū q̄ cū tanta promptitudine, & studio & non attenta aut sua aut aduentum ætate. Nam fortassis videbantur sibi iuuenes, neq̄ existimauit sufficere ut verbis duntaxat adhortaretur, adorabat, inquit, super terrā: quasi supplicans, & efficacem exhortationē afferens, ut ne putetur perfunctorie adhortari. Et ideo diuina scriptura monstrans nobis iusti virtutem, inquit: Adorabat super terrā, & gestibus & verbis magnū seruiorem, egregiā animi humilitatē, summā hospitalitatē declarabat. Et cū adorasset, inquit, dicit: Domine, si inueni gratiam corā te, ne prætereas seruum tuū. Quis pro dignitate laudauerit iustū hūc, vel quo pacto eū quis innumeris etiam labiis prædicet? Dicere enim, Domine, est caprantiū beneuolentiam: dicere autē, Si inueni gratiā in oculis tuis, hoc est admirabile. Beneficium, inquit, das, nō accipis. Verē enim eiusmodi res hospitalitas est, qua magis accipit quā dat qui illam promptē & alacriter exerceat. At ne quis auditorum eleuans iusti virtutē, existimet q̄ conscius quales fuerint præsentēs, hæc loquutus sit (neq̄ enim magnum quiddam tale fuisse, si sciens dixisset) sed admirabile & rarum est, quod quasi homines alloquēs, talia verba loquitur. Ne admireris autem, quod cum

NOMILIA XLI.

156

tres exceperit, ad vnum se conuerterit iustus, dicens, Domine. Fortassis enim vnus gloriosior ceteris apparebat, ad quem exhortationem suam conuertit. Deinde autem quum progreditur, communem facit sermonem, & inquit: Sumatur aqua, & lauent pedes vestros, & iterum refrigerabimini sub arbore, & comedetis panem, et postea transibitis, cuius gratia declinastis ad puerum vestrum. Vides quomodo ignoscat qui sint, quasi hominibus loquēs transeuntibus, ita communi exhortatione utitur, & semel atq̄ iterum seruum se vocans. Et vide quomodo prædicat & mensæ suæ tenuitatem, imō lautitias. Sumatur, inquit, aqua, & lauent pedes, & refrigerabimini sub arbore. Quia enim fatigati estis, & multū tulistis aestū, ideo oro ne prætereatis seruum vestrum. Num magnum quiddam est quod ego exhibeo aquam vobis solum præstare possum, qua loti pedes vestros sub arbore fatigationē deponatis. Insuper & mensæ dicit speciem. Ne putetis, inquit, me splendida vobis appositurum, vel condimentorum diuersitatem, vel assinatorum varietatem. Panem comedetis, & sic transibitis, cuius gratia declinastis ad seruum vestrum. Vides quomodo variis utitur modis, precibus vincere prætereuntes, & gestibus, & verbis, & operibus attrahere eos volēs. Primum enim, inquit, adorauit, deinde dominos vocat. Postea dicit quæ illis exhibiturus sit, extenuans res, & nihili esse vocans. Aquam enim tepidam, inquit, habeo ad lauandos pedes, & panem & tectum ab arbore. Ne parui feceritis mihi tabernaculum, ne despexeritis fenestratē, ne renuatīs ad exhortationem meam. Scio quātum fertis laborē, cōiecto quātus sit calor is aestus, & propterea paululum vos refrigerare volo. Qualem pater, filios suos tenerē diligens, filijs exhibet benignitatē, talem ille ignotis & peregrinis, & nunq̄ sibi cognitis. Verum quia magna alacritate processit ac constantia, assequutus est venationem, & prædam intra retia concludere potuit. Et dixerunt, inquit: Sic fac, ut dixisti. Senis

IN CAP. GENESIOS XVIII.

Senis excitatus est iuuenilis vigor. In manibus, inquit habeo thesaurum, diuitias hinc sumam, senectutis obliuiscar. Et vide eum exultantem in opere, & quasi prae gaudio saltantem, perinde atq; multa bona in manibus afferret, ita se oblectantem. Et festinauit, inquit, Abraham in tabernaculum. Sicut quando ad venationem contendebat, significauit eius alacritatem & laborem diuina scriptura, dicens: Accurrit autem in occursum eorum. Ita & nunc, quia adduxit viros, & id quod optabat perfecit, neq; sic ab alacritate desistit, sed magis feruentem declarat amore, neque quia securus fuit, ideo sit negligentior. Id quod nobis frequenter euenit, & principio valde studiosi sumus: quando autem in negotium ventum est, non par studium asserimus. Verum iustus non sic, sed quid iterum festinat & anhelat, & currit senio confectus in tabernaculum ad Saram. Accelera, & misce tres mensuras similes. Considera quomodo & Saram venationis sociam facit, & quomodo eam erudit, ut suam imitetur virtutem. Etenim & illam incitat ne officio suo negligenter fungatur, sed acceleret. Magnam, inquit, negotiationem assequuti sumus, ne perdamus thesaurum. Accelera & misce tres mensuras similes. Quoniam sciebat boni operis magnitudinem, volebat vitae suae sociam etiam retribuendarum mercedum esse participem. Quare enim, dic mihi, nulli famulorum hoc praecepit, sed mulieri tam proeclatæ ætatis? Non agnita enim annorum erat. Non rebellat mandata Sara, sed parem alacritatem etiam ipsa asserit. Audiant viri, audiant mulieres. Viri quidem ut sic suos contubernales erudiant, quod si quando spirituale lucrum incidat, ne per famulos hoc perficiatur, sed per seipsos faciant omnia. Mulieres autem, ut accelerent iuuare viros in tam bonis operibus, & non erubescant, aliquos accipiendo hospites propter Christum, illis congruum præbere ministerium, & per seipsas asserre: sed imitentur Saram vetulam, in tanta senectute laborem libenter suscipientem, & filiorum opera per-

ROMILIA XII.

259

perfectiorem. Verum scio, quod nullus feret ea quæ a nobis dicuntur. Nunc enim omnes plane contraria via incedunt, & multa mulierum est mollietas, & omne studium in cultu vestrum, in auratis & collariis & externo ornatu, animæ verò nulla est cura. Neque Paulus eas humiliat, dicens: Non in coronis tortis, vel auro, vel margaritis, vel sumptuosa veste. Vide animam hanc in cælo vagantem, quomodo non putauit indignum se & vile, etiam de iis per seimonem admonere, & de sertis admonere. Merito: omne enim ei studium erat in bene colenda anima. Quia igitur sciebat quod hæc maxima animæ perniciem generent, propterea non refugit quæ cotinuebant ad docendum sic ægotantes, sed inquit: Si vis ornari, verò te ornato cole, quo decet mulieres piæ. Bonis te operibus orna, hic animæ cultus est, hic a nullis externis commendatur, hunc nullus deprædari poterit, hic perpetuo manet indireptus. A cultu autem externo innumera sunt mala. Et nondum dico animæ nocumenta, arrogantiæ quæ intrinsicus nascitur, despectum proximi, fastum spiritus, animæ corruptio, nem, voluptatum illicitarum fomitem. Quid quod facile diripitur ille cultus & famulorum malignitate & latronum insidiis & scycophantarum calumniis? Et infinita mala inuenire in eo licet, ac perpetuas amaritudines. Atqui Sara talis non erat, sed verum possidebat ornatum: ideo & digna fuit Patriarchæ: sicut ille festinauit, & in tabernaculum cucurrit, ita & ipsa magno studio fecit quæ imperata erant, & misce tres mensuras similes. Nā quia tres erant qui aduenerant, tres mensuras iussit misceri, ut citius pænes pararentur. Et ut hoc praecepit, ad boues ipse iterum cucurrit. O senis iuuentutē, o animæ constantiam, currit ad boues, & non permittit aliquem famulorum eo transire: per omnia monstrans his qui aduenierant, quanta voluptate perfusus sit, & quanti faciat eorum presentiam, & quod hunc pro thesauro haberet honorem. Et accepit, inquit, vitulum delictum

1. Tim. 2.8

LL

& bo

IN CAP. GENESIOS XVIII.

& bonum.] Ipse per semetipsum electionem secutus
& optimum qui aderat accepit, puerosq; dedit, & illi
detinuit, non remorando, sed multum studii declara-
do. Animaduerte, quomodo omnia cum velocitate,
cum feruente alacritate, cum hilaritate, cum gaudio,
cum magna iucunditate facit. Et festinavit puer ut
hoc faceret.] & neq; hic senex quiescit, sed iterum in
ministrorum ordinem transit. Et ut accepit butyrum
& lac & vitulum, apposuit quod fecerat. Sic per se-
metipsum omnia facit & apponit. Et neque dignum
semetipsum censuit qui consideret eis, sed illis comen-
dentibus adstabat ipse sub arbore. O magnitudinem
hospitalitatis, o humilitatis excellentiam, o mentem
opposito piam. Adstabat centenarius comedentibus il-
lis. Mihi videtur tunc præ gaudio alacritateq; multa
imbecillitate sua factus superior, & robur quoddam
accepisse. Sæpe enim consuevit alacritas animæ, si
quando roborata fuerit, vincere corporis imbecilli-
tatem. Adhuc igitur Patriarcha quasi famulus, sum-
mum honorem suum existimans, quod presentibus
ministraret, & solaretur, iuueris eorum laborem. Vbi
disti quanta iusti hospitalitas. Neq; enim hoc solum
confydera, quod panes proposuit & vitulum: sed il-
lud cogita, cum quanto honore & quanta modestia
declarata sit hospitalitas. Non sicut multi faciunt, &
superbiunt & despiciunt susceptos, eo quod ministe-
rium illis exhibeant. Hoc autem perinde est, ac si quis
diuitias congreget & circumferat, & cum collegerit,
omnia simul in manibus habet. Quisquis enim cum
arrogantia operatur quippiã, sic facit quasi plus pro-
beret q; acciperet: nescit quid faciat, proinde & men-
cedem quæ hinc, disperdit. Verum iustus ille sciens
quid operaretur, per omnia quæ faciebat ostendit ala-
critatē mentis: Et postq; largiter & magna hilaritate
seminavit hospitalitatem, statim & manipulos vber-
rimos mellis. Nam vbi ea quæ ex se erant impleuit,
& nihil intermisit, & sine acceperunt, quæ ad hospita-
litatē pertinebant, declarataq; fuit virtus iusti. Vt po-
sica

HOMILIA XII.

289

Hea discas quantorum & qualium honorum causa
fuerit iusto hospitalitas, manifestat se qui affuit, &
paulatim iustum suæ magnitudinem potestatis docet.
Quia vbi vidit eum stantem apud quereum, & stana-
do magnum honorem & ministerium afferre, dixit
ei: Vbi est Sarra vxor tuæ? Statim autem per interro-
gationem indicauit ei quod non esset ex vulgaribus
aliquis, quandoquidem & mulieris illius nomen scia-
uit. Ille autem inquit: Ecce in tabernaculo. Et quia
statim polliciturus erat ei quæ supra naturā, propter
hoc & dicendo nomen Sarra, significauit q; super ho-
minem esset qui in tabernaculum eius diuerterat.

Reuertens enim, inquit, veniam ad te secundum
tempus hoc, in horas, & habebit filium Sarra vxor
tua.] Ecce hospitalitatis fructus, ecce alacritatis illi-
tus miræ merces, ecce laborum Sarra retributiones.

Illa autem, inquit, audiuit iuxta ostium tabernacu-
li, stans post illud. Et ut hoc audiuit, risit secū dicens:
Nondum quidem mihi fuit vsq; nunc, dominus autē
meus senex.] Et ut respondeat diuina scriptura pro
Sarrah, prius assignauit, Abraham autem & Sarra pro-
fecerant in diebus suis. Et neque hoc contenta, adiu-
cit: Et defecerat Sarra fieri muliebri. Arefactus erat,
inquit, sors, excecatus oculus, officina erat inutilis fa-
cta: ad quæ respiciens Sarra, cogitabat apud semetip-
sam & senectutem Patriarchæ. Verum dum illa iuxta
tabernaculum ita cogitat, is qui scit arcana mētis,
demonstrare volens & virtutis illius excellentiam,
& q; nullum occultum se lateat, dicit Abraham: Cur
risit Sarra apud seipsam, dicens: Nunquid verē paria,
ego autem senex? Hæc enim illa apud semetipsam
cogitabat. Num impossibile, inquit, apud Deum
verbum? Ecce manifestē seipsam detegit. Non scis,
inquit, quod nature dominus existens, omnia pos-
sum quando voluero, & cinortuam vuluam fecunda-
dam & partui idoneam facere? Num impossibile
inquit, apud Deum verbum? Nōne omnia facio
& transformo: num vitæ & mortis potestatem habeo:
LL 2 num

IN CAP. GENESEOS XVIII.

num impossibile est aliquid apud Deum? Nonne prius hoc pollicitus sum? Num a me dictum prodit aliquid, & opere non perficitur? Audi igitur quod in tempore hoc reuertar ad te in horas, & eris Sarrae filius.] Postquam reuertero, inquit, tempore illo, tunc sciet re ipsa Sarra, quod neque senectus ei obstaculo fuerit, neque sterilitas: sed verbum meum non poterit irritari, & partus eam docebit eorum quæ a me dicta sunt potentiam. Cæterum ut illa audisset, quod neque illa quæ cogitauerat essent a præsentibus occulta, negauit dicens: Non risi. Timor enim concusserat eius mentem.] Et propterea scriptura tribuens hoc infirmitati sue totum, inquit: Timore enim perterrita fuit. Verum Patriarcha dicit ei, non, sed risisti. Ne putes, inquit, licet in animo hæc tractaueris, & quod in occulto riseris, quod possit abscondi a præsentis virtute & scientia. Itaque negare factum noli, ne addas ad peccatum: magna enim ab hac hospitalitate nobis proueniunt bona. Hunc imitemur omnes, & magnam geramus hospitalitatis curam: non ut momentaneam & corruptibilem retributionem solum accipiamus, sed ut reponamus nobis etiam immortalium bonorum fructum. Nam si hoc facimus, suscipiemus & nos spiritum Christum, & suscipiet etiam ipse nos in mansionibus illis quæ ab æterno præparatæ sunt diligentibus se. Et audiemus ab eo: Venite benedicti patris mei, in hereditatem accipite præparatum vobis regnum ab origine mundi. Cuius gratia, & propter quid? Esurui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & potastis: me peregrinus fui, & collegistis me in carcere fui, & inuistis me. Quid minus molestum quod hæc non enim præcepit nobis curiosè scrutari & inquirere quibus nam deberemus curam adhibere. Tu quod tuum est, inquit, declara, licet abiectus et vilis sit, ut apparet, quæ fides. Quæ enim in illos facta sunt, ego ut mihi ipsi facta agnosco. Propterea addidit: Quatenus fecistis vni fratri meorum minorum, mihi fecistis. Igitur cum tanta ex hospitalitate sint lucra, non contemnamus, sed

Mat. 25. c

HOMILIA XL.

259

sed quotidie huius bonæ negotiationis merces inferre studeamus, scientes quod dominus noster alacritatem magnam, non ciborum pondus requirat, non mensam sumptuosam, sed mentem hilarem, non tantum ministerium a nudis verbis, sed charitatem a puro sinceroque corde. Idcirco & Sapiens quidam dicebat: Melior sermo, quam munus. Saepè enim sermonis obsequium magis recreat accipientem, quam donum ipsum. Proinde scientes hæc, ne simus difficiles erga eos qui nos accedunt. Quod si non poterimus eorum inopiam subleuare, hoc faciamus cum gaudio lætitiarum magna: non ut præbentes aliquid, sed ut ab eis accipientes. Quod si non possumus, ne simus asperi in eos: sed vel verbis eorum curam agamus, & in mansuetudine respondeamus eis. Quare enim durè compellas eum, num cogitemus vim facere? orat, supplicat, obsecrat. Qui autem hæc facit contumelia dignus non est. Quid dicet? orat & supplicat, innumera bene apprecatur, & hæc omnia facit pro vno obolo, et neque illum erogamus. Et quam assequemur veniam? quæ habebimus defensionem? Ipsi quidem quotidie lautam mensam apponentes, & saepè plus quam usus requirit insistentes, illis neque paruum quid communicamus, idcirco cum innumera bona per hos nos habituros expectamus. O magnam desideriam. Quantum hic damni facimus? quantum lucrum est manibus nostris excidere permittimus? Materiam nostræ salutis a Deo nobis datam amandamus, neque in mentem accipimus, neque confyderamus, neque paruitatem eorum quæ damus, neque immensitatem eorum quæ accipimus: sed omnia arcubus includentes, & aurum quidem a rubigine absumi permittimus, in id futurum manibus proponimus: vestes quoque varias a tineis arroditi sumus, nolumus autem ut ea quæ absque vlu iacent, bene dispenseantur, & ut iterum nobis custodiantur, ac per ea etiam ineffabilia bona mereamur assequi. Quæ nobis omnibus concedat gratia & misericordia sua dominus noster Iesus Christus, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

LL 3

HOM 10

Didicimus ex hesternā lectione charissimi, eximiam iusti hospitalitatem: agē & ea quæ sequuntur tractantes, hodie discamus benignitatem & compassionem Patriarchę. Possedit enim iustus ille virtutes omnes. Neque enim tantum bene affectus erat in proximos, neq; hospitalis tantum & cōpatiēns, sed & alias virtutes omnes vbertim declarauit. Nam siue patientiam discere opus, inuenies eum in summum illius verticem progressum: siue humilitatem requiris, videbis & in hac nulli cedentem, sed omnes transcendentem, et si si fides declaranda sit, & in ea præ aliis aliis probatus est. Est enim anima eius imago quædam animata, & varios virtutū colores in se ostendens. Quæ igitur nobis posthac relicta est excusatio, cum vnus homo cunctas in se virtutes possideat, nos ita immunes carū sumus, vt ne vnam quidem perficere iuuat: Quod enim non ex eo quod nō possumus, sed quod non volumus, a bonis oībus sumus alieni: manifeste indicat q̄ multi vicinorum nostrorum inueniuntur virtutibus conspicui. Et istucipsum q̄ Patriarcha, qui ante gratiæ tempus & ante legem fuit a se ipso, & a scientia (quæ naturæ insita est) in tantum peruenit virtutis fastigium, sufficit vt omnes nostras excusationes refutet. At forte dicent aliqui, q̄ vir ille multam a Deo gratiam consequutus sit, & omnium dominus, eius singularem habuerit curam. Fateor ita esse & ego. Verum nisi primum & ipse quod suum erat fecisset, non tanta a domino obtinuisset. Eapropter non hoc solum vide, sed in vnoquoq; diligenter attende quomodo primum in omnibus virtutis sue indicium exhibuerit, atq; sic diuinū meruerit præsidium. Atq; hæc sæpe vobis declarauimus: quando a patria sua migrabat, q̄ neq; a progenitoribus semen fidei acceperit, & a seipso valde religiosam atq; piā mentem obtulerit: & homo ille cū nuper a Chaldaea translatus esset, iterum subito iubetur vt aliō pergat, & alienam terram suā præferat: nō fluctuauit animo, non

nō distulit, sed statim imperata fecit: idq; nesciens vbi tam errandi futurus esset finis, festinabat & anhelabat, vt in iis quæ planē incerta erant, mandatum Dei omnibus præferēdum duceret. Vidisti quomodo ab initio quæ a semetipso erāt attulerit, & propterea dicit vna quotidie vbertim susceperit. Eodem modo dilecti, etiam nos, si voluerimus superna frui gratia, imitemur Patriarcham, & ne cunctemur ad obeundam virtutem: sed quotidie ita eam exerceamus, vt oculū illum qui sopiri nescit, conciliemus nobis ad mercedem tribuendam. Etenim qui scit arcana mentis nostræ, cum viderit sanam mentē nostram, & nos conari & eniti ad virtutis agones, statim & nutu suo nos adiuuat, simul & labores nostros alleuians, & infirmitatem nostræ naturæ cōfirmans, vberesq; retributiones suppeditans. Sanē in Olympicis certaminibus neutiq; quis tale quid inueniet: sed subsistit adornator & magister, scilicet spectator tantum vt ceteri, neq; in villa re potest adiuuare, sed expectat vt fiat victoria. Dominus autem noster non sic, sed simul nobiscum certat, & manum porrigit, & simul adiuuat, & quasi vndequeque aduersarium nostrum nobis tradit, & omnia facit & causatur vt in certamine duremus & vincamus, quō nobis immarcescibilem imponat coronam. Coronam enim, inquit, gratiarum accipies in capite tuo. Iam in mediis illis Olympicis certaminibus corona post victoriā nihil aliud est, quā folia lauri, quā applausus, & clamor vulgaris, quæ tamen omnia vespera ingruente marcescunt & pereunt: at corona quæ pro virtute & eius sudoribus datur, nihil habet sensibile, neque in hoc seculo nobiscum dissoluitur, sed perpetua est, immortalis, extendens se in omnia secula. Et labor quidem parui temporis: merces autem laborum, finem non habet, neque cedit tempori, neque marcescit. Et, vt discatis, ecce quot anni præterierunt, quot generationes, a quo Abraham hic fuit: Et sicut heri ac hodie, ita fulgēt eius pro virtute coronæ, et vsq; ad

consummationem seculi, omnibus qui recte sapiunt, argumentum est sermonis & doctrinae. Proinde quia talis est virtus iusti, ad emulandum expergiscamur, & vel tandem nostram agnoscentes generositatem, Patriarcham imitemur, & de salute nostra cogitemus, multa adhibita diligentia: ita ut non solum corpus sanum sit, sed & ut diuersi animae morbi curentur. Nā si voluerimus sobrii esse & vigiles, facilius motus animae quam corporis emendabimus. Nam si quando nos affectio quæpiam perturbat, si volumus pia religiosaque mente cogitare iudicium dei illius terribilis, & non ad praesentia spectare, sed ad cruciatum, quos propter illas feremus, statim ab anima nostra resiliet ac reuolabit. Eapropter ne simus negligentes, sed scientes quod agitur & certamina, & ut in praelio hostibus nos obiciamus oportet, quotidie recitetur ac rigorem iuuenilem recipiat animus noster, ut super nos irei praesidio, malae huius bestiae, infidatoris dico salutis nostrae, caput statim conterere valeamus. Ipse enim Dominus nobis promissit, dicens: Ecce do vobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem aduersarii. Sobrii igitur simus, obsecro, ac prudentes, ut cum vestigia huius Patriarchae sequimur, omnigenam virtutem amplexati, easdem coronas mereri possimus, & in eius occurrere sinus, & effugere gehennae poenam, & assequi bona illa ineffabilia. Verum ut amplior fiat nostra emulatio, & magis ad imitandum hunc iustum prouocemur: agere iterum ex historia iusti illius cum vestra charitate colloquentes, sequentia aggrediamur. Igitur post largam illam hospitalitatem, quam fecerat, non qualitate ferculorum, neque quantitate, sed promptitudine & liberalitate mentis existimatum, statim hospitalitatis mercedem obtinuit & didicit quisnam praesens ille esset, & quanta eius virtus. Abituri illinc erant ad subuertenda Sodomae, comitatur eos Patriarcha & deducit, ut inquit. Vnde de Domini misericordia, quanta obsequela usus est. Simul

Luc. 10. c

Simul & iusto honorem impendit, & virtutem in anima eius latentem detegere voluit. Cum surrexissent autem, inquit, viri, respexerunt in faciem Sodomorum & Gomorrhæ. de angelis dixit, Nā hic quidem in tabernaculo Abraham, & angeli, & eorum dominus per idem tempus visi sunt: postea verò illi quidem ut ministri missi sunt ad subuersionem illarum ciuitatum, ipse autem dominus mansit, & quasi amicus amico iusto communicabat quænam facturus esset. Vnde quum illi profecti sunt, dixit, inquit, Dominus:

Num celabo ad Abraham puerum meo, quæ ego faciam? Mirum in modum Deus obsequitur iusto, & plurimo eum honore dignatur. Nam quasi homo homini loquens, monstrat nobis, quomodo honore dignoscat virtute praeditos. Et, ut ne putes, honorem tantum iusto concessum solius diuinæ esse bonitatis, videtur de quomodo diuina scriptura docet nos, quod ipse si his ipsi honoris sibi fuerit autor, obediendo mandatis diuinis magna sedulitate. Quia postquam dixit: Nō celabo ad Abraham puerum meo, quæ ego facio: non statim dicit futurum: consecutaneum enim erat, quod adderet, & diceret se incensurum Sodomam. Verum dignum est, ut neque illud prætereamus: neque enim syllabam, neque apicem in diuina scriptura præterire oportet.

Quantæ enim dignitatis esse putas, quod dicit Abraham puerum suum: quantæ affectionis: quanti amoris? Hoc enim potissimum monstrat eximiam dignitatem & honorem in iustum. Deinde id quod dicebam, cum dixit, Non celabo non statim assertit & dicit quod futurum. Sed quid? Ut discamus quod non absque causa, neque temere Deus tantum erga illum declarans studium, inquit: Abraham autem futurus est in gentem magnam et populosam. Et in ipso benedicuntur omnes gentes terræ. Noui enim quod constituet filiis suis, et domui suæ post se, & custodient vias Domini Dei, ut faciāt iustitiam & iudiciū, ut adducat Dominus super Abraham omnia quæcumque locutus est ad eum. Papæ, quanta misericordis Domini magnitudo: Quo-

niam postea inducturus erat excidium Sodomorum, nunc prius Patriarcham animat & confidentem facit, simul pollicens ei benedictionem maximam, & quod in magnam multitudinem futurus sit: docens eum quod mercedem hanc pie sue meritis accipiat. Cogita enim quanta est Patriarche virtus, quomodo Deus dicat: Scio enim quod constituet filiis suis post se, & custodient vias Domini. Magna hæc est virtutis augmentatio. Non enim tantum mercedem accipit, quia ipse bene egit: sed & quia præcipit nativis suis, largas retributiones accipit. Is enim qui principium præbet ac initia, etiam eorum quæ postea sunt autor est. Et viæ Domini bonitatem, non solum pro præterita virtute, sed & pro futura remunerat. Scio enim, inquit, quod constituet filiis suis. Quoniam dicere vult, prænovi iusti mentem, idcirco remunerationibus prævenio. Scit enim abditæ cordis nostri, & quando viadet volentes quæ oportet, ac sanam præ se ferentes mentem, manu porrigit, & ante labores remunerat, alacriores hac ratione efficiens: id quod in iustis omnibus fieri inuenies. Nam quum sciat imbecillitatem humanæ naturæ, ut non in arduis & difficilibus nihil se posse putet, inter laborandum ita suum auxilium & remunerationes præbet, ut & labor allevietur, & feruor crescat. Noui enim, inquit, quod constituet filiis suis, & custodient vias domini Dei. Non solum de ipso prædicat, quod constituet, sed & de filiis eius, quod custodient vias Domini Dei, Isaac & Jacob insinuans. Vias Domini, hoc est, mandata & præcepta. Ut faciant, inquit, iudicium & iustitiam: nihil præferendo iustitiæ, & viuendo citra omnem iniustitiam. Hæc enim maxima virtus est, ac propterea eueniunt omnia quæ locutus est ei Dominus. Optinor autem quod & aliud quiddam significet, quum dicit. Abraham autem futurus est in gentem magnam & populosam: pro eo. Tu quidem qui virtutem amplectaris, & meis obtemperas præceptis, obediens iamque præ te fers, in gentem magnam & populosam

crist.

eris. Impii autem illi Sodomorum regionem inhabitantes, disperibunt omnes. Nam sicut virtus salutis causa est eam operantibus, ita & malitia interitus. Porro postquam benedictionibus & laudibus fiduciam ac animos dedit iusto, incipit quod dicturus erat argumentum. Clamor Sodomorum & Gomorrhæ apud me multiplicatus est, & peccata eorum magna valde. Cum igitur descenderem, videbo vtrum iuxta clamorem suum qui ad me venit, perficiunt, an non, ut sciam. Terribilia verba. Clamor, inquit, Sodomorum & Gomorrhæ. Quamvis & aliæ ciuitates simul perierint, sed quia hæc fuerunt clariores, eas solum commemorauit. Multiplicata sunt apud me, & peccata eorum magna valde. Vide quomodo mala coaceruentur. Non solum magna est multitudo clamoris & iniustitiæ. Nam quod clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, opinor significare, quod cum indicibili iniquitate illa etiam omni virtute priuati sint, multasque iniustitias quas commiserunt demonstrauit: & insurrexerunt potentiores contra inualidiores, dicioresque contra pauperes. Proinde non solum, inquit, magnus erat planctus clamoris, sed & peccata ipsorum non vulgaria fuere, sed magna atque valde magna. Insolitum enim iniquitatis modum excogitauerunt, & alienas & illicitas coëundi leges inuenerunt. Atque tanta erat malitiæ proclititas, ut omnes omni malo replerentur, & nullam postea correctionem admitterent, totique aboleri digni essent neque enim incurabiles illi morborum medicos ferebant. Postea docet omne hominum genus, quod licet magna valde & confessa sint peccata, non antea tamen pronuntiandam sententiam, quam manifeste demonstrationes fiant, inquit. Cum descenderim autem, videbo vtrum iuxta clamorem suum, qui ad me venit, perficiant, vel non, ut sciam. Quid sibi vult, quod sermonem suum ita attemperat quum descenderim, inquit, videbo? Nunquid de loco in locum transit vniuersorum Dominus? absit. Non

IN CAP. GENESIOS XVIII.

Non hoc dicitur, sed, ut dixi, per verbum crassius doce-
re nos vult, quod opus sit magna diligentia: & nō au-
ditu solo peccatores condemnandi sint, neq; senten-
tiā ferēda, nisi cōprobatio præcedat. Audiamus hæc
omnes: non enim solū si qui pro tribunali sedent ob-
seruare hanc legē debent, sed & nullus vnquā ob nu-
dam accusationem proximū cōdemnet. Idcirco enim
& post hæc beatus Moyses spiritu sancto afflatus ad-
monet dicens: Auditum vanū ne accipias. Et beatus
Paulus, scribens, clamabat: Tu autē cur iudicas fra-
trem tuum? Et Christus quoq; præcipiens discipulis
suis: Nolite, inquit, iudicare, vt ne iudicemini. Cur
enim, inquit, ante tēpus inuadis iudicis ius? Cur præ-
uenis diem illū terribilem? Vis iudex esse, cognosce
te metipsum, & tua delicta. Nullus est qui vetet: sic
enim & peccata tua emendabis, & nihil ex facto in-
commodaberis. Quod si relictis rebus tuis sedes ad iu-
dicandum alios, maiores te tibi ipsi colligere pecca-
torum sarcinas non sentis. Idcirco, obsecro, fugiamus
omnino ne condemnemus alios. Nam etsi iudiciariæ
porestat nō sis particeps, attamen iudicasti mente,
& peccato fecisti te obnoxium: præsertim quod nū-
lla demonstratione audita, sed sola suspicione, et tenui
accusatione condemnas. Quapropter beatus Dauid
clamabat, dicens: Detrahentē clam proximo suo, hūc
persequer. Vidisti virtutis eminentiā? Non solum
non recipit quæ dicuntur, sed & abigit volentē fra-
tri suo maledicere. Igitur si & nos peccata nostra im-
minuere volumus, hoc maxime omnium seruemus,
ne condemnemus fratres nostros, neq; detrahere cupi-
entes accedamus: imō iuxta Prophetā abigamus, &
omnino auersemur. Hoc enim opinor & Prophetam
Moysen infinuare cum dicit: Auditū vanū ne accepe-
ris. Et hac de causā etiā nunc Dominus tā crasso ver-
bo vsus est, in vtilitatē animarū nostrarū. Dicit enī:
Cum descēdero autē, videbo. Cur enim? Num nescie-
bat? Ignorabāt ne peccatorum magnitudinē? Nescie-
bat lapsos correctionē non suscepturos? Verum quā
si sa

NOMILIA XLIII.

289

si satisfactionem quandā affert iis qui posthac impu-
denter accusare volunt: & monstrando eorum perui-
taciā & virtutis penuriam, tanta vsus est longanimi-
tate. Fortassis autē non propter hoc solum, sed & vt
iusto detur occasio declarandi mentem suā condolen-
tem, & bene in alios affectā. Angeli enī, vt dixi, abie-
rant in Sodoma, Patriarcha verō stabat coram Do-
mino. Et vt appropinquauit, inquit, Abraham, di-
xit: Nunquid perdes simul iustum cū impio, & erit
iustus sicut impius? O quanta iusti fiducia, imō o
quanta animi cōpassio. Quodammodo cōpassionis
ebrietate grauatus, nescit quid dicat. Et monstrās di-
uina scriptura, q; magno timore & tremore preces fa-
ciat: Vt appropinquauit, inquit, Abrahā, dixit: Num-
quid perdes simul iustum cum impio? Quid facis o
beate Patriarcha? Quid opus habet tua exhortatione
Dominus, vt ne hoc faciat? Verū ne hoc cogitemus:
non enim quasi Domino hoc facturo dicit, sed quia
manifestē propter fratris filium dicere non audebat,
cōmunes pro omnibus facit preces, volens cum aliis
& hunc seruare, & cum hoc etiā alios eripere: inci-
pitq; patrocinari, ac dicit: Si fuerint quinquaginta
iusti in ciuitate, perdes eos? Non parces toti loco
propter quinquaginta iustos, si fuerint in ea? Nequa
quā facies verbum hoc, vt occidas iustum cum im-
pio, & sit iustus sicut impius. Nequaquam. Qui iudi-
cas omnem terram, non facies iudiciū? Vide quo-
modo & in hac oratione suam religiosam & piā
mentem declarat, & iudicem omnis terre constitetur,
precatūq; ne pereat iustus cum iniusto. Postea mitis
& misericors Dominus annuit petitioni, & dicit: Fa-
cio id quod dixisti, & accipiam tuam petitionem. Si
inuenientur quinquaginta iusti in ciuitate, propter
illos parcam omni ciuitati, & toti loco. Dabo hoc,
inquit, quinquaginta iustis, si inuenti fuerint, et alios
saluabo, & petitionem tuam implebo. Verum vi-
deamus iustum illum, quomodo arrepta fiducia, &
agnita misericordia Dei, iterum aliam petitionem
affert,

IN CAP. GENESIOS XVIII.

affert, & inquit: Nunc cepti loqui ad Dominum meum, ego autem sum terra & cinis.] Ne putes, inquit, Domine ignorare meipsum, & transgredi me mensuram, & tanta vti fiducia. Scio enim, quod terra sum & cinis; sed sicut hoc scio, & manifeste scio: ita neq; illud ignoro, quod copiosa est tuae misericordiae magnitudo, & q; diues es in bonitate, & quod vis oēs homines saluos facere. Nam quos ex nihilo produxisti, quomodo factos perderes, nisi tanta esset peccatorum nostrorum gravitas? Ideirco iterum oro et precor, si pauciores quinquaginta inuenti fuerint, & quadragintaquinq; fuerint in ciuitate iusti, num saluabis ciuitatem? Et dixit: Si inuenti fuerint quadragintaquinq;, non perdam.] Quis pro dignitate Domini omnium laudarit, ob tantam longanimitatem & obsequelam: vel sustum beatū predicaret, cui tanta est fiducia? Et adiecit, inquit, vltra loqui, & dixit: Si inuenti fuerint ibi quadraginta? Et dixit, non perdam propter quadraginta.] Exin quasi reueritus indicibilem Dei longanimitatem iustus, & timens ne forte videatur transcendere modum precando, dicit: Nunquid Domine si loquar, Si inuenti fuerint ibi triginta? Et quia paratum inuenit ad misericordiam non quinq; iustos assumpsit, sed decem, et sic affert patrocinium. Si inuenti fuerint illic triginta? Et dixit: Non perdam, si inuenti fuerint illic triginta.] An maduerit quanta iusti constantia, quasi ipse foret obnoxius sententiae, ita eripere studet a poena Sodomitae inferenda. Et dixit, quoniam possum loqui ad Dominum: Si inuenti fuerint ibi viginti? Et dixit: Non perdam propter viginti.] Omnem sermonem transiit, & omnem cogitationem, Domini honorat. Quis enim nostrum, qui in medio infinitorum malorum versamur, vellet ferendo sententiam contra proximam tanta vti misericordia & obsequela? Verumtamen iustus ille videns diuitias misericordiae Dei, non subsistit, sed iterum dicit: Nunquid Domine, si loquar adhuc semel? Nam quia ineffabilis erat longanimitas,

NOMILIA XLIII.

264

nimitas, propter hoc reueritus ne & indignationem aduersus se moueret eius qui rogabatur, dicit: Nunquid Domine? Num temerarium quiddam facio? dicit: Num impudentiam pra me fero? num opus condemnatione dignū facio, si loquar adhuc semel? pro magna & inenarrabili misericordia tua adhuc vnam orationem accipito a me. Si autem inuenti fuerint illic decem? Et dixit: Non perdam propter decem. Et quia prius dixit: Adhuc semel loquar. Absit, inquit, Dominus postq; cessauerat loqui Abrahā, & Abrahā reuertitur in locum suum.] Vidistis Dominum ad nostram infirmitatem se humilantem? Vidistis et iusti erga alios affectionem? Didicistis, quanta virtus sit eorum qui virtutē exercent? Si enim inuenti fuerint, inquit, decem iusti, propter illos omnibus remissionem concedo peccatorum. Non bene dicebam, q; haec omnia facta sunt, vt nulla relinquatur impudenti loquentibus contradicēdi occasio? Sunt enim multi infanientium, qui infreni lingua, & reprehendere & dicere volunt: Quare incensa sunt Sodoma? si tu, dices, eos Dominus longanimiter, forte poenitissent. Propter hoc ostendit tibi malitia nimitatem, & q; in tanta multitudine tanta raritas fuit virtutis, quod alio quodam diluuiio indigeret, & quale prius in mūdo fuit. Sed promissio Dei est vt non vltra tale inferat supplicium: propterea alium poenae modum excogitat, simul & illos in poenam ducens, et posteris omnibus perpetuam praebens doctrinam. Quoniam enim naturae leges irritant, & alienos & illicitos excogitant coitus, ideirco insolitū supplicii modum induxit propter illorum iniquitatem: & ventre terrae iustus factus, et relicto posteris monumento perpetuo, vt ne eadem attentantes in eadem incidant poenas: & liceat volenti ad loca illa pergere, videre ipsam terram (vt ita dicam) clamantem & ostendentem supplicii vestigia, & firmata quasi heri vel hodie facta: tam manifesta ostēditur indignatio. Ideo obsecro, vt per illa per quae alii poenā dederunt, nos castigemur.

Sed

Sed forte dixerit aliquis: Quid ergo quod illi sic puni-
nti sunt: nonne sunt & nunc multi qui eadē commi-
tunt quæ illi, attamen non puniuntur? Etiam: sed hoc
potissimum maiorem poenam eis cōciliat, his qui ta-
lia perpetrant. Quando enim non castigamur ex his
quæ illis acciderunt, & non est nobis lucro longani-
mitas Dei, cogita quomodo illum inextinguibilem
ignem nobismetipsis succendimus, & acerbum veri-
mem paramus. Aliiter quoque: Quia propter gratiam
Dei sunt & nunc multi virtute præditi, qui placare
possunt Dominum, sicut tunc Patriarcha. Tamen si
nos, quum nos ipsos attendimus, & nostrā videmus
desidiam, putamus miram virtutis raritatem: attame-
n propter illorum virtutem, longanimitatem Deus in
alios seruat. Et, ut scias, quod talis fiducia nobis lon-
ganimitatem Dei conciliet, audi ex hac ipsa historia:
dicit enim Patriarchæ: Quod si decem iustos inuenie-
ro, nō perdam ciuitatem. Et quid dico decem iustos:
nullus inuentus illic ab iniquitate alienus, nisi solus
Loth iustus, & eius dux filia. Vxor enim propter il-
los forte poenam ciuitatis effugit, postea tamen poe-
nam dedit propter suam malitiam. Nunc autem pro-
pter ineffabilem Dei misericordiam, quia pietas in-
crementum sumpsit, multi etiam in mediis ciuitati-
bus ignorati possunt placare Deum, & alii in monti-
bus & speluncis. Aliorumque virtus multorum tegere
valet malitiam. Multa enim Domini bonitas est, &
sæpe solet etiam propter paucos multis dare salutē.
Et quid dico, propter paucos iustos: Sæpe quādo nō
inuentus est in presenti vita iustus, propter defunctio-
rum virtutem, viventium miseretur & curam habet.
Vnde clamat dicens: Protegam ciuitatē hanc propter
me, & propter Dauid puerum meum: quasi diceret:
Licet ipsi indigni sint, & nullam salutis habeant oca-
sionē: verum quia solitus sum misericorditer age-
re, & ad miserandum promptus sum, propter meip-
sum faciam, & propter puerū meum Dauid: qui ante
hos annos ē vita migravit, hic autor erit salutis his
qui

4. Re. 19. g
& 10. b

Qui sua sese perdiderunt desidia. Vidisti misericordi-
am Domini, quomodo eos qui virtute pollent, toti
multitudini opponit, & rependit? Quapropter &
Paulus dicebat: Obambulauerunt in ouillis capri-
nisque pellibus, destituti, pressi, afflicti, quibus indig-
nus erat mundus. Ille dicit: Omnis mundus, & totus
orbis nō est conferendus his qui in afflictionibus &
pressuris, & nuditate agunt & obambulant, & in spe-
luncis versantur propter Deum. Igitur dilecte, quan-
do videris virum vili externo habitu vestitum, vir-
tute verò intrinsecus amictum, ne vilipēderis quod
apparet: sed animum diuitias discite, & internam gloriā,
& videbis vndequaque fulgentē virtutem. Talis erat
beatus Eliās, qui melotem tantum habuit, & purpu-
ra vestitus Achab, filius melote indigebat. Vidisti
Achab inopsam, Eliæ autem diuitias: vide & quan-
ta potestate distent. Melote huius eglum aperuit, plu-
uiarum descensum sistit. Et lingua Prophetæ frenum
fuit cælo, & annis tribus & sex mensibus pluuiæ non
fuit: purpura autem amictus & diademate, circum-
bat quærens Prophetam, & nihil lucris ex sua potesta-
te habebat. Cæterum vide Domini misericordiam,
quia vidit Prophetam multo zelo & feruore moue-
ri, & magnam hanc poenam inferri contra totū mun-
dum, ne & ipse simul in supplicium incideret cum il-
lis, dicit ei: Surge, & vade in Sarepta Sidoniorum. Il-
lic enim præcipiam mulieri viduæ, ut te pascat. Ec-
ce ut exurrexit, abiit. Vide spiritus gratiam dilecte. Ete-
nim & heri vobis totus sermo de hospitalitate fuit,
& hodie hospitalis ista vidua sermonem illum com-
plebit. Et venit, inquit, ad viduā, & inuenit eam co-
ligentem ligna, & dicit ei: Da mihi parum aquæ, &
bibam. Illa audiuit. Et dixit ad eam iterum: Fac mihi
subcineritios panes, et comedam. Illa verò postea de-
textit immodicam suam egestatem, imò inenarrabi-
les diuitias. Magna enim paupertas indicat diuitia-
rum illius magnitudinem. Et dicit: Non est ancille
tux nisi pugillus farinæ, & parum olei in amphora,
MM &

Heb. 11. g

1. Re. 17. 5

& comedemus ego & pueri, & moriemur. Miserabilis verba, quæ & lapideam animam inflectere possent. Nulla posthac nobis spes salutis. Mors in foribus est. Hoc solum nobis relictum est ad vitam, quod vix sufficiet mihi & pueris: id quod erat mihi possibile feci, aquam communicaui. Verum ut discamus & mulieris hospitalitatem, & iusti magnam fiduciam, vide quid sit. Vbi Propheta didicit diligenter hæc omnia, ut detegeret nobis virtutem mulieris. Nam Deus qui dixerat: Præcepi mulieri, ut te pascat: ipse erat qui tunc per Prophetam operabatur. Dicit ei: Fac mihi primum & comedo, & tunc filiis tuis. Audite mulieres, quæ diuitiis affluitis, & in multa inutilia vestras facultates infumitis, & post illa omnia duos vel tres obolos indigentibus, vel viro cuiuspiam virtute prædito, propter Deum famelico, impendere non vultis. Ista autem nihil horum possidens, sed tantum pugillum farinæ, & paulo post iuxta suam opinionem, puerorum mortem spectatura, ut audiuit à Propheta, Fac mihi primum, & tunc tibi & pueris tuis: non ægrè tulit, non neglexit, sed fecit imperata: erudiens omnes nos, præferendos nostræ refocillatione seruos Dei: et non simpliciter talia lucra prætereunda, sed attendendum quod multa hinc nobis erit merces. Vide igitur hanc viduam, pro pugillo farinæ, & pauxillo oleo, quomodo perpetuum oleum possederit. Nam postquam pavit Prophetam, neque pugillus farinæ defecit, neque amphora olei, quum interim fame terra omnis corrumperetur. Est autem & hoc admirabile & rarum, quod neque laboribus postea opus habebat, sed parata perpetuo erat farina & oleum: & neque agricultura indigebat, neque bouum cooperatione, neque vlla alia cura, sed super naturam eueniebant omnia. Et qui rex, qui coronam capite gestabat, anxius esset, & fame laboraret, pauper vidua omnibus destituta, quia Prophetam susceperat, in perpetuam venit abundantiam. Propterea & Christus dicebat: Qui susceperit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophete recipiet.

ta recipiet. Vidisti heri quid Propheta meruerit: dapsili sua hospitalitate, & seruida alacritate: vide & nunc hanc Sidoniam repente diuitias possidentem. Lingua enim Prophetæ quæ cæli habenas moderabatur, farine pugillum, & olei amphoram fugiter scaturire fecit. Hanc omnes imitentur & viri & mulieres. Ego quidem vellem nos Prophetam imitari, & eius possidere virtutes. Sed quia hoc onerosum nobis videtur esse, quāuis & ille homo erat, carnemque sicut & nos circumferebat, & eandem quam nos habebat naturam: verum quia quæ sua erant largiter attulit, atque virtutem amplexatus est, supernam quoque gratiam assequutus est. Cæterum si vel mulierem hanc imitamur, & sic paulatim eo veniemus ut etiam Prophetam imitemur. Amulemur itaque eius hospitalitatem, & nullus posthac inopiam prætexet. Nam quantumuis inops sit aliquis, non erit hæc egestas, cui ad unum tantum diem erat alimentum: & neque sic fuit segnis ad petitionem Prophetæ, sed magna promptitudine celeriter ei respondit. Talia enim sunt, quæ à Deo fiunt. Mos est dare magna pro paruis. Quid enim, dic oro, tantum attulit, quantum accepit? Verum Dominus noster, non quanta duntaxat consuevit attendere, sed voluntatis largitatem: & ob hoc parua etiam magna facit, & magna sepe attenuat, quando non hilaris promptitudine quæ sunt, insumuntur. Et ea propter vidua illa euangelica, multis multa in gazophylacium mittentibus, proiectis duobus minutis omnes victi: non quod immiserit plura aliis, sed quod liberaliorem voluntatem ostenderit. Alii enim, inquit, ex eo quod sibi abundabat eleemosynam faciebant: ista autem omnia quæcunque possidebat, immisit. Omnem enim victum, inquit, iniecit. Tamen si saltem mulieres imitemur viri, & non inferiores eis videremur: sed studeamus non solum ad nostrum usum omnem substantiam nostram impendere, sed & egenorum magnam habere curam, idque cum alacritate & hilaritate.

IN CAP. GENESIOS XIX.

Etenim & agricola, terræ concredens semina, non hoc tristi facit vultu, sed gaudens & iactabundus, & quasi iam spe manipulos videns, in terram seminat. Et tu dilecte, ne solum respexeris ad eum qui recte: sed cogita, quod ipse quidem est visibilis qui a te accipit: alius autem quæ in illam fiunt, sibi facta dicunt: neque ille vulgaris quispiam est, sed omnium Dominus, cœli terræq; conditor. Et sumptus ille accessio sit, & non solum non minuit tuam substantiam, sed auget magis, si cum fide & promptitudine hilariter hoc feceris, alio hanc caput donorum. Nam cum huius accessione & peccata condonantur, quid hinc parauerit? Si igitur volumus verè locupletari, & cum diuitiis etiam peccatorum inuenire remissionem, etiam fundamus res nostras in egenorum manus, præmittimus eas in cœlum, ubi neque fur, neque latro, neque parietum effossor, neque famuli malitia, neque aliud quicquid nocere poterit diuitiis nostris. Regio enim illa omnibus istiusmodi damnis superior est. Tantum ne vanam gloriam sectemur, sed ut iuxta leges à Christo traditas, non ab hominibus laudes percipiamus, sed à communi omnium Domino: ut ne & sumptus faciamus, & lucro destituamur. Nam licet non diripi possint diuitiæ per manus pauperum aliò translatae, vana tamen gloria absumuntur. Et ut tinea & vermes vestes corrumpunt, ita & inanis gloria & diuitias quæ misericordia colliguntur. Idcirco, obsecro, ne solum faciamus eleemosynas, sed & cautè faciamus, ut magna percipiamus pro paruis, et pro fragilibus incorruptibilia, & pro temporalibus æterna, & cum his omnibus etiam peccatorum remissionem assequi possimus, bonæq; illa ineffabilis quibus nos omnes potiri oremus, gratia et misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto, & viuificatore sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

MM

OMILIA XLIII.

267

Quemadmodum floridum quoddam pratum varios & omnigenos flores ostentat, ita & diuina scriptura iustorum virtutes nobis demonstrat: non ut sicut in illorum florum fragrantia paruo tempore fruamur, sed ut perpetuam inde vtilitatem recipiamus. Illic manu tantum accipimus flores, & procius marcescentes suam gratiam amittunt: hic autem non sic: sed quando auribus iustorum virtutes accipimus, & eas in sinus mentis reponimus, per omne tempus (si volumus) eorum suauolentia frui poterimus. Itaque quia tanta sanctorum in diuina scriptura fragrantia est, hodie Loth bonum odorem inquiramus, ut sciamus liquidò quod iustum hunc in tantum virtutis apicem euexit Patriarchæ consuetudo, quæ effecit ut vestigia illius sequeretur, & peculiariter hospitalitatem exerceret. Verum ut manifestior sit sermo noster, operæpretium fuerit scripturæ verba audire. Venerunt autem, inquit, duo angeli Sodoma vespere. Quare sic incipit, & dixit: Venerunt autem duo angeli Sodoma vespere. Quoniam postquam diuersati sunt apud Patriarcham, & inde surgentes abierunt, misericorsq; dominus & curator, pro sua bonitate in humana figura visus, mansit apud Patriarcham, loquens cum eo, sicut heri audiuitis: volens omnes nos docere & excellentem suam longanimitatem, & Patriarchæ charitatem. Angeli autem contendebant tunc versus Sodoma. Seruans igitur scriptura suum ordinem, dicit iterum: Venerunt autem duo angeli Sodoma vespere, facientes quod imperatum erat. Et vide diligentiam & obseruationem diuinæ scripturæ, quomodo & tempus nobis declarat, quando venerint: edicit enim, vespere. Et quare tempus significauit, & quare ad vespeream ed venerint, ut ostenderetur nobis magna Loth hospitalitas. Sicut enim Patriarcha sedens tempore meridiei, obseruabat aduentantes, & venationem suam exercebat, & occurrebat, & magno gaudio viatores suscipiebat: ita simili modo & iustus ille, quoniam sciebat peruersitas

CAP. XIX.

MM 3 tem

IN CAP. GENESEOS XIX.

tem eorum qui in Sodomis habitabant, neque vespere discedebat, sed manebat, ne forte thesaurum amitteret quendam ex hospitalitate, ut fructum decerpere posset. Verè admirari licet vehementer iusti huius virtutem, quòd conuersans in medio tam impiorum, non solum nō fuit inde negligentior factus: sed & maiorem virtutem præ se tulit: & quā omnes (ut ita dicam) in præceps ruerent, ipse solus in tanta multitudine rectam ambulauit viā. Vbi igitur sunt qui dicunt, quòd non sit possibile in media ciuitate veram sanctam seruare virtutē: sed opus esse secessu, & montana quadam conuersatione, & non posse domui suæ præfectum, & habentem mulierem, & filios curantē ac famulos, virtute prædictum esse? Videant iustum illum cum muliere, & pueris, & famulis, & in ciuitate degentem, & inter tam malos ac impios conuersantem, & quasi scintillam quandam in medio luculentem, & non solum non extinguī, sed & quotidie lucem clariorem emittere. Et hæc dico, non prohibens secessum ab vrbibus, neque interdico montium & solitudinum conuersationem: sed monstro, volentē sobriè agere & vigilare, nihil inde obstaculi esse. Sicut igitur negligentī ac supino nihil prodest solitudo: doneque enim locus nos virtute facit præditos, sed mens & mores: ita & prudens atque vigil non offēditur, etiam in media ciuitate viuens. Quocirca velle, sicut beatum illum, virtute præstantes in mediis ciuitatibus esse, ut quasi fermentum facti aliis, multos ad sui imitationem trahant. Verum quia hoc difficile videtur esse, quāuis & ipsum fiat. Transit enim figura mundi huius, & brevis est vita præsens. Et nisi nūc, quum adhuc intra caueam sumus, labores virtutum aggrediamur, & laqueos malitiæ effugiamus, postea ipsanum nosmetipsos reprehendemus. Nulla enim poenitudinis ferax utilitas. Nam quādiu in præsentī vita fuerimus, possibile est ut poenitentes inde fructum accipiant, & ablatis prioribus misericordiam Domini assequantur. Quòd si præterierit tempus

HOMILIA XLIII.

108

pus præsens, repenteq; abrepti fuerimus, poenitentiam quidem ducemur tunc, nullam autem utilitatem inde capiemus. Et, ut discas, audi Prophetam dicentē: In inferno autem quis confitebitur tibi? & iterum: Frater non redimit, redimet homo. Nullus, inquit, erit illic postea, qui eripiat eum qui sua desidia perierit, neque si frater fuerit, neque si pater & mater, neque iusti, quibus tanta apud Deum fiducia est, poterunt nobis tunc aliquid prodesse, si nunc desides fuerimus. Dicit enim: Si steterit Noë & Iob & Daniel, filios suos & filias nō eripient. Et vide minarum gravitatem, & quales iustos in medium adduxerit.

Quoniam & illi suis temporibus etiam aliis salutis causa fuerunt. Noë enim, quum terribilis illa diluuii tempestas terram occupasset, & mulierem & filios saluauit. Et Iob similiter aliis salutis autor fuit. Et Daniel multos eripuit a morte, quādo Barbarus ille inquirebat quæ supra humanā sunt naturā, & interire volebat Chaldaeos, & Magos, & Gazarenos. Vene putemus in sequenti seculo fore talia, & qui virtute præditi, & fidutiā habēt in Deum, eos qui hic negligenter vixerūt, liberare illic a supplicio possint sui studiosos: propterea adduxit nobis iustos illos, terrorem nobis inferens, & docens in propriis bonis operibus cum superna gratia spem salutis nostræ habendam, & non in progenitorum virtutibus superbiendum, vel confidendum, si nos in peccatis esse non desinimus. Sed hoc vnum curandum, ut si parentes habuerimus virtute claros, imitemur eorum virtutem. Et si ediuerso acciderit, ex improbis simus parentibus, non putandum nobis aliquid accideri nocuenti, sed ut exerceamur ad virtutum labores: nullum enim hinc nobis damnum erit. Nam vnusquisque per ea vel coronatur, vel condemnatur, quæ ipse peccauit, quemadmodum & beatus Paulus inquit: Ut reportet vnusquisque in corpore suo, quæ operatus est: siue bonum, siue malum. Et iterum: Qui reddet vnicuique iuxta opera sua.

Psal. 6.5
Psal. 84.5

Eze. 14.6

2. Cor. 5.6
Rom. 2.2

MM 4

Que

Que omnia cum scimus, excussa omni negligentia, virtutis maximam habeamus rationem. Et cum adhuc intra caueam sumus, & certandi tempus est, priusquam dissoluatur spectaculum, procuremus nostram salutem, ut in breui illo tempore virtutes exercendo, in seculo perpetuo illarum mercedes recipiamus, sicut & iustus ille. In medio enim tot malorum habitas, & nihil habens qui suam imitetur virtutem, sed videns omnes iridentes & subfannantes, non solum non factus est segnior, verum & tanta virtute emicuit, ut & angelos suscipere meruerit: & cum illi simul omnes perirent, solus ipse cum filiabus effugit poenam, quae illis illata est. Ceterum ad seriem sermonis redeamus.

Venerunt autem duo angeli in Sodoma vesperi. Iustus huius virtutem tempus hoc potissimum indicat, quia & ingruente vespera permansit, & non destitit. Nam quia sciebat lucrum quod inde nascebatur: ideo propter hoc diuitias assequi cupiens, valde sedulus erat, et neque die impleto discedebat. Ita enim se habet anima feruida & vigilans, ut nullis impedimentis praepediatur, quod minus suum declaret virtutem. Quia & ista ipsa quae prohibent maxime, magis effluere facit, & maiorem cupiditatis flammam accendunt. Ut autem vidit, inquit Loth, surrexit in occursum illis. Audiant hi qui aduenas orantes & supplicantes, & sedulo se coram eis humiliantes, multa inhumanitate auersantur & repellunt. Vide enim quomodo iustus ille non expectauit donec ad se veniret, sed sicut Patriarcha, ignorans qui essent hospites, & suspicans viatores quosdam esse, quasi praeter gaudio saltabat, quia assequutus erat quasitam praedam, & non aberrarat ab eo quod cupiebat. Ut autem vidit, inquit, exurrexit in occursum illis, & adorabat faciem super terram. Gratiarum egit Deo, quod dignatus eum praetereuntem susceptione. Animaduerte illius animae virtutem: magnum dei beneficium arbitratur, incidisse in hos viros, ut susceptis illis suum perficeret desiderium. Iam ne dixeris, quod angeli fuerint: sed

sed hoc potius tecum expende, quod iustus ille non dum hoc sciebat, sed quasi homines ignotos & praetereuntes suscipiens, ita afficiebatur. Et dixit: Ecce domini, diuertite in domum pueri vestri, & quiescite, & lauate pedes vestros, & diluculo facto proficiscemini viam vestram. Sufficiunt haec verba ad detegendam virtutem quae in pectore iusti latebat. Et quid mirum si quis obstupescat eximiam humilitatem, & promptitudinem quam in hospitalitate declarabat? Ecce, inquit, domini, diuertite in domum pueri vestri. Et illos dominos vocat, & seipsum seruum vocat. Audiamus haec verba, & discamus. Gloriosus, nobilis, tam abundans, tantus paterfamilias: Viatores, hospites, ignotos, ut apparebant viles, & nihil ad se attinentes, dominos nominat, & inquit: Diuertite in domum pueri vestri, & quiescite. Vespera enim, inquit, ingruit. Morem mihi gerite, & lassitudinem diei solemini. Nunquid magnam vobis promitto: lauate pedes vestros itinere longo fatigatos, & facto diluculo pergetis in viam vestram. Hanc gratiam donate mihi, & petitionem meam ne frustreremini. Et dixerunt: Minime, sed in platea quiescemus. Etiam post tantam exhortationem quam fecerat, cum vidit eos renuere, non fuit negligens, neque ab instituto suo destitit, neque fecit uti nos interdum facimus. Et si quando aliquem admonere dignamur, & postea videmus parumper detrectantem & renuentem, statim desistimus: id quod contingit, quia citra desiderium & seruiorem hoc agimus, & maxime quod putamus sufficere defensionem, si dicere possimus fecisse nos officium nostrum. Amisisti in venatione praedam. Aberrasti a thesauro, & tam parui facis? Tunc magni fecisses, si non abiecisses e manibus thesaurum, si non praeterisisses in venatione praedam, si non parua duntaxat libatione & verbotenus tantum hospitalitatem indicasses: at non iustus ille sic. Sed quid? Videbat oblucentes suis precibus, & in plateis manere volentes. Hoc autem faciebant angeli, virtutem

Iusti manifestare volentes, & nos docere quanta iusti fuerit hospitalitas. Postea autem non tam verbis contentus est exhortari, sed & vim facit. Propterea et Christus dicebat: Violenti rapiunt regnum caelorum. Vbi enim spirituale affulserit lucrum, tempestiua fuerit violentia, & laudabilis coactio. Et compulit eos. Mihi autem videtur & inuitos eos trahere. Deinde vbi viderunt iustum ita feruentem & nolentem desistere, nisi voti compos fiat. Declinauerunt, inquit, ad eum, & intrauerunt in domum eius. Et fecit eis conuiuium, & coxit infermentatos, & comederunt ante quam irent cubitum. Vidisti & hic non in sumptuosam mensam hospitalitatem, sed potius in liberalitate mentis. Nam statim ut eos induxit in domum suam, nullum hospitalitatis officium praetermisit. Et ipse quidem in ministerio occupatus erat, & cibos apposuit, & omnem honorem impendit hospitibus, homines eos & viatores quosdam esse putans. Viri autem ciuitatis Sodomitae circumdederunt domum a iuene usque ad senem, omnis populus simul, & euocauerunt Loth, & dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui sunt ingressi ad te nocte? educ eos ad nos, ut coeamus cum eis. Dilecti ne perfunctorie transeamus quae dicta sunt, & non solum videamus insaniam nulla venia dignandam, sed & cogitemus quomodo iustus in medio tam truculentarum bestiarum habitans, ita excellenti virtute fulserit, quomodo ferre potuerit iniquitatem eorum, quomodo non fugit eorum ciuitatem, quomodo eis loqui potuit. Quomodo? Ego dicam. Vniuersi dominus praeviciens miram illorum malitiam, dispensauit ut iustus eo loci domicilium haberet, ut sicut optimus medicus morbos eorum emendaret. Verum videns se cura sua nihil proficere, & illos non emendari, non propterea a cura destitit. Habet enim hunc morem medicus, quanuis videat morbos esse grauiore quam ut arte curari possint, non omittit tamen officium suum: sed omnem artem suam profert, an forte possit agrum vel longo tempore

reparare: quod si nihil amplius proficit, habet excusationem maiorem, eo quod nihil praetermittit quod ad se pertinet. Id sane & hic factum est. Iustus enim, qui versabatur in medio talium, etiam sic mansit iustus, vitamque optimam egit. Illi autem propterea omnia uenia sunt destituti, quod non solum a malitia non cessauerunt, sed & magis auxerunt peccata. Vide enim: Circumdederunt domum a iuene usque ad senem, omnis populus simul. Summa malitiae conspiratio, uel hemens male agendi studium, inenarrabilis peruersitatis magnitudo, conatus nulla uenia dignus. A iuente, inquit, usque ad senem. Non solum, inquit, iuuentus haec mala inquirebat: sed & inquit, prouecta aetas erant, & omnis populus simul. Neque erubescerent tam turpe, tamque impudens flagitium: neque inlibilem oculum cogitabant, neque iustum reuerbantur, neque hospitibus parcebant: sed absque rubore, & nudo, ut dicunt capite, libidinis suae uerba dicentes, accesserunt. Et uocato iusto, dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui ingressi sunt ad te nocte? educ eos ut abutamur eis. Propter hunc eorum illicitum conatum, & impiam peruersitatem, opinor iustum usque ad uesperam sedisset ita ut ne sineret viatores ignaros incidere in illorum laqueos. Et iustus quidem cum hospitalitate & tantam praese tulit continentiam, ut omnes praeterentes susciperet, nullusque eum lateret, etiam eos tunc non angelos, sed homines esse putans. Impii autem illi praeter hoc quod nihil tale agebant quod iustus ille, tantam etiam perpetrarunt malitiam, ut ad obtegenda alia ipsorum scelera sufficere possit. Propter hoc autem in platea volebant manere, ut darent iusto occasionem declarandi hospitalitatem erga se, & monstraret ei re ipsa quam digne suppliciiis in illos animaduertatur, qui tam stupendam impietatem agebant. Sed videamus amplius magnitudinem uirtutis iusti. Vt exiit igitur, inquit, ad eos ad vestibulum, ianuam quidem adaperuit post se, dixitque ad eos. Vide quomodo timuit iustus, & tremuit pro hospitum salute.

Neque

IN CAP. GENESIOS XIX.

Neque enim tantum ianuam adaperuit post se: sed sed
ens eorum insaniam & audaciam, & suspicans eorū
temeritatem, Deinde, inquit ad eos: Nequaquam
viri fratres.] O iusti longanimitatem, & excellentem
modestiam. Hæc vera virtus est, ita māsuetē alloqui
illos. Nullus enim ægrum volens curare, & insanie-
tem castigare, cum furore & austeritate hoc facit. Et
animaduerte q̃ eos qui tā absurda patrare volebant,
fratres vocat: & eorum conscientias tangere, & a ne-
fario flagitio volens abducere. Minime, inquit, fra-
tres, nolite iniquē agere, nihil tale cogitetis, ne pon-
tis tam graue scelus in mentem vestram, ne naturam
ipsam traducatis, ne illicitos excogitetis coitus: sed si
volueritis insanix vestræ furorē demulceri, ego quid
præbebo quo flagitium vestrum leuius fiat. Sunt
mihi duæ filix, quæ viros nō cognouerunt.] Adhuc,
inquit, inexpertæ sunt nuptialis congressus, intactæ
sunt, luculentæ sunt, & adhuc in flore ætatis: eas om-
nibus expositas do, & vtimini eis sicut vobis pla-
cet: vt accipiat is eas, inquit, & expleatis vestrā in eis
libidinem, & impleantur vestræ malæ concupiscen-
tiæ: tātum in viros illos ne feceritis iniustitiam cuius
gratia intrauerunt sub recta tignorum meorū. Quo-
niam, inquit, coëgi eos, & induxi sub tectum meum,
vt ne mihi adscribatur iniquitas quæ eis contigerit.
& ego eis autor sim contumeliæ: idcirco pro eis duas
meas filias do, vt illi a manibus vestris liberentur.
Quanta iusti virtus? omnem virtutē hospitalitatis
superauit. Quid enim quis iusti huius benignitate sat
dignum attulerit, qui neq; filiabus parcere voluit, vt
seruaret hospitibus honorem, & liberaret eos a per-
uersitate Sodomitarum? Et ille quidē filias suas pro-
stituit, vt hospites viatores iterum eadem dico, om-
nino ignotos eriperet ab impiorum contumelia: nos
autem videntes sæpe fratres nostros in ipsum impiet-
tatis profundum, & quasi dicerem, in fauces diaboli
cadere, neque sermone eos dignamur, neque consule-
re, ne verbis admonere & eripere a malitia, & ad vir-
tutem

ROMILIA XLIII.

272

tutem manu ducere. Qualem igitur habebimus de-
fensionem, cum iustus neq; filiabus parcat, vt hospi-
tum seruet curam: nos autem ita immisericorditer
erga fratres nostros afficimur, & sæpe tam frigida &
absurditatis plena verba proferimus? Quid enim,
inquit, mihi cum eo commune? mihi non est curæ, ni-
hil mihi negotii cum eo. Quid dicis homo? Nihil ti-
bi commune cum eo? Frater tuus est, eiusdem tecum
naturæ, sub eodem estis domino, sæpe etiam eiusdem
participes mensæ, spiritalis illius, inquam, & terri-
bilis, & dicis, Nihil commune habeo cum eo: & im-
misericorditer præteris, & non porrigis facienti ma-
num. Et Iudæis quidem lex imperabat, ne inimicorū
lapsum fumenta negligerent: tu autem fratrem tuum a
diabolo sæpe saucium & iacētē, non super terram,
sed super peccati barathrum videns, tua exhortatio-
ne non reuellis, non admonitionem tuā adhibes, non
alios in auxilium vocas, vt a fauce bestix membrū
tuum eruere valeas, & ad suam reducere nobilitatē:
vt & ipse, si quādo cecideris (quod absit) in laqueos
mali dæmonis illius, possis habere aliquos qui te iu-
uent, & liberent a manibus diaboli. Sic et Paulus ex-
citare volens Galatas, vt suis prouideant membris,
inquit: Considerans temetipsum, ne & tu teneris:
quasi diceret, Si absque compassione & misericordia
fratrem præteris: fortē et te, si cecideris, alius simili-
ter præteribit. Si igitur vis non despici, sicubi laba-
ris, ne ipse despexeris alium: sed magnā præ te fer be-
nignitatem, et thesaurum crede maximum, si serues
fratrem. Nihil enim huic vnquam par fieri poterit,
de virtute sermo est. Nam si solum mēte cogitaueris,
quod ille quem despicias et præteris, a domino tanto
in honore habitus est, vt propter ipsum non refuge-
rit & sanguinem effundere: sicut et Paulus dicit:
Et perit infirmus frater in tua sciētia, propter quem
Christus mortuus est: quomodo non præ pudore sub
terra te abscondis? Si igitur propter illum Christus
sanguinem effudit, quid magnum facis, si tuam in eū
decla-

Exo. 23. a
& Deu. 25.

Galat. 6. a

1. Cor. 3. c

IN CAP. GENESIOS XIX.

declares benevolentiam, & exhortatione verborum
facientem erigas, & animā merā fortē & subme-
sam relex ex profundo malitiæ, & facis vt videat
veritatis lucem, ac non recurrat ad vitiorum caligi-
nes. Imitemur igitur, obsecro, iustum illum, & si per-
clitandum etiam fuerit pro salute proximi, non hoc
subterfugamus. Nam tale periculū nobis salutis fue-
rit occasio, multamq; conciliabit fiduciam. Confyde-
ra enim, obsecro, quomodo iustus ille toti populo, q-
ita in malitiam conspirauerat, se opposuerit: & ma-
gnam clementiam, indicibilemq; fortitudinem præ-
se tulerit: quamvis neq; sic corrigere potuerit indomi-
tā illorum insaniam. Quippe post verba illa, & tati-
eximiam māsuēdine, cū verbis suis quasi manibus
prostitisset filias: quid dicunt ad eum? Absiste hinc.
O gratiam ebrietatem, o immodicam desipientiam.
In hunc modum se habet efferata & mala bestia con-
cupiscentia, quando rationem vicerit, nihil qd oportet
videre finit, sed quasi in tenebris et pugna noctur-
na omnia facit. Recede illinc, dicunt: venisti vt eis
ses aduena, num & iudicandi auctoritatem vsurpase.
Itaq; nunc te affligemus magis q̃ illos.] Vide quomodo
iustus mansuetē cum eis loquitur, illi autē quā
ta ferocitate respondent. Enimvero quasi a diabolo
exagitati, & eo ducatum præbente, ita contra iustum
insurgunt & dicunt: Venisti vt aduena esses, num &
iudicandi auctoritatem vsurpase? Aduenam te, inquit,
suscepimus, num & iudicē nostri te facies? O excellēs
ingratitude: oportebat erubescere, oportebat reuereri
ri consilium iusti. Verum sicut infans etiam medicū
impedire conantur, ita & illi. Te aiunt, magis afflige-
mus q̃ illos. Si nō vis, inquit, silere & quiescere, dis-
ces q̃ patrociniō tuo nihil aliud efficiēs, præterquā
quod illi quidem periculum effugient, tu autem in ip-
sum incidēs. Faciebant autem vim valde.] Vi-
de iustum illum quantam fortitudinem declarat, &
tantæ multitudini opponere se attentat. Et appro-
piarunt, inquit, vt contererent ianuam.] Quia exitus

OMILIA XLIII.

272

us adaperuit post se ianuam: non ferentes impij scē-
lesti illi admonitionē iusti, ipsum vi premebāt, & ia-
nuam contereere moliebantur. Sed quia operibus sa-
tis demonstrata fuit iusti virtus, & cura eorum qui
hospites putabantur, & conspiratio totius populi in
malum: tunc & ii qui aderant, manifestarunt se. Et
quia viderant iustum omne officium suum implese,
suam declarantes potentiam, suppetias ferebant ius-
to cui vis fiebat ab illorum insania. Itaque, inquit
viri manibus extentis attraxerunt Loth ad se in do-
mum, & ianuā domus clausuerunt. Viros autem qui
erant apud ianuam, percusserūt cæcitatem a paruo vsq;
ad magnum, & dissoluti sunt, quærentes ianuam.]
Etiam iustus ille statim hospitalitatis accepit merce-
des, & impij illi digna plectuntur poena. Dicit enim:
Attraxerunt Loth in domum, & ianuam clausuerunt:
viros autem percusserunt cæcitatem, a paruo vsque ad
magnum, & dissoluti sunt quærentes ianuam. Quo-
niam mentis eorum oculus excæcatus erat, propter
hoc & visu priuati sunt: vt discas, quod nihil sibi
pro sint corporales oculi, si oculi mentis fuerint ex-
cæcati. Et quia conspirauerant in malitiā, & a malo
conatu neque senes neque iuuenes astinebant, ideo
omnes excæcati sunt: & non solum excæcati sunt, sed
& viribus corporis destituti sunt, quandoquidem
potiorem hominis partem animam corruperant:
& qui prius ianuam contereere nitentur, & mul-
tum minabantur iusto, statim steterunt laxatis mem-
bris, & ante oculos sitam ianuam non videntes.
Tunc quasi respirauit iustus, videns quales hospites
essent, & quod magnæ virtutis. Etenim dixerunt ad
eum viri: Est quis tibi hic gener, vel filii vel filie,
vel alius quis in ciuitate? Vide quomodo iusti ho-
spitalitatem remunerant, & quomodo ei largiri vo-
lunt suorum omnium salutē. Si quis est tibi, inquit,
in ciuitate, si quē saluare cupis, si quē scis ab hoc cri-
mine alienū, educ ex hoc loco, & de terra. Oēs q̃ tibi
iuncti sunt educi: perdimus enim nos loquū hunc.]
Deinde

IN CAP. GENESIOS XIX.

Psal. 103. a

Deinde & causam afferunt, iustum omnia diligenter docentes. Quia exaltatus est, inquit, clamor eorum coram domino, & misit nos dominus vt exteremur eos. Hoc fuit qd dictu est Patriarche Abraham: Clamor Sodomorum & Gomorthae multiplicatus est ante me. Exaltatus est, inquit, clamor eorum coram domino. Grandis peruersitatis eorum magnitudo, & idcirco quia incurabilis morbus, & vulnus hoc nullam curam recipit, misit nos dominus vt exteremur eos. Et hoc est quod dicebat David: Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Quia, inquit, aduenimus vt regio vndique deleatur: propter malitiam enim inhabitantium, etiam terra poenam accipit. Egrederere tu hinc. Haec vt audiuit iustus, & didicit causam propter quam affuerunt viri quidem, vt apparebant, angeli autem reuera & ministri Dei omnium. Egressus autem Loth, dixit generis suis, qui acceperant filias suas. Et supra dicebat impiis, Ecce duas filias habeo, quae nondum cognouerunt viros: quomodo igitur hic dicit, Ad generos suos, qui acceperant filias suas? Ne putes diuersa esse haec illis, quae superius a iusto sunt dicta. Mos enim ille veteribus erat, ante multum tempus sponsalia facere: saepe item & cohabitare desponsatis, & simul cum parentibus conuersari: id quod & nunc saepe fieri solet. Quia igitur iam desponsatio facta erat, ideo vocat eos generos. Et dixit qui acceperat filias suas, proposito videlicet ac compromissione: & dicit, Surgite, & exite de hoc loco: quia exierit dominus ciuitatem. Visus est autem ridiculus coram generis suis. Vide quomodo e malo hoc fermento erant & illi. Et propterea volens deus statim liberare iustum ab illorum affinitate, non permisit eis commisceri filiabus iusti: sed cum impiis etiam illos perdidit, vt egressus iustus cum filiabus effugeret eorum cognationem. Itaque cum audirent a iusto terribiles illas minas, quasi subfannabant, & putabant deliramenta esse quae dicebantur: veruntamen iustus quod suum erat faciebat.

ROMILTA XLIII.

273

tiebat. Et quia semel illis filias desponsarat, voluit eripere eos a plaga: at illi noluerunt, sed in moribus suis manserunt, & re ipsa didicerunt quod magno suo damno consilium iusti reiecerunt. Vbi autem, inquit, mane factum est, studiose adhortati sunt angeli Loth, dicentes: Surge, accipe uxorem tuam, & filias tuas quas habes, & exi, vt ne & cum iniquitatibus ciuitatis pereas. Et turbati sunt. Ne differ, inquit, iam enim illis perniciēs infligenda est: reipsum igitur & uxorem, & filias serua. Illi enim qui noluerunt ad monitionem tuam parere, non longe post participes erunt communis interitus. Ne igitur differ, vt ne & ipse interiectionis istorum impiorum particeps fias. Et turbati sunt. Haec vt audierunt Loth & vxor & filiae, turbati sunt, inquit, hoc est, attoniti fuerunt, & in maximum pauorem inciderunt, & propter minas anxii fuere. Et ideo angeli curam agentes iusti, apprehenderunt, inquit, manum eius. Iam non vt de viris loquitur de eis scriptura diuina, sed quia plagam infligaturi erant, angelos eos nominat, & dicit: Apprehenderunt manum eius, & manum vxoris eius, & manum filiarum eius, eo quod parceret ei Dominus. Animabant eos manuum contactu, & roborauerunt eorum alacritatem, vt ne timor eorum dissolueret robur: propterea adiecit, eo quod parceret ei dominus. Quia enim Dominus iudicauit eum salute dignum, idcirco & angeli volentes eorum alacritatem roborare, manum eorum apprehendunt, & educentes eos foras, dixerunt: Salua animam tuam: ne respicias post tergum: ne stes in omni loco per circuitum: in monte saluum te fac, ne forte simul abripiaris. Quoniam niam liberamus te ab impiis illis, ne ultra circuitus peris post tergum, ne velis videre quae illis eueniant: sed festina, & longe stau, vt effugere queas poenam eis infligendam. Exi iustus timens, ne forte non posset designatum locum assequi, & in montem peruenire, inquit: Oro Domine, quia inuenit puer tuus misericordiam coram te, & magnificasti iustitiam tuam.

NN quod

IN CAP. GENESIOS XIX.

quod facias mecum vt uiuat anima mea: ego autem
non possum saluari in monte, ne apprehendant me
mala, & moriar: ecce ciuitas ista propè ad quam eò
fugiam ego, parua est, ibi seruabor, & uiuet anima
mea propter te.] Quia enim, inquit, semel iudicasti
salutem mihi dandam: ascendere autem in montis
verticem, vires meas transcendit, ampliozem miseri
cordiam mihi exhibere, & laborem meum alleuiare.
Ne quando igitur apprehendar à pœna quæ infligi
tur illis, & particeps sum interitus istorum, ciuita
tem hanc vicinam & paruam segregate mihi. Nam
hæc vilis sit & parua, attamen illic seruatus, secu
rè postea agere potero. Et dixit ei: Ecce admirar
tus sum tuam faciem & in verbo hoc, vt ne subuer
tam ciuitatem de qua loquutus es. Accepi tuas pre
ces, inquit, & faciam hoc: & petitionem tuam tibi
exhibebo, propterq; te etiam ciuitati parcam. Festina
igitur, & occupa locum, & saluare. Neque enim sa
ciam aliquid, donec illuc venias.] Non potero, in
quit, facere rem, vsquequo tu illuc ingrediaris, quia
curam ago tuæ salutis. Expecto donec illuc abeas, &
tunc eis infligam pœnam. Sol igitur egressus est su
per terram, & Loth intrauit in Segor.] Circa solis
ortum, inquit, veni in ciuitatem, & statim cum ipse
esset intra ciuitatem, illi pœnam accipiebant. Pluit
enim, inquit, Dominus super Sodomam & Gomorrah
sulphurem & ignem à Domino de coelo: & subuer
sit ciuitates illas, & quicquid circa eas habitabatur,
& omnes qui habitabant in ciuitatibus, & omne qd
exoriebatur de terra.] Dilecte ne tenearis admiratio
ne: proprietates enim est scripturas, & indifferenter sic
sæpe ponit verba: id quod & nunc videre licet. Pluit
enim, inquit, Dominus sulphur & ignem à Domino
de coelo: vt dicat, quod Dominus pœnam inducat: &
non solum ciuitates subuertit, & omnem circa regio
nem, & omnes inhabitantes: sed & quæ exoriantur
de terra, aboleuit. Quia enim homines, qui tantam
ciuitatē inhabitabāt, multos impietatis fructus pro
tulerunt.

HOMILIA XLIII.

274

tulerunt: idcirco, inquit, & inutiles fructus terræ fa
cio, vt & illis abolitis perpetuum sit monumentum
sequentibus generationibus: omnes docens, quanta
fuerit inhabitantium malitia. Vidisti quanta res sit vi
tus, & quanta res malitia: & quomodo iustus salua
tus sit, alii autem dignam suā malitia pœnam recepe
runt. Et sicut iustus per suā virtutem & filias salua
uit, & ciuitatis illius subuersione prohibuit: ita &
illi propter inmodicā suam malitiam, nō solum ipsi
perierunt & corrupti sunt, sed & effecerunt terrā inuti
lem in futurum. Et respexit, inquit, vxor eius post
tergū, & facta est columna salis.] Nam quoniam audi
uit angelos præcipientes susto vt nese conuerterent
retorsum, sed cū magna festinantia secederent: negle
xitq; verba, & præcepta non custodit, propterea
suæ negligentie dedit pœnam. Ceterū nos audientes
illa, nostræ salutis curā diligentiorē habeamus, & vi
tia illa imitari caueamus. Imitemur iusti illius hospi
taliatē & alias virtutes, vt possimus & supernam
fram depellere. Neque possibile est, vt qui virtutem
hanc magno studio exerceat, non grandem inde re
porret thesaurum. Etenim iusti illi sic supernam gra
tiam consequuti sunt. Item Patriarcha & Loth, &
qui homines suscipere se putauerunt, meruerūt susci
pere angelos, & angelorum dominum. Nobis quoq;
& nunc, si voluerimus, suscipere licet. Ipse enim est
qui dixit, Qui suscipit vos, me suscipit: sic hospites
suscipiamus, & non ad externam visitatē respiciamus.
Enimvero, si tali mente hospitalitatē etiam
nos exercuerimus, digni erimus & nos qui tales ex
cipiamus qui videntur viri, angelorum autem vir
tutes operantur. Tantum ne curiosi exploratores
& inquisitores simus, vt ne thesaurum perdamus.
Quandoquidem & beatus Paulus tales sustos insi
nuat, & docet nos, quomodo tales vt susciperent, eis
euenerit. Hospitalitatis, inquit, ne obliuiscamini: pro
pter hanc enim nesciētes quidam hospitio exceperūt
angelos. Hoc enim eos potissimū fecit admirabiles,
quod

Luc. 9. f

Heb. 13. a

quod curam eorum quos nescierunt egere. Et nos quoque fide ac pietate rem obeamus, ut sic thesaurum assequi possimus. Quod nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Ioan. 4. b

Heri vos argumentum de muliere Samaritana factis docuit. ineffabilem domini longanimitatem, & excellentem erga illam providentiam, atque illius gratitudinem. Vidistis quomodo, ut aquam sensibilem hauriret, advenit, & ex spirituali fonte divina flumina hausit, ac domum rediit, implens quod dictum est a domino: A quam quam ego dabo, erit in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Impleta enim ipsa divino illo & spirituali fonte, non detinuit intra se flumina: sed supersecutur, ut ita dicam, effudit & in habitatores civitatis concessit doni gratiam. Et præconis officium egit mulier Samaritana & alienigena. Vidistis quantum bonum sit animæ gratitudo. Vidistis Domini misericordiam, quomodo nullum contemnit: sed etiam in muliere, etiam in paupertate, & ubicunque invenit animam excitatam & vigilem ac feruidam, statim gratiam suam illi largitur. Imitemur igitur, obsecro, & nos mulierem hanc, cum magna attentione accipiamus doctrinas a spiritu. Neque enim nostra sunt quæ dicuntur, neque ex propria lingua loquimur quæcumque dixerimus, sed Domini misericordia afflata propter vestram salutem & ædificationem ecclesiæ Dei. Dilecte, ne igitur ad me dicentem respicias, neque ad tenuitatem meam: sed quoniam hæc a Domino affertur, ad eum qui me misit habens attentam mentem, collecto animo quæ dicuntur accipe. Quamdoquidem & in humanis negotiis, quando rex diademate coronatus literas mittit, tunc is qui eas affert, per se nullius momenti est, sed humilis quidam, sæpe neque progenitores numerare sciens, obscurus & ex obscuris: sed non ad illum spectant qui literas suscepit sunt

sunt, sed propter regis literas, magna reuerentia & silentio recipiunt. Si igitur is qui hominis literas affert, & chartam tantum apportat, sic omnibus acceptus est: multo magis vos, si fueritis iusti, eloquia quæ a spiritu vobis per nos missa, magna attentione suscipite, ut magnam gratitudinis recipiatis mercedem. Nam si viderit dominus omnium, animarum nostrarum promptitudinem: & nobis largiores sumptus suppeditabit propter vestram ædificationem, & vobis maiorem præbebit intellectum, ita ut quæ dicuntur intelligere valeatis. Liberalis enim est spiritus gratia, & se in omnes effundens, nullam partitionem sustinet: sed cum distribuitur magis crecit, & quæto plures sunt eius participes, tanto & beneficium magis extenditur. Agere igitur, si videtur, & hodie ad feriæ eorum quæ prius dicta sunt veniamus: & videamus ubi sermo manserit, & unde eum repetere hodie cõgruat. Vbi igitur nuper sermonem in litus appulimus, & a doctrina cessauimus. De Loth vobis narrabamus, & de Sodomorum incendio: illic sermo nem suspendimus, ubi iustus in Segor servatus est. Sol enim egressus est super terram, & Loth intrauit in Segor, & tunc ira a Deo immissa Sodomitas apprehendit, & terram illam aboleuit. Quando & mulier iusti, obliuiscens dictorum ab angelis, ut spectavit retrorsum, facta est columna salis, perpetuum monimentum posterioribus seculis suæ negligentia præbens. Necessarium nunc, ut dicamus vestrae charitati pauca ex his quæ sequuntur, ut iterum videaris charitatem & compassionem Patriarchæ, & Dei erga illum beneuolentiam. Nam ubi orto sole iustus Loth in Segor servatus, qui autem Sodomis erant, poenam luerunt: Patriarcha simul & illorum interitum miserans, quem propter suum peccatum sustinuerunt, & de iusto valde sollicitus, manens spectabat quæ ibi fierent.

Diluculo autem venit, inquit, Abraham mane ad locum, ubi steterat coram Domino, & respexit in faciem Sodomorum & Gomorrhæ, & in faciem circumiacentis

facientis regionis. Et vidit, & ecce ascendit flamma de terra, quasi fumus camini.] In eo, inquit, loco, in quo colloquutus est cum domino, & pro Sodomitis rogavit: vidit terribilis illius poenae vestigia, & de iusto discere aliquid volebat. Is enim sanctorum mos est, ut plurimum afflictis afficiantur & comparantur. Et ut doceat nos divina scriptura, quod statim ipsi huius scientiam concesserit spiritus gratia, & iustum cura quam pro Loth gerebat liberarit, inquit, Cū contereret omnes ciuitates circa regionem Iordanis, recordatus est Deus Abrahæ, & emisit Loth ē mea dia subuersione.] Quid est, recordatus est deus Abrahæ: hoc est, petitionis quam fecit, dicens, Ne simul perdas iustum cū impio. Cur igitur, dixerit aliquis, propter orationem Patriarchæ iustus seruatus est, & nō propter suam iustitiam? Ita certē propter orationem Patriarchæ. Quando enim quod ex nobis est simul afferimus, & accedit intercessio sanctorum, plurimum nobis confert. Quod si ipsi negligentes fuerimus, & spem in illis solis collocamus nostræ salutis, nihil amplius nobis prodest: non quod infirmi sunt iusti, sed quia propter nostram desidia nos ipsos perdimus. Et, ut discas, quod quādo negligentes sumus, etiam si iusti sint qui pro nobis orant, etiam si propheta, nulla nobis inde fiat utilitas. Illi enim suam virtutem & per hoc demonstrant: nobis autem nulla erit utilitas propter mores nostros. Audi Deum omnium, ad eum qui de utero matris sanctificatus est, Hieremiam prophetam dicentem, Ne ores pro populo hoc, quia non exaudiam te. Vide Domini misericordiam: prædicit Propheta, ut ne quum post orationem non exaudiat, tribuat hoc suis demeritis: et ideo iam prædicit ei populi malitiam, & prohibet ne precetur, ut & ipse scribere queat immodicam Iudaorum peruersitatem: & illi sciant, quod nihil eis prodest Propheta, nisi & ipsi quæ sua sunt proferre velint. Id scientes dilecti, confugiamus ad sanctorum preces, & oremus ut pro nobis intercedant: sed non illos

Hier. 7. d
4. 14. b

illorum precibus tantum confidamus, sed & ipsi nostra, ut oportet, dispensemus recte, & ad meliora semper conuertamur. Hoc & ad alium Prophetam dicit Dominus omnium: Non vides quid ipsi faciunt? incendunt adipem, & placentas faciunt exercitui coeli: quasi dicens ad eum, Pro illis me rogas, qui a peccato non desistunt, qui carent sensu infirmitatis suæ qua laborant, sed sic absque dolore sunt affecti? Non vides plurimum eorum contemptum? non vides eorum magnam infantiam, quomodo nondum scientur impietate, sed se voluerunt in suis iniquitatibus, quasi in luto? Nunquid si vellent conuerti, audirent inhortantes? Nōne ego sum per Prophetas clamans, & dicens, Et dixi, postquam ipsa omnia hæc admisit scortando, ad me conuertere, & non est conuersa? Num aliud quero, quā ut quiescat a peccato tantum, & sistat mala? Num pro præterito rationem exigo, si videam respicientes? Nōne quotidie clamo, dicens: Nolo mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur & viuat? Nōne propter rea omnia facio, ut ab interitu eripiam eos qui ab errore præoccupati sunt? Num si videam conuerteres, dissero? Nōne ego sum qui dico, Adhuc te loquente dicam, ecce adsum? Num sic ipsi suæ salutis audiunt ut ego, cui maxime peculiare est vel se omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire? An non vos ex nihilo produxi ut perdami? an non regnum futurum, & innumera ideo bona præparauis? An non propter hoc & gehennam minatus sum, ut in regnum celorum per hanc intrare vos faciam? Ne igitur & Propheta illos relinquens, mihi afferas orationem: sed hoc tuo studio facias, ut illorum moribus vincatur, & in sensum infirmitatis suæ, & ad sanitatem ipsi reducantur, & mea omnino sequantur. Neque enim moror, vel differo, quando video animam gratam: vnum enim tantum requiro, nempe, ut consueantur peccata, & ab eis abstineant, & non ultra infero poenam peccatis.

Hier. 7. d

Hier. 3. c
Ezec. 18. g

NN 4 Num

IN CAP. GENESIOS XIX.

Num graue & molestum est quod a me proponitur? Nisi scire deteriores fieri quando priora peccata non consentunt, neque id ipsum requirerem. Verum quia scio hominum genus magis ad peccatum vergere: propterea volo ut confiteantur priora peccata, & confessione prohibeantur ne in eadem recidant peccata. Hanc igitur dilecti, Domini misericordiam in animo versantes, ne simus desides: sed magnam nostri ipsorum geramus curam, & peccatorum maculas purgemus, atque sic sanctorum precibus nos commendemus. Nam si sobrii esse voluerimus, & ex pergefata atque strenua mente etiam per nos ipsos orantes, plurimum nobis proderimus. Quia enim misericors est Dominus noster, non sic annuit quod oratur ab aliis pro nobis, ut quum a nobis ipsis. Vide bonitatem eximiam: nam si viderit nos qui offendimus, & ignominiosi facti sumus, nullam habentes fiduciam, parumque strenuos, ad misericordiam tamen suam diuitias confugere volentes: statim precibus annuit, & manu porrigit iacentibus, & lapsos excitat, clamansque dicens: Nunquid qui cadit, non resurget? Verum ut discatis etiam ipsa, quomodo multi per semetipsos id quod cupiebant allequi valuerunt, ut & nos imitemur, & ad emulationem prouocemur: audiamus igitur, quomodo Chanaanæ illa mulier, quum esset alienigena, & anima valde cruciaretur: ubi vidit medicum animarum, & solem iustitiæ qui exortus est his qui sedent in tenebris, accessit ad eum feruida & alacri promptitudine: neque ideo segnior facta, quod vel mulier, vel alienigena esset: sed omnibus impedimentis repulsis, ut accessit, inquit, Domine miserere mei, quia filia mea male a daemonibus torqueatur. Verum qui scit abscondita cordium, tacet & non responderet, neque sermone eam dignatur: neque miseretur mulieri, quam videbat tanto cum eiulatu accedere: sed differt, volens occultum mulieris thesaurum omnibus manifestum facere. Sciebat reconditam margaritam, quam latere nos volebat: & id

Psal. 40. b

Mat. 15. e

NOMILIA XLIIII.

277

& ideo differebat, & nec responso dignabatur, ut posteris omnibus mulieris sedulitas magna foret doctrina. Et vide ineffabilem Dei bonitatem. Ipse enim, inquit, non respondebat ei. Discipuli autem, qui misericordiores & maioris compassionis esse videbantur, non audent manifeste dicere, Da ei quod petimus scribere ei: esto ei clemens. Sed quid? Dimitte eam, quia clamat post nos: quasi dicentes, libera nos a molestia, libera nos a clamore quem excitat. Quid igitur Dominus? Putatis me, inquit, absque causa tacuisse, & responso eam non fuisse dignatur? Audite, Non sum misericors nisi ad oves que perierunt domus Israel. Nescitis, inquit, quod alienigena mulier est? nescitis quod & vos iam docui ne iretis in viam gentium? Quare tam temere compassionem erga eam declaratis? Considera multitariam Dei sapientiam, quomodo & quum responderet, mulierem magis perstringeat quam silendo: & quasi letalem plagam dabat, prouocare paulatim eam volens, ut discerent ignorantes discipuli quanta in ea lateret fides. Sed neque sic tardior negligentiorque facta est, visis discipulis a cepto suo desistentibus, neque dixit intra semetipsam: Si non potuerunt illi dominum pro me exorare, quare ego frustra sequerer, & continuo instarem? Sed quasi ab igne calefacta & succensa, visceribus & ratione conturbatis, accedit adorans, & dicens: Domine, adiuua me. Ille autem neque sic adiuuat mulierem, sed responsum dat superiore grauius. Non est, inquit, bonum ut tolatur panis filiorum, & detur canibus. Considera dilecte, & animaduerte hic anime eius desiderium, & fidem eximiam. Ut audiuit se canem dici non grauatum tulit, non retrocessit: sed magna ingenuitate inquit, Etiam Domine: nam & catuli edunt de micis mensæ dominorum suorum. Confiteor, inquit, catulum me esse: igitur sicut catulum dignare me micis mensæ. Vidisti mulieris fidem & prudentiam? Suscepit quod dictum est, & statim id pro quo sollicitabatur tanto studio, obtinuit, obtinuitque magnis cum laudibus. Quid enim

Mat. 10. a

Nn 3 enim

IN CAP. GENESES XIX.

enim dicit Christus? O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. O mulier, admirationis verbum, et dictum laude plenum. Magnam, inquit, declarasti fidem, propterea tanta tibi erunt quanta vis. Vide liberalitatis gloriam, & admirare Domini sapientiam an non ab initio putabamus, quoniam sic repelleret eam, compassione carere illum? Et primum quidem non dignabatur responso, postea autem per primum & secundum responsum quasi abigebat, & eam quae cum tanto aduenerat desiderio & seruire a comitatu segregabat. Verum a fine discas Dei bonitatem, quod volens eam clariorem fieri, tanta dilatione fuerit usus. Equidem si statim annuisset, nesciuisset nos mulieris virtutem: quia autem parumper distulit, & Domini cognouimus misericordiam, & illius fidem eximiam. Totam autem hanc historiam in medium afferre coacti sumus, ut discamus quod non tantum perficimus per alios orantes, ut per nos ipsos, si quidem cum alacri & vigili mente accedimus. Enimvero illa & discipulos habens pro se orantes, nihil profecit, donec per se assisteret, misericordiam Domini sibi concilians. Atque parabola illa amici in tempesta nocte venientis, & tres panes petentis, idem hoc significat. Nam licet non exaudiat eo quod amicus sit, attamen vel propter importunitatem, quum surrexerit, ei dabit. Itaque quum videmus ineffabilem misericordiam domini nostri, accedamus ad eum, dicentes, & quasi ante oculos nostros propositis singulis peccatis nostris, etiam pro praeteritis peccatorum veniam petamus, ut in futuris maiori diligentia viuentes, vberiore eius gratiam assequamur. Verum redeamus, si placet, ad lectionis seriem.

Ascendit autem, inquit, Loth in Segor, & sedit in monte, & dux filiae eius cum eo. Timuerunt enim habitare in Segor, & habitauit in spelunca ipse, & dux filiae eius cum eo. Iustus inualecente adhuc timore, quem conceperat a plaga Sodomis introducta, procul abijt iustus, & in monte, inquit, habitat cum filiis

HOMILIA XLIIII.

178

filibus suis: & in solitudine & vastitate extrema postea fuit cum filiabus, in monte habitans. Dixit autem, inquit, maior natu ad iuniorem: Pater noster senex est, & nullus est super terram qui ingrediat ad nos, ut congruit vniuersae terrae: Veni & potabimus patrem nostrum vino, & dormiemus cum eo, & excitabimus semen ex patre nostro. Cum reuerentia & timore multo audiamus ea quae in diuinis scripturis continentur: non enim temere & absque causa scripta sunt, sed omnia vtiliter & nobis proficua, etiam si nos quaedam ignoremus. Non enim omnia possumus euidenter scire: sed si & causas attentauerimus reddere pro nostro capto, habet tamen adhuc latentem quandam thesaurum, a multis absconditum, nec inuestigabilem. Considera igitur quomodo scriptura omnia manifeste narrat, & nobis scopum ac finem ostenderit filiarum iusti: & nunc quidem pro illis, nunc vero pro iusto dignam satisfactionem asserens: ut nullus ad factum respiciens, vel iustum condemnaret, vel iusti filias, quasi congressus ille propter incontinentiam fuerit. Quomodo igitur pro filiabus responderet? Dixit, inquit, maior natu ad iuniorem: Pater noster est senex, & nullus est super terram, qui ingrediat ad nos iuxta morem vniuersae terrae. Vide scopum diligenter, & omni eas liberis crimine. Putauerunt generalem totius orbis factum interitum, nullumque amplius superstitem: deinde & patris viderunt senectutem. Ut igitur, inquit, non aboleatur genus, & pereat nomen. Haec enim erat praescorum maxima cura, quomodo genus suum filiorum successione dilatarent: proinde dicit, Ne & nostri generis tota fiat abolitio, praesertim iam senio patre confecto: & nullus inueniatur vir qui nobis iungatur, ut possimus extendere & relinquere semini nostri propagationem. Veni, inquit, ut ne hoc fiat, potemus patrem nostrum vino. Quasi dicere vult, nunquam ferret vel auribus hoc pater, vino decipiamus eum. Potauerunt autem patrem suum

suum vino nocte ista, & ingressa est senior, & dormi-
uit cum patre suo: & nesciuit quādo illa accubuerit,
vel surrexerit. Vidisti, quomodo diuina scriptura
& pro iusto rationem dederit semel atq; iterum: &
prius quidem, quod filix vino ei imposuerint, decla-
rauit: & quod non aliter potuerint persuadere patri
quā sic faciēdo: Nunc autem opinor & superna dis-
pensatione esse factum, ita fuisse eum aggrauatū vi-
no, vt omnino ignoraret, ne scilicet fieret criminum
reus. Ea enim peccata nos condemnant, quæ scientes
et voluntariē facimus. Vide quomodo testimonium
præbet iusto, quod omnino factum nescierit. Verum
iterum questio surgit de ebrietate. Oporteret enim om-
nia inuestigare, vt nulla rudibus & impudentibus ca-
lumnianti relinqueretur occasio. Quid igitur et de hac
dicemus? Non ex ebrietate vel incontinentia hæc fa-
cta sunt, sed tristitia. Nullus igitur audeat aut iustū,
aut iusti filias condemnare. Quomodo enim nō esset
extremæ dementiæ & desipientiæ, vt eos quos diu-
na scriptura ab omni liberat crimine, imō pro qui-
bus tantam apologiam cōponit, nos innumeris pec-
catis pleni condemnemus, & non audiamus Paulum
dicentem: Deus qui iustificat, quis est qui condem-
nat? Et vt discas, quod hoc non inuanum, & simpli-
citer factum sit: sed tristitiæ nimietas accedente vi-
no nullum ei reliquerit sensum, audi quid dicat:

Et factum est die sequenti, dixitq; maior natu ad
iuniorē, Ecce dormiui heri cum patre nostro: pota-
uimus eum vino & nocte ista, & ingressa dormiui
eo, & excitemus ex patre nostro semen. Vides quo-
modo recta sententia hoc faciebant? Nam, quia por-
tui, inquit, ego quod quærebam implere, necessariū
& te idem facere: forte enim vtorum nostrorū com-
potes erimus, & non in æternum genus nostrum per-
ibit. Potauerunt autem & nocte ista patrem suū
vino, & ingressa est iunior, & dormiuit cum patre
suo. Et ignorauit ille quando ipsa vel accubuerit, vel
surrexerit. Consydera dilecte quod totum factum
fuerit

luerit diuina dispensatione, sicut & Protoplasto eue-
nit. Nam sicut illic ex dormientis latere portio sumi-
pta est, eo nō sentiente: sed qui finxerat latus illud, in-
de vxorem Adæ produxit: ita simili modo & nunc,
Nam cum lateris ablatis, excessu mētis à Deo immis-
so, absq; illius sensu fuit: multo magis & quod nunc
est factum. Nam id quod dixit illic diuina scriptura,
quod immisit ecclasiā in Adam, & dormiuit: hoc et
hic significauit, dicendo, Nesciuit quando vel accu-
buerit, vel surrexerit. Et conceperunt, inquit, de pa-
tre suo. Et peperit maior natu filium, & vocauit no-
men eius Moab, dicens: Ex patre meo. Hic pater est
Moabitarum. Peperit autem & iunior filium, & vo-
cauit nomen eius Amman: dicens, Filius generis mei.
Hic pater est Ammanitarum. Vides quod non fue-
rit incontinentiæ opus? Nomina enim statim natis in-
diderunt quibus factum significabant, & in filiorum
nominibus quasi in columna quadam memoriā fa-
cti inscribebant: & iam præsignātes quod gentes ex
eis futurae essent, & in multitudinem se propagaturū
natorum genus. Nam ille quidem, inquit, pater erit
Moabitarum, iste autem Ammanitarum. Verum tūc
quidem, quoniam origo & initia erant, propter ge-
neris successionem memoriā suam volebant con-
seruare: tantum eius rei studium iusti filii habus. Nunc
autem quia per gratiam Dei religio maiora sumpsit
incrementa, & iuxta beatum Paulum, præterit figu-
ra mundi huius: bona opera agendo, memoriā nō
stri relinquamus: vt quum hinc migrauerimus, vitæ
nostræ diligens & accurata conuersatio in monimen-
tum & doctrinā omnibus qui in nos spectant. Nam
qui virtute præditi sunt, & castam vitam ducunt: nō
solum quum in hac vita sunt, sed & post vitæ exitū,
plurimum prodesse poterūt his qui in se respexerint.
Et vt discas, vide obsecro quātus annorum numerus
transiit, & vsq; in hodiernum diem, quoties volueri-
mus aliquos in emulationem continentiae prouoca-
re, Ioseph in mediū afferimus: speciosum, formosum,
ado-

Gen. x.

1. Cor. 7. f

IN CAP. GENESES XIX.

Dan. 3.

adolefcentem, in ipfo ætatis flore tantâ caſtita-
ſtantiam præ ſerentem: & ſic ad imitationem iuſti
huius auditores provocare ſtudemus. Quis enim nō
admiraretur beatum illum, qui in ſervitute exiſtens,
& in ipſo flore ætatis, quando maximè fornax concu-
piſcentiarum accenditur, quum videret dominam ſu-
am ſe inuadentem, & inſanientem in ſe, tantam oſten-
dit fortitudinem, & ita ad caſtita-
tis agones ſe exer-
cuit, vt ab intemperata illa muliere nudus quidem
veſtibus profugeret, caſtita-
tis autem indumentum
ſeruaret. Licebatq; videre rem nouam & admirabi-
lem. Agnum in lupi, imò leonæ ungues incidiffe, &
ſaluari potuiſſe. Et ſicut columba aquilæ damnum ef-
fugit, ita & iuſtus, ab illius manibus euasit. Non ſic
tam admirabile mihi videtur eſſe, tres pueros illos
in medio Babylo-
nicæ fornacis ignem viſiſſe, illæſis
eorum corporibus: vt mirabile & rarum eſt, quod iu-
ſtus iſte, qui in fornacē hanc Babylo-
nica multo gra-
uiorem, in incontinentiam, inquam, Egyptiæ inci-
dit, & intactus permanſit, puroq; caſtita-
tis indumen-
to ſeruato, exiit. Et ne mireris dilecte: quia enī quod
ſuum erat attulit, habuit ſupernam gratiā comitem,
quæ incendium illud reſtingeret, & in media fornacē
rorem ſpiritus daret. Viſiſti quomodo virtutes,
& quum hic adhuc ſunt ac præſentes, & poſt migra-
tionem ex hac vita magnæ vtilitatis autores nobis
ſunt: Atq; ob eam cauſam & iuſtum illum in mediū
adduximus: hunc omnes imitemur, & concupiſcen-
tias noſtras vincamus, ſcientes quod nō eſt nobis pu-
gna verſus ſanguinem & carnem: ſed aduerſus prin-
cipatus & poteſtates, aduerſus mundi rectores tene-
brarum huius ſeculi. Sic noſipſos armemus, cogita-
tes quod corpore circundari, aduerſus incorporæas
virtutes certare cogimur. Muniamur armis ſpiritus.
Propter hoc enim miſericors Dominus, quia carne
veſtiti ſumus, & eſt nobis aduerſus inuiſibiles virtu-
tes certamen, inuiſibilia nobis præparauit arma, vt
auxilio armorum naturæ aduerſarios expugnemus.
Bene

HOMILIA XLV.

289

Bene igitur ſidentes armis, quod à nobis eſt aſſera-
mus, & poterimus hac ſpiritu-
ali armatura muniti,
ipſam diaboli faciem ſerire. Neq; enim ſerre poteris
fulmen quod inde egreditur, ſed eſſi conetur ſtare ex
aduerſo, excrucabitur. Hic enim continentia & hone-
ſtas, aliarumq; virtutū concurſus: illic & larga ſpiri-
tus gratia aduolat: quapropter & Paulus dicebat, Pa-
cem ſectemini cum omnibus, & ſanctificationem.
Purificemus igitur, obſecro, conſcientias noſtras, &
extergamus mentem: vt omni mala cogitatione libe-
rati, ſpiritus gratiam nobis cōciliemus, ſuperemusq;
diaboli machinationes, vnde mereamur ineffabili-
bus illis bonis ſui, gratia & miſericordia Domini
noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ſpiri-
tu ſit gloria nunc & ſemper, & in ſecula ſeculo-
rum, Amen.

Heb. 12. d

HOMILIA XLV.

Quoniam frequentes vos in auditorio magna
cum voluptate doctrinam noſtram ſuſcipere
video, gaudeo, & indies maiori alacritate pauperem
hanc noſtram, & tenuem menſam proponere ſtudeo.
Veſtra enim ciborum immodica appetentia, menſæ
noſtræ vtilitatem honeſtat, paruaq; facit vt magna
appareat: id quod & in ſenſibilibus eduliſis videre li-
cet. Nam ſicut cum magna ſumptuoſaq; ſecula ap-
ponuntur, præcedens conuiuari ſatietas facit vt ali-
quid decedat ſplendori appoſitorum, & magna non-
nunquam nullius videantur momenti, eo quod con-
uiuæ abſq; edendi auditate aduenerunt. Contrā, qui
ſuſceperunt famelicos & eſuriētes, licet illis tenuem
proponant menſam, ſplendida tamen apparebit con-
uiuus, promptè appoſita auidè comedentibus. Sic
eodem modo & nos bene ſiſi ſpiritu-
ali veſtro appe-
titu, non grauamur pauperem & vilem hanc men-
ſam veſtræ charitati continūe apponere. Hoc & Sa-
piens quidam dicebat, Melius eſt conuiuium heri-
tarum cum charitate, quā hos de præſepio cum
odio. Quo docet, charitatem aliter videre appoſita,
illuſiſq;

IN CAP. GENESIOS XX.

Illiusq; oculis visia apparere sumptuosa, & parua magna. Quid igitur beatus nobis qui apud tot, tamq; feruenti & sollicita charitate disserimus? Nihil enim tantopere dicenti necessarium est, vt auditoris beneuolentia. Quandoquidem quum videt auditores feruere desiderio, firmatur & ipse: & saepe robur, vt ita dicam, accipit, sciens quod quanto sumptuosorem mensam proponit, tanto & abundantia sua magis accedit. Secus enim se habent spiritualia, quam sensibilia. Illic enim mensae largitas sumptum facit, & cōuiuui exhibentis imminuit substantiam: hic autē omnino aliter: quanto plures enim sunt participes, tanto plus substantia illius accrescit. Neque enim nostra dicimus, sed ea quae in vestram vtilitatem Dei gratia per suam misericordiam suppeditat. Agē igitur, quia tanta adestis alacritate & frequentia, iterū iam lecta indagabimus, faciemusq; vt & quod hic est lucrum, percipiamus. Nam quia iuxta magnam exhortationem Christi, dicentis, scrutamini scripturas, thesaurus magnus in scripturis est reconditus, & in profunditate latens: idcirco scrutatione opus, vt quum didicerimus virtutem quae in profundo latet, multam inde vtilitatem accipere queamus. Etenim propterea iustorum omnium virtutes, spiritus sancti gratia & dispensatione scripturis sunt traditae, vt nos continuam habentes doctrinam, & ad emulationem & imitationem iustorum vitam nostram instituamus. Audiamus igitur diuinam scripturam quid & hodie nobis de Patriarcha narrare vult. Et mouit, inquit, illinc Abraham in terram versus Africum, & habitauit inter Cades & inter Sur, & peregrinus fuit in Geraris.] Et mouit, inquit, illinc. Vnde mouit? eo vbi tabernaculum fixerat, vbi & vniuersi conditorem cum angelis suscipere ei cōcessum erat. Illinc, inquit, vt mouit & profectus est, peregrinus fuit in Geraris. Vide iustorum conuersationem, quam correpta illis fuerit, & minimē superuacua supellex: quomodo facillē transmigrabant, vitamq; suam institu-

Ioan. 5. f

CAP. XX.

HOMILIA XLV.

281

bant sicut peregrini & adueniet nunc hic, nunc istic tabernacula erigebant, quasi in peregrinatione agentes: non sicut nos facimus, habitantes in aliena terra quasi in patria, & domus extruimus splendidas, & vestibula, & deambulacra, & villas possidemus, & balnea facimus, aliaq; plurima. Sed vide quomodo iustus substantiam suam in vernaculis tantum & pecoribus possidens, & nunquam in eodem loco stans: & aliquando quidem in Bethel figit tabernacula, interim autem apud quercum Mambre. Interdum in Aegyptum descendit, nunc autem in Geraris tabernaculum figit: & omnia facillē sustinet, & gratitudinem erga suum dominum per omnia manifestē declarat: & post tantas promissiones quae ei a Deo factae erāt, videns se in tantis versari difficultatibus, & in diuersas ac multisugas tentationes incidere, quasi adamas immotus persistit: piamq; suam mentem ostendens, nullis obstaculis fiebat negligentior. Vide enim & nūc dilecte, qualis tentatio eum in Geraris inuadit, & admirare fortitudinem & virtutem iusti, quomodo quod omnibus intolerabile, & quod neq; auribus suscipere quis vellet, hoc ipse sustinuit: non aegrē ferens, neque exigens a domino vt vlcisceretur ea quae fiebant, sicut pleriq; homines faciunt, hisq; innumeris peccatorum sarcinis pressi. Nam cum difficultates quasdam inciderint, statim obmurmurant, & curiosius inquirunt, & dicunt, Quare hoc & hoc evenit? et quare hoc permissum est? At iustus ille non sic: vnde & amplior ei superna gratia concessa est. Hoc enim verē grati serui fuerit, vt nunquam obmurmuret & curiosior sit in his quae a domino sunt, sed in silentio & gratitudine suscipiat omnia. Et animaduerte, quomodo etiam per illas ipsas quae sequuntur tentationes, iusti virtus magis emicuit, Deo clarum illum semper ostendente. Nam sicut quando in Aegyptum descendit, vt ignotus et peregrinus, & nulli agnitus, subito magno cum honore inde rediit: Ita & nunc, quum peregrinus esset in Geraris, in ipsis quidem

IN CAP. GENESEOS XX.

In iustis quod suum erat fecit: postea verò tanto Del subsidio munitus est, vt & rex & omnes qui in eare glione habitabant, omni studio ministrare iusto stus derent. Dixit autem, inquit, Abraham de Sara vxore sua, Soror mea est: ne fortè occiderent eum viri ciuitatis propter illam. Vide quomodo à violentissimis affectionibus anima iusti impugnetur, & timor eum incessat. Et quamuis prior timor, ne mulierem amittat, grauis fuerit: timor tamen mortis illum expulit. Vt enim hunc effugeret, sustinuit suis oculis vt focia vitæ suæ in regis manus incideret, quam sit autem hoc toleratu difficile, sciunt qui vxores habent. Vnde & Sapiens quidam dicebat, Plenus zelo furor viri eius, non parcat in die iudicii, nullo pretio mutabit infirmitas. Verum graue hoc & omnibus intolerabile, vide quomodo propter mortis metum iustus ille tulit. Hoc sanè & in corporalibus affectionibus contingere solet: si quando morbi simul instant corpus nostrum, vnus incrementū tegit aliud, & totos nos ille grauior dolor sibi vindicat, ita vt minorem dolorem non sentiamus. Eodem modo iustus quoque ille nunc vidēs vrgere dolorem mortis, omnia acerba toleranda censebat. Caterum hac audiens dilecte, ne condemnes iustum ob pusillanimitatem, quod mortem timuerit: sed potius admire conditorem vniuersi, qui tantæ erga nos est misericordia, quod iustis illis & sanctis tunc terribilem, eandem nunc ita contemptibilem fecerit Christus, vt quam formidabant illi virtute clari, & tanta erga Deum fiducia freti, nunc derideant & iuuenes, & teneræ virgines. Nihil enim mors est vltra quam somnus, & peregrinatio, & transmigratio à deterioribus ad meliora. Mors enim Domini immortalitatem nobis donauit, & vt descendit in infernum, eripuit, dissoluit eius nervos, & robur destruxit: & quod antea terribile erat & implacabile, hoc nunc contemptibile fecit, adeo vt & multi exsultent & festinent quum hinc migrandum. Proinde & Paulus clamat, dicens,

HOMILIA XLV.

282

Philipp. 3.

dicens, Dissolui cupio, & cū Christo esse multo melius. Verum hæc quidem nunc post Christi aduentum, postquam contractæ sunt portæ inferni aereæ, postquam sol iustitiæ vbique terrarum assulsiit. Tunc autem terribilem adhuc habebat faciem, concutiebantq; iustorum illorum virorum mentem: ideo & omnia alia ferebant leuiter, etiam quæ intolerabilia esse videbantur. Hinc est quod & iustus ille, timens eorum qui in Geraris habitabant insidias, domicilium ibi habuerit: non vt vxorem, sed vt sororem secum habēs. Et sicut quum in Ægyptum eum descendere permisit Deus, volens & rudes illos & insensatos discere iusti virtutem: ita & hic differt dominus, vt iusti patientia in omnibus eluceat, sicutq; Dei in ipsam benignitas manifestata omnibus. Misit autem Abimelech rex Gerarorum, vt afferrent Sararam.] Cogita hic, quæ so, tempestatem cogitationū quam tulit iustus, videns vxorem suam abduci, & se nihil posse suare eam. Silenter enim ferebat omnia, sciens quod se non esset despecturus Dominus, sed acceleratum adhibiturus subsidium. Admirabilis quoque & Saræ charitas est, quæ periculo mortis iustum eripere voluit. Poterat enim ipsa detegendo factum, contumeliam effugere: sed pertulit omnia fortiter, vt viro salutem pararet. Et impletum est illud dictum, Erunt duo in carnem vnā. Ita mutæ salutis curam vicissim agebant, & tantam declarabāt concordiam, quasi vnum essent corpus, & vna anima, audiant hæc viri, audiant & mulieres: & istæ quidem vt eandem erga suos viros charitatem declarant, & nihil aliud illorum præferant saluti: viri autem erga vxores habeant beneuolentiam, & quasi vnā animam & vnum corpus possiderent, omnia faciant. Hoc enim verum est coniugium, quando tanta inter eos est concordia, quādo vinculo charitatis ita sunt concatenati. Sicut enim corpus nunquam à semetipso dissidet, neque anima aduersus se ipsam: ita virum & mulierem non conuenit dissidere,

Gen. 2.

OO z

IN CAP. GENESES XX.

dere. Tunc enim bona infinita sibi coacervare poterunt. Vbi enim concordia, ibi honorum confluxus, ibi pax, ibi charitas, ibi spiritualis letitia: nullum bellum, nulla rixa, nusquam inimicitia & contentio: sed hæc omnia à medio tolluntur per concordiam, bonorum omnium radicem, quæ omnia illa simul abolet.

Miser autem Abimelech rex Gerarorum, & accersit Saram. Et intrauit Deus ad Abimelech in somno noctu, & dixit: Ecce tu morieris propter uxorem quæ abstulisti: ista autem cohabitatrix fuit viro. Vide Dei misericordiam: quomodo, quia vidit iustum propter metum mortis, Saram ablationem fortiter ferre, & regem eam ut sororem iusti abducere: suam potestatem declarat providentiam, iustum quoque illustriorem reddit, & Saram ab iniuria, regem verò à peccato liberat. Et intrauit, inquit, Deus ad Abimelech in somno noctu. Circiter ipsum, inquit, somni tempus, eripere eum volens ab iniquitate, dedit menti eius scientiam, et occulta manifestavit, multumque metum auxit interminando mortem. Dicit enim, Morieris propter mulierem quam abstulisti: ista autem cohabitatrix fuit viro. Abimelech autem non tetigerat illam. Hæc autem omnia facta sunt, ut Dei promissio facta Patriarchæ impleretur. Enimvero quia paupsoante promiserat, Isaac esse nascendum, & prope aderat tempus: ut ne offenderet promissioni Dei, tantum timorem in Abimelech immisit, ut perculsus animo Saram attingere non auderet. Propter hoc enim adiecit divina scriptura, Abimelech non tetigerat illam, sed & de facinore se defendit, ac dicit:

Domine, gentem iustam & ignorantem perdes. Nunquid sciens, inquit, mulierem eius esse, hoc feci: nunquid iniuria peregrinum afficere volens: nunquid ut uxorem eius auferens? Ut sororem eam acceptus rus eram, ratus hoc nomine & hunc & illam honorari. Gentem igitur iustam & ignorantem perdes. Deinde manifestans quod dicebat, inquit: Et ipse mihi dixit, Soror mea est: & ipsa mihi dixit, Frater meus est.

HOMILIA XLV.

181

us est. Vide quomodo habuerint concordiam & conspirationem. Et ipse, inquit, hoc mihi dixit, et ipsa adstipulata est dictis eius. In corde puro, & in iustitia manum feci hoc. Non ut iniquum facturus, inquit, sed ut legitimum & licitum, irreprehensibile: hoc feci. Quid igitur misericors Deus. Dixit autem ei Deus in somno. Vide quantam obsequium exhibet omnium dominus, suam bonitatem per omnia declarans. Et ego scio quod corde puro hoc feceris. Scio, inquit, quod ipsi hunc actum instruxerint, & quod deceptus eorum dictis hoc feceris.

Ob hoc, ut ne propter deceptionem hanc pecces, cohibui ne tu peccares in me. Magna verbi est atque temperatio, maxima domini est misericordia. In me, inquit, rediturum est, peccatum. Nam sicut in hominibus, quando quis aliquem in multo honore apud Dominum suum iniuria quadam afficit, sibi iniuriam factam putat Dominus: & dicit, Mihi iniuriam fecisti per ea quibus à te servus iniuria affectus: ea enim quæ in illum committuntur, in me transeunt.

Eodem modo & bonus Dominus. Cohibui te, inquit, ut ne peccares in me. Mei, inquit, famuli sunt, et adeo mihi commendati quod ut mea habeam quæcumque illis sunt, siue bona sint, siue non bona: propterea non dimisi te ut tangeres eam. Quoniam magnam eorum curam gero, sciens quod per ignorantiam hæc eis contumeliam facturus eras, cohibui te, ut ne peccares in me. Ne simpliciter, ut quempiam vulgarium attende hunc virum: sed discere quod est ex his quorum ego maximam curam gero, & qui peculiari ter mei sunt. Redde igitur uxorem viro, quia propheta est, & orabit pro te, & viues. Vide quomodo virtutem iusti detegit, Prophetam ipsum vocat, quasi præparans regem ut precatorem eum faciat pro se. Orabit enim pro te, & viues. Ille etenim, inquit, veritus ne occideretur à te, hanc comœdiam instruxit, & quasi cooperatus est in contumeliam Sarras: scias autem, quod illius preces vitam tibi præbe-

OO 3 bunt.

IN CAP. GENESIOS XX.

bunt. Deinde, vt ne concupiscentia flagrans, & pulchritudine Sara victus, minus faciat mandatum, mittit ei timorem, & maiorem poenam minatur se inducturum. Quod si non dederis, inquit, scias q morieris tu, & omnia tua. Non solum tu inobedientie poenā lues, sed & omnia tua propter te mors perdet. Ob hoc autem per tempus noctis hæc omnia Deus ei loquitur, vt in quiete accepta admonitione, magno timore imperata faciat. Statim enī, inquit, orto diluculo Abimelech vocauit pueros suos, & loquutus est omnia verba hæc in aures eorum. Vide quomodo rex sit præco virtutis iusti, & cum omnia bus manifestum facit. Narrauit omnia sibi a Deo manifestata, vt omnes sciant & Dei erga illum benignitatem, & quantum sit Deo curæ illius propter eius mores & virtutem. Timuerunt autē omnes homines valde. Vidisti quomodo non frustra & absque causa toties transmigrat iustus. Nam si in tabernaculo suo primò mansisset, vnde potuissent Gerarite scire quantam iustus apud Deum haberet fiduciam. Timuerunt autem omnes homines valde. Magnus in eos timor immissus, de rerum summa faciebat anxios. Postea sequitur: Vocauit Abimelech Abrahamum. Considera in quanta gloria iustus postea apud regem agit, qui pauloantea ab omnibus habebatur contemptibilis, quasi erro & peregrinus. Igitur quum omnes conuenissent, vocauit statim Patriarcha, qui nihil horum sciebat, et disciebat postea a rege ipso quæ propter se a Deo illi factæ erant. Dixit enim ei, Quare hoc fecisti nobis? quid peccauimus in te, quod induxisti super me & super regnum meum peccatum magnum? Rem quam nullus faceret, fecisti nobis. Quare in tantum, inquit, voluisti me inclinare peccatum? Quid cogitasti quod hoc fecisti? Vide quomodo per verba sua indicat minas, quæ a Deo sibi sunt factæ. Quoniam enim dixerat ei, Quod si non reddideris, morieris tu & omnia tua: hoc ipsum interpretatur Abimelech, & dicit, Quid peccasti in

HOMILIA XLV.

284

ui in te, quod induxisti super me & super regnū meum peccatum magnum? Non satis erat, si ego puniret omne regnum meum simul perdendum est ex deceptione quam fecisti. Quid vidisti in nobis vt hoc faceres? Considera hic dilecte iusti prudentiam, quomodo satisfactionis loco, in agnitionem dei illos introducit. Deinde enim, inquit, dixi, Num fortē nō est timor Dei in loco isto, meq; occident propter uxorem. Quasi diceret, Valde mecum anxius fui, ne fortē, eo quod adhuc erroribus tenemini, nulla vobis iustitiæ cura sit: propter hoc simulavi, vobis parcens: vt ne, si intelligeretis eam uxorem meam fuisse, capri eius amore, occidere me tentaretis. Vide quomodo per pauca illa verba docet, quod oportet eum qui Deum in mente habet, nihil iniquum agere, sed timere iudicem illum qui falli nequit: & ob poenam quæ alibi infligitur, omnis iustitiæ facere rationem. Postea volens pro se defensionem asserre:

Ne putetis, inquit, me etiam sic mentitum esse. Et enim soror mea est ex patre, sed non ex matre. Data autem mihi est in uxorem: quia eundē patrem vocat, quem & ego, ideo & sororem ipsam vocavi. Ne igitur condemnatis me. Nam & si metus mortis in hanc me necessitatem coegerit, & quod timui ne forte propter eam me occideretis, ipsam autem in vita conseruaretis: attamen neque sic est mendacium quod a me dictum. Vide quā diligenter agit iustus, vt monstret quod neque in hoc sit mentitus. Et vt omnia, inquit, diligenter a me sciatis, audite consilium quod inter nos iniuius. Quando enim eduxit me Dominus de domo patris mei. Considera, obsecro, hic magnam iusti sapientiam, quomodo in serie narrationis docet eos, quod a principio fuerint peculiariter addicti Deo: & quod Deus se a domo sua euocarit, & in eum locum duxerit: vt sciat rex, quod ex eorum numero sit Abraham, qui magnam in Deo habent fiduciam. Quando enim, inquit, euocauit me Deus ex domo patris mei, dicebam

IN CAP. GENESIOS XX.

cebam ei: Hanc iustitiā facies in me, in omni loco in quē venerimus, dic, Frater meus est. Quia enim superius dixerat: Dixi enim, fortassis non est timor dei in loco isto. Et videbatur eos nimium carpere, volēs mitigare asperitatem verbi, hic dicit, Ne putetis me hoc solum vestri gratia fecisse. Statim enim quando eduxit me dominus de domo patris mei, dicebam ad eam, Hanc iustitiā facies mihi in omni loco in quē venturi sumus. De omnibus, inquit, qui terram hanc inhabitant, mandatum ei dedi: & q̄ etiam sic extramendaciū sit hypocrisis. Mortis enim timor ad hoc nos compulit. Hæc vt dixit iustus, et iram eorum deuulsit, suamq̄ detexit virtutem, & sufficientem religionis veræ cultum eis tradidit: reueritus rex magnā iusti mansuetudinem, magna liberalitate remunerat Patriarcham. Dicit enim, Accepit Abimelech mille didrachmas, & oues, & vitulos, & seruos, & ancillas, & dedit illi Saram vxorem suam. Vidisti dilecte omnipotentem & variam Dei sapientiam? Qui in mortis periculo constitutus erat, & omnia faciebat vt mortem posset effugere: non solum mortem effugit, sed & magnam obtinuit fiduciam, et repente gloriosus factus est. In hunc enim modū agere solet Deus: nō solū a tristibus liberat eos, qui fortiter se gerunt in periculis in quæ incidunt: sed & tantam in aduersis præbet lætitiā, vt in eorum obliuionem omnino veniāt, & in multa sint honorū affluentia. Et vide insuper regis erga iustum illum officiū. Non solū enim tantis muneribus illum appremiat, sed etiam potestatem ei dat vt in terra sua habitet.

Ecce enim, inquit, terra mea coram te est, vbicumque tibi placuerit habita. Nam quia didicit q̄ propter illum & propter illius preces vita sibi data sit, ideo ita in vagum, erronem, & antea nulli cognitū, quasi in benefactorē & tutorem officiosus fuit. Sara autem, inquit, dixit: Ecce dedi mille didrachmas fratri tuo: Vide quomodo accepta a iusto doctrina, vt credidit eius dictis, etiam ipse fratrem huius illi

DOMILIA XLV.

284

lum vocat. Ea quæ dedi, inquit, fratri tuo, tua erūt in honorem vultus tui, & omnia verē dic. Quid est in honorem vultus tui, & omnia verē dic? Pro his quæ per ignorantiam attentavi, te quæ es vxor iusti, in domum meam introducendo: pro hoc solum quia contumeliæ tibi autor fui, mille dedi didrachmas, res sacreturus ea quæ a me in te sunt admissa. Verum omnia alia verē dic. Omnes, inquit, a te discant, quod nihil factum est a me iniquum: quia intacta exiisti de domo mea. Doce, inquit, virum tuum, quod innocens sum a peccato: discat a te, quod nihil a me factum sit. Quare hæc dicte: Vt cum iustus ab ea didicerit, multisq̄ fuerit rationibus edoctus, pro eo preces Domino offerat. Nam postquam ille dixit, Omnia verē dic: hoc est, doce virum tuum ea quæ facta sunt: statim subdidit scriptura: Et orauit Abraham Deū. Et sanauit Deus Abimelech, & vxorē eius, & ancillas eius, & pepererūt. Quia concludens concludit ex trinsecus omnem vuluam in domo Abimelech, propter Saram vxorem Abraham. Vide quomodo dominus volens iustum per omnia reddere illustriore precibus Patriarchæ salutem regis & omnium quæ in domo illius, donat. Orauit enim, inquit, Abraham ad Deum, & curauit Deus Abimelech, & vxorem eius, & ancillas eius, & pepererunt: quia concludens concluderat dñs omnē vuluam in domo Abimelech. Propterea quamuis alienus esset a peccato rex, plagā hanc induxit Dominus, vt precibus iusti annuens eā soluat, & iustum clariorem & illustriorem efficiat. Nam semper omnia ita facit & tractat, & singula dispensat, vt qui sibi seruiunt quasi luminaria reluceant, & eorum virtutem vbique manifestam faciat. Et vide, obsecro, postquā iustum ita liberauit a molestis, quomodo iterum corona bonorum iusto traditur: nempe quod nunc eueniunt quæ olim a Deo promissa sunt. Et Dominus, inquit, visitauit Saram, sicut dixit, & fecit Sara sicut locutus est: & vt concepit, peperit Sara Abraham filium in senectute, in

CAP. XXI.

OO 5 tempo

IN CAP. GENESIOS XXI.

tempore sicut loquutus est ei Dominus.] Quid est, sicut loquutus est? Quemadmodum, inquit, promissum quando hospitio exceptus est cum angelis apud quem cum Mambre. Nam quod dixit, Quia in tempore hoc veniam, & erit Sara filius: hoc nunc opere impletum est. Et quae natura denegabat, ea videbant euenisse: non iuxta humanum & solitum morem, sed per diuinam gratiam. Et vocauit nomen filii sui, quem peperit sibi Sara, Isaac.] Non absque causa assignauit, quem peperit sibi Sara. Non enim dixit simpliciter, vocauit nomen filii sui: sed adiecit, quem peperit sibi Sara, in foecunda illa, & vetula. Et circumcidit eum, inquit, die octauo, sicut praeceperat dominus.] Sic enim praeceptum acceperat, ut die octauo circumciderentur qui posthac nascerentur. Porro ut ulterius discamus ineffabilem misericordiam Dei, quod quae apud homines impossibilia sunt, apud eum sint possibilis. Idcirco nobis tempus assignauit iterum diuina scriptura, & post partum docet nos: Abraham erat annorum centum quando natus est ei Isaac filius suus. Dixit autem Sara: Risum fecit mihi Dominus: nam qui audiet, gaudebit mecum.] Quid est, Risum fecit mihi Dominus? latitiae occasio mihi partus est. Et quid mirum, si mihi gaudium? omnes etiam qui audiunt habebunt congratulantes: non quia peperit, sed quia sic peperit. Tam admirabilis rarumque partus omnes in admirationem adducet, & maiorem omnibus voluptatem afferet, cum sciverint quod ego, quae nihil a mortuis differebam quantum ad generationem, subito mater facta sum, & e vulua exiccata puellum peperit, & lactare possum, & fontes lactis emittere, quae nullam spem pariendi habebam. Et dixit, Quis annuntiabit, quod lactat puerum Sarra? Nam propter hoc & lactis fontes concessi sunt, ut partum magis credibilem faciant: & ne quis supposititium esse putet puerum. Fontes enim lactis omnibus praedicant praeter humanam expectationem hoc euenisse. Quis annuntiabit, quod lactat puerum Sarra? quod peperit

HOMILIA XLV.

286

peperi filium in senectute mea: quod ego, quae senilis parere potui, & in hac aetate filium alere possum?

Et crevit, inquit, puer & ab lactatus est. Et fecit Abraham conuiuium magni die quo ab lactatus est filius suus.] Vidisti Dei ineffabilem sapientiam, quomodo patientiam iusti modis omnibus probauit: quando ipse & omnes qui ipsum videbant, humanae naturae vires sectantes, nihil polliceri audebant: tunc ipsa promissio completa est. Igitur dilecti, & nos eandem quam iustus ille patientiam habeamus, & nunquam desides simus: sed spe bona recreemur, scientes quod neque rerum difficultas, neque aliud quid humanum obstaculum nobis esse poterit, si quando gratia Dei suam declarare voluerit liberalitatem. Quoties enim ille annuit, omnia sibi cedunt & obtemperant, & difficilia facilia sunt, & impossibilia possibilia: tantum firmam in ipso fidem conseruemus, & ad magnitudinem potentiae suae spectantes, humanis omnibus superiores fiamus. Nam qui futura bona & ineffabilia illa promittit his qui cum virtute vitam hic peregerint, quanto magis & ea quibus hic opus est praebebit: & maxime si nos illa desiderantes, praesentia despiciamus. Tunc enim eis maxime & vberim fruemur, quando ea contempserimus. Proinde haec scientes, illa desideremus bona quae manent & immobilia sunt, & quae sine fine sciunt: ut & praesentem vitam citra tristitiam transmittamus, & illa assequi valeamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLVI.

Age & hodie dilecti, heri dictorum seriem repetentes, conuiuium hoc spirituale instruamus: ut iterum sicut heri, discamus & boni Dei ineffabilem benignitatem, quam nostra curat, nobis se attēperans, & magnam Patriarchae obedientiam atque gratitudinem. Vidistis quomodo natiuitas Isaac Sarra exilarauit? Dixit enim, inquit, Risum fecit mihi deus, Nam qui audierit, gaudeat

Exo. 17. b
Num. 20. b

gaudebit mecum.] Omnes, dicit, auditores participes gaudii me faciam. Magnum enim donum mihi a Deo concessum est, & quod humanam transcendit infirmitatem. Quis enim, inquit, non obstupecat, videns me lacte meo enutricantem puerum in extrema senectute, quæ hucusque non peperit? Et quasi admirans & attonita de facto, subdidit, Quis annuntiabit Abraham, quod lactat puerum Sarra, quod peperit filium in senectute mea? Quoniam, inquit, super naturam est hoc factum, propterea quis annuntiabit, quis mente concipiet, quæ mens comprehendere poterit, quæ ratio sufficit ut inueniat facti huius euidentiæ? Non sic admirabile fuit, quod ex petra in deserto scaturierint fontes aquarum, quando illam Moles virga percussit: sicut de vulua iam emortua puerum nasci, & lactis fontes scaturire. Nam ut omnibus partus manifestus esset, & omnes tam eos qui tunc aderant, quam qui postea audierunt, ad fidem miraculi introduxit: & idcirco ipsa puerum alit, & lacte vult enutricari, & inquit, Quis annuntiabit Abraham quod lactet puerum Sarra? Quia hoc nouum & admirabile, & præter expectationem mihi concessum, quod peperit filium in senectute mea, quod præter sterilitatem sufficiebat senectutis tempus, ne mihi prolem pollicerer. Veruntamen impedimenta hæc omnia et medio tulit Dominus, & pueri partum, & lacifluos fontes mihi concessit. Verum videamus & sequentia. Postquam impletum est & lactandi tempus, vidit, inquit, Sara filium Agar Egyptiæ, qui fuit Abraham, ludentem cum Isaac puero suo. Et dixit Abraham, Et ecce ancillam hanc, & puerum eius. Nequaquam enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac. Durum autem apparuit verbum hoc coram Abraham super filio suo.] Vide obsecro hic dilecte Sarra iterum non ferentem Ismaëlis licentiam, neque patienter sustinere volentem ancillæ filium cum suo Isaac conuersantem. Sicut igitur prius superbum spiritum Agar humiliare volens, vehementem indignatione fugam in te

In te eam fecit ita & nunc volens ab initio reprimere Ismaëlis temeritatem, & non ferens ut videat puerum suum, & ex ipso Dei dono, cum ancillæ Egyptiæ & filio simul versari, dicit Abraham, Et ecce ancillam, & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ huius cum filio meo. Quoniam & se in extrema ætate esse videbat, & Patriarcham quoque decreptum. (Erant enim ambo, inquit, pleni dierum) suspicans ne forte repente morerentur, illum, eo quod ex Patriarchæ concubitu natus esset, attentaturum ut se in hereditate intrudat, particepsque fiat & æqualis Isaac. Idcirco dicit, Et ecce ancillam hinc & filium eius. Discar, inquit, iam, quod nihil commune habebit filius ancillæ, cum filio meo Isaac. Neque enim congruum ut filius Egyptiæ & ancillæ, cum filio meo & dominæ simul versetur. Ceterum Sarra non immerito rem hanc egit, sed oppido decenter, atque ita decenter ut & Deus colaudaret eius dicta. Patriarcha vero bene affectus erga Ismaëlem, molestè accipiebat quæ a Sarra dicebatur. Durum enim, inquit, apparuit verbum hoc coram Abraham de filio suo. Neque enim de Agar tantum curabat, sed erga puerum ita afficiebatur, utpote adhuc adolescentem. Sed confydera, obsecro, hic misericordis dei miram ad nostram paruitatem humiliationem. Nam quia vidit & Sarra pati aliquid humanum, & agreferte parem filiorum honorem: idque merito. Abraham autem non ferre æquo animo eiectionem Ismaëlis & ancillæ (nam licet non obluetaretur Sarra ob singularem mansuetudinem, attamen durum ei videbatur: hoc est, graue, molestum, & onerosum) tunc suam solitam seruans misericordiam, & concordia illorum copulam constringens, dicit ad Abraham, Ne durum sit coram te verbum hoc, de puero & ancilla. Omnia quæcumque dixerit tibi Sarra, audi vocem eius.] Ne accipias, inquit, grauiter quod ab ea dictum est: sed omnia quæcumque dixerit tibi Sarra, audi vocem eius. Hæc omnia, inquit, quæ nunc tibi dixit de Ismaële & de Agar, accipe: & audi vocem eius.

IN CAP. GENESIOS XXI.

ei^{us}. Ne velis, inquit, contristari eam, quæ tanto tem-
pore tantum amorem erga te declarauit: quæ non so-
lum semel, sed & secundo, vt te à morte eriperet, seip-
sam pro tua salute exposuit, & autor tuæ istius glo-
ria fuit. Primum quidem te fecit cum tantis diuitiis
ab Ægypto redire, postea vero iterum in causâ fuit
vt ita te veneraretur ac obseruaret Abimelech.
Ne igitur diuersa ab his quæ loquuta est cõsulas:
enimvero non aliter eueniet. In Isaac enim ei^{us} filio
tuum semen vocabitur, & ipse erit tuus hæres. Filiū
autem illum ancillæ crescere faciam, & in gētem ma-
gnam faciam eum, quoniam semen tuum est. Fac igitur
quæ illa tibi dixerit. Obedi voci eius. Cogita hic,
obsecro, quanta subito concordia & pax in contu-
bernium eorum concesserit, bonitate diuina vincu-
lum eorum confringente. Surrexit enim, inquit,
mane, & accepit panes & vtræ aquæ, & dedit Agar,
& imposuit super humerum eius, & puerum misit
cum ea.] Vide, obsecro, hic iterum religiosam iusti-
mentem: nam quando audiuit Sarram dicentem, Eius
ce ancillam & filium ei^{us}: durum ei videbatur, eo quod
bene afficiebatur erga Ismaëlem: verum vbi Domi-
nus præcepit, statim fecit quod imperatum est: & ge-
nuini amoris oblitus, quasi diceret: Vbi quid præ-
cepit Dominus, facessant omnes affectiones: quia na-
tura Dominus est, qui præcipit. Vt accepit igitur
inquit, ancilla panes, & virem aquæ, egressa est cum
puero.] Verum (obsecro) vide iterum, propter gra-
tiam quam habebat iustus apud Deum, quomodo
hec quoque superna cura digna habetur. Vt ergo abiit,
vagabatur per solitudinem, & cum aqua consumpta
nullam vsquam inueniret consolationem, abiicie-
bat puerum, inquit, subter vnam abietem. Disrumpē-
tur ei^{us} viscera, & dolebat multum ob immodicam
erga puerum affectionem. Sedit, inquit, aduersus
eum, quasi ad iactum arcus. Dicebat enim: Non vi-
deo mortem pueri mei. Et sedit è regione pueri. Clau-
mans autem puer, flebat.] Cæterum miserator &

ROMILIA XLVI.

288

misericors Deus, patris & matris erga nos curā sua
transcendēs pietate, inquit, Exaudiuit vocem pue-
ri de loco vbi erat.] Misertus est pueri, & calamita-
tum Agar. Permisit tantum eam sentire quid sit so-
litudō, & statim suum cōcessit præsidium. Et vo-
cauit, inquit, angelus Dei Agar de coelo, & dixit ei:
Quid est Agar? Ne timeas: exaudiuit enim Deus vo-
cem pueri de loco vbi est. Surge, accipe puerum, &
apprehende manum ei^{us}: in gentem enim magnam
faciam eum.] O misericordiam domini, non quia an-
cilla erat, obseruauit eam: sed quia Patriarchæ pro-
miserat, & illius semen erat, tantam quoque curam er-
ga eā declarare dignatur. Dicit: Quid est Agar? Ne ti-
meas, exaudiuit enim dominus vocē pueri. Surge, &
accipe illum, & apprehende manum ei^{us}. In gentem
enim magnā faciā illum. Ne morereas, inquit, eo quod
domo eiecta sis. Tantam enim curā ego pueri agam,
vt & in gentē magnā fiat. Et aperuit, inquit, oculos
ei^{us}.] non quia antea non viderit, sed quia nihil
proderant ei aperti oculi ante supernā visitationem.
Propterea cū vellet suam providentiā declarare, in-
quit: Aperuit oculos ei^{us}: id est indicauit ignorati, et
mentē ei^{us} excitauit, viamque ei ostēdit, vt videret lo-
cū in quo fontes aquæ scaturiebant. Et vidit, in-
quit, fontē aquæ viuentis, & iust & impleuit virem,
& potauit puerum.] In inuis viā præbuit: & perple-
xæ menti, nullamque salutis spem habenti suā miseri-
cordiam exhibuit, simul eam consolans, & pueri cura
ram agens. Sic quancumque voluerit Deus, licet in
solitudine simus, & in extremis afflictionibus, nul-
lamque spem salutis habeamus, nullo alio opus habeo-
mus, diuina gratia nobis omnia suppeditante.
Nam si ei^{us} gratiā nacti fuerimus, nullus nobis præ-
ualebit, sed nos potentiores omnibus erimus. Et
erat Deus cum puero, inquit, & creuit, & habitauit
in solitudine.] Sic quando amicū & beneuolum ha-
bemus Deū, etiam si in deserto fuerimus, multo secu-
tiores viuemus, quā si qui in ciuitatibus versantur.

Maxi

Maxima enim securitas, & inexpugnabilis murus est gratia Dei. Et ut discas, quomodo qui in solitudine agit, securior sit, & potentior his qui in mediis ciuitatibus versantur, ingenti hominum praesidio freti: videamus quomodo Dauid de loco in locum transiens, & quasi erraticus vagans, manu superna munitus fuerit. Saul autem cum esset in mediis ciuitatibus, & tantum secum duceret exercitum, & satellites habens, & armigeros, & quotidie timebat & tremebat inimicorum insidias. Et ille quidem solus erat, nullumque alium secum habebat, non indigebat humano praesidio: hic vero coronatus, & purpura indutus, illustri auxilio indigebat, & regi opus erat pastoris operae: & diademate redimito, privati adiumentum necessarium erat. Sed si vultis, aliquando superiora de serie huius sermonis petamus, ut omni hac historia in medium producta discamus nihil fortius esse munito superna gratia, et nihil infirmius eo qui hac priuatus est, etiamsi innumeris circumdetur exercitibus. Igitur Dauid ille cum adhuc adolescens ob immaturam aetatem in paterna domo versaretur, quoniam tempus aliquando exposcebat ut clarior eius fieret virtus, admonitus a patre ut fratres suos inuideret missus est ad eos. Porro cum ad illos venisset inuicendi gratia, ubi vidit instructam aciem contra alienigenam Goliath, et omnem populum iuxta Saulum formidine percussus, regemque ipsum in summo constitutum periculo, spectator volebat fieri, et abiit ut videret novum et rarum spectaculum, quod vnus homo aduersus tot milia se opponeret. Verum fratres eius non ferentes fortitudinem spiritus, prouocati sunt in inuidiam, et dicunt ad eum: Non alia de causa venisti, quam ut bellum videres? Non venisti nostri causa, ut non inuideres? At tu vide huius prudentiam et mansuetudinem: nihil temerarium, neque asperum eis loquitur, sed reprimens eorum flammam, et demulcens inuidiam, inquit: Nunquid non verbum est? nunquid, inquit, vidistis me arma arripere? nunquid vidistis me

adordinari ceteris in acie? Tantum videre volui, & interrogare unde huic tantum infaniam? Quis enim est alienigena ille, qui exprobrat exercitum Dei viuentis? Postea cum audiret illius blasphemias & arrogantiā, & videret trepidationem eorum qui cum Saul erant, inquit: Quid erit viro, qui illius caput exsecuerit? Et magnum animi robur his verbis ostendebat, omnes in admirationem adducens. Hae ut cognouit Saul, mittit ad iuuenem, qui praeter pastoriciam artem sciebat nihil: & ut vidit eius aetatem, vilipendit eum. Deinde cum didicisset ex eo, quomodo cum vris egisset qui greges suos inuaserat. Coactus enim fuit admirabilis ille vir haec narrare, nolens hinc vanam gloriam aucupari, sed in necessitate constitutus, & ut illi animos adderet, & ne ipse sciret ad visitatē eius quod apparebat, sed ad fidem quae intrinsecus latebat, supernumque auxilium, quo adolescens, inermis viris armatis, & pastor exercitibus fortior erat. Deinde ubi rex vidit mentis eius fidem, suis illum armis induere volebat: indutus autem ea ferre non potuit. Hoc autem factum est, ut virtus Dei nude monstraretur: & non armis, quae fiebant, mira ascriberentur. Nam quoniam indutus illis grauabatur, & minus expeditus erat: deposuit arma, & accepta pera pastoralis & silicibus, contra carneam illam turrim egressus est. Et vide iterum alienigenam ad visitatē aetatis spectantem, & vide ex verbis vilipendentem iustum, & quasi contra puerum humilem exurgentem. Nam postquam videt eum cum pastoralis pera contra se contendentem, & glebularum solum afferentem in hunc ferme modum ad eum dicebat: Putasti te ad huc apud oues esse, & canes quosdam persequi? & ita aduersum me, quasi contra canem instrumentis illis instructus in pugnam venisti? statim experientia discas non tibi cum homine vulgari bellum esse. Et vsus magno verborum fastu, tumultuabatur, armaturamque suam omnem mouebat, ac arma exercebat. Et ipse quidem armorum virtute fidens, pugnam accessit: Dauid

IN CAP. GENESIOS XXI.

autem fide supernoq; praesidio munitus. Et prius vtriusque
bis superbi elationem & supercilium decutiens, ut dixit
ad eum: Tu venis ad me in armis & lancea, & tua
virtute victurum te putans: ego autem in nomine do
mini Dei. Ut haec, inquam, dixit, sumpto ex pera pas
torali filice, quasi reuera canem aliquem gregem inua
dentem abacturus, funda iaculatus est: statimq; in fro
te percussum alienigenam, deiecit: & festinater edueto
illius gladio, caput eius amputavit, & regi attulit, su
umq; bello imposuit. Atque illius opera & rex salu
tem inuenit, & omnis illius exercitus respitavit. Vi
disse tunc inopinatas admirabilesq; res, armatum
ab inermi deiectum, resq; militaris peritum ab eo qui
praeter pastorem nihil sciebat cadentem. Quare, &
ob quam causam? Quia hic quidem habuit supernam
gratiam se adiuvantem: ille autem ea carens, in huius ma
nus venit. Iam vide huc, qd absurda operatus sit inui
dia morbus. Postq; enim rex vidit iustum hunc tanta
gloria celebrari, & tripudiantes clamare, vicit Saul
in milibus, David autem in decem milibus: non se
rens mansueti quae de hoc dicebantur, quantum iuxta
rationem iusti ei magis tribuerant qd David, victus in
uidia benefactori malum rependit. Et quem oportebat
ut salvatorem & benefactorem agnoscere, eum
interficere quarebat. O excellentem infantiam, o stu
poris magnitudinem, eum qui vitam sibi servarat,
& omnem suum exercitum ab alienigenae Goliath fu
tore liberauerat, ut hostem despexit: & immemor be
neficii, ab affectione vincebatur: sed mente sua obre
nebratus ab invidia, perinde ac ab ebrietate quadam
benefactorem ut hostem spectabat. Ita enim se habere
solet huius affectionis malitia, primum corrumpit eum
a quo generatur. Sicut enim vermis qui a ligno pro
ducitur, lignum primo consumit: ita & invidia illam
primo animam corrumpit a qua nata est, & ei cui in
videtur plane diversa qd vult assert. Ne igitur vide ad
principium eorum quibus invidetur, sed ad finem respi
ce, & attende quia malitia invidentiū, eos quibus in
videt

HOMILIA XLVI.

260

videt clariore efficit. Nam is cui invidetur, subsidia
rium habet Dei auxilium, & gratia fruitur: qui autem
invidet, gratia spoliatur, & facile vincitur ab omni
bus: & antea a suis affectionibus, qd externis hostibus
infestatus quasi consumitur, & quasi occultis mox il
lis deuoratur, & absumptus (ut ita dicam) submer
gitur. Quae cum nobis comperta sint, obsecro fugia
mus affectionis huius damnum, & omnibus viribus
ab manibus nostris eliminemus. Perniciosissima enī
est omnium affectionum, nostramq; salutem corrumpit,
utpote diaboli inuentum: propterea & sapiens
quidam dicebat, Invidia autem diaboli mors intra
uit in mundum. Quid est invidia diaboli mors intra
uit in mundum? Nam postquam mala haec bestia pri
mum hominem vidit immortalem, per suam mala
gnitatem ad transgressionem mandati induxit, per
quam fecit ut morti fieret obnoxius. Invidia igitur
deceptionem operata est, deceptio transgressionem,
transgressio inobedientiam, inobedientia mortem.
Propterea dicit: Invidia autem diaboli mors intra
uit in mundum. Vidisti quantum affectionis huius
damnum immortalitate insignem, mortalem fecit.
Verum inimicus quidem nostrae salutis, sua invidia
immortalem Protoplastum, in mortem condemnari
fecit: misericors autem sollicitusq; pro nobis Domi
nus, per mortem suam iterum immortalitatem nobis
largitus. Unde & maiora qd amissimus iuuenimus
paradiso electi, & in coelum induxit: morte condem
nari fecit, & immortalitatem nobis donauit: paradiso
si delictis priuauit, & regnum coelorum nobis prepa
rauit. Vidisti solertem domini tui sapientiam & quomodo
modo ea quae per invidiam diaboli contra salutem nos
tra facta sunt, in caput illius conuertit: non enim solu
nos maioribus dignatus est, sed & illum ipsum no
bis subiecit, dicens: Dedi vobis potestatem, calcan
di super serpentes, & scorpiones. Proinde haec omnia co
gitantes, & invidiam ex animabus nostris effugemus,
& studemus ut diuinam consequamur gratiam.

PP.

Hae

Luc. 10. 2

IN CAP. GENESIOS XXI.

Hæc enim nostra armatura solida, & inexpugnabilis, hæc nostra maxima diuitiæ: per hanc & Ismaël, quauis adolescens, & in solitudine, rerumq; omniū inopia, statim creuit, & in gentē magnam factus est. Quia Deus erat, inquit, cum puero. Hinc totus sermo noster egressus est. Despiciamus igitur, oro, præsentia, desideremus futura: gratia Dei omnibus præferamus, & per vitam optimam multam fiduri nobis antea reponamus: vt & præsentem vitam citra merorem transigamus, & futura bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre simul & spiritu sancto sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLVII.

Ingens lucrum, grandisq; thesaurus in verbis que hodie lecta, tametsi pauca sint, latet. Eo enim modo se habent diuina eloquia, vt multas diuitias non in multitudine verborum, sed breuitate sermonum contineant. Age igitur aperiāmus quæ dicta sunt, & discamus diligenter eorum quæ hodie lecta, vim & mentē. Nam sic & iterum sciēmus & Patriarchæ cōpiosam virtutem, & Dei excellentem misericordiā. Et factum est, inquit, post verba hæc, Deus tentabat Abraham. Quid volunt subito verba hæc, Ecce factum est, post verba hæc, tentabat Deus Abraham? Considera, obsecro, diuinam scripturam: quomodo iam vult detegere nobis iusti virtutem: & quia narraturus est, quomodo Abraham a Deo retatus sit: prius vult vt discamus tempus quo hæc patriarchæ præcepta sunt, & quando iussus est offerre Isaac: vt sciā magnā Patriarchæ obedientiā, & quomodo nihil preterendum sit his quæ a deo placuerint. Quid igitur est, Factum est autē post verba hæc? Quoniam postq; natus est Isaac, quando vidit Sarra Ismaëlem simul versari cum Isaac, sicut heri vobis diximus: agrefere hunc dicebat Abraham: Ecce ancillam & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo. Cumq; hoc videretur durum Patriarchæ, volens eum Deo confor-

HOMILIA XLVII.

292

et solari, ait: Audi Sarra vxorem tuam, & fac quod ab ea dictum: neq; videatur tibi durum, quod dictum est de puero hoc & ancilla. In Isaac enim vocabitur tibi semen, & illum quoq; faciam crescere in gentem magnam, quia semen tuum est. Et omnis promissio quam a Deo habebat, eo tendebat vt nati ex Isaac in magnum populum propagarentur. Itaq; aliquandiu bona spe alebatur iustus, & vicissim affligebatur ac tentabatur, & afflictionum præmia recipiebat: nunc autem præ oculis videbat successurum heredem, magnamq; inde voluptatem percipiens, impauide & securē agebat. Verum qui abscondita cordium nouit, volens nobis iusti huius detegere virtutem, & magnum amorem quem erga se gerebat, post tot promissiones & hanc quoq; quæ recens facta, & cuius memoria adhuc in auribus illius sonabat, quum iam adolefceret Isaac, & in ipso ætatis flore esset, crescentesq; patris erga illum dilectio, post verba promissionis, & postquam dixit: In illo vocabitur tibi semen, & ille erit successor tuus. Post verba hæc, inquit, tentabat Deus Abraham. Quid est tentabat? non quod ipse ignoraret, tētatione illum probauit, sed vt & hi qui tunc erant, & qui ab eo tempore vsque ad præsens, istucipsum Patriarchæ desiderium & obedientiam in præceptis dominicis præ se ferre discant.

Et dixit, inquit, ad eum: Abraham, Abraham. At ille dixit: Ecce ego. Quid vult verbi duplicatio? Magnæ beneuolentiæ erga Patriarcham argumentum est, & monstrabat ei vocatione ipsa, quod magnum aliquid ostēsurus esset. Vt igitur attentiores redderet, vocationem geminabat, & dixit: Abraham Abraham. Ille autem dixit: Ecce ego. Et dixit: Accipe filium tuum dilectum, quem dilexisti, Isaac, & vade in terram excelsam, & offer eum in holocaustū super vnum montium quem tibi dixerō. Magnum præcepti pondus, & res humanam transcendens naturam. Accipe filium tuum dilectum, quem dilexisti, Isaac. Vide quomodo per verba ista maius incendiū

succendit: & fornacem amoris, quo iustus in Isaac affectus erat violentius excitat. Accipe filium tuum dilectum, quem dilexisti, Isaac. Vnumquodque verbum per se sufficeret ad sauciandam animam iusti. Non enim simpliciter dixit, Isaac: sed addidit filium tuum, quem præter omnem expectationem genuisti, & in ipsa senectute habere potuisti: dilectum, desiderabilem tuum, quem tam immodicè diligis Isaacum, què succellurum tibi expectas, ex quo & semen tuum multiplicandum promissi: & in tantum multiplicandum, ut stellarum multitudini & harenæ quæ est iuxta litus maris adæquetur. Illum ipsum accipe, & vade in terram excelsum, & offer eum tibi in holocaustum super vnum montium, quem tibi dicam. Admiror ego, quomodo hæc iustus auribus ferre potuerit. Illum enim ipsum, inquit, tam desiderabilem tibi, offer mihi in holocaustum super vnum montium. Quid igitur iustus? non turbatus est animo, non confusus est mente, non consilio destitutus est: in tam graui præcepto non cogitabat, non ratiocinabatur secum. Cur hoc? Qui mihi præter omnem expectationem beneficium exhibuit, qui per misericordiam suam emortuam Sarrae vuluam generationi idoneam fecit: nunc postquam ablactatus est & creuit, & in flore ætatis est, occidere, & in holocaustum offerri præcipit, qui paulo antea dixit, In ipso vocabitur tibi semen: nunc diuersa præcipit. Et quomodo implebuntur quæ ab eo præcepta? Quo pacto enim fieri potest, ut radice execta rami pullulent, vel succisa arbore fructus proueniant, vel fonte arefacto fluiui reddantur? Iuxta hominis rationem talia fieri non est possibile: Deo autem volente fieri possunt omnia. Ceterum horum nihil cogitauit secum iustus ille, sed sicut gratus famulus, omni ratione humana vnam tantum rem curabat, ut imperata opere impleret, & quasi factus ab humana natura alienus, & ponendam ducens diuinis præceptis omnem affectionem & dilectionem, ad implenda bona festinauit.

uit. Et quum surrexisset, inquit, Abram mane, strauit asinam suam, accepit autem secum duos seruos, & scissis lignis in holocaustum, quum surrexisset profectus est. Et venit in locum, quem dixit ei Deus, die tertio. Vide misericordem Dominum, quomodo & interuallo loci, iusti probauit virtutem. Cogita autem, quid probabile fuerit triduo illo sustinuisse iustum. Reputabat enim secum, sibi præceptum esse quod suis manibus tam dilectum filium occidere debeat, & nec rem illi communicare & detegere audeat. Et obstupescit pium religiosumque & prudentem animum. Quia enim sciebat magnitudinem præcepti, prorsus hoc significauit neque pueris, neque ipsi Isaac: sed solus secum agnitionem illum decertabat, & quasi adamas manebat inuictus, robur cogitationum tantum declarans, & non multa causatus obtemperabat magno cum desiderio nutus diuino. Sed postquam ad locum illum peruenit, ut respexit, inquit, Abram oculis suis, vidit locum à longè, & dixit seruis suis: Sedete hic cum asina. Vide & hic iusti magnam prudentiam, & pueris vult esse occultum: per omnia declarans quod cum feruenti alacritate, & intento desiderio implere vellet quod Deo probabatur. Nam quia sciebat quod nouum & inauditum esset, neque ab ullo vnquam tale quiddam factum erat antea, facit ut lateat pueros. Et relictis eis cum asino, inquit: Hic expectate. Ego enim & puer ambulabimus vsque illuc, & quum adorauerimus, reuertemur ad vos. Ignorans futurum quod dicebat, sed prophetauit quidem, ignorans tamen fortassis. Dicebat autem hæc pueris, fortè ut imponeret eis, & faceret ut ibi manentes non sequerentur. Accepit autem Abraham ligna holocausti, & imposuit Isaac filio suo. Tulit quoque in manibus ignem & gladium, et perrexerunt duo illi simul. O animæ fortitudinem, o spiritus soliditatem. Et imposuit, inquit, Isaac ligna holocausti: ipse autem gladium & ignem accepit, & iuerunt

IN CAP. GENESIOS XXII.

Igitur ne feceris ei quicquam. Contentus sum voluntate tua, & ex hac te corono & prædico. Nunc enim cognoui, quia times Deum tu. Vides quomodo humiliter se nostræ infirmitati hoc verbo attemperat. Quid igitur ignorabat ne ante hoc iusti virtutem, & nunc cognouit omnium Dominus? Non hoc, inquit, dicens nunc ipse cognoui. Sed quid dicere vult? Nunc, inquit, omnibus declarasti, quomodo sincero timore Deum colas. Nam ego scivi famulum meum. Quæ autem nunc à te facta sunt, in doctrinam sunt tam præsentibus, quam futuris. Innotuisti enim nunc omnibus quod timeas Deum, & mandata eius opere cures implere: quia non pepercisti filio tuo dilectio propter me. Illi qui tam dilectus, quem teneriter, tamquam germanum amas, non pepercisti propter me, propter mandatum meum: propterea quia ego tibi præcepi, prætulisti mandatum meum filio tuo: proinde & filium tuum accipe. Propter hoc enim præcepi tibi, ut semen tuum extenderetur: redimitus ergo obedientia tua corona, abi. Ego enim voluntatem coronare soleo, & propter mentem præmia præsto. Opere impleti congruit quæ à te dicta sunt & pueris tuis, & Isaac illis enim promissisti, Cum adorauerimus, reddeamus. Ecce hoc nunc erit: & puero tuo rogante, Vbi ovis est ad holocaustum? Deus videbit sibi ipsi de ovis ad holocaustum, dixisti. Ecce quum respexeris, inquit, oculis, vide non procul à te ovem, quam scilicet pro puero sacrificabis. Ut respexit enim, inquit, vidit: & ecce aries vnus detinebatur cornibus in arbutu Sabele: & iuit Abraham & accepit arietem, & obtulit illum in holocaustum pro Isaac. Vide religiosam tuam mentem, ecce id quod prius dixisti puero, hoc tibi præparavi. Et accepit, inquit, & obtulit in holocaustum pro Isaac filio suo. Vidisti Dei misericordiam? Et sacrificium consummatum est, & Patriarcha religiosam suam mentem declaravit, & a voluntate coronam reportauit: & Isaac accepto, rediit cum innumeris coronis. Hæc autem omnia figurata sunt.

ROMILIA XLVII.

204

ra fuerunt crucis, propterea & Christus Iudæis dicebat: Abraham pater vester exultauit ut videret diem meum: & vidit, & gaudens est. Quomodo vidit, qui temporibus præcessit per figuram, per vmbra. Sicut enim hic ovis oblatus est pro Isaac: ita & rationalis agnus oblatus est pro mundo. Oportebat enim in vmbra describi, & præsignari antea veritatem. Vnde obsecro hic, quomodo omnia per vmbra præfigurata sunt: vnigenitus illic, & vnigenitus hic: dilectus illic & germanus, dilectus & hic ac germanus. Hic enim est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. A patre ille in holocaustum offertur, & hunc pater exposuit. Et clamat Paulus, dicens: Qui sanè proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non & cum illo omnia nobis data sunt? Hucusque vmbra, postea rerum veritas magna excellentia monstratur. Agnus enim hic rationalis pro toto mundo oblatus est, totum orbem terrarum purificauit, homines ab errore liberauit, & ad veritatem adduxit: terram cælum fecit, non elementorum immutata natura, sed conuersione ecclesiæ hominibus super terrâ degentibus allata. Propter hunc omnis dæmonum cultus solutus est: propter hunc non adorantur lapides & ligna ab hominibus: & ante insensata insigniti ratione non procedunt, sed omnis abiit error, & veritatis lux orbem illustrauit. Vidisti veritatis excellentiam? Vidisti quid vmbra, quid veritas? Et vocauit, inquit, Abraham nomen loci illius, Dominus vidit: ut dicant homines, in monte Dominus visus est. Vide iusti religiosam mentem, quomodo vndeque ex his quæ acciderant appellationes locis imponit. Visitationem enim à Deo factam, volens quasi in columna area insculpere loco per appellationem, vocauit nomen loci, Dominus vidit. Sufficiebat quidem iusto pro præmio, quod viuus rediret Isaac, & quod meritis erat illam eximiam laudem, nempe quod dicit: nunc cognoui, quod times Deum tu.

Ioan. 8. g

Mat. 3. d
Luc. 9. c
Rom. 2. b

Verum

IN CAP. GENESIOS XXII.

Veruntamen is qui donis certare cupit, & beneficiis
semper vincit mentem nostram, coaceruat etiā nunc
iusti voluntatis remunerationes, & inquit iterum ad
illum: Vocauit enim angelus Domini Abraham
secundo de celo, dicens: Per memetipsum iuravi (dicit
Dominus) eo quod fecisti verbum hoc, & nō peper-
cisti filio tuo dilecto propter me: profectō benedicēs
benedicam te, & multiplicans multiplicabo semen
tuum sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in li-
tore maris. Et hereditate possidebit semen tuum ciui-
tates hostium. Et in semine tuo benedicentur omnes
gentes terræ, eo quod audisti vocem meam. Quia,
inquit, impleuisti præceptum meum, & tuam obedi-
entiam per omnia declarasti, propterea audi: Per me-
metipsum iuravi, dicit Dominus. Vide quomodo in
sermone se demittit Dominus: per memetipsum, in-
quit, iuravi, vt confidas omnino euentura tibi quæ
me dicta sunt. Quandoquidē enim homines promissa
suis iuramenta adhibent, vt stabiliorem accipiant pro-
missionem illi quibus promittuntur: capropter & Do-
minus, humana vsus consuetudine, inquit: Per me-
metipsum iuravi, eo quod fecisti verbum hoc, & nō
pepercisti filio tuo dilecto propter me. Considera,
obsecro, misericordiam domini. Non pepercisti filio
tuo dilecto propter me, & sanē viuum reducit. At
nondum finem vides dilecte, sed voluntatem & men-
tem disce, qua faciebat mandata citra ratiocinatio-
nem curiosam. Quantum enim ad voluntatem attu-
net, cruentauerat dextram Patriarcha, & per cutem
pueri immiserat gladium perfectumq; obtulerat sa-
crificium: idcirco & Dominus, quasi sacrificio re ipsa
consummato, laudat iustum, & dicit: Non pepercisti
filio tuo dilecto propter me. Tu quidem non peper-
cisti propter meum mandatum, ego autem peperi
propter tuam obedientiam. Propter hanc tuam obe-
dientiam remunerans te, Benedicens benedicam te,
& multiplicans multiplicabo te. Vide cumulatam
benedictionem. Hic qui per voluntatem tuam occu-
sus

HOMILIA XLVIII.

295

sus est, in tantam multitudinem propagabit semen
tuum, vt stellis & arenæ adæquetur. Et omnes gen-
tes in semine tuo multiplicabuntur, eo quod vidisti
vocem meam. Hæc omnia, inquit, tibi propter obe-
dientiam erunt. Nōne plurima nobis bona cōciliat,
quod obediūmus Deo, & præceptis eius obtempera-
mus? Ideo sicut Patriarcha ille, ne curiosius inquirā-
mus, quare talia ab eo imperata sint: & vt grati serui
impleamus mādara, rationemq; eorum relinquamus
Domino. Si sic docuerimus nosmetipsos, poterimus
& eandem obedientiam declarare, quam iustus ille,
eisdemq; cōsequi coronas. Quomodo autem obedie-
mus? si mandata eius opere adimpleuerimus. Non
enim auditores, inquit, legis iustificantur, sed facto-
res. Quæ enim vtilitas, si quotidie audiamus, & ope-
ra negligamus? Ideo oro, vt ad agenda opera festine-
mus: neq; enim aliter saluari nos possibile est: vt &
peccata nostra abluamus, & misericordiā Dei conse-
quamur, gratia & miserationibus Domini nostri Je-
su Christi, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria
nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Rom. 1. b

HOMILIA XLVIII.

Vidistis heri Patriarchæ fortitudinē: vidistis ani-
mam adamāte solidiorem, quam ille habuit ob
magnam in deum charitatem: Sacerdos pueri factus
est, & proposito quidem cruentauit dextram sacrifi-
ciumq; obtulit: per ineffabilem autem misericordiā
Dei saluo & sano filio suo recepto rediit: & propter
voluntatem prædicatur, coronāq; fulgida redimitur,
& summum agonem certauit, et per omnia pietatem
mentis suæ declarauit. Videamus autem & hodie iu-
stem illum, quantam filii habuerit curam. Nam post
quā a sacrificio illo nouo & admirabili rediit, exce-
pit eum Sarræ luctus: quum autem petiisset a filiis
Chet possessionem sepulchri, empto loco imposuit
mortuum. Hoc primum principium possessionis fe-
cit Patriarcha propter Sarræ mortem: monstrans no-
bis

IN CAP. GENESIOS XXIII.

Bis scriptura diuina virtutem Patriarche per omnia
& quod sicut peregrinus & aduenia toto tempore
egitque hoc assignauit, vt discamus quod tanto su
perno presidio fruens, & sic illustris factus, & in tan
tam multitudinem diffusus, proprium sepulchrum
non possedit, sicut nunc multi faciunt, agros & villas,
infinatimq; aliam substantiam possidere studentes.
Habebat enim sufficiens diuitias mentis, & de alijs
non erat anxius. Audiant qui repente, & in vno tem
poris momento omnia corrumpunt, & vbiq; (vt ita
dicam) suae auaricie concupiscentiam extendunt imi
tenturq; Patriarcham, qui nullibi habuit locum, quo
Sarrae collocaret reliquias: tunc primum, quando ab
ipsa necessitate compulsus est, emit agrum & spelun
cam a filiis Chet. Nam quod spectabilis erat apud
Chananeos, audi filios Chet ad eum dicentes:

CAP. XXIII.

Rex a Deo es tu in nobis, in electis sepulchris no
stris sepeli mortuum tuum: nullus enim nostrum pro
hibebit te a sepulchro suo. Caterum vide iustum
quomodo operibus suis doceat optimae vitae mores,
& non prius vult accipere monumētum, priusquam
iustum dinumeret pretium. Nam licet vos, inquit, ita
beneuoli erga me sitis: at ego non patiar, nisi prius
debitum pretium dependerim: & sic accipiam sepul
chrum. Et data, inquit, pecunia, accepit sepulchrum.

Fuit autem, inquit, vita Sarrae centum vigintiseptem
annorum, & mortua est, & sepeliuit Sarraam vxor
rem suam in spelunca agri duplici, quae est e regione
Mambre. Et qui tam clarus & spectabilis, & tam
tam apud Deum habens fiduciam, & apud omnes qui
ibi agebant in tanto honore erat, vt & a filiis Chet
rex nominaretur, neque gradum pedis possidebat.

Heb. 11. b

Propterea & beatus Paulus praedicans virtutem ius
sti, scribens dicebat: Per fidem peregrinus fuit Abra
ham in terra promissionis veluti aliena, quum in tra
bernaculis habitasset cum Isaac & Iacob cohaere di
bus eiusdem promissionis. Deinde docens nos, quom
modo fide peregrinus fuerit, subdidit: Expectabat
enim

OMILIA XLVIII.

295

enim habentem fundamenta ciuitatem, cuius opifex
& conditor est Deus. Spe, inquit, futurorum despi
ciebat praesentia, & expectatione maiorum hono
rum, minus curabat ea quae in praesenti vita sunt: at
que haec ante legem, & ante gratiam. Qualem igitur
habebimus nos excusationem, dic oro, qui post tot
annuntiationes, & promissiones ineffabilium bono
rum, inhiamus praesentibus, & emimus agros, et vbi
que clari esse studemus, colligimusq; haec omnia per
auariciam & rapinam? Et id quod beatus Propheta
cum lamento dicebat: Vae his qui confundunt do
mum domui, vt quid a proximo auferant: hoc nos
operibus implemus. An non quotidie fieri videmus
spoliari orphanos, praedae patere viduas, infirmos a
fortioribus opprimere? Verum iustus ille nequaquam
sic, sed & sepulchrum emere quum voluit, quoniam
vidit eos a quibus petiit, dare volentes, non prius ac
cepit, quum iustum dependisset pretium. Haec itaque
mente versantes dilecti, nos qui sub gratia, cum qui
ante legem imitemur: & ne multa possidendi cupidi
tate accensi, maiorem & grauiorem augmentemus
ignem inextinguibilem, & flammam intolerabilem.
Audiemus enim si in huiusmodi & auaritijs manse
rimus, ea quae dicta sunt diuiti illi: Stulte, ista nocte
animam tuam auferent: quae autem preparasti cuius
erunt? Quare (dic mihi) tantopere studes, vt colligas
ea quae non multo post hinc abripiendus, hic relin
ques, & ex eis non solum nihil utilitatis percipere
valens: sed & onus peccatorum in humeris proprijs
ferens, & inuiti poenitudine ductus: nam ea quae a
te collecta sunt, in hostium deuenient manus, tu au
tem pro his rationem & poenam dabis? Quante
igitur est dementia alijs laborare, & te propterea
poenam dare? Esto autem, haecenus ita negligenter
nos gesserimus, nunc saltem quod decet, consule
mus: & non tantum operam demus, vt nobis opes
affluant, sed vt & iustitiae magnam rationem & cu
ram geramus. Neq; enim res nostrae intra hanc vitam
totae

Esa. 5. b

IN CAP. GENESIOS XXIIII.

totæ conclusæ sunt, neq[ue] semper in aliena hac regio-
ne erimus: sed non multo post in propriam remeabi-
mus patriam. Omnia igitur faciamus, ne alibi egens-
simus futuri. Nā quæ utilitas, in aliena regione mul-
tas diuitias relinquere, in propria autem, & in patria
necessariis carere? Itaque oro, festinemus dum adhuc
tempus est, vt illuc transferamus etiam quæ in hac
aliena habemus. Enimvero licet multum inter se dis-
stent, facilis tamē est transuectio. Et securē illuc trāsa-
ferimus, & in thesauro indeprædabili reponimus
quæcunq[ue] per pauperum manus præmittimus. Foris
enim manus in celestia promptuaria sibi data repo-
nunt. Quoniam igitur tanta & facilitas & securitas
quare moramur, & non omni studio hoc facimus, vt
ibi ea inueniamus vbi eis maximē opus erit? Propte-
rea Patriarcha ille quasi alienam inhabitat Chanana-
eam: quia illam expectabat ciuitatem, cuius opifex
& conditor est Deus. Si igitur voluerimus iustum
hūc imitari, & nos in illa occurremus, & in sinus Pa-
triarchæ veniemus. Operum enim cōmunio, & frui-
tionis communionē præstat. Verum si placet redea-
mus ad sermonis seriē, & videamus post Sarre mori-
tem quantam iustus curam agit pueri, Isaac dico. Au-
diamus igitur diuinam scripturā nobis narrantem.

CA. XXIIII.

Et Abraham erat senex, qui profecerat diebus. Et
Dominus benedixit Abraham per omnia. Quare
hæc nobis assignauit scripturæ quia Patriarcha dili-
genter curaturus erat vt sponsa Isaac adduceretur,
ideo nobis eius ætatem assignauit. Quando enim, in-
quit, ad extremam senectutem peruenit, volens Isaac
eum à Chananorum cognatione liberum esse: ita ne
inde vxorem duceret, vocato, inquit, famulo pruden-
tiore, commendat ei negotium hoc, & dicit: Pone
manum tuam subter fœmur meum. Lingua Grae-
ca habet subter fœmur: Hebraica verò, subter lumbum.
Et quare sic dicit? Mos ille veterum erat. Alio-
ter autē dic, quod hinc principium natiuitatis Isaac
fuit. Et vt discas, quod hoc facere consueuerint, vide:
quia

NOMILIA XLVIII.

297

quia ipse imperat vt manum ille eod[em] ponat. Statim
autem vt apposuit. Et adiuro, inquit, te per Domi-
num Deum coeli, & Deum terræ. Vide quomodo
& famulum docet, vt sciat vniuersorum condito-
rem. Nam qui dixit, Deum coeli & Deum terræ, om-
nem creaturam comprehendit. Et quod iuramentū?
Vt non accipias vxorem filio meo Isaac de filia-
bus Chanaan, inter quos ego habito: sed in terram
meam in qua natus sum vade, & ad cognationem
meam, & inde accipies vxorem filio meo Isaac.
Vidisti mandatum Patriarchæ, quod famulo dedit?
At ne perfunctoriē prætereas dicta, sed cogita men-
tem & propositum iusti, & quod spectarit: & attende
quomodo veteres non quærebant substantiam mul-
tam, non diuitias, nō seruos, & iugera agri tot & tot,
non externæ venustatis formam: sed anime pulchri-
tudinem, & morum nobilitatem. Nam quoniam vs-
debat malitiam eorum qui in Chanaanā habitabāt,
sciens quantum bonum sit sortiri coniugem iisdem
moribus viuentem, præcipit seruo, & iuramentum
adhibet, vt ex sua cognatiōe vxorem adducat Isaac,
& neque interuallum locorum, neque aliæ difficulta-
tes legnem eum in his reddant: sed sciens rei necessi-
tatem, omni cura mittit seruum. Cæterum Patriar-
cha habens respectum virtutum animæ, & abhorrens
à vicinorum malitia, ita quidem se gerit: at nunc oma-
nes tale quiddam ne cogitarent quidem. Nam et si
malis innumeris plena sit, hoc solum inquirūt, quan-
tum abundet pecuniis, cætera omnia posteriore loco
habent, nescientes quod quum mens peruersa sit, li-
cet indicibiles affluant diuites, facilius in extremam
venient inopiam: & nihil proderunt opes, quum nō
sit ibi mens quæ bene illas dispensare queat. Verum
Patriarcha seruo satis magnum mandatum dedit, &
iuramento eum adstrinxit. Videamus autem nunc et
serui probitatem, quomodo imitatus sit pietatem
Domini. Nam postquam vidit tanto seruo iustum si-
bi præcipere, dicit ei: Si non voluerit vxor veni-
re

QQ

18

re mecum, vis filium tuum in terram unde existi ita
ducam.] Vt ne, inquit, si difficultas aliqua incidat,
transgrediar mandata tua: rogo, quid oportebit me
obseruare: & num placet tibi vt illuc abeat Isaac, &
accepta sponsa redeat, si non voluerit (vt mandasti)
venire mecum? Quid igitur iustus denegat hoc, &
dicit: Ne reducas filium meum illuc.] Non erit
hoc tibi opus. Qui enim mihi hoc annūciavit, & pro-
misit semen eius ita multiplicandum, etiam hoc pro-
perē faciet succedere. Ne igitur abducas illuc filium
meum: Dominus Deus est cœli & terræ. Vide quo-
modo superius iurans, seruum de omnium conditore
docet: et nunc precaturus, iterum eadem verba dicit
per omnia docens vt seruus profecturus in illo fidu-
tiam habeat, & de bono rei exitu bene speret. Docet
enim eum quantam olim ab initio beneuolentiam
Dei inuenerit, & quod ille qui a domo paterna euo-
cauerit, & vsq; ad hoc tempus ita gubernarit, iamq;
in tam prouecta senecta Isaac dederit, prospera etia-
am quæ adhuc restant, faciet. Dominus enim, in-
quit, cœli & terræ, qui assumpsit me de domo patris
mei, & de terra in qua natus sum, ille ipse qui loquu-
tus est mihi: Tibi dabo terram, & semini tuo.] Ille
qui tantam erga me declarauit benignitatem & car-
itatem, ipse mittet angelum suum ante te, & inde acci-
piet filio meo vxorē. Bene animatus, inquit, abi: cen-
tus enim sum quod qui tantis me beneficiis hacten-
us prosequutus est, prioribus etiam illud addet, &
mittet angelum suum ante te. Ipse, inquit, præcedet
te, & viam præparabit in omnibus, vxoremq; tibi
tuam faciet, vt accepta ea huc redeas. Quod si con-
tingat, quod absit, vt reluctetur vxor venire huc,
alienus eris a maledictione iuramenti. Nam filium
meum illuc non reduces. Nullum enim mihi dubium
est, quin Dominus secunda tibi faciat omnia. Decla-
rat itaq; quomodo virtute diuina bene fidat, & pro-
hibet seruum, ne filium illuc inducat. Postea quum di-
ligenter mandasset seruo, curaq; eum liberasset (verer-
batur

batur enim, ne mandato non impleto periurii reus
fieret. Posita, inquit, manu sua subter foemur, iur-
rauit ei super verbo hoc, quod filium suum illuc nō
abduceret.] Vidisti quomodo ab initio seruus indi-
cauit suam erga Dominum beneuolentiam? Vide
nunc quomodo ex Patriarchæ doctrina melior eua-
serit, & imitatus fuerit Domini pietatem atque reli-
gionem. Acceptis enim, inquit, decem camelis, &
de omnibus quæ domini sui erant, surrexit & profe-
ctus est in Mesopotamiam, in ciuitatem Nachor, &
stabulari eos fecit extra ciuitatē iuxta puteum aquæ
vesperi, quando egrediuntur aquaturæ. Et dixit: Do-
minus Deus meus domini mei Abraham.] Vide
serui sapientiam, orbis dominum a Patriarcha nomi-
nat. Domine enim, inquit, Deus domini mei Abra-
ham, qui tanta in illum beneficia collocaſti. Et quid
miraris, si seruus eum vocat Deum Abraham? Ipse
omnium Deus, monstrans quomodo iustorum virtu-
tem magni faciat, inquit: Ego sum Deus Abraham,
& Deus Isaac, et Deus Iacobi: & dicit: Domine Deus
domini mei Abraham, fac ut impleantur quæ ille vult, & iuxta eius
sententiam prospera fac omnia. Fac misericordiam
cū domino meo Abraham. Quid est, fac misericordiam
voti compotem eum fac. Deinde inquit: Ecce ego
freti propter fontem aquæ, filia autē habitantiū ciui-
tatem, egrediūtur vt hauriāt aquam, et erit virgo cui
ego dico: Inclina hydriā tuā, vt bibam: & dixerit mi-
hi, bibe, & camelos tuos potabo, vsquequo bibere
cessent. Illam præparasti puero tuo Isaac: & in hoc co-
gnoscas qd fecisti misericordiam domino meo Abra-
ham.] Vide serui prudentiam, Nam quia sciuit Pa-
triarchæ hospitalitatē, & quia virginem inde ducen-
dam congruebat iisdem esse præditam moribus, qui-
bus iustus: nullam aliā coniecturam inquit, sed
characterem virginis animi hospitalitate collige-
re vult, & inquit: Si quando ego aquam ab ea peti-

Exo. 1.5

QQ.

uero,

IN CAP. GENESIOS XXIIE.

tero, dicens, Inclina mihi hydriam: & non solum faciet quod petiui, sed et candorem ac liberalitatē mentis suae declarabit, & dicet: Etiam camelos tuos aquaabo. Morum suorum mititatem satis ex aquae praeibitione ostendendo. Animaduerte, obsecro, quantum fuerit, quod virgo tenera aquam non solum annuerit eius petitioni, & deposuerit ab humeris hydriam, & ad satietatem praeberit petenti, viro peregrino, & prorsum ignoto: & non solum illi dederit, sed & camelos omnes aquauerit, & per ea quae fiebant monstrauerit animae suae ingenuitatem. An nescitis quod multi etiam viri denegant saepe petentibus talia? Et quid dico de aqua quae prebetur? Interdum quā facies tenent, & ab accedentibus orantur ut paulisper expectent, quod lumen accendant: id facere renuunt, tametsi nihil inde minuatur ignis, & multi sint qui accendere possint. Hic autem & mulier & puella, & hydriam super humeros ferens, non solum non grauitim tulit quod ab ea peteretur, sed & plusquam petatum erat, concessit: & potum dedit ut petebat, & ex se ipsa etiam camelos potare festinat. Annuerat enim misericors Deus Patriarchae precibus, angeloque sibi misso omnia illa disposuit fieri, sicut seruus petierat. Dein postquam vidit re ipsa preces Patriarchae efficaces, & obtinuit imaginē quam optabat, illiusque eximiam vidit hospitalitatem: vide quid sit, dicit enim:

» Festinauit & euacuauit aquam in cannales, & currit ad fontem ut hauriret aquam, & aquauit omnes camelos eius.] Vide locupletissimam promptitudinem. Et euacuauit hydriam, & cucurrit. Quo monstratur puellae indicibilis alacritas: quia neque ut aliena aufugit, neque praetextu continentiae petitioni renuit: sed cum multa mititate inquit, Bibe domine. Cogita, obsecro, quanta etiam ea aetate fuerit continentiae diligentia, & modestie eminentia, hospitalitatisque frequentia. Quibus non opibus haec sunt pretiosiora? Quibus non thesauris haec sunt praeferrenda? Haec summa dos, haec innumera bona, haec thesaurus qui

HOMILIA XLVIII.

299

qui non consumitur. Videns igitur prudens seruus efficacem Dei prouidentiam. Discebat eam, inquit, & siebat, ut sciret prosperumne fecisset Dominus iter suum, an non.] Quid est, discebat eam? Verba puellae diligenter considerabat, aspectum, incessum, habitum, aliaque omnia: & expectabat, ut sciret an prosperum fecisset Dominus iter suum, an non. Nam quae iam facta erant, dicte insignitam & plurimam virginis indicabant virtutē. Et ideo remunerans eius obedientiam, & aquae suppeditationem. Apponit ei, inquit, in aures aureas, & duas armillas, & diligenter ad discerebat ut se haberet. Et rogabat, cuius filia esset: & num esset apud patrem eius locus diuersorii.] Considera & hic puellae responsum. Nam sicut quum aquam peteret, non solum eam dedit, sed & camelos illius potauit: ita & hic rogante seruo num esset locus, et cuius esset filia: inquit, Filia sum Bathuelis, Melcha quem genuit Nachor.] Dicit & patrem & aum, ut illis cognitis fiat alacrior. Vide prudentiam puellae: de patre rogatur, & non solum indicat, sed & patrem patris. Et quum rogasset seruus solum an esset locus diuertendi, illa addit: Et foenum & paulum multum apud nos.] Haec ut audiuit seruus, & admiratus est miram & largam puellae hospitalitatem. Et ut didicit quod non ad ignotos quosdam venisset, sed in domum Nachor, qui frater erat Patriarchae. Quod quum probaret, inquit, homo, adorauit Dominum, exhilaratus in his quae cognouerat, et quae ei puella dixerat.] Adorauit Dominum, & gratias illi egit, eo quod in Patriarcham & in se tantam declarasset prouidentiam, et quod omnia tam prosperē & facile successissent. Et dixit: Benedictus Dominus meus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam & iustitiam a domino meo.] Postquam vidit puellae beneuolentiam, & ab ea omnia manifestē didicit, tunc & ipse puellae significat quis sit: & per gratiarum actionem in Deum, manifestum ei facit quod non ex aliena domo veniat, sed frater

QQ 3 Na

Nachor sit, qui huc eum miserat. Hæc ubi didicit puella, cum magna voluptate cucurrit, inquit. Vide quomodo in singulis declaret nobis hospitalitatis alacritatem, cursu, verbis, mansuetudine. Cucurrit, inquit, & annuntiavit in domo matris sue iuxta verba hæc omnia: ea quæ audiuerat à seruo, parentibus significauit. Et cucurrit, inquit, Laban ad hominem foras ad fontem. Vide quomodo & hic cursu desiderium suum ministret. Et ut vidit hominem stantem apud fontem cum camelis, dixit ei: Veni ingredi, benedictus dominus: cur foris stetisti? Ego disposui domum & locum camelis. Vide & hunc benedictum Deum in aduentu peregrini, & antequam hospitalitatem impleuit opere, multis eum exhortatus est. Veni, inquit, ingredi. Prius enim præparauit & locum & domum camelis. Deinde ingressio fuit, inquit. Destrauit camelos, & dedit paleas & fœnum & aquam, ut lauarentur pedes eius. Vide quomodo hi qui adhuc in errore tenebantur, magnam hospitalitatis curam agebant. Et dedit aquam, ut lauarentur pedes eius, et pedes virorum qui cum eo erant. Et apposuit eis panem ad comedendum. Sed hic attende obsecro, magnam famuli prudentiam. Quare? dicit enim. Non comedam, donec loquar verba mea. Vos quidem, inquit, officium vestrum in me declarastis: ego autem nequaquam antea quietis meæ rationem habeo, donec causam vos docuero propter quam in hanc viam sum missus, & quare à Chanaan huc venerim, & quomodo in domum vestram huc ductus sim, ut quum omnia didiceritis, tunc & vos vestram erga dominum meum benevolentiam declarare poteritis. Et incepit narrare, & dixit: Seruus Abraham sum ego; Dominus autem benedixit dominum meum valde, & dedit ei ques & vitulos, aurum & argentum, seruos & ancillas, camelos & asinos. Et genuit Sarra vxor domini mei filium vnum domino meo quum ipse iam senex fuisset, & dedit illi omnia quæcumque habuit. Vide quomodo cum diligentia omnia

alia eis narrat. Illius sum, inquit, Abraham seruus, quem scitis. Discite itaque quantam ab oim domino misericordiam consequutus sit, ita ut valde sit ditatus. Deinde docet & diuitiarum abundantiam, inquit: Ques & vitulos, argentum & aurum, seruos & ancillas, camelos & asinos acquisiuit. Audite diuites, quod tot & tot quotidie emitis prædia, & balnea, & deambulacra, & splendidas domus ædificatis. Videtis, in quibus diuitiæ iusti fuerint constitutæ? Nusquam ager, nusquam domus, & superuacanea sumptuositas: sed ques et vituli, cameli & asinae, serui & ancillæ. Et ut discas, seruum multitudinem vnde ei contigerit, addidit alio loco: Vernaculi omnes erant. Hic igitur, inquit, dominus meus, qui in tanta substantia fuit, & multam supernæ gratiam inuenit, quando iam senex Sarra, filium peperit ei, hunc habens vniuersum, eum heredem omnium suorum constituit quæcumque habuit. Dein postquam narrauit domini gloriam, et Isaac partum, dicit insuper & mandata quæ acceperat, ut in Charras proficisceretur. Et adiurauit me, inquit, dominus meus, dicens: Non accipias vxorem filio meo Isaac de omnibus filiabus Chananæorum, inter quos ego habito: sed in domum patris mei vade, & ad cognationem meam, & inde accipe vxorem filio meo. Et ipse quidem hæc mihi mandauit, ego autem difficultatem negotii mecum perpendens, rogabam dominum meum, si non vluerit vxor venire mecum. Et dixit mihi: Dominus cui complacui coram eo, ipse mittet angelum suum tecum, & accipies vxorem filio meo ex cognatione mea, & domo patris mei: & tunc innocens eris à maledictione mea. Igitur dominus quidem hæc mihi mandauit, et talibus precibus factis, viatico me instructum huc misi. Ego autem fretus illius precibus, ubi ad fontem veni, hæc verba loquutus sum, et dixi: Domine deus domini mei Abraham, si tu prosperum facis iter, quod nunc abeo: Ecce ego sto apud fontem aquæ, filia autem hominum huius ciuitatis egrediatur ad ferendas aquas. Et erit virgo, cui ego dixerò: porrigere mihi partem aquæ ex hy-

190 dria tua: si dixerit mihi, Et tu bibe, & camelos tuos
191 aquabo: ipsa erit vxor quam preparasti seruo tuo Iſa-
192 ac. Et in hoc ſciam quod feciſti miſericordiam domi-
193 no Abraham.] Hæc ego quidem, inquit, apud me
194 metipſum Deum rogauī, nondum autem ſinem acce-
195 perant quæ à me dicta ſunt, & conſeſtim adimpletū
196 eſt. Nam priuſquam ego dicendi ſinem facerem, ecce
197 Rebecca exiit aquam ferens in humero ſuo: dicebam
198 autem ei, Da mihi potum. Et accelerans depoſuit hy-
199 drium ſuam, & dixit mihi: bibe & tu, & camelos tuo-
200 ſ aquabo. Et quum viderem iam euidentē fieri dei
201 prouidentiam, interrogabam cuius eſſet filia. Et ut
202 didici e quibus eſſet nata, dixi quod non ad alienos
203 veniſſem, ſed in domum Nachor fratris domini mei.
204 Vnde ſumpta ſpe bona, appendi ei in aures & armilla-
205 ſas: & quum hoc placeret, adoraui Dominum, & be-
206 nedixi Deum domini mei Abraham, quia proſperum
207 me fecit, ut aſſumerē filiam fratris domini mei.
208 Verum hæc ita à Domino diſpenſata ſunt, & ad pre-
209 ces domini mei ita euenerunt. Cæterum vos ſi quam
210 ipſi declarabitis, & facietis miſericordiam & iuſti-
211 tiam cum domino meo, annuntiate mihi. Iam mihi,
212 inquit, ſignificate, ut ſcire poſſim, quid oporteat me
213 facere. Quod ſi minus placet, & idipſum dicite, ut
214 aliō iter faciam, & me conuertam vel ad dextram,
215 vel ſiniſtram. Poſtea quoniam Deus erat, qui omnia
216 propter preces Patriarchę ſecundabat, dicunt ei pa-
217 ter virginis & frater. A Domino exiit verbum
218 hoc: non poſſumus tibi contradicere vel bonum, vel
219 malum. Ex narratione tua ſatis intelligimus, totum
220 hoc diuina diſpenſatione fieri. Ne igitur putes nos
221 velle aduerſari hiſ que à Deo probantur. Ecce habes
222 virginem, tolle eam & proſcifcere, & erit vxor filio
223 domino tuo, ſicut loquutus eſt Dñs.] Vidisti quomo-
224 do ſolebāt olim filiis ſuis vxores ducere? Quomodo
225 magis animę generoſitatem, q̃ opum abundantiam
226 inquirebant: nuſquam instrumenta, nuſquam pacta,
227 & alia ridicula quæ nunc apud nos ſunt, & verba
228 illa

229 illa quæ in literis continentur: Si abſque liberis, in-
230 quit, moritur, ſi hoc & hoc cōtingat. Verū apud illos
231 nihil tale, ſed maximæ & ſecuriſſimæ literæ erāt vir-
232 ginis mores: nuſquā cymbala et choreę. Et hoc ſciēs,
233 quādo ad ſpōſum virginē videris introduci. Vt
234 go audiuit ſeruus hæc à patre & fratre, adoraui deū
235 ſuper terram.] Vide quomodo in omnibus quæ ſe-
236 bant, vniuerſorum domino gratias offert. Ipſe enim
237 erat qui antea præparabat omnia, & iuxta verbum
238 Patriarchę præmittebat angelum ante illum, qui om-
239 nia feliciter ordinabat. Deniq; quia certior factus de
240 negotio bene peracto: Proſtratus, inquit, vaſa aurea &
241 argentea, & veſtes dedit Rebecca. Nunc cum fiducia
242 miniſtrat ei, quaſi iam verbis diſpenſata Iſaac. Ho-
243 norat autem donis & fratrem, & matrem: & quum
244 vidit negotium & mandatum impletum, tunc tan-
245 dem reſci ſe paſſus eſt. Comederunt, inquit, & bi-
246 berunt ipſe & viri qui cum eo erant, et dormiuerunt.
247 Cumq; mane, ſurrexiſſet, dixit: Emitte me, ut vadā
248 ad Dominum meum.] Quoniam omnia mihi tam
249 ſœliciter ſucceſſerunt, & nihil eſt quod reſter, ſed vo-
250 bis bene placet: dimittite me, ut abeam ad dominū
251 meum. Dixerunt autem, inquit, fratres & mater:
252 Maneat nobiſcum virgo diebus quaſi decē, & poſt
253 hæc abibitis. Ille autem dixit ad eos: Ne me detinea-
254 tis, etenim Dominus proſperum fecit iter meum: di-
255 mittite me, ut abeam ad Dominum meum.] Quare,
256 inquit, differtis, quum Deus tantā facilitatem mihi
257 in omnibus dederit? Dimittite me ut abeam ad domi-
258 num meum. Illi autem dixerunt: Vocabimus pu-
259 ellam, & interrogabimus eam. Et vocauerunt eam,
260 dixeruntq; ei: Ibis cum homine: Illa autem dixit, Ibo.
261 Et diſmiſerunt Rebecca ſororem ſuam, & ſubſtan-
262 tias eius, & ſeruū Abraham, & eos qui cū eo erant.
263 Et benedixerunt, inquit, Rebecca, & dixerunt ei:
264 Soror noſtra es, ſias in mille decem milium, & hære-
265 ditate poſſideat ſemen tuum portas inimicorum tuo-
266 rum.] Vide quomodo & illi ignorantes virginis que
267 futura

IN CAP. GENESEOS XXV.

futura sunt, dixerunt: Deo mentem eorum ad hoc dirigente & incitante. Vtraque enim ei prædicta sunt, tum q̄ in mille myriades fieret, tum q̄ semen eius hereditate possessorum esset portas inimicorum. Vidisti per omnia euidentem dei prouidentiam relucere, quomodo per infideles futura, ut prædicantur, dispensat omnium Dominus? Cum surrexissent autem Rebecca & ancillæ eius, ascenderunt super camelos. Vidisti qualem sponsam ducat Patriarcha? aquantē, & hydriam super humeros ferentem, & nunc iterum ascendentem super camelos. Nusquam mulæ argento fulgentibus ceruicibus, neque famulorum turba, neque magna mollities, quæ nunc fieri solet: sed tantū erat præscarum mulierū robur, ut & in camelos suos ascenderent, & sic iter facerent. Et profectæ sunt, inquit, cum homine. Isaac autem egressus erat, ut mœditaretur in agro ad crepusculum: & ibi eleuatis oculis, vidit camelos venientes. Rebecca autem ut vidit Isaac, desiliit a camelo & dixit seruo: Quis est homo ille qui vadit in campo nobis obuiam? Vide puellæ generositatem, postquam vidit Isaac, quærebat quis esset. Et ubi didicit quod ipse esset sponsus, uelauit se theristro: & ueniens seruus omnia clarè annuntiavit Isaac. Hic considera oro, quomodo nusquam superflua illa & inutilia, nusquam diabolica pompa, nusquam cymbala, & tibiæ, & choreæ, & satanica illa conuiuia, & scommata omni obscenitate plena: sed omnis honestas, omnis sapientia, omnis mititas. Intrauit autē Isaac, inquit, in domum matris sue, & accepit Rebecam: & fuit ei uxor, & dilexit eam, & cōsolationem accepit Isaac super Sarra matre sua. Hanc imitentur mulieres, hunc æmulentur viri. Sic sponas ducere curent. Quare enim, dic oro, statim ab initio sordibus impleri sinis puellæ aures, tam turpibus cātulenis, tam intempestiua illa pōpānescis quomodo adolescentia per se in malum propensæ? Quare honesta nuptiarum mysteria inuulgas? oportebit omnia hæc depellere, & verecundiam principio docere puellam,

HOMILIA XLIX.

302

puellam, & sacerdotes vocare, & precibus & benedictionibus concordiam coniugii constringere: ut amor sponsæ augeatur, & puellæ continentia crescat, & omnia quæ sunt eō spectent ut virtutis opera ingrediantur in domum illam, tollanturq̄ ē medio omnes diaboli insidiæ, & ipsi gratia dei vniti, iucundē vitam perficiant: qua nobis omnibus frui detur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto sit gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLIX.

Iterum vos ad consuetam mēsam ducere volo, & ex verbis Mosi conuiuium proponere, imō ex verbis sancti spiritus. Neq̄ enim a seipso hæc nobis exposuit, sed spiritu sancto afflatus. Videamus igitur, quid & hodie nos docere velit. Neque enim simpliciter, neq̄ inuauum vitas sanctorum exponit: sed ut imitemur eorum virtutem, & imitatores simus bonorum operum quæ illi fecerunt. Nam postquam nobis diligenter narrauit ea quæ ad sanctū Patriarcham Abraham attinent, & docuit postremum illius certamen in immolatione filii, quod & si non opere, voluntate tamen perfecit, sinemq̄ imposuit narrationibus illis: nunc exponit nobis quæ ad Isaac occisum & nō occisum pertinent, factum enim ænigmati simile est. Audi enim Paulum dicentē: Fide obtulit Isaac, cū tentaretur: & unigenitū obtulit, in quo promissiones acciperat. Deinde ut discamus quomodo fide hæc omnia acta sunt, & diuersa videns promissioni, quæ iubebatur facere nō perturbabatur: vnde illū et in parabola & typo portauit. Quid est, & in parabola portauit? Nam postq̄ eū in sacrificium obtulit, & mentē perfectā declarauit, ipse corona redimitus est, & accepto puero rediit, & sacrificium per ouem impletum est. Et ostendit per omnia vniversi conditor suæ misericordiæ excellentiam: & q̄ hoc imperando, non occidit Isaac, sed iusti exercere obedientiam voluerit. Ceterum sicut vidimus Patriarchæ virtutē in omnibus rebus,

Heb. n. d

IN CAP. GENESEOS XXV.

relucementi age, & quæ de Isaac dicta sunt hodie in medium afferentes, videamus quomodo & ipse piæ & religiosam mentem in omnibus præ se tulerit. Dignum autem est, ut ipsa scripturæ verba audiamus.

11 Illæ autē sunt, inquit, generationes Isaac filii Abrahæ: Abraham genuit Isaac. Isaac autem annorū quadraginta, quādo accepit Rebeccam filiam Bathuēlis Syri ex Mesopotamia, sororem Laban Syri, sibi in uxorem.] Considera obsecro dilectie, diuinæ scripturæ diligentiam, quomodo nihil superuacue ponat.

Quare nobis tempus Isaac ponit, & dicit: Erat autē Isaac quadraginta annorum quando accepit Rebeccam: Non absque causa, neq; temere: sed quia nobis Rebeccæ sterilitatem narraturus erat, & quod ex precatione iusti procreatio prolis concessa sit. Vult autem docere nos magnitudinem patientiæ Isaac, & clare indicare quāto tempore liberis caruerit: ut & non æmulantes iustum, assidui simus in diuinis precibus, si quando aliquid à Deo petierimus. Si enim iustus ille ita virtute præditus, & tantam apud Deum gratiam habens, tantam præ se tulit constantiam & totiduum, continuo Deum orando, ita ut solueretur Rebeccæ sterilitas: quid dicemus nos, qui tantis peccatorum oneribus premimur, et neque tam variam virtutis iusti partem ostendimus: sed & si aliquid bene egerimus statim torpescimus, & resiliimus, nisi statim exaudiamur: Propterea oro, ut ex his quæ iusto illi euenerunt eruditi, nunquam cessemus orare Deum, ut ignoscat nobis peccata, seruensq; & æstus desiderium ostēdamus: & non ægēferamus, neq; segniores fiamus, si non statim audiamur. Fortassis enim dominus continuam nostram sedulitatem blanda arte inducens, ita differt, ut mercedem patientiæ quoque asseramus: & quia ipse tempus scit quādo nobis utile quod quærimus. Neque enim nos ita scimus quid nobis vile, ut ipse euidenter nouit, qui etiam abscondita mentis nostræ cognoscit. Proinde par est, ut nihil curiosius quæramus, vel incusamus in his quæ

ROMILIA XLIX.

308

quæ à Deo fiunt: sed gratissimus, & admiremur iustum virtutes. Nam postquam dixit nobis diuina scriptura, quot annorum fuerit Isaac: dicit & de Rebeccæ uxore eius, quod sterilis fuerit. Vide obsecro, iusti religiosam mentem. Quoniam enim vidit naturam claudicantem, ad naturæ cōditorem confugit, & vincula naturæ precibus soluere festinauit. Deprecatus enim est, inquit, Isaac super Rebecca uxore sua, quia sterilis erat.] Vnum hoc in primis operapretium ut quæramus: Quare, cum & ipsa & vir eius vitæ fuerint eximie, & ambo cōtinētiæ studiosi, sterilis fuit. Non possum carpere eorum vitā, & dicere quod sterilitatem illam peccata fuerint operata. Et ut discas remiram, quia non solum ipsa sterilis fuit, sed & mater iusti Sara: neque mater eius sola, sed & sponsa Jacob vxor Rachel. Quid sibi vult ille sterilitum chorus? omnes iusti, omnes virtute præditi, omnes à Deo testimonium habentes. Nam de ipsis dicebat: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob. Beatus autem Paulus: Ideo nō confunditur Deus ut inuocetur eorum Deus. Multæ ipsorum laudes in nouo, multæ in veteri, vndiq; clari & nobiles, & omnes steriles habuerunt uxores, multoq; tempore caruerunt liberis. Quando igitur videris virum & mulierem virtuti deditos, carereq; pueris, quando videris pios & religionis studiosos non habere liberos, ne tribuas hoc peccatis. Multi enim diuinæ dispensationis sermones nobis sunt arcani. Et pro omnibus gratias agere oportet: & solos illos miseros dicere, qui in peccato viuunt, non eos quibus filii desunt. Quippe sæpenumero multa Deus dispensat, quorū nos causam nescimus. Eapropter vnde quaq; sapientiam eius admirari oportet, ac glorificari ineffabilem misericordiā. Sed hæc quidem ad utilitatem vestram dicta sunt, idē ut multam gratitudinem exhibeatis, neque de dispensatione diuina curiose rogetis. Dicamus tamē & causam, propter quam mulieres illæ steriles fuerunt, ut quum videris virginem nostrum dominum pa-

Exod. 3. b
Heb. 11. d

pari

IN CAP. GENESEOS XXXV.

Luc. 1. c

rientem, ne sis incredulus. Exerce enī hic tuos sensus, inquit, in vulua sterilitum, cū didiceris ligatā et emortuam vuluam diuina virtute ad procreationem aperiri, inde copiosis argumentis acceptis non admiraris audiens quod virgo pepererit: imō admirare & obstupeſce, & ne sis incredulus miraculo. Quando igitur tibi dicit Iudæus, quomodo peperit virgo? dic ei: Quomodo peperit sterilis & vetula? Duo impedimenta tunc erāt, & ætas intempeſtiua, & natura vitata: in virgine autem vnū impedimentum fuit, q̄ non eſt particeps cōcubitus. Sterilitas igitur iam viā parat virginitati. Et vt ſcias q̄ propter hoc ſteriles prius fuerunt, vt credatur virginis partus: audi verba Gabriēlis, quæ ad virginem dixit. Poſtq̄ enim venit, & dixit: Concipies in vtero & paries filiū, & vocabis nomen eius Ieſum: obſtupeſacta eſt & admirata, ac dixit: Quomodo erit mihi iſtud, quia virum non cognoſco? Quid igitur angelus? Spiritus ſanctus ſuperueniet ſuper te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ne quæras, inquit, naturæ modum & ordinem, quādo ſuper naturā ſunt quæ ſunt. Ne ſpectes conſuetudinis dolores, quādo maior q̄ in nuptiis natiuitatis modus erit. Et quomodo fiet iſtud, inquit, quoniā virū nō cognoſco? Sanē propter hoc erit, quoniā virum non cognoſcis. Nam ſi cognoſceres virum, non fuiſſes habita digna vt huic miniſterio ſeruires. Atque adeo quod incredula es, per hoc crede: non quia matrum nuptiæ, ſed quia melior virginitas. Hunc autem ingreſſum noſtri omnium domini digniorē eſſe oportet, quā noſtrum. Regius enim fuit introitus. Oportebat autem & partim cum noſtra natiuitate communicare, & partim alienum eſſe: & vtraq̄ hæc fuerunt. Et quomodo? audi. Nam de vtero prodire, communē habet nobiſcum: abſq̄ nuptiali autem congreſſu naſci, ſupra noſtram eſt natiuitatem. Naturale eſt, q̄ humana natura eſt in vtero: ſupra naturā humanā eſt, abſque commixtione eſſe prægnātem. Et propterea vtraq̄, vt per excellentiam, etiam cōmunionem quam

HOMILIA XLIX.

304

quam habet tecum, diſcas. Conſidera autem quanta ſapientia hæc facta ſint, neq̄ eminentia obſcure aſſimilationi & affinitati ſuæ nobiſcum: neq̄ noſtra affinitas & ſimilitudo, eius obſcure aſſimilationē, ſed operibus vtraq̄ oſtenſa ſunt, & alia perfectē habuit nobiſcū: alia nō habuit, ſed ab eis totus liber fuit. Verū vt dixi, propter hoc ſteriles fuerunt iſtæ, vt credatur virginis partus, vt ipſæ nos manuducant ad fidē promiſſionis. Audi enim quid dicit angelus Dei: Spiritus ſanctus veniet ſuper te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Sic, inquit, poteris parere. Totum enim operatione ſpiritus erit. Ne igitur ſpecies ad terram, & cœlis operatio venit. Spiritus gratiæ eſt quod fit, ne quæras naturæ modum ne iuxta nuptiarū leges intellegas. Verum, quoniā maiora ſunt verba hæc q̄ vt illa caperet, vult & aliam ei præbere demonſtrationem. Tu autem, obſecro, attende quomodo ſterilis iſtam manuducat ad fidē partus. Quoniam prior demonſtratio maior erat cogitatione virginis, audi quomodo & humiliorem ſermonem aſſert, per ſenſibilia ipſam manuducens. Et ecce, inquit, Elizabeth cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus eſt ei quæ vocatur ſterilis. Vides quod ſterilis propter virginem? Quoniam cuius gratia aliqui retuliſſet partum cognatæ: cuius item gratia & dicebat, quæ vocatur ſterilis planē per omnia manuducebat eā ad credendum annuntiationis: Propterea & tempus dixit, & naturæ ſterilitatē: propterea et tēpus diſtulit cōceptionis. Non enim ſtatim a principio ei annuntiatū eſt, ſed præterito tempore ſemēſtri, vt vteri ſarcina conceptionē doceat. Et vide quanta Gabriēl vtiſur ſoleria. Non enim in memoriā ei reducit vel Sarā, vel Rebeccā, vel Rachelem. Quare, & quā ob cauſam? Et hæc fuerūt ſteriles, & vetulæ, et magnū miraculum fuit: ſed quia erāt antiquæ narrationes, adducit eam ad hoc quod nuper contigerat, vt mentem eius ad credendum prouocaret. Sed neceſſarium eſt vt ad inſtitutum ſermonem redeamus, & ſi

IN CAP. GENESIOS XXV.

& significemus iusti virtutem, quomodo precibus testatam Rebeckæ soluit, & vincula naturæ superavit. Deprecabatur autem, dicit, pro Rebecka vxore sua, quoniam sterilis erat, & audiuit eum Deus. Non quia mox ita subditur & scriptum est, putes è vestigio & protinus assequutum esse quod optabat & quarebat. Nam viginti annis mansit orans & deprecans Deum, & tunc tandem assequutus est quod desiderabat. Et vnde scimus hoc? Si diligenter ingredimur ad ea, quæ in diuina scriptura continentur. Non enim tempus à nobis absconditum est, sed signauit quidem, latenter tamen, ita vt prouocet desiderium nostrum & ad dignam inquisitionem incitet. Nam sicut docuit nos annorum numerum quot habuerit quando Rebeckam duxit, ita & hoc nobis manifestum fecit. Erat enim, inquit, annorum quadraginta, quando accepit Rebeckam filiam Bathuelis Syri. Didisti diligenter tempus? deinde postquam dixit: Deprecatus est Isaac pro vxore sua, quia sterilis fuit: vt discamus annorum numerum, assignauit nobis quot annorum fuerit Isaac, quando nati sunt ei filii de Rebecka. Erat autem Isaac, inquit, annorum sexaginta, quando peperit Rebecka. Si igitur quadraginta annorum erat quando duxit, sexaginta autem quando peperit vxor: manifestum quod annis viginti perseuerauit orans Deum, & vterum Rebeckæ inutilem generationi, idoneum fecit. Vidisti orationis vim, & naturam superet? Hunc omnes imitemur, & ita in precibus simus assidui, & anima sobrii, & humiliata mente, audiamusq; Paulum admonentem & discipulationibus, & studeamus semper liberari à perturbatione, vt mens sit in tranquillo, maxime autem præcæ tempore, quando multa nobis opus est à Deo misericordia. Nam si nos viderit operari iuxta leges quas ipse dedit, statim nobis donorum suorum largitatem liberaliter concedet. Quod nobis assequi liceat, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cum

v. Tim. b

HOMILIA I.

351

quò patri sit gloria simul & sancto spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA I.

Vltis etiam hodie apponamus charitati vestræ ea quæ in lectione hesternâ relicta sunt. Ad finem enim perducere totum argumentum nequimus, sed ostendimus quod per suas continentes preces Isaac valuerit Rebeckæ vuluam filiorum generationi reddere idoneam, naturamq; ipsam inutilem factam (vt ita dicam) reparare. Hæc omnia heri satis vos docuimus, monstrantes annorum numerum, quibus, vt hoc impetraret beatus ille, orans & deprecans permansit: & in sermonem de sterilibus egressi, dicta vobis causa propter quam iustorum vxores steriles fuere, sermonem missum fecimus. Operapretium autem vt & hodie discatis Rebeckæ religiosam mentem, vt non solum lucrū nobis à virtute iusti accedat, sed ex historia quæ de Rebecka nuntiat, ad æmulationem prouocare possimus auditores. Postq; enim Deus exaudiuit orationem iusti, & vterū gessit Rebecka, coludebant, inquit, pueri in ea, & magnus eā dolore affecerunt. Dixit enim, inquit, si sic mihi futurum, cur mihi hoc? Neq; enim vltus erat nascendus, sed duos si mul in vtero pueros gestabat, & ex angustia multū cruciatū sentiebat. Sed vide, obsecro, hic mulieris pietatem & religionē. Nō enim fecit mulieris pietate, quæ negligenter viuunt, facere consueuerunt. Nō ad humanū confugit subsidium, non ad eos qui talia suis cōiecturis, suarq; rationis obseruationibus iudicare volunt: neq; se exposuit deceptioni curiosorum, & eorū qui polliceri audent quæ supra humanā sunt naturam: sed abiit, inquit, vt consuleret dominū. Vide mulieris sagacitatē, quoniam vidit qd is qui vuluam eius reserarat, is naturæ esset dominus, & insecundum ventrem repente ita fecundū effecisset: & vide bat vteri sarcinā magna quædā promittentē. Perrexit, inquit, vt consuleret dominum. Quid est, perrexit vt consuleret dominū? Cucurrit ad verā scientiam

RR

tiam

IN CAP. GENESIOS XXV.

Malac. 2. b

tiam, & festinauit ad sacerdotem Dei ministrū, per
quē latentium scientiam volebat discere: & enarrans
omnia quæ sibi contigerant, didicit diligēter omnia,
misericordē Deo per sacerdotis linguam detegente
ei omnia manifestē, & alacriorem eam reddente. Et
vide quanta & tunc erat sacerdotū dignitas. Nusquā
enim dicit, q̄ sacerdos ei responderit: sed postq̄ dixit,
Abiit vt consuleret dominum: & dixit Dominus ei,
nempe per sacerdotē: Duæ gentes in vtero tuo. Etenim
& alio loco angelum vocat sacerdotē diuina scriptur
ra, monstrans quod illa loquatur quæ inspirat ac sug
gerit spiritus gratia. Dixit igitur dominus ei. Duæ
gentes in vtero tuo sunt, & duo populi in ventre tuo
diuidentur, & populus populo præstabit, & maior
seruiet minori.] Vide quia vaticiniū prædicat ei om
nia futura. Saluētes enim pueri in vtero, & incompo
sitis gestibus se mouentes, iam omnia liquidō prædi
cabant. Et nunc didicit mulier quod non duos solum
päreret pueros, sed q̄ illi in gentes propagandi sunt.
Et quando postea appropiauit tempus pariendi:
exiit, inq̄t, primus rufus quasi pellis hispidus. Agno
minauit autem nomen eius Esau. Et postea exiit tra
ter eius, & manus eius comprehendit calcaneū Esau.
Et vocauit nomen eius Iacob.] Quasi iam & ab ini
tio mōstret Deus quod prædicebatur, Maior seruiet
minori: dicit enim, Tenebat manu calcaneum Esau:
id quod erat signum defatigantis eum qui fortis vi
debat. Et consyderā diuinā scripturam, quomodo
propter ea quæ postea futura, iam prædicat: & ab ini
tio monstrat nobis vtriusq̄ studium: & q̄ ille quidē
venationi deditus, hic verō rusticus erat homo futu
rus. Simplex erat, inquit, domum inhabitans, pro
pterea Rebecca diligebat Iacob, Isaac autē Esau: quo
niam venatio eius, inquit, cibus erat illi.] Vide quo
modo pueros distribuit. Et mater quidē erga Iacob
maiores declarabat beneuolentiam, eo quod simpli
cem videbat, & domi versantem: pater autem dili
gebat Esau, tum quod primogenitus (naturalem di
lectio

ROMILLA 1.

306

lectionem sequens) esset, tum quod venatione eius
vescebatur. Hæc quidem faciebat: vaticiniū autem
paulatim implebatur, dicens: Maior seruiet minori.
Vide enim statim. Coxit, inquit, Iacob coctionē:
venit autem Esau ex campo deficiens. Et dixit Esau
ad Iacob: Da mihi gustare de edulio hoc rufus, quia
deficio: propterea vocatum est nomē eius Edom. Da
mihi hodie primogenita tua. Ille autē dixit: Quid mi
hi hæc opus, cum mors iam me inuadat, nisi acceper
to cibū? Alius autē iuramentū exigebat, vt stabilis
ei fieret illa cōcessio.] Ecce nunc hic inuersus est ora
do, & primogenituræ dignitas transiit ad eū qui vir
tute animi præfulgebat. Et dedit, inquit, Esau pri
mogenita.] hoc est, vēdidit cibi gratia dignitatē na
tura sibi datam, ideo & subdidit. Et paruipendit
Esau primogenita.] quasi diceret: Ingratus erat ac in
dignus ea, quā sibi natura dederat, dignitate. Hoc autē
totū factū est, vt illius demonstraretur ingratitudo, &
dei oraculū adimpleretur. Hæc audientes, discamus
nunq̄ negligere donā a Deo nobis data, neq̄ perdere
magna propter parua & vilia. Quare enim, dic mihi,
proposito regno cœlorum, bonisq̄ illis ineffabilibus
ita in diuitiarū cupiditatē insanimus, & momentanea,
& quæ sæpe non vsq̄ ad vespērā permanent, perpe
tuis semperq̄ duraturis præferimus? Et quid hac amē
tia deterius fieret, quando et illis priliuamur ob nimīū
in ea amorem, & nunq̄ his frui purē possumus? Quæ
enim vtilitas magnarum facultatū? An nescitis quod
accessio multarū pecuniarū nihil aliud nobis affert,
quā curarum incrementa, occupationes mentis, &
vigiliæ? Non videtis quod hi omnium potissimū
serui sunt, quibus plura affluunt: & quotidie vmbra
ipsas timent? Inde enim nascuntur insidix, inuidentia,
odiuum graue, & innumera alia mala. Et sæpe vides
eum qui habet decem milia talenta auri recondita,
beatū vocare eum qui in officina operatur, & ex la
bore manuum cibum acquirit. Qualis igitur volu
ptas, & quale lucrum, quando neque his fruimur,
RR. 1 & pro

IN CAP. GENESEOS XXV.

& propter hanc concupiscētiā etiā maioribus prīuamur. Quid autem dico maioribus, cum post mala quæ hic nos apprehendunt, & à bonis quæ alibi sunt excidimus, & ad gehennam ipsam mittitur. Et nondum dico innumera peccata quæ hic colliguntur, doctos, calumnias, rapinas et fraudes: verum sermo meus de eo est qui ab oībus illis liber, id quod perq̃ difficile & rarū. Qui autem opibus abundat, & ipse solus eis vtitur, & his qui opus habent non communicat, gehennæ ignē expectabit. Quod nos docet manifestē parabola in Euangelio posita, statuens alios à dextris, alios vero à sinistris: declarans illis pręparatum esse regnum cœlorum ob curam egenis impensam.

Mat. 25. c

Dicit enim: Venite benedicti patris mei, in hereditatem accipite pręparatum vobis regnum ab origine mūdi. Quare & qua de causis? Esuriui enim, & dedistis mihi vt comederē. His vero ignem æternū dicit enim: Discedite à me in ignem æternum, qui pręparatus est diabolo & ministris eius. Magnum vobis pondus, omnium dominus conditor & supplicator dicit: Esuriui, & non dedistis mihi vt comederem. Cusis animam non mordebunt hæc verba, etiā si lapidea sit. Dominus tuus esuriēs obambulat, & tu es in delitiis: neq; hoc solum, sed in delitiis ipsum despicis: tamen non multum sit quod à te petit: nam panem solum, quo famem possit subleuare. Et ipse quidem frigore rigescēs, tu autem sericis indutus, ne spectares quidem, nullam compassionem præ te fers, sed misericorditer præteris. Et qua venia sunt hæc digna? Ne igitur sit hoc studiū nostrum, vt multas quibusuis artibus opes conquiramus: sed illud consideremus quomodo & hæc bene disponamus, & egenis consulamus: & ne ab illis excidamus quæ semper nānent, & quæ nullam admittunt vicissitudinē ac mutationem. Quocirca diem mortis nostræ incertū esse voluit dominus, vt nos prępararet continua sobrietate & vigilantia: & ita magis ad virtutum studium nos prouocaret. Dicit enim: Vigilate, quia nescitis

Mar. 13. a

neque

HOMILIA XL

307

neque diem, neq; horam. Atqui nos planē diuersum operamur, & dormimus somnum grauiorem quā sit naturalis ille. Nam qui naturali somno quiescit, nec bonum nec malum operatur: nos autem alium somnum dormimus, dormientes in virtutibus, vigilantes in vitiis: strenui in malis, desides in bonis: idq; facimus videntes quotidie multos hinc ad iudicem abduci: magnas autem aliorum esse vicissitudines, & neque tantā rerum mutatio, ad virtutis amorem nos adducit, neque disponit vt despiciamus præsentiā, & desideremus futura, pręferamus somniis & vmbre veritatem. Non enim differunt præsentiā ab vmbis & somniis. Proinde ne decipiamus nosmet ipsos, ne sectemur vmbas: sed vel tarde, aliquando salutis nostræ curam habeamus, & opes indignis euenemus, vt pro illis remunerationem à misericordia Deo accipere mereamur æternā: qua nobis omnibus frui concedatur, gratia et misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XL

Iterum ex hesternā lectione doctrinam vobis adferam, & vt liquidō sciatis vbi heri sermonē misimus fecerimus, & vnde hodie resumendus sit: ea quæ supra dicta sunt, vestræ charitati in memoriam referre operæpretiū fuerit. Fortassis enim vos, quia multis curis distrahimini, eorum obliti estis, et meum est vt in memoriam vobis reducam ea, quod fiat manifestior sermo hodie dicendus. Scitis enim quod et heri Rebecca pietatem enarrātes, inde ad Esau & Iacob deuenimus: & reliquimus vbi primogenita Esau, vt cibum haberet, Iacob dedit, & propter cibi cupiditatem semetipsum suo honore priuauit. Hoc autem nō temerē factum, sed vt prophetia cōpleretur, quæ dicit: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Nam quum Deus futurorum sit præcius, prædixit & illius virtutem, & mentis illius malitiam. Quæ sunt illæ pri-

Malac. 1.

RR 3

moge.

Exod. 12. d

Exod. 13. a.
h. & 22. d
Leu. 27. c
Num. 1. h
& 8. c

Gen. 7. f

mogenitura. Igitur, quia tunc tempus non permitte-
bat charitati vestrae dare, nunc necesse est vt doceam.
Apud veteres summus honor erat primogenituri: et
q̄ ita sit, hoc argumento collige. Cū deus Israhēlitarū
gentē ex Agypto liberare, & iuxta promissionem Pa-
triarchae factā a tyrannide Pharaonis asserere vellet,
obluente & detinere volente tūc Agyptio: post va-
rias plagas etiam hanc postremā eis intulit, quasi fa-
ciens vt Agyptii suis manibus extruderent Israhēlita-
rū genus. Nam simul oīa Agyptiorum primogenita
occidi fecit: vidissesq; in singulis domibus eiulatus
& lachrymas. Neq; sic putabant finiri plagā, sed expe-
ctabāt, ne mors in via vadens super oēs veniret. Itaq;
quia in Agypto vna omnium primogenitorum mors
fuit, Israhēlite autem (diuina freti gratia) illāsi permā-
serunt: mōstrabatq; etiam per hoc omnium deus suā
erga illos beneuolentiā, & imperabat postea vt pro-
pter interfectionem primogenitorū Agypti, primoge-
niti Iudaeorum pueri sibi offerrentur. Hinc in tri-
bus Leui in sanctum ministeriū segregata est, et ex il-
lo nō solum primogenita hominum oblata sunt deo,
sed & brutorum, & in vniuersum omnium. Et præce-
ptum erat, pro hominibus & brutis & immundis ani-
malibus pretium dependi. Quauis autem legislatio
hæc de primogenitis posterior fuerit: attamen iam su-
pra & olim videbantur aliquod habere priuilegium
qui vuluam matris primum adaperiebant. Hanc igitur
dignitatem, quam a natura habebat Esau propter
intemperantiā suam transulit in fratrem. Et ille quidē
perdidit quod a natura habebat: hic autem & quod
nō habebat a natura, accepit. Et quia hæc antea ora-
culo promissa erant, ideo & Rebecca appellatione ei
indita, Iacob eū vocauit: quod scilicet supplantatio-
nē interpretari potes. Sicut & Esau post patris bene-
dictiones eiulans dicebat: Rectē vocatum est nomen
eius Iacob: supplantauit enim me iam secundō, & pri-
mogenita mea accepit, & nunc tulit benedictionem
meam. Vide quantus erat priscorū intellectus, vt &

mulieres natis nomina non temerē nec fortuito im-
ponerent, sed appellarent filios iuxta futurorū prædi-
ctionē. Et rarō inuenies aliquos eodem nomine ap-
pellantes filios, vel fortē nusquam: sed siue mater, siue
pater nomen filio impositurus erat, rarū quoddam et
nouū imponebat. Ita & Lamech filii vocauit Noē,
dicēs: Hic nos requiescere faciet. Ita si singula nomi-
na scruteris, omnino in omnibus inuenies aliquid in-
sinuari: non sicut nunc faciunt simpliciter, & vt fortē
euenit, a parentibus agnominare solent: sed omnino
illuc spectabant, vt perpetuam memoriā filiis inde-
rent. Ceterum videamus nunc post primogenitorū
permutationē, quid iterum nobis narret beatus Mo-
ses de patre illorum, & quomodo. Sicut de Patriar-
cha dictum est, ita & de hoc legimus, quod fame in-
gruente multam Dei curam senserit, propter pro-
missionem Patriarchae factam, & propter virtutem
propriam. Facta est autem fames super terram, præ-
ter famem priorem quæ fuerat tempore Abraham.]
Vt ne putes de illa fame eum dicere, propterea sub-
didit: præter famem quæ erat tēpore Patriarchae, alia
similis nūc iterū fames venit super terrā tēpore Isaac,
qualis erat tēpore patris illius. Et quia necessariorum
raritas oēs in summā angustia concluderat: e suis mi-
grare, & ad alia loca trāsire anhelabat, vbi rerū neces-
sariarū copiam inueniret. Vnde cū iustus ille famē vi-
deret, Profectus est, inquit, ad Abimelech in Gera-
ra: eo enim & Abraham post reditū suū ex Agypto ve-
nerat.] Verisimile autē & hūc propterea illuc abiisse,
q̄ inde in Agyptū cōtendere vellet: & q̄ hoc ita sit,
audi scripturā dicentem: Visus est enim ei, inquit,
deus, et dixit: Ne descēdas in Agyptū.] Nolo te, inq̄,
longā illā viā proficisci, sed hic manere volo. Neq; im-
mitto vt angustia expiaris, sed promissionē patri tuo
factā implebo, & quæ illi promissa sunt, in te eueni-
ent: et tu illius promissionū, quæ illi factæ sunt, imple-
tionē accipies. Ne descēdas in Agyptū: habita autē in
terra quā tibi dixero, et peregrinus esto in terra hac.]

IN CAP. GENESIOS XXVI.

Deinde, vt ne putet iustus, quodd imperet quasi volens cum famis angustiam experiri, & non permittere ei transitum in Egyptum, inquit: Ne sis anxius, neq; curam habes: sed hic mane, ego enim ero tecum. Igitur cum suppeditatore[m] honorum omnium haberas, ne sis sollicitus: ego enim dominus omnium ero tecum. Et praterea benedicam te, hoc est gloriosum te faciam, & benedictionem meam prebebo. Quid hoc iusto beatus, qui talem promissionem a deo accepit? Quia ero tecum, & benedicam te. Hoc te declarabit omnibus felicior[m], hoc te affluentem rebus omnibus faciet, hæc est summa gloria, hæc est vera securitas, hæc est summa & caput honorum: quia ego tecum sum. Quomodo autem benedicam? Tibi & semini tuo dabo omnem terram hanc. Tu haberis, quod in hac regione versaris, quasi hospes & vagus: scias autem quod tibi & semini tuo dabitur omnis terra. Et vt bene considas, discas quod iuramentum illud, quod iurans iurauit Abraham, tecum statuam. Vide quomodo sermonem suum Deus iterum attemperat nostræ infirmitati. Non dixit simpliciter, pacta quæ feci cum patre tuo: neque, promissiones quas promisi: sed quid? Iuramentum quod iurans iurauit, ipsum complebo, & tecum statuam: & teneor, vt opere perficiam quod iurauit. Vides dei misericordiam? non ad propriam dignitatem videns loquitur, sed ad nostram condescendens infirmitatem. Nam quia homines (serè semper) illa opere perficere student, non quæ simpliciter promiserunt alicui, sed quæ cum iuramento promiserunt: simili modo & Deus multas dat iusto certas coniecturas, quæ omnino fient quæ a se dicta sunt: quasi dicat, Scis ea quæ a me iuramento firmata sunt, opere implenda. Quid igitur? Deus iurauit, inquit. Et per quæ iurare potuit? Vides, quod hoc erat suæ humilitatis: firmationem iuramenti, vocauit iuramentum. Et statuam, inquit, iuramentum meum, quod iurans iurauit Abraham patri tuo. Deinde docet eum quæ sunt illa quæ promisit, & de quibus ei iurauit.

HOMILIA LI.

309

Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli. Hoc et Patriarche in principio dicebat: Tantum erit semen tuum, vt & stellis & arenæ adæquetur. Et dabo, inquit, semini tuo omnem terram istam, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. Propterea promissiones quæ illi factæ sunt, in te implebo, eo quod audiuit Abraham pater tuus vocem meam, & custodiuit mandata mea, & iustificationes meas, & omnia legitima. Vide Dei sapientiam, quomodo erigit mentem iusti, & alacriorem reddit: & vt patris imitator fiat, efficit. Nā si ille, inquit, quia me obediuit voci, tanta pollicitatione dignus habitus est, & propter illius virtutem in te, qui ex eo natus es, sum impleturus: si & ipse illius imitator fueris & eadem qua ille via inueneris, cogita quantam apud me beneuolentiam habiturus sis & quanta mea cura te dignaturus sim. Nam si cui ob alterius virtutem bene futurum est, si & ipse virtute præditus fueris, multo maiore dignus habebitur cura. Quid autem est? Hoc quod obediuit voci meæ, & custodiuit mandata mea, & præcepta mea, & iustificationes. Dicebam ei, inquit: Egredere de terra tua & de cognatione tua, & veni in terram quam demonstrauero tibi: relinque quæ in manibus, & incerta sequere. Et non fluctuabat secum, neq; negligens erat: sed cum omni alacritate mandatum implebat, & obediabat voci meæ. Iterum quæ super naturam sunt ei promissi, & quam iam ætas eum a spe deticeret, & ultra neq; ipse, neque mater tua procreande proli idonei essent, quum audiret a me quod semen eius in tantum propagandū vt omnem terram esset impleturum: neq; tunc turbatus fuit ratione, sed credidit. Ideo in iustitiā ei reputatū est: quia virtuti meæ credendo, & in promissionibus meis spem habendo, humana infirmitate superior fuit. Et postquam tu natus es, cum mater tua succenseret Ismaeli ex ancilla nato, et vellet eum abigere a domo cum Agar, ita vt nihil commune illi tecum esset, licet & illi Patriarcha paternæ & genuinæ dilectione be-

IN CAP. GENESIOS XXVI.

ne afficeretur audiens tamen à me, vt faceret quod
visum esset Sarre, oblitus naturalis dilectionis, elei
xit ancillam cū puero, & semper obediuit voci meę,
ac custodiuit precepta mea. Deniq; quum iussissem
eum, vt mihi in sacrificium offerret filium in senectute
sibi concessum, & tam dilectum, nihil causatus est,
neque curiosius de precepto inquisiuit, neq; turbatus
est mente, neq; rem communicauit matri suę, neq;
que pueris, neque tibi ipsi à se sacrificando: sed forti
mente & contenta alacritate festinauit, vt mandatu
meum impleret: proinde voluntatem eius coronauit,
opus autem vt persiceretur non admisi. Eapropter,
quia in omnibus declarauit magnam obedientiam,
& mandatorum custodiam, propterea te ex illo na
tum, promissionum quę illi factę sunt facio heredē.
Imitare igitur illius obedientiam, & his quę à me
dicta sunt crede, vt multo pluribus remunerari di
gnus habeare, & pro patris tui virtute, & pro tua
obedientia: & ne descendas in Egyptum, sed hic ma
ne. Vidisti misericordiam, quomodo per mentionē
virtutis patris, huius mentem roborauit. Habitauit
autem Isaac in Geraris. Vide quomodo sermō
in eadem pericula incidit ille, in quę & pater eius.
Nam quum domicilium haberet in Geraris, rogauerunt,
inquit, viri loci illius de vxore eius: & dixit, Soror
mea est. Timuit enim ne fortē occiderent eum,
victi pulchritudine vxoris: dicit enim, Ne fortē occi
dāt eum viri loci propter Rebeccam, quia pulchra
facie erat. Fuit autē illic longo tempore. Abimelech
autem, quum prospiceret per fenestram, vidit Isaac
ludentem cum Rebecca vxore sua, & vocauit eum,
& dixit ei: Profecto vxor tua est. Cur dixisti: Soror
mea est? Postquam ex coniecturis deprehensus est
iustus, non vltra negat: sed fateatur, & causam manife
stam affert, quare sororem vocandam censuerit.
Dixit enim, inquit, ne fortē moriar propter ipsam.
Mortis timor me hoc agere coegit. Fortē autem
rem edoctus erat, quod & pater talem actum instruxerat,

ROMILIA LI.

310

erat, & se saluaret, cuius viam & ipse sequutus est.
Sed rex adhuc habēs recentem memoriā eorum, quę
tempore Patriarchę rapta Sarra tulerat, increpabat
eum, reumq; arguens dicebat: Cur hoc fecisti? ferē
concubuisset quispiam de genere meo cū vxore tua,
& induxisses super nos ignorantia. Hanc deceptio
nem, inquit, olim sustinuius à patre, & nunc nisi in
tempore prospexissemus, eadem laturi eramus & in
duxisses super nos ignorantia: etenim nunc per igno
rantia peccaturi eramus, & nunc quoq; propter igno
rantiam fermē in causa fuisses, vt in peccatū incide
remus. Precepit autē Abimelech populo suo, dicens:

Omnis qui tetigerit hominem hunc, & vxorem
eius, mortis reus erit. Vide Dei prouidentiam, & in
effabilem curam. Nam qui dixerat ei: Ne descendas
in Egyptum, & habita in terra ista, & ero tecum: ille
erat qui hac omnia dispensabat, & iustum in tanta
constituebat securitate. Considera enim regem pro
curantem vt impauide ibi agat, liberq; sit ab omni
cura. Mortē enim, inquit, interminatus est omnibus
quicunq; tetigerit aut eū, aut vxorē eius. Quia enim
hic erat timor qui concusserat eius mentem, propter
ea & illum auferti fecit misericors Dominus, vt po
stea omnino securē ageret. Et vide quomodo varię
vie sint sapientię Dei, & quomodo omnia iuxta su
am voluntatem faciat, et in inuis viam inueniat, per
illa ipsa quę maximē aduersa videntur, salutem seruo
rum suorum conseruans. Hinc enim est, qd rex ille tan
tam habet curam iusti, quasi predicās eum omnibus
ciuitatis suę inhabitatoribus, & declarans quā glo
riosus sit & summo honore dignus, quem & maximi
faciebat. Sic & Nabuchodonosor postquam pueros
in fornacem iniecerat, & re ipsa comprobauerat ca
priuorum adolescentum virtutem, tunc predicare
eos cepit, & vbique lingua sua fecit illustres. Hac
enim potissimum magna dei virtus est, quando facit
vt per inimicos celebrentur serui Dei. Et qui cum fu
tore accendi fecerat fornacem illam, quoniā vidit qd
per

IN CAP. GENESIOS XXVI.

per supernum auxilium puerorū virtus ignis actio-
nem vinceret, repente mutatus clamauit dicens: Ser-
ui Dei excelsi. Vide, non solum illos excelsos prædi-
cat, sed & Dominum vniuersorum. Egre dimini.
Quid factum est? nōne tu eos tormento tradidisti?
nōne tu in tantum fornacem flagrare præcepisti? Pro-
fecto, inquit, sed nunc video res admirabiles & no-
uas. Elementum enim hoc sue operationis oblitum,
quasi vinculis quibusdam ligatum, tantam exhibuit
obedientiam, vt neq; contingerentur illorum capilli.
Vnde videre possumus quod factum supra humanā
naturam est, & ineffabilis quedam ac diuina vis, quæ
hæc operatur, tantam puerorum habet curam. Vidis-
sti Dei misericordiam, quomodo nunquam derelin-
quat seruos suos & permittit in fornacē iniici, sed eos
volens clariores facere, & suam virtutem demonstra-
re. Vnde & Barbari demulsi sunt mentem. Neque enim
tam admirabile erat, si a principio prohibuisset eos
in caminum iniici: sicuti nunc admirabilius & rarius
factum est, quum in medio ignis existentes, nihil in-
suaue ferre permittit. Nam quando vult, etiam eos
qui in mediis sunt periculis & poenis, potentiores
facit: et eos qui patiuntur, his qui illos affligunt. Hoc
& in Apostolis factum est. Nam qui eos vrgebant
& adducebant in medium, & quasi dentibus fremen-
bant inter se, dicentes: Quid faciemus viris istis? in
manibus illos habebant, & dubitabant secum, quid
cum eis facerent. Tanta tamq; valida res est virtus,
tamq; imbecillis malitia: vt illa quidem, licet pariat-
ur, vincat: hæc verò & si quid faciat, nihil proficit, si
quod suā prodit infirmitatem. Id scientes dilecti, ma-
gnam virtutis habeamus rationē, & vitia fugiamus:
ita enim & supernam gratiā nobis conciliabimus, et
futura consequemur bona. Quæ nobis omnibus euen-
niant, gratia et misericordia domini nostri Iesu Chri-
sti, cui sit gloria & imperiū cum patre & spiritu sancto,
nunc & semper, & in secula seculorū, Amen.

HOMI

HOMILIA LII.

325

Reliquas heri dictorum operæpretium est ho-
die reddere vestræ charitati, & repetita sermo-
nis serie iterum videre quantum & iustus Isaac supe-
ris gratus & curæ fuerit. Nam qui ei prohibuerat
descensum in Ægyptū, et dixerat: Habita in terra hac,
& ero tecum: ille in omnibus tam clarum eum fecit,
vt non multo post inuidiosus foret apud regem Ge-
rarorum. Videntes enim eius substantiam quotidie
augeri, agre tulerunt viri ibi habitantes eius cohabi-
tationem, & transmigrare inde coegerunt. Dignū au-
tem est, vt ipsa scripturæ verba audiamus, & per om-
nia videamus Dei beneuolentiam, quam erga famu-
los suos declarat. Seminauit autem, inquit, Isaac in
terra illa, et inuenit centuplicans hordeum in anno
illo. J. Considera obsecro, Dei sapientiam, quomo-
do ostendat iusto quod ipse naturæ conditor sit, et in
rebus difficilibus facilia omnia facere queat, et qui
ab initio terram suo mādato fecerit idoneam ad pro-
ferendos fructus, idem nunc efficiat vt centuplices
reddat pro satis manipulos: & interim illum in tanta
affluentia constituit, vt nullius indigeat; atq; alii per
opera discant, quanta superna gratia iustus fruatur.
Omnipotens enim et sapiens Deus re ipsa compro-
bat quā benefaciat suis: et facit vt hi etsiam qui ad-
huc in gentilium errore versantur, suam virtutē et
potentiam addiscant. Hoc postea et in Ægypto fecit:
illis enim poenas irrogabat, Israelitas verò illæso cō-
seruabat. Discebant enim non solum per indignatio-
nem Dei, qua ipsi puniebantur omnium opificis vir-
tutem: sed et per misericordiam, quam in illos exhi-
bebat. Et illi iterum non ex sola misericordia et pru-
dentia, quam experiebantur, discebant immodicam
Dei bonitatem: sed etsiam per eos, quibus videbant
tot plagas irrogari. Nam et in secundis et aduersis re-
bus diuina monstratur virtus. Et elementa ipsa suo
ministerio et obedientia conseruis monstrabant, q̄
beneuolē Dominus erga illos afficiebatur. Et hoc
vtrq; viderit aliquis iniusto cōtingere. Id enim quod
alio

IN CAP. GENESIOS XXVI.

alioqui natura terra non suscepit, hoc propter maius datum vniuersorum Dei nunc profert tanta vbertate, vt repente valde abundans effectus sit Isaac.

» Benedixit, inquit, eum Deus, & exaltatus est ho-
» mo, & proficiens maior factus est, donec magnus fa-
» ctus est valde.] Nam quia tunc abundantia iustorum
erat in fertilitate terræ, & in multitudine pecorum:
propterea dicit, Benedixit eum Deus, & exaltatus est
homo. Et non simpliciter abundauit, sed & maior, in-
quit, factus est, donec magnus factus est valde. Con-
sidera quantum sit, pro his quæ seminabat, centuplum
accipere. Quod si hoc tibi magnum videtur, cõsyde-
ra immensam Dei clementiam, quam processu tem-
poris erga nos declarauit. His enim, qui bona in eum
fiduria virtutem exercent, non solum centuplum pro-
mittit, sed & vitam æternam, & frui regno cœlorum.
Vidisti misericordiam Domini? vidisti beneficentiam
augmentum? vidisti quantum nobis largitus est vni-
geniti filii Dei aduentus? & quomodo ineffabilem
operum commutationem operatus est? Hec igitur
vnusquisq; apud se expendens, & videns diuersitatē,
& quæ illis ante gratiæ tempus promitti solebat, &
quæ nunc post gratiæ tempus: glorificet etiam in hoc
immensam eius misericordiam, & nemo temporum
mutationi totum assensit. At iustum est vt ad seriem
sermonis redeamus, & videamus quomodo Gerar-
i videntes affluere iusto opes, in æmulationem prouo-
» cati, ambigere eum inde conati sunt. Emulati sunt
» enim eum, inquit, Philistiim.] Deinde monstrare vo-
» lens scriptura diuina, in quo æmulationem declara-
» runt, subdidit: Et oēs fontes quos effoderant serui
» tempore patris eius, obturauerunt, & impleuerunt
» terra.] Considera quanta illorum malitia, qui & aquas
iusto inuidēt: & ne rex qui in tanta potestate erat, in-
uidiam continere potuit: sed dicit, Abi a nobis quia
potentior nobis factus es tu. Magna malevolentia.
Cuius gratia abigis iustum? num aliqua in re tibi no-
cuit? num iniuria intulit? Sed ita se habet inuidia, ni-
hil cum

HOMILIA LII.

hil cum ratione operatur. Oportebat eum spectare
& attendere, quem omnium Deus tanta gratia pro-
sequebatur: & Dei exemplo magis fouere, ei seruien-
do: vt honore in illum collocato, etiam ipsi diuinum
sibi fauorem conciliarent. Illi autem non solum hoc
non faciunt, sed expellere tentant, ac dicunt, Abi a
nobis, quia multo potentior factus es, quam nos su-
mus.] Ita agere solet inuidia, non potest benigni-
ter videre aliorum foelicitatem: sed foelicitatem pro-
ximi suam putat infœlicitatē, & tabescit bonis pro-
ximi: id quod & hic fuit. Rex enim, sub cuius pote-
state tota ciuitas erat, & habes omnes sub manu suæ
peregrino, vago, huc & illuc migrati, dicit: Abi a no-
bis, quia potentior factus es quam nos sumus. Et verè po-
tentior erat, supernum presidium habes in omnibus,
dexteramq; Dei munitus. Quò igitur abigis iustum?
ignoras quod quocumq; eum ire cõgeris, semper erit in
his quæ domini sui sunt? Non docuit te rerum expe-
rientia, quod Dei manus est, quæ illustrem facit, &
conseruat iustum? Quare igitur abigendo iustum, era-
ga dominum ingratitude declaras? & neque ma-
gna viri mansuetudo tuam domare potuit inuidiam,
sed victus, inuidiam opere complex, et iterum migra-
re eum cogis, qui in nullo te læsit? Nescis quod licet
in ipsissima solitudine eum fugaris, habebit tamen
potentem dominum, qui se iuuare (sicut & illic factum)
& multo clariorem facere nouit? Nihil enim fortius,
quam frui superno presidio: sicut nihil infirmius, quam au-
xilium destitui. Vidisti dilecte, & regis Gerarorum &
omnium qui ibi habitabant mentis malitiam? Vide
& iusti magnam mansuetudinem, quomodo non su-
perbiuit: neq; videns diuinam sibi gratiam assistere,
cõtra regem, fretus commilitantis virtute, insurrexit:
sed quasi vir omni patrocinio carens, & nullum auxi-
lium alicunde expectans, faciebat quod sibi præcipie-
batur, et statim illinc discessit: et vterius progressus,
repressit affectionum flammam, simul & eximiam suam
mansuetudinē declarans, & suam affectionē consolans.

IN CAP. GENESEOS XXVI.

Et abiit inde, & habitauit in valle Gerarorum. Et id quod discipulis suis omnibus Christus adueniens præcepit, dicens: Quando persequentur vos, fugite in alium locum: hoc ille iam operibus declarabat. Et sicut Dauid Saulis magnam inuidiam replebat, secedens & subducens se, & illius refrigerabat calorem: eodem sanè modo & iustus ille Apostolicum illud implebat: Date locum iræ. Et relicta ciuitate, exiit in vallem. Cæterum vide, quantam iterum mansuetudinem præ se tulit. Neque enim hic finis est molestiarum: nam quum etiam illic esset, & fontes ei fodere vellet, rixari tentauerunt. Foderunt enim, inquit puteos, quos ante pueri patris eius fecerant, et obturauerunt eos Philistiim, postquam mortuus est Abraham pater eius: & imposuit eis nomina, quæ pater suus imposuerat. Et foderunt, inquit, pueri Isaac, & inuenerunt puteum aquæ viuientis: hoc est, desubtus scaturientis, & litigauerunt pastores Gerarorum, dicentes suas esse aquas. Et nihil hic contending iustus, neque obluatur, sed etiam pastoribus cedit. Hec enim verè mansuetudo est, non quando quis offensus mansuetè fert: sed quando quis ab his etiam qui inferiores putantur offenditur, cedit. Sic rectè cognoscitur mansuetudo eius qui inuaditur. Nam aliàs contradiceret quis, quod mansuetudinem simulasset: quia non posset potentiæ offendentis resistere. Et ut discas, quod regi cesserit non propter potentiā eius, sed suum more: vide quomodo idem apud pastores facit. Et si cut ille dicebat: Recede a nobis: & statim accepto mandato abscessit. Ita & nunc pastoribus laedere cupientibus, & puteum sibi vindicantibus, recedit. Et ut perpetuo posteri scirent hanc iniustitiam, nomen imponit fonti ex eo quod acciderat. Enimvero quia manifestam ad miserant iniustitiam, vocauit nomen fontis loci huius, iniustitia. Et erat postea, quasi in columna area, posteris nomen loci doctrina & mansuetudinis iusti, & malevolentie illorum. Nomen loci faciebat, ut quisquis rogaret quarenam sic diceretur

NOMILIA LII.

turi: addisceret & huius virtutem, et multam illorum malitiam. Et animaduerte quomodo etiam hic suam auget virtutem, per omnia declarans suam mansuetudinem: & illi excellentia malitiæ, etiam iniusti iustum illustriorem reddere attentat. Neque enim contenti sunt his quæ fecerant, sed iterum insidiantur, quum alium fodisset fontem. Profectus enim, inquit illinc, fodit fontem alium: litigabant autem de illo, & nominauerunt eum iniustitias. Hinc iterum animaduerte iusti prudentiam. Non omnino putum (ut videtur) abstulerunt, sed contendeabant: et visa manifesta iniustitia, discesserunt. Propterea iniustitias eum appellauit, quod inimicitiarum fuisset occasio. Cæterum quotidie (ut sic dicam) talia ferēs ab his qui regionem incolabant, non grauatim tulit, non abiecto fuit animo, non cogitauit secum, neque dixit: Ecce ne fontis quidem ut sim dominus, mihi datur: an non superna gratia destitutus sum? an non dominus abiecta cura, mei oblitus est? Nihil talium vel dixit, vel cogitauit: sed omnia magna cum mansuetudine tolerauit: & idcirco dignus fuit habitus, qui ampliori diuino auxilio adiuuaretur. Nam ea quæ euenerunt (ut ita dicam) exercitatio quædam fuit virtutis iusti. Dicit: Profectus illinc fodit fontem alium, & non contenderunt super illo: & agnominauit nomen eius latifundium, dicens: Propterea nunc dilatauit nobis Dñs, & crescere nos fecit super terrā. Vide gratitudinē iusti. Nā quū priores fontes diripere tentaret, non ægrè tulit, non obluatur est: sed in sola fontium appellatione malitiæ illorum indelebilem reliquit memoriam. Hic verò quia nulla fuerunt obstacula, sed absque omni pauore laboribus suis frui licuit, totū tribuit Deo. Vocauit, inquit, fontem illum, latifundium: & deinde interpretatus vocabulum, dicit: Propter hoc latifundium uoco, quia dilatauit Dominus & auxit nos super terram. Vidisti piā mentē, quomodo non facta mentione tam atrocium difficultatum quæ obstiterant, bonorum tantum

IN CAP. GENESIOS XXVI.

tum meminit, & pro illis gratiam Deo offert, & dicit: Quia dilatauit Dominus nobis, & auxit nos super terram. Nihil enim tam gratū Deo, vt anima grata & gratias agens. Nam cum innumeris beneficiis quotidie omnes nos prosequatur, siue ea sciamus siue ignoremus, siue velimus siue nolimus: nihil tamen aliud a nobis exigit, q̄ habere gratias pro his quę nobis facta sunt, vt pro illa ipsa gratiarū actione ad ampliora dāda prouocetur. Et vt scias, quomodo iustus ille, ob magnam suam gratitudinem iterum supernę meruerit illustrari. Nam quoniam condignū suę virtutis specimen exhibuerat, & apud Geraros, & quū rex eum expelleret, & cum pastores pureos auferret: misericors dominus, velut confirmaturus eius alacritatem, iam ob insignem illam mansuetudinem eum charum habens: postquam venit illinc ad fontem iuramenti, visus est ei Dominus in nocte illa & dixit:

” Ego sum Deus Abraham patris tui, ne timeas: teo
” cum enim sum, & benedixi te, & multiplicabo semē
” tuum propter Abraham patrem tuum.] Visus est ei,
inquit, in nocte illa. Considera Dei sollicitudinem: vt illum refocillet ac fidencorem faciat, appareat ei, & dicit: Ego sum Deus Abraham patris tui, qui patrem tuum glorificasti: & peregrinum ac aduenam, illustriorem omnibus incolis feci. Ego sum ille, qui hūc ita crescere feci, & in omnibus curam eius gessi. Ego sum: ne igitur timeas, ne te perturbet, & mirum videatur quod ab Abimelech sis expulsus, quod a pastoribus sis iniuria affectus. Multa talia et pater tuus pertulit, & inde gloriosior effectus est. Ne igitur hoc te terreat: ego enim tecum sum. Idcirco fieri hac perimitto, simul volens & declarare tuam virtutem, & manifestari mētis illorum prauitatem, vt & propter hac te coronem. Tecum enim sum, ideo & inuictus eris, & infestantibus potentior, & inuadentibus fortior. Et tantā tui curā habebō, vt inuidiosus illis sis futurus: Ego enim tecū sum, & benedicam te, & multiplicabo semē tuū, propter Abraham patrem tuū.

Conu

HOMILIA LII.

384

Considera misericordiam Dei. Nam quum dixisset, Ego sum Deus Abraham patris tui: ostendit quomodo sibi vendicauerit, & proprium fecerit Patriarcham. Et ita dignatus est Deus se vocare Deū Abraham. Et Dominus orbis ac conditor, vnus hominis Deum se dicens, non concludit & abbreviat eum Patriarchę appellatione suum dominum, sed magnam in illum suam beneuolentiam monstrat. Ita inquit, eum mihi feci proprium, vt apud me reputeretur tantus quanti alii omnes: Ideo & multiplicabo semē tuum propter Abraham patrem tuū. Multas, inquit, illi debeo retributiones ob suam in me obedientiam: igitur propter illum multiplicabo semē tuum. Integram & iustum ad emulationē patris sui prouocauit, monstrando similem illi virtutem. Postquam autem tanta ei bona promisit, edificauit, inquit, ibi altare, & inuocauit nomen Domini, & fixit illic tabernaculum suum.] Quid est, edificauit illic altare? Gratiarum actiones, inquit, illic Domino obtulit, quod tantam pro se gesserat sollicitudinem. Et foderunt illic pueri Isaac fontem.] Et sit securus iustus: nam qui dixerat, Ego tecum sum, & benedicam te, & multiplicabo semē tuum: ipse simul eum & illustrauit, & omnibus fecit spectabilem. Itaq; vide Abimelech illum qui abigere eum conatus est, & dixit: Abi a nobis: nunc ad eum venientem: dicit enim, Iust Abimelech, & præfectus gynæcei, & dux exercitus, & dixit eis Isaac: Quare venistis ad me, vos autē odio me habuistis, & expulistis a vobis.] Vide, obsecro, quanta mansuetudo iusti. Videns eos a quibus fugatus erat, & qui tanto eum odio fuerant prosequuti: nunc quum supplices ad se venirent, non superbuit contra eos, non elato fuit animo, sed memor eorum quę sibi a Domino fuerunt dicta: neque virtute Domini fretus insurrexit contra regem, sed iterum consuetam mansuetudinem præ se ferens, cum magna lenitate verborum dixit eis: Quare venistis ad me, vos autem odio me habuistis, & a vobis expulistis.

SS 2

Qua

Quare, inquit, censuistis, ut vobis veniendum sit ad me abactum, & odio habitum? Et dixerunt: Videntes vidimus quia Dominus tecum, & diximus: Fiat iuramentum inter nos & inter te, & disponemus foedus tecum, ut ne feceris nobiscum malum: sicut nos non abominati sumus te, & quomodo te bene sumus vsti, & dimisimus te cum pace, & nunc benedictus tu a Domino.] Vide quantum mansuetudinis robur, & quanta virtutis potentia. Nam qui pridem abegerant, nunc veniunt ad peregrinum, ad virum ciuitate carentem, ad erronem: & non solum satisfaciunt, & excusant se de his quae commiserant, sed & peccatorum veniam petunt, & praedicant iustum, & indicant vnde suus metus, & consentitur suam infirmitatem, & iusti magnam testantur virtutem. Quid enim fortius eo qui secum habet Deum? Videntes, inquit, vidimus quod Dominus tecum est. Vnde vobis illa scientiae profectio, dicunt, res ipsae nos docuerunt. Vidimus quod abactus abigentibus fortior factus es, & ex rerum serie contemplati sumus quod superno auxilio niteris. Hoc autem diuinae dispensationis opus est, quod mens eorum obstupuerit iustum, & quod hoc cognouerint. Quoniam igitur, inquit, Dominus tecum: fiat iuramentum inter nos. Vide quomodo impellente conscientia semetipsos reprehendere festinant, quum nullus alius cogat, vel facta obisciat. Nam nisi iniuriam fecissetis, quare a iusto petitis ut componatur foedus vobiscum? Sed ita se habet iniustitia, quotidie conscientia mordet, & silente eo qui offensus est, poenam & rationem exigi putant qui iniustitiam sunt operati: & quotidie anguntur, & quasi semetipsis praescribunt peccatorum suorum exquisitam rationem: id quod & illis euenit. Sit, inquit, iuramentum inter nos & inter te. Deinde dicunt & quale iuramentum fieri volunt. Et ineamus foedus tecum, ut ne feceris nobis malum, sicut nos non sumus te abominati. Vide quomodo pugnantia inter se praeminentis angore et turbatione loquuntur: ne fiat nobis malum.

Qua

Quare sic timuistis iustum, videntes quod tantam praeseferat mansuetudinem erga eos qui lacebantes: sed incorruptus iudex mentem eorum excitauit, & animaduertenterunt quod erga iustum tam ingrati fuerint: propterea praetimore & formidine non attendunt, quod diuersa & pugnantia loquantur. Ne feceris, inquit, malum, sicut nos te non abominati sumus. Quare igitur abegistis? Verum iustus non petit rationem neque expostulat, neque arguit ea quae ab illis dicta. Et quomodo, inquit, bene te vsti sumus, & dimisimus te cum pace: & nunc tu benedictus a Domino. Vides quod supernam poenam timuerunt: sciuerunt enim quod licet ipse propter humanitatem suam non vlcisceretur quae fecerant, sed is qui tantam eius curam agebat, repetiturus esset rationem eorum quae in iustum facta sunt: ea propter placat iustum & componi cum eo student, simul & pro his quae facta erant rationem reddentes, & in futurum securitatem sibi concilians. Et fecit eis, inquit, conuiuium, & comederunt & biberunt: & quum surrexissent mane, iurauit vnusquisque proximo suo, & dimisit eos Isaac, & discesserunt ab eo cum salute.] Vide iusti benignitatem, quomodo cum eis absque vindicandi cupiditate loquitur, & non solum obliuiscitur eorum quae in se facta, sed magna hospitalitate illos excipit. Fecit enim eis conuiuium & comederunt & biberunt. Conuiuium satis dat argumenta, se non fore memorem eorum quae in se commiserant. Et dimisit eos, inquit, & abierunt cum salute. Significauit per hoc diuina scriptura, quod magno cum timore aduenerant, periculum expectantes: & de salute sua omni (ut ita dicam) anxii ut excusarent se, ad iustum contenderunt. Vidisti quomodo nihil fortius virtute: nihil potentius supernis auxiliis freto? Postea dicit: In die illo abierunt pueri Isaac, & foderunt fontem, & dixerunt: Non inuenimus aquam. Et vocauit eum iuramentum. Et idcirco vocatur locus ille, puteus iuramenti, vsque in hodiernum diem.] Vide & hic, ex his quae

SS ;

facta

IN CAP. GENESIOS XXVI.

facta sunt loco nomen impositum. Nam quia effoso fonte nihil inuenerunt in die illo, quo iuramenta inter se fecerunt: Puteum iuramenti vocauerunt nomen loci, ut factorum duraret memoria. Vidisti quomodo iustus ille, qui neque a lege eruditus fuit, neque ad aliquem virtute praeclitum respicere potuit, sed patris vestigia sequutus, & ductus a conscientia humanae naturae insita, tam bonis moribus praeditam egit vitam? Quae enim ab eo facta sunt, non solum mansuetudinem indicabant iusti, sed & praecepta Christi suis illum operibus implere ostendebant. Nam id quod Christus discipulis suis praecipiens & admonens dicebat, ne solos diligentes diligere, sed & inimicis charitatem exhiberent: hoc ille nunc multo antea implet, & tanta hospitalitate tractat eos, qui antea oderant: omnemque vindictam cupiditatem animo suo exclusit. Quia igitur nos veniam digni erimus, qui post tantam doctrinam, & Saluatoris praecepta, neque ad huius iusti mensuram peruenire valeamus? Et quid dico ad eius mensuram neque prope astare possumus. Tanta enim nunc malitiae abundantia obduxit omnia, ut rarum nunc sit, & diligentes diligere. Vnde igitur nobis salutis spes, si Publicanis deteriores fuerimus? sicut dicit Christus: Si diligitis diligentes vos, quid amplius facitis? nonne et Publicani hoc faciunt? Et Christus quidem volens nos ad summum venire fastigium, illis superiores vult esse, nos autem inferiores sumus. Et quid dico, Publicanis deteriores et latronibus, & sepulchrorum direptoribus & homicidis. Etenim & hi omnes diligunt eos qui erga se bene affecti sunt, & saepe numero etiam pro dilectis periclitantur. Quid igitur fuerit nobis miserabilius, qui tantam a Domino misericordiam nacti sumus, & innumera mala facientibus deteriores inuenimur? Obsecro igitur, ut cogitemus & supplicii magnitudinem, & confusionis quae alibi futura est grauitatem, & vel saltem nunc nostram agnoscamus generositatem, & obtemperemus doctrinae Christi: & non solum diligentes

Mat. 5. g

HOMILIA LIII.

316

gentes diligamus germane, omni odio & rancore ab animabus nostris eliminato: sed & eos qui hostiliter nos persequuntur diligere studeamus: neque enim aliter saluari nos possibile erit. Et hac incedentes via, etiam magis illos diligere studeamus, utpote eos qui nobis innumerorum bonorum sunt auctores. Sic enim & peccatorum nostrorum remissionem inuenire, & humiliata mente & contrita anima Deo precari poterimus. Quia cum anima ab omni odio libera, mente tranquilla est, dominumque sedulo inuocat, multam sibi supernae gratiam conciliat. Quae nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum patre & sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIII.

A Ge & hodie, si placet, aggrediamur ea quae heri dicta sunt: & singula, quantum nobis conceditur, aperiamus, ut domum cum utilitate aliqua redire possimus. Videamus igitur, quae primum lecta sint. Erat autem Esau, inquit, annorum quadraginta, et accepit Iudith, filiam Beoth Chettai in uxorem, & Basemath filiam Elon Euzi: & exasperabant Isaac et Rebeccam. Vide quanta ex paucis verbis addisci possunt. Quare enim nobis numerum annorum singulae non absque causa, sed ut discamus decrepitam aetatem Isaac: quia iam prouectus erat aetate. Nam si memores fuerimus eorum quae antea dicta sunt, & quod quando accepit Rebeccam, & ipse quadraginta annorum fuerit, quando autem nati sunt eius pueri, fuerit annorum sexaginta: scimus quod nunc centenarius sit, & in profundissima senectute. Quoniam posthac narraturus est, quomodo praesens sentio habet oculos habeat: ideo numerum annorum Esau signat, ut inde tempus Isaac scire possimus: propterea dicit: Erat autem Esau annorum quadraginta. Ut sciamus pueri temeritatem, quod uxores duxerat a gentibus a quibus non oportebat.

SS 4

Decla

IN CAP. GENESIOS XXVII.

Declarat nobis, quod una fuerit ex genere Chettæorum, alia autem ex genere Euxorum, quantum saltem didicisse eum oportebat ex his quæ Patriarcha tanta diligentia fecerat, præcipiens seruo suo, ut de cognatione sua filio Isaac adduceretur vxor. Et quod mater ipsorum Rebecca nihil tale voluerit, quæ ex Charris venerat. Verum ut statim in initio suos mores indicet, prior illas duxit. Et ut sciamus quàm male moratæ mulieres fuerint, dicit scriptura: Et erant exasperantes Isaac & Rebecam. Et quid est hac malitia peius, quando ille quæ omnem honorem impendere debebant, non solum hoc non faciunt, sed & ad contentiōem paratæ sunt? Hæc autem omnia non absq; causa historia nobis tradit: sed ut postea quum videris Rebecam Iacob maiori beneuolentia prosequi, discas quod non iniuria rem eam fecerit. Iam autem ne seriem contextus præueniamus, scripta ipsa sequamur. Factum est autem postquam senesce Isaac, & hebetati sunt oculi eius ad videndum. Iam enim, inquit, præ senio videre nō poterat. Et vocauit Esau filium suum natu maiorem, & dixit ei: Fili mi, ecce senui, & nescio diem mortis meæ: nūc igitur sume vas tuum, & pharetram, & arcum, & egredere in campum, & venare mihi venationem, & fac mihi edulia, sicut ego amo, & asser mihi ut comedam, quo benedicat te anima mea priusquā ego moriar. Hic, obsecro dilecte, animaduerte indicibilem dei sapientiam, & quomodo pater quidem geminam præ se ferens dilectionem, hæc imperauit Esau. Deus autem, sapiens & omnipotens Dominus per Rebecam suam prædictionem impleri facit: docens nos, quantum valeat virtus & morum suauitas. Ille enim & ob artem, & primogenituram, & ob patris erga se affectionem primatum se habere putans, simul destitutus omnibus inuentus est: quia quæ in se erant, asserre noluit: hic autem, quia & domestica erat virtute præditus, & virtutem supernam habuit subsidiariam, etiam inuito patre illius benedictionem arripit.

OMILIA LIII.

117

arripit. Nihil enim fortius eo qui dextra illa adiuuatur. Vide igitur diligenter omnia, ut discas dispensationis excellentiam. Et quomodo hic quidē illa gratia fretus, magnum in omnibus auxilium & cooperationem adipiscitur, ut patris in eo impleatur benedictio: ille autem omnia amittit, perdens semetipsum propter morum iniquitatem. Rebecca autem, inquit, audiuit loquentem Isaac cum filio suo. Iuit autem Esau in campum, ut venaretur prædā patri suo. Dixit autem Rebecca ad filium suū iuniorem. Quare adiecit iuniorē? quia superius dixerat. Vocauit Esau filium suum natu maiorem, ut discamus cui nunc loquatur Rebecca, inquit: iuniorem, hoc est, Iacob.

Audiui, inquit, patrem tuum loquentem: Affer mihi venationem, & fac mihi edulia, & quum comederō benedicam te coram domino, priusquam moriar ego. Hæc quidem audiuit patrem tuum cum fratre tuo Esau loquentem. Nunc igitur fili audi me, sicut ego tibi præcipio, & vade ad oues, & sumito mihi inde duos hœdos teneros & bonos, & faciam ex eis edulia patri tuo, ut amat: & inferes patri tuo, & comeder, ut benedicat te pater tuus priusquam morietur ipse. Vides magnum matris amorem, imō dispensationem Dei? Ipse enim est, qui ei hoc cōsiliū dedit, & omnia bene fecit. Vidisti matris optimū cōsiliū? Vide & Iacob prouidentiam: & quomodo respondens, suorum morum indicat mansuetudinem. Dixit autem matri suæ: Est frater meus vir hispidus, ego autem vir levis: ne forte contrectet me pater meus, & ero ante eū quasi contrēns, & inducā mihi ipsi maledictionem, non benedictionem. Magna pueri gratitudo, & in patrem reuerentia. Timeo inquit, ne in diuersum eueniant studia mea, ne videar aduersari patris sententiæ, & pro benedictione maledictionem mihi adducam. Quid igitur Rebecca, admirabilis illa & amans filii? Quia non ex sua tantum sententiā faciebat, sed ex diuino ministrabat oraculo, ideo omni studio conatur eximere puero metum, &

IN CAP. GENESIOS XXVII.

addere animos, vt consilium perficiat: & non promittit ei quod possit deludere patrē & latere. Sed quidē In mercedat maledictio hæc fili mi: tantū obedi voci meæ, & vadens affer mihi.] Et si fuerit aliquid tale, inquit, nihil tibi nocebit. Ne igitur timeas, sed bene fidens obedi voci meæ, & fac quæ tibi consulantur. Hæc verē materna dilectio est, vt pro puerō parata sit omnia ferre. His dictis puerum à timore liberauit. Quum igitur abiisset, sumpsit & attulit matri suæ, & fecit edulia, sicut amabat pater suus. Et vt sumpsit Rebecca, inquit, stolam filii sui senioris pulchram, quam habebat domi, induit Jacob filium suum iuniorem, & pellibus hædorum brachia eius, & nuda colli eius circumdedit, & dedit edulia & panes quos fecerat in manus filii sui, & obtulit patri suo.] Vide, obsecro, hic Rebecce cum magna dilectione coniunctam raram sapientiam. Nam quia superius dixit, quod ille quidem hispidus esset, hic vero leuis: Stola, inquit, Esau induit eum, et pellibus circumdedit eum, et quum vndiq; eum ad deceptionem instruxisset, datis eduliis & panibus in manus, effecit vt patri afferret. Consydera hic, quomodo omnia superna gratia euenerint. Nam quando quod à nobis est offerimus, largiter diuinam operationem consequimur. Nam vt ne desides & supini simus, vult etiam nos aliquid conferre, quod sic sua declaret, & non totum sit superni auxilii, sed oporteat etiam nos aliquid simul afferre. Neque à nobis iterum exigit totum: sciens infirmitatis nostræ excellentiam, & suam seruans misericordiam. Et volens occasionem aliquam offerre, vt suam declaret liberalitatem, expectat vt afferamus quæ à nobis sunt, id quod & nunc factum est. Nam quia Jacob & Rebecca fecerunt ea quæ à se fieri oportebat: & ille quidem obediuit consilio matris, hæc autem omnia quæ ad se attinebant impleuit: tunc vltra bonus dominus perfici fecit magna facilitate quod omnium erat difficillimum, ne fieret actus istius imposturæ manifestus Isaac.

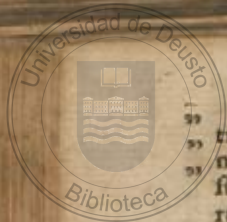
Post

HOMILIA LIII.

118

Postquam autem attulit edulia patri: dixit ad eum: Quis tu es filie? Et dixit Jacob ad patrem suum: Esau primogenitus tuus: feci tibi sicut loquutus mihi es, Surge ergo, sede, & comede de venatione, & benedicat me anima tua.] Consydera hic, obsecro, quanta cum anxietate verba hæc loquutus sit Jacob, qui principio dixerat matri: Timeo ne inducam super me maledictionem, & non benedictionem: nunc in quāto timore constituitur verisimile est, qui tantum actū simulat. Verum quia Deus erat qui cooperabatur his quæ fiebant, omnia opere sunt implera. Quid igitur cooperatusne Deus est mendacio? Dilecte ne indages tantum quod sit, sed attende etiam scopum, & quod non factum sit temporalis commodi vel auaritiæ causa, sed quod patris benedictionem sibi comparare studeret. Alioqui si ita simpliciter quæ sunt exquiratur es, vide ne et Patriarcham puericidam, & Phinees homicidam dicas: verum neque Abraham pueri homicida, sed & valde ei affectus, si quis alius: neque Phinees homicida, sed zelotes. Vterque enim quod Deo probabatur, faciebat: atque ille per obedientiam, multam à Deo remunerationem promeruit, hic verò propter zelum prædicatur. Dicit enim: Stetit Phinees, & placatus est. Si igitur homicidium & puericidium placuerunt, quia iuxta Dei sententiam fiebāt, neque attendamus ad facta, sed ad scopum eorum quæ fiebant, & ad voluntatem eorum qui fecerunt multo magis & hic expendendum fuerit. Ne igitur hoc consydera, quod mentita fuerint quæ dicebantur à Jacob, sed illud cogita, quod volēs Deus prædictionem impleri, omnia vt sic fiant dispensauit. Et tu scias, quod Deus omnia facilia reddebat, etiam quæ difficilia: vide quomodo iustus non potuit subolere fraudem, sed persuaderetur dictis Jacob, & cum edulia ista comedisset, benedictionibus eum remunerauit. Et non prius à venatione affuit Esau, quousque omnia sunt implera: vt per omnia sciamus, voluntate Dei hæc gesta esse.

Dixit

IN CAP. GENESIOS XXVIII.

Dixit autem, inquit, Isaac: Quid hoc, quod tam statim inuenisti fili? Ille autem dixit: Quod tradidit Dominus Deus tuus coram me. Adhuc in angustissis stabat Jacob, augebaturque plurimum timor eius. Verum hac omnia propterea facta sunt, ut discamus rebus ipsis quod non simpliciter dominus suam declararet sollicitudinem & providentiam, nisi viderit & nostrum accedere feruorem. Ne enim prætereas obiter hunc agonem, sed consideres quod causæ totius atque salutis erat periculum: & timebat & tremebat, ne propter benedictionem fieret omnis maledictionis reus.

Deinde inquit: Appropinqua mihi, & contrectabo te fili, an sis filius meus Esau, vel non. Etenim ob vocem placidiorem dubitabat iustus: sed quia dispensatio implenda erat, non permisit Deus ut dolus sensu tiretur. Appropinquit autem & contrectauit eum, & dixit: Vox quidem vox Jacob, manus autem manus Esau: & non agnouit eum. Vide quomodo ostendit quod vniuersum à Dei gratia erat: quia efficiebat ut ipse nihil horum attenderet, & Jacob paterna frueretur benedictione. Et non agnouit eum, inquit. Erant enim manus eius sicut manus Esau. Vide iterum, quomodo ostendit diuina scriptura quod dubitauerit iustus. Dixit enim, inquit: Num tu filius meus Esau? Ut ex hoc quoque sciamus, quod pater victus naturali affectione, omnia fecerit. Deus autem futura præcognoscens, & ex morum virtutibus inter nos & seruos suos res disponit. Et dixit Jacob: Ego. Postquam dixit: Num tu es Esau filius meus? & dixit, ego: dixit igitur, Affer itaque mihi, & comedam de venatione filii, ut benedicat te anima mea. Vix tandem à cura soluitur Jacob, & attulit patri edulia, attulitque vinum et bibit. Et dixit ei: Appropinqua mihi, & osculare me fili. Et ut appropinquit, osculatus est eum: & odorauit odorem vestimentorum eius, et benedixit eum, ac dixit. Vide diuinæ scripturæ obseruationem. Postquam interrogauit: Num tu es Esau? & dixit, Ego. Et iterum contrectauit eum, & subdubitabat, & ex voce penes

simus

HOMILIA LIII.

110

simulationem attendisset: iterum interrogauit: Nonne tu es filius meus Esau? Et dixit, Ego. Et postea attulit ei, & comedit. Tunc, inquit, osculatus est eum, & benedixit eum. Nam ut ne quis opinetur quod in personam Esau benedictionem fecerit, sed in illum à quo osculatus est: propterea commemorat diuina scriptura, quod osculatus est, & benedixit illum à quo osculatus est. Odoratus est enim odorem vestimentorum eius, & benedixit eum, & dixit: Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, quem benedixit dominus. Et dabit tibi Deus de rore coeli, & de pinguedine terræ, & multitudinem frumenti & vini. Det, inquit, Dominus Deus tibi, qui edulia attulisti, qui à me osculum accepisti: & seruiant tibi gentes. Vide quomodo necessariorum copiam adduxit, deinde principum gentium prædicens, & futuram eius religionem, & incrementa quæ inde nascuntur. Et adorerent te principes. Non solum ei apprecatur gentes subditi, sed & principes. Et sis Dominus fratris tui. Vide quomodo seruit iustus, etiam ignorans, dei voluntati. Omnia enim hæc propter hoc dispensabatur, ut hic propter virtutem dignus recipiat benedictionem. Et adorerent te filii patris tui. Filios consuevit scriptura vocare omnem generationem: sicut & hic, filios patris tui: quasi diceret aliquis, eos qui ex semine Isaac futuri. Non enim alios filios habuit Isaac, quam hos duos solos. Qui maledixit te, sit maledictus: qui benedixit te, sit benedictus. Ecce & coronas benedictionis, ecce summam omnium honorum, esse benedictum. Vidisti Dei misericordiam? Qui timebat ne maledictionem acciperet pro benedictione, non solum cum tanta largitate benedictiones à patre reportasset, sed & illi maledicuntur, qui attentant eum maledicere. Hinc discamus, quando quis iuxta voluntatem domini sua dispensare vult, tanto superno subsidio adiuuatur ut hoc planè re ipsa experiatur. Quis enim non admiretur & obstupescat Dei ineffabilem dispensationem, quod non prius Esau de venatione aduenit

nit quousque solueretur actus illius argumentum, et
ille accepta benedictione a patre discessit: Hoc enim
nos docere vult beatus Moses. Et factum est post
quam cessauit Isaac benedicere Iacob filium suum, &
factum est quando exiit Iacob a facie Isaac patris sui,
& Esau frater suus venit de venatione. Vide quomodo
post illius exitum ille statim aduenit. Non hoc
absque causa vel temere factum, sed ut ignorans al-
ferret & ipse edulia, & a patre addisceret rem totam
ut acta erat. Nam si prius nouisset, & in fratrem inci-
disset, forsitan & ipsum interemisset, victus ira. Nam
qui hoc postea deliberauit, multo magis in negotio
medio attetasset. Sed manus Dei erat, quae puerum sal-
uabat: & hunc quidem dignum benedictione effe-
cit, illum autem & benedictione priuauit & primor-
genitura. Ve autem aduenit, inquit, fecit & ipse edu-
lia, & attulit patri suo, & dixit: Surgat pater meus,
& comedat de venatione filii sui, ut benedicat me
anima tua.] Vide, obsecro, iterum iustum pertur-
bari, & mente cruciari: dicit enim ut audiuit, dixit:
Quis es tu? Ille autem dixit: Ego sum filius tuus
primogenitus Esau.] Vide quomodo superbit in
caussa. Non est contentus quod dicat, ego sum Esau,
sed addidit, primogenitus. Obstupuit autem Isaac
stupore vehementi, & dixit: Quis igitur venatus
est venationem meam, & attulit mihi, & comedi de
oibus antequam tu venires: & benedixi eum, & benedi-
ctus erit.] Vide quomodo in perplexitate constitutus
iustus, & narrans factum, grauius illius animu volu-
nerauit. Et benedixi eu, & benedictus erit. Hoc autem
faciebat iustus sapientia Dei illius linguam dirigens
te, ut cum ille omnia diligenter didicerit, scire possit
nihil ei profore vel primogenituram, vel venationem.
Auditis sermonibus patris, Esau clamauit voce
valde magna & acerba.] Indignationem significa-
uit per verbum, & iram qua succensus, quum haec di-
disset: & dixit: Benedic, obsecro, & me pater.
Dixit autem ei: Frater tuus venit cum dolo, & ac-
cepit

cepit benedictionem tuam.] Prior, inquit, frater tuus
benedictionem omnem vbertim & copiose eripuit. Et
ut scias, quod superna gratia fuerit cooperata in hoc ut
iustus deciperetur, vide quomodo ipse hoc fateatur,
dicens: Venit frater tuus cum dolo: quasi excuset se apud
puerum, et doceat Ignoras illi benedictiones impendi,
& paratus eras tibi eas largiri: sed ille venit cum dolo
& accepit benedictionem tuam. Haec tibi preparatae
erant, sed ille praeripuit, non hoc mea culpa factum est.
Et dixit, inquit, Esau: Recte vocatum est nomen
eius Iacob, supplantauit enim me iam secundo: & pri-
mogenita mea tulit, & nunc accepit benedictionem.]
Non inuani, inquit, nomen hoc fortitus est: supplantatio
nem enim interpretamur nomen eius, id quod hic in
me declarauit, & primogenitis & benedictione pri-
uans. Quid igitur ad patrem Esau? Non reseruasti
& mihi benedictionem patris? Respondit autem Isaac,
& dixit Esau: Disce, inquit, quod omnes benedictio-
nes in eum effudi, cum eum fecerim dominum tuum.]
Vide quomodo statim ab hoc exorditur. Nihil enim
aliud ei quam seruitutem significat & subiectionem,
ac dicit: Cum eum fecerim dominum tuum, & om-
nes fratres eius seruos, frumento & vino stabiliui eu,
tibi autem quid faciam fili? nihil aliud ultra relictum
est: quia dominum feci tuum, & omnes famulos fra-
tres, & rerum necessariarum vbertatem ei auxi. Quid
aliud ultra relictum est? Dixit autem Esau ad patrem
suum: Num benedictio vna tibi est pater? benedic,
obsecro & me.] Quonia audiuit patrem dicentem:
Et benedixi eum, & benedictus erit: tunc inquit:
Benedic, obsecro, & me pater: num vel vna tibi be-
nedictio est? Non potes et mihi vel vnam benedi-
ctionem impartiri, qui ita a te diligor, qui primoge-
nitus, qui a te in venationem missus sum? Adobruit
patrem verbis. Compuncto autem Isaac, inquit, clama-
uit voce magna Esau, et fleuit.] Vidit patrem consi-
lio destitutum, et non posse neque velle reuocare quae
facta sunt: et clamori etiam adiecit ploratum, ad ma-
iorem

IN CAP. GENESIOS XXVIII.

10rem compassionem. Misertus itaque eius Isaac, inquit, dicit ei: Ecce de pinguedine terræ erit habitatio tua, & de rore cæli desuper, & in gladio tuo viues, & fratri tuo seruias: erit autē quādo depones & exolues iugum a collo tuo. Quoniam, inquit, & ipse meam benedictionem desideras, discē quod nō est possibile vt agā quæ diuinæ voluntati aduersa sunt, sed & tibi quidem apprecor, vt rore cæli fruaris. Sed as autem quod militarem vitam acturus es, & in gladio tuo viues, & fratri tuo seruias. Cæterum nullus audiens hæc misereatur, videns post hæc fratrem vagum factum ob illius metum, & in terram alienam cōtinentem. Neq; initia attendens, existimet varicinium excidere. Nam quando Dominus aliquid pollicetur, etsi diuersa his quæ pollicetur videamus in principio euenire, nō turbemur: neq; enim possibile est vt ad finem vsque aberrant. Hoc autem fit, vt dum iusti per omnia fulgidiores redduntur, abundantiam virtutis Dei manifestant nobis omnibus fieri efficiant. Et in vnoquoq; sanctorum hoc inuenies, si volueris historias singulas diligenter animaduertere, quod sanē nūc quoq; factum est. Ne hoc attendas, qd nūc statim profugus sit, sed cogita gloriam quæ posthac sequetur, quia tēporis processu hic ipse sit terribilis illi factus, vt ille magnam erga eum declararet reuerentiam, in tantamq; venit gloriam posterumnas, quas in terra aliena tulit, vt qui ex ipso nati in immensam multitudinem propagentur, & eius nomine tota gens cognominetur ac sit discreta. Nunc autem docens nos diuina scriptura fratris indignationem, & quod homicidium spectarit, inquit, Et odio graui prosequetur Esau Iacob, propter benedictionem qua benedixerat eum pater suus. Et vt sciamus, quod non fuerit simplex ex substantia ira, per verbum nobis significauit malitiæ eius excellentiam. Graui enim odio prosequatur dicitur hoc esse, insidebat & perdurabat odium, ita vt & mentem in profundo latentem manifestaret per verba, inquit; Dixit enim in corde suo,

HOMILIA XXIII.

377

suo, appropinquantē dies luctus patris mei, vt occidam Iacob fratrem meum. Nonne & irascens infantiabus illis nō minus infans est? Considera enim quomodo dæmon ille subingressus, mente destituit cor reptos & quasi infantes facit, & persuadet vt faciant planē alia q̄ apparet. Neq; enim vident illi, neq; aliud quiddam vtile faciunt: sed quasi corruptis sensu foris, & diffudicadi vi amissa, faciunt omnia. Ita sanē & qui irascuntur, non agnoscunt præsentēs, non meliores sunt amicitia: non amicitiam, non consuetudinem, non dignitatem, neq; quicquam aliud in mentem accipiunt, sed ira vi pressi, in præceps miserabiliter feruntur. Quid igitur illis fuerit miserius, quādo victi & capti ab affectione etiam homicidium meditantur? Propterea beatus Paulus radicē huius mali volens extirpare, admonet, & scribens sic dicit: Ois ira & indignatio, & clamor auferatur a vobis cum omni malitia. Non solum, inquit, nolo vos succedere & indignari, & irasci, sed neq; cū clamore proximis loqui: clamorem hic dicens, qui ab ira nascitur. Quando enim affectio hæc intrinsecus nascitur, & cor tuum met, non tam finit vt lingua vltra placidē loquatur: sed affectionem cordis demonstrans, efficit vt clamor se cū proximo loquatur. Volens enim beatus ille, sibi obtemperantes in perpetua versari tranquillitate, dixit: Ois ira, hoc est, a quacūq; causa moueatur: & omnis indignatio, & ois ira tollatur a vobis. Deinde radicem huius mali volens arefacere & inutilem reddere, dicit: cū omni malitia. Nā qui sic afficitur, semper in portu sedet, a fluctibus liber: & neq; tempestatem timet, neq; naufragiū: sed quasi in tranquillitate nauigās, vel in littore sedens, ira præsentē vitam trahit, nō solum ab omni turbatione liber, sed & immortalum & ineffabilem bonorum fructus sibi per omnia concessians. Qui nobis omnibus concedantur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cū patre & sancto spiritu sit simul gloria, honor & imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

TT

HOM

Vidistis heri dilecti, & publicani magnam gratitudinem, & domini ineffabilem misericordiam & Iudaeorum stupiditatem immensam: Vidistis quomodo omnes nos eruditur beatus Matthaeus, dum statim obediens, & tantam morum mutationem praeseferens: quod in voluntate nostra, comite superna gratia, firae sunt & virtutes & vitia: & quod opera adhibita, possumus fieri virtutibus conspicui: & desideras est, in peccati precipitium deferri: Hoc enim est, quod a brutis differimus, quia ratione insigniti sumus a misericordi Deo, & in natura nostra insita est scientia boni & mali. Nullus igitur praetextat, quod ignorans virtutem negligat, vel quod non habeat aliquem viam ducentem & demonstrantem. Sufficiens enim magister habemus conscientiam. Et fieri non potest, ut quis illo adiumento priuetur, Nam simul cum formatione hominis, implantata est scientia faciendorum & non faciendorum: ut nostra gratitudine declarata, in praesenti vita, quasi in palestra quadam exercitati, secundum virtutum labores praemia reportemus: & brevi tempore laborantes, perpetuas coronas mereamur, & in momentaneo illo seculo virtutem amplexati, aeternis bonis in infinita secula fruamur. Id sane scientes fratres, nostram ne perdamus generositatem, ne simus tantis operibus ingrati: ne scitemur voluptates, quae tam brevi tempore durant, perpetuum dolorem nobis accercentes: sed ante nos semper videntes oculum qui nunquam sopitur, qui & abscondita cordis nouit: res nostras ita instituamus & moderemur, & muniti armis spiritus nostram declaremus gratitudinem: ut & gratiam, & auxilium supernae nobis accipiamus, ad vincendum communem salutis nostrae hostem, & ad irritandas eius machinationes, & ad promerendam illorum bonorum fructum quae promissit diligentibus se. Ne ergo spectet quis ad laudem virtutum, sed coelestia lucra cogitantes promereri labores obeamus. Nam si hi qui in terrenis versantur

santur negotiis, & in colligendas opes insanunt, omnia prompte suscipiunt facienda: & videntes ante oculos pericula maris, piratarum insidias & naufragia, non franguntur, nec segniores fiunt, quamvis (quod plus est) de fine nihil certi habeant: qualem nos habituri sumus defensionem, si non omni studio & alacritate accingamur ad virtutum studia & agones, propter aeterna illa bona? Quare ita ingrati sumus benefactori nostro, & neque quae tam donata sunt versamus animo, neque promissa cogitamus: sed omnium (ut ita dicam) obliti, frustra & inuani, quasi pecudes, vitam totam transimus, animae quidem nullam facientes curam, ventrem autem solum impinguantes, atque etiam propter hoc corpori multum nocentes? Etenim corpori ob voracitatem & insomoderantiam multa paramus, animam vero fame perire sinimus: tamen si potestior anima sit quam corpus, & ablata illa hoc mortuum relinquitur. Oportet igitur & huic & illi congrua & convenientia praebere alimenta. Intemperati & hinc & illinc utrique nocemus: hoc plus quam oportet saginantes, hanc autem fame perire cogentes. Et quod omnium Dominus loco maximae indignationis aliquando interminatus est Iudaeorum populo, dicens: Dabo vobis non famem panis, neque sitim aquae, sed famem audiendi sermonem Domini: docens nos, quod illa quidem fames corpus emaciat, haec autem animam attenuat: in hoc nunc nos sponte incidimus idque postquam Deus tantam nostri curam declarauit, & dispensauit, ut post scripturarum lectionem habeamus & a doctoribus admonitiones. Ideo oro vestram charitatem: ut excussa desidria expergiscamini, & studium omne in animae salutem transferatis. Sic enim & a Deo beneuolentiam vberem habebitis, & nos alacriores ad docendum vos erimus, quos videbimus consilio nostro parere. Quoniam & agricola, quando videt terram fecundam & feracem, parat etiam ipse ut maiori studio illam colat. Eodem modo & nos, si viderimus

Amos. 8. d

IN CAP. GENESES XXIX.

vestrum in diuinis profectum, & quoddam ea que a nobis dicuntur, alacriter suscipiatis, maiorem docendi laborem exhibebimus, utpote scientes: quod non in petris seminemus, sed in pingui et crassa terra. Ea enim de causa quotidie vobis concionamur, ut aliquid lucri faciatis, & virtutes vestre crescant, & lætemur videntes vestrum profectum. Num quid tantum et inuani dicere volumus, ut a vobis laudum fructus recipiamus, & ut plaudentes manibus recedatis? non hoc spectamus: absit. Sed vestra utilitas, mea maxima laus est: & summus plausus, si quis a vitiis ad virtutem conuertatur: si qui antea deses, nostra adhortatione studiosus fiat. Hoc & mihi maximum affert solatium & laudem, & vobis lucrum & diuitias spirituales. Iam non ambigo, quin multum studii declaraturi sitis. Scio enim, quod a Deo docti estis, potentes etiam alios admonere. Propter hoc hic sistens meum consilium, pergam ad solitam doctrinam verborum beati Moysi, imò doctorum a sancto spiritu, ubi pauca quadam proposuero, hodiernum vobis conuiuium apponam. Audistis nuper, quomodo Iacob omnia faciens iuxta consilium Rebecce, patris benedictionem arripuerit, laudatumque furtum commiserit? Ideo & cooperatorem Deum habuit, & conatus eius bene successit: sed quia Esau valde inuidebat, & se ad eandem præparabat. Ita enim se habet mala hæc affectio, non ante desistit, donec a se captum in præceps delinquant, & ad homicidii currat scelus. Radix enim homicidii inuidia, & fructus inuidiæ homicidium, ita & a principio fuit inter Abel & Cain. Ille enim nihil habens, vel paruum vel magnum de quo accusaret fratrem, ubi vidit illum Domino probari propter oblationem munerum, se verò ob negligentiam suam reijci, ad eandem statim prouocatus est: & nata inuidie radice in mente eius, statim & perniciosum illum fructum attulit, & homicidium commisit. Ita sanè etiam Esau, quum accepisset frater benedictionem a patre, ab ira & inuidia ad homicidium profectus, medita-

bat

HOMILIA LIIII.

323

batur mortem fratris. Verum admirabilis illa mater hoc sentiens, iterum maternum amorem erga filium declarauit: & consilium affert, quod possit a fratris manibus eripi. Vocato enim, inquit, filio suo iuniore, dixit ei: Ecce Esau frater tuus minatur tibi mortem nunc igitur audi vocem meam.] Experientia te doceat, quod vtilia consulo. Et sicut dudum audita vocem mea, magnas illas a patre benedictiones assequutus es: ita & nunc audi vocem meam, ut effugere possis fratris manus. Sic enim & temetipsum a periculis liberum reddes, et me a luctu. Verisimile enim quod ille, si hoc ausus fuerit, poenam exacturus sit, & ita vndeque mihi grauis dolor & cruciatus erit.

Audi igitur vocem meam, & surge, statimque vade ad Laban fratrem meum in Charris, & habita cum eo ad aliquot dies, usquequo auertatur ira & indignatio fratris tui erga te, & obliuiscatur quæ ei fecisti: & mittam et reducam te inde, ne fortè vno die vobis ambobus orber. Abi, inquit, ad fratrem meum Laban, et habita illic cum eo.] Verisimile enim, quod separatio, & temporis processus poterit mitigare iram, et finire inuidiam, et obliuionem asserre eorum quæ in furto benedictionis gesta sunt. Et obliuiscatur, inquit, quæ feceris ei. Verisimile est, inquit, eum irasci: ideo congruit ut iram eius declines, si fortè per tempus obliuiscatur, & postea cum libertate possis hic domicilium habere. Et ne puer grauatim ferat, quod cogatur in alienam terram abire: vide quomodo soletur pueri animam. Primum quidem dixit: Abi ad Laban fratrem meum. Num ad extraneum & alienum ire te iubeo? ad fratrem meum ibis, & habita cum eo ad dies aliquot: breue, inquit, tempus, paucos dies, quousque quiescat ira. Nunc enim feruet indignatio eius & aliquando ab affectione superatus, neque patris habebit reuerentiam, neque quantum fraternæ necessitudinis debeat, in mentem accipiet: sed vnum hoc aget, ut furem suum expleat. Et mittens reducam te.

Statim autem, inquit, inde reducam: nam de utroque

TT 3 anxia

anxia sum, & utrique timeo, ne forte utroque pro-
uer. Vide sapientiam matris, quæ à seipsa mouetur,
imò Dei prædictioni etiam nunc seruit. Illa consulit
puero quæ Christus discipulis suis consulebat, ne ter-
merè periculis se immisceant, sed secessu insaniam
malè affectorum demulceant: hoc etiam illa puero
consulit, primum mentem animans & firmans: cum
autem secessum ille non detrectaret, nec agrefere-
ret, tunc & causam honestam profectiōi eius excogi-
tat, ita ut non manifestè videatur propter fratris in-
uidiam cedere, neq; pater sciat veram peregrinatiō-
nis causam, Esau scilicet indignationem contra il-
lum. Et ingressa, inquit, ad Isaac Rebecca, dixit:
Grauis mihi vita est propter filias Chet. Si acceperit
Iacob vxorem de filiabus terræ istius, ad quid mihi
vita? Consydera, quomodo honestum inuenit
prætextum. Quando enim nobis superna gratia con-
operatrix est, & difficilia facilia sunt, & graua le-
uia. Quia igitur & hæc habuit Deum sententiæ
sux annuentem, omnia quæ ad futuram dispensatio-
nem & salutem pueri conducere poterant suggestit
eius menti. Grauis mihi, inquit, est vita mea pro-
pter filias Chet. Si acceperit Iacob vxorem de filia-
bus terræ huius, ad quid mihi vita? Hic mihi signifi-
ficare videtur pessimos vxorū Esau mores, & qd ei
fuerint multæ amaritudinis causa. Etenim de Esau
superius narrauit nobis diuina scriptura, qd accepit
à Chetæis & Euxis vxores, & exasperabant Isaac
& Rebecca. Hæc igitur in memoriam ei suggerere
volens, quasi eadem dicit ei: Scis quomodo vi-
tam meam amaricarunt vxores Esau, & quomodo
propter illarum malitiam in omnes filias Chet ma-
lè afficio, & propter illas omnem illam gentem ex-
osam habeo: si igitur contingat & Iacob ex illis vxo-
rem ducere, quæ mihi postea salutis spes? ad quid
mihi tum vita? Nam si illas ferre non possumus, si
etiam Iacob ex filiabus terræ huius vxores acceperit,
actum est de vita nostra. Quibus auditis Isaac,
acce-

accepit in mentem illarum malitias, & accersito Iac-
ob, benedixit, & præcepit ei, dicens: Non sumes
vxores de filiabus Chananæorum, sed surge & va-
de in terram Mesopotamiæ, in domum patris ma-
tris tuæ, & accipe tibi inde vxorem de filiabus fra-
tris matris tuæ. Neque his contentus verbis, vo-
luit & alacriorem eum reddere in peregrinatione,
& eum iterum benedictionibus confirmat, ac dicit:
Deus meus benedicet te, & augebit te, & mul-
tiplicabit te, & eris in congregationes gentium, &
dabit tibi benedictionem Abraham patris tui, tibi
& semini tuo post te: ut in hereditatem accipias ter-
ram peregrinationis tuæ, quam dedit Deus Abra-
hæ. Vide quomodo iustus prædicit ei omnia, & bo-
na ei viatica dat & solatia: prædicit enim ei redditum
& hereditatem terræ, & quod non solum in multi-
tudinem crescat, sed & congregationes gentium ex
semine eius egredientur. Quæ ut audist puer, im-
pleuit iussa patris, & profectus est in Mesopotami-
am ad Laban matris fratrem. Et iterum, ut hoc didi-
cit Esau, & quod benedictus fuerit à patre Iacob,
contenderitq; in Mesopotamiam, et quod manda-
tum sit ei ne accipiat vxorem ex filiabus Chananæ-
orum: quasi corrigere volens erratum suum, et pla-
care patrem. Addidit, inquit, et accepit vxorem
ad duas vxores suas, filiam Ismael filii Abraham.
Vidisti dilecte, quanta prudentia, & quibus affe-
ctionibus filium suum Iacob è periculis mater eri-
puit: decenter pallians peregrinationis causam,
et neque Esau malitiam prodens, neque patris causam
manifestam faciens: sed et filio conueniens dans
consilium, ut propter metum admoneri possit ne
se opponat suis dictis, et patri congruam sententiam
suggerens? Vnde et iustus accedens eius dictis, via-
tico benedictionis instructum Iacob dimisit.
Ceterum si placet, et non defatigamini, videamus
quomodo peregrinationem obiuerit Iacob.

Non paruum enim & hinc commoditatem accipere possumus, si attenderimus. Iustorum enim conuersio & vita, totius philosophiæ continet doctrinam. Vide igitur saltem vel hunc iuuenem, qui domi educatus, qui antea nunquam in peregrinatione fuerat, neque magnum iter fecerat, neque graue aliquid expertus erat, quomodo iter arripiat. Et discere quàm excellentibus præstiterit moribus eius vita. Et egrediens Jacob à fonte iuramenti, profectus est in Charras & occurrit loco, & dormiuit illic. Occidebat enim sol, & accepit de lapidibus loci, & posuit ad caput suum, et dormiuit in loco. Vidisti ineffabilem vitæ philosophiam: Vidisti quomodo veteres iter faciebant. Vir domi educatus, tantæq; assuetus curæ: simplex enim erat, inquit, & domi habitans: peregrinaturus neque iumentis egebat, neque ministris, neque viaticis, sed Apostolicum morem imitatus, iter facit et quom occumberet sol, ibi dormiuit vbi cum nox comprehendit. Accepit, inquit, lapides, et posuit ad caput suum. Vide pueri robur, lapide pro puluinaris usus est, et super pauimentum dormiuit. Igitur quoniam bene moratam animam habebat et masculum spiritum, et ab omni vanitate liberum, admirabilem visionem illam meruit. Hoc enim more agit Dominus noster, quando videt animam præsentia non magnificientem, plurimam sibi illius curam esse declaratur. Vide igitur iustum illum super solo cubantem, et visiones videntem, imò visione Domini dignum haberi: dicit enim. Obdormiuit, et ecce: scala erat firmata super terram, cuius caput pertingebat in coelum, et angeli Dei ascenderunt et descenderunt super eam. Dominus autem innixus est super eam, et dixit: Ego deus Abraham, et deus Isaac patris tui, ne timeas. Confydera, obsecro, hic eximiam curam misericordis dei. Quia videbat iuxta consiliū matris propter timorē fratris suscepitur peregrinationem, et quasi erronem quendam viam facere, et solum, ac ab aliis abstractum, nullamque habentem consolationem villo ex loco

sed pos

sed totum in supernum auxilium proiectum: statim in ipso initio volens confirmare alacritatem eius, apparet, ac dicit: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac patris tui, Ego & Patriarcham & patrem tuum in tantam gloriam crescere feci. Ne igitur timeas, sed crede quod ego qui impleui illis suas promissiones, & te mea cura & prouidentia dignabor. Ne timeas, sed confide: & omni timore depulso, crede his quæ à me dicuntur. Etenim terram in qua tu dormis, tibi dabo & semini tuo, & erit semen tuum sicut arena maris. Ne putes, inquit, quia in terrā alienā nūc vadis, priuandū te terrā in qua natus es: vbi educatus, vbi adoleuisti. Etenim tibi dabo eam et semini tuo: quod sicut arenam maris augeri faciam, & dilatabitur ad mare, & Africum, & Septentrionem, & Orientem: hoc est, vbiq; propagabitur. Et benedicentur in te omnes tribus terræ, & in semine tuo. Vide quomodo iam omnia ei quæ post longum tempus euentura erant, prædicit. Hic enim mos est omnium Domino & opifici. Atq; hoc de omnibus iustis dici inuenies, ut polliceatur quidem, non autem continuo promissiones impleat: sed exerceat iustorum obedientiam & patientiam, atq; sic impleat promissa. Deinde vbi pollicitus est ei futura, & indigebat iustus non vulgari consolatione: vide benignum Dominum, & futura pollicetur, & per illa ipsa, quæ nunc in eum declarat, fidem facit: dicit enim: Ne putes quod hæc sola tibi polliceor: sed & nunc tecum sum, custodiens te in omni via quod vadis. Ne putes, inquit, quod solus iter facias: me habebis itineris comitem, me habebis custodem in omni via, omnia tibi difficilia facilia reddentem. Exin magis augere consolationem, iam prædicit ei reditum ad sua. Et reuerti faciam te, inquit, in terrā hanc. Ne formides, inquit, quasi in aliena terra conuersaturus: quoniam reducam te in terrā hanc, & minimè te derelinquam, donec fecero omnia quæ loquutus sum tibi. Non despiciam te neq; te consilii inopem sinam: sed quæcunq; tibi promisi, faciam.

TT 3 Quod

IN CAP. GENESEOS XXIX.

Quomodo quis pro dignitate admirabitur & obsequi
pescet diuinam misericordiam, & insignitum obsequi
quæ eius studium? Vide enim quantum pondus
promissionum dat iusto, & quomodo spiritum eius
erexit? Cogita item & iusti huius gratitudinem, &
quod post illas promissiones apud Laban viginti an
nis laboribus afflictus, non grauatum tulit, non sege
rior fuit tanto tempore: sed omnia fortiter sustinuit,
expectans promissionum tempus, & sciens quod non
sit possibile intercideret quæ à Deo dicta sunt: & ma
ximè si & nos afferre nostra studeamus, fidē & obe
dientiam, & ita bene fidamus his quæ à domino pro
missa sunt atque si iam impleta essent. Hæc enim vera
fides est, non attendere ea quæ videntur, etiam si om
nino sint aduersa promissioni, sed solam promittētis
potentiam. Iam verò videamus iusti huius gratitu
dinem. Euigilauit, inquit, Iacob de somno suo, &
dixit: Dominus est in loco isto, ego autem nesciui. Et
timuit, & dixit: Quam terribilis est locus iste. Non
est hoc aliud, quam domus Dei: & hæc est porta cœli.
Stupescens iustus propter magnam misericordiam
Dei, timuit, inquit, & dixit: Non est hoc nisi domus
Dei, & ista est porta cœli. Hic locus mihi post
hac pro domo Dei reputabitur. Tanta ille gloria di
gnus est habitus, & ipse, ut ita dicam, quasi cœli por
ta visus est. Iustum fuerit, ut debitam hinc gratiarum
actionem Domino reddam & offeram. Et surre
xit Iacob, & accepit lapidem quem posuerat ad ca
put suum, & statuit eum in columnam, & infudit ole
um super summum eius, & vocauit Iacob nomen loci
illi, Domus Dei. Aliud enim erat nomen loco
antea. Postquam autem per visionem tam magna
consequutus fuit, vocabulo memoriam loco inseri
bere vult, posterisq; eum facere celebrem, lapide pro
columna erecto, superfusoq; oleo. Verisimile enim
est quod illud solum secum tulerit, utpote iter fa
ciens. Votum affert misericordie Deo, omni plenum
philosophia. Et si vultis, etiam ipsa audiamus vera
ba:

HOMILIA LIIII.

318

ba: Vult enim votum, dicens: Si fuerit Domi
nus mecum, & custodierit me in via hac qua ego am
bulo. Quoniam dixerat, Ego tecum sum, & custo
diam te in via hac qua ambulas: propter hoc & ipse
dicit: Illa mihi eueniant, quæ scilicet daturum promi
sit. Deinde & petitionem suam affert, dicens: Si
dederit mihi Dominus panem ad manducandum, &
vestem ad tegendum. Non diuitias, non abundan
tiam quandam petiuit: sed panē et vestem: & hanc
ad contegendum corpus, illum verò in necessarium
alimentum. Consydera quomodo nobis Apostoli
cum characterem petitione sua significauit, tanto sa
piētiae studio plenus erat iusti animus. Nam id quod
Christus dicebat, Ne possideatis aurum, vel argen
tum, vel duas tunicas: hoc ipse nondum à quoquam
doctus, sed à seipso, & ab insita natura (magistra nos
tra) didicit, & optauit à domino suo præberi pa
nem ad comedendum, & vestem ad tegendum.

Si hæc mihi fuerint, inquit, in terra aliena, & redu
xerit me Dominus saluum in domum patris mei, si
cur promisit: erit Dominus mihi in Deum, & lapis
ipse quem exeri in columnam, erit mihi domus Dei:
et omnium quæ mihi dederis, decimas tibi offeram.
Vide iusti gratitudinē: petebat quidem, at nihil pre
tiosum, sed panem & vestem: promittebat autem &
sua domino. Sciens autem quā certet muneribus,
& quod nostras cogitationes retribuendo transcen
dat, inquit: Et columnam hanc in domum Dei habeo
bo, & omnium quæ mihi suppeditabuntur decimas da
bo. Vidisti mentem ipsam ac religiosam: nihil adhuc
acceperat, et promisit se Deo eleemosynas oblaturū.
Dilecti, ne simpliciter prætereamus quæ dicta sunt,
sed emulemur omnes hunc iustum: & nos qui in gra
tia, cum qui ante legem: & nihil temporale petimus
à Domino. Neque enim expectat donec à nobis admo
neatur, sed & non petentibus nobis largitur ea quæ
ad usum pertinent. Oriri enim facit solem super ma
los & bonos, & pluit super iustos & iniustos.

Et cre

Mar. 10. &
Luc. 1. b

IN CAP. GENESIOS XXIX.

Mat. a. b

Et credamusei admonenti, et dicenti: Querite regnū Dei, & hæc omnia apponentur vobis. Vide quod nobis ipse etiam illa præparauit vt concedat, & hæc in lucri & auctarii parte daturum se promittit. Ne igitur ea quæ sunt accessoria, quasi primaria pete: ne inuerramus ordinem, sed queramus illud sicut præcepit, vt & hæc & illa habere liceat. Ea enim de causa in orationis nostræ verbis limites & regulas nobis Dominus præscripsit, quatenus petenda sint temporalia. Verba illa iubet nos dicere, quæ omni philosophia sunt referta, Panem nostrum quotidianū da nobis hodie: dei alimentum inquit. Id quod iustus ille, tametsi nihil horum audierat, precatus est, dicens: Si dederit mihi Dominus panem ad comedendum, & vestem ad tegendū. Ne igitur temporale aliquid ab eo petamus. Indignum enim valde est, a tam liberali & tanta virtute præstanti huiusmodi petere, quæ in presenti vita dissoluuntur, & magnam vicissitudinē & versionem experiuntur. Id genus enim sunt humana omnia, siue diuitias dixeris, siue potētiam, siue humanam gloriam: sed petamus semper manentia, sufficientia, vicissitudinis nescia. Et scientes Domini nostri bonitatem, nihili pendamus præsentia, sed omne nostrum studium in supercelestium desiderium transferamus. Nam si solem suū oriri facit super malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos: multo magis abstinentes a malitia, & iniustitiam fugientes non despiciet: sed multa dignos ducet prouidentia, & sua solitudine omni tempore dignabitur. Id scientes, dilecti, ne discredamus diuinis pollicitationibus: neque diuersa quàm ille promissit, faciamus. Enimuero quantum ad ea quæ nunc a nobis sunt, nihil ab infidelibus differimus. Quando enim ipse quidem futura nobis promittit, nos autē nolumus considerare illius promissionibus, & præsentibus sumus affixi: quod aliud incredulitatis indicium adhuc requiritur, rebus ipsa tam clara voce attestantibus, & Christo iubente nos nihil petere fragilem horum temporalium. Sed nos

may

HOMILIA LV.

327

magis aduersamur ei: & quæ non iussit, illa querimus: & quæ iussit queri, illa non querimus. Et hæc facientes, & tam pigre nostra instituentes, & exacerbantes mitem & humanum Dominum, quasi obliuiscimur quæ nos fecerimus, causam querimus suæ erga nos indignationis, et quare nos sepe despiciat, in varia incidentes tentamenta: & non cogitantes peccatorum nostrorum magnitudinem, nosmetipsos decipimus voluntariō. Idcirco obsecro, vt his omnibus repulsis, nihil salutis nostræ proferimus. Quid enim vtile fuerit homini, si totum mundum lucretur, & animæ suæ detrimentum patiatur? Et superuacuas diuitias iam euacuemus in pauperes, & magnum sapientiæ studii specimen in omnibus exhibeamus, vanam gloriam despicientes, humanū fastum conculcantes, et omne charitatis studium virtutibus impendentes: vt & præsentibus & futuris bonis perfrui mereamur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre et sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Mat. 16. d

HOMILIA LV.

Scitis heri ex præludiis peregrinationis iusti edocti sumus quanta sit eius philosophiæ magnitudo, propter quam causam tantam promissionem a Deo consequutus est. Iterum autem propter preces & votum, quæ fecit vniuersorum Domino, doctriam nobis omnibus dedit, si vellemus ad imitandam virtutem illius excitari. Etenim admiratione dignum est, quomodo virtutem sciens promittentis, & audiens magnitudinem sibi promissorum, neque sic magnum aliquid & sublime postulare attentauerit: sed illa duntaxat petiit, quæ audistis heri: nempe ea quæ ad quotidianum alimentum sibi sufficere possint, vti dicitur panem in cibum, & vestimentum ad tegendum: & promittit, si reditū sibi in sua cōcedat Deus, sicut sibi promiserat, daturum se omnium quæ ab eo accipiet, decimas: per omnia monstrans religionem suam,

IN CAP. GENESIOS XXIX.

suam. & ipsi ascribit vt datori omnia, & docet nos
vt ei habeamus gratiā. Jam enim iustus ineffabilem,
immensamq; misericordiam sciēs, & cogitans quan-
ta in patrem suum & Patriarcham exhibuerat, quod
& sibi magnam abundantiam concedat, & horum
quidem ipse nihil petit a Domino, neq; vult de his
precari: sed ex eo quod decimas omnium daturum se
pollicetur, monstrauit omnibus, quomodo confide-
bat eius qui promiserat virtute. Propterea & ipse
quando cum eo loquebatur, dicebat: Ego sum Deus
Abrahā & Isaac patris tui, ne timeas. Cogita, inquit,
quod & Patriarcha quasi peregrinus & ignotus in
terram hanc aduenerit, et in tantam venerit gloriam,
vt omnium ore celebretur. Cogita item & patrem
tuum, quod in extrema senectute patri suo natus est,
ac ita opibus auctus, vt & inuidiosus fieret indige-
nis. Eadem igitur et ipse expecta, omnemq; timorem
& anxietatem deponere, peregrinationemq; obire. Hæc
secum cogitans iustus, non ad præsentem respiciebat
statum: nihil enim omnino secum afferebat. Quomo-
do enim, qui solus, & iter facere cogebatur: sed iam
fidei oculis non multo post futuram præuidens abun-
dantiam, suam declarabat gratitudinem: & qui nihil
adhuc acceperat, vouet, digniorē fide existimans pro-
missionem Domini, quam rerum possessionem. Ne-
que enim ita fidere debemus his quæ in manibus ha-
bemus & videmus, vt promissionibus Dei, etiam si
non eueniant statim primo tēpore. Iustus igitur, sum-
pta ex his quæ Deus dixerat fiducia maxima, peregrin-
ationē obiit. Quo pacto enim non siturus esset, cui
dictum erat, Ecce ego tecum sum, custodiēs te in om-
ni via qua iturus es: & multiplicabo semen tuum, &
reducam te iterum in terram hanc: & non te dece-
linquam, vsquequod compleantur promissa omnia.
Verum, vt heri dixi, cogita & omnipotentem dei fa-
pientiam, & iusti illius magnam sustentiam & gra-
titudinem. Surrexit enim post promissiones illas, &
in Charras contendit. Et iterum agit vt peregrinus &

HOMILIA LV.

328

& vagus, & in omnibus diuina gratia fruitur, misere-
ricorde Deo omnia ei prædisponente, & suam pro-
missionem adimplēte. Qui enim dixerat, Tecum sum,
custodiens te in omni via qua iturus es: ita duxit ius-
tum ad fontem aquæ, vbi aquabant pastores terræ
incolæ: a quibus quum interrogaret de Laban fratre
matris suæ, & didicisset omnia quæ circa illum gere-
bantur: deinde quum & huius filiam et greges oculis
spectasset, videretq; pastores nō sufficere vt lapidem
a fonte ipsi amouerent & aquarent oues, accurrit: &
id quod illi facere nō valebant, ipse superno auxilio
roboratus, præueniens beneficiis Laban, amouit lapi-
dem, & adaquauit oues quas pascēbat Rachel. Dein
vbi osculatus est puellam, & significauit quis esset,
& vnde venisset, mansit ipse apud fontem. Verum
Deus, quia Deus erat qui iusto disponebat omnia,
hic & puellā excitauit vt celeriter recurreret, ac an-
nuntiaret hæc patri, qui frater erat huius matris: nar-
taretq; beneficium quod ab eo factum & in ipsam &
in greges: & quod neq; peregrinus sit, neq; ignotus,
sed fratris filius. Considera obsecro dilecte diuinæ
scripturæ euentiam, quomodo nobis omnia mani-
feste recenseat, docendo nos mores veterum, et quan-
ta in excipiendis hospitibus fuerint alacritatis. Nam
vt puellæ indicaret alacritatē, non simpliciter dixit,
quod abiit & annūtiavit quæ facta sunt, sed quod eu-
currit præ magno gaudio. Deinde & de Laban, qui
pater illius erat, dicit, quod auditis his a virgine, eu-
currit & ipse in occursum Iacob & salutauit eum, &
induxit in domum suam. Postquā autē Laban oīa
diligenter didicit ab eo, dixit, inquit, ei: Ex ossibus
meis & ex carne mea es tu. Sororis, inquit, meæ exis-
tens filius, nihil aliud q̄ caro nostra es. & frater nos-
ter. Et erat cum eo, inquit, ad mensam dierum. Dein
quasi in domo propria apud eum impauide et ab om-
ni cura liber agebat. Caterum quoniam Deus erat qui
omnia ad vtilitatē huius iusti dispensabat, & in om-
nibus ei suam præbebat cooperationem, ipse alacrita-
tem

tem Laban excitauit: & vidēs viri mansuetudinem,
dicit ei: Quoniam frater meus es tu, et non seruiēs
mihi gratis: dic mihi, quē merces tua sit. Vide quomodo ipse quidem petebat nihil, Laban autem a se hoc proponit iusto. Et attende obsecro, quomodo ei cui diuina manus assistit, omnia feliciter succedant. Nō seruiēs mihi, inquit, gratis: indica mihi, quē merces tua sit. Quāuis beatus ille magnæ charitatis loco habebat vel simpliciter quotidiano alimento frui, multatq; pro eo gratiam referebat: verum quia miram humanitatem prae se ferebat, ideo Laban prior mercedē ei pollicetur, quā ipse proposuerat. Quid igitur iustus? Vide obsecro & hic excellentem eius sagacitatem, & quomodo nullam congregandarum opum habuerit curam. Non enim sicut mercenarius aliquis cum Laban conuenit, & operam suam exquiritore mercede locat, & aliud quid petit: sed memor patris, & memor matris, & misericam continentiam prae se ferens, dicit Laban: Seruiam tibi septem annis pro Rachel filia tua iuniorē. Hanc enim mox ut apud fontem vidi, amauit. Et vide beneuolentiam viri, sibi ipsi & tempus prescribit, & tātō tempore sufficiens argumentum suę continentię prabet. Et quid admiraris dilecte, audiēs quōd septem annis seruiuit pro dilecta puella? Vt enim ostendat nobis scriptura, quomodo amor magnus & laborem & temporis longitudinem succidit, & breue videri fecit, dicit: Et seruiuit Jacob pro Rachel annis septem, & erant coram eo quasi dies pauci, eo quōd ipse illam diligere. Septem, inquit, anni, pauci dies videbātur ob ingenitum erga puellam amorem. Quando enim quis faciat charitatis desiderio, nihil difficile spectat: sed id quod fuerit plenum periculis & multa miseria, leuiter fert, ad vnum hoc videns, quomodo suo potitur voto & desiderio. Audiamus nos ignaui & supbi, magna ingratitudine in Deum viuentes. Nam si iustus ille propter puellæ amorem septennium seruare, ferreque pastoralium laborum erumnas decreuit, & non

& nō sentit vel labores, vel tēporis longitudinem: sed omnia ei leuia & facilia videntur, expectationēq; & spe fructus alitur, ita ut dies paucos longum illud tempus puret: qualem nos habebimus excusationē, qui non parī studio erga Dominum nostrum & benefactorem & curatorem, et qui nobis sit omnia, afficimur? Sed quando proponitur lucrum temporale, omnia alacriter sustinere volumus, etiamsi laboriosum sit, & valde erumnosum & sordidum, et poenam in presenti & futuro seculo præbens: propter nostram autem salutem, & ut supernam nobis salutem conciliemus, remissi et supini, et dissoluti videmur. Et qualis nobis erit venia, qualisue excusatio sic negligentie deditis, qui neque quantum beatus ille pro puella amorem desiderauit, tantam in Deum charitatem habemas: idq; cum tanta possumus numerare beneficia in nos collocata, et quæ quotidie collocantur? Sed et si nos tam ingrati, verum non ita beatus Paulus qui tāta seruiebat, & ignitus erat charitate in Deum, ut verba illa, tanto viro digna loqueretur & clamaret, dicens: Quis nos separabit a charitate Dei? Vide de dictionis emphasin, et latentem vim: vide amoris violenti furorem, vide charitatem incensam. Quis nos separabit? Quid, inquit, est, qd potest nos a charitate Dei separare? quid inter visibilia, quid inter invisibilia? Deinde volēs et particulatim oia enumerare, & omnibus nobis manifestum facere irrefrenabile desiderium quod erga dominum possidebat, subdidit dicens: Num afflicto: num angustia: num famem: num persequitiorum nuditas: num periculum gladius: o animum infamia (que continentie mater est) furentem. Quid, inquit, ex his quæ nobis inferri possunt, nos auferre a charitate quæ est in Deo, poterit? Afflictiones quotidianæ: minimè. Angustie: neque illarum persequutiones: neque illæ. Sed quid famem, & nuditatem, & periculum gladius: num mors ipsa, si infligatur, hoc poterit efficere? impossi-

Rom. 8. g

bile est. Nullus alius sic dignatus est diligere Domi-
num ut beata illa anima. Quasi enim liberatus à cor-
pore, & sublimis factus (ut sic dicam) & neque su-
per terram ambulare se putans, ita loquitur. Amor
enim in Deum & successa charitas mentem eius à sen-
sibilibus ad spiritualia transtulit, & à presentibus ad
futura, & à visibilibus ad non visibilia. Eo modo se
habent fides & charitas in Deum. Et ut discas ma-
gnam eius gratitudinem, vide eum qui sic Domi-
num dilexit, & in eius charitate exarsit, fugari, perse-
quutionem pati, flagellari, innumera graua ferre, &
dicere: In laboribus abundantiis, in plagis supra mo-
dum, in mortibus frequenter: à Iudæis quinquies quæ-
draginta vna minus accepit virgis cæsus sum, ses-
mel lapidatus sum, nocte & in die in profundo ma-
ris fui, in itineribus sæpe, periculis fluminum, pericu-
lis in falsis fratribus, in labore & erumna: & talia pa-
tiens, gaudebat & exultabat. Sciebat enim, & argu-
mentis multis certus erat, quod labores præsentia
maxima sibi præmia conciliarent, & pericula ac co-
ronas parerent. Nam si Iacob propter amorem in Ra-
chelem quasi pauculos dies septennium putabat: mul-
to magis beatus ille oia nihili faciebat successus simul
amore in Deum, & propter Christum dilectum omnia
ferens. Studeamus igitur, obsecro, & nos diligere
Christum. Nihil enim aliud, inquit, Christus requi-
rit à te, quam ut ipsum diligas toto corde, & facias
mandata eius. Qui enim diligit, sicut oportet Deum,
manifestum quod & mandata eius facere nititur.
Quando enim quis erga aliquem fraternè afficitur,
omnia facere studet, ut dilectum attrahere possit in
amorem suum. Et nos quoque, si Dominum fraternè
dilexerimus, & mandata eius implere, nihilq; eorum
quæ exacerbare poterunt dilectum facere studebis-
mus. Hoc fuerit regnum coelorum, infinitaq; bona,
et fructus honorum assequi, si germanè, & sicut opor-
tet eum dilexeris: & propter charitatem in eum,
& erga cõseruos multam declaraueris dilectionem.

In his

In his enim duobus mandatis, inquit, lex & Prophete
pendent: nempe ut diligas Dominum Deum tuum
ex toto corde, & proximum tuum sicut teipsum.
Hæc omnium virtutum summa, hoc fundamentum.
Simul enim cum charitate in Deum, ingreditur dilec-
tio proximi. Nam qui Deum diligit, non despiciet
fratrem neque opes diuinis præferet, sed magnam
præ se feret benignitatem (memor eius, qui dixit:
Qui fecerit aliquid vni horum minimorum, mihi fe-
cit. Et cogitans quod propter ministerium in confer-
uum, Deus ipse sit qui sibi vendicet factum) magna
cum alacritate hoc operabitur, magnumq; studium
habebit elemosynæ: non ad visitationem respiciens pau-
peris qui apparet, sed ad magnitudinem eius qui pro-
misit se habiturum perinde ac sibi factum esset quæ-
cunque illi facta fuerint. Ne igitur prætereamus sim-
pliciter, oro, lucrum nostrarum animarum, & reme-
dium nostrorum vulnorum. Hoc enim, hoc maxi-
mum pharmacum ita curabit & abolebit vlcera ani-
marum nostrarum, ut neque cicatrix, neque verruca
aliqua apparitura sit: id quod in corporis vulneribus
non est possibile. Nam licet quis infinitas cataplas-
tra accepta à medicis superponat, necesse est cicatri-
cem in corpore manere, & merito: corpus enim est
quod curatur. Hic autem quia anima est, quando
quis suam gratitudinem declarat, multo melius in-
cipit sese habere, quam antea habuerit: & sic omnia
vlcera depellit, ut ventus vehemens puluerem de-
turbat. Atque his omnibus plenæ sunt scripturæ.
Ita Paulus apostolus factus est ex persequutore: &
qui prius impugnabat Ecclesiam, postea factus est
eius pronubus. Vidisti quanta rerum vicissitudo?
Vidisti quanta translatio? Sic & Iatro, qui
multa fecerat homicidia in vno temporis puncto,
propter pauca illa verba ita omnia abluit pecca-
ta, ut audiret à Domino: Hodie mecum eris in
paradiso. Sic & Publicanus, qui percusserat pectus,
& sua peccata confessus erat, descendit iustificatus.

magis quam Phariseus. Verum omnes hi animæ sue gratitudinem declararunt, et priora confessi peccata, remissionem obtinuerunt. Videamus autem & mandati robur, & quantā abundantie vim possideat largæ eleemosynæ, ut quā didiceris lucrum quod inde nascitur, alacriter eam facias. Fortē enim tanta eius potestas, ut non solum peccata purgare, sed & mortem suffragare valeat. Et quomodo? Ego dicam. Et quis, dices aliquis, eleemosynam faciens, superior morte factus est? sanē omnes vidimus sub mortis potestate venisse. Ne turberis dilecte, sed rebus ipsis discere quomodo eleemosynæ vis & mortis vicit tyrannidem. Tabitha erat mulier, cuius nomen si quis interpretatur dicitur Dorcas: hæc quotidie faciebat opus, colligendo ex misericordia diuitias. Et vestiebat, inquit viduas, & alios sumptus eis præbebat. Factum est autem ut infirmata ipsa moreretur. Sed vide quomodo hæc quæ ab illa curabantur, & quas vestiebat, benefactricem remunerarint. Stabant enim circa Apostolū, & monstrabant, inquit, ei vestes, quas faciebat, cum adhuc in humanis ageret Dorcas: & alumnā dicebant: & fortē etiam lachrymas profunde bāt, ad huiusmodi serationem Apostolum prouocabāt. Quid igitur beatus Petrus? Genibus positus, inquit, adorauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. Illa autē aperuit oculos suos, & ut vidit Petrum, resedit. Data autem ei manu, erexit eā: & accersitis sanctis & viduis commendauit illis eam viuam. Vidisti virtutem Apostoli, imō operantis per eum Domini? Vidisti quantā retributio beneficentiæ in viduas, etiam in præsentia vitæ? Quid enim tantum præbuit illa viduis, quantum illæ ei rependunt? Vestes præbuit & alimenta, sed illæ ad vitam hanc reduxerunt, & mortem fugere fecerūt: imō non illæ, sed misericors Deus propter curam quam illis impendit. Vidisti pharmacopœtiam? Hoc omnes nobis ipsi paremus, neque enim sumptuosum est, quanuis tantæ sit virtutis, sed vili emittitur, nec multo sumptu indiget. Magnitudo enim eleemosynæ nō in multitudine pecuniarū vel opum sita est, sed ex alacritate dantium iudicatur. Propter hoc & qui potum aquæ frigidæ dedit, acceptus est: Mar. 9. f. & quæ duo minuta in corbonam misit, grata est: ut Luc. 21. 3. discamus, quod ubiq; mentem requirit Dominus. Fieri potest ut qui parum habet, magnam præ se ferat liberalitatem, utpote si valeat & alacritate: et qui multa possidet, minor videatur his qui parū habent, propter sordidi animi tenacitatem. Effundamus igitur facultates nostras in indigos mēte liberali, ex his quæ nobis Dominus dedit: & quæ ab eo data sunt, ipsi iterum demus, ut sic iterum nostra cum lucro fiant. Tanta enim eius est liberalitas, quod licet accipiat de his quæ ipse dedit, non putet tamen propria se accipere, sed magna munificentia nobis ea redditurum se pollicetur, tantum nos & quæ nostra sunt facere velimus: & sic pauperibus erogemus, quasi depouentes ea in manus Domini: scientes quod quæcumque acceperit manus eius, ea non solū reddit, sed multiplicatiora nobis iterum largitur, suæ liberalitatis gloriam declarans. Et quid, inquam, quod ea reddat multiplicata, manus illa? non enim illa solum reddit, sed cum illis regnum cælorum donat, & celebrat, & coronat, & innumera bona largitur, modo ex datis paruum quiddam inferre voluerimus. Num graue aliquid & onerosum a nobis requirit? Ea quæ abundant & superuacanea sunt nobis, necessaria facere vult: & quæ frustra ac inuaniū reposita sunt, ea vult bene distribui, ut occasiōe accepta hinc nos coronet. Anhelat enim & vrget, ac oia facit ut dignos faciat his quæ ille promissit. Ne igitur nos ipsos priuemus tantis bonis. Nam si agricolæ penu suam euacuant, & semina terræ concrescunt, idē cum voluptate faciunt, spe maiora recipiendi se solantes: & quanuis sciant quod aëris intemperies, nonnunquam & terre sterilitas, & alia multa accidentia, ut locustarum exercitus, & rubiginis insidiæ, spe excidere faciant: at tamen bona spe sese alentes, ea quæ in promptuariis

Mat. 20. 2
Mar. 9. f
Luc. 21. 3

collecta, terræ concedit: Multo magis nos quæ ab
que usu recõdita sunt, dispergere in pauperum usus
& educationem conuenit. Hic nunquam spes eludi
tur, neq; timenda aliqua terræ sterilitas. Dicit enim
Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in se
culum seculi. Breui tempore distribuit, & perpetuo
seculo iustitia eius permanet. Quid hoc beatius vni
quàm fuerit? & idcirco, oro, vt iustitiam quæ ex elee
mosyna est arripiamus: vt & de nobis dicatur, disper
sit dedit pauperibus. Nam postquam dixit, Disper
sit dedit pauperibus: vt ne putes dispersa perire, ideo
statim subdidit: Iustitia eius manet in seculum. Illis,
inquit, dispersit, iustitia eius manet in secula, & in
omne seculum se extēdit. Iam cum elemosyna etiam
alias virtutes diligenter curemus, & affectiones car
nis reprimamus, & eliminemus ex anima omnem il
licitam concupiscentiam, omnem malam cogitationem,
iram, stomachationem, inuidiam: & ornemus
omnibus modis animæ generositatem, vt claritate
pulchritudinis suæ conciliemus nobis vniuersorum
Dominum. Nam vbi viderit animæ venustatem, sta
tim assister. Dicit enim: Super quem alium respiciā,
quàm super mansuetum & quietem, & trementem
sermões meos? Vidisti quomodo nos docuit om
nes colores, quibus animæ pulchritudo potest deco
rari? super mansuetum, inquit, & quietum, & humi
lem. Deinde quòd hæc omnia efficit, addidit: & tre
mentem sermões meos. Quid est trementem sermo
nes meos? obedientiam operibus implentem: quod
& alibi dicit, Beatus qui timet omnia propter pietatem.
Nam si nos quum videmus famulum qui nostra
cum diligentia timoreq; multo curat, maiorem erga
illum declaramus beneuolentiam: multo magis ho
nus Dominus propter hoc dicebat, Super illum respi
ciam qui tremis sermões meos. Tremamus igitur,
oro, & cum magno timore sermões eius implea
mus. Nam eius sunt sermões. Et quum didicerimus
quæ illi placent, & quæ probat, ea obeamus, & tales
quæ

Esa. 66. e

quales vult fieri studeamus. Quietem, mansuetudi
nem, humilitatem magnam exhibeamus, & omnia
quæ ab eo mandata sunt, cum reuerentia adimplea
mus: vt quum approbarit affectionē mentis nostræ,
placatus nostra obedientia, respicere etiam super nos
digneatur. Quod si nobis cōtinget, erimus per omnia
securi: dicit enim, Respiciam, hoc est cura mea digna
hor: manum porrigam, in omnibus auxiliator ero,
vbertim in eum meam liberalitatem profundam.
Hæc igitur omnia faciamus, vt respiciat super nos
Dominus, quò et presentem vitā absq; tristitia transi
gamus, & futura bona consequi possimus, gratia &
misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum pa
tre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

Heri quum a dilectione Iacob, quam erga Rache
lem declarauit, ad Pauli charitatem & magnitu
dinem amoris, quem erga Christum gerebat, transi
uimus: quasi ab impetuoso quodam torrente rapti,
non potuimus ad seriem & contextum sermonis re
gredi. Ideo, si placeat, hodie sequentia aggressi, ea quæ
nuper relicta impleamus: vt ex his quæ hodie dicun
tur, percepta vtilitate aliqua, domum reperatis.

Igitur postquam impletus est septem annorum nu
merus, & fuerunt coram Iacob quasi dies pauci tot
anni, ob amoris vehementiam, dixit ad Laban: Da
mihi vxorem meam: impleti enim sunt dies mei, vt
ingrediar ad eam. Cōgregauit autem, inquit, Laban
omnes viros loci, & fecit nuptias, & factū est vesper
re, & accepit Laban Liam filiā suā introduxitq; eam
ad Iacob. Vidisti cū quanta olim honestate nuptias
egerint? Audite qui ad satanicas pompas spectatis.
Num tunc tibi genium tunc cymbala? nū tunc choreg
diabolice? Quare enim (dic mihi) tantū statim ab ini
tio damnum inducis in domum tuam, & eos qui in
secenis & orchestris operā locāt vocas, vt cum intem

pestius sumptu virginis lædas continentiam, & iu-
uenem impudentiorem facias? Satis enim arduum
erat, absq; illis sufflationibus illam ætatem posse fer-
re æquiter tempestatem affectionum: quum autem
& hæc accedunt, tam quæ videntur, quam quæ audis-
untur, maius accenditur incendium, & fornax concu-
piscientiarum magis inflammatur, quomodo non per-
sum ita adolefcentis anima? Hinc enim omnia pereunt
& corrumpuntur: quia ab initio castitas oppugnatur
eorum qui inter se conuenturi sunt, & sæpe primo
die iuuenis oculis videns incontinentibus, telo dia-
bolico in anima vulneratur: & puella per ea quæ au-
dit & videt captiua fit, & ab eo die postea crescunt
vulnera, maiusq; fit malum. Etenim illinc statim dis-
cunt, vt & mutuam concordiam dilacerent, & amor-
em corrumpat. Quando enim ille mentem ad aliam
verterit, huc & illuc diuidens cogitationem, & a dia-
bolo suo instigatur, multa amaritudine domum im-
plet. Quod si & illa comperitur ita affecta esse, ex ip-
sis fundamentis omnia (vt ita dicam) euertit. Postea
mutuum se fugiunt & latere volunt, & ille quidem
suspiciosè obseruat uxorem, & similiter illa virum.

Gen. 2.

Et vbi oportebat concordiam esse & copulam, &
qui debebant esse caro vna, (Erunt enim, inquit, duo
in carnem vnam) hi in tanta viuunt diuisione quasi
dissecti sint. Diabolus enim subingressus, tantum in
eis damnum facit, vt quotidianè pugne inter eos na-
scantur & a malis nunq; habeant quietem. Quid enim
quis dixerit, quomodo postea a famulis contemnan-
tur, quomodo a vicinis rideantur, quam foeda ope-
rentur? Nam sicut quando gubernatores inter se dissi-
dent, etiam qui in navi feruntur, periclitantur, ac ti-
ment ne submergatur navis: Ita & hic si discordes
sint vir & mulier, verisimile est omnes qui apud il-
los sunt, participes esse malorum. Propterea oro, vt
hæc omnia præuidentes, consuetudinem non sectes-
mur. Scio enim quod multi hanc prætexant, neq; tol-
lerant quod hæc a nobis dicitur: attamen necesse est

vt nos

vt nos vtilia dicamus, & quæ illos a futuro supplicio
liberent. Vbi enim tantum animæ damnum, quæ de
caussa mihi consuetudinem, prætexere audes? Ecce
enim & ego tibi consuetudinem meliorem obiticio,
quam veteres habuerunt, quando nondum tanta pie-
tatis erat agnitio. Et ne iustum hic Iacob tantum co-
gites, sed & Laban adhuc idolorum cultui deditum
et tantam præ se ferentem philosophiam. Neq; enim
hæc honestas eius erat, qui ducturus puellam, sed pa-
tris eam tradentis. Ideo & illum feci sermonem, nō
ad sponfos tantum intendens, quantum ad parentes,
et ad patrem sponsi, et ad tradentem virginem. Quo-
modo enim non absurdum si nos qui tantam accep-
imus gratiam et misericordiā, & tam terribilium inef-
fabiliūq; sacramentorum participes sumus, hac in-
re inferiores sumus Laban, qui cultui idolorum ad-
huc erat deditus? An non audis Paulum dicentem,
quod sacramētum sunt nuptiæ, & imago dilectionis
Christi, quam erga Ecclesiam declarauit? Ne igitur
cōfundamus nos ipsos, et honestatem nuptiarum cor-
rumpamus. Nam si quidem bonū et vtile fuerit con-
siliū, etiam si non sit cōsuetudo, fiat: Sin damnosum
et perniciosum est, quod nunc asserimus: etiam si cō-
suetudo sit, reiciatur. Nam si hoc admiserimus, &
fur, et adulter, et quantumuis malus alius ad consue-
tudinem prouocabit: at nullum hinc illic lucrum est
vel venia, sed maior potius accusatio, q; malam con-
suetudinem superare non valuit. Si enim volueri-
mus prudentes esse, & habere curam nostræ salutis,
possumus & a mala consuetudine desistere, & in bo-
nam consuetudinem nos reducere, & sic posteris no-
stris non paruam dabimus occasionem eadem imita-
di, & accipiemus etiam nos mercedem eorum quæ
ab his aguntur. Nam qui initium bonæ viæ præbue-
rit: hic autor est eorum quæ ab aliis fiunt, & dupli-
cem recipiet mercedem, tam pro his quæ ipse recte fa-
cit, quam quibus alios in optimam illam inducit phi-
losophiam. Ne prætexatis, obsecro, frigida & ridicu-

Eph. 5. g

VV 5

la ver

IN CAP. GENESIOS XXX.

la verba hac dicentes: Legitima quædam esse hæc, & propterea impleri oportere. Non hæc legitimum faciunt coniugium, sed si iuxta leges Dei, cū castitate & honestate fiat conuentus, et si concordia magna cohæreant hi qui conueniunt. Nouerunt hoc etiam externæ leges: & audies, qui his studuerunt, dicere: Coniugium nihil aliud constituere quàm consuetudinem. Ne igitur diuinas leges cum humanis transgrediamur, ne præferamus diabolicas leges, & perniciosam hanc consuetudinem. Illius enim lex sunt hæc, qui gaudet de interitu nostro. Quid igitur hac consuetudine magis ridiculum, quando vir & vxor innumeris conuictis & scommatis à seruis & triobolariis hominibus incestuntur, & nemo est qui increpet, sed licet cuius volenti ad vespertinam omnia loqui, & cōuitia facere in sponsum & sponsam? Et in alio die si quis conaretur ita salibus mordere, periclitaretur, ad tribunal abduceretur, & puniretur. Tunc autē, quando plurimam oportebat esse reuerentiam, maioremque honestatem & castitatem, obscœnitate impleretur omnia illa vt probabile sit à diabolo hæc omnia inuenta esse. Verum ne ægre feratis, oro: non enim absque causa in hunc sermonem digressi sumus, sed curam habens vestræ salutis et honestatis, vellem optimam hanc mutationem fieri, vosque optimæ huius consuetudinis esse duces. Nam si solum principium & via fiat operis, paulatim vno alterum inuitante, laudabili hoc zelo omnes laudatores habebitis: & non tantum qui ciuitates habitant imitabuntur optimam hanc inuolutionem, sed & eos qui procul habitant, conciliabitis, & imitatores vestros constituetis: & insuper longè ampliore a Deo reportabitis mercedem, quod propter Dei timorem & eius mandatum, diabolicam hanc superaueritis consuetudinem. Sed quod susceperitis sitis magna alacritate hoc nostrum consilium, & opere impleturi, valde persuadeor. Video enim vos magna cum voluptate audire ea quæ dicuntur, idcirco ex applausu & laudibus coniecto, quod etiam

HOMILIA LVI.

114

operibus idem sitis comprobaturi: ideo contentus dictis, ad cōtextus seriē regrediar. Et facta est, inquit, vesperta, & accepit Laban Lian filiam suam, & intro duxit eam ad Iacob. Ne obiter etiam hoc prætereamus: nam etiam hic multa considerari possunt: primum simplicitas Iacob, & quomodo ab omni malitia alienus, deceptus sit. Secundum quod tanta facilitate omnia sunt, & nusquam lampades, choreæ, & facces, præter vsus necessitatem: ita vt & deceptio Laban locum habuerit. Possimus autem & hic videre, quomodo Laban hic magna affectione dilexerit Iacob. Hoc enim commentus est, vt diutius apud se ipsum retineret. Sciebat equidem quod alterius amorem flagraret, et si voti cōpos fieret, non eligeret postulare seruitutem propter Lian sustinere, vel eius coniugium. Et propterea quia vidit Laban virtutē viri, & cogitauit quod non aliter eū vinceret & persuaderet: ita ei imposuit, & dedit ei Lian cū Zelpha ancilla. Deinde cū argueretur a iusto quare eum decessisset honestam attulit excusationem. Nam postquā dixit Iacob: Quare mihi hoc fecisti? nonne propter Rachel seruiui tibi? & quare decepisti me? Quid ergo Laban? Non est sic in hoc loco, vt elocetur iunior priusquam maior natu. Perfice igitur hebdomadā istius & dabo tibi etiam hanc pro labore & opere, quod operaberis apud me adhuc annis septem. Vides quæ ea de causa omnia hæc commentus sit. Nam quia vidit amorē quem erga puellam habebat, inquit: Ne putes iniuria te affici, quoniam hæc apud nos lex est, vt primum nuptui tradatur maior natu, propterea hoc quidem factum est: accipies autem & hanc quā amas, si similes septē annos pro ea serueris. Quibus auditis iustus prompto animo suscepit. Et post annos septem, dedit, inquit, Laban Rachel filiam suam ei uxorem. Vides iterum, quod nuptiæ sunt cum magna honestate. Sed audiens quod accepit maiorem natu, & postea minorem, ne turberis: neque iuxta statum qui nunc est, opera quæ tunc facta iudices.

Tunc

Consue-
tudo.

Tunc enim quia principia erant, permixtum fuit cum diabus, vel pluribus vxoribus misceri: ut humanum genus propagaretur, & pietas incrementum acciperet. Adueniens enim Christus, & virtutem in hominibus plantauit, & angelos (ut ita dicam) ex hominibus fecit, omnemque illam veterem consuetudinem aboleuit. Vides quomodo non oportet consuetudinem prætendere, sed quod iustum est inquirere. Ecce enim quoniam mala erat hæc consuetudo, explosa est, & non licet vlli eam prætendere. Nusquam igitur, obsecro, consuetudinem inquiramus, sed vbi que quod vtile, & si quid est bonum, etiam si non sit consuetudo, fiat a nobis: & si perniciosum est, etiam si consuetudo sit, fugiamus & auersemur. Dedit, inquit, Rachel cum Balla ancilla. Vidisti quam bonis moribus præditi fuerint? Num seruatorum greges, num syngrapha & instrumenta, & conditiones illarum ridiculae: si hoc fuerit, & hoc euenerit, & priusquam conueniant, nescientes an vsque ad vespertam maneant, quæ post multa tempora venturis in literis suis consignant. Si liberis carens, inquit, defuncta fuerit, si filios habuerit: & quæcunque talia: at hic nihil tale, sed cum vtrique suam ancillam dedisset, filias elocauit pater. Dilexit autem, inquit, Rachel magis quam Lia, & seruiuit ei septem annis aliis. Quia enim ab initio magis dilexit propter venustatem formæ puellam, & difficilius eam consequutus est, ideo eam magis dilexit quam Lia. Etenim illius venustas allexit eum ad magis amandum. Verum hic iterum vide Domini ineffabilem misericordiam, & quomodo ex eo tempore promissa paulatim cõplet. Nam qui dixit: Ero tecum, custodiens te in omni via tua qua ambulaueris: & augebo & multiplicabo te: ipse etiam nunc omnia dispensat. Et ut scias, audi ipsam diuinam scripturam hoc manifeste dicentem:

Ut vidit autem Dominus Deus, quod odio habetur Lia, aperuit vuluam eius: Rachel autem erat sterilis, & concepit Lia, & peperit filium Iacobo. Vide

Vide omnipotentis Dei sapientiam, quoniam illa quidem pulchritudine sua conciliat sibi gratiam viri, quæ altera priuata fuit, odio haberi visa est: hæc idoneam facit partui, illam verò inutilem: ambo hæc sua misericordia dispensans, ut & hæc per liberos quæ ex ea nascebantur, solatium haberet, in sui amore virum alliciens: & illa non propter pulchritudinem et formositatem aduersus sororē insurgeret. Et aperuit, inquit, vuluam eius. Disce hic dilecte, quod conditor omnium ipse etiam omnia moderatur ac dispensat, & naturam ipsam ad partum excitat: & quod nulla sit vitilitas concubitus, si absit diuina cooperatio. Propterea dixit, quod aperuit vuluam eius: ut sciamus quod voluit Lia procreandis liberis aptam fieri, quod eius moeror leniretur. Ipse enim est qui in vulua figurat & animat foetus. Sicut et Dauid dicit: Suscepisti me de utero matris meæ. Et vide quomodo monstrat nobis diuina scriptura naturæ conditorē, vtriusque virtute efficientem: & alterius vuluam idoneam reddentem, Rachelem autem constringentem. Qui enim naturæ Dominus est, omnia facile operatur.

Et concepit, inquit, Lia, & peperit filium Iacobo, vocauitque nomen eius Rubin, dicens: Quia vidit Dominus humilitatem meam, nunc diligit me magis vir meus. Vide quæ grata mulier, dicit, Dominus vi sua humilitate mea præbuit mihi partum, propter quæ diligar. Et specta hic iterum, quomodo Deus muneribus certare contēdit cum eo, & beneficia accumulatur: simul & iusti semen augeri, & hanc magis Iacobo amabilem fieri vult. Et concepit, inquit, sterili, & peperit filium secundum Iacobo, & dixit: Audiuit Dominus quod odio habeor, & apposuit mihi & hunc: & vocauit nomen eius Symeon. Attende quomodo per singulos pueros gratias agit Dominus, & ob beneficia gratitudinem declarat. Audiuit enim, inquit, Dominus, quod odio habeor, & apposuit mihi etiam hunc: propterea vocauit nomen eius Symeon. Vidisti quomodo non simpliciter, neque temerè nomina

Psal. 138.2

IN CAP. GENESIOS XXX.

intra natis indiderit. Vocauit eum Symeon, quoniam
audiuit, inquit, dominus. Nobis enim Hebraico idio
mate per hoc nomen signatur, quod audita sit. Et conce
pit iterum, & peperit filium, & dixit: Nunc tem
poris apud me erit vir meus: peperit enim ei tres fili
os: propter hoc vocauit nomen illius Leui. Videtur
mihi hic significari, quod natis duobus filiis, non dum
potuerit allicere virum, qui adhuc in Rachelem pro
pensior erat: ideo dicit: Nunc temporis apud me erit
vir meus. Fortassis accessio tertii virum meum red
det beneuolum, & melius mihi affectum. Ecce enim
tres filios ei peperit. Et concepit adhuc filium, ac pe
perit, & dixit: Nunc adhuc confitebor Domino
propterea vocauit nomen eius Iudam. Quid est?
Nunc adhuc confitebor Domino. Gratias agam &
glorificabo eum, quia & quartum mihi adiecit filium,
& tantam mihi abundantiam concessit: & quae ob
corporis deformitatem de viri erga me beneuolen
tia periclitatura eram, nunc procreatione filiorum a deo
mihi data, & meroris nimietate discussa, accepi so
latium deformitatis, & in locum sororis meae transla
ta sum. Ut peperit autem Iudam, inquit, cessauit pa
rere. Cum autem vidisset Rachel quia non peperisset
Iacobo, amulata est Lia sororem suam, & dixit Iaco
bo, Da mihi filios: quod si minus, moriar ego. Incon
siderata & muliebris est haec petitio, animaeque ab amu
latione impugnata. Da mihi, inquit, pueros. Non au
disti, quod non viri concubitus ille non praebuit: sed do
minus Deus, quia ut vidit, inquit, quod odio fuit ha
bita, aperuit vuluam eius. Quare a viro petis ea quae
supra naturam sunt, & relicto naturae domino virum
arguis, qui ad hoc nihil conferre tibi poterit. Da mihi
inquit, pueros: quod si minus, moriar ego. Graue malum
est zelotypia, & desinit in insipientiam: id quod &
huic euenit. Videns enim chorum filiorum sororis, & co
gitans suam sterilitatem, non ferebat dolorem, neque con
tinere poterat cogitationem quae se turbabat, sed illa
insipientiae verba loquebatur: Da mihi filios, quod
si mi

ROMILIA LVI.

336

si minus, moriar ego. Fortassis vidit viri erga illam
amorem, & putabat ea de causa illam tot filios ha
buisse, & se nondum peperisse, unde dicit: Da mihi
filios. Deinde terrere volens virum, subdit: Quod si mi
nus, moriar ego. Quid igitur pius & religiosus Ia
cobe? Succensuit, inquit, ad verba haec: & dixit ei:

Nunquid pro deo ego sum, qui fructibus ventris
te priuauit? Quare derelicto naturae domino, repre
hensione mihi inducis? Ille est qui priuauit te fructu
ventris? Quare non ab illo petis, qui potest aperire
naturae officinam, & fecundam facere vuluam? Disce
quod ille qui te priuauit fructu ventris tui, sorori tuae
tantam fecunditatem praestiterit: ne igitur a me quaer
as, quae praebere non possum, & cuius non sum domi
nus. Nam si hoc in me fuisset, omnino te sorori pregu
lilem, maiorem erga te beneuolentiam habes. Quan
tis etiam in infinitum maiori te complectar beneuolen
tia, nihil tibi in hoc prodesse poterit: ab illo quare, &
& sterilitate afferre et soluere potest. Vide iusti intel
lectum, quomodo & succedens, responsum illi dat sa
pientissimis verbis: docens diligenter omnia, causamque
manifestat, ut non relicto domino quaerat ab alio ea
quae ille solus praestare potest. Igitur ut didicist quod
illis facta esset a Deo, & videns sororem liberis flo
rere, vel mediocri solatium requireres, dicit ad Iacobe:
Quoniam nunc me docuisti quod non culpa tua liberis
careo, ancillam meam accipe, filiosque ex ea procrea
ut paruum aliquod solatium inuenire possim, mihi
vendicans quae ab illa nascuntur. Et dedit ei, inquit
Ballam ancillam suam uxorem: & intrauit ad eam, &
concepit, & peperit filium Iacobo, & dixit Rachel: Iu
dicaui mihi Deus, & exaudiuit vocem meam, deditque
mihi filium: propter hoc vocauit nomen eius Dan. J
Habuit aliquo modo pariete ancilla vel breuem co
solationem: ideo & nomen puero imponit, & gratias
agit domino pro nato. Et concepit, inquit, iterum Balla,
& peperit filium, & dixit Rachel: Coassumpsit me
Deus, & conuersata sum cum sorore mea, & inualui: &

VOCAT

IN CAP. GENESES XXX.

vocavit nomen eius Nephtalim. Et didicit postea manifeste per ancillam, quod Iacob non fuit in causa quare liberis careret. Ideo natos quasi suos filios educavit, & nomina eis imposuit, maximam sibi ipsi consolationem excogitans. Ve autem vidit Lia quod cessasset parere & ipsa ancillam suam Zelphā dedit Iacob uxorem, & concepit, & peperit. Et dixit Lia: Fortunata fui, hoc est, assequuta sum quod spectabam, & vocavit nomen eius Gad. Et quia voti compos facta est, nomen eius vocavit Gad. Et concepit adhuc & peperit alium, dixitque Lia: Beata ego, quia beatam me dicent mulieres; & vocavit nomen eius Aser. Vidisti quomodo & hæc natos ex ancilla pro propriis habebat, & beatam se esse dicit, & beatitudine dignam ob procreationem filiorum. Sed vide hic quoque & post hæc, ut discas, quomodo zelotypia affectio huc & illuc transibatur & nunc hæc, nunc illa impugnabatur. Et sicut, inquit, Rubin in diebus messis triticæ, & invenit mala mandragorarum, & attulit ea matri suæ. Dixitque Rachel Lia: Da mihi de mandragoris filii tui. Dixit autem Lia: Non satis tibi quod accepti sit virum meum? num & mandragoras filii mei accipies? Vide quomodo affectionem animæ verbis manifestam facit. Dixit autem Rachel: Non sic, dormiat tecum nocte hac pro mandragoris filii tui. Da mihi de mandragoris, & accipe hodie tecum virum. Vide quomodo monstratur totus benevolentia Rachelis deditus. Nam tanto choro filiorum Lia nato, fuit adhuc amore magis propensus in Rachel: si non hoc fuisset factum, quomodo ferre potuisset Lia sororis conjugium, omnem viri potestatem habentis? Ita permittit pro mandragoris ei virum, & dicit: Dormiat hodie tecum pro mandragoris. Satis fac, inquit, meo desiderio, & accipe virum. Adveniente autem, inquit, Iacob, egressa in occursum eius Lia, dixit: Ad me ingredieris hodie, mercede enim conduxisti me tibi pro mandragoris filii mei: & dormiit cum ea nocte illa. Et exaudivit Deus Lia & concepit

RÖMILIA XVI.

337

cepit ac peperit Iacobo quintum filium. Et dixit Lia: Dedit mihi Deus mercedem meam, eo quod dedi ancillam meam viro meo: & vocavit nomen eius Isachar, quod est merces. Exaudivit Deus Lia, quia videbat eam dolentem, neque valde inter illas probatam. Exaudivit eam, inquit, Deus, & peperit, ac dixit: Tuli mercedem, eo quod dedi ancillam meam: propterea ea vocavit nomen eius Isachar. Et concepit adhuc Lia, & peperit filium sextum. Et dixit Lia: Donavit mihi Deus donum bonum. Nunc temporis me eligeret vir meus, peperit enim ei filios sex: & vocavit nomen eius Zabulon. Posthac, inquit, amabilis ero & ego, quia peperit sex filios. Peperit autem et filiam, & vocavit nomen eius Dinam. Recordatus autem Deus Rachelis, et exaudivit eam, et aperuit ei vulvam, et concepit et peperit filium. Dixit autem Rachel: Abstulit a me Deus meus opprobrium meum: et vocavit nomen eius Ioseph, dicens: Apposuit mihi deus filium alium. Abstulit, inquit, opprobrium meum, solvit sterilitatem: liberauit me, et idoneam fecit ad procreandum filios vulvam, et libera me fecit ab opprobrio meo: et vocavit nomen eius Ioseph, dicens: Apposuit mihi deus filium alium. Vidisti quomodo paulatim promissiones Dei in opus egressæ sunt? Ecce enim statim quantum chororum filiorum habuisse iustus, et vidit manifestam Dei in se providentiam. Quoniam enim magnam præ se tulit patientiam, quatuordecim annis servitutem ferens: propterea et vultu terrore dominus, remunerans iusti pietatem, in tantum eum crescere fecit, ut et posthac invidiosus aliis fieret, sicut ex sequentibus discemus, quæ vellem pertractare. Verum ne prolixius sermonem extendamus, gravare; videar charitatem vestram, si placet, quæ reliqua sunt in sequentia reservaturi, finiamus hic sermonem. Illud interim charitatem vestram admonemus, ut eorum quæ dicta sunt memores, imitemur priscorum virtutem, filias elocando, pueros nutritui tradendo, nostra virtute Dei gratiam conciliamus.

IN CAP. GENESIOS XXX.

re nobis studendo. Nam cum ille nobis amicus fuerit, etiam si in aliena terra fuerimus, etiam si ab omnibus destituti, etiam si nullis cogniti, omnibus erimus clariores. Nihil enim beatius viro superna manu adiuto. Et beatus Iacob illo fretus praesidio, in tantam paulatim gloriam sublimatus est, ut & his qui exasperant tam amice, inuidiosus sit factus. Hoc igitur et nos studeamus, ut supernum acquiramus auxilium, & non ad humanam confugiamus potentiam, neque ambitionem sectemur: nihil enim periculosius, id quod rerum experientia satis discimus. Etenim videmus quotidie res se tanta velocitate ad mutationem inclinare, & verti in diuersum oia, & cum qui in summa prosperitate est, subito in extremam infelicitatem desici, et condemnari ut reum. Quanta igitur insipientie fuerit, querere ut praeficiare rebus tam incertis, praesertim cum non sufficimus res nostras securè disponere. Ideo ne confidamus in humanis praesidiis, memores etiam Prophetæ dicentis: Maledictus homo, qui spernit in homine. Vides quod talis non solum insipiens, sed etiam maledictus: utpote qui relicto domino omnium, ad conseruū currit, qui seipsum iuuare nequit. Fugiamus igitur maledictionem hanc, oro, & omnē spem in Deum transferamus. Ista enim solida est & immobilis, & nescia vicissitudinis, cuius plena est illa quam in hominibus habemus. Vel enim mors tollit humanum praesidium, & eos qui ad hoc confugunt, solitarios & nudos relinquit: vel etiam ante mortem mutatio rerum fit. Plena est haec vita exemplis talibus. Ideo hi post tantam experientiam nulla venia sunt digni, qui adhuc humano nituntur praesidio, & saepe ab illis qui eis opitulari videntur, infinita mala ferunt. Eousque enim creuit malitia, ut mala rependat etiam si quorum est curam aliorum habere. Verum de deo secus est: nam licet quotidie ingrati simus, bea nefacit tamen, & suo praesidio nos non destituit, non ad nostram videns ingratitudinem, sed in omnibus pro sua agens misericordia: qua nobis omnibus frui conce

Hier. 17. a

HOMILIA LVII.

338

cedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVII.

Reliquas heri dictorum, nostrum est hodie vestrae charitati reddere, ut ex his quae nunc dicuntur, discere & providentia dei, quam erga Iacob declarauit: & iusti pietate spectantes, imitemur eius virtutem. Neque absque causa sancti spiritus gratia scriptas nobis reliquit hasce historias: sed ut ad emulationem et imitationem tantorum visum prouocet. Quando enim audimus huiusmodi quidem obedientiam, istius autem continentiam, illius verò in hospitibus colligendis promptitudinem: & quomodo singuli claruerint: ad similia facienda excitamur. Agere igitur ad ea quae relicta sunt in historia illius iusti, hodie accedentes, sine imponamus sermoni. Factum est autem, inquit, postquam peperit Rachel Ioseph, dixit Iacob ad Laban: Dimitte me, ut abeam in locum meum, & inter ra mea: redde uxores & filios meos pro quibus seruius tibi. Vide iusti magnam gratitudinem, quomodo videns manifestè Deum suum habere curam, non superbusuit contra Laban, sed cum magna mansuetudine dixit: Dimitte me ut abeam. Verè nihil mansuetudine validius, nihil potestius. Vide igitur quomodo primum mansuetudine usus, effecit ut & Laban magna ei beneuolentia responderet. Dixit enim ei, inquit, Laban: Si inueni gratiam coram te (consecras enim consecrare certo possum, quod benedixerit me Deus in ingressu tuo) indica mihi mercedem tuam, & dabo. Non ignoro, inquit, quod praesentia tua locupletior mihi diuina virtus contigerit: igitur quia sentio beneficia quae mihi propter aduentum tuum data sunt, quam vis mercedem indica, & ego promptè prestabo. Considera quantum valeat mitas. Et ne perfunctorie dictum transeas: sed attende quod iustus neque cogitauerit, neque memoriam fecerit, neque requisierit mercedem laborum: sed hoc solum dixerit: Redde mihi uxores & liberos pro quibus seruius tibi, ut abeam. Ille reuertens iusti magnam aequitatem, inquit:

XX.

Dig

Hic quam vis tibi mercedem a me dari, & illam
prompte dabo. Nunquid cum ipso erant mulieres &
pueri? Quare dixit: Redde mihi uxores & pueros.
Digno honore eum prosequutus est, suumque morem
per omnia obseruat, & libere discedere vult. Vide
igitur ex verbis ipsis quomodo attraxit Laban vrese
mercedem daturum sponte promittat, et electionem
ei permittat. Quid igitur iustus? Et vide excellentem
eius mansuetudinem, quomodo neque sic onerosus
& molestus est Laban, sed ipsum testem facit sue gra-
titudinis & fidelitatis, & quanto tempore beneuolen-
tia in seruitute illius declararit. Tu nosti, inquit,
qualiter tibi seruserim, & quanta fuerint pecora tua
mecum: parua enim erant coram me, & aucta sunt in
magnam multitudinem, & benedixit te Dominus
ad pedem meum: nunc igitur faciam & ego aliquan-
do mihi domum. Te facio testem laborum meorum.
Vidisti enim quanto studio & fide omnia administra-
rim, & quomodo in paruo numero acceperim pecora
tua: quae diligentia vigilantiaque mea in tantum nu-
merum crescere feci. Deinde monstrans suam religio-
nem, inquit: Benedixit enim te Deus ad pedem meum:
nunc igitur faciam & ego aliquando mihi domum.
Vidisti etiam ipse quod post meum aduentum gra-
tia diuina tuas auxerit facultates? Quoniam & ego
mea omnia, magna animi promptitudine facies, mi-
nisterium perfecti, & gratia Dei manifestata est: ius-
tum est ut & ego mihi ipsi faciam domum, id est, in
libertate postea verfer, et curam domus meae habeam.
Hec ut audiuit Laban, dixit ei: Quid tibi dabo? quid
vis a me tibi dari? Confiteor enim & ego & inficias
non eo scio enim quanta mihi fuerint a Deo data, et
quod benedixerit me Deus ad ingressum tuum. Di-
xit autem ei Jacob: Non dabis mihi quicquam, si
feceris verbum istud. Iterum pascam oves tuas, nihil
volo a te mercedis nomine reportare: sed hoc tantum
quod dico suscipere, & iterum pascam oves tuas: quod
autem volo, hoc est. Vide iustum, quia sperauit in
gratia

gratia diuina, qualia proponat Laban. Prætereant,
inquit, oves tuæ hodie, & segrega illinc omnem ouem
fulcam in agnis: & omnis subalbicans & sparsa in
agnis & in capris erit mihi merces, et exaudiat me
iustitia mea in die castino, quia est merces mea co-
ram te, ouis quæ non fuerit sparsa & variè albicans
in capris, & quod rufum in agnis, surata sint a me.
Consydera iusti prudentiam: quoniam sciebat quan-
ta sibi supernæ gratia affulgeret: & videbatur sibi se-
cundum naturæ ordinem vel difficile esse, vel omni-
no impossibile. Rarum enim est varium esse colorē
pecudum: hæc petit ab eo, vnde petitioni eius Laban
statim accessit, & inquit: Sit iuxta verbum tuum:
& diuisit in die illa hircos maculosos & subalbican-
tes, & omnes capras maculosas & subalbicantes, et
omne quod erat in eis candidum, & omne quod erat
rufum in ouibus, & dedit per manum filiorum suo-
rum, & fecit distare viam trium dierum inter ea &
inter Jacob. Separauit, inquit, greges iuxta propo-
sitionem Jacob, et dedit filiis suis: Jacob autem pa-
uit pecudes Laban reliquas. Quænam hæc nullam
scilicet habentes coloris varietatem. Hoc autem to-
tum factum est, ut iustus re ipsa compertam haberet
Dei erga se prouidentiam, & Laban videret quan-
tam Dei gratiam haberet Jacob. Accepit autem,
inquit, ad se virgam styracinam, viridē, & amygdali-
nam, & platani, & decorticauit eas in decorticatio-
nem albam, abradens quod viride: apparebat autem
in virgis album, quia decorticarat varium: & appo-
suit virgas quas decorticauit in canales aquatorias,
ut quum venirent pecudes ad bibendum, virgis ob-
tinentibus eis inter bibendum, conciperent pecu-
des secundum virgas: & pepererunt pecudes variae
albas, maculosas, & cineritio colore sparsas. Hæc
faciens iustus non a seipso mouebatur, sed inspirante
menti eius superna gratia: neque iuxta naturæ ordinē
erat quod fiebat, sed valde admirabile, et naturæ mo-
dum transcendens. Et agnos inquit, distinguit, & ita

IN CAP. GENESIOS XXXI.

fuli coram ouibus arietem subalbicantem, & omne
varium in ouibus: & separauit oues suas, & non mis-
cuit eas cum ouibus Laban. Postea quia omnia que
nascebantur, fiebant talia qualia proposuit, separauit
ea, & fecit sibi greges singulares. Factum est autē
in tempore quo concipiunt oues grauidæ, posuit La-
cob virgam coram ouibus, vt in canalibus positæ co-
ciperent iuxta virgas. Quando autem pariebant oues,
non ponebat. Facta autem sunt non signata Laban.
signata verò Iacob, & ditatus est homo valde val-
de. Quid vult sibi duplicatio? abundantiam multā
significat: & quod non tantum ditatus est, sed & val-
de ditatus est. Facta enim sunt ei, inquit, pecora mul-
ta, & boues, & pueri, & ancillæ, cameli & asini. Sed
vide hic iterum iusto inuidiā nasci. Audiuit enim,
inquit, verba filiorum Laban dicentium: Accepit La-
cob omnia quæ sunt patris nostri, & ex his quæ sunt
patris nostri fecit omnem hanc gloriam. Vide quomodo
inuidia in ingratitudinem eos inducit: non eos
autem solum, sed & ipsum Laban. Vidit enim, in-
quit, Iacob faciē Laban, & ecce nō erat sicut heri &
nudiustertius. Verba enim puerorū mentē eius tur-
bauerāt, & oblitus est quæ pridem dixerat ad Iacob.
Qui enim dixerat: Benedixit me Deus ad ingressum
tuum, & gratias egerat domino, quod propter aduentū
iusti facultates suæ auctæ fuerant: nunc subuersa me-
te a pueris, & inuidia flagrante, fortē quia videbat ius-
tum valde abundare, non eadem protulit verba quæ
antea. Vidit enim, inquit, Iacob faciē Laban, & ecce
nō erat erga se sicut heri & nudiustertius. Vidisti ius-
ti magnā māsuetudinē, & illorum ingratitudinem
& quomodo cum inuidiam ferre non possent, patri
mentem perturbauerunt? Vide obsecro, nunc & Dei
ineffabilem misericordiā, & quanta obsequia vñ
fuerit. Videns enim iustum ab illis odio haberi, dicit
ad Iacob: Reuerte in terram patrum tuorum, &
ad generationem tuam, & ero tecum: satis diu versa-
tus es in terra aliena. Nam quæ pridem tibi promissa
sunt, di-

NOHILIA LVII.

349

si, dicens: Reducam te in terram tuam, ea nunc opere
implere voluit: reuere igitur nihil timens, ego enim
ero tecum. Vt igitur iustus segnior non fiat in pros-
tiscendo, sed magna fiducia iter arripit: ideo dicit,
Ero ego tecum, qui hucusque res tuas gubernauit, &
augeri feci semen tuum, ego & in posterum ero tecū.
Hæc vt audiuit iustus a Deo, non fuit negligens, sed
ad iter se accinxit. Misit enim, inquit, & vocauit
Liam, & Rachel in campum vbi erant greges. Pro-
ponere vult mulieribus profectiois negotium, & si
gnificare eis opus Dei, & patris erga se odiū. Dixit
enim, inquit, eis: Video ego faciē patris vestri, quod nō
sit erga me sicut heri & nudiustertius: Deus autē pa-
tris mei fuit mecum. Ipsæ autem scitis quod seruiui pa-
tri vestro pro omni virili mea: pater autē vester dece-
pit me, & mutauit mercedem meā decem agnis, &
nō dedit ei Deus vt me affligeret. Et cum sic diceret:
Varia erunt merces tua, & pariebant omnes oues va-
ria. Cum autem diceret: Candida erunt merces tuæ: et
pariebant omnes oues candidas & tulit Deus omnia
pecora patris vestri, & dedit mihi ea. Vide quomo-
do vtrumque docet, & patris ingratitudinem erga se, et
suum studium quod in seruitute declarauit. Vidistis
enim, inquit, quod pro virili mea seruiui patri vestro?
Et declarauit quantam sui curam Deus habuerit, mō-
strans quod superno auxilio omnia fuerit operatus, &
facultates Laban in se transfulerit. Tulit enim Deus
omnia pecora patris vestri, & dedit mihi ea. Quādo
autem concipiebant oues, & vidi oculis meis in som-
no, & ecce hirci & arietes ascendebant super oues &
capras, subalbicantes & varii, & cineritio colore spar-
si. Et dixit mihi angelus in somno: Iacob. Ego au-
tem dicebam: Quid est? Et dixit: Aspice oculis tuis,
& vide hircos & arietes ascendentes super capras &
oues, subalbos & varios, & cineritio colore spar-
sos. Vidi enim quæcumque Laban tibi facit. Vides
quod omne quod tunc fiebat, superna continebat
operatione, & iusti labores remunerabantur.

Deut. 32. f.
Ezec. 9. a
Rom. 12. d

Nam quoniam ille ingratus erga eum erat, benignus Dominus iustum vbertim remunerat. Vidi enim quæcunque Laban tibi facit. Hic discimus quod quando iniuria nobis sit, nosque mansueti & mites ac tolerantes fuerimus, maiori & largiori auxilio diuino fruimur. Ne igitur oblectemur his qui nos premunt, & calumniari volunt: sed feramus generose, scientes quod nos omnium Dominus non despiciet, tantum nos eius beneuolentiam agnoscamus. Mihi enim, inquit, vindictam, ego retribuam. Propter hoc & Jacob dicebat: Non dedit eis Deus, ut affligeret me. Nam quia ipse priuare me laborum mercede voluit, Dominus tam vberem in me declarauit misericordiam & prouidentiam, ut omnis eius substantia in me translata fuerit. Sciens enim quod ego omni studio seruierim, ille autem non responderit mihi officio suo, tantam nostri habuit curam. Et quod non hæc absque causa & vanè dicam, neque temerè accusẽ, etiam Deum habemus testem, eorum quæ pater vester egit erga me. Vidi enim, inquit, quæcunque tibi Laban fecit: quod non solum mercedem aufert, sed et quod non ut antea erga te nunc affectus sit, sed alienauerit animum. Ego sum Deus qui apparui tibi in loco ubi iniunxisti mihi columnam. In memoriam ei referre vult quæ tunc pollicitus fuerit, dicens: In multitudinem te crescere faciam, & custodiam te, ac reducam te in terram tuam. Ego igitur, inquit, qui tunc aperui tibi, et promissiones tibi feci: ego etiam nunc, quando tempus venit quo ea quæ tunc promissi opere complenda sunt, et regredi te iubeo, absque omni mentis angore tecum enim ero. Ego sum Deus, qui apparui tibi in loco in quo iniunxisti mihi columnam, & vouisti mihi votum. Recordari eum facit voti & promissionis quæ receperat. Quod autem erat votum: De his quæ mihi dederis, decimas tibi offeram. Quoniam tunc nihil tecum affererebas, quasi profugus iter faciens: cum autem tibi apparerem, vouisti votum, dicēs: De omnibus quæ mihi dederis, decimas dabo tibi.

Voto

Voto & promissione potentiam meam præsignans, & fidei oculis præuidens futuram abundantiam: nunc quia euenerunt & impleta sunt quæ a me prædicta, iustum fuerit, ut & votum tuum impleas. Nunc enim, inquit, surge & egredere de terra ista, & vade in terram natiuitatis tuæ, & ero tecum. Ego te ubique que comitabor, ego tibi facilem ostendam viam, & nullum a quopiam dampnum feres. Dextera enim mea ubique te proteget. Hæc audientes Rachel & sue, dixerunt ei: Non est nobis pars vel hereditas in domo patris nostri. Nōne ut alienæ reputatæ sumus apud eius vendidit enim nos, & deuorando comedit pretium nostrum. Et Deus abstulit omnes diuitias & gloriam a patre nostro, nostræ erunt & filiorum nostrorum: nunc igitur quæcunque dixerit tibi Deus, fac. Vide & has sequentes Dei arbitrium, & afferentes rationem cui contradici non potuit. Non est aliquid commune nobis, dicit, cum patre nostro: semel enim nos alii dedit. Diuitias & gloriam quam abstulit Deus a patre nostro, & dedit tibi, nos habebimus. Ne cessas igitur ne quæ differ, sed fac quæ tibi a Deo tuo sunt imperata. Nunc igitur quæcunque dixit tibi Deus tuus, fac.

Hæc ut audiuit Jacob, surrexit & accepit uxores suas & filias, & ascendere fecit super camelos, & abduxit omnia quæ habebat, et supellectilem suam quæ adquisierat in Mesopotamia, & omnia sua ut abiret ad Isaac patrem suum. Considera, obsecro, fortitudinem animæ iusti, & quomodo repulso omni mentis angore ac metu, mandato dominico obtemperauit. Quoniam enim vidit male sanam mentem Laban: non vitra sicut prius, interrogare eum voluit: sed quod imperatum erat a Domino, implebat. Et acceptis mulieribus & pueris, iter arripuit. Laban autem, inquit, abierat ad tendendum oues suas. Furata autem est Rachel idola patris sui. Neque hoc absque causa nobis propositum est, sed ut sciamus quomodo adhuc paternam habentes consuetudinem, idolorum cultui addictæ erant. Animaduerte enim quantum in hoc

XX 5 stu

studium impenderint, quum nihil aliud a patre auferre voluerint, quam idola eius, idq; faciebant ignorante viro; neq; enim ille hoc permisisset fieri. **Oculi** tautem, inquit, Iacob a Laban Syro, ne annuntia retur ei quod fugeret: & abscessit ipse & omnes sui, & transito fluuio contendit ad montem Galaad. **Vide**, obsecro, etiam hic magnam Dei providentiam, quomodo iustus tam procul aufugit, & non conceditur Laban ut illius secessum sciat. **Tribus** enim diebus, inquit, praeteritis, Laban innotuit. Et assumptis omnibus fratribus suis, secutus est eum via diebus septem, & consequutus eum in monte Galaad. **Obsecro** hic quoq; attendas dei providentiam. Nam qui dixit: Reuere in terram tuam, & ero tecum: ille etiam nunc suam declarat providentiam. Quia enim vidit Laban cum multa indignatione persequi iustum, & poenam furtiui secessus (ut ita dicam) sumpturum, apparuit Laban nocte in somno. **Venit** enim, inquit, Deus ad Laban Syrum in somno nocte, & dixit ei. **Vide** Dei obsequelam, quomodo ob suam in iustum providentiam cum Laban colloquitur: ut territa eius mente, impetum eius a Iacob coerceat. **Serua** te, ne loquaris cum Iacob mala: perinde ac si diceret: **Magna** Domini benignitas: quia enim sciebat ad pugnam contendentem, & contra iustum insurgere violentem, verbo mentem ei quasi aufert, & dicit: **Serua** te, ne loquaris cum Iacob mala: perinde ac si diceret: **Caue** ne vel verbis offenderes Iacob coneris: sed serua te ipsum, contine malum tuum impetum, compreme furorem, refrena iratum tuum animum, & ne vel verbo ipsum contristari velis. Et considera Dei providentiam. Non imperavit Laban ut ad propria reverteretur, sed solum prohibet ne quid durum vel molestum cum iusto loquatur. **Quare**, et propter quid: ut discat per opera ipsa iustus, quantum sui curam gerat Deus. Nam si reuersus fuisset Laban, unde sciisset Iacob & uxores: Ideo permittit ei ut abeat, & lingua sua confiteatur quae Deus dixit ad se, quod & iustus maiorem

rem alacritatem habeat proficiscendo, fiduciamq; accipiat: & ut filiae suae discant quanto studio Deus omnium dominus Iacobum curet, reiciantq; erroris pateternum, & imitentur iustum, notitiae Dei sufficientem doctrinam inde accipientes. Neq; enim sic fide digna erant quae Iacob dicebat, ut quae a Laban dicebantur, qui adhuc idola colebat. Semper enim infidelium & aduersantium religioni testimonia, maiorem habent fidem. Et hoc est ex omnipotenti sapientia Dei, ut inimici veritatis fiant ipsi testes veritatis, & sua lingua praedicent. **Consequutus** autem Laban Iacobum, Iacob autem fixit tabernaculum suum in monte Galaad. **ban** vero constituit fratres suos in monte Galaad. **Dixit** autem Laban ad Iacob: Cur fecisti? **Vide** quomodo praeceptum Dei magnam illius calorem representat, & furorem refrenauit: & idcirco cum magna mansuetudine colloquium habet cum eo, qua sese excusat, & paternam dilectionem erga illum declarat. **Quando** enim superna providentia nobis assistit, non solum malorum hominum insidias effugere possumus, sed etiam in bestias ipsas incidamus, nihil aduersi nobis euenit. **Omnium** enim Dominus suae virtutis abundantiam declarans, & bestiarum mutat naturam, & in oves mansuetas transformat: non quod bestialem eis naturam immutet, sed relictam naturam eas ostendere facit omnium morem & naturam. Idq; non solum in feris hoc quis videre poterat, sed & in elementis ipsi: quod enim vult, tunc & elementa ipsa naturae suae obliuiscuntur, & neq; ignis facit quod ignis solet. Et hoc quoq; discere poterit aliquis tam in tribus pueris, qui in Daniele. Nam hunc leones sicut oves circumdabant, & superna gratia retusa eorum ferocitate, nihil illum incommodabant. Nam quod ferocitatem non exercebant ferae, hi qui feris truculentiores erant, re ipsa discebant. **Hoc** autem ad maiorem illorum accusatorum factum est, quia ratione insigniti, crudelitate bestias ratione carentes vincebant. **Tandem** didicerunt quum in lacum coniecti fuerant, quod non esset apparentia

Dan. 3.
& 14.

IN CAP. GENESIOS XXXI.

rentia vana, quod leones iusto pepercant, quasi re-
veriti eum, & non audentes eius contingere corpus.
Nam in illo imitabantur ovium mansuetudinem, &
naturæ obliuiscabantur: in istos autem ferociam suā
declarabant. Similiter & in fornace ignis factum est:
nam eos qui intus erant, in medio igni aestuabant,
reuerbatur elementum, & non vrebatur ignis: sed qua-
si ligata operatione sua, ita nihil nocebat illorum cor-
poribus, & neque capillos eorum attingere ausus fuit,
quasi mandato alicuius elementum propriam decla-
rare virtutem prohiberetur: hos autem qui extra for-
nacem erant, absumpsit. In utroque magna Dei potens-
tia declaratur, & quia illi intus manserunt illæsi: &
quia qui foris erant, perierunt. Sic quando superna gra-
tia munimur, non solum effugimus inimicorum insi-
dias, sed etiam in bestias ipsas incidimus, nihil patie-
mur graue. Dei enim manus potentior est omnibus,
ipsa nos vndequeque satis munit, & inuictos facit: id
quod & in iusto hoc declaratum est. Nam qui tanto
impetu comprehendere Iacob, & penam fuge de eo
sumere volebat: non solum nihil asperum & durum
aduersus eum loquitur, sed sicut pater filium compel-
lat, ita blandis verbis conuenit: dicit enim: Cur fecisti?
Quare clandestinò abcessisti? Vide quanta mu-
tatio, vide quomodo is qui ut bestia insaniebat, oue-
um imitatur mansuetudinem. Quare clanculò des-
cessisti, & mea furtim abstulisti, & abduxisti filias
meas quasi captiuas gladio? Quare, inquit, hoc fe-
cisti? quid tibi visum fuit? quid præ te tulisti? quare
sic occultò parasti abitionem? Nam si annūtiasses mi-
hi, cum magno honore & lætitia fuisset te profes-
quitus. Enimvero si hoc sciuisset, cum musicis &
tympanis & cythara prosequutus fuisset te: nunc au-
tem insipienter egisti. Vides quomodo nunc semetip-
sum arguit, & per linguam suam fatetur: quia ipse
quidem iustum malè afficere paratus fuerit, dei autē
providentia à morte imine suo se impediuerit.
Vale-
ret, inquit, manus mea te affligere, Deus autem pa-
tris

HOMILIA LVII.

343

tris tui hodie mihi dixit: Serua te ipsum, ne forte lo-
quaris cum Iacob mala. Cogita hic quanta conso-
latione iusti facta fuerint verba hæc: & considera
quomodo hic affatur quæ aduersus iustum decreue-
rat, & qualiter eum comprehendere voluerit, & quod ti-
mor Dei à malis consiliis impediuerit. Deus patris
tui, inquit. Vide quomodo & ipse Iacob non parum
utilitatis hinc perceperit, maximā inde virtutis Dei
faciens demonstrationem, ex his quæ sibi dicta fue-
runt. Verum quia & tu, inquit, hoc decreuisti, & De-
us est qui tantam tui curam gerit, nunc igitur vade.
Magno enim desiderio petis abire in domum patris
tui. Quare furatus es deos meos? Esto, inquit,
hoc decreueris, ut abeas in domum patris tui: quare
deos meos furatus es? O excellentem insipientiam.
Tales sunt dii tui, ut quis eos furari queat? Non eru-
bescis dicēs: Quare furatus es deos meos? Vide quā-
ta fuit erroris grauitas, hi qui ratione præditi colunt
lapides & ligna. Et sunt hi dii tui o Iacob, qui neque
quam furaturi se quidam erant, iurare se potuerunt:
vel quomodo, qui lapidei? Deus autem iusti, et igno-
rante iusto impetum tuum coercuit: & non cogitas
erroris magnitudinem, & iustum furti arguere? Qua-
te iustus illos furari voluisset, quos abominabatur,
sed quos sciebat esse insensatos lapides? Porro hæc
quum audisset Iacob, primum magna mansuetudine
de obiectis criminibus se purgat, & ut inquirantur
dii, iubet. Dixi enim, inquit, ne forte auferas filias
tuas à me, et omnia mea. Quia, inquit, videbam te non
bene erga me animatum, anxius fui, ne forte conare-
ris auferre filias tuas, & facultates tuas, et priuare me
meis, sicut quondam fecisti. Ista igitur causa timoris
fuit, ut clam te abirem. Cæterum apud quem inueni-
ris deos tuos, non viuet coram fratribus nostris. Vides
quod ignorabat Iacob furtum à Rachel commis-
sum? Vide enim quāta austeritate supplicium de-
cernit ei qui furtum admiserat. Apud quem, inquit,
saueriuntur, non viuet coram oculis nostris. Non so-
lum,

IN CAP. GENESIOS XXXI.

lum, inquit, quia ablatum est, sed & quia furtim, qui fecerit manifestam sui flagitii poenam feret. Scias si quid est tuorum apud me, & accipe. Scrutare, inquit, si quid abstuli, quod non oportebat. Nihil aliud in me arguere poteris, quam quod clam absterim: & hoc non voluntario fecerim, sed suspicatus iniustitiam, & timens ne velis auferre filias tuas, & alias meas cultates ubi rescires. Et non agnouit apud eos aliquid. Nesciebat autem Jacob quod Rachel vxor sua furata fuisset ea. Ingressus autem, inquit, Laban, scrutatus est domum Lia, et non inuenit. Ingressus est autem & in domum Rachel. Rachel vero accepit idola, & posuit ea subter stramenta camelorum, & sedit super ea. Et dixit patri suo: Ne grauer te domine mihi. Non possum surgere coram te, quia secundum consuetudinem mulierum mihi est. Scrutatus autem est Laban in tota domo eius, & non inuenit. Magna Rachelis solertia, per quam deludere potuit Labanem. Audiant qui adhuc erroribus sunt addicti, & idololatriam magnificiunt. Posuit ea subter stramenta cameli, & sedit super ea. Quid his magis ridiculum quid his stultius? Ratione praediti, & tantam a missis recordia dei assequuti dignitatem, lapides insensatos putant colendos: & neque in mentem suam accipiunt absurditatem, & a consuetudine sua quasi oues abducuntur. Et idcirco Paulus quoque scribens dicebat: Scitis quando gentes eratis, ad idola muta quomodo eum abducebamini? Et recte dixit, muta. Qui vocem, inquit, habetis & aures, & sermonis estis participes, ad ea quae nullum sensum habent, sicut bruta, abducimini. Et qualem, qui talis est, veniam mereretur? Sed videamus quomodo iustus nunc fiduciam acceperit ex his quae Laban confessus est, & quoniam nullum crimen contra se inuenerat reprehensione dignum, quid dicit? Iratus est autem, inquit, Jacob, & contendit cum Laban, & dixit. Vide quomodo etiam ex postulando animae suae virtutis detegit. Quae iniustitia mea, vel quod peccatum meum, inquit, per-

HOMILIA LVII.

144

persecutus es me? Quare, inquit, tanto impetu insectatus es me? qualem iniustitiam mihi potes opprobare? quale peccatum? Neque id satis, nisi & tantam superinduxisses contumeliam, ut scrutareris omnia quae in domo mea. Quid inuenisti de omnibus vasis, quae in domo mea, pone hic coram fratribus tuis & fratribus meis, & iudicent inter nos duos. Tanto, inquit, scrutinio facto, potuistine aliquid inuenire quod ad me non attineat, vel quod tuum sit. Si inuenisti, profer in medium, ut qui hic assunt apud me & te iudicium faciant. Quoniam vidit se irreprehensibilem in omnibus, magna sumpta fiducia, enumerat beneficia quae illi per omne tempus exhibuit, & inquit: Hi sunt viginti anni, quibus tecum sum. Pro labore tot annorum, hisce dignus eram: haccine, inquam, contumelia? Hi mei viginti anni. Hodie viginti annorum compleui in domo tua numerum. Oves tuae & caprae tuae steriles non fuerunt, arietes ouium tuarum non comedi, captum a fela tibi non attuli, ego satisfeci de meo, furta diei & furta noctis, Die vrebam aestu, & nocte gelu, & discedebat somnus ab oculis meis. Oblitus es, inquit, laborum quos exantlaui pascens oues tuas & capras? Num potes arguere quod unquam oues vel caprae tuae fuerint steriles? Vide quantam deus monstrat a Deo benevolentiam contigisse domui Laban propter suum aduentum. Hoc enim est id quod & supra dicebat: Benedixit te Deus ad pedem meum. Hoc enim nullus a pastore exigeret, Neque enim pastoralis artis hoc opus est. Propterea ante omnia hoc ponit, providentiaque superna factum hoc fuisse in pecunibus ostendit. Arietes ouium tuarum non comedi. Non potes, inquit, dicere quod aliquando comederim arietem de gregibus tuis: qui scilicet multorum pastorum mos est. Bestia captum non attuli tibi: neque, inquit, aliquando comedi, neque bestia aliquando rapere potuit. Num attuli aliquid a bestia capta? An non quotidie vides eos quibus greges cre-

IN CAP. GENESIOS XXXI.

dicti sunt, capra a bestiis afferre dominis? At tu nihil tale vel demonstrare vel obicere factum potes in viginti annis. Et quid dico captum a fera? sed neque si furto ablatum quid, ut saepe contingit, ad notitiam tuam venire feci: sed ego pro his quae furtim ablata fuerunt satis feci, siue die siue nocte accidisset. Et quum greges flareret, ferebam fortiter, similiter & frigus noctis, ut illi conseruarentur greges tui & non hoc solum, sed & ipse somnus propter multam curam discedebat ab oculis meis. Vidisti pastoris vigilantiam: vidisti intentum studium: Qualem habebunt excusationem illi, quibus rationales greges crediti sunt, & magnam praese ferunt negligentiam: & quotidie, iuxta Prophetam, pecudes alias maculant alias a bestiis captas contemnunt: alias vero ab aliis raptas, reducere non curant: tamen si minor sit labor, & cura facilis. Anima enim est quae docetur. Illic autem multus est & corporis et animae labor. Vide enim, inquit, factum sum die adustus aestu, & gelu nocte, & discedebat somnus ab oculis meis. Quis haec nunc potest dicere, quod propter eos quos pascit, tot ferat labores & pericula? Et hoc quidem nunc nullus dicere audeat. Paulus autem soli licebat hoc fidenter dicere, atque his maiora. Et ubi, inquit, Paulus haec sustinuit: audi eum dicentem: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? O pastoris dilectionem indulgentissimam. Alienae ruinae meos dolores augent, aliena scandala fornacem doloris mei succendunt. Hunc omnes imitentur, quibus rationales oues concredita sunt: & ne deteriores fiant hoc, qui tantae in brutis pecudibus custodiendis vigilantiae fuit, idque tot annorum numero. Et ille quidem, si in curia quaedam accidens, nullum damnum: hic autem si ouis rationalis perierit, vel a bestia fuerit capta: graue damnum, maximum detrimentum, ineffabilis poena. Nam si Dominus noster sanguinem suum proprium effundere pro illa non declinauit: qua venia dignus fuerit, qui sic honoratam a Domino despiciere voluerit, &

2. COR. II. g

HOMILIA LVII.

343

non omnia quae potest in curanda ouicula adimplere. Caterum ad seriem sermonis redeamus. Hi mihi, inquit, viginti anni quibus sum in domo tua. Seruiui tibi quatuordecim annis pro filiabus tuis, & sex annis pro ouibus tuis, & mutasti mercedem deum agnis: & nisi Deus patris mei Abraham, & Deus Isaac fuisset mihi adiutor, nunc forte me vacuum dimisisses. Humilitatem meam & laborem manuum mearum vidit Deus, & arguit te heri. Vides quomodo ea quae confessus est Laban, animarunt iustum, & fiduciae argumentum praestiterunt? Vidisti, inquit, quomodo viginti annorum numero seruiui tibi: pro filiabus quatuordecim annis, reliquis autem pro ouibus: tamen priuare me voluisti mercede, & non te super hoc argui? Verum ex illis ipsis quae tu confessus es, scio quod nisi Deus Abraham & Isaac fuisset mihi adiutor, nunc me vacuum dimisisses & nudum: omnia forte abstulisses a me, & iniustitiam quam proposueras, opere compleuisses. Sed Deus qui scit humilitatem meam, & laborem manuum mearum. Quid est, humilitatem, & laborem manuum mearum? Quoniam, inquit, scit Deus quomodo ego magno studio seruitutem meam perfecero, & quantum laborem sustinuerim, pascens oues, die noctuque in curis versatus: ad illa, inquam, respexit misericors Dominus, & heri arguit te: coequeuit iniustitiam quam aduersum me struebas, & irrationabiles tuos conatus. Satis descendendo se, taxarat Laban, & reprehendens illius in se iniustitiam, sua in illum beneficia recensuit. Ideo ille erubescens de his quae dixerat, nunc in timore assistit, & foedera inire vult cum iusto. Vide prouidentiam Dei, qui tanto impetu ad persequendum exierat, timore coactus est, ut ab eo & foedera quareret. Respondens autem Laban, inquit, Iacob: Filiae tuae, filiae meae: & filii tui, filii mei: & pecora tua, pecora mea: & omnia quaecunque tu vides, mea sunt, & filiarum mearum: quid facerem illis hodie, vel pueris qui ab eis sunt nati? Scio, inquit, quod filiae meae sunt,

YY

sunt, & omnia quęcunq; habes, ex substantia mea ac-
cesserunt. Quid igitur facerem illis hodie, vel pueris
qui ab eis nati? Nunc igitur veni, & ineamus so-
cius ego & tu, & erit in testimoniũ inter me & te.]
Pacta, inquit, faciemus, & erunt in testimonium in-
ter me & te, in iudiciũ & demonstrationem.

Dixit autem ei: Si quis transgredi attentaverit, quę
nunc a nobis sunt proposita. Ecce nullus nobiscum,
Deus autem testis inter me & te.] Considera quo-
modo paulatim & Laban ad cognitionem Dei duci-
tur. Nam ante hoc arguebat iustum de furto deorum
suorum, & tantam propter eos scrutationē faciebat
nunc, inquit, quia nullus est inter nos, qui possit si
quid post hac testandũ fuerit his qui nunc apud nos
sunt, Deus testis sit inter me & te. Ille, inquit, adest,
qui omnia videt, quem nihil latere potest, qui vnus
cuiusq; mentem agnoscit. Tulit autem, inquit, Ia-
cob lapidem, & statuit in columnam, & comederunt
super collem. Et dixit ei Laban: Collis hic testabitur
inter me & te.] Quid est, collis hic? id est, verba quę
fiunt in hoc colle, memoria perpetua erunt. Et voca-
uit nomē eius loci, Collis testimonii. Deinde, inquit,

Aspiciat Deus inter me & te.] Attende quomo-
do poenam iterum a Deo precatur Laban. Aspie-
ciat, inquit, Deus inter me et inter te, quia secedimus
alter ab altero.] Nunc, inquit, separamur, & tu qui
dem ibis in domum propriam, ego autem redibo in
domum meam: si humiliaveris filias meas, si acceper-
is uxores ad filias meas. Vide, nullus nobiscum
est qui videat, Deus testis.] Considera quomodo se-
mel, et iterũ atq; sepius Deum in testem vocat. Quia
prouidentia, quam expertus erat Iacob, docuit eum
quanta esset eius potētia, & quod impossibile sit ali-
quid occultum esse oculo qui dormire nequit: pro-
pterea inquit, Etiam si separemur, etiã si nullus alius
assit, qui testificari possit, hic testis erit vbiq; presens:
per singula verba docet quod totius terrę sit Domi-
nus. Et dixit, inquit, Iacob, Ecce collis ille testatur.
Deus

Deinde iterum Laban inquit, Si enim ego non trans-
iero ad te, neq; tu transeas ad me collem hunc & co-
lumnā hanc, in malitia: Deus Abraham, & Deus
Nachor iudicabit inter nos.] Vide quomodo cum
patre & auum suum confunxit, qui frater fuit Patri-
archę, suus autem avus. Deus Abraham & Deus
Nachor iudicet inter nos. Et iurauit Iacob per timo-
rem Dei patris sui Isaac, & sacrificauit sacrificium in
monte: & vocauit fratres suos, & comederunt, & bi-
berunt, & dormierunt in monte. Surrexit autem La-
ban mane, & osculatus est filios suos & filias suas, &
benedixit eos: & reuersus Laban abiit in locũ suũ.]
Vidisti dilecte quanta Dei sapientia, quomodo vno
facto & suam erga iustum declarat prouidentiam: et
illum ab iniustitia abduxit, & in diuinę notitię vi-
am paulatim inducit Labanem, interminando ei ne
quid malum contra Iacob loqueretur: et quasi bestia
accurrens, & comprehendere volēs & interficere, de-
sinat in defensionem, & in filiorum sistarumq; deoscu-
lationem, & sic domum redit. Fortē prolixius sermo
se extendit, sed ignoscite: non hoc sponte admisimus,
sed cōegit nos historię ratio. Ideo hic missum facien-
tes sermonem, oramus vestram charitatē, vt omnia
faciamus & tractemus quod supernam nobis concē-
diemus gratiam. Quod si Deum habuerimus ami-
cum, omnia nobis facilia erunt: & nihil nos in præ-
senti vita contristari poterit, quanuis iniucundum
esse videatur. Tanta enim supernę virtutis est excele-
lentia, vt etiã ea quę tristia sunt, iucunda facere
queat: sic & Paulus in afflictionibus existens, gaude-
bat & exultabat, expectatione repositorum bono-
rum animatus. Propterea & Propheta dicebat: In Psal. 4. a
afflictione dilatasti me: docens nos, quod in ipsa af-
flictione securos & beatos faciat. Talem igitur ha-
bentes Dominum, tam potentem, tam sapientem,
tamq; misericordem, & quod honestum est assera-
mus, virtutisq; magnam habeamus rationem, vt nō
solum præsentiā, sed & futura bona consequamur,

tit ab omnium Deo, quasi dicens ad eum. Nunc venit tempus in quo & propter primogenitorum virtutem, & propter promissionem que a te facta est mihi, dignus habeat qui tuo adiuuer praesidio. Dixit enim Iacob: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac tu es, qui dixisti mihi, Vade in terram natiuitatis tuae. Qui euocasti me, inquit, de terra aliena, & praecipisti vt redirem ad patrem meum, & in terram natiuitatis. Satis mihi sit de omni iustitia & veritate, quam fecisti puero tuo. Sufficis mihi, inquit, ad subsidium in praesenti tempore. Qui enim vltima que ad praesens tempus tanta erga me declarasti prouidentiam, potes es etiam nunc eripere me ab vrgentibus periculis. Non enim ignoro, quod in isto baculo meo transiui Iordanem. Nunc ergo propter tuam de me sollicitudinem, qui baculum solum gestas abiui in terram alienam, & nunc cum duabus turmis adueni, tu igitur domine, qui tantam mihi substantiam concessisti, qui tantum augeri me fecisti, nunc eripe me de manu fratris mei Esau: quia timeo ego eum, ne forte percutiat me, & matrem, cum pueris. Tu dixisti: Benefaciam tibi, & ponam semen tuum sicut arenam maris, quae numerari nequit, praeter multitudinem. Vide iusti religiosum animum, & magnam gratitudinem: quomodo non in alio Dominum precatur, & vt suas promissiones adimpleat. Et de prioribus demonstratur gratiarum actionem, confitetur quod ex nudo, & omnibus destituro in tantam peruenerit abundantiam: & supplicat vt de periculo se liberet. Dixisti enim, inquit, Ponam semen tuum sicut arenam maris, quae dinumerari nequit. Cum igitur orationem suam ad Deum fecisset, & supplicationem precum obtulisset, facit & suum officium. Et acceptis muneribus quae afferebat, misit fratri, quem segregasset quem mitteretur, & mandata dedisset ita vt placaretur animus fratris, & suus nutiretur aduentus. Dicite enim, inquit, Ecce puer tuus aduenit post nos. Et vt primum reddatur amicus, & tunc in faciem eius occurrat. Post

Post hac enim inquit, videbo faciem eius. Fortè enim accepta erit ei facies mea, & antecedant dona secundum faciem eius. Verum vide, obsecro, ineffabilem Dei misericordiam, & quomodo semper congruo tempore suam declarat prouidentiam. Nam vt de Laban dictum est, quoniam iustus nihil talium suspicabatur, neque sciebat quod Laban cum tanta vi inuadere se vellet, vt vlcisceretur elancularium suum abscessum: apparuit angelus nocte Laban, & repressit eius impetum, mandatumque dedit ne vel asperum verbum loqueretur Iacobi: dicit enim, Ne loquaris cum Iacobi mala. Et hoc ita dispensabat, quod per illius linguam notum fieret iusto, vt fidentiori esset animo, comperita tanta Dei in se prouidentia. Nunc quia frater temporis longitudine mitigatus erat, quieueratque ira & indignatio contra Iacob: hic autem anxius erat, timens & tremens fratris occursum: bonus Dominus non iam Esau praecipit, nihil enim contra fratrem meditabatur, sed iustum solatur. Nam postquam misisset offerentes munera, & dormiuisset, surrexit in media nocte, uxores duas & filios transmisit in transitu Iaboth, & accepit eos, & transit fluvium. Relatus est autem Iacob solus, & colluctatus est homo cum eo. Magna Domini misericordia, quoniam occursum erat fratri, vt sciret re ipsa quod nihil asperum laturus esset, in figura hominis luctari cum iusto voluit: deinde videns se vinci, apprehendit, inquit, latitudinem lumbi eius. Torum hoc factum est, vt se illius humilitati attemperaret, & formidinem ex animae iusti eximeret, & persuaderet eum vt citra angustiam fratri occurreret. Nam quoniam tenuisset latitudinem lumbi Iacob, emarcuit neruus qui super latitudinem lumbi Iacob, quoniam colluctaretur ille cum eo. Deinde vt sciret Iacob virtutem eius, quem secum luctari putabat, dicit ad eum: Dimitte me, ascendit enim aurora. Sentiens igitur iustus magnitudinem virtutis eius qui haec sibi dixerat: dixit, Minime te dimittam, nisi me benedixeris. Magna enim consequutus sum, XX 4 &

Et quæ supra meam sunt dignitatem: non prius te relinquam, donec benedictionem à te accipiam. Deinde dicit, Quod nomen tuum est? Vide iterum quantum sese humiliet & attemperet. Nam si non interrogasset, nesciuisset iusti nomē: Sed vult eius fiduciam solidare, & docere quis sit qui ei loquatur.

Et postquam dixit Iacobo: Non vocabitur nomen tuum Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Quoniam si contra Deum fortis fuisti, multo magis contra homines potens eris. Vidisti quomodo ostendit totā causā, propter quam adeo se humiliavit. Et simul docuit iustum per nominis impositionē, quis esset, & quem viderit & comprehenderit. Nō vltā enim vocaberis Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Israel autem, si quis interpretetur, sonat mens videns Deum. Quoniam sicut videre homini possibile est, videre meruisti: propterea & hanc appellationem tibi impono, ut omnibus posteris manifestum sit quam visionem assequutus fueris. Et subiicit: Quoniam prævaluisti contra Deum, & cōtra hominem potēs eris: nihil amplius time, neq; damnum aliquod expectes, quod ab aliquo feras. Nam qui tantam virtutem accepisti, ut cum deo luctari valueris: multo magis homines superabis, & inuictus omnibus eris. His auditis iustus, obstupescens magnitudinem eorum quæ ad se dicta erant, dicit ei: Annuntia mihi nomen tuum. Et dixit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit eum. Intra tuos limites mane, & ne transgrediaris mensuram tuam. Vis meam benedictionem obtinere? ecce eam tibi do: dicit enim, Et benedixit eum. Et vocauit, inquit, Iacob nomen loci huius, Speciem Dei. Vidi enim Deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Vides quantum ei fiducia à visione cōcessum: Salua facta est anima mea, quæ propemodum mortua præ timore: quoniam videri mihi datum est facie ad faciem Deum, salua facta est anima mea. Ortus est autem ei sol, quando præterit visio Dei. Vidisti quomodo infirmitati

tati humanæ dominus sese attemperās, omnia agit & tractat ut suam misericordiam declaret. Et ne admiseris, dilecte, q̄ tanta humiliationis illius magnitudo: sed cogita quod & Patriarchæ, quum apud quercum sederet, in hominis figurā cū angelis hospes fuerit: præsignans nobis iam multo antea & ab initio, quod humanam naturam suscepturus esset, ut sic omnem humanam naturam à diaboli tyrānide liberaret & ad salutem reduceret. Verum tunc quidem, quoniam initium & principia erant, in figura vnicuique illorum apparebat, sicut ipse per alium Prophetam dicit: Ego visiones multiplicavi, & in manib⁹ Prophetarum assimilatus sum. Quando autē dignatus est dominus humanam formam suscipere, & primitias nostras recipere, non putatiuam neq; apparentem tantū carnem, sed veram induit. Et ea propter voluit per omnia nostra transire, & ex muliere nasci, & infans fieri, & pāniculis inuolui, & lacte pasci, aliaq; omnia ferre, ut dispensationis veritas credibilior esset, & hereticorum ora dissueret. Propterea & dormit in nauis, & iter facit, & fatigatur, & omnia humana sustinet, ut per res ipsas certisq; argumentis persuadeat: propter hoc etiam tribunali assistit, & crucifigitur, & mortem sustinet ignominiosissimam, et in sepulchro ponitur, ut sua incarnatio per omnia fiat manifesta. Nam si non verē carnem nostram assumpsit: neq; crucifixus est, neq; mortuus, neq; sepultus, neque resurrexit. Quod si non resurrexit, omnis de incarnatione sermo subuersus est. Vides in quantam absurditatem incidunt, qui diuinæ scripturæ canonem imitari volunt, sed suis cogitationibus permittunt omnia? Verum sicut hic perspicua est veritas, ita apud iustum illum apparentia quedam erat, per quam iustus multis argumentis certior fieret, quantam sui curam deus habiturus, & quod inuictus sit futurus ab omnibus qui sibi insidiantur. Deinde, ut posteritati nota fieret visio ei facta: Claudicauit, inquit, scemore suo. Propter hoc non comedunt filii Israel neruum, qui emarsit,

Ofcz. 12. 8

cuit, qui est super latitudinem formoris, usque in hunc
die: quia attigit neruum super latitudinem formoris
Jacob, & emarcuit. Quonia enim iustus impletis vi
tae suae annis, emigraturus erat ex hac vita: oportebat
autem providentiam Dei in illum, & tantam dei di
gnationem, omni hominum generi manifestari: ideo
inquit, Non comedunt filii Israël neruum latitudinis
formoris, quod emarcuit: sciens eorum magnam in
gratitudinem, & quod obliuiscantur Dei beneficia, per
petuo artibus quibusdam inducit eos, ut habeant me
moriam eorum quae a se facta sunt, taliaque excogitat
monimenta per illas obseruationes, id quod per scri
pturam totam inuenies. Haec enim maxima causa est
plurimarum obseruationum, & quod vult perpetuo futu
ras generationes meditari beneficia Dei, & non obli
uione unquam oblitterares ad suos errores recurrere: qu
mos fuit Iudeorum genti peculiaris maximè. Nā qui
in beneficiis saepe summam praese tulerunt in gratitudo
nem, multo magis nisi hoc fuisset factum, omnia quae
a Deo in ipsos facta sunt, è mēte sua abiicissent. Cate
rum videamus nunc, quomodo fratri suo Iacobus oc
currenit. Postquam enim ex his quae facta sunt iustam
accepit exhortationem, & sufficiens solatium & pro
missionem, quod fortis futurus esset, & potens etiam co
tra homines. Eleuatis oculis vidit, & ecce Esau
frater eius, & quadringenti viri cum eo. Et diuise Ia
cob pueros Lia, & Rachel, & duarum ancillarum.
Et posuit duas ancillas & pueros eorum in principio
& Lia & pueros eius postea, & Rachel ac Ioseph
postremos, & adorauit super terram septies, donec
appropiauit ad fratrem suum. Vide quomodo diui
sione facta, ipse praeter omnibus occurrit: & adorauit su
per terram, inquit, septies donec appropiauit ad fra
trem suum: prouocans & per gestus, & per adorationē
fratrem in sui beneuolentiam: id quod & factum est.
Nā ut Esau occurrit, inquit, amplexatus est eum, &
osculatus est, stringens collum eius: & flebāt uterque.
Vide dispensationem Dei. Quia quando vult omnia
domi

dominus suam erga nos declarare prouidentiam, &
eos qui atroci in nos animo sunt, quibus mansuetio
res facti. Considera igitur quantam mutationem de
clarat Esau. Accurrit enim, inquit, in occursum eius,
& amplexatus eum, osculatus est, & fleuerunt ambo.
Vix tandem iustus respirauit, & timorē excussit, anti
mosior factus. Eleuatis autem oculis, inquit, vidit
mulieres & pueros. Quid haec tua sunt? Videntes
iusti facultatum abundantiam, in admirationem addu
ctus est, ideo & rogare voluit. Quid igitur iustus?
Pueri, inquit, sunt, quibus misericorditer donauit
Deus seruum tuum. Vide quantum mansuetudinis
robur: & quomodo per verborum modestā humili
tatem, illius indignationē fregit & mitigauit. Et
appropiauerunt, inquit, ancillae & filii, & adorauerunt
Lia & Rachel. Quid, haec tua sunt? quae autem turme
haec, quae mihi obuiam venerunt? Ille autem dixit
ut inueniat seruus tuus gratiam corā te. Considera
obsecro, quomodo humilitati excellēti fratrē deuice
rit: & quem putabat affici erga se hostiliter & atro
citer, ita inuenit mansuetum, ut voluerit in ministe
rium eius omne officium suum declarare. Dixit
enim, inquit, sunt mihi multa frater, sint tibi tua.
Verum neque hoc permisit Iacob, sed monstrans quan
ti faciat eius amicitiam, inquit: Si inueni gratiam
corā te, accipe dona de manibus meis. Nam propter
hoc videbam faciem tuam, quasi aliquis videat vultu
m Dei. Accipe, inquit, dona, quae a me tibi assen
sur. Cum tanta enim iucunditate videret faciem tuam,
cum quanta quis viderit Dei faciem. Hoc magni ob
sequii gratia dictum est a iusto, ut eum demulceret,
& ad fraternam beneuolentiam duceret. Beneplacitū
mihi facies, hoc est gratū mihi facies. Accipe igitur
benedictiones quas attuli tibi, quia misericors est mei
Deus, & sunt mihi omnia. Ne detrectes, inquit, acci
pere. Haec enim omnia a deo mihi donata sunt, & hic
mihi horū oim suppeditor factus est. Per quae blaci
tū illū docuit, quanta erga se fuerit dei prouidentia,
& esse,

IN CAP. GENESIOS XXXIII.

Et effectit ut magnam sibi reuerentiam exhiberet. Et
coegit eum, & accepit.] Vide nunc mutationem.
Et dixit Esau: Profecti eamus in rectam.] hoc est,
nunc communiter & simul iter faciemus. Ille autem
causatus honestum pretextum, dixit: Dominus
meus, inquit, scit quod pueri mei teneriores, & oues
& boues foetae sint: si igitur sequi ea cogam, vno die
morientur.] Non possum, inquit, acceleratius facere
iter: sed cogor lente & pedetentim progredi, tam pro-
pter pueros, quam propter pecudes, ut non labore plu-
rimo peream. Vade igitur, inquit, tu, ego autem par-
tens labori puerorum & pecudum, conueniam te in
Seir. Quibus auditis, frater: si vis, inquit, relin-
quas aliquos meorum apud te.] Faciebat hoc in signum ma-
gni honoris & officii. Ille autem nihil tale accepit.
Sufficit enim mihi, inquit, quod verè inueni gratia
coram te. Hoc vnum mihi curae erat, ut amicum te
inuenire. Quoniam igitur hoc assequutus sum, non alie-
rius cuiuspiam indigeo. Et profectus, inquit, Iacob,
fecit sibi ipsi & iumentis suis tabernacula: propterea
vocaui locum illud Tabernacula.] Haec audientes ini-
temur iustum illum, & eandem declaremus humilita-
tem animi: & si qui sunt qui male nobis afficiuntur,
non magis eorum attendamus iram, sed magna mansue-
tutine & humilitate tam verborum quam ope-
rum, reprimamus eorum inimicitias, & afflictas eo-
rum curemus animas. Vide enim sapientiam huius
iusti, quomodo magna verborum constantia ita Esau
demulsi, ut & ad se colendum festinaret, faceretque
omnia quae ad sui pertinebant honorem. Hoc verè
summæ virtutis est, ut non solum eos qui bene nobis
afficiuntur, magno studio diligamus, & eis omnibus
modis seruiamus: sed ut etiam eos qui nobis infestis
esse volunt, assiduitate officiorum nobis conciliemus
amicos. Nihil enim mansuetudine violentius. Nam
sicut rogam cum valde acceditur, aqua insecta restin-
guis: ita & animum camino magis exardescentem,
verbum cum mansuetudine prolatum extinguit. Et
duplex

ROMILIA LVIII.

156

duplex inde nobis lucrum accrescit, tum quod nos mansue-
tutinem declaramus, tum quod fratris indignationem
cessare facimus, & mentem eius a turbatione libe-
ramus. Quid enim, dic mihi: Num reprehendis fra-
trem tuum, & accusas indignationem, & quod hosti-
liter se gerit erga te? Cur igitur non diuersa via stu-
des incedere, sed ipse magis irasci vis? Non potest
igni ignis extingui, repugnat enim hoc naturæ. Sic
neque furor furore alio demulceri poterit vnquam.
Verum quod igni est aqua: hoc est iræ mansuetudo
& mititas. Propterea & Christus dicebat discipulis:
Si diligentes vos diligitis, quam mercedem habetis?
Deinde magis ad hoc inhortari, & reprehendere ne-
gligentes volens, dicit: Nonne & Publicani idem fa-
ciunt? Quem enim dices qui tam deses sit, & non hoc
faciat? Nonne & Publicani magno studio faciunt?
Quid autem Publicano deterius? attamen inuenies
eum hoc omnibus modis obseruare. Et non est pos-
sibile, ut non redamet qui amatur. Ego autem quia
& excelsiores vos esse volo, & aliquid amplius ha-
bere: non hoc admoceo, sed ut inimicos diligatis.
Id quod beatus ille ante legem, ante doctrinam alio-
rum, sponte sua fecit: & propter excellentem mansue-
tutinem prius superauit Laban, nunc autem & fra-
trem. Nam licet superno praesidio fretus fuerit, attamen
quod & suum est declarauit. Ita sanè & nos per
suadeamus nobis, quod licet infinites enitiamur, ni-
hil tamen prorsus rectè agere possumus, nisi superna
gratia adiuti. Sicut autem nisi illam habeamus, nihil vnquam
possumus rectè agere: ita nisi quod nostrum attuleri-
mus, non poterimus supernum acquirere fauorē. Demus
igitur operā ut & nostra afferamus, & supernum fauorē
alliciamus, ut & ex nostro studio, & ex Dei miseri-
cordia virtutes nostrae quotidie crescant, multaque su-
perna fruamur gratia. Quod nobis omnibus conceda-
tur gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,
cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium,
honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Marc. 5. 8

ROMILIA

IN CAP. GENESIOS XXXIII.

HOMILIA LIX.

Vidistis heri & nostri omnium domini eximiam
misericordiam, et discipulorum philosophiam,
& Iudeorum ingratitude[m]. Vidistis quanta cu[m] pa-
tientia eorum impudentem audaciam obmutescere
fecit, cum suos excusaret discipulos, monstrans quod
ipsi qui legem vindicare volebant, legis voluntatem
ignorant, & quod irradiante veritate, adhuc vni-
brac assidere voluerint. Vidistis quomodo supernus,
etiam ab initio observationes legales auferre stude-
bat, docens eos quod exorto sole iustitiae, non iam a
candelis possit lumen accendi: Iubar enim solaris lu-
mini sicut quod accedit, hoc tegit, & videri non sinit.
Didicistis quomodo possibile sit, ut ferre perpetue
agantur, & a temporum observatione liberemur. Nam
propter hoc venit Dominus noster, ut nos liberaret
a temporum necessitate: & excellentiores faceret, etiam
in caelo habentes municipatum: & cum adhuc homi-
nes sumus, angelorum imitemur vitam, rideamusque
res humanas omnes. Age hodie si videtur, ferre per-
horum beati Moysi sequentes, ea quae superioribus
diebus diximus, tractemus, & inde vobis apponamus
conuiuium. Scitis omnino quod cum redisset ex
Mesopotamia Jacob, & occurreret fratri, & iterum
ab eo separaretur: & illo quidem in Seir montem con-
tendente, Jacob autem tabernacula figente, & locum
ab euentu Tabernacula vocante, sermonem missum
fecimus: ideo opus est ut sequentia pro viribus nos-
tris tractantes, doctrinam vobis relinquamus spiri-
tualem. Securus enim tandem factus est iustus, & ab
omni mentis angore liberatus. Venit, inquit, in ci-
uitatem Sycimorum, & possedit partem agri ab Ena-
mor patre Sychem, centum agnis: & erexit ibi altare
& inuocauit Deum Israel. Ne praetereamus obiter
ea quae in diuinis scripturis sunt contenta. Nam si au-
ri glebas ex terra effodientes nulli labori parant, et
omnia graui ferunt ut possint aurum e terra euellere:
multo magis iustus fuerit ut scrutemur eloquia Christi,
iti, &

HOMILIA LIX.

359

iti, & utilitatem quae inde est percipiamus, & sic in-
de exeamus. Cogita, obsecro, eximii istius viri phi-
losophiam, quomodo tanta gratia supernus fruitur: &
videns augeri suas facultates, pecora dico, & tantum
numerus filiorum circumstantem, non in extruendis
aedificiis amplis & praclaris fuit occupatus, neque
villas & agros emere curauit, qui sufficere poterant
ut distribuerentur filiis. Haec enim & similia agere so-
lent qui alios opibus antecellunt: & saepe qui vnum
tantum habet filium, decem milia talenta auri collige-
re quaerit, ut agros emat, & domus claras extruar,
& vti nam ex iustis laboribus tantam affluentiam colli-
geret: sed graue, & quod omnibus grauius est facit,
ab aliis rapit, alios circumuenit dolis, aliis negotium
facit, & ita alienas substantias suas facit. Et si quis di-
xerit: Ad quid tanta in colligendas opes infamia? Ita-
tamen puerum praetexit, & dicit se talia operari ob suum
in illum amorem. Et ille quidem tametsi puerum praetexat,
haec vix delibat frustra & in vanum. Sunt autem
tem qui neque pueros habent, & infanti ut pecunias
colligant: & mallent grauissima ferre, quam vnum
obolum indigentibus expendere. Sed iustus ille nihil
talium consultauit neque cogitauit: sed cum opus haberet
agro, cetum agnis datis, partem agri emit ab Enamor,
patre Sychem. Et vide pietatem religionemque
virum, quae de causa agrum emere studuerit. Et erexit
ibi, inquit, altare: & inuocauit Deum Israel. Vidistis
quare & agri partem emat: ut gratias ageret com-
muni nostri omnium domino. Oportebat imitari om-
nes qui sub gratia sunt, hunc qui ante legem, & non
sic insanire in opes. Quare enim, dic mihi, & tibi ipsi
haec onera spinarum congregas, & fillis tuis materi-
am & occasionem malitiae te relinquere non sentis?
Nescis quod Dominus maiorem curam pueri tui ge-
rit, tu autem plurimam tuis ipsius occasionem illi re-
linquere studens, quae submergi animam eius fa-
ciant? An nescis quod iuuentus per seipsam ad
ruinam procliuus est, & ad malitiam leui momen-
to in-

Mat. n. g
Luc. 13. g

to inclinatur: quando autem & opum affluentiam acceperit, multo magis ad malum proruit. Sicut ignis cum fomitem inuenit, validioribus flammis exurgit: ita & quando in iuuenem materia pecuniarum incidit, tantam accendit fornacem ut animam iuuenis totam flagrare faciat. Nam quando poterit talis continentiae curam habere, & intemperantiam fugere, & laborem pro virtute, vel aliud spirituale quiddam suscipere? An non audis Christum dicentem: Cura huius seculi, & deceptio diuitiarum suffocat mentem & sterilis fit: quas et spinas nominauit. Nam quia dixit: sed in parabola feminis, quod aliud ex seminibus in spinas incidit, deinde discipulis aliquibus interpretans: Sunt spinae, inquit, sollicitudo huius seculi, & deceptio diuitiarum quae suffocant mentem, & sterilis fit. Et bene spinis comparauit sollicitudinem huius seculi. Sicut enim spinae non sinunt semen emicare, sed densitate sua seminatam supprimunt: ita & curae temporales, spirituale semen, quod in anima seminatur, non sinunt fructum asserre: sed adurunt & suffocant sicut spinae, profectum eius retardantes. Et deceptio diuitiarum, inquit. Bene dixit: deceptione diuitiarum. Etenim verè deceptio est. Quae enim utilitas tot talentorum, & tantae affluentiae diuitiarum? Profectio, inquit, magnam praebet voluptatem & laetitiam possessio. Qualem laetitiam? Et quid dico laetitiam? Nonne maxime intempestiuas tristitias & moerore nasci facit? Et nondum dico magnam & propter ipsas poenam: sed iam illam in praesenti vita neque voluptatem habere potest, sed potius quotidianas turbationes & amaritudines. Et mare fluctibus non ita incumescit, ut talem animam a cogitationibus & affectionibus infestari, & in omnes tam suos quam alienos male affici videmus. Et si quando partem illorum auferat aliqui: multa enim accidunt, & multi insidiantur, utpote famulorum malignitas, & potentium violentia: tunc utique inuenies tunc tale vitam agere absque vita. Qualibus igitur lamentis tales

tales non fuerint digni, qui omnia facere student quae contra se sunt, & in perniciem animae suae talia colligere volunt. Verum, si videtur, talibus relictis, ad historiam susti huius redeamus, & videamus sequentium seriem. Erexerit, inquit, altare in parte agri, & inuocauit Deum Israël. Et postea in Sychemis domicilium habere voluit. Sed vide iterum, quomodo iustus & hic suam mansuetudinem declarat. Et quid dicite?

Egressa est autem, inquit, Dina, ut videret filias indigenarum. Et ut vidit eam Sychem filius Emmor, dormiuit cum ea: & dilexit virginem, & loquutus est ei iuxta mentem virginis. J. Vidistis quantum sit inuentus malum, quando rectae rationis freno caret? Vidit enim virginem, & totus propter aspectum carptius factus est, & concupiscentiam opere completuit, & loquutus est ei iuxta mentem virginis. Quoniam nam iuuenis erat puella, eiusmodi verba, inquit, cum ea loquutus est, quae sufficiebant ad conciliandam sibi eam. Et inquit ad patrem: Da mihi filiam hanc in uxorem. Audiuit autem Iacob factum, & tunc leuiter tulit, expectans fratrum eius aduentum. Erant enim in pascuis. Et siluit, inquit, Iacob donec venissent illi. Cum autem venisset Emmor ad Iacob, venerunt & fratres Dinae, & cum audissent quae facta erant sorori suae, compuncti sunt. J. Quid est, compuncti sunt? contristati sunt, & rem intolerabilem esse putauerunt & grauissimam, eratque eis moerendi magna occasio. Magna enim eos tristitia afficiebat, quod rem turpe fecerat in Israël Sychem, qui dormiuerat cum filia Iacob. Vides filiorum continentiam, quomodo turpitudinem maximam hoc factum reputabant? Vidistis quomodo iustus pueros suos erudit ad virtutem? Quomodo autem filius Emmor suae concupiscentiae opere complens, sic patri & toti cluitati perditionis auctor? Sed prius audiamus, quae Emmor ad eos dixit, & postea scietis fratrum Dinae maiestatem, & quomodo vindicare studebant quod in sororem erat commissum. Et loquutus est eis Emmor, dicens: Sychem

ZZ filius

11 filius meus praelegit animæ filiam vestram.] Vide
12 quomodo iam praeignat, quod perniciēs cum com-
13 prehensura sit. Prælegit enim, inquit, animæ: hoc est
14 animam suam exposuit pro filia vestra. Ille quidem
15 dicebat concupiscentiam suam, quam erga puellam
16 habebat: paulo post autem didicit, quod suæ & om-
17 niū qui ibi erant, perditionis fuit occasio. Quia igitur
18 tur ille virginem sic deperibat. Date, inquit, fili-
19 illi uxorem: & erit gener vester: filias vestras date fi-
20 liis nostris, & inter nos habitate. Et ecce terra lata est
21 coram vobis, habitate & negotiemini in ea, & in ea
22 possessiones habete.] Vide patrem quomodo pro-
23 pter filii amorem, quantam habet erga peregrinos
24 benignitatem, & quomodo eos conciliare sibi volēs
25 data eis in omni regione sua potestate. Et hæc qui-
26 dem egit pater. Filius autem quia vidit patris erga se
27 studium, & quomodo omnia facere paratus fuerit,
28 vt impleretur quod cupiebat, adiicit quod suum est,
29 & dicit ad Jacob & ad fratres puellæ: Inueniam
30 gratiam corā vobis, & quicquid dixeritis, dabimus:
31 multiplicare dotem, & dabo secundum quod dixeris
32 tis mihi, & date mihi puellam hanc in uxorem.]
33 Vidisti & patrem propter studium & curam in filiū
34 valde adhortari, & iuvenē promptē omnia promit-
35 tere, vt puella potiretur. Hæc enim, hæc perniciosa
36 affectio omnia suscipienda capto persuadet, donec in
37 inferni profundum ducat. Et vide, obsecro, senior qu-
38 dem Jacob hæc audiens silet, & pro sua mansuetudi-
39 ne nihil loquitur: sed vim filia factam patienter fert.

11 Filii autem Jacob dixerunt Sychem et Emmor pa-
12 tri eius dolose, & loquuti sunt illis, quod coinquina-
13 rint Dinam sororem suam.] Considera hic quomo-
14 do propter vnius intemperantiam, vnam ciuitatem
15 habitantes, poenarum socii fiunt. Sicut enim accensa
16 pyra, & qui propē habitant periculi sunt participes,
17 igne omnia depascente: eodem modo & nunc ado-
18 lescētis intemperantia non solum patrem, sed et om-
19 nes ciues simul perdit. Quid igitur pueri Jacob & do-
20 lose

11 lose eis responderunt. Dignum est auditu, vt discatis
12 quomodo propter sororem doluerunt. Dixerunt
13 enim, inquit, Symeon & Levi fratres Dinæ, filii au-
14 tem Lix: Non possumus facere verbum hoc, vt de-
15 mus sororem nostram homini qui habet preputium.
16 Si igitur circumcidamini carne præputij vestri, dabis-
17 mus filias nostras vobis, & de filiabus vestris acci-
18 piemus, & erimus quasi genus vnum.] Hæc quidē
19 propositio honesta erat, & rationi consentanea, sed
20 cum dolo, inquit, dicta est. Et si nolueritis, inquit,
21 hoc facere, acceptis filiabus nostris abibimus.] Hæc
22 quidem Symeon & Levi, eadem omnium secum me-
23 ditantes, proposuerunt. Illi autem spectantes ad hoc
24 quod proposuerant, & vt virginem repetentes cons-
25enserunt in dicta, & placuerunt eis proposita, dicit
26 enim: Placuit coram eis sermo, & non neglexit
27 adimplere dicta adolescens. Deperiebat enim filiam,
28 inquit, Jacob.] hoc est totum se in puellæ amorem
29 effuderat. Et venerunt ipse, inquit, & pater eius
30 ad portā, & loquuti sunt omnibus qui in ciuitate ha-
31 bitabant, & consuluerunt vt circumcisionem suscepi-
32 rent iuxta illorum propositionem, & vt illos ad co-
33 habitationem acciperent. Et implebāt illi statim, quæ
34 ab Emmor & Sychem dicta sunt, & omnes simul cir-
35 cuncionis signum in corpore accipiebant. Hoc vbi
36 rescuerunt Symeon ac Levi, quæ iam dudum secum
37 meditabantur, opere compleuerunt. Et acceptis gla-
38 diis suis, ingressi sunt ciuitatem securē.] Quid est, in
39 ciuitatem securē? quia cum solum duo essent, tantæ
40 multitudini se opposuerunt. Sed magnam eis securi-
41 tatem præstitit, quod omnes illi faucis iacerent.
42 Quod vt nobis manifestaret scriptura, Factum est,
43 inquit, in die tertio, quum essent in labore. Hoc illos
44 securos reddidit, & duos fortiores multis fecit.

11 Occiderunt, inquit, omne masculinum, hoc est om-
12 nes viros, qui propter circumcisionem iacebāt: & pa-
13 tri erant, vt ita dicam, vt occiderentur, & cum aliis
14 etiam in iuuenem, irruerunt, qui puellam vitiauerat.

Et non contenti hac vindicta etiam oues, inquit, eorum, & omnia pecora, & omnia corpora in captiuitatem duxerunt, & in ciuitate viris destituta & deserta redierunt. Vidisti dilecte quantum malum operata sit vnus iuuenis temeritas? Vidisti quantam attulit perniciem omnibus ciuitatem habitantibus? Hæc scientes, refrenemus puerorum nostrorum impetus, magnumq; furorem absterrendo & admonendo compescamus: & curemus eorum castitatem, & omnia faciamus & tractemus, vt absurdas concupiscentias iuuenilis ætas effugere possit. Nam propter hoc & communis dominus noster, sciens humanæ infirmitatis naturam, nuptias dedit & sancit, vt ab illicito concubitu abstereretur. Ne igitur negligamus iuuenes, sed scientes fornacis incendium, priusquam in luxuria implicentur, studeamus eos iuxta legem Dei nuptiis copulare, vt & continentiam suam custodiant, nullumq; damnum lasciuie suæ habeant, remedia illinc sumpto: vt possint carnis indomitos motus reprimere, & poenā effugere. Sed videamus quomodo ea quæ a pueris facta sunt, tenem affecerint. Dicit, inquit, iacob ad Symeonem & Leui: Exosum me fecistis, vt malus ego sim habitatoribus terræ. Quare, inquit, tantam fecistis vindictam? Nam quæ a vobis facta sunt, odium mihi maximum pepererunt apud omnes habitatores terræ huius. Deinde monstrans timorem, in quo erat constitutus. Mihi autem, inquit, paruus numerus est, & cogeret contra me, percutient me, & exterar: quasi diceret: Nescitis quod pauci sumus, facile eadem et nos patiemur, quibus vobis illos afficere placuit. Et sicut Sychem patri et omnibus ciuitatem habitantibus huius interitus fuit autor, ita & vos mihi. Nam propter vos et ego exosus ero, & nihil prohibet quin delear propter vestram audaciam. Illi autem dixerunt, inquit: Nunquid vt scorto abutentur sorore nostra? Vide pueros continentie gratia vltionem sumpsisse. Excusant enim se patri, et dicunt: Confuderunt nos, veluti

veluti scorto abusi sunt sorore nostra: & propterea hoc facere coacti sumus, vt et ceteri discerent similia non audere. Sed vide, obsecro, hic ineffabilem dei curam erga iustum. Quia vidit eum formidantem propter filiorum facinora ibi habitantes, dixit ei Deus:

Surge & ascende in locum Bethel, et ibi habita. Quia, inquit, eos qui hic habitant times, recede hinc: & habita in Bethel, et fac illic altare Deo, vbi apparui tibi cum fugeres a facie Esau fratris tui. Et dixit, inquit, iacob domui suæ, et omnibus suis: Tollite deos alienos e medio vestri, et purificemini, & mutate stolas vestras, et surgite, et ascēdamus, & faciamus illic altare Domino, quod audiuit me in die afflictionis: qui fuit mecum et saluauit me in via qua ambulauit. Animaduerte hic iusti obedientiam & pietatem in Deum: quia audiuit. Ascende in Bethel, et fac altare: vocatis, inquit, omnibus suis, dixit: Tollite deos. Quales, quis dixerit, deos? Nusquam enim videmus quod ipse habuerit deos. Ab initio enim Dei cultor fuit iustus. Significas forte deos Laban, quos Rachel subtraxerat, hoc dixit: Quoniam gratias acturi sumus vero Deo, qui semper tantam mei curam gessit, auferre si qua sunt in vobis idola, et purificemini, et mutate stolas vestras, et sic ad ciuitatem pergamus, et intus et foris mundari simul ibitis. Non solum vestimentore puritatem declarate, sed cum adiectione idolorum purificatis cogitationibus mentis redeamus ad Bethel. Et dederunt, inquit, iacob deos alienos (non enim erat sui) et in aures quæ in auribus earum. Fortē enim et hæc signa quædam erant istorum idolorum, ideo et hæc cum diis afferunt iacob. Et abscondit ea subter terebinthum in Sycimis, et perdidit ea usque in præsentem diem. Abscondit, inquit, ea, et perdidit, vt et ipse ab hoc erroris damno effugeret, et nullus etiam alius ex eis damnum acciperet post hæc. Et cum hæc omnia fecisset iustus abiit, inquit, a Sycimis, et contendit ad Bethel. Iterum hic attende, quantam eius curam habuerit Deus, et quam diligens

118 genter scriptura nos omnia doceat. Cum egressus
enim esset iustus ex Sydimis, factus est timor Dei su-
per omnes ciuitates in circuitu eorum, & non per-
secuti sunt filios Israel. Vides quanta prouidentia, & si-
cuidens eius susceptio. Irruit enim, inquit, super
eos metus, & non secuti sunt illos. Quia hoc time-
bat iustus, & dicebat: Mihi paruus numerus est, &
delebor, inquit, quod timore eos inuadere, ipsos per-
secuti non sunt. Nam quando Deus suam gratiam as-
ferre voluerit, inualidos fortiores potentibus, et pau-
cos potentiores pluribus facit, nihilq; beatius est eo,
qui supernam gratia assecutus est. Et abiit, inquit,
Jacob in Luzam, quae est in terra Chanaan, quae est
Bethel, & omnis populus qui erat cum eo, & aedifica-
uit ibi altare, & vocauit nomen loci illius Bethel: ibi
enim apparuit ei Deus, cum fugeret a facie Esau fra-
tris sui. Postquam venit, inquit, in Bethel, fecit sicut
ei praeceptum erat. Et aedificato altari, vocauit nome-
n loci Bethel. Mortua est autem, inquit, Debhora
nutrix Rebeckae, & sepulta est ad radices Bethel,
apud quercum: & vocauit nomen eius, Quercus lu-
ctus. Vide quomodo semper ab euentibus nominat
loca, ut perpetua seruetur memoria. Et quomodo dis-
xerit quispiam, nutrix Rebeckae fuit, cum Iacob iam
primum veniret a Mesopotamia, & nondum occur-
rerat fratri suo. Fortè hoc dicendum, quod quando a
Laban rediit, haec simul cum Iacob venire cupiuerit,
& adducere eum, ut propter longum tempus Re-
beckam inuideret: sed priusquam illi occurreret, de-
functa est. Si placet & nos hic finiamus sermonem, con-
tenti his quae dicta sunt. Illud autem vestram cha-
ritatem rogauerimus, ut & vos virtutis curam gera-
tis, & contineritis filios vestros doceatis. Hinc enim
ut ita dicam, omnia mala nascuntur. Consuetudo enim
malitiae, processu temporis inualescens, tantum facit
malum ut postea non possit aliqua vinci admonitio-
ne. Et cum semel a malitia fuerint amissi, quasi in ca-
priuitatem essent abducti, quoquo diabolus iusserit,
eunt.

eunt. Ille enim eis imperat, & perniciofa illa dat ma-
data, quae iuuenes libenter perficiunt, praesentem tan-
tum voluptatem spectantes, & futurum dolorem non
cogitantes. Ideo oro, ut praebeatur manus pueris no-
stris, ut ne etiam pro his quae illi peccarunt, poenas
sustineamus. An nescitis quid seni Eli acciderit, cum
non debite emendaret filiorum delicta? Quemadmo-
dum enim medicus, si morbum sectione indigentem
curare cessat ac moratur, statim incurabilis erit mor-
bus & inutile, alioqui utile remedium faciet: Ita &
senex ille, cum deberet illos suos pro peccatorum quali-
tate emendare, nimia vsus lenitate illos arguit. Pro-
inde oro, exemplo hoc timeamus, & habentes filios
prouideamus eis de honesta educatione, et in summa
vniuersisq; curam eorum agat, qui apud se habitant:
& lucrum maximum ducat vtilitatem proximi, ut
vniuersisq; discens ea quae ad virtutem pertinent, &
peccati periculum effugere, & virtutem amplexatus
gratiam sibi conciliare valeat. Quae nobis omnibus
concedatur, gratia & misericordia Domini nostri Ie-
su Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria
& imperium & honor nunc & semper, & in secula se-
culorum, Amen.

1. Reg. 4.6

1. Reg. 1.6

Age et hodie, si libet, reperitis his quae pridem di-
ximus, ad sequentia tractanda accedamus. Nam
etiam hodie historia Iacob habet, quod nos erudiat
multiplicem Dei in illum prouidentiam: & quomo-
do illum suis promissionibus iterum firmaverit, remu-
nerans eius gratitudinem. Postquam enim superius
narravit nobis, quomodo iuxta praeceptum Dei, reli-
ctis Sydimis, propter facinora filiorum suorum, ad Lu-
zam contendit. Et aedificato, inquit, altari, voca-
uit nomen loci Bethel. Illic enim apparuit ei deus,
cum fugeret a facie Esau fratris sui. Quo imperio deus
fusu liberauit a timore quem habebat propter occisos
Sydimitas, & immisit in habitatores illarum ciuitatum
metu, ita ut illi persequeretur. Vide prouidentiam dei,

et quantam habeat sollicitudinem pro Iacob. Con-
cussit, inquit, timore animas eorum, qui vicinas ci-
uitates inhabitabant, vt ne persequerentur illum.]
nam fortassis vicisci volebant Syemitas. Et quonia
iuxta sententiam iusti eueniebat, & Symeon ac Leui
sororis violaram continentiam vlciscentes hanc fecer-
rant; non solum cum & filios eius a timore mortis li-
berauit, sed alios etiam qui vlturi erant, a conatu per-
sequendi retraxit. Vidisti quantū sit niti diuino pre-
sidio? Nam quando Deus nobis bene voluerit, ē me-
dio tolluntur terribilia omnia. Sicut enim iusto fidu-
tiam dedit, ita illis dedit metum. Enimvero Domi-
nus existens, omnia prout voluerit vertit, & omnipo-
tentem suam sapientiam in omnibus declarat. Et ni-
hil fortius est eo, qui superna munitur opitulatione,
sicut etiam nihil infirmus eo qui illa priuatus est. Ec-
ce enim iustus ille, cum paucis existens, quia custodi-
tus est a dextra Dei, & fidutiam accepit, & insidias
effugit. Illi autem, cum multi essent, & conglobati cō-
spirassent, nihil eorum quæ volebant operibus com-
plere potuerūt. Factus est enim, inquit, timor dei
super ciuitates in circuitu eorum.] Postquam igitur
iustus a timore istorum liberatus est, vide iterum exi-
miam dei misericordiam, quam erga eum declarauit,
Visus est ei iterum in Luza.] Quare adiscit hoc
verbum iterum? Non absq; causa; sed vt discas, quod
prius etiam in hoc loco apparuit ei Deus, quando su-
giens fratrem, in Mesopotamiam contendebat. Itaq;
& nunc ait: Sicut tunc visus est ei abeunti, ita & nūc
redeunti apparet in hoc loco, & confirmat promissio-
nes, quas quando abiit cum eo fecit: hoc præstans vt
iustus firmius in suis promissionibus confidat, & ne
propter tempus mediū fluctuet. Et benedixit ei,
& dixit ei: Nomen tuum Iacob, nō vocabitur vltra
Iacob, sed Israël erit nomen tuum.] Quauis iam pri-
dem nomen ei dederat, cum transiret in Iobath, ve-
rum maioribus indiciis certiores volebat reddere,
& nunc eandem benedictionem ei dat, & dicit:

Israel

Israel vocabitur nomen tuum, & cresce & multipli-
care: & gentes & congregationes gentium erunt ex
te, & reges ex lumbis tuis prodibunt.] Vide magni-
tudinem benedictionis: non solum facit vt in tantā
multitudinem propagetur, sed et gloriosum sit semē.
Reges enim, inquit, ex lumbis tuis egredientur, præ-
dicens ei gloriam eorum qui ex ipso nascebantur.
Et terram, inquit, quam Abraham & Isaac dedi, ti-
bi dedi eam, & semini tuo post te dabo terrā hanc.]
Quoniam propter facta in Syemitis & Symeone &
Leui, dicebat: In paruo numero sum ego, & congre-
gati super me percutient me, & delebor ego, & do-
mus mea: & per omnia monstrabat pusillanimitatē
& metum quo tenebatur: propterea misericors Do-
minus nunc dicit ad eum: Quoniam dixisti, in paruo
numero sum: discce quod crescas. Et multiplicabitur
semen tuum: et ita erit gloriosum, vt congregationes
gentium & reges ex eis prodeant. Et non solum non
deleberis, sed & semen tuum omnem terram hanc in
hereditatem accipiet. Et factis ei promissionibus
istis, ascendit Deus ab eo, a loco, vbi Deus est locus
tus cum illo. Vide quantum attemperant se nostræ
infirmiati diuinæ scripturæ verba. Ascendit enim,
inquit, Deus ab eo.] Non vt loco concludi existime-
mus Deum, sed vt per hoc etiā eius ineffabilem dis-
camus misericordiam. Spiritus enim gratia se ad in-
firmitatem nostram submittere narrare solet. Descen-
dere enim, & ascendere indignum Deo est sed maxi-
mum est ineffabilis misericordiæ suæ indicium, quod
propter nostram eruditionem talibus vti verbis di-
gnatur. Et propterea humanis dictionibus visus, quia
alioquin impossibile erat humanas aures ferre dicto-
rum sublimitatem, si iuxta dignitatem Domini di-
cta essent. Quod cogitantes, nunquam in humilitate
verborum hereamus, sed & propter hoc admiremur
ineffabilem eius misericordiā, quod neq; ab hac hu-
militate abhorreat, propter imbecillitatē naturæ no-
stræ. Vide igitur iustum illum iterum suam gratitu-
dinem

ZZ s

21 dinem declarare. Exerxit enim, inquit, Iacob colum-
 22 nam in loco in quo locutus est cum eo, & libauit ei
 23 libationem, & superfudit oleum, & vocauit nomen
 24 loci in quo locutus est cum eo, Bethel.] Considera,
 25 oro, quomodo in nominibus locorum memoriam im-
 26 mortalem beneficiorum reponat, vt & posteris ma-
 27 nifesta fiat visio, quæ facta ibidem iusto. Et profec-
 28 tus, inquit, Iacob, fixit tabernaculum suum ultra tur-
 29 rem Gader.] Vltterius iterum procedit iustus, anhe-
 30 lans paulatim venire ad locum vbi habitabat Isaac.

Deinde, inquit: Quando appropinquauit ut intra-
ret in Ephrata, Rachel laborabat in partu: & factum
est quum difficulter pareret, dixit ei obstetrix, Con-
fide: etenim hic tuus est filius. Ne scis anxia, inquit,
paries enim filium. Nam licet te crucient dolores, ve-
rumtamen habebis filium. Factum est autē, inquit,
quum exhalaret animam suam, moriebatur enim, vo-
cauit nomen pueri, Filius doloris mei: pater autem
eius vocauit eum Benjamin. Illa quidem nomen ei
dedit ex his quæ sibi acciderant, pater autem Benia-
min vocauit. Et postquam peperit, inquit, mortua
est, & sepulta in via Ephrata: hæc est Bethlechem. E-
rexit Iacob titulum super sepulchrum. Merorem
quem ex morte Rachelis cōceperat, mitigauit natus
puer, & effecit ut iustus magis æquo ferret animo:
sed hinc succedit Rubim temeritas. Abiit enim,
inquit, et dormiuit cum Bala concubina patris: & au-
diuit Israel, & malum visum est coram eo. Erat
enim valde nequarium facinus. Propterea & postea

Luc. 18. legislator Moyses prohibuit, ne pater & filius cum eadem rem habeant. Nam ut ne eadem via procederent, iam antea legislator reprimit eos, poenae obnoxios denuntians. Attamen etiam nunc mansuetus est iustus, naturali amore victus. Postea autem quum emigraturus esset ex hac vita puerum sugillat, & flagitium eius inuulgar, maledicens ei, ut & caeteri illius poena emendarentur. Hic nobis postea enumerat filios Iacob, beatus Moyses: & per ea quae narrat, iusti

Virtute nos docet: (enimvero ne putes fortuito simp-
pliciterq; vt cōtingere solet, ipsum concubuisse cum
Rachel & Lia, & duabus ancillis) monstrans quod
per dispensationem ministrat illarum consuetudine
nā, vt duodecim tribus ex eo nasceretur: propterea
non vltari meminit scriptura, quod ei alius nascatur
alius: vt discas quod non simpliciter, neq; absq; causa
factum sit hoc. Erant autem, inquit, filii Iacob duo,
decim.] Et separat postea, & primum eos qui Lia
erant, dein eos qui Rachelis, deniq; & eos qui ancil-
larum erant numerat & dicit: Hi sunt filii Iacob
qui nati ei in Mesopotamia.] Et sanè tunc natus est
Benjamin quando venit Bethlehem. Quare igitur di-
cit scriptura, qui nati sunt ei in Mesopotamia? quia
Rachel ante egressum ex Mesopotamia conceperat.

Et venit, inquit, Iacob ad Isaac patrem suū.] Con
sidera (obsecro) hic, quomodo in omnibus certis in
diciis misericors Deus iustos suos confirmat. Quia
nim venit post tot annos ad patrem suum Iacob ma
xima vtrinq; facta est consolatio, & filio ex patris cō
spectu, & patri videnti tantam filij substantiam, &
chorum filiorum ex eo natorum. Tunc, inquit,
mortuus est Isaac senex, & plenus dierū.] Nam quā
Iacob benedictionem suffragaretur, hebetes erant ocu
li eius, vnde & deceptus est: cogita post tot annos,
quantum senuerit. Et sepelierunt, inquit, Esau &
Iacob.] Sed iam sepultura patris facta, Esau acceptis
uxoribus, & filiis, & omnibus suis, & omnibus quæ
possidebat, in terram Chanaan eorum profectus est.

Non poterat enim eos ferre terra peregrinationis
prae multitudine facultatum: & habitavit postea in
monte. Seir.] Et ubi narravit nobis divina scriptura
eos qui ex Esau nati sunt, & gentes quae ex eo geni-
tae, dicit: Peregrinus autem fuit Jacob in terra, qua
peregrinatus fuit pater eius in terra Chanaan.] Sed
hinc excipit nos alius tractatus, qui de admirabili Io-
seph agit. Et si libet hic finiemus sermonem, histo-
riam filii Jacob in alium sermonem reponentes.

Или

Act. 10. c

Mat. 5. a

1. cor. 13. a

Illud tamen rogauerim vestra charitatem, vt ea quæ dicuntur, diligenter auscultetis, & ex singulis scriptura dictis magna vobis accrescat vtilitas, nullumque eorum temerè prætermittatur. Thesaurus enim sunt diuina eloquia. Et sicut qui de sensibili thesauro sapie vnã gemmã recipiens, magnas sibi parat diuitias: ita & hic iustorum virtutes, modo attendere voluerimus, tantã nobis vtilitatem asserere possunt, vt ad imitandum eos incitemur. Sic enim poterimus et nos eundem, quem illi, fauorem Dei consequi. Neque enim personarum acceptor est Deus, sed in omni gente qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus ei est: ita vt si voluerimus, nihil sit quod præhibeat, quin tanta vel etiam maiori potiamur gratia. Nã si nos duntaxat viderit asserere quæ ex nobis sunt, & præferre humanis ea quæ sibi placent, tantam & ipse nostri curam declarabit vt in omnibus inuicem simus. Scitis enim quod hostem habemus perpetuũ, & foederis nescium. Vnde nobis magna vigilanteria opus est, ita vt eius fraudes vincere, & superiores eius telis constitui possimus. Non aliter autem vincemus, quã si per viam optimam supernum nobis auxilium cõsiliemus. Optima enim vita est, vita pura. Hoc enim fundamentum est virtutis, quod qui rectè iecerit, consequetur faciliã alia omnia. Neque illum superabit vel pecuniarum cupiditas, vel gloriæ amor, vel inuidia, vel aliqua affectio mala. Et quomodo? Ego dicam. Quando enim quis munda fuerit conscientia, & ab omni libera macula, poterit Dominum vniuersi habere inhabitantẽ. Beati enim, dicit, mundum corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Quod si quis illum inhabitatorem habere meretur, quasi simpliciter & sine impedimento corpore vestitus esset, ita postea afficietur, & humanarum rerum vmbra facile contemnet. Humana enim omnia, vmbra illi & somnium apparent, & sicut celestis ciuis præsentia non optabit. Talis erat beatus doctor orbis, & propterea clamat, dicens: Num experimentum quæritis eius

Gal. 1. a

ius qui in me loquitur. Christus. Et iterum: Viuo autem, non iam ego, viuunt autem in me Christus. Et iterum: Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo. Vidisti virum corpore circumdatum, quasi incorporata quiete fruuentem, loqui omnia? Hunc omnes imitemur, & trucidemus membra carnis, vt & ad operandum virtutes idonea reddere studeamus: poterimus autem si offeramus Deo sacrificium beneplacitum. Vidisti quod nouum & admirabile hoc sacrificium? quando mortua fuerint membra, tunc magis gratum erit Deo sacrificiũ. Quare & quomodo hoc? Quoniam spiritualis est hostia, & nihil habet sensibile. Nam in sensibili quidẽ hostia quod mortuum est, abicitur: sed neque viuum quod vitiatum fuerit, sacrificiis idoneum esse, ab initio lege cautum fuit: vt per rationabilium obseruationẽ paulatim inducamur ad spiritualem hanc & rationalem hostiam offerendam. Quod enim illic est vitiosum, vt pote amputatum auribus vel mutilũ cauda, hoc hic est mala concupiscentia, luxuria, opum amor, et omnis malitia: et id quod est illic sanum & ab omni macula alienum, hoc est hic mortuum mundo: ita ad spirituale sacrificium temetipsum idoneum exhibe. Hæc non simpliciter prætereamus, sed bene figentes ea in memoria nostra, studeamus, ne simus minores Iudæis, qui in vmbra tantam declarant obseruationem. Sicut enim illi adhuc candelæ assidentes, tantopere illa obseruant: ita nos postquam sol iustitiæ nos illustrare dignatus est, & relicta vmbra ad veritatem manuducamur, similem obseruationem circa spirituale hoc sacrificium declaremus. Et neque peccata quæ nobis videntur parua, contemptim prætereamus, sed quoti die a nobis rationes repetamus & verborum, & speculationum: & pœnas de nobis ipsis sumamus, vt nos a futuro supplicio liberemus. Nam propter hoc & Paulus, inquit: Nam si nos ipsos iudicauerimus, non vique iudicabimur. Ita si nos ipsos hic condemnauerimus propter quotidiana peccata, imminuemus supplicium.

plicium, quod alibi futurum est. Quod si ignauus fu-
rimus, qui iudicamur, inquit, a Domino erudimur.
Prius igitur nosmetipsos condemnemus magna cu
gratitudine, & nullo sciente in tribunali conscientie
sedeamus: & sic examinemus nostras ipsorum cogi-
tationes, & rectam sententiam proferamus, ut mens
timens magnū illum terrorem, non patiat amplius
decipi, sed impetum refrenet: & ante videns illum
indeceptum oculum, præcludat diabolo ingressum.
Propter ignauitatem enim serimus omnia, Ipsa rerum
experientia clamat, Nam quemadmodum si vel pa-
rum excitari voluerimus, omnes illius insidias quasi
puluerem repellemus: sic quando supplantamur, non
propter illius tyrannidem hoc sustinemus, sed pro-
pter ignauitatem nostram. Neque enim vi sua & necessi-
tate nos vincit, sed deceptione sola. Non autem deci-
piemur, si parum esse vigilantes voluerimus, & nosmet
ipsos attenderimus: non quod nostra cæta sit potestas,
sed quia tunc superna gratia nobis affulget. Nam si
quæ a nobis sunt fecerimus, sequentur & omnia quæ
domini sunt. Sobrii igitur simus, obsecro, scientes ar-
tes maligni: perpetuo vigilemus & oremus, ut nos
adiuuat certare nostrum certamen. Sic enim & nos
inuieti erimus, & machinationes illas effugiemus, et
diuinam consequemur gratiā, bonarū æterna adipi-
camur. Quæ nobis omnibus oremus, concedatur gra-
tia et misericordia domini nostri Iesu Christi, cū quo
patri & spiritui sancto sit gloria, imperiū & honor,
nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Iterum pro consuetudine mea mensam proferre
volo: repetens igitur ea quæ pridem vobis dicta
sunt, ex his quæ nunc lecta, conuiuium vobis propo-
nam spirituale. Sufficiunt enim & quæ hodie lecta
sunt, ad docendū nos omnes, quantum inuidiæ damnum
sit, & quomodo inuidiæ perniciēs, etiam usque ad con-
gnatos se extendat. Verum ut videatur iuxta consue-
tū

quentiam sermo progredi, operæ pretiū fuerit insti-
tutionis tangere. Hæ autem sunt, inquit, genera-
tiones Iacob. Et vide admirabilem illum Prophe-
tam, quomodo, quum promittat nobis genealogiā,
statim ad historiam pueri recurrat, & quum dicat:
Hæ sunt generationes Iacob, derelicta consequenter
narratione quoniam ex illo nati, & iterum qui ex na-
tis ab eo nati (sicut supra, quum de Esau sermo esset,
fecit) ad Ioseph illum statim festinauerit, adolescentem
tamen, omnium fratrum, ut ita dicam, postremum, &
dicie: Ioseph decem & septem erat annorum, pas-
cens cum fratribus suis oves. Et quam ob causam
nobis annorum designat numerum? ut scias, quod ad-
ulescentia non est virtutis præpeditamentum: & ut plenius
scias adulescentis erga patrem obedientiam, in fra-
tres benevolentiam, illorum autem inhumanitatem:
& quod neque cohibere eos potuit, quod ita in eos as-
fectus erat, & quod in tam tenera ætate, quæ debe-
bat eos ad commiserationem prouocare: sed mox ab
initio, videntes & pueri bonam indolem, & patris
erga illum benevolentiam, in inuidiam contra eum
excitati sunt. Detulerunt enim, inquit, Ioseph de-
pessimo crimine apud Israel patrem suum. Vide
malitiæ eminentiam, etiam patris charitatem per-
turbare attentabant, & quæ non erant fingunt con-
tra fratrem: tantum malum perficientes, solum ut in-
uidia sua expleri possit. Et ut discas, quod nihil inde
lucri fecerint, quam quod manifestam fecerint suam
ipsorum prauam mentem, vide patrem post eorum
accusationem magis effundi in filii amorem, & iam
præferre eum omnibus. Iacob autem dilexit Iose-
ph supra omnes filios suos, quoniam filius senectus
erat sibi. Fecit autem ei tunicam variam. Quid
est, dilexit Ioseph super omnes filios suos, quoniam
filius senectutis erat sibi: quia postremus, & in ipsa
senectute natus est ei, propter hoc magis dilexit.
Nam magis amabiles sunt pueri, qui in senec-
tute ipsa generantur, maioremque patrum beneuo-
lentiam

lentiam assequuntur. Sed vt sciamus, quod non hoc solum erat, quod patrem illi conciliabat, & praeferri eum aliis faciebat: docet nos scriptura, quod post illum & alius natus sit: & si iuxta naturalem amorem dilectio fuisset, postremus fuisset magis dilectus, vt pote verè senectutis filius existens, et tunc natus, quando ad postremam senectutem peruenit iustus. Quid igitur est dicendum? superna quaedam gratia fuit, quae iuuenem amabilem reddebat, & propter animae virtutem cunctis praeferri faciebat. Haec autem in scriptura adiecta est causa, quod filius senectutis fuerit, & ideo magis eum dilexerit, vt non manifestè augeat odium fratrum. Grauis enim haec affectio est, & quando animam inuaserit, non prius eam relinquit, donec in extremam absurditatem eam inducat: & laedens animam à qua nata est, omnino aliter eum cui inuidet, efficit, quam vult: nempe clariorem, nobiliorem, illustriorem reddit: unde iterum alia grauior invidia plaga nascitur. Proinde cōsidera hic, quod admirandus ille nesciebat quidem quod fiebat. Loquebatur cum illis, vt cum fratribus, & quasi eodem vterotatis, omni cum fiducia & simplicitate: illi autem inuidia malo capti, odio eum prosequuntur. Viderunt enim, inquit, fratres quod pater prae omnibus filiis diligebat eum: oderunt eum, et non potuerunt ei loqui aliquid pacificè. Vide quomodo odio prosequi nuntuntur eum, qui in nullo offenderat. Et nihil, inquit, potuerunt loqui ei pacificè. Quid est, nihil potuerunt ei loqui pacificè? Quia affectio dominabatur eis, & inuidia quotidie crescebat, quasi captiui facti, & tyrannidem huius mali ferentes, in dolo loquebantur, et nihil pacificè loqui poterant. Et attende quomodo causam odii significauit, quod ab inuidia exordium habuit. Vt viderunt enim, inquit, fratres, quod pater eum prae omnibus filiis suis diligeret. Non amor patris inuidiam ei peperit, sed patris beneuolentia virtus pueri conciliauit. Igitur oportebat illos imitari fratrem, & amulari mores, vt sic & ipsi patrem sibi conciliarent.

At hoc ne in mentem quidem acceperunt, sed communi odio filium à patre disiectum prosequuntur. Et illi quidem, quasi expugnati, intus nascentem malitiam pariebant, nihil pacificè ei loquendo, sed cum dolo loquebantur: ille autem admirabilis, fraternam beneuolentiam cum eis seruans, nihil suspicans, vt fratribus bene fidens, omnia quae in se erant faciebat. Hic morbus ab initio & Cain, vt fratrem occideret, armauit. Et sicut isti propter beneuolentiam patris, quae erga puerum declarabat, & odio illum prosequuntur, & impugnare moliebantur, & quotidie ipsius caedem parturiebant: eodem sane modo & ille vt vidit quod fratris dona Deo magis accepta fuerint, ad eum occidendum prouocatus est, et inquit: egrediamur in campum. Vides quod et hic nihil suspicatur, sed confidit fratri, & exit, & praeter animi sententiam in nefariam illam dextram incidit. Sic sane & admirabilis Ioseph, nesciens malam fratrum suorum mentem, tanquam cum fratribus eum eis loquebatur, & insomnia ipsa quae sibi Deus reuelauerat, praesignando gloriam & fratrum subiectionem sibi obuenturam, in medium proponebat. Cum insomnia habuisset: somnium, inquit, annuntiavit fratribus suis, et dixit eis: Audite insomnia hoc.

Putabam vos manipulos ligare in medio agro, et surrexit manipulus meus, & erectus est: circumstantes autem manipuli vestri, adorauerunt manipulum meum. Dixerunt autem ei fratres: Num regnans regnabis super nos, aut dominans dominaberis nostris? Et apposuerunt adhuc eum odio prosequi propter insomnia & verba sua. Propterea prius quoque docuit, quod odium erga eum declarauerunt, vt ne putemus eos hinc sumpsisse odii sui contra eum exordium. Apposuerunt enim adhuc eum odio prosequi: hoc est, multo magis augebantur odium & inimiticiae contra eum. Et vide miram illorum caecitatem: ipsi enim somnia diiudicant. Non enim est dicendum, quod propter ignorantiam eorum quae futura erant, inuidiam gerebant.

IN CAP. GENESIOS XXXVII.

hant contra eum, sed vt didicerunt ex infomniis facta, auctum est odium eorum. O excellentem amentiam. Oportebat hoc scientes, maiore erga illum beneuolentiam declarare, & e medio tollere odii causam, & effugare inuidentiæ affectum. Obtenebrati mente, & non videntes quod contra semetipsos omnia faciant, multo maiore odio in eum exarserunt. Quare o miseri & calamitosi, tantam declarastis invidiam, non cogitantes neq; fraternum vinculum, neq; quod infomniorum reuelatio manifestam Dei erga illum declarat beneuolentiam? Num existimatis, quæ a Deo præsignata sunt, possint subverti? Nam si cut somnium diiudicatis, ita erit post multum temporis, etiam si innumera excogitare volueritis. Omnipotens enim & sapiens est omnium Dominus: & suæ virtutis declarans affluentiam, sæpe facit, vt in mediis impedimentis fiant ea quæ sibi placent, & quibus summam virtutis suæ declarat eminentiam. Verum vt se habet inuidia, nihil eorum cogitare potest: sed omnino (vt ita dicā) vbi inuidus captus ab hoc morbo fuerit, cōtra suam ipsius salutem facit omnia. Et illi quidem narratione somnii odium auxerunt, admirabilis autem Ioseph vbi aliud infomnium vidit, non ipsis solum, sed & patri narrat. Quasi sol & luna, & vndecim stellæ adorabant me. Et increpauit eum pater suus, & dixit ei: Quod est infomnium hoc, quod somniasti? Nunquid euntes ibimus ego et mater tua, & fratres tui, vt adoremus te super terrā? Emulati autem sunt eum fratres sui, pater vero obseruauit verbum. Sciens pater quod fratres inuidebant ei, propter hoc increpauit puerum, & indicauit etiam ipse somnium, & coniectans a Deo reuelationem ei factam, obseruabat verbum. Verum non ita faciebant & fratres. Sed quid? Iterum multo magis emulabantur. Cur insani fuistis? cur stupidorum opera fecistis? Non cogitastis, quod secundum infomnium non temerè neq; fortuito factum sit: sed vt quum didiceritis quod omnino futura sunt quæ prædicta, celsis

OMILIA XXI.

362

letis meditari fratricidium, vtpote rem molientes in possibilem. Igitur oportebat quidem vos, quum cogitaretis, & in mentē acciperetis fraternam vestram habitudinem, in mentē gloriam fratris pro vestra dicere. Quoniam autem ad hoc non respiciebatis, consequens fuit illud cogitare, quod non contra eum, sed cōtra omnium Dominum, qui hoc ei iam reuelauit, pugnetis. Verum illi quidem, sicut dixi, neq; naturæ vinculum reueriti, neq; in mentem accipientes, quantā ille superna gratia muniretur, odium quotidie auerunt: & nescii intra semetipsos rogiū accenderūt, neq; patre, neq; filio tale quippiam suspicantibus, neque cogitantes quod in tantam insaniam essent properaturi. Ideo vbi profecti sunt fratres in pascua:

Dixit, inquit, pater Ioseph, Nonne fratres tui pascunt oves in Sychem? Vni mittam te ad eos, dixitq; ei: Ecce ego. Vidisti patris erga filios dilectionem, vidisti filii obedientiam? Dixit autem ei: Vade, & vide, num sani sunt fratres tui, & oves, & annuntia mihi. Hæc autem omnia facta sunt, vt & Iosephi erga fratres monstraretur beneuolentia, et illorum sanguinaria mens fieret manifesta. Factum est autem & in figurā futurorum, vt in vmbra multo antea veritatis res describerentur. Et sicut Ioseph ad fratres abiit inuisens eos, & illi nō sunt reueriti neq; fraternitatem, neque aduentus causam, sed primum quidem occidere voluerūt, postea autem vendiderunt Barbaris: ita & Dominus noster suam seruans misericordiam, aduenit inuisens humanum genus, & susceptor nostræ formæ, carne dignatus fieri frater noster, affuit. Et clamat Paulus, dicens: Non enim angelos assumpsit, sed semē Abraham: vnde debuit per omnia fratribus similis fieri. Sed ingrati Iudæi, animarum corporumq; medicum, innumera miracula quotidie facientem occidere conati sunt, et opere complerunt animi sui propositam eadem: & crucifixerunt eum, qui propter nostrā salutem serui formam suscipere dignatus est: & apprehenderunt & cruci traditum occiderunt.

Heb. 2. d

IN CAP. GENESIOS XXXVII.

Illi autem consultabant quidem, sed opere quod con-
sulebant, non impleuerunt. Oportet autem figurā ma-
nus habere, quā veritatem: quia alioqui nō fuisset
figura eorum quæ posthac futura. Propterea illi qui
dem quasi in vmbra præsignata sunt. Et cōsidera ne-
gotium. Non occiderunt, sed vendiderunt, et vestem
hædi sanguine inquinantes, dederunt patri, persuade-
re volētes quod occisus sit filius. Vides quod omnia
hæc facta sunt, vt quasi in vmbra imago illa rerum
fieret, & veritas custodiretur? Sed ad seriem sermo-
nis redeamus. Et misit eum, inquit, pater, & venit
in Sychem, & inuenit eum homo errantem in agro.
Rogauit autem eum homo, dicens: Quid quærēs il-
le autem dixit: Fratres meos quæro. Annuntia mihi,
vbi pascunt oves? Consyderā quomodo hic ma-
gno studio de fratribus suis inquirat, & multa inquirit
& causatur, et omnia facit vt eos videre possit.
Dixit autem ei, inquit, homo: Audiui eos dicen-
tes, Ibiimus in Dothaim. Et iuit Ioseph, & inuenit
eos. Prius autem viderūt eum à longe, antequam ve-
niret ad se, & malignè cogitabant, vt occiderent eū.
Consyderā hic quæso Dei omnipotentis sapientiā,
quomodo illi quidem concitati erant in cædem eius:
ille autem omnia faciens & præparans, permittit in-
terim omnia impedimenta fieri, vt facto athleta suo
clariore, postremum somniorum adducat euentum.
Prius autem viderunt eum, inquit, & malignè cogi-
tabant vt occiderent eum. Dicebat autem vnus
quisq; ad fratrem suum: Ecce somniator ille venit,
nunc igitur venite occidamus eum, & proficiamus
eum in lacum vnum ex his, & dicentes, Mala bestia
deuorauit eum, & videbimus quæ sint somnia eius.
Vidisti, quod somniorum euentum expectantes, oc-
cidere eum conati sunt? Sed vt discant, quod non sit
possibile ea quæ à Deo sunt prædicta, non opere com-
pleri: consultant & attentant, & suam declarant mali-
tiam, at sapiens & omnipotēs Deus insidiatores mi-
nistrare etiam inuitos facit dispensationi futuroꝝ.

Quoꝝ

HOMILIA LXI.

369

Quoniam conspirauerant in mortem eius, & propo-
sito iam occiderant. Vt audiuit, inquit, Rubim eri-
puit eum ex manibus eorum, & dixit: Non percutia-
mus eum in animam: non effundite sanguinem, abii-
cite eum in lacum illum in solitudine, manum autem
non iniicite in eum: vt eū eriperet ex manibus eorū,
& redderet eum patri suo. Vide & illum, quomo-
do non auder manifestè eripere fratrem, sed iam occi-
dendi conatum & impetum refrenare volens, dicit:
Nō effundite sanguinem, sed abiicite eum in lacum.
Docere enim nos volens diuina scriptura scopum et
mentem Rubim, dicit: Hæc autem faciebat, vt eripe-
ret eū, & redderet patri suo. Et cum illi hæc vellent,
nondum Ioseph aduenerat, sed postquā colloquium
hoc absoluerunt. Venit, inquit, Ioseph ad fratres
suos. Oportebat igitur illos occurrere fratri, & am-
plexari, et quomodo se pater haberet inquirere: verū
illi quasi bestie quædam, vbi agnum conspiciat fue-
rint assiliunt. Et exuerunt, inquit, Ioseph vestem
variā, & acceptum eum proiecerunt in lacum. La-
cus autem erat vacuus, aquam non habens: quemad-
modum consuluerat Rubim, fecerūt. Et iniecto illo,
sederunt ad comedendum panem. O crudelitatem,
& inhumanitatem. Ille quidem tantum itineris conse-
cerat, & tanto studio de eis inquisierat, vt videret et
annuntiaret patri quomodo se haberent res illorum:
verum illi quasi alieni, et Barbari, & inhumani: quia
consuluerat eis Rubim, ne effunderent sanguinem: sa-
ne occidere volebant. Sed misericors Deus statim
eum liberauit ab insania fratrum. Cum enim con-
sederunt ad comedendum panem, viderūt Ismaëlitas
viatores venientes, et Egyptum versus euntes. Et di-
xit Iudas: Quid prodest si occiderimus fratrem nos-
trum, & occultauerimus sanguinē eius? Venite, tra-
damus eum Ismaëlitis istis. Manus autem nostræ nō
sint super eum, quia frater noster & caro nostra est.
Vide quomodo & prius Rubim minore malo ma-
nus prohibuit: & nunc quōdā Iudas consuluit vt ven-
datur

AAA 3

IN CAP. GENESIOS XXXVIII.

datur frater, quod cum ab interitu eripere queat. Hoc autem totum factum est, ut etiam inuiti dispensationi diuinae seruirent, & faceret ea quae a Deo sunt praedicta. Et probato, inquit, consilio Iudae, eduxerunt eum de cisterna, & tradiderunt Ismaelitis viginti aureis. O iniquam commutationem, o damnosum lucrum, o iniustissimum opus. Eum qui vobis sanguine coniunctissimus erat, quem pater maxime amabat, qui ad visendum vos venerat, qui nunquam vos vel in partu vel in magno offenderat, vendere attentatis? & vendere hominibus Barbaris, & in Aegyptum descendentibus? Quae tanta infania? quis liuor? Nam si hoc metu somniorum facitis, ut persuasi quod omnino euentura sint, quare impossibilia attentatis, & factis vestris contra Deum bellum assumitis, qui haec ei praedixerat? Quod si nihili putastis somnia, sed existimatis esse delirium: quare haec operati estis, quae perpetuam vobis maculam inurant, & luctum inde finientem patri vestro afferant? Sed o grauem morbum, imo mentem sanguinariam. Nam qui peccato exponit se, & nefarium opus aggreditur, is & obruitur a cogitationibus absurdis, neque proponit ante oculos oculum illum qui non quiescit: neque reueretur naturam suam, neque attendit aliquid quod ad communem rationem se possit inducere: id quod & illis euenit. Non enim cogitabant quod frater esset, neque quod adolescens, neque quod tam amabilis patri, neque quod nunquam in terra aliena vixisset, & apud externos nunquam ante conuersatus, & nunc in terra tam semota inter Barbaros habitaturus esset: sed omni honesta cogitatione abiecta, vnum duntaxat curabant, quod inuidiam suam, ut putabant, opere explerent. Et illi quidem mente fraticida erant: qui autem haec ab eis passus est, omnia fortiter tulit. Custodiebat enim eum manus Domini, & omnia difficilia faciebat ei facilia & leuia. Quando enim supernam gratiam habemus, etiam inter medios Barbaros, & in aliena regione melius & commodius versari possumus, quam domi habitantes,

ROMILIA LXI.

364

tantes, & hi quibus summa cura ministratur. Sicut etsi in domo versemur, & omni prosperitate frui videamur, destituti autem sumus superno praesidio, omnibus videmur miseres. Magnum enim & virtutis robur, & malitiae infirmitas. Et hoc maxime ostendit nobis historia, quam in manibus habemus. Dicit enim quos miseros & innumeris lachrymis dignos esse putamus, illos ne qui tanta mala fecerunt, an fratrem, qui in potestatem Barbarorum venerat. Manifestum, quod illi. Cogita enim, obsecro, hic admirabilem illum, qui tanta ministrorum cura educatus, et in vlnis paternis semper habitus fuit, quomodo repente coactus est ferre grauem seruitutem apud viros Barbaros, non meliores ipsis bestis. Sed omnium Dominus erat, qui & illos humanos reddebat, & isti in omnibus dedit patientiam. Et quum vendidissent fratrem, quasi perfecissent propositum suum, affectu luere, ablato videlicet e medio cui inuidebant.

Reuersus est autem, inquit, Rubin ad cisternam, & non vidit fratrem, & dirupit vestimenta sua, & rediit ad fratres suos, & dixit: Puer non est, ego quod ibo ultra. Quoniam supra docuit diuina scriptura, quod propterea consuluerat eum in cisternam conueniendum, ut ex sanguinariis manibus illum eriperet, & redderet patri: nunc, inquit, ubi vidit se a sententia sua excidisse, dirupit vestimenta sua, & dixit: Puer non est, ego autem quod vadam? Qualem habebimus defensionem, & maxime ego, qui vobis praesens videor? Purabat enim quod eum occidissent. At postquam factum est, quod querebant, & miserunt in Aegyptum quem odio habebant, & inuidiam suam aliquo modo mitigarunt: postea magna industria cogitarunt ut deluderent patrem, ne mala sua conspiratio illi manifesta fieret. Et occiso herodo caprarum, inquinaverunt vestem sanguine, et attulerunt vestem patri suo, et dixerunt: Cognosce, num vestis filii tui sit, an non? Quid decipitis vosmetipsos o insensati? nam licet patrem illum decipere possitis, non tamen falleris tuus

IN CAP. GENESIOS XXXVIII.

dicem illum qui decipi nequit: non ignorabit oculus ille qui nunquam dormitat, quem maxime omnium formidare oportebat. Sed ita se habet humana natura: imò ita se habet multorum desidia, ut humanum timorem & presentis vitæ confusionem maxime faciat: in mente autem non verset terribile illud tribunal, & intolerabilem poenam: sed hoc vñ curat, quomodo effugere possit humanam reprehensionem: id quod & illi egerunt, dum patrem suum decipere moluntur. Agnouit enim, inquit, vestem pater, & dixit: Vestis filii mei est, fera mala deuorauit eum, fera rapuit Ioseph. Etenim verè quasi in manus bestias incidisset, omnia crudeliter sustinuit. Dirupit autem vestimenta sua, & posuit saccum super lumbos suos, & luxit filium suum diebus multis. Quantis fuerint illi digni lachrymis, qui non solum fratrem Barbaris vendiderunt, sed & patrem in extrema senectute in tantum luctum iniecerunt.

Congregati autem sunt filii eius & filie eius, ut consolarentur eum, & noluit, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Opinor & hoc illis aliam fuisse plagam. Videbant enim quod pater tantum, tamq̃ feruentem amorem declarabat erga eum qui non aderat, imò & putabatur à bestiis discerpi: & maiori tabescebat inuidia. Sed illi quidem erga fratrem, & erga patrem crudeles fuere, nullaq̃ venia digni. Madenxi autem & ipsi diuinæ seruiunt dispensationi, & denuò Iosephum vendunt Petephi archimagistro Pharaonis. Vidisti quomodo paulatim procedit, & per omnia suam virtutem & patientiam declarat, ut sic quasi athleta fortiter certans, redimiatur corona regni, & euentus somniorum impleatur: quod doceantur ii qui eum vendiderant, quod nihil cōmodi ex sua malitia deportent. Tantam enim fortitudinem habet virtus, ut clarior fiat cum infestetur. Nihil enim ea fortius, nihil validius: nō q̃ ipsa tantum habeat robur: sed is qui eam possidet, & supernā gratiam habet, & inde præsidium assequitur omnibus est fortis.

HOMILIA LXII.

365

fortior & inuictus, & capi nequit: non solum hominum insidiis, sed & demonum machinationibus. Id sciētes, ne fugiamus malè affligi, sed malè agere: hoc enim est verè malè affligi. Nam qui proximum affligere tentat, illi quidem omnino nihil nocet. Nam licet ad paruum tempus noceat, & in hoc tantū seculo facit, sibi autē immortalia tormenta thesaurizat, & poenas ineffabiles: quas nō aliter effugere possumus, nisi parauerimus nos ad ferendas afflictiones, & iuxta doctrinam Domini, precemur pro his qui nos male afficiunt. Hoc enim nobis magnam parabit mercedem, & cōcedet dignos effici regno celorum. Quod nobis oremus concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritū sit gloria, imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Mat. 5. 2

HOMILIA LXII.

Scitis pridem ex historia Ioseph didicimus, quantum damni nascatur ex inuidia, & quomodo perniciosus ille morbus animam primum corrumpat, à qua nascitur. Vidisti quomodo propter affectionē fratres Ioseph & cognationis obliti sunt, & bestiarū crudelitatem erga eum, qui in nullo offenderat exercuerunt. Malitia enim sua fratri suo non tantum nocuerunt, quantum seipsos ignominiosos fecerunt. Nam licet barbaris eum vendiderint, & illi reuendidere archimagistro Pharaonis: nihilominus quia habuit suam pernam gratiam se in omnibus adiuuantem, omnia leuia & facilia visa sunt. Et volebam etiam hodie illam historiam tractare, indeq̃ contexere sermonem: verū in medio alia quædam narratio interiacer, quā indignum est præterire. Sed opus est, ut quantum possibile est perscrutemur, & sic iterum ad argumentum Ioseph redeamus. Quenā igitur illa, quæ interfertur narratio? Illa de Iuda. Hic enim accepta in uxorem filia Chanangi, Sava nomine, suscepitq̃ ex illa tribus filia: duxit, inquit primogenito suo Her uxorem Thamar. Quia autem ille malus erat coram Domino, occidit

edidit eum Deus. Et praecepit Annan, ut ducta vxore
fratris sui, exciter semen fratri suo. Id quidem lex ius-
sit, quae dicit, quod mortuo fratre sine liberis, frater,
ducta vxore excitet semen fratri. Verum & hunc quia
malus erat, occidit dominus. Hoc Iudam terrore per-
culsit, videntem duos filios tam statim interisse: & vo-
lens Thamar consolari, promissit se alium filium ei
daturum: sed non implebat promissa, veritus ne &
ipse eandem poenam ferret, quam fratres. Talibus
promissionibus pascabatur Thamar, inq; domo pa-
tris sui sedebat, expectans quando socii promissio
impleretur & videns Iudam non velle implere pro-
missa, mansuetè tulit, non eligens aliorum coniugia,
sed amans viduitatem, & tempus congruum expe-
ctans: festinabat enim ut filios procrearet ex socero.
Et quia vidit socrum mortuam, & Iudam venire in
Thamna ad tondendas oues, furari volens socii co-
cubitum, & ex illo filios procreare, non libidine ex-
plere concupiscens (absit hoc) sed ne videretur esse so-
ne nomine. Alioquin & dispensatio erat quod sebat,
vnde & opere cōpleta sunt ea quae illa deliberavit.
Depositis enī vestibus viduitatis suae, & induta the-
rismo, & ornata sedit apud portas. Deinde quasi exca-
sans eā scriptura, dixit: Vidit enim q. creuerat Selom
ipse autem non daret ei vxorem, & propterea ad de-
ceptionem illam properauit. Iudas enim cū puraret
eam esse scortum (velauerat enim illa faciē ne agnos-
ceretur) diuertit ad eam. Illa autem dixit: Quid mi-
hi dabis? Ille autem pollicitus est hocedum ex pecudis
bus se missurum. At hęc dixit: Si dederis arrabonem,
donec mittas. Et dedit annulum & armillam, & bac-
culum, & intrauit ad eam, & grauida facta est ex eo. Nullus
hęc audiens condemnaret Thamar: nam, ut dixi,
dispensationi ministravit, & propterea neq; vllam
inde reprehensionem meretur, neq; Iudas criminibus
fuit obnoxius. Etenim hac via procedens, inueniens
ex pueris inde natis Christum secundum carnem ducere
genus. Præterea duo isti filii per eum nati, ducunt

rum populorum figura fuerunt, & prædictio quædam
vitæ Iudaicæ & spiritualis. Sed nunc videamus post
recessum Iudæ, quomodo paruo tēpore exacto, & ope-
re in apertum productio, Iudas semetipsum condem-
nat, illam a criminibus liberans. Nam postquam im-
pleuit Thamar quod voluit, iterum mutato habitu
inde quidem recessit, & venit in domum suam. Iudas
autem nihil eorum sciens, promissionem impleuit,
& hocedum misit ut arrabonem suam illi datum reci-
peret: sed nusquam inuenta muliere, rediit puer, signi-
ficans Iudæ quod nusquam inuenire mulierem potue-
rit. Quibus compertis, Iudas dixit, inquit, ne forte ri-
deamur, ut habiti ingrati. Neq; enim sciebat factum.
Verum præteritis mensibus tribus, & sarcina ven-
tris partum prædicente, & nullo alio furtiuum scien-
te concubitum: annuntiatum, inquit, est Iudæ, quod
vterum gereret ex adulterio. Et ut didicit, inquit:
Educite eam, & comburatur. Magna indignatio,
gravis poena, quia & peccatum grāde esse videbatur.
Quid igitur Thamar productis his quæ in arrabonē
Iudas reliquerat, inquit: Si quis est cuius hæc sunt,
ab illo ventris sarcinam accepi. Attende quomodo
silens, fide dignos testes affert qui loquantur, & satis
eam criminis innoxiam demonstrant. Quia enim tri-
bus testibus egebat, quæ in tali causa arguebatur:
Idcirco & hæc quasi claro testimonio dato, tres arra-
bonum species mittit, annulum, armillam & bacu-
lum: & domi sedens, & tacens, in causa vicit. Iudas
enim, quum agnouisset, dixit: Iustificata est ipsa
magis, quā ego. Quare non dedi ei filium meum
Selom. Quid est, iustificata est ipsa magis q. ego?
Illa quidem, inquit, innoxia est, ego autem meipsum
condemno, & nullo arguente meipsum prodo: imò
sufficiunt quæ arguant, quæ data illi in arrabonē. Et
deinde iterū Thamarē excusans, dicit: Quare nō de-
di eā Selom filio meo? Fortē autē hoc factū est ob hæc
causam, dicturus enim sum propter quā. Nam quia
Iudas

Judas putabat illius causa mortuos Er & Annan, idq; metuens, ea non dedit Selom, quanvis ei promississet: ut igitur manifeste ac euidenter sciret quod non illa istis causa fuerit mortis, sed propter suam malitiam poenam dederint. Occidit enim eum, inquit, Deus. Et iterum, Occidit eum, inquit, etiam secundò. Propter rea ignarus ipse cum nuru sua rem habet, & clare didicit quod non ipsa fuerit causa, sed illorum malitia reos eos poenae fecerit. Et confessus peccatum suum, etiam illam à peccato liberauit. Non adiecit, inquit, ut cognosceret eam.] quod declarat neque primum cum ea rem habiturum fuisse, si agnouisset eam. Deinde postquam diligenter narrauit nobis diuina scriptura deceptionem quam fecerat Thamar, consequenter docet nos qui filii ei sint nati. Factum est autem, inquit, cum pareret, erant gemelli in ventre eius. Et cum pareret, vnus protendit manum: apprehensam autem obstetrix coccino ligauit, dicens: Hic egredietur primus.] Vide hic, obsecro, sacramentum & prae-dictionem futurorum. Nam postquam ligauit obstetrix manum coccino, ita ut cognosceri posset exiturus, retraxit manum, & exiit frater eius. Cessit inquit, fratri, ut prior egrederetur: & qui posterior putabatur, prior exit. Et dixit, inquit: Quare diuisa est propter te sepes? & vocauit nomen eius Phares. Dissectionem enim, & quasi partitionem hoc nomen signat. Et post hunc egressus est frater eius qui signatus in manu dextra acceperat, & vocauit nomen eius Zarah, quod interpretatur Oriens.] Et quod non temere & absque causa haec facta sint, sed figura futurorum fuerint, res ipsae declarant. Neque iuxta naturae ordinem hoc factum est. Quomodo enim erat possibile, quod postquam manus ligata fuit coccino, iterum contraheretur, & daret posteriori transitum nisi diuina quaedam virtus haec prius dispensasset, & sicut in vmbra quadam praefigurasset quod statim ab initio Zarah, quod est Oriens. Sic enim figura Ecclesiae prospecta re coepit, nam in eo quod paululum praecessit & successit,

cessit, legalis observatio per Phares significata subintravit, tempore multo durans. Iterum in eo quod successit & prior (Zarah inquam) prodit, recessit omnis Iudaica consuetudo. Sed forte nunc fuerit necessarium idem breuius dicere: Fuerunt, sicut Zarah qui manum protulit, Noë & Abraham, imò ante illos Abel & Enoch, quibus magnum studium fuit ut placerent Deo. Deinde postquam in multos propagati, multa peccatorum onera collegerunt: opus autem erat ut vel paruam aliquam consolationem haberent: data est lex ut vmbra aliqua, non peccata tollens, sed ea demòstrans, & manifesta eis faciens, ut tanquam imperfecti filii qui lacte pascuntur, adollescere possent. Verum quia neque hoc eis profuit, sed lege peccatorum magnitudinem monstrante, ipsi iterum iisdem infermentati sunt, adueniens communis dominus noster, spiritualem hanc & virtutibus claram vitam humano generi largitus est, cuius figuram Zarah implebat. Et idcirco Euangelista etiam meminit Thamar, & eorum qui ex illa nati sunt, & dicit: Iudas autem genuit Phares & Zarah de Thamar. Ne igitur simpliciter progrediamur ea quae in diuinis scripturis sunt prodita, neque ea quae dicuntur à superficie salutemus: sed ingressi ad ipsum profundum, cum diuitias quae ibi latent didicerimus, glorificemus dominum nostrum, qui cum tanta sapientia dispensat omnia. Nam si noluerimus mentem & causam omnium quae facta sunt explorare, non solum hanc condemnabimus, quod cum iocero suo dormiuerit, sed & Abraham reprehendemus, ut puericidam animo factum, & Phinees ut gemini homicidii reum. Sin autem vniuscuiusque causam diligenter didicerimus, & illos à crimine liberabimus, & nos multam à reprehensione vtilitatem percipiemus. Caterum nos quae ad historiam hanc attinent, pro virili nostra pertractauimus charitati vestrae. Quod si non fatigamini, & volueritis, etiam sequentia attingamus. Et iterum ad narrationem admirabilis Iosephi veniamus, ut discatis etiam ex his

Mat. ii. 2

CAPVT.
XXXIX.

ex his

IN CAP. GENESIOS XXXIX.

ex his quæ hodie dicta sunt, quæcunque generosus ille athleta, post somnia illa regnum sibi promittentia & principatum fratrum, sustinuerit, & quomodo post illa certamina & tentationes aliæ exceperunt. Increbrescebant naufragia, nec submergebatur gubernator: & cum validior insurgeret tempestas, quasi ad gubernacula sedens, nauim regebat. Dignum autem fuerit & verba ipsa audire, ut diligenter omnia discere possimus. Ioseph autem deductus est in Egyptum, & emit eum archimagirus de manu Ismaelitarum.] Deinde postquam barbari illi, qui à fratribus eum emerant, Egyptio archimagiro Pharaonis vendiderunt, varios dominos sortitus est, qui inter vñas patris educatus. Vt ne admiremur, quomodo tulerit gravem illam servitutem adolescens, & omnis duræ vitæ inexpertus, domiti magnæ patris benevolentia nutritus: subdidit scriptura, dicens: Et erat Dominus cum Ioseph, & erat vir assequens.] Quid est, erat Dominus cum eo? Comitabatur eum, inquit, diuina gratia, & reddebat ei facilia omnia quæ grauiora erant. Hæc dispensauit omnes eius res, hæc mansuetiores ei reddidit negotiatores, & videri archimagiro cõgigit, ita ut paulatim hac viâ procedens, & per tentationes illas vadens, ad regium thronum ascendere valuerit. Verum tu dilecte audiens quod sustinuit servitutem apud negotiatores, deinde quod seruauit apud archimagirum, cogita quomodo non turbatus est, neque cogitauit, neque hæsitauit secum dicens: Quæ somniorum illorum deceptio, quæ tantam gloriam docet? Ecce enim post somnia illa seruus, & seruulus grauis, & domini varius. Ab hoc transit ad illum, ab illo ad alium, & cogitur barbarorum assuescere moribus. Nunquid derelicti sumus? nunquid cõtempti sumus à superna gratia? Nihil tale vel dixit, vel cogitauit, sed tulit omnia fortiter & mansuetè.

Erat enim Dominus cum Ioseph, & erat vir assequens.] Quid est vir assequens? Omnia ei prosperè succedebant, vbi que præcedebat eum superna prouidentia.

NOMILIA LXII.

168

Et ita manifesta erat gratia, quæ florebat super eum, ut etiã domino suo archimagiro manifestum hoc fieret. Sciebat enim, inquit, dominus eius, quod Dominus esset cum eo, & omnia quæcunque faciebat, Dominus prospera reddebat in manibus suis. Inuenit autem Ioseph gratiam coram domino suo, & constituit eum super domum suam: & omnia quæcunque habebat, dedit in manus Ioseph.] Vnde quantum sit superna manu adiuuari? Ecce enim & iuueni, & peregrino, & captiuo, & seruo, à domino tota domus creditur. Dicit enim: Et omnia quæ habebat dedit in manus Ioseph. Quare? quia cū super ea gratia & suos obtulit mores, gratus enim ei erat hoc est, cum magna gratia faciebat omnia. Deinde volens eum Deus misericors in maiori securitate cõstitueret, nō liberauit à seruitute, neque libertatem ei dedit. Hic enim mos est Deo, ut non liberet à periculis viros virtute claros, neque à tentationibus liberet, sed in ipsis tẽtationibus tantã suã declaret virtutem, ut tentationes ipsæ eis fiant occasio letitiæ magnæ. Propter hoc & beatus David: In tribulatione dilatasti mihi. Non tribulationē, inquit, abstulisti, neque ab ea liberatum in relaxatione esse voluisti: sed id quod est miraculum, & perq̃ rarū, in medio tribulationis constitutum absq̃ pauore esse me fecisti: illud sanè & hic fecit dñs. Benedixit enim domū Egypti propter Ioseph. Et didicit postea Barbarus, q̃ is qui ut seruus habebatur, Deo peculiariter gratus esset: & permisit omnia quæ habebat, in manibus Ioseph, & non sciebat quicquam, præter panē quē comedebat.] Quasi dominiū totius terræ constituit. En seruus & captiuus sub manu sua habet omnia quæ erant domini: tanta res est virtus. Nam vbi cūq̃ illa apparuerit, omnibus dominatur & præualet. Etenim sicut oriente sole tenebræ discutiuntur, ita & apprente virtute, è medio tollitur omnis malitia. Sed mala bestia est diabolus, ut primum viderit iustum gratum esse, & per ea quæ putantur esse aduersa clariorem fieri, fremit

Psal. 4.2

fremit dentibus & insanit: neque videre potest iusti
quotidie magis & magis clarescere, sed profundum
harathrum effodit, & præcipitium parat, quod illum
maximo, ut arbitratur, damno afficiat: & tempestate
excitet, & violentum naufragium faciat: sed discit
non post longum tempus quod contra stimulum calcitret,
" & contra suum caput operetur omnia. Et erat Ioseph
" pulcher specie, & formosus aspectu.] Quare nobis
corporis pulchritudinem narrat: ut discamus quod non so-
lū anima pulcher erat, sed & corpore. In ipso enim flo-
re ætatis erat: iuuenis erat, & pulcher specie, & for-
mosus facie. Hæc autem prius narravit de eo scriptura
ut doceat nos quod Ægyptia adolescentis pulchri-
tudine capta, ad illicitum eum concubitum irritaret.
" Et factum est post hæc.] Quid est, post hæc? Post
quā ei concredita potestas totius domus, postquā
tantum honorem a domino suo consequutus est.
" Iniecit vxor domini oculos suos in Ioseph.] Vide
intemperantiam lasciuæ mulieris, non accepit in mē-
tem quod haberetur domina, non quod ille erat ser-
uus, sed a formositate capta, & diabolico incendio su-
scepto in iuuenem, postea insilire tentat: & malam il-
lam cogitationem in mente seruans, tempus inquit
& solitudinem, quæ possent ei cooperari ad illicitum
suum conatum. Verum ille noluit, neque paruic, neque
verba illius suscepit. Sciebat enim hinc sibi magnam
perniciem enasci. Et non solum res suas speciebat,
sed operam dabat ut & illam, quātum possibile erat,
ac insania hac liberaret, & ab illicita ista concupiscen-
tia: & consilium ei afferret, quod sufficiebat ei ut pus-
" desieret, & quid sibi prodesset cognosceret. Dixit
enim, inquit, vxori domini sui:] Domina a seruo co-
" filium accipit. Nōne propter me nihil scit in do-
" mo sua, & omnia quæcunque habet, dedit in manus
" meas?] O gratitudinem viri. Vide quomodo enume-
" rat beneficia domini, ut doceat quantam illa gratitu-
dinem erga coniugem habere debeat. Num ego, in-
quit, famulus sum? num peregrinus? num captiuus?
tanta

tanta fruer eius securitate, ut omnia sua sub manum
meam tradiderit: & nihil est quod excepit de manu
mea, præter te: & omnibus aliis ego præsum, soli au-
tem tibi subitior, & es extra meam potestatem. De-
inde ut letalem ei plagam daret, & recordari faceret
viri beneuolentiae, & persuaderet ei ne tam ingrata
esset erga coniugem suum, inquit: Et tu propterea
extra potestatem meam es, eo quod tu vxor eius sis.
" Cum igitur vxor eius sis, quomodo faciam hoc ma-
" lum verbum, & peccabo coram deo?] Quoniam enim
illa solitudinem obseruabat, & tempus expectabat
quo latere poterat virum, & omnes qui in domo erant,
dicit: Quomodo possum facere malum, & peccabo
coram Deo? Quid enim putas? etiam si fecerimus ut
res clām sit omnibus, ab oculo tamen illo qui dormi-
tare nequit, latere non poterimus: illum solum time-
re oportet, & tremere ac pauere, ut ne in conspectu
eius malè quippiam faciamus. Et ut discamus iusti
excellentem virtutem, & quod non semel neque bis,
sed & sæpius certamen hoc sustinuerit, & colloquū
hoc tulerit, consulereque non cessauerit, subdit scriptu-
ra: Cum autem loqueretur de die in diem, & nō
" obediret ei: ubi obseruauit in domo facientem ali-
" quid, assiluit in iuuenē sicut bestia dentibus frēdens, &
" attraxis vestimentis cohibuit.] Non simpliciter hoc
" prætereamus, sed cogitemus, quantum certamen sus-
stinuerit iustus ille. Non enim tam admirabile, ut ni-
hil videtur in fornace Babylonis esse tres pueros, &
" illasos permanere, & nihil ab igne pati: ut admirabi-
le hoc & rarum, quod admirabilis ille iuuenis retine-
tur vestimentis ab polluta illa & lasciuia, & non de-
tinetur: sed & vestibus relictis in manibus illius, res-
" siluit. Sicut autem tres pueri illi, propter suam virtutē
superna freti gratia, igne præstantiores visi sunt: ita
" & ille, quia quod in se erat offerebat, & continentie
certamina cum magna declarabat constantia, magnō
supernoque præsidio munebatur. Neque enim potu-
" set, dextra Dei non cooperante ei, tantum certamen
BBB certare

Dan. 3.

certare, & a retributibus illius libidinosæ mulieris aufere. Et licebat postea videre admirabilem illum, nudum quidem vestibus exire, indutum autem continentia vestimentis, & quasi ab incendio & fornace illasum effugere: & non solum non adustum: sed & multo fulgidiorem & clariorem factum. Sed vide post tantam victoriam, postq̃ tantam fortitudinem, propter quæ illū oportebat coronari, & propter quæ oportebat illum prædicari: iterum quasi reū & obnoxium innumera sustinentem mala. Nam Ægyptia illa non ferens confusionem & opprobrium, in quæ se ipsam iniecerat, impossibilia attentavit: primum quidem conuocauit eos qui in domo erant, accusans adolescentē: & dicit quod ille dixerit quæ ab ipsa in magno furore proposita erant, atq; ita omnes decipere tentat. Hoc enim modo se habet malitia, semper contra virtutem pugnat, & ei sua peccata affricare & impingere vult: id quod & hæc faciebat, adolescentem quasi intemperantē criminans, & se continentia larua induit, & dicit, propter hoc & illum vestes reliquisse, & se retinuisse illas. Et misericors Deus fieri hæc permittit, vt per omnia famulum suum clariore efficiat. Nam hæc omnia venienti viro cum magna malitia dixit, & adolescentem accusauit dicens:

Intrauit ad me puer Hebræus, quē duxisti ad nos, vt illuderet mihi.] O misera & calamitosa, non ipse introductus est vt illuderet tibi: sed diabolus te induxit, vt non solum adultera fieres, sed & vt homicidiū procurares. Et ostendit postea ad probationem eorum quæ dicta erant, adolescentis vestes. Confydera, obsecro, hic communis omnium domini misericordiam: quia sicut a fratribus eripuit, volentibus eum interficere: & effecit primum quidem quod iuxta consilium Rubim in cisternā immitteretur, & postea iterum iuxta consilium Iuda negotiatoribus videretur, vt somniorum euentus complerentur: & si dem facerent iusto, quod non frustra, neque temere hæc præsignata essent: Ita & nūc superna manus erat quæ

quæ barbarum detinuit, & non permisit ad eadem susti festinare. Quid enim prohibuisset eum hoc facere, cum intelligeret illum attentasse violare suum lectum? Verum omnipotens Deus tantam fecit illi exhiberi clemētiā, vt insectus in carcerem, etiam illic suam declararet virtutem, & sic ad principatum regni veniat. Succensuit enim, inquit, dominus eius, & misit eum in custodiam, vbi vinciti regis detinebantur.] Nam si quidem non credebat, non oportebat eum in carcerem conicere: si credebat verum esse, quod Ægyptia dixerat, tunc neq; carcere dignus erat, sed plecti capite, & extremam poenam pati debebat. Verum quando suum auxilium dextra superna ostendit, omnia leuia & facilia fiūt, & feroces mansuescūt. Tunc autem superna gratia vbertim nobis assistit, quando multam & nos declarauerimus virtutem. Nam hic, quoniam multum certauit, propterea etiā magnas retributiones consequitur. Et post tantā fortitudinem abducitur in carcerem, & silenter fert omnia. Scitis enim si quis non sunt sibi confessi malitiæ, quando sicut rei condemnantur, quanta vtantur sepe fidutiā, & dicendi libertate superbientes: & inflati, & insurgentes contra eos qui infontibus crimen intentant. Verum ille non sic: sed silet, & omnia mansuetē fert, & sustinet cum magna patientia voluntatem domini. Vide enim quomodo & in carcere principatum omnem accipiat a custode carceris.

Erat enim Dominus cum Ioseph, inquit, & defuit ei suam misericordiam.] Quid est, defundebat suam misericordiam? Ad miserationē inflectebat, & mirē erga illum beneuolentiā suam declarari curabat. Dedit enim ei gratiam coram illis.] Verē nihil beatius eo, qui def gratiam habet. Dedit enim, inquit, præfectus carceris carcerē in manus Ioseph.] Vide, quomodo custos carceris aliquid honoris ei defert, & autoritatem ei permittit, & omnes qui in carcere erant, esse iubet sub potestate eius. Et deficiebat præfectus carceris aliquid. Omnia enim

IN CAP. GENESIOS XLII.

erant in manu Ioseph, eo quod Dominus erat cū eo. Dominus prosperē agebat in manibus eius.] Vide quomodo comitabatur eum perpetuo superna gratia, & omnia quæ faciebat erāt plena gratia. Hoc igitur & nos studeamus, vt nobiscū semper habeamus Dominum: vt quæ à nobis sunt, ab illo prosperentur. Nam qui illius gratiam assequitur, & in mediis viciis existens ridebit, ac nihili putabit omnia, domino omnium faciente & disponente cuncta, vt prospere succedant omnia. Quomodo autem poterimus nobiscum habere dominum, ita vt ab ipso secundentur omnia? si sobrii nosmetipsos attenderimus, & vigilantes fuerimus, & imitabimur iuuenis illius continentiam, aliasque virtutes, ac fortem spiritum: videbimus quod sic oporteat omnia diligenter fieri, ne forte à domino condemnemur. Neque enim possibile est, vt occultetur aliquid ab oculo illo qui dormire nequit. Verum necesse omnino est, vt is qui peccat, supplicis obnoxius fiat. Itaque ne maioris faciamus timorem hominum, quam indignationem Dei, sed memores simus semper verborum Ioseph, dicentis: Quomodo faciam verbum hoc malum, & peccabo corā domino? Igitur quando nos cogitatio perturbat, hoc in mente versemus verbum, & statim effugiet omnis illicita concupiscentia. Itaque siue quis corporis concupiscentia capiatur, siue alia quadam, statim hoc verbum cogitet: quod ille est qui nos condemnet, à quo non est possibile nos occultari, etiam quæ in mente nostra versentur: & omnino effugiemus etiam diabolicas machinationes, magnoque adiutorio superno iuuabimur, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIII.

Reliquias eorum quæ heri dicta sunt, volumus hodie reddere charitati vestræ: & iterum aggere historiam Iosephi. Scitis enim quod hesternus ser-

HOMILIA LXIII.

371

mo profusior fuerit, & non potuimus vltius progredi: sed sermoni finem imposuimus, quādo propter Egyptiæ calumniam ab archimagistro in carcerem est coniectus. Ideo hodie operapretium fuerit docere vestram charitatem, quæ in carcere ei acciderint. Nā postquam in carcerem est iniectus, & traditus præfecto carceris, etiam illic tantam Dei gratiam assequutus est, vt totius carceris principatus à præfecto carceris sibi concederetur. Et nesciebat aliquid præfectus carceris propter Ioseph. Vidisti, quomodo in ipsis afflictionibus existens, aduersitatem ne senserit quidem: sed omnipotēs sapientia Dei, omnia aspera vertebat in iucunda. Et sicut, licet quis margaritā in luto conculcet, nihilominus illius demonstrat pulchritudinem: sic & virtus quocunque eam proieceris, suam declarat virtutem, etiam in seruitute, etiam in carcere, etiam in afflictione, etiam in prosperitate. Quia & in carcere illi conciliavit præfectum carceris, & super omnes qui ibi erant potestatem concessit. Videamus & hic quomodo vim gratiæ sibi concessæ manifestarit. Factum est enim, inquit, post verba hæc. Qualia? quæ narrauit post factam calumniam, postquam condemnatus est in carcerem: & non hoc solum, sed & postquam significatum est nobis quod Dominus cum eo fuerit, & quod præfectus carceris omnia quæ ibi erant commiserit, vt per illum administrarentur. Factum est, inquit, post verba hæc, postquam iniectus est in carcerem. Cum peccassent præfectus pincernarum & præfectus panificum, condemnati sunt à rege, vt in carcerem mitterentur, quos præfectus carceris Iosepho commendauit. Neque enim vt victo usus est illo, sed vt curarum particeps, imò vt eo qui ibi detentorum curas bene consolari queat.

Et adstitit eis, inquit. Quid est, adstitit eis? hoc est, consolatus est eorum mentes, erexit eorum animos, & non permisit absorberi præ tristitia. Erant autem diebus multis in carcere, & viderunt uterque in somnium in nocte vna: præfectus pincernarum, &

præfectus panificum. Sed beatus ille, cui curæ erat quomodo consolarentur illi, vt vidit eos ob visionē infomniorum turbari, & mente confundi, dicit:

Pro. si. b Cur facies vestrae hodie tā obnubilæ & mœstæ? Ostendebant enim facies eorum intus latentem turbationem. Propterea & Sapiens quidam dicebat: Corde latente exhilaratur facies: in tristitia autem existente, mœret. Igitur quia vidit eos tristitia affectos propter infomniorum visionem, causam discere volens rogauit. Vide quomodo & in carcere exaltans suam declarauerit virtutem, & aliorum mœros res alleuiare studuerit. Quid igitur illi? Infomniū vidimus, & non est qui diiudicet illud. Ignorabant sapientiam eius cum quo loquebantur, sed quasi vulgarem aliquem existimabāt, & propterea somnium ei non dicunt, sed tantum quod viderint, & inquit: Nullus est qui diiudicet illud. Verum admirabilis ille vir dicit eis: Nōne a deo manifestatio eius est? Narrate igitur mihi. Non a me promitto vobis aliquid me dicturum, Deus est qui reuelat. Narrate igitur mihi. Vide intelligentiam & humilitatis excellentiam: non dixit, Ego vobis diiudico, ego vobis dico somniorum euentum. Sed quid? Deus enim est solus, qui talia reuelat. Et narrauit præfectus pincernarum. Vt autem audiuit Ioseph, inquit: Hæc est diiudicatio eius. Tres propagines, tres sunt dies, & recordabitur Pharaō tuæ pincernarum præfecturæ: & hinc restituet te, & dabis poculum Pharaoni in manum suā iuxta pristinum officium tuum, vt solebas vinum infundens. Sed recordare mei, quando tibi bene erit, & facies mihi misericordiam, & memor eris mei apud Pharaonem, & educes me ex carcere hoc: quia furtiue abductus sum ex terra Hebræorum, & hic feci nihil, & immiserunt me in hunc lacum. Quia prædixerat ei bona euentura, & reconciliandum regem, dicit: Memor esto mei per te metipsum, quando felicitatem tuam obtinueris, mentionem faciēdo eius qui hæc tibi prædixit, & facies mihi misericordiam. Hoc audies, dilecte

dilecte, ne cōdemnes pusillanimitatē iusti: sed hac ratione potissimū obstupescere, q̄ tā fortiter & grato animo tulit grauē illam inhabitationē. Nā licet magnā a custode carceris potestātē acceperit, attamen grauebatur in tanto pedore cū fordidis & luridis agendo. Nam vide q̄ bene morata mente fuerit præditus, & quomodo fortiter tulerit omnia, in oībus magnā declarans animi humilitatē. Et facies, inquit, in me misericordiā, & recordaberis mei apud Pharaonem, & educes me ex carcere illo. Attende obsecro hic quomodo nihil dicat contra scelestam illam adulteram, neq̄ arguat Dominum, neq̄ narret fratrum in se inhumanitatem, sed tectis omnibus, dicit: Recordare mei, et fac educi me ex carcere hoc, quia furtim abductus sum de terra Hebræorum, & hic nihil feci, sed immiserunt me in lacū illum. Ne perfunctorie hoc prætereamus, sed cōsideremus q̄ bonis moribus anima ei fuerit prædita, quomodo inuenta oportunitate tenuis poris, & sciens quod præfectus pincernarum in felicitatem statum restitutus, posset omne negotium suū regi significare, non Ægyptiam reprehendit. Iterum enim eadem dicam: nō dominum affert in medium, non dicit causam propter quam condemnatus sit in carcerem, neque scelus in se commissum narrat: sed hoc vnum curat, non vt illos condemnet, sed vt pro se solo dicat. Et fratrum quidem causam adumbrabat, dicens: Furtō abductus sum ex terra Hebræorum. Quæ autem Ægyptia illa fecerat, non profert in medium, neq̄ iniustam domini sui erga se indignationem. Sed quid dicit? Hic feci nihil, sed immiserunt me in carcerem hunc. Hæc audientes, discamus si in talia inciderimus, vt caueamus conuictis illos qui in nos iniecerūt inceslere, & ad accusationem illorū linguā acuiere: sed solum demonstremus in mansuetudine & mititate nos innoxios: & admiremur admirabilem, quia neq̄ in calamitate existens voluit vel verbis petulantiam & libidinem Ægyptiæ inuulgare. Scitis enim, quod multi cum de criminibus arguuntur, ma-

gna impudentia in alios sua delicta transferre nitun-
tur. Hic autem sole clarior existens, & potens omnia
cum veritate dicere, et illius instantiam manifestam fa-
cere, & semetipsum manifestiorem demonstrare, ni-
hil illorum in medium affert. Neque enim humanā
venabatur gloriam, sed sufficebat ei gloria superna,
& oculum illum qui non dormitat, habere volebat
laudatorem factorum suorum. Ideo silente eo, & om-
nia obterege moliente, misericors Dominus in tantā
eum gloriam duxit, quando vidit athletam recte cer-
tasse. Iam autem discamus, & ex his quæ postea se-
quuntur viri sustinentiam, & quomodo non grauati in-
fert dilationem: neq; a sua alacritate excidit, sed ma-
gna gratitudine omnia fert, & promptè gratias agit
domino suo, qui hæc fieri permittebat. His auditis,
princeps panificum ratus & suum sibi somnium bo-
ni aliquid præsignare, narrat ei somni visionem.
Quod ut audit Ioseph, accepta etiam ex superna re-
uelatione eius diiudicatione, prædicat illi interitum
imminentem, & dicit: Adhuc tres dies, & auferet
Pharao caput tuum a te, & suspēdet te in ligno, & co-
medent volucres cœli carnes tuas a te. Propter hoc
prius dicebam, inquit, q̄ nō a meipso vobis prædi-
co, sed quæcumq; Deus reuelauerit: ut siue bonum ali-
quid, siue malum præsignet somniorum visio, nō mi-
hi adscribatur. Nō enim a me hæc loquor, sed illa vo-
bis declaro quæcumq; superna gratia mihi manifesta-
rit. Cæterum cum adessent statuti dies, opere imple-
ta sunt quæ Ioseph dixerat; & sicut diiudicarat Ioseph
ita contigit vtriq;. Et ille quidem ad pristinam rediit
securitatem, hic autem pœnam luit. Porro præfe-
ctus pincernarum, qui tantam consolationem accepe-
rat, non est recordatus Ioseph, sed oblitus est eius. Vide
iterum iustum in palæstra aliqua certantem, &
sux virtutis exhibentem specimina, non perturbari
neq; commoueri, neq; agere ferre. Nam si quis ex vul-
garibus fuisset, dixisset fortassis ita intra se: Quid
hoc rei? præfectus pincernarum mox ut iudicauit ei
somnia

somniorum visionem, pristinā securitatem accepit
& non est memor eius qui sibi prædixit. Ille quidem
solita felicitate fruitur, ego autem qui nihil mali ope-
ratus sum, hic concludor cū homicidis, cum furibus,
cum latronibus, cum his qui innumera mala commi-
serunt. Nihil horum vel dixit, vel cogitauit: sciebat
enim quod amplior cauea fieret in qua decertandum.
ut legitimè certando clariori redimeretur corona.
Consydera, quomodo post restitutionem illius duo
anni præterierint. Oportebat enim expectari tempus
opportunitum, ut maiori cum gloria inde educeretur.
Si quidem præfectus pincernarum ante somnia Pha-
raonis recordatus fuisset, fortassis autoritate sua eum
liberasset, & non tam perspicua fuisset altis eius vir-
tus. Nunc autem omnipotens & sapiēs Deus sciens,
sicut optimus artifex, quāto tempore in igne debeat
aurum teneri, et iterum inde reduci: permittit ad tem-
pus duorum annorum præfectum pincernarū illius
obliscui, ut & tempus somniorū Pharaonis veniat,
& compellente necessitate ipsa, iustus ille in toto re-
gno Pharaonis notus fiat. Nam post duos annos
vidit, inquit, somnia Pharaonis: et factū est ut tur-
bata est aīa eius. Et misit, & vocauit oēs cōiectores
Ægypti, & oēs sapientes suos, & narrauit eis Pharaonis
somnia, et nō erat annuntiās Pharaoni. Vide multi-
plicem Dei dispensationē, prius permittit oēs qui ibi
habebantur sapientes, tentari, ut mōstraretur eorū igno-
rantia: & tandem hic vincit, captiuus, seruus, He-
braeus in medium adductus est, & nota facit multis
ignota, quō omnib; manifestetur superna gratia in il-
lo resurgens. Cum omnes, inquit, sapientes venis-
sent, & neq; dicere aliquid, neque os aperire possent:
tunc princeps pincernarum recordatus est Ioseph, et
recensuit Pharaoni ea quæ sibi in carcere contigerāt,
& inquit: Peccatū meum reminscor hodie. Et nar-
rat quomodo in carcerem coniectus sit ipse, & præ-
fectus panificum: & viderint somnia, & diiudicatio-
nem eorum a Ioseph acceperint, & quod iuxta illius

prædictionem euenerint omnia. Hæc quum audisset rex, misit ad Ioseph, & eduxit eum ex carcere, & considerunt eum, & mutauerunt vestimentum eius, et intrauit ad regem. Vide statim ab initio quantus nunc honor. Postquam enim purgatus per patientiam sicut aurum rutilans exiit de carcere, & ductus est ad regem. Vidisti quantum sit à superna gratia adiutus? Vide quanta dispensata sunt, ut res Iosephi complerentur. Nam postquam summum illud certamen certasset, & scelestæ illius Egyptiæ pedicas effugisset, & in carcerē eius coniectus esset, permisit ut præfectus pincernarum & præfectus panificum Pharaonis per illud tempus in carcerem inicerentur, & per diiudicationem somniorum discerent viri sapientiæ, ut nunc tempestiuè memor eius, in medium ducat.

Dixit autem, inquit, Pharaon ad Ioseph: Somnium vidi, & non est qui diiudicet illud: ego autem audiui de te dicentes, quod audierint te sua diiudicasse somnia. Vide quomodo confusus Pharaon, non dicere manifestè quod nullus suorum sapientium potuerit diiudicare somnia. Sed quid? Somnium vidi, & non est qui diiudicet illud. Audiui autem de te dicentes, quod audierint te sua somnia diiudicasse. Considera, obsecro, hic magnam prudentiam & pietatem Iosephi, quomodo Pharaoni respondeat. Ne suspiceris, inquit, me aliquid à me dicturum, vel iuxta humanam sapientiam diiudicaturum. Neque enim possibile est sine reuelatione, quæ supernè venit, talium notitiam habere. Scias igitur, quod absq; Deo non iudicabitur quod salutare Pharaoni. Ut igitur didicit, quod omnium Dominus est qui reuelat, non ab hominibus quaerit, quæ solius Dei est manifestare. Vide quomodo responso suo docet Pharaonem, q̄ sint infirmi & inutiles sapientes eius, & quanta sit potentia Dei. Igitur quoniam cognouisti ex me, quod neque ex humana sapientia, neq; ex propriis rationibus hæc loquor, dic quæ à Deo tibi manifestata. Pharaon ubi hæc audiit, narrat somnia: & primum & secundū: & inquit

inquit: Dixi coniectoris, & nō erat qui annuntiaret mihi. Non audisti, inquit, à me, quod non est humana sapiētia talia significare? Ne igitur illis succenseas: nunquam enim poterunt talia comprehendere, quæ sunt solius reuelationis quæ supernè datur.

Et dixit Ioseph: Insomnium Pharaonis vnum est: ut autem credas, q̄ verum erit quod à Deo tibi præsignatū. Repetitum enim est secūdō, ut tu videres, quod facile hoc faciat Deus. Repetitio enim, inquit, cōfirmatio est visorum, & copiosior probatio, quod omnino hæc futura sint. Et postquam diiudicauit numerum septem bouum, & septem spicarū, & dixit magnam futuram abundantiam, & q̄ grauis sequutura fames, consequenter & optimum consiliū affert, et dicit: Constitue virum super Egyptum, qui possit colligere fertilitatem septem annorum, ac sic dispensare, ut possimus in tempore famis solatium inuenire, & non fiat omnimoda consumptio. Placuerunt hæc Pharaoni, & omnibus seruis suis. Et nunc seruit Pharaon impletioni somniorum Ioseph, quæ viderat quando apud patrem agebat. Et ipse quidem somnia Pharaonis diiudicabat. Pharaon autem ad finem somniorum euentum ducebat, ignorans. Nam ut hæc audiuit, dixit seruis suis: Nō inueniemus hominem talem, qui habet spiritum Dei in semetipso. Vidisti quomodo cognouit & ipse, quod ex superna reuelatione hæc ei manifestata fuerint? Quomodo enim, inquit, inuenire poterimus, qui tantam cōsequutus sit gratiam, ut spiritum dei in se habeat? Et dixit, inquit, ad Ioseph: Quia monstrauit tibi Deus omnia hæc, non est homo prudēior q̄ tu. Attende hic, quomodo, quandoq; voluerit omnipotens Deus opere complere quæ sibi visa fuerint, nihil eorū quæ in medio ob stare videntur, impedire potest. Ecce enim à fratribus factus erat, ut ita dicā, propē hostia, & merces, & sterū merces: & accesserat calūnia in extremū periculum adducens, & in carcerē tanto tempore, & post hæc oīa sermē in ipsum regis thronū euectus est. Quo

Rom. 5. 2

Quoniam ostendit tibi Deus hæc omnia, & non est homo prudentior & intelligētiore te, tu eris super domum meam, & in ore tuo audietur omnis populus: veruntamen throno ego te antecellam.] Vide quomodo captiuus repente constituitur totius rex Egypti, & qui ab archimagiro in carcere coniectus est, a rege in summum locum exaltatus est. Et qui fuerat eius dominus, repente vidit quem ut adulterum in carcerem miserat, totius Egypti suscepisse imperium. Vidisti quantum sit, ferre cum gratiarū actione tentationes? Propterea & Paulus dicebat: Afflictio patientiam operatur, patientia probatione, probatio spem: spes non pudefacit. Vide igitur, Afflictiones patienter tulit, patientia probatum eum fecit, probatus factus in magna spe agebat, spes non pudefecit. Dixit autem ad eum: Ecce constituo te hodie super omnem terram Egypti. Et Pharaon, ablato anulo de manu sua, posuit eū in manu Ioseph, induitque eum veste byssina, & circumdedit collum eius ramo aureo, & fecit eum ascendere super currum secundum sibi proximum. Et promulgauit coram eo præco, & constituit eum super totam Egyptum.] Nam Deus quem habebat secum, ei omnia bene disposuit, & eū in tantam claritudinem euexit. Dixit autem Pharaon: Absq; te nullus leuabit manum suam in omnem terram Egypti. Et vocauit Pharaon nomen Ioseph Pthomphanech,] appellatione nominis volens sapientiā eius perpetua memoria testaram: hoc enim significat, occultorum cognitor: eo quod omnibus occultis manifestauit, propterea ex his quæ facta sunt appellationem ei imponit. Et ut accumulet honores, dat ei filiam Petephrae in uxorem. Deinde quia eius de nominis erat cū domino suo, dicit sacerdotis Hieropolis. Et ut discamus, in qua erate fuerit admirabilis ille, qui tantam assequutus mercedem, & tanta certamina ostendit, inquit: Ioseph autem erat triginta annorum, quando stetit coram Pharaone.] Ne temere putemus assignatum esse numerum annorū, sed

sed discamus quod negligentia virtutem nulla sit excusatio: neq; enim licet alicui obicere iuuentutē, ubi virtus exercenda est. Ecce ille nō solum iuuenis erat, sed etiam pulcher specie, & formosus facie. Contingit enim iuuenem esse, & nulla corporis pulchritudine præditum. Hic autem cum iuuentute & pulchre erat facie, & quasi in ipso iuuentutis flore seruus & captiuus factus est: Decem enim & septem habebat annos, quando deductus est in Egyptum. Deinde in ipsa fornace iuuentutis calumniata est eum petulans Egyptia domina eius, & neq; sic superatur fortitudo iusti: deniq; in carcere tāto tempore erumnosus fuit, & mansit quasi adamas, non solum non factus infirmior, sed & plus roboris assumpsit. Habuit enim solidantem se supernam gratiā. Quoniam prius quod suum erat totum attulerat, & propterea & carcere ad principatum totius Egypti accersitus est. Hæc audientes, in afflictionibus animam nunquam despōdeamus, neq; proprias rationes sequentes morosi simus & difficiles: sed magna patientia clari, spe bona foueamur, sciētes omnipotentiam Domini nostri: & q; si nens nos experiri aspera, non relinquit, sed vult ut certantes clariori corona cingamur. Ita omnes sancti probati sunt. Propterea et Apostoli dicebāt, Per multas afflictiones oportet nos in regnum Dei intrare. Et ipse Christus dicebat discipulis suis: In mundo afflictionem habebitis. Ne igitur mereamus in afflictionibus, sed audiamus Paulum dicentem, quod volentes pie viuere in Christo Iesu, persecutionē patientur. Et ne admiremur, neq; ægrē feramus, sed omnia cum fortitudine & patientia toleremus: non ad afflictiones respicientes, sed ad lucrum quod inde cōgregamus. Spiritualis enim quædam negotiatio est. Et sicut qui pecunias colligere volunt, & huius seculari negotiationem exercent, non aliter possunt augere suas opes, nisi multa pericula terra marisq; sustineant. Necesse enim ut ferant latronum & piratarum insidias. Attamen omnia magna alacritate suscipiunt, & ob

Act. 14. 4

Ioā. 3. 16. g

2. Tim. 3. c

IN CAP. GENESIOS XII.

& ob expectationem lucris vix sentiunt amara quæ ferunt. Eodem modo & nos cogitantes diuitias & spirituales merces, quæ nobis hic colligere licet, oportet gaudere & exultare, & non contemplari quæ videntur, sed quæ non videntur, sicut & Paulus admonet, dicens: Non considerantibus nobis ea quæ videntur. Fidei enim est, non corporalibus oculis contentos esse, sed oculis mentis imaginari ea quæ non videntur. Nam illa fide digniora credenda sunt, quàm ea quæ corporalibus oculis videntur. Sit Patriarcha gratus fuit Deo, quia credidit promissioni Dei, & superior natura factus & humanis rationibus, ideo & reputatum est ei in iustitiam. Considera, quod iustitia est credere his quæ à Deo dicuntur. Quando enim ille aliquid promiserit, nō mihi iuxta humanam consequentiam res expendi, sed superior rationibus illis fias, & confide eius qui promisit, virtuti. Ita vnusquisque iustorum probatus fuit: ita & admirabilis ille Ioseph, cum tanta inter insomnia fuerint impedimenta, non turbatus est animo, non commotus est, sed robusta mente fortiter tulit omnia, sciens quod nō sit possibile ea quæ Deo visa sunt non euenire. Ideo & post seruitutem, & post carcerem & tantam calumniam principatum suscepit Aegypti. Hæc igitur omnia cogitantes, fortiter suscipiamus ea quæ inferuntur, gratiasque agamus pro omnibus misericordie deo, & eius expectemus opitulationem. Quod nobis oibus concedatur, gratia et misericordia dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre & sancto spiritu sit gloria, imperiū, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

ROMILIA LXIII.

Vltis ut & hodie historiam Ioseph tractemus, & videamus quomodo vir ille, suscepto totius Aegypti principatu, concessa sibi intelligentia omnes consolatus fuerit. Exiuit enim, inquit, a facie Pharaonis, & transiuit per omnem terram Aegypti, & fecit terra annis septē sterilitatis manipulos, & congregauit

ROMILIA LXIII.

376

gavit frumentum sicut arenam maris. Suscepta prius à rege potestate omni, collegit, inquit, prouentus, & in ciuitatibus reposuit, prouidens iam multo ante, quo futura penuria succurri possit. Vidisti quales retributiones fortitudinis & paciētie, & aliarum virtutum etiam hic acceperit iustus à vinculis transiens? Nati sunt autem illi duo filii, inquit, priusquam aduenirent anni penuriæ: & vocauit nomen prioris Manasse: quoniam obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum, & omnium quæ sunt patris mei. Attēde hic viri religionē & pietatem: quoniam vocabulo filii memoriam omnium indidit, ut perpetuò gratias ageret, & qui ex se natus erat, propter suam appellationem scire possit certamina et patientiam, quæ iustus perferens in tantam peruenit gloriam: obliuisci fecit omnium laborum meorum, & omnium quæ tulerit pater meus. Quid est, omnium laborum meorum & patris mei? Hic coniectare mihi videtur primam & secundam seruitutem, & miseriam quam in carcere tulit. Et omnium quæ tulit pater meus: segregationē significat, quam sustinuit ab rebus ab vniuersis paternis, quando in imatura ætate tam liberaliter educatus, libertatem seruitutis commutauit. Et nomē secundi vocauit Ephraim, quia crescere fecit me Deus in terra humilitatis meę. Vide & huius nomen gratiarum actione plenum. Non solum enim, inquit, aduersitatis oblitus sum, sed & magnificatus sum in terra in qua tantam sustinui humilitatem, utpote in extremis periculis etiam de vita anxius. Verum nunc dignū est audire quæ sequuntur. Nam post fertilitatem septem annorum, venerūt & septem anni penuriæ & famis, iuxta prædictionē Ioseph. Rerum enim euentus omnibus concessam viro sapientiam detegebat, faciebatque ut omnes eius videndi desiderio tenerentur. Et cum fames valida facta esset, primum penuriā sentire non permisit. In omni enim terra Aegyptiorum erant panes. Sed cum molestia famis intrudesceret, clamauit populus ad Pharaonem.

Pharaonem, magna pressus indigentia: a fame enim coacti, ad regem cucurrerunt. Porro vide huius bene uolentiam. Dixit autem Aegyptiis: Ite ad Ioseph, et quicquid dixerit vobis, facite.] Quasi diceret: Quid me urgetis, non videtis quod ego tantum regis habitum gesto, ille vobis salutis autor factus sit? ne igitur illo relicto ad me curiatis, sed abite ad illum, & quaecumque dixerit vobis, facite. Aperuit autem Ioseph horrea, et vendidit Aegyptiis. Et quoniam omnes dei pasciebatur famis necessitas. Omnes, inquit, provinciae veniebant in Aegyptum, ut emerent frumentum: inualuerat enim, inquit, fames super omnem terram.] Vide, obsecro, qualem euentum accipiant somnia Ioseph. Nam ubi fames inualuit, venit etiam in terram Chanaan, in qua habitabat Iacob huius pater, & postquam intellexit ibi frumentum venditari, dixit, inquit, pueris suis: Quare negligitis? Ecce audiui quod frumentum sit in Aegypto. Descendite, ut comparetis nobis pauca cibaria, ut vivamus, & non moriamur.] Quid, inquit, hic sedetis? abite in Aegyptum, & alimenta nobis afferte. Haec autem omnia facta sunt, ut visioni seruirent fratres Ioseph: & interpretationem somnii quod iudicauerat, cum audirent Ioseph somnium narrantem, impleverunt. Descenderunt autem decem fratres, & Benjamin non acceperunt, qui erat frater Ioseph ex eadem matre. Dicebat enim pater eius, ne forte accidat ei contritio: parcens ei, eo quod etate immatura erat. Venerunt autem, & Ioseph secutus eum principem Aegypti adorauerunt super faciem suam in terra.] Et nunc ignorantes quidem, omnia faciunt. Et quia multum temporis intercesserat, faciem fratris non agnouerunt. Verisimile enim est, iuuenem olim, nunc immutatum faciei suae effigie. Idque totum opus non diuina dispensationis fuisse, ita ut non potuerint vel ex sermone, vel ex aspectu fratrem agnoscere. Vnde enim vnquam in hanc opinionem venissent? Etenim putabant eum apud Imaelitas factum seruum, seruicij apud Barbaros, vnde non agnouerunt Ioseph.

Ipsa

Ipsa statim ut vidit, agnouit eos: & ut ignoraretur studuit, eisque quasi alienis locutus est. Ab alienabat enim se ab eis, & locutus eis dura, & dixit: Vnde venistis? Simulat omnimodam ignorantiam, ut omnia diligenter ab eis discere queat. Desiderabat enim scire de rebus patris & fratris. Et primum quaerit ex qua regione sint, & dicunt: Ex Chanaan, ut emanamus frumenta.] Famis, inquit, necessitas in causa est, quare id itineris consecimus, & propterea relictiis propriis huc venimus. Et recordatus est, inquit, Ioseph somniorum, quae ipse viderat. In mentem venerunt ei somnia, & videbat euenire ea. Volens diligenter omnia discere, magna cum austeritate eis responderet, & dicit: Exploratores estis, & ad consideranda vestigia terrae venistis.] Non recta, inquit, mente aduenistis. Videmini arte & malignitate quadam huc profecti. Illi autem anxii dixerunt non domine. Et id quod discere studebat Ioseph, hoc a semetipsis docent, & dicunt: Serui tui venimus, ut emanamus frumenta. Omnes filii sumus unius viri, pacifici sumus, non sunt serui tui exploratores.] Adhuc pro seipsis satis faciebant, & timore attoniti mente, nondum quae ad Ioseph pertinebant, dixerant, ideo perseverans dicebat: Non, sed venistis ut vestigia terrae exploretis. Superuacue, inquit, haec mihi dicitis: etenim hoc habitus aduentus vestri declarat, quod malitia quadam exciti huc venistis. Illi autem necessitate coacti, & volentes eum ad misericordiam flectere, dicunt:

Duodecim sumus fratres, serui tui.] O verborum deceptionem, etiam eum quem negotiatoribus vendiderant, in numero suo recensent. Et non dicunt, duodecim fuimus, sed duodecim sumus fratres, & ecce iunior cum patre nostro. Hoc erat quod scire cupiebat, num & fratrem similiter afflixissent. Et ecce iunior cum patre nostro, alius autem non superest. Nec dicunt rem manifeste, sed tantum non superest. Ex hoc in suspitione venit, ne forte & Benjamin simili modo affecissent. Hoc est, inquit, quod dixi vobis, quod

CCC

explo

exploratores sitis. Nequaquam hinc mihi exhibitis, quousq; frater vester iunior venerit huc, illum videre volo.] Cupio videre eum, qui ex eodem vtero natus est: suspicor enim ex his quæ aduersus me egistis, mentem vestrâ fraterno odio laborare. Si igitur vultis, mittite vnum ex vobis, & adducat eum, vos autem manete in carcere, donec ille venerit. Ille enim cum aduenerit, docebit num vera sint quæ dicitis, & liberabit vos ab omni suspitione. Nam si hoc non fuerit, manifestum est quod exploratores sitis, & propterea huc veneritis. Posuit autem eos in carcere. Vide quo modo ipsorum probat animum, & per ea quæ illis facit, suam erga fratres declarat beneuolentiam.

Post tres autem dies vocatis illis, dixit: Hoc facite, & viuetis, Deum enim ego timeo. Si pacifici estis, vnus fratrum vestrum detineatur hic in carcere, vos autem proficiscimini, & auerite mercimonium frugum quantis indigetis, et fratrem vestrum iuniorem ducite ad me, & credibilia erunt verba vestra: quod si minus, moriemini.] Consydera sagacitatem. Volens suam erga illos beneuolentiam declarare, & patris penuriam cõsolari, deq; fratre veritatem discere, vno retento alios abire iussit. Sed vide nunc, quomodo conscientia eorum, incorruptus ille iudex, aduersus eos insurgat, & nullo arguente, vel in medium quippiam afferente, ipsi suis ipsorum accusatores sunt.

Dixit enim, inquit, vnusquisq; ad fratrem suum, Merito. In peccatis enim sumus propter fratrem nostrum: quia despeximus afflictionem animæ eius, quando deprecabatur nos, & non exaudiuimus eum, propter hoc accidet super nos omnis afflictio hæc. Ira enim se habet peccatum, quando consummatum est, & opere perfectum, tunc lux absurditatis ostendit excellentiam. Et sicut ebrius, quando multum vini ingurgitat, nullum sentit à vino damnum, postea autem sentit quantum sit damnum: ita & peccatum, donec consummetur, obtenebrat mentem, et quasi densa nebes, ita mentem corrumpit: deinde conscientia insur-

git,

git, & quouis accusatore mentem grauius atroxit, monstrans absurditatem facti. Enimvero & hic videre licet, quod illa nunc in mentem veniunt quæ fecerunt. Et cum de summa salutis periculum immineret, tunc tandem confitentur quæ fecerant, & dicunt, Merito: In peccatis enim sumus propter fratrem nostrum, quoniam despeximus afflictionem animæ eius. Non simpliciter, neq; sine causa sustinemus, sed iuste & valde iuste pœnas luisimus inhumanitatis & crudelitatis, quam erga fratrem nostrum declarauimus, quoniam despeximus afflictionem animæ eius. Quoniam, inquit, absq; compassione eramus, & multam declaraueramus crudelitatem: propterea nunc nobis eadem eueniunt, & propter hoc venit afflictio hæc super nos. Et hæc quidem illi inter se differebant, putantes nihil horum audiuisse Ioseph. Nam quasi ignorans & nesciens eorum linguam, per interpretem loquebatur eis, qui ea quæ illi loquebantur sibi interpretaretur, & ea quæ ille eis. Audiens autem hæc Ruben, dixit eis: Nōne locutus sum vobis, dicens: Ne iniuria afficiatis puerum, & non exaudistis me? & ecce sanguis eius exquiritur.] Nōne tunc, inquit, consulebam? nōne obsecrabam, ne quod peccatum in eum admitteretis? nam quantum ad propositum vestrū, occidistis: licet enim nō per gulam gladium transmiseritis, Barbaris tamē vris eum vendidistis, & difficiliorem ei viam excogitastis. Cogita quantum sit à conscientia sua accusari, habere perpetuū vrgentem & clamantē, & scelus cōmemorantē. Et hæc audiit quidem Ioseph, ipsi autem nesciuerunt, eo qd interprete utebatur: sed nō vltra ferre potuit, natura fraterna et compassione eum arguente. Et auersus, inquit, ab eis, fleuit, vt nō fieret eis manifestus. Et iterum accessit ad eos, & dixit eis: Et accepit Symeon, & vinxit eum coram eis.] Vide quomodo omnia faciat, vt incutiat eis terrorem, videntes vincula Pharaonis: vt certior redderetur, an cū fratre aliquā compassionē haberet. Omnia enim hæc facit probas eorū

CCC 1

men

mentem, & scire volens num & contra Benjamin tales fuerint, propterea & Symeonem coram eis vincti iubet, vt diligēter eos prober, vt sciret num quā dilectionem erga illum haberent. Nam seueritas in illum faciebat, vt citius Benjamin adducerent, & alii quando aduentu fratris liberaretur. Et mandauit, inquit, vt sacci eorum implerentur frumento, & reponeretur pecunia vnusquisque in saccum suum, & daretur eis viaticum in itinere: & ascēsis asinis suis, abierunt. Vide quā gloriose eos remuneret, etiā inuitis eis benefacit: nō frumentum solum dedit, sed etiam pecuniam. Cum autem vnus ex eis aperuisset saccum suum, vt daret pabulum asinis, vidit pecuniam, & dixit fratribus suis. Propter hoc attonitū est cor eorum, & turbati sunt, mutuum dicētes: Cur hoc fecit nobis Deus? Iterū magis anxii facti sunt, suspicantes ne & hoc augmentum eis esset criminū, & a conscientia accusati omnia tribuebant peccato quod in Ioseph admiserant. Cum venissent autem ad patrem, & omnia ei manifestē declararent, narrauerunt indignationem principis Egypti, quam experti sunt: & quod posuerit eos in custodia, quasi speculatores. Diximus autem ei, quod pacifici sumus, & quod duodecim simus fratres, & quod vnus non superstit, minimus autem cum patre nostro. Dixit autem nobis: In hoc declarabitis quod pacifici sitis, si fratre vno hic relicto, adducetis fratrem vestrum mihi: vt sciam quod non sitis exploratores. Hec iterum exasperauerunt iusti mœsticiam. Post narrationem autem hanc tristēm, cum euacuassent omnes saccos suos, inuenit vnusquisque pecuniam suam, & timuerunt ipse & fratres. Et vide, oro, iterū hic senem plorantem. Et quidnam dicit eis? Me absque liberis esse fecistis, Ioseph nō est, Symeon nō est, & hunc Benjamin accipietis. Super me facta sunt hæc omnia. Non sufficit mihi, inquit, luctus Ioseph, sed addidistis ei & Symeonem: & neque hic dolorum meorum finis est, sed & Benjamin accipere vultis. Super me

me facta sunt hæc omnia. Sufficiunt hæc verba, vt videatur quā disrupa fuerint patris viscera: quia si omnis spes de Ioseph adempta erat, putabat enim eum a bestiis deuoratum: ita & neque de Symeone spem sibi pollicebatur, nunc quoque idem de Benjamin formidat. Veruntamen adluctabatur adhuc, & non dabat puerum. Dixit autem ei Rubim primogenitus eius: Duos filios meos occide, si non reducam ad te. Da eum in manum meam, & ego reducam eum ad te. Mihi, inquit, eum crede, mihi trade, ego tibi eum reducam. Hoc autem faciebat Rubim, cogitans quod non esset possibile eos descendere, & ad Egyptum redire, & quæ ad alimenta eius pertinebant emere.

Et non cedit pater, sed dicit: nequaquam descendet filius meus vobiscum. Deinde & causam dicit, quasi rationem reddens pueris. Quia frater suus mortuus erat, & ipse solus erat relictus. Et cōtinget, quod adolescens fortē peribit in itinere, et deducetis senectam meā cum tristitia ad inferos. Timeo, inquit, ætati adulescentis: & suspicor ne etiam hac consolatione priuatus, cum dolore vitam finiam. Quantum enim ille mecum est, videor mihi habere aliquā consolationem, & huius consuetudo minuit mihi dolorem quem ex fratre eius concepi. Et amor quidem erga Benjamin, nō sinebat patrem vt illum a se mandaret. Violentior autem fuit fames, et deficiebant eis cibi. Et dicit eis pater: Abite iterum, afferite nobis pauca edulia. Dixit autem ei Iudas: Testando attestatus est nobis homo, dicens: Nō videbitis faciem meam, nisi frater vester iunior vobiscum fuerit. Itaque si mittis nobiscum fratrem nostrum iuniorem, descendemus & ememus frumenta: sin minus, non ibimus. Nam homo dixit nobis: Non videbitis faciem meam, nisi frater vester iunior fuerit vobiscum. Ne putet, inquit, sine fratre nos posse descendere illuc. Si enim vis nostrum descēsum, & omnino periculis inuolui, viam nostram abimus: scias autem quod prolestatus est ille, quod non visuri simus faciem eius, nisi

frater iunior nobiscum aduenerit. Angustiae vndique
erant Jacob, ideo plorans dicit ad eos: Quare affli-
xistis me, quod annuntiastis viro quod sit vobis fra-
ter? Cur me afflixistis, quare mihi horum malorum
autores facti estis? Nam si hoc non significassetis, ne-
quaquam Symeone priuatus essem, nec illum a vo-
bis requisivisset. Illi autem dixerunt: Interrogavit
nos homo, num adhuc pater noster vivat, & num sit
nobis frater, & annuntiavimus ei. Nesciebamus quod
dicturus esset nobis, adducite fratrem vestrum.]
Ne putes, inquit, sponte nos confessos esse viro, ut se
habeant res nostrae. Quoniam enim quasi exploratores
nos vinxit, interrogavit autem diligenter de rebus
nostris, ut verè omnia testaremur tibi diximus.

Dixit autem Iudas ad patrem suum: Mitte puerum
mecum, & surgentes ibimus, ut vivamus & non mori-
amur.] Mea, inquit, fidei illum credito, ut accingamur
nos itineri. Consumptis enim cibis, nulla nobis
salutis spes erit, neque aliunde consuli nobis poterit:
Ego accipio eum a te, nisi reduxero eum & statvero
coram te, obnoxius ero omnibus diebus. Nisi enim
tandem morati fuissetis, iam secundò reuertissemus.
Compassio quam exhibemus puero, nobis omnibus
erit causa interitus. Fame enim peribimus, nisi eum
nobiscum mittas. Vide nunc hic dilecte, quomodo
famis necessitas patris amorem vicerit. Vident autem
quod non aliunde famis consolationem habere possent,
& fames indies magis & magis incretaret. Si ita
est, inquit, & oportet hoc omnino fieri, & non pote-
stis descendere, nisi hunc acceperitis: debetis & dona
afferre viro, & referre pecuniam quam in saccis ve-
stris invenistis. Accipite autem & pecuniam aliam,
ut emere possitis frumenta, & fratrem vestrum acci-
pite. Surgite igitur, & descendite ad hominem.
Deus autem meus det vobis gratiam coram homi-
ne, & mittat fratrem vestrum unum, & Benjamin.
Ego autem quasi liberis caream, liberis orbus sum.]
Vide quomodo eximiam suam dilectionem declarat
quam

quam erga Ioseph habuit, ut ne quis existimet de Symeone vel de Benjamin hoc esse dictum. Ego enim, inquit, quasi filiis orber. Deus autem meus det vobis gratiam, & mittat fratrem vestrum illum unum, & Benjamin. Nam licet illi, inquit, salvi fuerint, ego quasi liberis caream, orbus sum. Cogita hic, quomodo totus amor Ioseph deditus sit. Vident enim tantum chorum liberorum se circumstantem, absque filiis se esse putavit, quia illo priuatus erat. Acceperunt autem viri dona, & pecuniam duplicem, & Benjamin, & descenderunt in Aegyptum, & steterunt coram Ioseph. Vidit autem Ioseph & Benjamin fratrem suum, quem desiderabat.] Vidit tam optatum. Vidit opere compleri sui studium. Et dixit praefecto domus suae: Introduc homines in domum, & occide victimas: mecum enim comedent viri. Ut viderunt autem quod introducti sunt in domum Ioseph, dixerunt: Propter pecuniam, quae rediit in saccos nostros, inducimur, ut calumniam nobis intenter, & accipiat nos in servos, & asinos nostros.] Ioseph quidem suam erga illos benignitatem declarans, omnia disponebat. Illi autem anxii fuerunt, suspicantes ne pecuniarum gratia perhas luant, quod etiam in hoc male fecerint. Et propterea cum accessissent, causam tristitia proferunt praefecto domus, & narrant quomodo pecuniam in saccis invenierint, & dicunt: Propterea duplicem nunc attulimus pecuniam nobiscum, ut & priorem restituamus, & nunc denuò emamus frumenta.] Vide quomodo calumniantes mentem eorum fecerint ad misericordiam promptiorem, & eos mansuetiores. Dixit autem eis: Propitius vobis est Deus. Non timeat, Deus vester, & Deus patrum vestrorum, dedit vobis thesauros in saccis vestris, pecuniam vestram bene probatam habeo.] Ne timeatis, inquit, neque huius gratia anxii sitis. Nullum vobis inde crimen imponetur, pecuniam enim plenè accepimus. A Deo putate hoc esse factum, & thesauros vobis in marsupiiis vestris esse monstratos. Et cum haec dixisset, eduxit Symeonem, et attulit

IN CAP. GENESEOS XLIIII.

„ lit aquam, vt laurentur pedes eorum, & pabula de-
„ dia finis eorum.] Vide quomodo preces patris om-
„ nia eis prospera faciunt et sicut ille eis apprecatus est,
„ eum dixit, Deus patris mei gratiā vobis det: ita om-
„ nia facta sunt. Et p̄fectus domus etiam ante adven-
„ tum Ioseph omnem eis benignitatem exhibuit.

„ Parauerunt autem dona Ioseph, & obtulerunt ei
„ cum ingressus esset, & adorauerunt super terram. Et
„ iterum interrogauit eos, num bene habet pater vo-
„ ster senior, quem dixistis viuere? At illi dixerunt: Sa-
„ nus est pater noster. Et dixit: Benedictus homo ille
„ Deo, & curuati adorauerunt. Vidit autē fratrum suū
„ vterinū, & dixit: Hic est frater vester iunior, de quo
„ dixeratis mihi vt duceretis ad me? & dixit: Deus mi-
„ fereatur tui fili.] Consydera quantam fortitudinem
„ p̄ se ferat, & adhuc ignorantiam simulet, vt possit
„ habere mentem eorum, quales se postea sint habitū-
„ ri, & quomodo sint affecti erga Beniamin. Quia vi-
„ cebatur à natura sua, & conturbabatur viscera eius,
„ quarebat vt flieret. Ingressus autem in promptua-
„ rium, fleuit illic: & abluta facie exiuit, et postea suam
„ demonstrat benignitatem, & dicit: Apponite panes.
„ Et apposuerunt ei soli, vtpote regi, & principibus
„ Egypti, & illis qui cum illo erant, & Egyptiis qui si-
„ mul coenabant cum eo seorsum. Non enim possunt
„ Egyptii comedere cum Hebræis: abominatio enim
„ sunt Egyptiis. Sederūt autē coram eo: qui primum,
„ secundum senium suum, & iunior secundum iuueni-
„ tutem suam.] Hoc illos in stuporem adduxit, & val-
„ de dubio animo fuerunt, vnde nam ei cognitio tam
„ varise illorum ætatis. Et cum daret omnibus partes,
„ Beniamin septemplex dat. Et neq; sic sentiunt quæ
„ fiebant, sed putabant fortuito quodā euentu ab eo fieri,
„ & q; adolescentiori, & inferiore mensæ partem
„ tenenti daret. Vocauit autem Ioseph eum qui do-
„ mui suæ præerat, & mandauit ei, dicens: Imple sac-
„ cos hominum cibariis, quanta ferre poterunt, & pec-
„ uniam similiter in saccos singulorū, & poculum ar-
„ genteum

CA. XLIIII.

HOMILIA LXIIII.

38c

„ gēteum mitte in saccum iunioris.] Vide iterum quā-
„ lem artem excogitet, vt diligentissime mentem fra-
„ trum exploret, quā erga fratrem suū Beniamin ha-
„ beant. Et his factis, dimisit eos. Et cum iam arri-
„ puissent iter, dixit p̄fecto domus suæ. Surge, perse-
„ quere eos, & dices: Quare retribuistis mala pro bo-
„ nis? Quare furati estis poculum argenteum? Nōne
„ hoc est ē quo bibit dominus meus? Ipse autem augu-
„ ratur in eo mala quæ perfecistis.] Postquā inuenit
„ eos, dicit eis: Quare benefactori mala repēditis? qua-
„ re malitiam vestram eousque extendistis, vt ad eum
„ quoque pertingeret qui erga vos tantam declarauit
„ benignitatem? Quare non reueriti estis viri erga vos
„ beneuolentiam? Quæ tanta malitia? quæ insania? Ne-
„ scitis quod hoc sit vas, in quo auguratur? Malum est
„ opus vestrum, perniciosum propositum, incondona-
„ bilis conatus, magna audacia, & omnem transcen-
„ dens malitiam. Illi autem dixerunt: Quare loqui-
„ tur dominus iuxta verba hæc?] Quare, inquit, obui-
„ cis nobis hoc crimen, à quo omnino sumus immu-
„ nes? Absit, vt serui tui verbum hoc faciant, vt tale
„ quid vnquam attentemus. Nam qui pecuniam dupli-
„ cem attulimus, quo pacto furaremur argentum vel
„ aurum? Quod si hoc putas, apud quem inuentū
„ fuerit vas, quod inquiris, ille quidē moriatur, vt qui
„ tale fecerit opus, nos autem serui erimus.] Conscien-
„ tiæ bonæ fiducia faciebat eos tam fidenter loqui.

„ Ille autem dixit: Et nunc sicut dixistis, erit. Apud
„ quem inuentum fuerit poculum, hic solus meus ser-
„ uus erit, vos autem dimittimini. Et cum hæc dixis-
„ sent, permiserunt ei vt scrutinium faceret: & scruta-
„ tus initio à seniore facto, donec veniat ad Beniamin,
„ & illius aperto sacco, inuenit poculum.] Hoc cōsu-
„ dit eorū mentem. Et disruperūt, inquit, vestimen-
„ ta sua, & imposuerunt iumentis iterum saccos, & re-
„ versi sunt in ciuitatem. Et ingressus Iudas, & fratres
„ sui ad Ioseph, ceciderunt coram eo super terram.]

Vides quoties adorationem faciunt. Dixit autem

CCC 5 elia

eis Ioseph: Quare hoc fecistis? Nesciebatis quod au-
 gurado in hoc auguratur? Dixit autem, inquit, Iudas:
 Quid contradicemus, vel quid loquimur domino,
 vel quo iustificabimur? Deus inuenit iniustitiam ser-
 uorum suorum. Iterum recordantur eorum, quæ olim
 contra illum fecerunt. Ecce sumus serui domino nos-
 stro & nos, & ille apud quæ inuentum est poculum. I-
 lam magnam declarant benevolentiam, & se ipsos
 cum fratre in seruitutem subiciunt. Dixit autem
 Ioseph: Absit ne hoc faciam, homo apud quem inue-
 tum fuerit poculum, ille erit meus seruus: vos autē
 ascendite cum salute ad patrem vestrum. Vide, quod
 timebat pater, hoc eis contigit: & in tam magnam
 deuenerunt turbationem, ut quid facerent nescirent.
 Appropinquauit autem Iudas, & dixit: Iquia ipse
 erat ille qui & a patre eum acceperat, & dixerat: Nisi
 reduxero eum ad te, ero tibi innoxius omnibus die-
 bus. Idcirco & propior factus diligenter narrat ei
 omnia, ut in commiserationem eo adducto, liberari
 faceret puerum. Appropinquauit enim, inquit, ei Iu-
 das, & dixit: Oro domine, loquatur seruus tuus.
 Attende, quomodo per omnia ut domino seruus lo-
 quitur, & in memoria habe somnia manipulorum,
 propter quæ maiorem erga eum inuidiam acuerant,
 & obstupescere omnipotentem Dei sapientiam, quo-
 modo tantis obstaculis in medio positus, omnia ope-
 re sunt implenda. Loquatur, inquit, seruus tuus co-
 ram te, Domine tu interrogasti seruos tuos, dicens:
 Habetis ne fratrem vel patrem, & diximus: Est nos-
 tris pater senex, puerum senectutis iuuenem habet,
 & frater eius mortuus est. Cogita hic, quomodo se
 habuerit Ioseph hæc audiens. Ille solus relictus est
 patri suo, pater autem eum diligit. Quare autem
 & hic mentitur, sic dicens: Frater eius mortuus est:
 quauis eum negotiatoribus vendiderant? Verum
 quia sic patri persuaserunt, quasi occisus esset, & a
 bestiis deuoratus. Aliter etiam: Quia non putauer-
 unt eum potuisse ferre barbarorum seruitutem, &
 iam

iam esse mortuum, & idcirco dicit: Frater eius mor-
 tuus est. Dixisti autem seruus tuis: Deducite eum
 ad me, & diligenter considerabo eum. Et dixisti Ni-
 si descendat frater vester vobiscum, non apponatis
 ut videatis faciem meam. Factum est autem, quan-
 do ascendimus ad puerum tuum patrem nostrum, an-
 nuntiavimus ei verba Domini. Dixit autem pater
 noster nobis: Ite iterum, emite nobis pauca cibaria.
 Nos autem diximus ei: Non poterimus descendere,
 nisi frater noster descendat nobiscum. Dixit autem
 puer tuus pater noster: Vos scitis, quod duos pepe-
 ric mihi vxor, & egressus est vnus a me: & dixistis,
 quod a bestia sit deuoratus. Consydera, quomodo
 per excusationem Iudæ, Ioseph omnia diligenter di-
 dicerit, quæ post suam venditionem egerint domi-
 ni, & qualia patri de se narrauerint. Nunc igitur, in-
 quit, si & hunc tuleritis, & acciderit ei aduersitas ali-
 qua in via, deducetis senectutem meam cum mæro-
 re ad inferos. Ita ergo patre nostro erga filium asse-
 cto, quomodo poterimus faciem eius videre, puero
 non existente nobiscum? Pendet enim anima eius
 ex huius anima, & deducet serui tui senectutem pa-
 tris nostri serui tui cum mærore ad infernum. Ego
 seruus tuus accepi puerum a patre suo, dicens: Nisi
 ipsum ad te reduxero, obnoxius ero omnibus die-
 bus. Has promissiones feci patri, ut puerum pos-
 sim adducere, & implere quæ tibi videbantur, mon-
 strareque quam verè dixerimus, & nullum mendaciū
 a nobis sit prolutum. Nunc igitur manebo seruus pro
 puero, famulus domini, puer autem ascendat cum
 fratribus. Quomodo enim ascendemus ad patrem,
 quum non sit nobiscum puer & ut ne videam mala,
 quæ inuenient patrem meum. Confuderunt hæc
 Iosephum, & satis ei demonstrarunt quod & patrē
 dignè colerent, & fratrem multū amarent. Et non
 ultra potuit ferre, neque continere, sed repulsis om-
 nibus circumstantibus se, solus inter eos relictus, emis-
 it voce, cum fletu, notum se fecit fratribus.

IN CAP. GENESIOS XLV.

Et hoc innotuit in toto regno, & in domo Pharaonis, & dicit fratribus suis: Ego sum Ioseph. Vivit ne adhuc pater meus? Admirari hic & beati huius constantiam tantam, & quod sustinuerit hucusque simulationem, & quod conditionem suam non declaraverit: & illos plurimum obstupescere solemus, quomodo potuerint stare, vel os aperire postea, quomodo non auerit ad eis anima, quomodo non obstupuerit tota eorum mens, quomodo non ceciderint in terram. Et non potuerunt, inquit, fratres eius respondere eis: bati enim erant. Merito, cogitantes quomodo eum affecerant, & qualis ipse erga se fuerat. Et cogitantes gloriam in qua constitutus erat, de sua salute (ut ita dicam) anxii erant: propterea volens eos animare, Appropinquate, inquit, ad me: ne elongeris vos. Ne cogitetis quod proprio consilio hæc contra me egeritis. Non est tanta vestra iniquitas contra me, sicut est diuinæ sapientiæ ineffabilis misericordia: ut huc adueniens, nunc temporis, & vobis & huic regioni possim suppedicare alimenta. Et dixit: Ego sum Ioseph, quæ vendidistis in Ægyptum. Nunc igitur, ne sitis tristes. Ne vos, inquit, hoc conturbet, ne asperum vobis videatur quod factum est. Dei enim dispensatione contigerunt hæc. Deus enim me misit in vitam ante vos. Nam hic secundus annus famis super terram, & adhuc restant quinque anni, in quibus non erit aratio, neque messis. Misit enim me Deus ante vos, ut relinqueretur vobis portio super terram. Nunc igitur non vos me misistis huc, sed Deus. Vide de quomodo ipsemet, & iterum, & tertio consolatur illos dicens: ne sibi ipsis ascriberent causam sui ingressus in Ægyptum, sed Deum hoc fecisse sciant, & ita se in hanc venisse gloriam. Deus, inquit, misit me, & fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum totius domus illius, & principem totius Ægypti. Illa, inquit, seruitus principatum mihi conciliavit, illa venditio in hanc me gloriam euexit, illa afflictio huius mihi honoris occasio fuit, illa invidia hanc mihi clar

OMILIA LXIII.

185

hi clari-udinem peperit. Hæc nos non solum audiamus, sed & imitemur: & ita solemur eos qui nos afflictere, non imputantes eis quæ in nos admiserunt, & omnia magna ferentes benevolentia: sicut ille admirandus. Igitur, inquit, ut credatis, quod non vobis ascribam, quæ contra me a vobis facta, sed quod libenter vos criminibus: Deo autem totum tribuam, qui illa ita dispensavit, ut præsentem gloriam sic acquirerem: Ideo festinate, ascendite ad patrem meum, & dicite ei: Hæc dicit filius tuus Ioseph: Fecit me Deus dominum totius terræ Ægypti, descende ad me, & ne differas, & habitabis in terra Gesse, & eris apud me tu & filii tui, & oves, & boues, & quæcunque habes, et aliam te. Adhuc enim quinque annis fames, ut non exculeris tu & filii tui. Ecce oculi vestri vident, & oculi Benjamin fratris vestri, quod ore meo vobis loquor: Annuntiate patri meo omnem gloriam meam, quæ in Ægypto, & quæcunque vidistis, & festinantes deducite eum. Postquam hæc omnia dixit, & satis eos consolatus est, & mandatum dedit, ut de rebus & statu suo patrem certiores redderent, statimque adduceret, recidit in collum Benjamin fratris sui, & fleuit: & ille rursus fleuit super eo, & oscularus est omnes fratres suos, & fleuit super eos. Denique post tantum colloquium & lachrymas, & consolationem, et consilium quod eis dedit, vix potuerunt cum eo loqui. Post hæc enim, inquit, loquebantur ei. Hæc autem omnia inuulgata sunt, & celebrata in domo Pharaonis, & gaudius est, & omnes qui in domo eius. Exhilaravit, inquit, omnes agnitio fratrum Ioseph. Et dixit Pharaon Ioseph: Dic fratribus tuis, hoc facite: Implete vehicula vestra frumento, & abite, & assumpto patre vestro redite ad me, & dabo vobis omnia bona Ægypti: tu autem manda, ut accipiant plaustra pueris & vxoribus. Vide & regem, quomodo eam curam agit de reditu Iacob. Et assumpto, inquit, patre vestro venite, & ne dimittatis oculis quæquam suppellectilis vestræ. Omnia enim bona Ægypti

IN CAP. GENESIOS XLVI.

pti vestra erunt. Fecerunt autem sic filii Israël. Dedit autem Ioseph eis currus, iuxta mandatū regis, & omnibus quidem dedit binas stolas. Beniamin autem dedit trecentos aureos, & quinq; stolas eximias: & patri suo misit similiter, & decem asinos ferentes de bonis Egypti, & decē mulas ferentes panes in via. Quibus omnibus datis, misit fratres suos, & profecti sunt, dixitq; eis: Ne irascamini in via. Vide mentem moribus optimis præditam: non solum ipse dimisit iram, & à criminibus liberauit, sed & ipsos admonet, ne irascantur in via, neque inter se de factis contendunt. Nam quum steterunt mane apud Ioseph, dicebant inter se, Merito: in peccatis enim sumus propter fratrem nostrum, quia despeximus eius afflictionem: & exurgens Rubin, dicebat: Non dixi vobis, ne iniuria afficiatis filium, & nō exaudistis me. Multo magis verisimile erat, quod in via inter se rixaturi essent: propterea comprimens eorum iram & contentionem mutuam, dicit: Ne irascamini in via, sed cogitate quod ego non habuerim pro crimine quæ in me admisistis, ipsi etiam vos benevolentia vicissim prosequamini. Quis pro dignitate admiraretur viri huius virtutem, qui nouæ legis philosophiā magna adimpleuit diligentia? Et id qd Christus admonet discipulos: Diligite inimicos vestros, orate pro persequentibus vos: hoc ille & multo magis fecit. Neq; enim solum tantam declarauit charitatem erga eos qui se occidere volebant, quārum in eis erat: sed omnia facit, vt demonstraret eis, qd nihil in se peccarint. O sapientiæ excellentiam, o benevolentia conseruationem, & dilectionis Dei largitatem. Nō vos inquit, hæc mihi fecistis, sed Dei erga me providentia hæc fieri fecit, vt mihi somniorum euentus concedatur. Ita in afflictionibus & in tentationibus esse, diuinæ providentiæ est, si sobrii simus & benivolentia ipsos attendamus. Ne igitur in omnibus prosperitatem & affluentiam inquiramus, sed & siue in prosperitate simus, siue aduersitate, similiter gratias offeramus

Luc. 6. d

HOMILIA LXV.

184

mus domino, vt visa gratitudine nostra, largiorem suam erga nos declaret providentiam. Quod nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXV.

V Idistis ex his quæ heri dicta sunt dilectionē Ioseph, & inenarrabilem clementiam, quam erga fratres suos declarauit: non solum non faciendo memoriam eorum quæ in se admiserant, sed & redituris ad parentem consulendo admonens, ne inter se iurgentur, sed dimissa omnium ira, pacifice ambulent. Operpretium est autem & quæ sequuntur recensere, vt videamus & horum ad patrem reditum, & descēsum Iacob in Egyptum: & quomodo eum reflorescere fecerint ea quæ de Ioseph cognouit, & quasi, vt sic dicā, de sene iuuenem reddiderint. Quis enim sermone cōplecti posset voluptatem, in qua tunc fuerit quum disceret Ioseph viuere, & in tanta dignitate constitutum? Inexpectata enim bona maiorem voluptatem asserre solent. Quem enim putabat ante tot annos fuisse à bestiis deuoratum, vt intellexit tenere imperiū totius Egypti, quomodo non præ magnitudine gaudiorum mente excessit? Idem enim facere solet immodicum gaudium, quod excellens tristitia. Et videre licet multos effundere lachrymas præ gaudio immenso, alios etiam sæpe obstupescere quando fieri vident quæ non expectauerant: & quos mortuos esse putabant, repente viuos vident. Sed vt manifestior fiat sermo noster, audiamus lecta. Et ascendunt, inquit, ex Egypto, & venerunt in terram Chanaan ad Iacob patrem suum, & annuntiauerunt ei, dicentes: Filius tuus Ioseph viuit, & ipse dominatur toti terræ Egypti. Et excessit mente Iacob: non enim credidit eis. Vides id quod dicebam, & incredibile ei visum esse quod de Ioseph annuntiabatur? & merito. Qui enim tunc attulerant ve-

IN CAP. GENESEOS XLVI.

stem sanguine hædi inquinatam, & patri persuaserant quod à bestiis esset deuoratus: nunc dicunt quod uiuat, & dominetur in tota Ægypto. Et turbata mente cogitabat apud se, quomodo rationi esset consentaneum. Nam si verum hoc quod prius dictum, quomodo hoc poterat credi? Si autem hoc credendum & Verum, illud necessariò fuerit mendacium. Turbatus autem eum maximè quod à filiis antea audierat, & alia nunc ab iisdem disceret. Videntes igitur patris turbationem, & volentes ei pluribus argumentis persuadere quod verum dicerent, loquuti sunt ei omnia quæ à Ioseph dicta erant, & quæcunque dixerat eis, & postea protulerunt plaustra, & dona quæ à Ioseph missa erant. Vix faciebant fidem patri, non eis se mentita quæ illi dicebant. Nam videns plaustra quæ missa erant, ut descenderent in Ægyptum, inquit: Reexcitatus est, inquit, senex, decrepitus, terram spectans. Quid est, reexcitatus est? Sicut ignis in ampulla, quando deficit olei alimonia & iam extinguitur, si parum quis olei infuderit, repente quod extinctus putabatur, & clariorem emittit lucem: ita & senex ille præ tristitia iam extingui videbatur. Noluisti enim, inquit, consolationem accipere, dicens: Descendam lugens in infernum. Vbi autem cognouit quod viueret, & quod dominaretur in tota Ægypto, & vidit plaustra, reaccensus est, & iuuenis ex senex factus. Deposuit meroris nebulam, dispulsi cogitationum tempestatem, tranquillus postea fuit. Hæc autem omnia Deus dispensabat, ut iustus horum laborum consolationem inueniret, et particeps fieret felicitatis patris: & præterea ut somnium impleretur id quod ipse interpretatus erat, dicens: Nunquid veniemus ego & mater tua, & fratres tui, ut adoremus te? Et credidit dictis atque factis, & dixit, inquit: Magna mihi sunt, si adhuc uiuit Ioseph: ibo igitur, & videbo eum priusquam moriar. Magna sunt mihi, inquit, & excedunt omnem cogitationem, & obscurant omnem humanam lætitiā. Si adhuc filius meus Ioseph ui-

HOMILIA LXV.

384

uit, ibo & videbo eum. Festinemus igitur, ut eius colloquio potius priusquam moriar. Nunc, inquit, iuuenis ille crexit mentem, & fugauit senectutis infirmitatem, & roborauit rationem. Quod si & colloqui contingat, perfectam lætitiā assequutus, moriar. Et nihil moratus senex itineri se accinxit, festinans et ugens ut videret tam desideratum filium, et ante rotas annos mortuum, et (ut putabar) factum cibum bestiarum, videre nunc regem Ægypti factum. Et cum venisset ad fontem iuramenti, preces (quibus gratias agebat) obrulit domino, et sacrificauit sacrificiū deo patris Isaac. Hæc audientes, discamus quando quid facituri, vel negotium aliquod coepturi, vel peregrinationem suscepturi sumus, ut offeramus domino sacrificium precum, et eius adiutorium inuocemus, & sic institutum aggrediamur, imitantes illorum iustorum pietatem. Sacrificauit sacrificium Deo patris sui Isaac. Hic discamus, quod vestigia patris sui secutus sit, & hoc in cultu diuino declarauerit, sicut Isaac. Et quia suam gratitudinem prius per gratiarum actionem ostendit, statim subsequuta sunt etiam ea quæ supernæ gratiæ fuerunt. Nam quia videbat tantum itineris spatium, & cogitabat suam decrepitam ætatem, verebatur ne morte præoccupatus à colloquio & aspectu filii destitueretur, precatur Dominum ut tantam sibi vitæ mensuram concedat, ut perfecta voluptate fruatur. Sed vide, quomodo bonus dominus multis argumentis iustum securū reddat. Dixit enim deus Israël in visione noctis: Iacob Iacob, ego sum Deus patrum tuorum, ne timeas descendere in Ægyptum. In magham enim gentem faciam te illic: ego descendam tecum, & reducam te in sinem, & Ioseph imponet manus super oculos tuos. Vide quomodo ea quæ iustus ille desiderabat, ea illi Deus pollicetur: timor & multo maiora. Liberalitate enim sua nostras petitiones transcendit, seruans solitam suam misericordiam. Ne timeas, inquit, descendere in Ægyptum. Quoniam anxius erat ob viæ prolixitatem, ideo di-

IN CAP. GENESEOS XLVI.

ei: Ne respicias ad infirmitatem senectutis, in gentē enim magnā faciam te illic: & descendam tecum in Aegyptum, ego te comitabor, & omnia tua prospera reddam. Aduerte quomodo verba humilitati nostrę attemperet. Quid hoc beatius fuerit, quā deum ipsum habere comitem itineris: Sequitur postea consolatio, qua plurimum indigebat senex. Et Ioseph, inquit, imponet manus super oculos tuos. Ille dilectus tuus, ipse te fouebit, & manus imponet super oculos tuos. Gaudens itaque, & totus securus iter ingredi coepit. Cogita hic, obsecro, iustum, quā iucundum fecerit iter, acceptis tam certis Dei promissionibus.

17 Surrexit autem Iacob, & filii eius, & acceperunt
18 omnem possessionem suam, & venerunt in Aegyptū.
19 In sexaginta sex animabus descendit Iacob in Aegyptū.
20 Ioseph & filii eius, qui nati sunt ei in Aegyptū,
21 pro nouem erant, & ita cum Ioseph erant omnes animæ septuaginta quinque.] Quare scriptura numerū
22 tanta diligentia annotauit? Vt scire possimus, quomodo
23 Dei prædictio impleta sit, dicens: In gentem magnā faciam te illic. Nam ex his septuaginta quinque
24 animabus, in sexcenta milia genus Israël propagatum est. Vidisti quomodo non frustra, neque temere
25 numerum eorum, qui in Aegyptum descenderūt, nos docuerit, sed vt scire possimus quā multi ex tā paucis
26 facti sint, et diuinis promissionibus ne minus credamus. Nam quando cogitas, quod post mortem Iacob
27 & Ioseph tāa machinatione vsus Aegyptiorum rex, vt numerum eorum minueret & paruum faceret, ne
28 in tantam propagaretur multitudinem: nihil potuerit, sed magis & magis creuerit populus: admirare
29 & stupefieri misericordiam Dei, & quod non sit possibile cessare quæ ipse arbitratus fuerit, etiam si infinita
30 machinentur alii. Cæterum videamus contextū totorum, vt scias quomodo occurrerit Iacob. Quando
31 autem appropinquauit in terram Aegypti, misit Iudam
32 ante se ad Ioseph, vt significaret illi patris aduentum. Igitur Ioseph vt didicit, iunxit currus, & ascen-

dit in occursum patri. Et mox atque vidit eum, recidit in collum eius, & fleuit fletu multo.] Hoc erat id quod initio dicebam, quod sæpe ingēs voluptas profundere lachrymas facit. Recidit, inquit, in collum eius, & fleuit fletu: non dixit hoc simpliciter, sed fletu magno. Statim enim in mentem sibi venerūt, quæ interim patri propter se acciderant, & cogitans tantū prolixum intercessisse tempus, & quod præter omnē expectationem & ipse patrem, & pater se videret, fontes emisit lachrymarum: simul & magnam declarans lætitiā, & gratias agens pro benefactis. Et dixit ad Ioseph: Moriar nunc, quia vidi faciem tuā. Adhuc enim tu viuus.] Vororum, inquit, compos factus sum, assequutus sum quod nunquam expectaui: euenerunt mihi quæ nunquam sperata. Reliquum contentus sum vita. Vidi enim quem desiderauis, & sufficit mihi ad lætitiā omnem, vidisse quod tu adhuc viuus, qui pridem mortuus, & a bestiis deuoratus es habitus. Paternā vox & plena dilectione, satisq; affectionem animæ eius declarans. Dixit autem Ioseph fratribus suis: Descendam, & annuntiabo Pharaoni quod fratres mei venerint, & sint pastores. Viri enim sunt armentarii, & secum adduxerunt pecora & boues. Si igitur vocauerit vos Pharaon, & dixerit: Quod est opus vestrum? dicite: Pecorum pastores sumus. Abominatio enim Aegyptiorum est omnis opilio.] Vide prudentiā, & quale cōsiliū ei det, non simpliciter, neque fortuito hæc inducens, sed volens eos simul in maiori securitate & abundantia agere, neque commercium habere cum Aegyptiis. Nam quia illi abominabantur, & contemnebant pastoritiā agentes vitam, vt pote ipsi discipulis Aegyptiorum vacantes, propterea admonet studiū suū prætexere, vt sic rationabili & honesta occasione optima terræ portio eis segregetur, quod in summa tranquillitate & abundantia viuere possint.

Et acceptis quinque fratribus suis, introduxit eos ad Pharaonem. Et interrogauit eos: Quod est opus vestrum?

IN CAP. GENESIOS XLVI.

frum. & dixerunt: Armentarii sumus, nunc igitur habitabimus in terra Gessen. Dixit autem Pharao: Scis quos ex eis, qui sunt viri potentes, constitue eos magistros meorum pecorum. Sicut consuluerat Ioseph, ita responsum dederunt fratres Pharaoni: & concessum est eis habitare in terra Gessen. Caterum Pharaon declarans suam erga Ioseph beneuolentiam, dicit: Si nosti in eis aliquos potentes, etiam meorum pecorum magistros constitue. Introduxit autem & patrem ad Pharaonem. Et dixit Pharaon ad Iacob, Quot sunt anni dierum vite tue? Quoniam vidit senectutem profundissimam senectutis, quærit annorum numerum. Et dicit Iacob: Dies annorum vite meæ, quibus peregrinus sum. Vide quomodo omnes iusti in hac vita ita affecti sunt. Audies enim & David post hæc dicentem: Quia peregrinus ego sum & aduena: hic dicit, Dies annorum vite meæ, quibus peregrinus sum. Propterea & Paulus dicebat de iustis illis, quod confitebantur quasi peregrini, & aduena sint super terram. Dies, inquit, annorum vite meæ, centum triginta anni, pauci & mali fuerunt, & non perueniunt ad dies annorum vite patrum meorum. Quibus diebus, inquit, peregrinus fui, pauci & mali fuerunt. Si significat hic annos seruitutis, quam sustinuit apud Laban propter fugam, quam propter fratrem fecit: deinde post reditum ab eo loco, luctum quem tanto tempore habuit, & propter mortem Ioseph, & alias misérias. Quantum enim timorem eum habuisse putas, quando propter sororem Symeon & Leui omnes ciuitatis viros occiderunt, & omnes qui in Sycinis erant, captiuos duxerunt. Dicebat enim & tunc indicans animi angorem in quo erat: Inuidiosum me fecistis, ita ut malus sim inter habitantes terram. Ego autem in paruo numero sum, & congregati super me, perdent me: & exculcabor & ego & domus mea. Propterea dicit: Pauci & mali dies annorum vite meæ. Et Ioseph habitare fecit patrem suum & fratres suos, & dedit possessionem in terra Egypti in terra

OMILIA XLV. 387

horri terra, in terra Ramesse, sicut præceperat Pharaon: & frumentum metiebatur Ioseph & fratribus suis, & omni domui patris sui frumentum secundum corpus. Hoc erat quod dicebat fratribus, quod misit me Deus ante vos, ut relinqueretur vobis portio super terram, & quod in vitam misit me Deus ante vos. Frumenta metiebatur eis secundum corpus. Quid est secundum corpus: quantum sufficiebat unicuique. Mos enim est scripturæ aliquando ab anima totum hominem nominare, aliquando a corpore. Et sicut superius dicebat, in septuagintaquinque animabus descendit Iacob in Egyptum: ut dicat septuagintaquinque viros & mulieres: sic & hic pro singulis hominibus. Et tota quidem Egyptus & Chanaanorum regio fame laborabant, ipsi autem prospere agebant, habentes quasi ex fontibus profluentia frumenta. Frumentum enim, inquit, non erat in omni terra. Inuoluit enim fames supra modum. Relicta est autem terra Egypti & terra Chanaan pro fame. Vide ineffabilem Dei sollicitudinem & prouidentiam: quomodo antea quam incrudesceret fames, iustum in Egyptum deduxerit, ne quam sentiret angustiam, quæ ventura erat in Chanaan. Et omnibus illuc decurrentibus, congregauit, inquit, Ioseph omnem pecuniam, tam eorum qui erant in Egypto, tam eorum qui erant in Chanaan, & sic frumenta eis dispensauit. Et defecit postea pecunia. Importauit enim omnem in domum Pharaonis. Venerunt autem Egyptii omnes, & dicebant: Da nobis panes: & cur morimur ante te? Defecit enim pecunia. Non sunt nobis, inquit, plures pecunie, ut emamus, & ideo fame perimus. Ne igitur despicias hos, qui a fame ita infestamur, sed præbe nobis panes ut viuamus, & ne moriamur. Dixit autem eis Ioseph: Afferte pecora vestra, & dabo vobis panes. Si non suppetit vobis pecunia, inquit, accipio & pecora. Defecit pecunia, afferte pecora vestra & accipietis panes. Adduxerunt autem pecora, & dedit eis pro equis, & ouibus & bobus, & asinis

IN CAP. GENESIS 47.

nis, & aluit eos pro pecoribus suis. Venerunt autem
ad eum & anno sequenti, & dixerunt ei: Ne forte pe-
reamus, neque pecunia nobis suppetit, neque pecora:
omnia enim apud te dominum nostrum sunt, nihil
enim nobis aliud relictum est, q̃ proprium corpus et
terra nostra: vt igitur non pereamus, posside nos &
terram nostram pro panibus, & erimus etiam nos et
terra nostra pueri Pharaonis: & da semen, vt semine-
mus & vsuamus, & terra non redigatur in solitudi-
nem. J. Seipsum in seruitutem subiecerunt, & terram
venderunt, ita vt alii possint: tanta famis necessitas
facta est. Et possedit Ioseph terrā Aegyptiorum Pha-
raoni. Vendiderunt enim eam fame coacti. Et facta
est terra Pharaonis, & populū sibi in seruos sub-
iecit ab extremis sinibus Aegypti, vsq; ad extremos:
excepta terra sacerdotū. Illis enim dedit Pharaon certa-
tas donationes, & comederūt, & propterea non ven-
diderunt terram suam. J. Vide quantus intellectus, &
quanta sapientia Ioseph fuerit. Illos neque famem ex-
periri permisit, & omnem terram acquisiuit Pharaoni.
Postq̃ autem Aegyptii omnes in seruitutē fuerunt
subiecti, vide, obsecro, hic iterū eximiam diligentia
& prouidentiam, quam erga illos habet. Dixit enim
Aegyptiis, Ecce possideo vos & terram vestram
Pharaoni. Accipite igitur vobis semen, & seminate
terram: & si fuerint prouetus, date quintam partem
Pharaoni. Quatuor autem partes erunt vestrae in se-
men terrae, & in cibum vobis, & toti domui vestrae.
Magna liberalitas, ingens prouidentia, ineffabilis so-
licitudo. Ideo & illi experti beneficia, dicunt: Sal-
uasti nos, inuenimus enim gratiam coram Domino
nostro, & erimus serui Pharaonis. J. Vidisti liberali-
tatem? Nam quia vidit eos constrictos nimia penur-
ria, cogitans quantum laborem & erummositatem su-
stinere cogantur colendo terram, dicit: Semen vobis
ego suppetitabo, vos autē omnē aliā curā exhibete.
Et si fuerint vobis prouentus, dabitis partem vnā,
quatuor autem vestrae erunt, & merces laborum, &
alimō

MONILIA LXV.

389

alimoniae sumptus. Hoc autē mandatum posuit eis
Ioseph, vt ita tributum penderent Pharaoni, excepta
sola sacerdotū terra. Audiant qui nūc viuunt, quantā
olim sacerdotum idolorum curā habuerint, & discā
vt vel saltem parem habeant honorē his quibus om-
niū Dei ministerium creditū, & sacerdotio insigniti
sunt. Si enim errantes illi, & tantā idolorū curā habē-
tes, quia ex hoc putabant idola magis coli, si ita eorū
ministros colerent: quanta non cōdemnatione digni,
qui nunc imminuunt quod ad illorum spectat cultū?
An nescitis, q̃ honor ad Deum ipsum pertinet? Ne
igitur respicias eum cui honor confertur. Non enim
propter illum debes quod tuū est facere, sed propter
illum cuius sacerdos est, vt & ab illo retributiones
vberrim accipias. Propter quod & dicebat: Qui fece-
rit vni horum, & mihi fecit: & qui accipit prophetā
in nomine prophetæ, mercedem & prophetę accipit.
et. Num a dignitate vel vilitate ministrorum tibi re-
tribuet dominus? Ob alacritatem tuam vel coronat,
vel cōdemnat. Et sicut honor qui propter ipsum im-
penditur, multum parit fidutiæ (propria enim sibi fa-
cit Deus, quæ in seruos suos collocantur) ita & illo-
rum contemptus multam ē supernis poenā nobis de-
feret. Igitur sicut suum esse honorem, ita & contem-
ptum dicis: id quod scientes, nunquam negligamus
cultum, qui sacerdotibus dei debetur. Et hec dico, nō
tantam illorum rationem habens, quantā vestrae cha-
ritatis, cupiens vos in omnibus lucrificare. Quid enī
tantum das, quantum accipis a domino? Quantum au-
tem cultū affers? Attamen & pro illo vili, & in eum
qui in præsenti vita simul dissoluitur, immortales ac-
cipies mercedes, & ineffabilia bona. Hæc mente ver-
semus, & properemus ad eorū obsequia, non attendē-
tes sumptum, sed lucrū & accessionem quæ inde na-
scitur. Nam si videntes viri alicuius singulari digni-
tate insignis familiarem, operam damus vt quantū
possibile est illi prestemus obsequium, cogitantes q̃
quæ illi sunt, eius domino accedant: & quod ille fa-

Mat. 23. d
Mat. 10. d

Mat. 25. c

militaris, ubi significat patrono suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet: multo magis hoc erit apud vniuersorum dominum. Nam si quis in vulgarem & abiectum, benignitatem & compassionem aliquam declararit: dominus quæ sunt sibi propria faciens, promittit se in regnum introducturum eos qui aliquid boni illi fecerint, & dictum: Venite benedicti patris mei, quia esuriui, & dedistis mihi quod comederem: multo magis eos, qui propter Deum alii sunt, & sacerdotio insigniti sunt, si quis obseruauerit, non solum parem assequetur retributionem, sed multipliciter maiorem, misericorde Deo ex abundantia misericordiae semper ea quæ a nobis sunt, vacante. Ne igitur simus deteriores infidelibus, qui propter idolorum errorem adhuc tantum cultum exhibent illorum famulis: sed quantum distat error & veritas, tantum distant & illorum & Dei sacerdotes.

Tam excellentem igitur & honorem impendere debemus, ut multo plures e supemis nobis retributiones accrescant. Habitauit autem Iacob in Aegypto, & auctus est, & multiplicatus valde.] Erat enim & hæc promissio dei ei facta, Faciam te illic in gentem magnam. Et superuixit Iacob decem & septem annis. Et facti sunt dies Iacob centum quadraginta sex.] Propterea Deus dimensus est ei hoc tempus vitæ, ut consolatione magna accepta hinc migraret. Verum si vultis ut non multitudine dictorum memoriam vestram obruamus, quæ reliqua sunt referuabimus, & sine sermonis faciemus. Vestram autem charitatem hoc rogauerimus, ut diligenter his quæ dicuntur intendatis, & ipsa perpetuæ memoriæ commendatis, continuè in mente vestra versantes, & cogitantes quantam patientiâ iusti sustinuerint, quamque longanimitatem & fidem in promissionibus Dei habuerint, non animo fluctuantes propter ea quæ post promissiones eueniebant: sed fidentes eius qui promiserat virtuti, & propterea probati fuerint. Ecce enim & iustus ille Iosephum, postquam tot annis luxit quasi

quasi mortuum, vidit regnum Aegypti tenere. Et admirabilis Ioseph, post seruitutem, post carcerem, post alia omnia quæ sustinuit, principatum totius regionis suscepit. Et si accedere volumus ad eas quæ in sacra historia continentur historias, inueniemus omnes virtute præditos per tentationes ingressos, & sic magnam a Deo assequutos gratiam: quam si & nos conciliare nobis volumus, ne simus tristes in tentationibus, ne grauati feramur quæ nobis obueniunt: sed magis gaudeamus & lætemur, scientes quod hac ratione potissimum diuina prouidentia fruamur, si cum gratiarum actione omnia ferre meditemur. Ut omnes nos & præsentem vitam in virtutibus transigamus, & futura consequamur bona, concedat nobis per misericordiam & gratiam suam dominus noster Iesus Christus, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor, &c.

Agè & hodie finem imponamus narrationi & historię Iacob, & videamus quenam sint illa, quæ iam moriturus disponat et ordinet. Verum nullus ad præsentium rerum statum spectet, ac talia exigit ab his qui tunc fuerunt iusti, qualia nunc in vita sapientie studiosa præstare conuenit, sed secundum tempora & res iudicet. Hæc autem dedita opera prius dixerim, propter ea quæ de Patriarcha Ioseph dicuntur. Qualia autem sint audiamus. Appropinquauerunt autem dies Israel, ut turbaretur, & vocauit filium suum Ioseph, et dixit ei: Si inueni gratiam apud te, superpone manum tuam subter femur meum, & facies me cum misericordiam & veritatem, ut non sepeliar ego in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis: & auferas me ex Aegypto, & sepelias me in sepulchro eorum. Ille autem dixit: Faciam secundum verbum. Dixit autem: Iura mihi, & iurauit ei, & adorauit Israel ad finem virgæ suæ.] Multi abiectoris animi, quando a nobis admonentur ne magnam curam sepulture habeant, neque rem multo studio dignam arbitren-

tur, ab aliena terra in suam patriam mortuorum rell
quias reduci hanc nobis pretextunt historiā, dicētes,
etiam Patriarcham huius rei tantam fecisse curam.
Verum primum quidem, sicut dixi, cogitare oportet
quod non tanta tunc exigebatur philosophia, quan
ta ab his qui nunc viuunt: deinde quod et Patriarcha
hoc non simpliciter voluerit fieri, sed spem bonam
illam pollicens, quod & sui vel serō aliquando redi
turi essent in terram promissionis. Et quod ob hanc
causam hoc praeceperit, manifestius nos docet illius
puer, dicens: Visitando visitabit vos Deus, & simul
feretis ossa mea hinc. Quia enim oculis fidei futura
praeuidebant, audi illum iam vocare mortem suam
dormitionem: dicit enim, Dormiam cum patribus
meis. Propterea & Paulus dicebat: Iuxta fidem mor
tui sunt hi omnes, non accepta promissione: sed pro
cul eam viderunt & salutarunt, quomodo oculis fidei
dei futura videbant. Nullus igitur putet hoc pusillam
nimitatis esse testamentum, sed & a tempore, et a prae
uidendo futurum reditū, omni culpa excuset iustum.
Nam quae ad sapientiorē vitam attinent, post aduen
tum Christi aucta sunt. Merito quis reprehenderit
eum cui talia sunt curae. Ne dicat quis miserū in alie
na solo vitam finientem, neque eum qui in solitudine
ex hac vita decedit. Neque enim ille dignus ut miser
dicatur: sed qui in peccatis mortuus est, etiam super
lectum, etiam si praesentibus amicis omnibus spiritū
exhalet. Et ne mihi frigida illa verba ridicula &
insipientiae plena dicat aliquis, quod ille cane vilis
est mortuus, nullo familiarium praesente, neque sepul
turae & funus ei contigerunt: sed collectitia stipe ius
ta facta sunt. Non est hoc, o homo, cane ignominio
sius mortuum esse. Quid enim ille damni sensit: sed si
caret virtutis amictu se tegente. Nam quod hoc non of
fendat iustum virtute praeditum, discite: quia plerique iu
storum, Prophetas dico & Apostolos, vbi siti sunt,
paucis exceptis, ignoramus. Et alii quidem capite
truncati, alii lapidati, mortui sunt: & alii innumeris
& vni

& variis poenis seipsos exposuerunt propter pietatē,
omnes propter Christum martyres facti sunt: et
nullus de illis dicere ausus fuit, quod ignominiosa
sit eorum mors: sed sequetur diuinam scripturam, di
centem: Pretiosa in conspectu Domini mors sancto
rum eius. Et sicut mortem sanctorum pretiosam vo
cauit, audi quomodo & mortem peccatorum malam
vocet. Mors enim, inquit, peccatorum mala. Atque
etiam si domi suae moriantur, et muliere & filiis pre
sentibus & familiaribus & notis adstantibus: virtu
te autem careant, mala horum mors est. Sic et si in alie
na terra, et si super pauimentum quis iacens: & quid
dico, si in aliena: etiam si in latrones incidat, etiam si d
bestis deuoretur, virtute autem praeditus sit, pretio
sa eius mors erit. Dic enim, obsecro, Zachariae filius
nonne decollatus est? Stephanus autem primus marty
ri corona redimitus, nonne lapidatus vitam finit?
Paulus autem & Petrus, nonne ille quidē capite trun
catus, hic autē modo contrario quā Dominus cruci
fixus, ita hac vita excessit? Nonne propter hoc ma
gis in toto mundo celebrantur & praedicantur? Hec
autem omnia cogitantes, neque eos qui in aliena terra
moriuntur, miseros dicamus: neque domi suae morien
tes beatos praedicemus: sed diuinae scripturae canonem
sequentes, & claros virtutibus hinc migrantes bea
tos dicamus: & eos qui in peccatis moriuntur mis
eros praedicemus. Sicut enim qui virtute praeditus in
meliores vitam transit, accipiens laborum suorum
praemia: ita & qui ea caret, initia & praebula sup
pliciorum iam accipit, & ab ipso factorum poenae
exiguntur malis incurabilibus prorsus obnoxio.
Ideo oportet haec cogitantes virtutum habere cu
ram, & in praesenti vita quasi in palæstra certare, ut
quum solutum fuerit theatrum, splendida redimiri
corona queamus, ne stultē poenitentes inueniamur.
Quandiu enim durat certamen, possibile est (si vo
uerimus & desidiā excutere & virtutem exerce
re) metā & propositā assequi coronā.

Cate

Psal. 115. a
Psal. 33. d

Capitulum, si videtur, redeamus ad sermonis seriem. Nam postquam commisit filio de sepultura, & dixit Ioseph: Ego faciam iuxta verbum tuum. Deinde addit, Iura mihi: & iuravit ei. Adoravit, inquit, Israel ad fastigium virgæ illius. Vide senem, decrepitum, Patriarcham, adoratione honorem Ioseph declarare, & re ipsa implere visionis euentum. Quando enim narrauit Ioseph visionem: dixit, inquit, Nunquid ego & mater tua veniemus, & adorabimus te super terram? Sed forte dixerit aliquis: Et quomodo impleretur somnium in matre, quæ iam antè defuncta erat, & filium non adoravit? Perpetuus scripturæ mos est, & magis principali totum significare. Quoniam igitur caput mulieris vir (erunt enim, inquit, duo in carnem unam) cum adoravit caput, manifestum quod corpus totum hac ratione attrigit. Multo magis illa, nisi ex hac vita præcepta fuisset, hoc fecisset. Et adoravit, inquit, ad fastigium virgæ eius. Propterea & Paulus dicebat: Fide Iacob moriens singulos filios Ioseph benedixit, & adoravit fastigium illius. Vides quod istuc ipsum fides faciebat, prævidens futurum quod regii generis futurus esset is qui ex semine illius natus. Itaque cum imperasset quæcumque volebat puero, non multo post ut didicit Ioseph quod ægrotaret pater suus, & iam in foribus esset mors: quia appropinquauerant dies mortis illius, acceptis duobus filiis suis, venit ad Iacob. Annuntiatur enim hoc Iacob, & cora roboratus Israel sedet super lectum. Vides quomodo amor erga filios senem firmabat, & alacritas vincebat infirmitatem. Audita enim illius præsentia, sedet super lectum. Et ut vidit illum, paternam dilectionem ei exhibet. Et quia moriturus erat, benedictione sua firmat pueros, maximas has facultates relinquens, & diuitias, quæ nunquam absumi poterant. Et vide quomodo incipit. Primum narrat benevolentiam quæ sibi à Deo facta erat, & tunc benedictiones in filios facit, & dicit: Deus meus apparuit mihi hi in Luza, in terra Chanaan: & benedixit mihi, &

dixit mihi: Ego crescere te faciam, & multiplicabo te, & faciam te in congregationem gentium, & dabo tibi terram hanc, & semini tuo post te in possessio nem æternam. Pronuntiavit mihi, inquit, Deus, quando in Luza à me visus est, in tantum se multiplicatum semen meum, ut congregationes gentium fiant ex eo. Et terram mihi, & semini meo, se daturum promisit. Nunc igitur duo illi filii, qui nati sunt tibi in Egypto, mei sunt: Ephraim & Manasses: sicut Ruben & Symeon erunt mei. Hos, inquit, quos habuisti ante aduentum meum, ego in meorum filiorum numerum allegam, & his qui ex me nati sunt similem à me benedictionem accipient. Quoscunque autem postea genueris, ii tui erunt: in nomine fratrum suorum vocabuntur in illorum sortibus. Scias autem, quod & mater tua Rachel in Bethlehem mortua est, & desodi eam in via Hippodromi. Et vidit duos filios Ioseph, & dixit: Qui sunt hi? Ille autem: Filii mei, quos dedit mihi Deus. Et dixit Iacob: Adduc mihi eos, ut benedicam eos. Et appropinquare eos illi fecit. Et osculatus est eos, & amplexatus est eos. Vide, obsecro, senem quomodo festinat & vrget ut benedicat filios Ioseph. Et appropinquare eos fecit illi, & dixit ad Ioseph: Ecce facie tua non sum priuatus, & ecce monstravit mihi Deus semen tuum. Magna mihi, inquit, præstitit Dei misericordia, & plura quam expectaui. Non enim solum non sum priuatus facie tua, sed ecce etiam vidi eos, qui ex te nati sunt. Et eduxit eos Ioseph à genibus, & adorauerunt eum super faciem, super terram. Vide quomodo & pueros statim ab initio debitum seni honorem reddere docuit. Et Ioseph, inquit, secundum dignitatem primogeniture adduxit Manassen, & tunc Ephraim. Vide, obsecro, hic iustum corporis oculos præ senectute nunc infirmos habere. Grauari enim erant oculi eius præ senio, & non poterant videre: valebat autem oculis mentis, & fide prævidebat futura. Neque enim tulit Ioseph, sed mutatis manibus benedicens, dignitatem iuniorum

IN CAP. GENESIOS XLVIII.

juniori contulit, præferens Manassi Ephraim, & dixit: Deus cui bene placuerunt patres mei. Attens de modestiam Jacob, vide animam piam & religiosam: non audebat dicere, Deus cui bene placuit: sed quid? Cui bene placuerunt patres mei. Vidisti animam gratam: quanvis paulo antea narrans dicebat: In Luza apparuit mihi, & promisit daturum se mihi, & semini meo omnem terram, & in congregationes gentium facturum semen meum: & tam evidens tia habens indicia diuinæ erga se benevolentie, adhuc tamen humiliatam habuit mentem. Et dicit, Deus cui bene placuerunt patres mei coram ipso, Abraham & Isaac. Deinde iterum: Qui pascit me a iuventute mea. Accipe & ex hoc excellentem eius gratitudinem. Non dicit propriam virtutem, sed ea quæ sibi à Deo fuerunt facta. Qui pascit me de vtero matris meæ à iuventute mea usque in diem hanc. Ipse enim, inquit, est. Ipse enim est, qui ab initio usque ad præsens res meas dispensauit, & moderatus est. Ita & prius dicebat: In virga mea hac transiui Iordanem, et ecce factus sum in duo castra. Et nunc iterum alius verbis dicit: Qui pascit me à iuventute mea usque in diem hunc, angelus qui liberauit me de omnibus malis. Grate animæ ac piæ & bene memoris beneficiorum Dei verba: Ille, inquit, cui patres mei bene placuerunt, qui me à iuventute mea usque in præsentem diem educauit, qui me ab initio ab omnibus malis liberauit, qui tantam erga me declarauit prouidentiam, Ipse benedicat hos pueros: & inuocetur in eis nomen meum, & nomen patrum meorum, Abraham & Isaac, & multiplicentur in multitudinem magnâ super terram. Vidisti simul & intelligentiâ, & modestiam? Intelligentiâ quidem, quia fidei oculis præuidens, Ephraim prætulit Manassi: Modestiam verò, quia nusquam suæ virtutis memoriam facit: sed ex probata patrû vita, et ex beneficiis in se collatis filios benedicit. Verum Jacob præuidens futura, ita illos benedixit. Ioseph verò videns iuniorem prælo-

ROMILIA LXVII.

392

tum seniori, graue & indignum esse putans, dicit: Hic est primogenitus, pone manum super caput eius: & noluit, sed dixit: Scio fili, scio: & hic erit in populum, & hic exaltabit: sed frater eius iunior maior eo erit, & semen eius erit in multitudinem gentium. Ne putares me, inquit, simplici quodam euentu hoc fecisse, vel per ignorantiam. Scio enim, & præuidens futura ita te benedictionem faciam. Nam licet natura dignitatem habeat Manasses, sed iuuenis ille maior eo erit, & semen eius in multitudinem gentium. Hoc autem totum factum est, quia huic regnû demonstrabatur, propterea prædicens futura, sic eum benedixit. Et benedixit eos, dicens: In vobis benedicetur Israel per dicentes: Faciat te Deus sicut Ephraim & Manasse. Et posuit Ephraim ante Manassen. Ita, inquit, ambo erunt gloriosi, ut omnes qui precantur, iuxta illorum præcentur gloriâ: attamen prior erit Ephraim Manasse. Vide quomodo gratia Dei prædicat futura, & prophetico afflatus spiritu, pueris Ioseph benedixerit: & quod tantis temporibus aberat, tanquam præsens & ante oculos situm viderit. Hoc enim modo se habet prophetia. Nam sicut oculi corporales nihil amplius præterquam visibilia spectare possunt: ita & oculi fidei non quæ videntur spectant, sed illa vident quæ multo post futura sunt. Et hoc manifestius scietis ex benedictionibus quas suis filiis dat. Ceterum ne longum sermonem faciamus, multoq; vos oneremus labore, contenti dictis, in sequentem sermonem referuabimus filiorum eius benedictionem. Illud tamen obsecrauerim vestrâ charitatē, ut imitemini iustum hunc, & tales hæreditates filiis vestris relinquatis, quæ à nullo vnquam dampnum accipere possint. Diuitiæ enim sæpe etiâ accipientibus perniciem pepererunt, et insidias, & multa pericula: hic autem nihil talium suspicari poterit vnquam. Thesaurus enim est qui nunquam valet consumi. Thesaurus non hominum dolis, nec latronum insidiis, non famulorum malitia, non alio quopiam imminui valens, perpetuo manet: spiritualis enim est, humanis non cedens.

cedens infiditis: sed cum his qui illum accipiunt, & scilicet
hrii esse volunt ac prudentes, in futura vitam migrabunt,
& eis aeterna preparabit tabernacula. Ne igitur operam
nostram in colligendas opes collocemus, quas relinquamus
filiis: sed doceamus eos virtutem, & benedictionem Dei
illis imprecemur. Istae enim, istae maximae sunt facultates.
Istae sunt ineffabiles diuitiae, quae non absumentur, quae
quotidie substantiam nostram augent. Nihil enim virtuti par,
nihil virtute potentius: etiam si mihi dicas eum qui regnum
habet, ac diadema gerit: nisi hanc habeat, quouis panni
culoso paupere miserior erit. Quid enim illi prodesse
poterit purpura, qui virtutem suam desidia perdit? Num
quid dominus externas dignitates spectat: nunquid personarum
gloria permouetur? Vnum est illic quod quaeritur.
Nam ut qui per operationem virtutum apertas inuenire
potest sanuas fidutiae in Christum: ita qui nihil
fidutiae hinc defert, inter ignominiosos & desperantes
locum habebit. Hoc igitur omnes consideremus, et nostros
filios doceamus, ut virtutem rebus omnibus preferant,
nihilque faciant pecuniarum abundantiam. Haec enim,
haec est quae virtuti plurimum obstat: quandoquidem
nesciunt pecuniis uti iuvenes, ut oportet. Et sicut pueri
saepem quando cultellos & gladios arripiunt, eo quod
nesciunt bene illis uti, periclitantur (unde matres non
permittunt illis eos impune attingere) Ita profecto &
iuvenes, qui pecuniarum abundantiam susceperint, quum
nolunt eis bene uti, in periculum certum se precipitant,
sarcinam peccatorum sibi inde colligentes. Nascuntur enim
inde luxus, delitiae, & absurdae voluptates. Non simpliciter
de pecuniis dixerim, sed ideo quia receptis nesciunt
illis recte uti. Propterea & Sapiens quidam dicebat:
Bonae diuitiae, cui non est peccatum. Quia & Abraham
diues erat, & Iob diues erat, & non solum nihil
damni eis accidit a diuitiis, sed & magis probati fuerunt.
Quare quia non in vsum suum tantum has possessiones
fidebant, sed ut eis iuuarent etiam alios, quorum suae

incurrerent inopia, ut esset domus sua aperta omnibus.
Audi enim vnum eorum dicentem: Si autem egressus
est quis de domo mea, sine vacuo: Ceterum & impotentes
viribus, si quando indigebant, subsidio non priuabantur.
Et non solum ministerium indigentibus exhibebat opibus,
sed & sollicitudinem eorum gerebat. Et eram, inquit
pes claudis, oculus caecis, & e medio dentium eripui
rapinam. Vides illum & curam agere eorum qui iniuria
afficiuntur, & pro inuicibus membris omnia fieri? Hunc
omnes oportet imitari: hunc, inquam, qui ante legem fuit,
& ante gratiam tam bene moratam vitam gessit: idque cum
nec preceptorem habuerit, neque progenitores virtute
peditos, sed a semetipso a sententia recta in bonam
hanc vitam prodierit. Vnusquisque nostrum in natura
sua habet insitam scientiam virtutis: & nisi quis eam
voluerit per suam perdere generositatem, nunquam
ea priuabitur. Utinam autem eam omnes nos eligamus,
& cum diligentia exerceamus, ita ut bona quae
diligentibus illum promissa sunt consequamur, gratia
& misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum
patre et sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

Pridem pollicebamur finem nos imposituros
historiae Iacob, sermonemque prolixius se extendente,
ad finem quod promittebamus perducere non valui-
mus. Ideo volo quae pridem relicta fuerunt in medi-
um proponere, ut sic nunc, si Deus dederit finem im-
ponamus. Operapretium autem primum vestram
commonefacere charitatem, & ostendere ubi sermo
nuper missum fecerimus. Scitis utique, et memores
estis, quod cum Iacob benedicturus esset filios Ioseph,
Ioseph Manassi praeposuerit, idque etiam patre eius
non probante: cui & dixit: Scio filii, veruntamen hic
erit in populum, & hic exaltabitur: sed frater eius iu-
nior maior eo erit in multitudinem gentium: & be-
EEE nedis

IN CAP. GENESIOS XLVIII.

medixit eos in die illa, dicens: In vobis benedicetur Israel per dicentes: Faciat te Deus sicut Ephraim & Manassen. Et hucusq; processimus, & ne sermonum similitate vestram obrueremus memoriam, cessauimus a doctrina: sed si videtur, hodie sequentia videamus. Dixit autem Israel Ioseph: Ecce ego morior, & erit Deus vobiscum: & reducet vos Deus ex terra hac in terram patrum vestrorum. Ego autem do tibi Sycimam electam præ fratribus tuis, quæ accepi in gladio meo & arcu. Postquam filios benedixit, & futura præuidens, iuniorem preposuit seniori: volens persuadere Iosepho, quod non simpliciter neq; temerè hoc fecisset, sed prædicens futura: prædicat ei & suam mortem, & quod redituri sint ex aliena terra in Chanaan, in terram patrum suorum: et bonam eis spem auget, ita vt expectatione alleuietur. Nam spes bona, huius vitæ labores semper imminuit. Et monstrans etiam tempore mortis, quam dilectionem erga Ioseph habebat, dicit ei: Ego autem do tibi Sycimam electam præ fratribus tuis: quasi per hoc declarans. Hoc omnino erit, & iuxta meam prædictionem redibitis, & in hereditatem possidebitis terram patrum vestrorum. Quia & Sycimorum ciuitatem tibi do hæc hereditatem electam præ fratribus tuis, quam accepi de manu Amorriorum in gladio meo & arcu. Quidnam hoc est? Quæ a Symeone & Leui facta, in personam propriam transfert: & propter hoc dicit, Quæ accepi in gladio meo & arcu. Sed hic oportune quaesierit quispiam: Et quare hoc facinus suum facit, quum postea testaturus accusatione clarè scripta eos arguat: num secum pugnat iustus? monstras mansuetudinem mentis sue, et quod præter fugæ mentis sententiam hoc factum sit. Non solum enim non probat factum, sed & arguit: propterea volens monstrare suam erga Ioseph dilectionem, ei concedit Sycimam, & dicit: Quæ accepi in gladio meo & arcu. Nam licet illorum fuerit opus, in sua tamen potestate pos-

MONITIA LXVII.

394

te positum erat. Si enim filiorum dominus pater, multo magis eorum quæ a filiis possidentur: si autem dominus, & cui volebat dare poterat. Itaque declarare volens suam erga Ioseph beneuolentiam, non solum Ephraim & Manassen benedixit, sed & Sycimam electam hereditatem relinquit filio. Et vocauit, inquit, filios suos, & dixit: Congregemini, vt annuntiem vobis quid euenturum sit vobis in nouissimis diebus. Congregemini, & audite Israel patrem vestrum. Vide iusti intelligentiam, quia præciebat mortis tempus, vocauit filios suos ad se, et dicit: Congregemini, vt vobis iam predicam quid vobis euenturum sit in vltimis diebus. Congregemini, & audite Israel patrem vestrum. Venite, inquit, & discite à me, non præterita, nō quæ post paruum tempus euentura, sed quod accidet in vltimis diebus. Et hæc vobis non à memetipso annuntio, sed afflatus à spiritu & idcirco quæ multis postea generationibus contingunt, prædico. Etenim è vita hac migraturus, volo vnicuiq; vestrum, quasi in titulo & columna areæ, memoriam insculpere. Considera autem iustum, quomodo cōgregatis pueris, natiuitatis seruato ordine, vnicuiq; congruam det vel maledictionem, vel benedictionem: & in hoc monstras suæ virtutis eminentiam, incipiat à primo. Rubim, inquit, primo genitus, fortitudo mea, & principium filiorum meorum. Durus ad ferendum, durus & pericax. Vide quanta sapientia iusti. Volens enim accusationem magis intendi, prius dixit priuilegia ei à natura concessa, & dignitatem quam tenebat, quod principium filiorum, & primogenituræ honore clarus sit: & postea voluntatis peccata illius quasi in aenea columna inscribit: monstrans quod nihil proderint nobis ea quæ à natura insunt, nisi & voluntatis bona opera sequantur: hæc enim sunt quæ & laudem habent & vitium. Durus, inquit, ad ferendum: durus & pericax. Nature, inquit, dignitatē tibi datā amisisti propria tua te meritate. Deinde & speciem peccati bene scriptā relin-

CAP. XLIII.

EEE a quia

quis, ita ut illum ita esse redargutum, & posteris mō
 gna sit eruditio ne similia attentent. Contumelia
 affecisti, sicut aqua non effruescas. Ascendisti enim,
 inquit, super lectum patris tui: tunc polluisti stratum
 quod ascendisti.] Significat concubitus eius cum
 Balla. Vide quomodo per sapientiam a spiritu san-
 cto sibi datam, prius dixit id quod postea Moses in-
 ter leges recensiturus erat, non licere cum eadem mu-
 liere patrem et filium rem habere. Et nunc ob hoc ip-
 sum filium corripit, & sic prohibet. Polluisti, inquit,
 stratum, et ascendisti super lectum patris tui. Rem per-
 uersam fecisti. Propter hoc quod ita contumelia me
 affecisti: sicut aqua non effruescas. Inutilis erit, in-
 quit, ille conatus tuus: quod neque patrem reueritus, pollu-
 ere eius lectum ausus fuisti. Ut igitur nunc in sequen-
 tibus generationibus talia nemo imitetur, reprehensio-
 nem spiritus sanctus ordinauit, ut literis commē-
 detur hæc accusatio, & omnes qui audiant erudiantur,
 sciatis manifeste quod nihil profit dignitas na-
 turæ concessa, nisi & voluntatis accedant ornamen-
 ta. Deinde quia satis traduxerat nefarium hoc opus,
 venit ad Symeonem & Leui. Compleuerunt, in-
 quit, insultitiam ex voluntate sua.] contentio sua,
 quam propter sororem suam declararunt, eos impu-
 lit. Deinde declarans quod se ignaro rem fecerint, di-
 cit: In consilium eorum non ueniat anima mea, &
 in cœtu eorum non firmetur iecora mea.] Absit, in-
 quit, ut communicem eorum sententiæ, & obsequar
 eis in his quæ insulse egerunt. Quia in furore suo
 occiderunt homines.] Irrationabilis, inquit, fuit eor-
 um indignatio. Nam licet peccarat Sychem, attamen
 non oportebat tantam stragem facere, & omnes per-
 dere. Et in concupiscentia sua subneruauerunt tau-
 rum.] Filium Emmor hic significat. Nam quia in
 florenti ætate erat, taurum eum nominauit. Deinde,
 ut dixit, quæ fecerant, etiam maledictionē apponit,
 & dicit: Maledictus furor & impostura eorum, quia
 perulicax: & ira eorum, quia obdurata est.] Dolum

signa

significat, quo illos circumuenerunt. Perulicax, dicit,
 furor eorum, temerarius, impetuosus, ratione carens.
 Et ira eorum, quia obdurata est. Quando enim Sychi-
 mitæ putauerunt eos sibi valde amicos, tunc graui ira
 et bello eos oppresserunt. Et dicto eorum peccato, di-
 cit & supplicium quod luituri erant. Partiar eos in
 Iacob, & disseminabo eos in Israel.] Vbi, inquit,
 dispersi erant, ut istucipsum manifestum fiat quod pro-
 pter facinus commissum hoc illi passi fuerint. Iu-
 da te laudarunt fratres tui.] Benedictio quæ Iude da-
 ta, mystica est, præsignans omnia quæ ad Christum
 attinent. Iuda, inquit, te laudarunt fratres tui. Quia
 enim ex hac tribu appariturus erat Christus, iuxta
 dispensationis rationem, propterea spiritu sancto as-
 satus Iacob, prædicat per ea quæ in Iudam dicuntur,
 non solum descensum Domini ad homines, sed & sa-
 cramentum, & crucem, & sepulturam, & resurrectio-
 nem: & ut semel dicam, omnia. Iuda enim, dicit,
 te laudarunt fratres tui: manus tuæ in tergo inimico-
 rum tuorum, et adorabunt te filii patris tui.] Quibus
 declarat, quod subiiciendi illi essent. Catulus leo-
 nis Iuda. De germine, fili mi, ascendisti.] Regnum eius
 prædicat. Semper enim scripture mos est, per figuram
 huius animalis, regiam auctoritatem insinuare. Re-
 cubuisti & dormiuisti ut leo, & sicut catulus. Quis
 excitabit eum? Crucem & sepulturam hic signifi-
 cat. Quis excitabit, inquit, eum? Sicut enim leonem
 vel catulum nullus audet excitare, ita dormiuisti ut
 leo, & ut catulus. Quis excitabit eum? Ipse enim est
 qui dicit: Potestatem habeo ponere animam meam,
 & potestatem habeo iterum recipere eam. Postea &
 tempus quoque manifeste declarat, quo aduenturus sit
 Christus. Non deficiet, inquit, princeps de Iuda,
 neque dux de fœmore eius, donec veniant reposita ei:
 & ipse erit expectatio gentium.] Tandiu, inquit, du-
 rabunt Iudaica, & principes Iudeorum, quoad ille
 venerit. Et benedixit, quoad ille ueniat, cui repositum
 est: quasi dicat, illi cui preparatum est regnum: propterea
 EEE; ipse

Ioan. 10. 1

ipse est expectatio gentium. Vide quomodo iam dicitur etiam gentes saluandas. Et ipse erit, inquit, expectatio gentium. Huius aduentum gentes expectant.

Ligans ad vitem asinam suam, & ad palmitem filium asinae suae. Per pullum iterum gentium significat adductionem. Nam quia asinus immundus erat animal, propterea dicitur illae immundae gentes cum tanta facilitate adducentur, quasi quis ad palmitem vitis asinum alliget: simul insinuans & potestatis excellentiam, & gentium obedientiam. Magnae enim mansuetudinis est, quod asinus sustinet se ad palmitem vitis ligari. Viti autem suam doctrinam comparat. Ego enim sum, inquit, vitis vera, & pater meus agricola est. Palmites autem vocauit teneritudinem praecceptorum, & facilitatem legis ferendae: & iam praesignat Gentes magis credulas fore quam Iudeos.

Ioan. 15. d

Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuae amictum suum. Vide quomodo nobis totum sacramentum insinuauit. Sciunt qui initiati sunt, quod dictum est: Lauabit in vino stolam suam. Stola puto corpus dici, quod propter dispensationem ferre dignatus est. Deinde ut diligenter discas vinum quod appellauit, subdit: Et in sanguine vuae amictum suum. Vide quomodo sanguinis nomine crucem nobis & occisionem significet, & omnem sacramentorum dispensationem. Iucundiores oculi eius vixit, & candidiores dentes eius quam lac. Hic gloria nobis demonstrare vult, per metaphoram vini & oculorum. Et candidiores dentes eius, quam lac: iustitiam signat & claritatem iudicis. Nam per dentes & lac, nihil aliud significare vult, quam fore candidum & manifestum iudicium, ut est lactis & dentium qualitas. Zabulon, inquit, in maritimo habitabit, & ipse apud stationem nauium, & extendet viamque ad Sidonem. Vide quomodo & huic praedicat ubi domicilium habiturus sit, & quod usque ad Sidonem extendetur. Isachar bonum desiderauit, recumque bonus inter duos: & vidit requiem quod bonae & terrae

ram quod pinguis: supposuit humerum suum ad laborandum, & factus est vir agricola. Laudat hunc quod operationem terrae elegerit, & hanc omnibus aliis praetulerit. Dan iudicabit populum suum, sicut & vna tribus in Israel. Et fiat Dan serpens in via, insidens in semita, mordens vngulam equi, & cadet equus retrorsum, salutem expectans domini. Dignus ut quis admiretur & obstupefeat, quomodo oculus spiritus omnia prauidens, filiis suis praenuntiauerit quid unicuique euenturum sit, etiam post multum temporis. Gad, tentatio tentabit eum, ipse autem tentabit illum ad pedes. Aser pinguis eius panis, & ipse dabit cibum principibus. Nephthali, stirps emissitius, multiplicans in germine pulchritudinem. Et quia paucis transit illos, venit consequenter ad Ioseph. Ioseph filius auctus & amabilis. Ioseph filius auctus, filius meus iunior, inuidiosus factus ab ipsis iniis, quem consilio communicato conuictis inceserunt. Fratrum significat conspirationem contra eum. Et id quod supra dicebar scriptura, quod crimine malo detulerant Ioseph apud patrem suum: hoc iste dicit: Quem communicato consilio conuictis inceserunt.

Et insidiati sunt ei viri sagittationum, sanguinum illorum significat animum. Et contrita sunt cum fortitudine tela eorum. Vide quomodo, postquam dixit ea quae contra Ioseph attentarunt, dicit & quae eis contigerunt. Contriti enim, inquit, arcus eorum, & dissoluti sunt nervi brachiorum manuum eorum: quasi diceret, Ipsi enim occidere te conati sunt, & quantum ex ipsis pendebat, complessentis & arcus eorum contriuiti, & dissoluti sunt eorum nervi. Sic enim eis accidit, quando audierunt Ioseph dicentem: Ego sum frater vester Ioseph, quem vendidistis in Aegyptum. Tunc enim, tunc maxime soluti sunt nervi eorum per manum potentis Ioseph. Illic, inquit, corroborasti Israel deo patre suo, & audiuit te Deus meus. Vide germanam iusti erga dominum dilectionem, quomodo oribus dum suum solius Deum esse dicat: non concludens eius

Et recidit Ioseph super faciem patris sui, & fleuit
super eum, & osculatus est eum.] Vidisti pueri dilec-
tionem? vidisti ignitam charitatem? Et post anime
recessum recidit Ioseph super faciem eius, & oscula-
tus est, & fleuit super eo. His factis, Ioseph quæ d pa-
tris mandata erant, exequi curauit. Et mox mandauit
pollinctoribus, vt aromatibus ad sepulturam condi-
rent patrem. Et ipse quidē quadraginta diebus, Agy-
ptus autem septuaginta diebus eum luxit. Et postq̃
iusta omnia perfoluta sunt, significauit Pharaonis, &
his qui cum eo erant, quæ illi pater adhuc viuus de-
mandarat, & dixit: Iuravit pater meus, dicens: In se-
pulchro quod fodi mihi in terra Chanaan, illic me se-
pelies. Nunc igitur ascendam, & sepeliā patrem
meum, & redibo.] Equum est, inquit, vt quæ ab eo
præcepta, impleam. Vbi igitur ea fecero quæ iusserit
redibo. Hæc vt audiit, permisit Pharo. Et ascen-
dit, inquit, Ioseph, vt sepeliret patrem suum, & simul
ascenderunt cum eo omnes serui Pharaonis. Et co-
gnationē, & boues, & oves reliquerūt, & simul ascen-
derunt cum eo currus & equites. Et facta est turba
magna valde.] Vide quantum officium declarent
Agyptii in honorem Ioseph. Et venerunt cum Io-
seph, ita vt fieret turba magna. Et vt venerunt ad lo-
cum quandam, planxerunt eum planctu magno, &
valde vehementi. Et fecit planctum patri suo septē
dies. Et viderunt habitatores Chanaan, & dixerunt:
Planctus magnus est Agyptiis. Propter hoc vocauit
nomen loci, Placūs Agypti, qui est trās Iordanem.]
Verum tu hæc audiens dilecte, ne simpliciter præter-
curre, sed tempus cogita, quo facta sunt, & ab omni
culpa libera Ioseph. Nondum enim fuerunt portæ
inferni contractæ, neq; inferni vincula dissoluta, neq;
mors dicebat dormitis. Et idcirco quia timeverunt
mortem, hæc faciebant: nunc autem propter gratiā

EEE 5

Christi,

Christi, quia mors facta est somnus, & cōsummatio
quies, & certa multaq; sunt resurrectionis indicia,
quasi de vita in vitam transferendi, sic exultemus &
lætetur. Et quid dico de vita in vitam de deteriori
ad meliorem, de temporali ad æternam, de terrena
ad cœlestem. Et peractis omnibus, inquit, reuer-
sus est Ioseph in Ægyptum, ipse & fratres sui, & oēs
qui cum eo erant. Vide consequenter fratrum Ioseph
timorē hic, & terrorem eorū mentem concutien-
tem. Ut viderunt autē fratres Ioseph, q̄ mortuus
esset pater suus, dixerunt: Ne fortē memor sit iniuriæ
nostræ Ioseph, & retribuatur retributionē nobis, & oīa
mala quæ in eum cōmissimus. Terror validus eorū
mentem perculerat, & a conscientia stimulati, nesci-
uerunt quid facerent: propterea dicit, Cūm vidissent
patris mortem, ne dignam de se poenam sumeret Ioseph
ob ea quæ in illum peccauerunt, aduenientes ad
eum dixerunt: Pater tuus adiurauit nos priusquā
moreretur, dicēs: Dicite Ioseph, dimitte eis iniustitiā
hanc, & peccatum eorū. Vide iterū quomodo ipsi
accusatores sui ipsorum sint. Vide quanta est conscien-
tiæ reprehensio. Et omnino scitis, q̄ iniustitiam et
peccatum operari estis, q̄ mala ei exhibuistis: Et
nunc accipe iniustitiā seruorū Dei patris tui. Vide
quomodo nullo cogēte sui peccati sunt testes, & dicunt:
Dixit pater tuus, dimitte eos, quia mala tibi exhibue-
runt, & accipe iniustitiam seruorū dei patris tui. Sed
beatus & totus virtutibus clarus, in tantū modestus
fuit, ne permitteret illos facere vllam memoriā eorū
quæ in se fecerant, quia & ad verba eorum confusus
est. Et fleuit, inquit, Ioseph, loquentibus illis secū:
& venerunt & dixerunt. Ecce nos serui tui. Vide
quantum valeat virtus, quā valida & inexpugnabi-
lis, & quanta malitiæ infirmitas. Ecce enim ille, q̄
hæc quidem passus est, regnat. Qui autem ita afflixerunt
fratrem, famuli eius esse orant, quem in seruitu-
tem exposuerant. Verum tu vide clementiam Ioseph
in fratres, non recordantis iniuriarum, & quomodo omni

omnibus modis eos consolari velit, & eis persuade-
re, quasi nihil in se peccauerint, dicit enim: Ne tri-
stis sitis, Dei enim sum ego. Vos cogitastis contra me
mala, Deus autem cogitauit pro me bona, quomodo
factum, sicut hodie videtis, ut pascatur populus mul-
tus. Ne timeatis, inquit, neq; anxii sitis: Dei enim
sum ego, & Dominum meum imitor, & beneficiare,
pendere studeo his qui irreparabilia contra me fece-
runt: Dei enim sum ego. Deinde quum monstrasset
quanta eum Deus beneuolentia prosequutus esset, di-
cit: Vos mala mente hæc contra me fecistis, Deus au-
tem in bonum mihi omnia vertit. Idcirco & Paulus
dicebat: Diligentibus Deum omnia cooperantur in
bonum. Omnia, inquit, quid est, omnia: & quæ con-
tristant, & quæ non contristant, in bonū mutat. Hoc
utiq; & in iusto factum est: Nam quæ a fratribus fa-
cta sunt, ea maxime regnū conciliarūt propter omni-
potentem Dei sapientiam, quæ omnia mala in bonū
commutat. Ut pascatur, inquit, populus multus.
Non solum vestra causa hæc in bonū vertit, sed et
omnis ille populus pasci possit. Et dixit eis: Ne tri-
stis sitis ego pascā vos, & domus vestras. Et consola-
tus est eos, & locutus est in cor eorum. Quid igitur,
inquit, timetis? ego suppeditabo alimenta vobis, &
oībus qui vobiscum sunt. Et cōsolatus est eos, & lo-
quutus est in cor eorū. Non simpliciter eos rogauit,
sed tāto vsus est officio, ut eis omnē tristitiā e corde
eximeret. Et habitauit Ioseph in Ægypto, ipse &
fratres eius: & vidit Ioseph filios vsq; in tertiā genera-
tionē. Et inquit Ioseph fratribus suis, dicēs: Ecce mo-
rior. Visitatione autē visitabit vos dñs, & simul de-
portabitis ossa mea hinc. Vide quomodo & ille, ea
de quæ pater, curat: volens ut simul auferrentur inde
ossa, quō magis eorū confirmaretur mens, & bonam
spem haberent de reditu suo. Prius hoc designat q̄ redi-
turi essent, & tūc dicit: Simul feretis ossa mea hinc vo-
biscum. Hoc autem faciebat, non tantum etiā hic
duo enim agebat. Vnum, ne Ægypti memores be-
neficio,

Rom. 8.c

nefsciorum eius, cum pro more suo facile ex hominibus deos appellent, corpus iusti haberent in impietatis occasionem. Alterum, ut securi & certi omnino sint se redituros. Nam nisi hoc firmatum fuisset, non fuisset ut secum reciperent ossa. Et videre licebat rem nouam & admirabilem, cum qui omnem Israël in Aegypto pascebat, illum & ducem reditus, & in terram Israël inducentem. Et mortuus est Ioseph, annos habens centum & decem. ¶ Quare nobis & illius annos significauit? Ut discas quot annis Aegyptii principatum tenuerit. Septem & decem annorum erat, quum veniret in Aegyptum: & triginta annorum factus comparuit coram Pharaone, & diiudicauit in somnia. Deinde octoginta annis praefuit toti terrae Aegypti. Vidisti quomodo maiora sint premia quam labores, retributionesque multipliciores? Tredecim annis certauit in tentationibus, ferens seruitutem, et calumniam illam impiam, & afflictionem in carcere. Et quia generose, & cum gratiarum actione tulit omnia, propterea larga premia accepit etiam in hac vita. Considera enim, quod pro breui illo tempore, quo seruitutem & carcerem sustinuit, octoginta annis regnum administrauerit. Et quod fide omnia disposuerit, & propter hoc etiam de transuersione ossium mandarit, audi Paulum dicentem: Fide Ioseph moriens, de egressione filiorum Israël meminit. Et non fuit his contentus, sed, ut discas causam, propter quam iniunxerit ossium transuersionem, dicit, & de ossibus suis mandauit. Fortè pluribus haec dicta sunt, sed ignoscite. Nam quoniam ad finem libri peruenimus, hodieque totum librum finire volumus, ita finiendi sermonem, & solitam exhortationem adiciendo. Omnes igitur magna solitudine curamque singulari operam demus, ut memores simus dictorum, & imitemur iustorum illorum virtutem, & iniuriarum obliuionem erga eos qui nos iniuriarum affecerunt, clementiamque in eos qui nos calumniarum seruimus. Hinc enim & iustus ille taram sibi dei gratiam conciliauit. Ut igitur & diuinam gratiam assequamur.

Heb. ii. d

assequamur, summam virtutis habeamus rationem. Sic enim & spiritus gratia nobis concedetur, & praesentem vitam magna iucunditate transigemus, & futura bona consequemur. Quae nobis omnibus concedat Dominus noster Iesus Christus, cui cum patre simul & spiritu sancto sit gloria, imperium, honor tunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homiliarum D. Ioannis Chrysostomi
in Genesin, finis.

DE IEIUNIIS ET GENESIOS
LECTIO, SERMO.

Iucundum quidem nautis est ver, iucundum quoque & agricolis: sed neque nautis, neque agricolis ita iucundum est veris tempus, ut his qui philosophari volunt iucundi sunt ieiuniorum dies, spiritale animarum ver, & fidissima tranquillitas animorum.

Nam agricolis ver idcirco iucundum est, quia delectat aspicere tunc depictam floribus terram, & variis frondibus virgulta comantia: nautis vero acceptum est ver, quod dorsum maris deductis nauibus tuto libebit ascendere, nec undarum pericula formidare. Nobis autem iucundum est ieiuniorum ver, quod tunc non undarum, sed cogitationum, & concupiscentiarum carnis fluctus ac turbines mitigantur, & coronae nobis non florum, sed spiritualium gratiarum parantur. Sic enim scriptum est: Coronam, inquit, gratiarum accipiens tuo capiti. Non ita ergo apparens suis hominibus vernaculis fugatam hyemem nuntiat, ut ieiuniorum dies fugari ex visceribus nostris vitia carnis & cupiditatis ostendunt. Cessat pugna carnis aduersus animam, & animae aduersus carnem, nec ultra insurgit ancilla in dominam, nec serua superbit in libertam: sed vniuersa haec praedia ieiuniorum praesentia conquirit.

Eccl. ii. a

DE ILLIIS ET GENESIOS

conquiescunt. Quia igitur nobis quietum & tranquillitatis tempus aduenit, etiam nos deducamus in mare, doctrinæ nauigium, & discendi vela soluamus: si tamen tranquillus & tutus est aurum uestrarū portus, in quo verbi Dei nauis absq; metu naufragii collocetur. Altum enim nobis pelagus incedendum est, volētibus de cœli ac terræ & maris corporibus philosophari. Hæc enim nobis hodie lectio recitata est. Sed quid ad nos, inquires, creaturarū pertinet ratio? Et valde quidē, charissime: sic enim ex magnitudine & decore creaturarū competēter earum conditor agnoscitur: quanto autem ad earum intelligentiam fuerimus intenti, tanto magis via nobis patefcit ad intuentum conditoris. Magnum, crede mihi, bonum scire est quid sit creatura, & quid creator, & quæ sunt opera, quis verò opifex. Si enim hoc diligenter scirent discernere hæretici, nunquā vtiq; omnia confunderent, & quæ sursum sunt, facerent deorsum. Non dico quod cœlum, & stellas deorsum, terram autem sursum ducerent: sed quod regem ab excelsis sedibus deducētes, cum creaturis & operibus collocauerint: creaturam vero diuinis honoribus affecerint. Si de creaturis scissent philosophari Manichæi, nunquam materiam corruptibilem & mutabilem, quæ cum nō esset effecta, esse ingentiam, Deoq; dicerent coeternam. Si de creaturis scissent rectē philosophari gentiles, nunquam coluissent, & seruissent creaturæ potius quam creatori. Bonū vides cœlum, sed propterea, vt illud aspiciens adores conditorem eius: pulchrum solem, sed vt illum intuens, factorē ipsius venereris. Si enim creaturarum pulchritudine detentus inhæreas, nec ex earum specie magnitudinem cōsideres creatoris, conuersum est tibi lumen in tenebras. Vides quantum boni sit scire creaturarum rationem? Non igitur negligamus hæc lucra, sed attentius intēdamus his quæ lecta sunt, quia non solum cœli, & terræ, ac maris, sed & nostræ, id est hominū originis ratio nobis ex his quæ leguntur, exponitur: & vnde mors, vnde & la-

bo

LECTIONE, SERMO.

400

bor mortalium vitæ, vnde cura, vnde tristitia subleant, declaratur. Pro his enim omnibus velut satisfactioem quandam scriptam, librum hunc Deus misit ad homines. Neq; enim satisfacere dedignatur hominibus, qui per Prophetam dicit: Venite & disputemus, dicit Dominus. Et non solum disputare cum hominibus, & satisfacere nobis vult, sed quomodo culpam fugiamus ostendit. Antē enim quā diceret, Venite & disputemus: docuit quid loqui vel agere oporteat, & ita venire ad iudicium. Audi deniq; quæ in superioribus Prophetæ præmiserit: Lauamini, inquit, mundi estote, auferte nequitias ab animis vestris: discite bonum facere, iudicate pupillo, & iustificare viduam: & tunc addit, Venite disputemus, dicit Dominus: non enim nos ad disputandum, hoc est ad iudicium, vbi de causa nostra tractandum & disputandum est, vult nudos & inanes venire, sed habere aliqua documenta iustitiæ. Si enim faciamus ea quæ superius præcepit, tunc ad disputandum de causa nostra, & de actibus nostris, audacter & fiducialiter veniemus. Deniq; et aliās dicit: Dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris. Habes enim accusatorem acerbissimum & immitem, præueni eum, & obtura os eius impudentissimum, propria sponte confitēdo delicta. Sed intueri paululum magnificentiā Dei: ex initio per semetipsum loquebatur hominibus Deus, secundum quod audire eis possibile erat. Sic deniq; cū Adā loquutus refertur, sic increpasse eum, sic cum Noë sermocinatus, sic apud Abraham hospitio susceptus, & conuiuuii confabulatione vsus. Verum vbi humanū genus procliuius in malitiam declinauit, & a parente, & a conditore suo, quasi longa quadam peregrinatione discessit: confabulatione cessante, literis ad eos tanquam longe à se positos, & epistolis vtitur, quibus eos veteris cuiusdam amicitie, & familiaritatis admoneat. Primū quidem epistolam ad homines per Moſen direxit Deus. Quid ergo hæc epistola cōtineat: videamus. In principio, inquit, fecit deus cœlū

& terra

Esa. 2.

Esa. 43. d

DE IEIUNIIS ET GENESEOS

& terram. Requiris forsitan, cur nō prius de angelis nobis, vel archangelis indicat. Si enim ex frequentia, & magnitudine creaturarum conditor intelligatur, multo magis ex virtutum cœlestium conditione potest agnosci. Magnum est cœlum, sed non ita ut angelus. Decorus est sol, sed excelsior archangelus. Et ideo excelsam illam, & arduam viam relinquens, per hanc planiorem & humiliorem nos ad rerum scientiā ducit. Considera enim qui erant, quibus hæc recitabatur epistola: nonne illis qui educebantur ex Aegypto, ubi Dei cultum in crocodilibus haberi, & canibus ac similibus viderant? Non ergo consequens videbatur, eos tūc per excelsiorem viam ad agnitionem conditoris adducere: & ideo ista planiore & faciliore viam, cœlum eis terramque ostendit, & mare, atque omnē visibilem creaturam. Denique ubi paululum iam ex ea institutione profecerant, audi quomodo eis aliam epistolam per Prophetam mittit, in qua de supernis virtutibus docet, & dicit: Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius: quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt. Nā de illis epistolis, quas per Paulum Apostolum mittit Deus, quid opus est dicere, ubi iam secretiora multa & excelsiora referuntur: & scribitur nobis tanquam altioribus, qui philosophiæ possumus instituta suscipere: quia per Iesum Christum facta sunt omnia visibilia & invisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: & quia omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse sit ante omnes, & omnia in illo consent. Referuntur tamē etiam in his quæ per Paulum referuntur eadem ipsa, quæ Moses scribit. Nam quum apud Athenienses concionaretur Paulus: non eis de angelis loquitur, & archangelis: sed de cœlo, & terra, & mari, ita dicens: Deus quum fecisset mūdum, & omnia quæ in eo sunt, cœli ac terræ Dominus, non in manu factis templis habitat, & cetera. Sed & Ioannes tanquam & ipse scripta perfectiora

[Psal. 148]

Col. 1. c

Act. 17. f

LECTIONE, SERMO.

401

Ioan. 1.

etioribus deferens, non solum cœli, & terræ creaturam adscribit vnigenito filio Dei, sed dicit, quia omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, id est tam ea quæ videntur, quam illa quæ non videntur. Sicut ergo apud magistros literarum fieri videmus, quorum alius puerulum de gremio matris acceptum, & ignarum omnium, atque incapacem materium, primis tantummodo imbuunt elementis: quem rursus alius magister accipiens, perfectioribus instituit disciplinis: ita & Moses ignaram omnium, & rudem hominum naturam, & (ut ita dicam) nuper à latere depulsam, prima diuinæ cognitionis edocet elementa. Ioannes verò & Paulus velut à Mose ita quæ prima sunt imbutos homines, ad excelsiora & perfectiora deducunt, non ut quæque prima sunt destruentes, sed tanquam fundamento competenter posito superponentes totius ædificii celsa fastigia. Vidisti denique vtriusque testamenti structuram vnus linearum modulatione directam. Vidisti totius ædificii consonam quadraturam, audisti à Mose, quomodo facta sit visibilibus creatura, audisti & à David, quomodo & intellectualis illa cœlestis atque invisibilis creatura sit, dicente: Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit & creata sunt. Simili modo & in nouo testamento verbum Dei audis exponi visibilibus & invisibilium conditorem. In principio fecit Deus cœlum & terram. Sermo hic quidem brevis est & simplex, sed omnium aduersariorum subruere machinas potest. Denique considera quomodo Manichæo asserenti quod infecta sit materia, & Deo coeterna, occurrit & dicit: In principio fecit deus cœlum & terram: & omnē structuram falsæ eius doctrinæ subuertit. Sed non credit Manichæus scripturæ nostræ: ergo & propter hoc ipsum vitandus nobis est, & alienus penitus habendus. Qui enim non credit deo, & veritatē mendacium ponit, non tamen errare, sed insanire iudicandus est. Sed quomodo, inquit, ex nihilo fieri aliquid potuit? Dic mihi & tu quomodo ex materia aliquid fieri potuit? Certū est enim quod de

FFF

terra

DE IIVNIIS ET GENESIOS

terra factum hominem vterq; nostrum credit, licet tu ipsam terrā neges a Deo factā. Dic ergo mihi quomodo de terra facta est caro? De terra enim lutū fieri videmus, aut laterem, aut regulam, vel aliquod tale signētum, carnem verò de terra nullus vnquam fieri vidit. Quomodo ergo facta est natura carnis, quomodo ossa formata sunt, quomodo nerui & venæ, quomodo cutis, & membra viscerū secretorū, quomodo ungues, & capilli, & singulorū varietas distinctioq; membrorum, quomodo ista diuersitas ex vna terræ natura formata est? Sed certum est quod dare non poteris rationem: quomodo ergo cum ista quæ apertiora sunt & faciliora explicare non possis, de difficultatibus & ineffabilibus pronūtiare ausus es? Vis adhuc & faciliora tibi proponam, atque ea quæ per monēta habemus in manibus? Panem quotidie sumimus, & exinde corporalis vitæ substantiam cōseruamus. Dic ergo mihi, quomodo natura panis intra nos mutatur in sanguinem? Quomodo ex ipso phlegma, ex ipso etiam fellis substantia fiat, & diuersi humores generentur: cum vtique natura panis densa quædam sit & compacta, hæc verò in quæ mutatur, remissa sint, & fluida: tum deinde color panis vel candidus est, vel ad frumenti speciem redactus: color verò sanguinis rubens, & fellis nigri vel flauī, cæterorumq; humorum longè diuersus, & varius. Quomodo ergo fiunt hæc, dic mihi, & horum redde rationem. Sed certum est, qd nō solum hæsitabis, sed & racebis: rectū ne tibi videretur, vt cum rationem eorum quæ quotidie in nobis sunt inuestigare non valeas, diuini operis, & conditionis dei audeas secreta discutere, & cōtradictionem impossibilitatis ostendere? Si nostri similis est Deus, bene operis eius secundum communem sensum expetis rationem. Quinimò nec sic quidem. Multa enim sunt quæ arte quidem hominum fiunt, quomodo tamen, vel qua ratione fiant, explicare non possumus. Verbi gratia, quomodo de venis terræ aurum fiat: hoc fieri quidem videmus, rationē verò

LECTIONE, SERMO.

432

Verò immutare glebæ reddere nō valemus: sed & ex arena arte hominum sic vitrum lucidissimū, & multa alia his similia humana quidem experientia fiunt, quæ tamen ratione fiant, mortalis sermo non explicat: dei vero opus, quem vtique humanas artes innumerabiliter præcellere etiam tu fateris, cuius virtutem & potentiam absq; vlla cōparatione, non solum inter homines esse, sed inter cœlestes virtutes nemo vnquam dubitauit, quomodo in singulis quibusque signētis suis discursandum credis, & humanæ artis infirmitate pensandum: quin potius derelinquentes hæc quæ abiectæ & fragiles cogitant mentes, redeamus ad illam stabilem robustamq; sententiā, quæ dicit: In principio fecit Deus cœlū & terram. Sta super illud fundamentum, ne cōmouearis, nec in cogitationum fluxu, atq; animorum turbines corruas. Cogitationes enim mortalium timidae, & incertæ ad inuentiones earum. Noli ergo derelinquere quæ firma sunt, & conuertis ad infirma & incerta, atq; his salutē animæ tuæ credere: sed permane in his quæ didicisti, & credita sunt tibi, & dic: Quia in principio fecit Deus cœlū & terram: etiā si tibi Manichæus occurrat, etiā si Valentini discipulus, tu semper vttere hoc sermone: etiam si illi irrideant, tu eos vt insipientes desisto. Sint licet pallentes in vultu, & tristes ac seueri videantur, atq; obductis superciliiis: sint licet sermonū varietate subtiles: sed tu noli aspicere ad istam quæ extrinsecus est ouium pellem, sed cōsydera & intuerē lupum qui intrinsecus latet: & propterea maximè eum execrari debes, quia ad conseruum suum mitem se simulat, & humilem: ad dominum autem omnium nostrum canis est rabidus, in cœlū latrans, & ipsi quodammodo diuinitati inferens bellum. Negat enim creatorē Deum, sed aliū nescio quē contrariū prædicat. Fuge ergo ab his talibus, & vita tendiculas: vita huiusmodi verbū, tanq; venena. Custodi hæreditatē quā a patribus suscepisti per fidē, & doctrinā scripture diuinæ, q̄ dicit: In principio fecit deus cœlū & terrā.

FFF.

Cum

DE IERONIMI ET GENESIOS

Cur autem primum cœlum fecit, deinde terram, ante
te, quàm solum? Vides & in hoc nihil esse simi
le humanis artibus, nec hominum regulis volunta
tem seruari diuinam. Apud nos adminiculis & sulci
mētis opus est, ibi verò voluntas opus efficit, & præ
bet sermo virtutem. Terra autem erat inuisibilis &
incomposita. Quàm ob causam cœlum perfectū con
didit, terrā verò paulatim cōpositam esse refert Mo
ses? ut audiens tu quia melioribus elementis perfec
tum exitit opus eius, certus sis, quia & terrā perfec
tam poterat producere, sicut & cœlum: sed propter
te, & propter salutem tuam nō fecit. Si requiris, quo
modo? ausculta. Patriam tibi & nutricē, & matrem,
& mensam, & domū posuit terram: sed & sepulchrū
tibi hanc eandem dedit. Nam & corpora nostra ex ip
sa sunt, & ex ipsa etiam corporum nutrimenta, & ex
ipsa quoq; & in ipsa nostra habitatio est, & post mor
tem in ipsam rursum redimus: ne fortē ego ex his om
nibus quæ ex ea videris cōsequi beneficiis, fragili &
lubrica cogitatione in impietatem delapsus, ipsam ef
se vitā putares, & vituperes autorem: propterea in
perfectam eam atq; incompositam producit, ut tu in
telligēs quod indiguit etiam ipsa opere & beneficio
cōditoris, cultum venerationemq; diuinam creatori
omniū referas deo, & glorifices cum qui ad vsum mi
nisteris humani generis tanta parauit ac talia. Verū
Dei cultus non solum in fide recta, sed in optima cō
uersatione consistit. Ait enim Dominus: Luceat lux
vestra inter homines: & videntes opera vestra bona,
glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Et ideo
velim ad ea quæ dicta sunt, addere aliqua de opere
misericordiæ, nisi superfluum videretur vos docere,
qui alios operum vestrorum docētis exemplis: ma
ximè cum medius omnium nostrum sedeat pater cō
munis & magister noster cuius domus (tanquam ad
hæc relicta) etiam maioribus suis, peregrinis & ad
uenis pareat: omnes qui vndique vel ad tribulationes
abiciendas, vel veritatis discendæ causa conueniūt,
hanc

Mat. 6. b

LECTIONE SERMO:

403

hanc sibi hospitam domū inueniunt, hæc ministram,
& ita in omnibus famulantem, ut nesciā vtrum huius
an peregrinorum magis dicenda sit domus. Imò ve
ro propterea magis huius est, quia peregrinorum est:
nam & omne quod nostrum est, tunc magis nostrum
erit, si sit nobis cōmune cum fratribus. Melius enim
seruatur pecunia quæ in dextera pauperis collocatur.
Hanc mihi non calumniator extorquebit, non iniu
rus criminabitur, non latro auferet, non fur noctur
nus diripiet, non seruus fugā meditans vastabit, sed
semper est tuta, semper integra, semper salua. Nullus
alius locus ita munitus est ad conseruandam pecu
niam, sicut pauperum venter. Denique frequenter
etiam si extrinsecus quis potest damna vitare, aut ef
fugare calumnias, effugere tamen in pecuniam do
mesticas insidias non valebit: quanuis claustra po
stis valida, quanuis signacula exquisita circudent,
seruile tamen ingenium non euadet, & ideo certissi
mum est illam nobis magis seruari pecuniam, quam
pauperibus commendamus. Non solum enim salua
nobis manebit reposita in talibus claustris, sed & fo
nore multiplicato reddetur. Ingentes enim reditus
conferet pecunia largita pauperibus. Nam si homini
bus in foenus dederis eam, centesimam tibi reddent:
si vero dei pauperibus sceneretur, centuplū restituer,
insuper & æternam cōferet vitam. Quid ergo mauis
agere de pecunia tua, centesimā ab hominibus, an cē
tuplum recipere a Deo, imò quod est super omnem
pecuniam, vitā æternā pro misericordia, & immorta
lem beatitudinem consequi? Vide ergo vbi magis
velis congregare fructus tuos. Si in terra semines,
quando feliciter, decuplum colliges, & hoc cū mul
to labore, cum multis molestiis: in cœlo autem semi
nanti, qua neq; bobus, neque aratro, neq; colonis, aut
altis huiusmodi laboribus opus est: ibi non grando
metuitur, non solis adustio, non rubigo consumens,
non locustarum exercitus formidandus est, non vici
bi prauitas, non potentis depradatio, non exactoris

FFF 3 iniuria

QVOD ADAM PRÆLATVS

iniuria: sed seminum tuorum seges tuta & illasa con-
suet, afferens fructū immortalitatis, & lætitiæ sem-
piternæ fructum, quem oculus nō vidit, nec auris au-
diuit, nec in cor hominis ascendit. Quomodo ergo nō
extremæ ignariæ est, certa relinquere, & incertis ad-
herere: maiora deferere, & minora sectari: tuta & tra-
quilla nō exequi, periculosis & fragilib⁹ assidere? Et
quæ erit venia hæc agentibus? Quæ excusatio tā in-
quo iudicio viuientibus? Quod si quis forte pauperē
se dicat, certus sum quod quauis ille sit pauper, non
erit pauperior vidua illa, quæ duo minuta sola habebat,
& ipsa obtulit Deo. Imitemur ergo & nos diuitias
eius, diuitias dico, non census, sed mentis: non pe-
cuniæ, sed fidei: & magnanimitatem eius sequamur.
Vt possimus & meritis eius adiuuari per gratiam do-
mini nostri Iesu Christi, cum quo est Deo patri cum
spiritu sancto gloria, & imperium in secula seculorū,
AMEN.

QVOMODO PRIMVS HOMO OMNI PRÆLA-
tus sit creaturæ, SERMO.

Vide to-
mo vlt. ho-
milia. vii.
ad populū
Antioche-
nū, sup il-
lud. In pri-
cipio fecit
deus cœlū
& terram.

Dignitas humanæ originis facile agnoscitur, con-
siderata sublimitate auctoris: neque enim facile
poterat esse vel leue, quod manus sacra confinxit, &
cœlestis status in vitalem substantiam animauit: maxi-
mè cum idem artifex deus potestatem suam in omnē
fabricam eidem homini fuerat traditurus: vt quem
secundum præsidem post se facere disponebat, eun-
dem faceret plenum atque perfectum, habentem in
sefe & dignitatem qua præcelleret, & potestatem qua
cunctis animantibus imperaret: soli seruicis illi, a quo
ei cuncta fuerant subiugata, vt imperaret mundo, ser-
uiret Deo, creatorem suspiceret, creaturam sibi pare-
re compelleret: tantumq; ditionis sese domino debe-
re perspiceret, quantum ipse a creatura exigeret, ha-
bens in propria potestate & obedientiā, & contem-
ptū: obedientiam, qua viueret: contemptū, quod dignū
pro meritis interiret. Vnde effectum est, vt contem-
nendo mortē incidere, qui obediendo viuere posset
vnde

OMNI CREATVRÆ SERMO.

vnde potestatem concessam dum in contemptū pro-
tulit, & vitæ priuilegium perdidit, & mortis sibi sen-
tentiam acquisiuit. Et tamen adhuc creatura eius ser-
uat imperium, licet ipse creatori suo denegarit obse-
quium. Vnde apparet quid suæ felicitati detraxerit,
quum peccatorum merita eius statum adhuc mutare
non possint. Grauaris homo, iuste grauaris, & in ex-
celsibili poena astringeris: contempnis creatorē, & eius
imperas creaturæ: despicias dominum, & de eius crea-
tura exigis obsequium: beneficiis Dei perfrueris, &
eius potentiam non extimescis. Et cum tibi per eum
cuncta deseruiant, solus ipse illi non seruis. Bis delin-
quis, & geminū ac duplex crimen incurris, dum nec
pro conditione, vt seruus obsequeris, nec pro potesta-
te data domino famularis. Tibi cœlum in die lucis
splendore vestitur, & solis fulgoribus decoratur: in
nocte clarissimo lunæ speculo, & astrorū fulgore va-
tio polus ipse illustratur, vt diei noctisq; vicissitudi-
ne & numerositas temporum dignoscatur, & post di-
urnum laborem requies miseris mortalibus præbea-
tur. Tempora alternis vicibus immutantur, fronde-
scunt syluæ, amœnantur campi, prata virescunt, ani-
mantia cuncta diuersis vñibus procreata ædunt: fœ-
tus, parent imperio, obsequia seruant, scatent fontes,
amnes fluunt, institutis terminis maria cōcrecentur.
Gaudet post hyemem verna temperies, æstatis fla-
grantia decoquit messes, autumnitas temulenta suas
exhibet vberrates, hyeme maturatur hymbribus ter-
ra, suis institutis cuncta deseruiunt, solus homo Deo
nō seruit. Quid si tibi vniuersa natura cōstanter edi-
ceret: ego tibi a domino rerum parere præcepta sum,
ego circa te iussa implere, instituta seruare, nascentia
cuncta tribuere genitoris imperio iussa sum: deniq; pa-
reo, obtempero, seruiō, & cum mutato non mutor. Pa-
reo, inquam, rebbelli, obtempero procaci, deseruiō cō-
temptori. Cæterum si mihi instituta mutare, iussa
peruerrere, necessaria denegare, rerum dominus præ-
cepisset: creatura cuncta viduata homine remaneret,
FFF 4 nec

QVOD ADAM PRAELATVS

nec qui contemneret vltcrius esset, quia contemptor homo dignè de merito interiret: deniq; quis talis es, qui in hoc contemptu consistis: qui creaturæ imperas, & creatori non seruís: qui dominatum exerces, et dominū non agnoscis? Time dominum patientem, ne seuerum sentias iudicem. Corrīgat te dilatio diffidentis, ne censura puniat iudicantis: Facile enim obsequio tuo facies Deum propitium, si conuersus iam mutaueris vitium. Vsurpatum enim redditur, quicquid dilatione temporis iceneratur: necesse iam praeterit impunitū, cui mora temporis nō potuit dare remediū. Quid retribuā domino, si humana cōditio genitorī quid debeat, noscat, atq; eius beneficiorū innumeram multitudinem momentis oībus retractando intelligat, inueniet suæ seruitutis obsequia cōtinuis laudibus, iugi gratulatione æquare non posse? Negi enim beneficia ab eo præstata atq; collata, vel modū poterunt habere vel numerum, certē nec terminum: quippe cum nec census ad inuestigandum sufficiat, nec scientia suppetat ad laudandum: immēsitās enim beneficiorum superat cogitationes sensuum, & innumera multitudo donorū vincit volubilitatē verborum. Nec si totum vitæ tempus oris obsequia occurrent, laudes teneant, gratiarū actiones insistant, poteris pensare quod debes. Quia in re dāda nobis est opera, vt totis viribus deuotio mētis in diuina obsequia exerceatur, & laudū glorias os nostrum per omne tempus frequentare cogatur, nō quō in istis debitum cōpensetur, sed vt nostræ deuotionis voluntas his conatibus dignoscatur, vt quidquid fragilitas detrahit ad complendum, hoc deuotio conferat ad promerendum, vt iam quia vis, non quia perficis, expungaris: nec quia debita compēsas, sed quia parere desideras. Velle enim expungitur, quia per immensitatem rerū ad ipsum quod cupimus explicare non datur. Quid retribuam, inquit, Domino pro omnibus quæ mihi retribuit? Querit Propheta sanctissimus, quibus meritis beneficia diuina cōpenset, quo famulatus genere munera

Psal. 113. a

OMNI CREATURAE SERMO.

405

munera percepta corquet, quibus obsequiis tantis possit muneribus respondere, quo seruitutis genere innumera debeat dona, & infinita beneficiorum genera comparare. Sit licet excellens hominum meritum, sit naturæ iura conseruans, sit legū iussis obtemperans, impleat fidem, iustitiam teneat, virtutes exerceat, damnet vitia, peccata repellat, semet exemplum imitantibus præbeat: si quid gesserit, parum est: quicquid fecerit, minus: omne enim meritum breue est comparatione donorum. Numera beneficia, si potes, & tunc confydera quid mereris. Cum beneficiis celestibus tua facta perpende, tum diuinis muneribus actus proprios meditare: nec dignum te iudicabis eo quōd fueris, si intelligas quid mereris. Igitur de beneficiis innumeris diuina in te pietate collatis, elige qd libuerit vnum, hinc tuum compensari totum nō poterit meritum. Cæterum obtunditur sensus, confunditur animus, spiritus perturbatur, vt ab homine deus noscatur, nec humana poterunt pensari obsequia, si diuina beneficia compares; & tamen de illo loquimur, qui semet peccare non patitur, qui iudicium suæ mentis examinans contendit, vt placeat: vt promeretur, instat: vt seruiat, elaborat. Cæterum quem peccare delectat, aut propria mentis segnitia, aut inconsiderati actus, aut vanitas vitæ sic mancipat vitis, vt sit materia delictorum, minister culparum, seminarius peccatorum, ita vt in se duplex scelus, & geminum crimen admittat, & quōd debita domino seruitutis non reddit obsequia, & quōd innumera beneficia peccando eius pensare nititur contumelia. Quare nitatur iustus merita propria beneficiis celestibus corquare, nitatur & peccator vitia quæ exercebat horrere. Ille incrementis sanctæ vitæ increscat, hic peccata damnando, iustitiam quam non amabat, exerceat. Ille bonis tribuat salutare exemplū, hic malis ostendat correctionis remedium. Ille præmia meriti sanctis expectet, hic supplicia semet corrigendo declinet. Sic sit vt & iustus gloriam bene viuendo

FFF 5 acqui

DE ADAM ET HEVA HOMILIA.

acquirat, & peccator correctus indulgentiam diuina pietate percipiat.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI DE
Adam et Heua, Homilia.

Psal. 11. b
Gen. 1. a

Deus institutor mundi, omnia ex nihilo faciens: qui dixit, & facta sunt: mandauit, & creata sunt: fecit celum & terram, & omnia quæ in eis sunt. Perfecit omnibus atq; ordinatis, fecit hominē ex limo terræ, sibilauit in animā uiuentem, & factus est homo. Et ne solus habitaret in terra, fecit illi adiutoriu: euulsa costa ē latere, impleuit carnem: applicuit ad Adam, ut ei nomen imponeret. Tanta fulgebat in ruditate primi hominis gratia, ut nomen illi imponeret, & futura prophetaret, dicens: Hoc nunc os ex osibus meis, & caro de carne mea: propter hoc vocabitur Heua, id est, mater uiuorum. Erantq; si homines, scilicet masculus & femina nudi in paradiso, & non confundebantur. Vbi simplicitas regnabat, malicia ibi locum non habebat. Deus præsciens futurorum, dedit præceptum, ut ex omni ligno paradisi manducarent, ex arbore dignoscētiæ boni et mali ne tangerēt: & in qua die tetigissent, morte morerentur. Serpens ille diabolus venenosa astutia sua, persuasionē callida, sexum fragilem fœmineum, falsa suggerens, decipit dicens: Quod vobis dixit Deus, de arbore hac non tangatis, ideo præcepit, ne aperirentur oculi vestri, et essetis sicut dii. Illa audiens, & videns speciosum esse oculis ad videndum, & dulcem fructum ligni ad escam, & esse volens sicut Deus. Licet ipse inde deceptus est, quia ipse voluit esse ut Deus, dicens: Ponam sedem meam ab Aquilone, & ero similis altissimo. Ex ipso ergo veneno malē persuadēs propinauit mulieri. Ergo tollens de fructu arboris dedit Heua, Heua Adæ viro suo. Aperti sunt oculi eorum, & ceperunt confundi, quia nudi erant. Consuerunt folia fuscus, feceruntq; sibi succinctoria. Ideo ergo confusio facta est, quia cupiditas, quæ est radix omnium malorum, in cor eorum venerat. Et ipsa transgressio peccati

1104

DE ADAM ET HEVA HOMILIA.

406

ut totum labefecit mundū, factum alumnū peccati: quia omnis qui facit peccatū, seruus est peccati. Omnis quoq; homo de eo natus, natus est illi obnoxius, quia seruus seruū generat. Et nisi per illum libertatem acciperet genus humanū libertatem, omnes in seruitute hucusq; detinerētur, sicut ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in oēs homines pertransiit, in quo omnes peccauerūt. Nam vnde est illud, quod clamat Propheta, dicens: Ecce in iniquitatibus cōceptus sum, & in delictis mater mea in utero me habuit: De isto peccato venit, de quo dixit verus Dei cultor, homo sine querela, abstinēs se ab omni malo, cui nemo similis super terram: Non esse sine peccato, nec infantem vnus diei natum super terrā. Dicit item: Graue iugum super filios Adæ, a die exitus de ventre matris eorum, vsq; in diem sepulture, quæ est mater oīm. Insuper ipse alibi dixit: Quomodo potest mundus esse de immundo conceptus semine? Quid agimus? ipse ecce Apostolus assumpsit personam ipsius primi hominis, ut totum obligatum in peccatis demonstraret mundum, dicens: Concupiscētiā nesciebam, nisi lex diceret: Non cōcupisces. Lex ergo erat quādo audiit primus homo: Ex omni ligno paradisi edes, ex arbore autē dignoscētiæ boni & mali ne tetigeris. Hoc est dicere, non concupisces. Occasione autē accepta, peccatum per mandatum sefellit me, & per illud occidit. Itaq; lex quidē sancta, quam præcepit Deus Adg, & mandatum sanctum & bonū & iustum. Hoc Apostolus dicit in persona primi hominis: Quod ergo bonū est mihi, mors factū est: Abstinēs sed peccatū ut appareat peccatū, per bonum mihi operatū est mortē. Id est, ut diceret: Aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii. Per hoc bonum operatum est ei mortem, ut fiat supra modum peccator, ut ipse diabolus esset supra modum peccator, ut in eo caderet peccatum per mandatum. Et fortē dicturus est aliquis: Ergo Deus non est præsciens futurorum? Nesciebat

Rom. 5. b

Psal. 50. b

Iob. 15. b

Iob. 14. a

Rom. 7. b

Exo. 10.

Deut. 5. c

Gen. 1. c

Rom. 7. b

Gen. 3. b

DE ADAM ET HEVA HOMILIA.

Esa. 14. d

Gen. 1. b

bat posse per mandatū cadere rudem hominem? Vnde oportuerat, vt eum permitteret non cum præcepto, sed simpliciter viuere in paradiso, vt non peccatum committeret per mandatum. Et nos contra calumnias eorum hæc dicimus: quia Deus scit posse tangere primum hominem de arbore prohibita. Sed quia vndiq; confitetur vniuersa lingua Deum præsum esse futurorum antequam essent vniuersa quæ in mūdo sunt, præsciuit præuaricaturum primum angelum, & primum hominem. Angelos ergo fecit in spiritu sine carne, præceptum dedit eis nullum. Vnus angelus primus, qui Sathahel dictus est, malignam & nephariam præsumptionem assumens, dixit: Pono sedem meam in Aquilonem, & ero similis altissimo. Et ita pro tali præsumptione cecidit irreparabiliter, vt angelus primus præcipitatus de culmine angelico, diabolus nominaretur. Ecce sine præcepto ita cecidit irreparabiliter, vt consequentes sibi hodie, hodieq; occidat. Sed æquè dicturus est aduersarius fidei catholice, Et in ipso angelo præsciuit non erat, qui hanc præsumptionem assumere habebat? Nos nunc respondemus ei: Omni ratione sciuit futurū irreparabile casum eius, sicut sciuit quanta bona facturus esset de malo eius. Nam tolle persecutores, & nō erunt martyres: tolle ebriosos, & non laudamus sobrios: tolle tenaces, & non præferimus in eleemosynis largos. Ex comparatione ergo peioris oboritur laus melioris. Deus noster faciēs hominem ad imaginem & similitudinem suam, dedit præceptum in creatura: id est, in arbore, eligēs vt per transgressionem in creaturam peccaret, quā sine mandato in creatorem offenderet. Et sicut angelus qui sine præcepto elatus cecidit, ita & homo si præceptū nō acciperet, æquè & ipse diceret: Pono sedem meam in Aquilonem, & ero similis altissimo: & caderet irreparabiliter. Preuidit per omnia Deus, quanta habuit facere bona de transgressionē primis hominis. De ipso ergo peccato transgressionis pullulant omnia peccata,

DE ADAM ET HEVA HOMILIA.

407

Rom. 1. d

Rom. 1. d

Esa. 29. d

Iosue. 10. c

1. Reg. 11. c

1. Par. 15. f

2. Thes. 1. c

cata. Cum ergo dicitur homo tradi desideris suis, ex ipsa propagine fit reus: quia desertus a Deo, cedit cupiditatibus, atq; consentit, vincitur, capitur, trahitur, possidetur. A quo enim quis deuictus est, huic & seruus addictus est: & sit ei peccatum consequens precedentis pœna peccati. An non est peccatum & pœna peccati, vbi legitur: Dominus enim immisit eis spiritum erroris, vt faciant quæ non conueniunt, sicut seducitur ebrius? An non est peccatum, pœna peccati, vbi Deo dicit Propheta: Quid errare fecisti nos de via tua, obdurasti corda nostra, vt non timeremus te? An nō est peccatum & pœna peccati, vbi dicitur Deo: Ecce tu iratus es, & nos peccauimus: propterea errauimus, & facti sumus sicut imundi omnes? An non est peccatum & pœna peccati, vbi legitur de gentibus, quas debellauit Iesus Naue, quia per Dominum factum est confirmari cor eorum, vt obuiam irent ad bellum Israel, vt exterminarentur? An non est peccatum & pœna peccati, quod non audiuit Roboam rex plebem bene monentem: quia sicut scriptura loquitur, erat conuersio a Domino, vt statueret verbum suum quod ei locutus est in manu Prophetæ. An non est peccatum & pœna peccati, in quo scriptum est: Amasiam regem Iuda noluisse audire regem Israel bene monentem, ne procederet ad bellum? Sic enim legitur: Et non audiuit Amasias, quia a deo erat vt traderetur in manus eius, quoniam quæsierat deum Edom. Et multa alia cōmemorare possumus, in quib; liquidò apparet, occulto dei iudicio fieri peruerfitate cordis, vt nō audiant quod verum dicitur, & inde peccetur, & sit ipsum peccatum præcedens etiam pœna peccati. Nam credere mendacio, & nō credere veritati, vtiq; peccatum est. Venit tamen ab ea cæcitate cordis, quia occulto iudicio Dei (sed tamen iusto) etiā pœna peccati monstratur, quale est illud, quod ad Theſſalonicenses scribit Apostolus: Pro eo quod dilectionē veritatis non receperunt, vt salui fierent: & ideo mittit illis Deus

DE ADAM ET HEVA HOMILIA.

operationem erroris, vt credant mendacio. Ecce peccati poena peccatum est, vtrunq; claret, breuiter dictum est, aperte dictum est. Ab eo dictum est, cuius alia verba in veritatis sententiam frustra hęretici retorquere conantur. Ergo ideo predicat ecclesia catholica vbiq; diffusa, debere paruulos baptizari propter originale peccatum, quia filios procreare ex precepto dei venit: cupiditas verò quę facit filios procreare, ex pena peccati venit. Ideoq; ille clamabat sanctissimus, & bene clamabat: In iniquitatibus conceptus sum: quia sine cupiditate nullus hominũ concipitur. Bona sunt ergo coniugia & sancta, & a Deo ordinata, vt crescant homines et multiplicentur, & impleat terram. Sed quia ipsa conceptio sine carnis cupiditate non fit, ideo dixi de transgressionem peccati: venio in originale cupiditatis, vt baptismus paruulorum abluat omne originale peccatum. Accepta ergo gratia, crescit cum hominibus compunctus: demonstrante gratia, ex lumine sapientię efficitur homo castus. Pugnāt contra cupiditates carnis, pugnat contra transgressionem Adę: quia spiritus concupiscit aduersus carnem, caro aduersus spiritũ. Hęc enim inuicem aduersantur. Et ne in ipsa vita bona extollatur genus humanum, & propriis viribus victoriam sibi vindicet, in eo qđ superat affectus carnis, æquę redarguitur. Apostolus, dicens: Gratia salui estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed donum Dei est. Non ex operibus, ne forte quis extollatur. Æquę alio loco dicit: Quid habes, quod non accepisti? & si accepisti, quid gloriaris, quasi bene viuens non acceperis? Nam quia castum se gloriatur habere cor, aut mundum se esse a peccatis? Et si dixerimus, quia peccatũ non habemus, nosipos seducimus, & veritas in nobis non est. Quia quod ipse Dominus dicit: Sine me nihil potestis facere. Æquę dixit: nemo venit ad me, nisi pater traxerit eum. Item dixit: Non oēs capiunt verbum, sed quibũ donatũ est: æquę dixit: Confiteor tibi Dñe pater cęli & terre, quia abscondisti hęc a sapientibus & prudentibus,

DE ADAM ET HEVA HOMILIA.

408

libus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater quia sic fuit blactũ ante te. Item dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, illis autē non est datum. Sed ne alius quis dicat, quod non accepi, quid a me exigit deus? non habet excusationem, quia oīs accipiens gratiã, iam in eadem gratia accipit & lumen. Quod si malē fecerit, assignet sibi: si autē bene fecerit, assignet Deo, a quo venit omne donũ optimũ, & lumē perfectum. Cum enim sanctę plebis sacerdotes per mandata sibi met data, legatione funguntur, apud diuinã clementiam, humani generis causam, totamq; secũ ecclesiã aggregantes, atq; congemiscentes postulant & precantur, vt infidelibus donetur fides, vt ab idololatria & impijs erroribus liberentur, vt Iudęis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, vt hęretici catholicę fidei perceptione resipiscant, vt schismatici spiritum redituę charitatis accipiant, vt lapsis poenitentię remedia conferantur: catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis, celestis misericordię aula referetur. Hęc non inaniter a Domino peti, rerum ipsarũ monstrat effectus: quandoquidē ex omni errorum genere plurimos dignatur Deus attrahere, quos erutos de potestate tenebrarũ, trãfert in regnum filii charitatis suę: & ex vasis irę facit vasa misericordię: qđ adeo totum diuini operis esse sentitur, vt hec efficiēti deo gratiarũ semper actio, laudisq; cõfessio proptium correctione referatur. Illud etiam quod circa baptizandos in vnũuerso mũdo sancta ecclesia, siue sint paruuli, siue iuuenes vniformiter agit, non otioso contemplerur intuitu. Quod quĩ ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitę ingrediuntur, quam exorcismis & exufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur, & dein ceptis vasa eius eripiantur, in possessionem translata illius victoris, qui captiuam duxit captiuitatem, de dicit dona hominib⁹. His ergo ecclesiasticis regulis & diuina sumptis autoritate documentis, ita adiuuante Domino, confirmati sumus, vt omnium honorũ effectum

Mat. 13. b

Iaco. 1. c

Col. 1. b
Rom. 9. d

Psal. 67. d

DE INTERDICTIONE ARBORIS

Actum atque operum, & omnium studiorum, omniaque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur autorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita provenire: per quem item fit, ut aliquid boni & velle inveniamur, & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium: sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudens sit providum. Tanta enim est erga omnes bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quae sunt ipsius bona. Et pro his quae largitus est, aeterna praemia sit daturus. Agite quippe in nobis, ut quod vult & velimus & agamus. Nec otiosa in nobis esse patiat, quae exercenda, non negligenda donavit: ut et nos cooperatores gratiae Dei simus, & in his quae in nobis ex nostra viderimus remissione languere, ad illum solliciti recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimet de interitu vitam nostram, cui quotidie dicimus: Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo. Profundiores vero difficultioresque partes incurrentium quaestionum, quas latius pertractarunt, qui haereticis resistunt, non necesse habemus asstruere: quia ad confitendam gratiam dei, cuius operis digni, nihil penitus subtrahendum est. Satis sufficere credimus quicquid secundum praedictas regulas Apostolica scripta nos docuerunt, ut prorsus non opinemur catholicum, quod apparuerit praefixis sententiis esse contrarium.

DIVI IOHANNIS CHRYSOSTOMI DE GENESI, & interdiCTIONE arboris ad Adam,

SERMO.

Gen. 2. **I** Vbetur Adam de interdicto arboris fructu non tangere, iubetur ab unius ligni nascentibus abstinere: una arbor excipitur, sed universae diuisitae tribuuntur. Pars subtrahitur, sed totum quod Deus fecerat, famulatur. Idem prohibet, qui cuncta constituit: idem imperat, qui universa donavit. Qui dedit, ad idem qui plantavit, subtrahit: qui condidit, interdicere. Sed

AD ADAM SERMO.

409

Sed dicet aliquis: Ut quid plantavit, qui interdixit? Non enim debuit interdicare qui plantavit: cum posset non plantare, qui interdicturus fuisset, ne frustra interdiceret, quod plantaret. Quasi bonum enim plantavit, & quasi non bonum interdixit: cum posset nec plantare, nec interdicare, ne plantatio & interdictio quaestionem aliquam haberet. Sed qui movetur, querat: & qui querit, oret ut inveniat. Et qui invenit, cum Dei metu quod invenit, exerceat: ne arrogantia turbet, quod Dei pietas revelavit. Igitur propter hoc & plantavit, & interdixit: ut posset esse, per quod voluntas hominis monstraretur. Dat mandatum, ut probe obsequium: imponit legem, ut exploret hominis voluntatem: insinuat praeceptum, ut eius noscat arbitrium. Stabat ergo arbor in medio, hominis voluntatem explorans. Explorabat enim, an homo Dominum communicantem, qui diabolus persuadentem audiret. Non enim in arboris fructu, sed in hominis contemptu mors ipsa pendebat. Stabat & homo inter Dominum & hostem, inter vitam & mortem, inter interitum et salutem. Nunc Deus comminatur, ut salvet: nunc serpens persuadet, ut vexet. Nunc per Deum, severitas vitam: nunc per diabolus, blanditia mortem intencat. Et utique (proh nephas) minatur Deus, & contemnitur: persuadet diabolus, et auditur. Apud Deum est severitas, sed benigna: apud diabolum autem blanditia, sed nociva. Denique diabolus aut blandimento persuadet, ut noceat: aut crudelitate deterreret, ut perdat. Sic enim Deus Adam cum diabolo certare voluit, sic eum victoriam perpetrare optavit: ut maiora praemia victor acciperet, qui acceperat a Deo formatus: ut qui sine certamine mundum possederat, post certamen regna coelestia possideret. Fuerat enim condignum, ut talis circa creatoris homo fuisset, qualem se eius creaturam agnosceret: ut pareret Deo, qui illi cuncta parere praeceperat: serviret Domino, qui illum dominum mundo effecerat: certaret cum hoste, ut inimicum devinceret: denique praemia Deo reddente perciperet.

GGG TOT

DE INTERDICTIONE ARBORIS

Torpescit enim virtus, ubi certamen defuerit: & facile hostis malitia coalescit, si pigrescat animus repugnantis. Sine labore autem vincit ut inimicus, si sit, qui dimicat, vigilans & intentus. Adde roborantur vires exercitatione frequenti. Ceterum laboris deus dia, insolescit hostis faustia. Inimicus enim cito devincitur, si qui dimicaturus est, prelia meditatur. Nemo enim unquam non sollicitus hostem devincit: nemo sine certamine victoriam perpetravit. Adam enim protoplastus nec studuit servare iussa, nec vigilavit, ut serpentis malitiam praevideret. Simplex tantummodo fuit, astutus contra diabolum non fuit. Dum enim diabolo persuadenti, domino comitanti consensit: sic & vitam quam habuit, perdidit: et mortem quam ignorabat, accepit. Digne quidem homo delapsus in mortem est: qui & dominum providentem contempsit, & diabolo nocenti consensit. Nemo itaque nemo protoplasti culpam in Deum convertat: nemo contemptum hominis Deo genitori adscribat. Diabolus enim persuadere homini potuit: assentiendi voluntatem dare non potuit. Nam manifestum est Deum Adam noluisse peccare, si voluit eum ante delictum praeferre: quia & Adam potuit serpentem contemnere, qui Deo noluit obedire. Potuit Adam & Deo parere, quod noluit qui consentire diabolo maluit. Vtrumque enim in sua habuit potestate, & Deo parere quod noluit: & diabolo non consentire, quod voluit: unde & vitam gloriam perdidit, & mortis periculum acquisivit. Sed deceptum Adam & diaboli fraudibus circumventum elementissimus liberat Deus: ut per Christum credendo acciperet, quod per diabolum contemnendo amiserat: & quibus modis mors in seculum venerat, iisdem modis vita seculo proveniret. Lignum enim per Adam operatum est morte: lignum per Christum operatum est vitam. Et quem diabolus persuadendo deiecit, eum Dominus liberando salvavit. Sed diversis temporibus ista omnia gesta sunt, principio & fine, initio & ultimo, primo & novissimo, in exordio

& sua

AD ADAM SERMO.

410

et supremo. Servitus initio, libertas in ultimo: luctus principio, gaudium in postremo: in primo mors, in novissimo vita: in exordio interitus, gloria in supremo. Per Adam & Christum, per Hevam & Mariam, per serpentem & angelum. Mors per Adam, vita per Christum: Hevam serpens seduxit, Maria Gabrieli consensit: sed seductio Hevae attulit mortem, consensus Mariae peperit a seculo salvatorem. Restauratur per Mariam, quod per Hevam perierat: per Christum redimitur, quod per Adam fuerat captivum: per Gabrielem promittitur, quod per diabolum fuerat desperatum. Denique peccatum aboletur per Christum, quod per Adam fuerat ante contractum. Redditur per Mariam vita, quae per Hevam fuerat interempta. Adeo hunc effectus est homo ex reo iudex, ex abiecto filius, ex hoste amicus, ex alieno proximus, ex mortuo suscitatus: ut iam angelos iudicet, qui ab angelo fuerat iudicatus. Unde coelestia iam & terrena letantur: quia redemit Christus, quem captivauerat diabolus: vivificavit Deus, quem occiderat inimicus: reductus ad paradysum victor, quem victum de paradiso serpens eiecerat: ascendit in coelum, unde hostis nocendo deiectus est: permittitur sententia diabolus, qua hominem iam dudum peremerat: recepit gloriam Adam, quam per hostem amiserat: gaudent sancti omnes, quia redempti triumphat, quod et hostis perierit diabolus: & quod Adam, qui perierat, divina sit indulgentia restitutus.

DE LAPSU PRIMI HOMINIS.

Homilia I.

Deus sine initio sempiternus, sine fine perpetuus, praescius omnium futurorum, non ab initio aliquid facere inchoavit, quod antea non disposuerit: sed ita omnis creatura in eius fuit dispositione, ut initia quae facta sunt in Deo non habeant: quia semper fuit in dei dispositione, quod postea factum est in operatione. Fecit ergo Deus angelos miro & ineffabili modo, dicente Propheta, Qui facit angelos suos spiritus & ministros suos ignem viventem. Factus ergo

GGG 2

ange

Sup illud
Genesius
ca. 1. b. ad
ubi es, tui
de tomo
ultimo ho
milia. vii.
ad populū
Antioch.

DE LAPSV PRIMI HOMINIS

& ibid. ho-
milis seq.
nepe octa
tis, super
Iud. De
ambula-
bat Deus
in meris
die, in pa-
radiso.
Esa. 14. d
Ioan. 8. f

angelis, præceptum eis nullum dedit. In quibus ange-
lis, Sathahel angelus principatum tenebat. Hic ex de-
fectu boni fecit initium mali quia malum Deus non
fecit. Ergo quando ei obortum est, ut diceret. Pono
sedem meam in Aquilone, et similis ero altissimo: re-
cessit a bono, ut faceret, ut dixi, initium mali. Pro ta-
li errore & tyrannica præsumptione præcipitatus, ce-
cidit irreparabiliter. Deus æquè præsciens futurum,
fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam,
dans ei præceptum, prævidens de eius transgressionem
quanta bona facturus esset. Nam tolle persecutores,
& non erunt martyres: tolle congeriem malorum, &
non erit plenitudo virtutum: tolle adulterii amato-
res, & non erit perfectio castorum. Ergo ex compara-
tione malorum fit laus bonorum. Quod si ei præcep-
tum non daret, sine dubio & ipse diceret, Pono se-
dem meam in Aquilone, & ero similis altissimo. Er-
go dedit ei præceptum in arboris creatura, præsciens
quia etiam exinde tangere habuit. Elegit dato præce-
pto, ut peccans in creaturam esset unde sanaretur, &
non dato præcepto superbia elatus ita caderet, ut non
esset per quod repararetur. Præterea ille callidus ser-
pentina cogitatione diabolus in specie serpentis assu-
mens mendacium, Quia semper & ab initio mendax
fuit ad fragilem sexum, rudem & incautum, dicens ei.
Quod vobis dixit Deus, nolite tangere ex ista arbor:
reideo vobis hoc dixit, ne aperirentur oculi vestri,
& essetis sicut dii. Et decerpit de fructu arboris, &
dedit mulieri. Et vidit mulier, quia suave est lignum
ad escam, & speciosum oculis ad videndum, & come-
dit, & dedit viro suo. Et utrique manducaverunt, &
aperiti sunt oculi eorum. Quasi antè clausi erant, an-
tequam de arbore prohibita tangerent. Parebant, sed
in bono, clausi erant ad concupiscendum malum: quan-
do tetigit, aperti sunt oculi ad cupiditatem, & facta
est ex ea cupiditate confusio, ita ut folia ficus confue-
rent, & cooperirent verenda sua. Et in isto transgressio-
nis peccato in lumbis eius totus est vitiatum mun-
dus,

HOMILIA I.

411

us, et in illo peccato primi hominis facta est de vna
cupiditate trina cupiditas: ita ut omne quod est in
mundo, ut ait Apostolus, concupiscentia sit ventris,
quod est lignum suave ad escam: concupiscentia ocu-
lorum, quod est speciosum oculis ad videndum: & am-
bitio seculi, quod est, esse ut deus. Ergo quia per unum
hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per
peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit,
in quo omnes peccauerunt. Quia sicut in Adam om-
nes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabun-
tur. Adueniens ergo dominus noster Iesus Christus,
voluit sanare labem primi hominis, in quo principa-
le peccatum ceciderat. Nam cum ieiunaret quadra-
ginta diebus & quadraginta noctibus, cum esuriret,
diabolus accessit tentare eum, astimans quod sicuti pri-
mi hominis rudimenta deceperat, ita Christum deici-
ceret. Nam qui tentat, ad perfectum nescit quid sit ve-
rum. Credo, apud se dicebat inueteratus: Ille quis
est, qui venit non per regionem meam? ego cupida-
tem in amplexu maris & foeminae misi, istum video
nasci quomodo nullus hominum natus est. Ne forte
ipse esset Christus, de quo ora Prophetarum in toto
mundo clamitarunt: Accedo, tento eum. Aut iste est
ut primus homo, & decipio eum: aut si ipse est Chri-
stus, confusus recedo. In tantum dubius erat quis es-
set, ut diceret, Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes
fiant. Et ille ut deiceret tentationem eius, & sanaret
primi hominis peccata, quæ est concupiscentia ven-
tris, repulit eum, dicens: Non in solo pane vivit ho-
mo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Se-
cunda itidem tentatio oboritur, ita ut leuaret eum in
montem excelsum valde, ostendens ei omnia regna
mundi, & ait ei: Hæc omnia tibi dabo, si prostratus
adoraueris me. Hæc tentatio dicitur concupiscentia
oculorum. Et ille repellens etiam istam tentationem,
ait, Vade retrò satana, scriptum est: Dominum deum
tuum adorabis, & illi soli seruias. Tertia in elatione,
quod est esse ut deus, est ambitio seculi leuavit eum

1. Ioan. 2. c
Rom. 5. h

Mat. 4. a

Deut. 6. e

GGG 3 simis

DE LAPSV PRIMI HOMINIS,

similiter in pinnā templi, & ait ei: Mitte te deorsum, quia angelis tuis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus tollent te, ne quando offendas ad lapidem pedem tuū. Et respondit ei Dominus: Nō tentabis Dominum deum tuum. Ecce triam tentationē istam vicit Saluator mundi, vbi primus homo peruersa suasionē malē deceptus erat. Nā quomodo ille deceptus est, qui suauē lignū ad escam ostendit: sic Christus vicit, dicens: Non in pane solo viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Ille speciosum putauit oculis ad videndū, Christus regna mundi et diuitias contemnēs, vicit in quo ille victus est. Quod illi persuasit esse, vt Deus, hoc isti dictum est: Angelis tuis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus tollent te, ne quādo offendas ad lapidem pedem tuum. Ista omnia facta sunt in primo homine decepto, vt impleatur quod ait Apostolus: Vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia.

DE LAPSV PRIMI HOMINIS,

Homilia II.

Nemo qui nesciat principiū hominem sic à Deo plasmatum, vt instrueretur prudentia, consilio formaretur, rationis capax diuina prouidentia redderetur. Instrueretur, inquam, prudentia, qua hostis caliditatem vitaret: consilio, quo salutaria ac recta perquireret: ratione, qua Deo genitori parendū esse cognosceret. Etenim Dominus deus videns hominem quem fecerat innocentem, instruxit, monuit, & amavit: quippe qui cū diabolo fuerat pugnaturus, velut quibuscumque armis, hoc est, prudentia, consilio, ratione fuerat instruendus. Addit præterea legem, qua Dei voluntatē agnosceret, & quid contemnenti euernire posset, addisceret. Qui quidem homo incautus, dum diabolo persuadenti, q̄ Deo iubenti cōsensit: sic & vitam quam habuit perdidit, & mortem quam ignorabat accepit. Stabat Adam inter vxorem et diabolum, inter Heuam & hostem, inter mulierē & serpētem.

HOMILIA II.

412

pentem: diabolus persuadet vt noceat, Heua consensit vt pareat: diabolus mulierē astutia fallendī circumuenit, mulier incauta serpentinum virus accepit. Diabolus quod per se nō potuit per vxorem Adam Protoplastum circumuenit: Adam verō per vxorem inuenit interitum, quam à Deo acceperat in auxiliū. Proh dolor prospera in contraria cedunt, vtilia per vicem operantur. Deniq; plus Adam domesticis, q̄ inimici saculis leditur, plus proprio q̄ hostili ense perimitur, plus mulieris q̄ externo gladio vulneratur. Accessit enim serpens subtilis vt falleret, & accessit non vt viro, sed vt mulieri serpentinum virus insisteret. Accessit, inquam, vt vnius consensu vtriq; nocere potuisset. Soli persuadet, qd̄ ambobus obesset: vtriq; obfuit, quod vnius animum malitia serpentis infecit. Deniq; consentiens mulier, talis circa virum exitit qualem circa se malitiam serpentis inuenit, adeo persuasa est, & persuasit: infecta est, & infecit: decepta est, & decepit. Quæ quidem mulier feritur sententiā duplici, altera propria, altera communi: propria, qua filios parere in dolore præcepta est: communi, qua cum viro morti addicta est. Altera quia serpenti assensit, altera quia marito persuasit. De cōsensu enim mortis sententiā incidit: de persuasu, in dolore filios parere meruit. Hanc igitur sententiā, et qui nō nouit, dum paritur discit: & q̄ nescit, dum expungitur sentit: & qui ignorat, dum experitur agnoscit. Proh nefas, præceptū Dñi contemnitur, & persuasio serpentis auditur: despicitur Deus prouidens, & serpens auditur decipiēs. Spernuntur salutaria monita, & recipiuntur venenata colloquia. Vnde addicitur homo ex cōtemptu mortis, q̄ maluit obedire serpenti. Spoliatur gloria, dignitate priuantur, facti sunt quod nō erāt, dum amittunt qd̄ fuerāt. Adeo gaudet serpens perpetrasse qd̄ voluit, lætatur hominē amisisse quod optauit: exultat malitię effectus hominis deceptionē impleisse, & nescit infelix vulneratū semet, dū vulnerat: trucidatū, dū trucidat: dū hoīem perimit, seipsum esse

Gen. 3. e

DE LAPSV PRIMI HOMINIS,

esse peremptū. Contristatus est Deus hominem sententiam mortis meruisse q̄ vitam, meruisse interitum q̄ salutem, gloriā contempsisse q̄ mortem: sed tamen plus malitia serpentis, q̄ hominis contemptu cōmōtus est: plus fallaciā diaboli, q̄ hominis per inuidiam denotauit: adeo dominus Deus & fauitiā execratus est hostis, & casum miseratus est hominis. Crudelitate hostis exhorruit, & deceptum hominem paternā pietate cōdoluit: inimici atrocitate permotus est, & hominem clementer doluit, qui deceptus est. Deniq; dominus Deus, Vbi es, inquit, Adam? Ad cōfessionem prouocat, dum interrogat. Vult eū fareri peccatum, dum ab eo inquit admīssum. Quærit misereri, dum cum reo de culpa colloquitur. Veniam cogitat, qui causam contemptæ legis inculcat. Obiurgat culpam, vt possit retribuere veniam, vt quos formare instruendo non potuit, eos possit confitendo purgare. Accipiunt indumenta pellicea, vt qui confessi iam delictum fuerant, veniam cultus humilitate perciperent. Ostendit dominus quibus possint officia delicta purgari, cōfessione, & deformitate cultus veniam posse facillimē impetrare. Vt enim contumacia est celare, quod Deo teste commiseris: sic periculum si splendore cultus, animi innocentia meritaris. Nemo itaq; nemo peccator vitia desperata letitia cōtegit, nemo infectus delictis, animo dissimulationis virus infundat. Animi vitia corporis moerore monstrentur. Si vexatus est animus, lugeat corpus: quoniam quoties corpus in causa est animus, mœstitia cōdolescit. Certē corporis vitia sine animi scimus compassionē esse nō posse, animi vitia sine corporis compassionē nō priuari: pariter contristentur, vt veniam pariter consequantur quoniam vtroq; simul aut beneficio foueri, aut iniuria vexari necesse est. Nec enim aliud homo est, q̄ corporis animiq; cōcretio. Hec enī duo quantū definitionibus differunt: tantū hominē dum iunguntur, efficiūt. Vt enim in vita separari nō possunt, ita nunquam boni maliq; merito separantur. Vt

HOMILIA II. 419

Vt enim non potest a corporis bonis animus separari, ita ab animi malis corpus non potest dissociari. Si enim in Dei iudicio vtrūq; substantiæ aut supplicio, aut præmio cōpungentur: eū nō & in isto seculo pariter aut mœstitia, aut letitia perfruuntur. Vnde tibi Christiane excusatio nulla est, qui post seruitutē liberatus es, post captiuitatē redemptus, post vexationē curatus, post interitum restitutus: habes in monitis quod exerceas, habes exēpla quæ timeas. Adam enim nec fallaciā diaboli norat, nec decepti cuiusquā causam desleuerat. Qui quidē forsitan posset euadere, nisi prior eū hoste dum confligit, occuberet. Te iam instituit dñs, tibi gestorū exēpla proposuit. Ecce, inquit, sanus factus es, noli iam amplius peccare, ne qd tibi deterius fiat. Noli, inquit, peccare post veniā, noli vulnerari post curā, noli sordidari post gratiā. Cogita, inquit, o homo grauiorē culpam esse post veniā, renouatū vulnus peius dolere post curam, molestius hominē sordidari post gratiam. Quare indulgentiæ ingratus est, qui post veniā peccat: sanitatis indignus est, qui semetipsum postq̄ curatus est, vulnerat: nec mundari meretur, qui seipsum post gratiam sordidat. Porro qui post absolutionem non peccat, meretur & præmiū: qui post curam cautus est, sanitatis possidet donū: qui gratiā illam tenuerit, eternitatis accipiet tegmē. Graue est enim hominem instructum delinquere, grauius absolutum peccare. Seruo peior est qui patrotium post datam libertatē offendit. Beneficiis ingratus est, qui datorē tumoris arrogācia despiciat. Quare aut salutē de exemplo acquire, aut de confortio similem sententiam metue, ne fauerum sentias iudicem qui benignum contempseris persuasorem.

D. IOAN. CHRYSOSTOMI, DE ADAM, SODOMITIS, ACHAB, & POENITENTIA, SERMO.

Quotiens mecum temporis cursum, vitæq; huius quotidianum defluxum recogito, vitæ Iobii tragœdia mentem meā subit, quam ipse de semetipso in suis calamitatib; clamabat: Vita mea, inquit,

Ioan. 5. c

Iob. 9. c

GGG 5 cur,

DE ADAM, SODOMITIS, ACHAN,

cursor leuor. Nam cursor interdum diuertit, sed cursor vitæ cursor est, non requiescens. Quis non misertur eorum, qui per huius vitæ spatium de angustia vitæ, & quasi in morte sint, disputant: & non cogitant in vlturam vitam acceperint, vt sorte præsentis temporis futuras diuitias lucrifaciant, & nec saltem vel hac doctrina vtuntur? Fecerator longanimitis quidem est, ingratitudinem autem nostram expertus, durus. Itaque manifesta quidem est eius lenitas, & vel ex his saltem initiis, quæ humano generi demonstrata sunt, cum Deus legem dedit primo homini, & legislator ab illo contemptus est, non fulmine illum vltus est, non induxit quam minatus est sententiam: sed finxit quasi indignabundus strepitum, ita vt Adam cælis fugæ tempus haberet, interrogationisq; actus institueretur. Itaque cum in media fuga esset, aditæ deus, clamabat: Adam vbi es? Simulat se non videre quem fugarat. Vbi es? vbi imago mea primum formata: vbi paradisi pretiosissimus ornatus? vbi manu mearum artificium? vbi imago regni mei nuper depicta? vbi nunc familiaris meus amicus? Comparare non audentem animat, mortuum ad verba adhortatur. Cogitur vocans, vt respondeat. Palpat voce quasi febre laborantem, vt dicto morbo, valetudinario se committat. Nomine vocat occultati, vt vocationis mansuetudine animetur, & timore mortuus cogitationes refocillabundas assumat. Adhuc mihi sermone communicat: adhuc voce me dignatur: adhuc me, vt pater aduocat, & vt præuicatorum non perdit iniudicatum. Nondum implet sententiam, quam ante minatus est, sed dat responsis locum. Quid igitur manifestatus non respondebo? Quid non dicam quod contigit vt mirabilis? Propter hoc figura huius interrogationis, qua simulat se nescire quod factum est, Deus vitatur: vt cum seipsum redarguat ille, discat Domini suauitatem, a seipso quidem amictus nudicate, a Domino autem recta eius turpitudine: & quid diuinam bonitatem, quæ se in omnia secula & populum

Gen. 3. d

ET POENITENTIA SERMO.

414

effundit, in vnum tempus concludo? Mâsuetus enim est, & etiam inimicis misericors. Et alicubi prior etiam occurrit, vt conciliet inimicos: & vt ament hi, qui impigerant, studeat artibus quibusdam efficere. Ex multis autem vnâ hanc narrabo. Israëlitas electos variis miraculorum operationibus fouebat, & præclaros præ omnibus monstrabat: omnem (vt ita dicam) creaturam propter illos alterans, & elementorum mysteria mutans, transiri faciens nauigabilia, defluam ostendens petram, præparans terram in absorptionem, retrocedere faciens Solem ad occasum festinantem, regulas naturæ nouas præscribens: eaq; omnia in gloriam ingrati Israëlitis. Cum verò idolis seruire cœperunt, pessime retribuentes Deo, habuit quidem ad vltionem fulmina, sed natura ad multitudinem vergebat. Abstinebat quidem ab vltione omnium, sed curabat vt amaretur ab his qui offenderant. Hieremiâ mediatorum facit. Vade, inquit, & lege sermones illos, & dices eis: Conuertere ad me peregrinatio Israël, & nō irascar vobis in æternum. Promittit per mediatorum & donum, si obtemperent, vt secum pacem habeant. Tantum apud illum est misericordiæ pelagus, sed longanimitis quidem, vt exordiens dicebat: ingratitudinem autem expertus, durus: sicut bonus gratias, ita ab ingratis rationem durâ exigit, & dona sua aufert. Dederat vitam ad vlturam Sodomitis, terram in illorum vlturam, creaturas in agriculturam cōdixerat: illi autem neq; mercedis, neq; vitæ concessa curâ habentes, disperferunt in luxū tempus, insumpserunt in delictis dies, prodegerunt vitam in voluptates, luxuriæ impenderunt viuendi statuta tempora. Bonus autem fecerator adhuc ferebat ingratitudinē, & mittebat eos, vt memores faciat debitorum. Lot enim erat pietatis memor, operibus suis docens, quantum debebant Deo. Vt autem vltus luxuriæ mansit immediate pharmino longanimitatis, cadenti ferro, quasi putredo eguit, & omnem ignem statim & flammam suscepit. Fumigabat cœlum igniferū, fluebant ex aëre scintillæ

Hier. 3. d

Gen. 19.

DE ADAM, SODOMITIS, ACHAB,

scintillæ, incendebant fulgura quicquid tangebant
strepbat fundamentum tactum, in carbones redige-
bantur tecta, scrutatio fiebat fundamentorū, fulgenti-
bus occurrebat ignis, latetium vestigia inuestigabat.
Oblambebat vndiq; agros, pecora tota incendebat,
deuorabat pueros, incinerabat adulescentes, omnium
erat incendium quasi lignorū, spectaculum horribi-
le & admirabile. Ignis eructans hymbrē, hymber ca-
minum, manans flamma in flumen soluebatur, & plu-
uia flāma reaccendebatur. Retributionem enim erro-
ris sui in seipsis recipiebant. Erat autem iusta quædā
retributio his, qui naturæ subuerterant leges, formi-
nas in masculis quærentes, vt inuertatur & in eis na-
ture ordo, & fiat eis naufragiū ex igne quasi ex aqua.
Idq; futurum erat, igne quasi succedente Sodomitas,
cū nō solū hī qui tunc erant perderentur, sed & locus
in perpetuū corrūperetur. Deuorat enim omne quod
videtur. Terræ vteros perdit, tantū sibi vsurpās pro-
funditaris, quantū quis fodiendo capiat. Non solidat
fundamentū ædificiis, ita vt vbicunq; est Sodomita-
rū terra nō possit agricultura esse, vtpote in cinerosa
terra: neq; domus vtpote fundamentū ad ædificium
non habere. Quia enim incultas animas ad pietatem
præbuere, quia ad virtutem visi sunt inædificabiles,
ea ipsa passi sunt, quæ fecerunt, & ob sua mala condē-
nati sunt. Vnicuiq; enim deus quā seminauit messem
reddīt. Rapuit Achab vineam, & alienos vindemia-
uit labores: vidit iniustitiam deus, tulit misericordi-
ter. Nam qui correptus deplorauerat, & vt lachryma-
uit, veniam obtinuit. Contentus enim est iudex mise-
ricors & lachrymis, sed Achab conuersus est ad coe-
lum pristinum. Quid igitur, qui cum innocēte inno-
cens, cum peruerso peruerterēs, cōuersus est ipse in vin-
dictam? Et vide quomodo retributio peccato par. Fi-
lii, inquit, Achab erant septuaginta viri, & occiderūt
septuaginta, et posuerunt capita eorū in corbes, et mi-
serunt eos in Israël. Profecto iustus es domine, & res-
ctum iudicium tuum. In Israël Nabutha occisus est,
in eum

1. Reg. 21

4. Re. 10. b
Psal. 118. f

ET POENITENTIA SERMO.

415

In eundem locum occidentis genus occisum missum
est in sportis. Achab Nabuthæ peccauit botris aliqui-
bus in corbes cōiectis. Tale est enim peccatorū debi-
tū, vt si solliciti simus, ad soluendū leue sit in negligē-
tes, erit grauissimum. Totā enim simul mergit debi-
tium substantiam. Non curabant Sodomitæ debita,
neglexerunt quid neglectū crescente, creuit debitū.
Repetitionis chirographū auctū est, scelerum peccati
aucta sunt, factū est tempus repetitionis. Non habue-
runt aliquid in promptu quod redderent, non erant
soluendo. Imperauit dominus debiti, vt ipsi traderen-
tur igni, & mulieres eorū, & filii eorum, & oia quæ
habuerunt in satisfactionem cederent. Non enim mē-
dax Paulus qui testimoniū præbet: Benignitas Dei
ad poenitentiam te ducat. Secundū duritiam, & cor
poenitere nesciū, thesaurizas iram in die iudicii. Vā-
tam laudatam agamus, cohibeamus animæ negligē-
tiam, germanam teneamus pietatem: spe detineamur
iudicii, proba ornemur voluntate, vitæ opera opere-
mur, thesaurizemus virtutis fidutiam, materiam ge-
henne ne demus, bonitatis æternę operarii constitua-
mur, repellamus peccatum adulationis, memores si-
mus dñi iudicantis peccatum, quicq; reddet vnicuiq;
secundū opera sua: cui gloria in secula seculorū, Amē.
SERMO D. IOANNIS CHRYSOSTOMI SUPER
illud Genesew. Inimicitias ponam inter
te & mulierem.

1. Re. 12. d

Rom. 2. a

Gen. 3. e

Christiano cū hoste certamen in origine ipsa mō-
stratur, & in ipsius mundi exordio inuenitur, dū
diabolus serpens deceptor hoīs, pręuicator mundi,
origo mortis, delicti materia, seminariū sceleris, cul-
pari genus, inuentor poenæ, vitæ ablator celesti sen-
tentia addicitur, & inter ipsum & mulierem, & inter
vtriusq; semen inimicitia diuina autoritate firmatur,
vt exinde homo sociare cognoscat, cum hoste inimi-
citas non debere, nec fœdera cum serpente coniun-
gere, nec amoris cū inimico cōsortia copulare. Nunq;
enim cum hoste concordia iungitur, nisi Imperator
proprius

SERMO SUPER INIMICITIAS PONAM

proprius offendatur, nec Imperatoris aliter iussa ferantur, nisi hostis decreta soluantur. Vnde qui amicitias cum hoste coniungit, & Imperatoris voluntatem offendit, & inimico sese ipse addicit: renuntiat enim amicitias Christi, qui se amicitias coniunxit diabolo. Itaque diabolus habebit perditionis auctorem, qui Christum conscripserit saluatorem. Inimicitias, inquit, ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius. Male cum hoste coniungitur, qui separari sententia divina precipitur: nec sine utilitate ab inimico separatur, qui pernicioso hosti coniungitur. Duplex enim malum in ipso contemptu consistit: quod separari iussus se hosti coniungit, & quod adiunctus hosti sine periculo esse non poterit. Certe quale est, ut diuersa ista hominum peruersitati conueniant, ut & charitas cum domino foederata rumpatur, & amicitia hostiles diuisus interdicta perniciose concordia copulatur. Nam & si nunquam nobis hostilis malitia nocuisset audacia domini tamen fuerant obseruanda precepta, aut si parentibus, id est, Protoplastis serpens tantummodo nocuisset, & nobis nocere non posset: pro affectu, pro charitate, pro ipsa denique causa naturae inimicitias & similitudine, parentibus fuerant iniuriae vindicandae. At quum nos cum parentibus nostris occidit, nec ulli nostrum aliquando pepercit, cur inimicum eius diligimus, cur cum serpente antiquo foederat illucina commiscemus? Nam si separamur ab illo, & nocet: qualis erga nos esse poterit, si ei contra interdictum domini copulemur? Nullus inimicum suum homo hominem diligit: nullus odientem se pia benignitate assumit. Nam et si diligere inimicos precipi iuramentis eos, ut caueamus, admonemur. Tunc enim inimicus diligitur cum eius blandimenta seruantur, & insula caelestia contemnuntur. Nunquam enim contraria impune iunguntur, nec diuersa sine perniciem copulantur. Ut enim neque lupo agnum, aut hircum pardus paritur: ita nec peccator fert iustum, neque pauper diues. Si quidem haec aut separata durant, aut fortiora infirma dilaniant,

INTER TE ET MULIEREM

416

laniant. Cogita homo principia ipsa. Inde quid declines, inuenies. Nonne cum mulierem interrogat serpens, & mulier serpenti respondeat, familiaritate sermonis mulier afflata decipitur, & colloquendi cooffortio iugulatur? Cuius si colloquia mulier decessisset, & serpens fallendi astutiam perdidisset, & mulier mortis sententiam declinasset. Colloquium serpentis uenerit fuit mulieris. Ut enim conceptus virus in foeminam colloquendo serpens effudit: sic mulier uirum persuadendo contraria, decipit. Neque enim in uirum aliud mulier posset effundere, nisi quod ea constat serpentis colloquio conceptisse. Vnde si cum hoste inimicitia constituta, ut amor dei preceptorum obseruatio teneatur. Si me amaris, inquit, dominus, mea precepta seruate. Nemo se fallat, nemo se decipiat, dominus & diabolus ab uno pariter amari non possunt: aut enim diabolus oditur, ut dominus diligatur: aut si diligitur diabolus, dominus, necesse est contemnatur. Non potestis duobus dominis seruire. Quid acturus es homo, si instructus contempseris, quod in origine mulierem instructa decepit: aut deceptus, quomodo te vindicabis, qui ne decipiaris, instrueris? Praedat edictum, inimicitias esse hoste, & similitudines cum serpente firmari. Cur iungis, quod dominus separat: aut cur non separas, quod dominus iungi uoluit: aut cui tum est iungere: quod constat dominum in origine separasse? Adeo inimicitiarum istarum pugnam dominus incontinenti prosequitur: & certamen atrox inter mulierem & serpentem sua auctoritate praefatur. Nam postquam dixit ad serpentem, Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius: addidit, dicens: Illa tuum obseruabit caput, & tu obseruabis eius calcaneum. Magnam inter mulierem & serpentem certamen attendo, magnam bellum, bellum dispositum esse considero, magnam sollicitudinem habendam esse cognosco. Directa est inter utrumque acies, paratum bellum, certamen compositum. Statur comisus, propius confistitur, ab utroque interio prouocatur, ut cautela adsit, sollicitudo intendat, securitas comquiescat. Stat enim mulier

Ioan. 14. 5

Luc. 16. e

Gen. 3. e

DE FIDE ABRAHAM, ET DE

mulier in prociptu serpentis caput & obseruans & vitans: obleruans vt calceret: vitans vt serpentis morsus declinet. Adest paratus & serpens, callidus & subtilis. Callidus, ne mulieris pede calcetur: subtilis, vt eius morsu incauta mulier prosternatur. Hanc pugnam laetus aspiciat deus, libenter attedit dñs Christus: sita men illaesa mulier serpentem calcando deuincat. Sed hoc praelium ad te iam Christiane cōuerte, quod mater ecclesia in filiis quotidie gerit, in cōfessoribus viciat, in martyribus triumphatrix existit. Hac intentione etiā ipsi momentis oibus dimicamus, assidue cōgregimur, continuatim ac iugiter praeliamur, vt cum victoribus in Christo, in aeterna secula triumphemus.

DE FIDE ABRAHAM, ET DE IMMOLATIONE ISAAC. SERMO.

Gen. 15. b

Fides est religionis sanctissime fundamentum, charitatis vinculum, amoris subsidium. Hac sanctitatem firmat, castitatem roborat, dignitatem exornat. In pueris splendet, in iuuenibus floret, in perfectis apparet: gubernat sexus, gradus prouehit, officia cuncta custodit: in paupere grata est, in mediocri laeta, in locuplete honesta. Fides amicitias seruat, collegia copulat, artes cōmendat: nullum despicit, nullum contemnit, nulli deest, nisi qui ei forte defuerit. Fides mandata tenet, praecepta seruat, promissa consummat. Fides familiares efficit Deo, amicos cōstituit Christo. Neque enim quisquā fidei promissa percipiet, nisi professorem actibus seruet: aut praeiorum potest compos existere, qui promissam fidem conseruare noluerit, vt iam aut impletae fidei merces homini recōpenseretur, aut violatae poena competens tribuatur. Huius fidei Abraham ducamus exordium, qui cū in occidua cōstitutus aetate, filium a Deo promissum se crederet accepturum, et fidei pretium in filio conspexit, & in stellarum suam sobolem numerum redundantem, fide cōparauit eadem: deniq; vnus filius Abrahę exoprat, & immensa ei multitudo promittitur: solatium vnus heredis conquiratur, & innumerabilis soboles destitatur.

IMMOLATIONE ISAAC. SERMO. 419

natur. Nescis, inquit, dominus, nescis Abraham quid destinatum sit tibi: sed idcirco nescis, quia quid meraris non respicis. Tantum enim de me tua meruit fides, tantū tua obsequia valuerunt, vt & quid desideres norim, et facere quod mereris decreuerim. Nāq; tibi nascetur filius, cuius semen diffunditur in milia, vt & similitudini syderum coarquetur, & arenę immensitatibus comparetur. Credo, inquit Abraham, Domine, credo, quia potes, facturum te cōfido quod spondes. Nec enim confectam senectutem marcescentis meae aetatis cōsidero, aut Sarę cōiugis sterilem, effoctamq; conditionem attendo, sed tuę maiestatis potentia tracto: nec cui talia promittantur, sed a quo promittantur, agnosco. Generare enim filios senilis aetas non patitur, sed tua domine iussione completur. Steriles filios habere non possunt, sed hoc posse tuę virtutes efficiūt. Natura quidem negat, sed potentia imperat: aetas prohibet, sed tua potestas ostendit. Impossibile quidem istud videtur nobis, non tibi: homini, non tuę Domine maiestati: naturę, non Deo: seruus, non domino. Vnde credo pater, credo Domine istud te facturum quod dicis, quia his virtutibus cunctis gentibus innotescis. Tunc Sara concepit in utero, & peperit filium, patrem multarum gentium destinatum. Nascitur Isaac ornamentum generis, parentū gloria, propinquorū laetitia, familię decus, hereditatis spes, fidei pretium, promissę sobolis testimoniu. In cuius natiuitate & dominus promissum reddidit, & Abrahā votum quod optauit accepit: gaudent omnes, cuncti latantur. Fit enim Isaac dulcis cū nascitur, dulcior cum nutritur: nec enim poterat esse non dulcis, quē & patris fides, & propria innocentia cōmmedabat. Fit & Sara ex sterili mater, fecunda in filio, fecundior futura ex ipso. Redit iuuentus in senem, marcescens aetas reparatur in iuuenem, & manente senectutis aetate, iuuenilia gerūtur a matre: deniq; blanditur, nutrit & lactat, & consequentia complet officia, quę tam forsitan obliuisceretur, si suo tempore Sarę parens

HHH re con

DE FIDE ABRAHAM, ET DE

te concederetur. Tunc locutus est dñs ad Abraham, dicens: Accipe filium tuum quem diligis Isaac, & vade in vnum montem, & offer mihi illum in sacrificiū. Mox Abraham tam celeriter decernit iussis celestibus esse parendum, q̄ fuerat diuinitus imperatū. Verebatur ne votum mora offenderet, aut iussione tarditas impedit. Deniq̄ properat qd iussum est perficere, festinat quod præceptum est adimplere. Fuit enim lætus cū cum acciperet, lætior cū eū immolandum dñs postularet. Ostendit Abraham charissimū quidē sibi esse filiū, sed multo chariorē filio existere dñm: nec dulcedinē, aut affectus pignoris respiciebat, q̄ iussione ut perficeret cogitabat. Totū affectus cōuertit in deū, cui tū se nouerat mācipatū. Deniq̄ illā fidē seruabat in se se cū filiū iuberetur offerre, quā deū promeruerat, cū eum mereretur accipere. Adest Isaac patri quidē etati dissimilis, sed fide ac deuotione æqualis. Adest, inquit, Isaac, qui si quid pater disponderet, ipse fieri libet oparet. Ita enim filius paruū patri, ut pater diuinæ obtemperaret iussioni, ut de cōsensu filii pater securus existeret, & voluntati patris sese filius manciparet. Erat enim vtriusq̄ vnus animus, par sensus, & similis circa Deum affectus, ut generositatem patris in filiū transfusam conspiceret, & innocentiam filii patri nō deesse videret: ut & paternæ fidei particeps filius extitisset, & simplicitati filii patris sublimitas redundaret. Qua securitate Abraham fretus, sternit sibi asinā, ad sacrificiū ligna concidit, pueros secū adducit. Cumq̄ ad ciuitatem venissent: estote isthic, inquit, ego & puer iste ibimus soli: & cū adorauimus dominū, reuertemur ad vos. Statim pater cū filio proficiscitur solus ad quem idem filius: Pater, inquit, ligna video, cultellū & ignem video, hostiam quā immolaturus es quæro. Desine, inquit, desine istud quærere fili, quod tibi dominus ad horam procurabit: desine quærere, quod sibi dominus iam præuidit. Magnum præsagium promittentis, magna innocentia inquirentis. Isaac hostia, de hostia patrem interrogat, sacrificii effectus desiderat.

IMMOLATIONE ISAAC SERMO. 418

siderat. Quis ab eo quæ deerat quæritur, ne ipse qui loquitur, immoletur. Ast vbi ad locum ventum est, vterque montem ascendit. Aram pater extruxit, ligna composuit, filium colligauit: Patere mi, inquit, fili, patere votum perficere: patere, inquit, per te iussione Domini explere. Deus enim qui te condidit, expetis: quæ dedit, quærit: qui te creauit, te sibi desiderat immolari: non est enim hoc parricidium, non est crudelitatis admissum, quia votum est, nec tibi filii a genitore mors miseranda inferitur, sed vtriusque nobis salubriter prouidetur. Tantō crīs acceptabilis hostia, quāto libenter gloriose mortis exceperis benesicia. Quod iussus pater es, perfice inquit: quod disponis, constanter adimple. Ego enim nec reuuo, nec recuso: quod volueris, volo: quod optas, exopto: quod desideras & ipse desidero. Denique eo voto istam mortem excipio, quo te eam mihi inferre vellet cognosco. Hæc & si vterque non dixit, tamen cuncta ista in actu ostendit. Mox pater extensa manu gladium sumit, dexteram erigit, iugulare filium, sacrificium perficere, iussa Domini voluit deuotus implere, & pendente iam atque imminente mucrone: parce, inquit, Dominus, parce, fidem tuam quæ suū, non filium ut iugulares optauit: nec amabile pignus tibi subtrahere, sed deuotionem tuam voluit pertentare. Nunc cognoui, quia amas dominum magis, quā filium: imō magis amas filium, quia diligis Dominum: quia dum non pepercisti filio propter Deum, eundem tecum constituisti Domino gloriosum: quare te benedictionibus cumulē, & infinitam filiorum multitudinem ex eo tibi provenire confisemur. Statim procuratur aries, qui pro Isaac sanctissimo mereretur occidi. Nec enim fas erat, ut Isaac, qui typum Christi portabat, a patre hoc in tempore mactaretur: quia perfecti sacrificii hostia Christo Domino seruabatur. Procurabatur, inquam, aries, qui pro Isaac mereretur occidi, ut & promissum patris

HHH a de ho

DE NOMINE ABRAM, HOMILIA
de hostia cōpleretur, & perfecto sacrificio patri Isaac
incolumis redderetur. Tunc vterque latus de monte
descendit: pater, q̄ sacrificii votum salvo filio perfecit
vultu filius, quod iussa patris libenter optasset. Gaudet
de patre filius, de filio pater. Gaudent propinqui, fa-
milias cuncta letatur: gaudent, inquam, quod & opus
tantum perfectum sit, & quod patrem cum filio inco-
lumes illis dominus reuocavit.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI DE HABEN-
da cura salutis proximi, & quare Abram
vocatus sit Abraham Homilia.

Haud difficile foret ex consequentia nuper dicto-
rum, presentis sermonis sumere proœmium: si
quidem vobis possibile esset scire, quid nuper a nos-
tris dictum, & quomodo finitus fuerit sermo. Verū
quia plerique ex his, q̄ nuper affuere, hodie non assunt,
& ex his qui nunc assunt, nuper affuere, cogit audito-
rum varietas, vt repetenda sint, quæ nuper dicta. Vn-
de et hi, qui prius sermonem audierunt, melius dicto-
rum memoriā firmēt: & his qui abfuerunt, nō tam
damnosum sit abfuisse, si & ipsis innotescat doctrina
pridē habita. Et fortassis dicent, qui semper sunt præ-
sentes, q̄ propter illos nuper dicta nō sint resumēda,
vt hi qui cū aliis convenire contempserunt, hoc dam-
nō emendentur, & fiant posthac diligentiores. Equi-
dem laudo, q̄ fratrum doloris ignauiam, & admiror
zelum. Vellem autem nos zelum temperare miseri-
cōrdia. Zelus enim veniā negās, potius furor est q̄
zelus: & admonitio misericordia carens, tortura quē-
dam est. Quapropter magis vos obsecro, ne amarē vi-
ciorum iudicetis peccata. Nam sicut is qui absq̄ cō-
passione vulnera fratrum spectat, nullum inueniet qui
se dignetur venia, si quādo & ipse peccauerit: ita qui
cū misericordia lapsum proximum iustificat, si quā-
do & ipse supplantabitur, multos videbit manū por-
recturos. Et hæc nō dico, non q̄ velim eorum qui ra-
ro huc conueniunt negligentiam augeri, sed q̄ maio-
rem honestioremq̄ curam nostram erga illos cupiā,
ita

DE NOMINE ABRAM, HOMILIA. 419

ita vt cum ratione & amoris affectu geratur. Alio-
quin & nos superioribus diebus multos & longos
sermōnes aduersum illos pronūtiāuimus, & neq̄ ho-
minū nomine dignos diximus: sicut meministis nos
in hoc produxisse prophetas duos præcipuos contra
illos, quorum vnus dicit: Veni, & nō erat homo: vo-
caui, & non erat qui audiret. Alius autem declamat
& dicit: Cui loquar & testificabor: incircumcisæ au-
res eorum, & non possunt audire. Quibus verbis me-
tem eorum satis acriter perstrinximus, nunc verō ire-
rum obsecramus. Sic enim & Paulus iussit: Argue, in-
quit, increpa, obsecra. Neq̄ enim hoc semper solum
agere oportet, neq̄ semper illud solum: sed vtrūq̄ al-
ternis vicibus, quō maior inde sequatur vtilitas. Nā
si semper argueremus, impudentiores illi fierent: si
semper obsecraremus, ignauiores redderentur. Qua-
propter & medici non solum secant, sed & vulnera
obligant: neq̄ semper amara, sed nonnunquam & le-
ticia pharmaca infundunt: vt per priora purificentur
sanies & putredo, per posteriora autem mitigetur do-
lor. Et idcirco & alibi inquit Paulus: Fratres si præ-
occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spi-
rituales estis corripite illum: consideras te metipsum
ne & tu tenteris. Optima admonitio, perfectum con-
silium, quod paterna viscera declarat, & eius qui ma-
gnam hostri curam gerit. Verē lingua Paulinæ ver-
ba, Fratres. Satis eximio nomine beneuolum reddi-
dit auditorem: quasi dicturus: Eiusdē vteri partu &
doloribus prognatus es, eundem habuisti patrē iisdē
alimētis educatus es, cōmunicasti ei in natiuitate spi-
rituali, cognationem & fraternitatem hanc, etiam in
corrigēdis proximis erratis declara. Si præoccupatus,
Non dixit, si peccet, sed ad genus peccati cōfugit, qd
maiores meretur veniam. Si præoccupatus fuerit, si
grauiter tentatus succubuerit, si errauerit, neq̄ eum
qui dedit opera peccauit dicit, sed eum qui studuit
bene agere, supplantatus tamen est a potestate diabo-
lica & victus. Nam talis nō tam accusationem q̄ ve-
niam

Esa. 65. c
Hier. 6. b

1. Tim. 4. c

Gal. 6. 2

HHH 3 niam

nam meretur. Si preoccupatus fuerit homo. Iterum ad aliam veniæ speciem confugit, nempe naturæ infirmitatem, quam nomine hominis insinuat. Sicut & magnus Iob veniā à Deo impetrare volens, dicebat: Quid est homo quod reputas eum & visitatione peccatorum eius fecisti. Sic & nos faciamus, quando cum peccatore aliquo exostulatur, continuo dicamus, Homo est: & naturæ recordatione ad misericordiam stomachantes prouocemus. Et ea de causa Paulus ad naturam & Jesus infirmitatem confugit, cum dixit: Si & preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. Nam simpliciter magna peccata dicit, quæ maiora quæ ut compassionem & misericordiam mereri videatur, sed parua & deordinata. Vos qui spirituales. Is qui peccat, homo qui verò bene operatur, spirituales dicuntur. Hic virtutis vocabulum posuit, illic naturæ nomen dixit. Multum autem differt homo, & spiritualis. Vos qui spirituales. Si spiritualis es, ostende mihi virtutem tuam: non à tua, sed mea salute, sed à subsidio quod lapsus fers. Hoc enim spiritualis est, non despicere sua membra periclitantia. Instruite talem. Facite, ait, ne capis possit, ne certando defatigetur, ne preliando aduersus diabolum succumbat. Considerans te metipsum, ne & tu tenteris. Hoc summum consilium est, & admonitio maximè cogens. Etiam si saæxus fueris, & audias verbum hoc, sufficiet ad terrenum & prouocandum, quod feras auxilium lapso. Nō vis, ait, ut frater misereri, nō vis ut hominibus concedere veniam, non vis ut spiritualis manum porrigere, considera conditionem tuā: neque indigebis consiliario, sed per te metipsum facientem iuuabis, & à te metipso adimneberis. Quo pacto & quo modo? Considera te metipsum ait, ne & tu tenteris. Non dixit: Nam omnino & tu peccabis, ne molestior esset: sed quomodo dixit? Ne quando & tu tenteris. Fieri enim potest, ut pecces: fieri etiam potest, ut non pecces. Et quia incertum est futurum, para tibi misericordix spoutulas, quas illi dones, ut per illa quæ proximo impecas.

dis, si & tu aliquando lapsus fueris, inuenias propitua tia compassionem & miseratione referta. Non dixit, ne quando & tu pecces, ne quando & tu cadas. Attende diligenter ad vim verborum suorum. Sed ne quando & tu tenteris. Quo simul indicatur, quod habemus inimicum tentatorem. Et tentator non statim insidians tempus habet. Plerumque enim nobis dormientibus, & negligentibus imponit: & idcirco preoccupatus ille magis dignus est ut ei condonetur, quoniam à tentatore captus est. Non enim erat ei manifesta pugna, neque conditus dies belli, sed per ignoratiam deceptus & superatus est. Sic naturæ quoque faciunt cum per magnum & spatiosum mare nauigant: licet nauis secundo vento feratur, licet omni fruatur securitate cum tamen viderint alios vel à longe naufragium facere: non ad propriam spectantes utilitatem, illorum contemnunt calamitatem: sed sistunt nauem, & eliciunt ancoram, detrahunt vela, eliciunt funes, proiciunt tabulas, ut ille qui à fluctibus mergitur, forte alio quo illorum arrepto, emergat. Imitare & tu nautas, homo: nam & tu mare nauigas magnum & spatiosum, nempe vitæ presentis mare, quod multas habet beluas, piratas, petras, & latentes scopulos crebrisque turbatur fluctibus, & in eo naufragantur plurimi. Cum igitur videris nauigantium aliquem diaboli insidiis circumuallari, & amittere diuitias salutis, nate in fluctibus, & iam submergi, relictis negotiis tuis, statim illius prouide salutem. Neque enim moram sustinet, neque dilationem, qui submergi incipit. Igitur statim accurre, & quantocyus à fluctibus eum eripe. Agere & moue, quicquid ei prodesse credis, atque ita ipsum ex profundo interitus extrahas, etiam si te plurima negotia aliorum vocent, & trahant, nihil ducas magis necessarium salutem sic laborantis. Nam si parumper differre volueris, perdetur tepestas rapida. Vnde in tantis periculis magna acceleratione opus est & studio. Audi quomodo Paulus, viso homine quodam, qui in profundum rapiebatur, sollicitus & anxius erat, & alios excitabat.

1. Cor. 13. b
Ioan. 13. d
1. Cor. 13. b
Valeat in illum charitas, inquit, ne forte tristitia abū
datione absorbeatur ille. Et propter hoc iubet statim
præbere manum, ut ne interim dum differimus, pro
uentus ille absorbeatur. Curā igitur geramus fratru
nostrorum. Hæc summa vitæ nostræ est. Hoc signo
internoscimur an Christiani simus, cū nō solum quæ
nostra sunt spectamus, sed & membra nostra peruer
sa corrigimus & instruimus. Hoc maximum indicium
fidei. In hoc cognoscent omnes, inquit, q̄ discipuli
mei estis, si diligitis mutuum. Charitatem autem syn
ceram declarat non cōmūio mensæ, non breue colo
loquium, non verborum adulatio, sed studium & se
dulitas in considerando, quid proximo conducatur, ut
erigatur qui cecidit, & porrigatur lapsō man⁹, ut an
te bona propria, inquirantur quæ proximi sunt. Hæc
est germana charitas. Nam charitas non spectat quæ
sua sunt, sed prius videt ea quæ proximi, q̄ quæ sua.
Et ego nunc non propter memetipsum tam prolixis
sermonibus vtor, sed propter vos. Igitur & vos audite,
non propter vosmetipsos, sed propter alios a vo
bis erudiendos. Quippe ecclesie corpus per membro
rum coherentiam, & mutua subsidia nutritur & ser
uatur: & sicut membrum quod apud seipsum eos
omneis reseruat, vicinorū non cōmunicat, & seipsum
offendit, & reliquum corpus corrumpit: ut de stoma
cho videmus: is enim si cibum solus continuerit, &
reliquum corpus fame corrumpit, & seipsum suam
explebili improbitate perdit: si autem acceperit quā
tum pro sua portione satis, & reliquum aliis mēbris
transmiserit: & seipsum & reliquum corpus in bona
valetudine conseruat. Ita & tu nunc, si ea, quæ a no
bis audis, detinueris, aliisq̄ non communicaueris, &
illum incōmodabis, & teipsum iam corrupisti: quia
ignauia & inuidia gratissimos morbos foues. Satis
enim ad perditionē tuā fuerit, vel ob malitiā, vel ob
inuidiā, vel etiā ob ignauā nō cōmunicare aliis. Cō
trā, si citā inuidiā, & ad alios transmiseris alimoniam,
& tibi ipsi & aliis profuturus es. Et de his dictum est
satis.

fatis. Nunc operæpretiū fuerit, venire ad contextum
eorum quæ nuper dicta fuerunt. Quæ erant ergo il
la? De Saulo & Paulo tunc exquirebamus, quare alii
quando Saulus, & aliquando Paulus vocatus sit. Et
inde digressi sumus in multorum nominum historiā
Verum quia semel hinc soluius non videtur dignū
esse, ut cum vtilis adhuc occurrat negotiatio, temerē
eam prætereuntes, negligamus. Nā licet per Paulum
in hoc argumentum deuenimus, nihilominus, &
aliorum nominum rationes hac negotiatione inueni
re possumus: Sicut & mercatores, qui mare nauigāt,
& propter minuta quedam in longinquas terras pro
ficiscuntur: cum venerint in petitam ciuitatem, & vi
derint copiam aliarū rerum sibi conducibilem, præ
ter eas propter quas a patria exierunt, multa plura q̄
decreuerant mercantur, sic dicentes: Longa via veni
mus, multas tēpestates multaq̄ pericula pertulimus.
Quid igitur verat negotiationem nostram fieri am
pliores? Talia vtiq̄ & nobis dicere licet. Nam in
quiretes de nominibus Pauli, inuenimus cōsequen
ter et nundinationem aliorum nominum. Nempe Pe
trum antea dimonem dictum: & filios Zebedei Ioan
nem & Iacobum, filios tonitruī nuncupatos. Inueni
mus & in veteri, Abraham, qui antea Abram voca
tus fuit: & Iacob Israël em nominatum: & Sarai Sa
ram. Inuenimus autem q̄ & alii non fuerint agnomi
nari, sed a principio sibi indita nomina retinuerint,
sicut Ioānes Baptista, Isaac & Adam. Absurdum igitur
fuerit, & extreme desidię tantum ē manibus the
saurum abicere. Nam propterea longiorem fecimus
sermonem, & quia nuper diximus de his, qui suum
primum nomen retinuerunt, hodie de dionymis di
cere mēs est. Quorum vnus est Abraham. Adam eo
dem semper nomine vocatus est. Et Isaac quoq̄ aliā
appellationem non accepit, sed ab initio vsq̄ ad finē
semper Isaac dictus est. Pater autem Isaac Abram &
Abraham dictus fuit. Dixit enim ad eum Deus: Nō
erit vlti a nomen tuum Abram, sed Abraham voca
bitur

Mat. 4. c

Mar. 3. b

Gen. 32. f

2. 1. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1. 1.

DE NOMINE ABRAM, HOMILIA.

hatur nomen tuū. Etenim Abram vocabatur prius
sed hoc nomen non est Græcum, neq; nostra, sed He-
bræorum lingua sic vocatur. Quid igitur sonat no-
men hoc quum interpretatur Transitor. Nā Abram
Syrorum voce idem est quod trans, vel vltra. Et sci-
unt qui linguæ eius periti sunt. Magna quoq; Syrorū
cū Hebræa lingua cognatio est. Sed dicis, quare tran-
sitor vocabatur? Iudæa regio, hoc est, Palæstina om-
nis quæ ab Ægypto vsq; ad Euphratē ē regione iacet
Babyloniæ, vnde erat Abraham: & fluvius communis
terminus vtriusq; terræ, medius vtramq; fecit.
Et quia Abraham nō Palæstinus erat, sed ab vterio-
ri ripa fluminis venerat, nempe à Babylonia: ideo à
loco & facto nomen accepit, & dictus est Transitor:
quia à loco vteriori fluminis venit. Quare autem flu-
uium transiit? quia Deus iusserat. Et quare Deus ius-
sit? vt ostenderetur obedientia iusti. Et quomodo
ostensa fuit obedientia iusti? quia propter præceptū
Dei domum suam quam reliquit, pro aliena commu-
tauit. Vides quanta catena rerum in appellatione in-
sti necatur? Vides quā ingēs historiarum pelagus
nomen hoc nobis aperiat? Disce igitur eius nomen
primum, vt quum videris eum Palæstinam incolen-
tem, appellatiōe nominis in memoriam patris eius,
& causæ propter quam eam reliquit: manducaris,
& ita ad imitandum eum admonere. Ecce enim vi-
sile ante legem, & sub lege vitam agens, philosophi-
am quoq; quæ nobis tempore gratiæ tradita, susce-
pit implendam, & ante tempus gratiæ fecit, quod po-
stea discipulis Christus dixit: Amen dico vobis, q̃
nullus est qui relinquit aut domum, aut fratres, aut
sorores, aut patrem, aut matrem, qui non centuplum
accipiet, & vitam æternam possidebit. Nō solum aut
tem hinc apparet, quā sapienter vixerit iustus, sed
etiā dei promissio hoc declarat. Veni enim, inquit, in
terram, quā monstrauero tibi. Nam tamen vtriusq; il-
læ regiones Chaldæa & Palæstina erant corporales,
illa tamen sua erat, hæc aliena: illa certa, hæc incerta: illa

DE NOMINE ABRAM, HOMILIA. 412

illa in manibus, hæc in specie autem relictis certis,
manifestis, & his quæ in manu erāt, festinavit & tran-
sistit ad incerta, incognita, & ad ea in quibus sibi non
licebat dominari, vt persuadeat, erudiat; neque con-
tradiciendum, neq; cunctandum, quando Deus certā
relinquere iubet. Non enim tam certa quæ in manis
bus, atq; ea quæ in spe. Non sic manifestus est præsens
hæc vita, vt futura illa. Hanc enim videmus nostris
oculis, illam videmus oculis fidei: hanc videmus in
manibus nostris positā, illam videmus in manibus
Dei custoditam. Promissiones autem Dei multo cer-
tiores sunt, quā quæ in nostris sunt manibus. Vis
discere quomodo hæc quidem vita in certo sita est
semper, futura autem illa, quæ videtur incerta esse,
hæc præsentī certior sit & solidior. Inquiramus, si pla-
cet, quæ sunt illa præsentis vitæ præclara. Diuitiæ
gloriæ potentia: magnum existimari ab hominibus
sed videbis nihil illis esse incertius. Quid enim in-
delius diuitiis, quæ sæpe nec vsq; ad vespertinam nobis
permanent, sed sicut ingratus transfuga, alij hoc ad il-
lum, & ab illo ad alium subinde transeunt? Quid &
gloria est minus fidele? sæpe numero qui clarus erat
& nobilis, repente contempnibilis fit, & ignobilis: et
ē diuerso quoq; sæpe obsecuri subito clarescunt. Et sta-
tut videri nequit in rota, quæ continuo versatur, ali-
qua pars eius, eo quod crebra circumferentia semper
summa sunt ima, & ima summa: ita & nostrarum res
rum impetus, dum continuo vertuntur, summa facit
infima: vt videre licet in diuitiis, potentis ac aliis.
Nunquam enim in eodem statu manent, sed semper
instabiles, fluminum fluxus imitantur. Quid igitur
his incertius, quæ tam crebro transferuntur, & prius
quā recte appareant, auolant: priusquā adueni-
ant, resiliunt. Vnde & Propheta de delitiis & diui-
tiis talibus disserens, & spectans vacantes talibus
quasi permaneant, dicit: Reputarunt quasi ita-
lia, & non quasi fugientia: Non dixit, quasi præ-
tereuntia, sed quod multo minus, quasi fugientia.

Non

Mat. 19. c

Gen. 12. a

DE NOMINE ABRAM, HOMILIA.

Ioan. 10. f

Non enim paulatim recedunt, sed mira celeritate. At Patriarcha ille non sic egit, sed relictis omnibus illis, tantum ad promissionem Dei spectauit, viam nobis parans ad futurorum fidem: ut cum promiserit tibi Deus futura, & quæ non videntur, ne dicas quod hæc incerta sint, & obscura: lucerta enim illa, certiora sunt his quæ videntur, modo oculos fidei habemus. Quid autem, quod ipsa non videmus? Deus ea promissit, & pollicitus est. Quando Deus promittit, nulla variatio promissionibus adiungitur, atque adeo illa maximè manent, quæ in manu Dei sunt. Ex manu enim Dei, inquit, nullus rapere potest. Igitur quia nullus rapere potest ex manu Dei, certus ille thesaurus semper manet. Præsentia autem omnigenis variationibus & vicissitudinibus sunt obnoxia, & propterea pro eis sæpe laborem ferimus, & sine eorum frustramur. In his autem quæ speramus non ita est, sed eis qui laborant, necessariò coronas & præmia consequitur. Nam spes non pudefacit, quia dei est promissio: & dona promissa sequuntur eius naturæ qui promissit. Relictis igitur incertis, apprehende ea quæ conspicua sunt: Conspicua autem sunt non præsentia sed futura. Iam quod aliqui ad præsentia spectant, & futura respuunt: non ideo respuunt, quod obscura & incerta, sed quia sublimia sunt & supra suam imbecillitatem. Considera igitur quantà sit virtus iusti. Promiserat ei Deus corporalia, et ipse spiritualia querebat. Vbi dices, promissit ei Deus corporalia, & ipse spiritualia quesivit: Egrederere, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Corporalis erat terra prior, sed & futura, quæ illi danda erat. Quid ergo ibi leuimus non illum, sed Paulum audiamus de illo dicentem. Nam licet hanc promiserat Deus, relictis tamen præsentibus, festinabat ad futura. Quid igitur Paulus dicit: Iuxta fidem mortui sunt hi omnes, cum non accepissent promissiones, sed procul eas vidissent. Quid dicis? Non obtinuit Abraham promissiones non

Gen. 12. a

Heb. 11. c

DE NOMINE ABRAM, HOMILIA. 423

non venit in Palestinam: Falsa ergo ea quæ dicta sunt. Venit quidem in Palestinam, non hanc autem spectauit, sed aliam quæ in cælis desiderauit. Cuius rei & Paulus testis, cum adiecit: Et confessi sunt se hospites & peregrinos in terra. Hospesne est, qui tantam accepit patriam & tantam regionem? dic obsecro. Non enim hanc, sed cælum spectauit. Nam qui hæc dicunt, inquit, declarant, quod aliam inquirant patriam, cuius artifex & opifex est Deus, illam, inquam, Hierusalem coelestem, & quæ supra est. Vidisti quomodo promiserit illi Deus corporalem, & ipse quasi ueritatem supernam Hierusalem? Itaque corporalis est promissio, spirituale autem iusti desiderium. At nos planè diuerteramus. Deus illi promiserat Palestinam, sed ille spectabat cælum. Nobis promissum est cælum, & ad terram tendimus. Hæc lucra ex Abraham nobis contigerunt, quia nomen eius didicimus, & quare Transitor dictus sit, & quod relictæ terra sua in alienam concessit, præteritisque certis ad incerta se conuertit, & abiectis his quæ in manibus & corporalibus, aspirauit ad ea, quæ spe concipiebatur: idque ante gratiam, & ante legem, atque ante Prophetarum doctrinam. Unde manifestum, quod præceptore caruerit, suffeceritque ei natura mouens cogitationes conscientie eius, ut sic inueniret opificem vniuersi, & propter hoc dicebatur Abraham, quod nomen ei, & parentes ea de causa indiderunt. Sed forte statim dixerit aliquis: Mendacium hoc est, & confictum. Parentes enim Abraham iniusti fuerunt, & neque placuerunt Deo, neque sciuerunt futura, neque sollicitatione à Domino dandam præcognauerunt. Certè impii erant & idololatræ, & Barbaris magis Barbari. Scio & ego, & propterea laudo iustum, quod tales parentes habes, talis ipse factus sit. Etenim valde rarum & admirabile est, ex agresti rã dice dulcem fructum product. At non accusandi sunt ob parentum malitiam filii pie viuētes, sed & ut admirabiles habendi, eo quod cum pietatem à parentibus non acceperunt, nec habuerunt qui manuduce-

rent,

DE NOMINE ABRAH, HOMILIA.

rent, quasi in eremo & inuito euntes, viam quæ in egi-
lioni fert, inuenire potuerint. Non igitur crimen est,
habere patrem impium, sed imitari patris impietate.
Et crimen est maximum, non quod habemus impro-
bos parentes, sed quod illorum non agimus curam,
& non offerimus omnia, quæ ab eis habemus, vt ab
impietate sua eos eruiamus. Hæc autē dixi, vt ne tur-
beris discite, quum audis quod Abraham impium
patrem habuerit. Nam & Timotheus impium pa-
trem sortitus fuit: filius enim Iudææ mulieris erat su-
delis matris, patris autē Gentilis. Et quod pater eius
manferit in impietate, & fuerit conuersus, manifestū
est ex hoc. Laudans enim Timothei fidem Paulus sic
dicit: Quæ habitauit in aua tua Loide, & matre tua
Eunice, cōfido autem quod & in te. Nusquam hic pa-
tris nomen legitur. Et quare? quia in impietate perse-
uerans, non erat dignus qui cum filio numeraretur.
Et Apostolus malos habuisse patres manifestauit
Christus, cum dixit: Si ego in Beelzebub eiicio dæ-
monia, filii vestri in quo efficiunt? propter hoc ipsi
erunt iudices vestri. Sed ne turbet hoc neq; offendant.
Nam ex hoc discimus, quod non nature, sed volunta-
tis est vitium et virtus. Enimvero si nature esset, om-
nino mali malos parerent, & boni bonos. Sed quia
electionis & voluntatis est probum vel improbum
esse, idcirco sæpe malis patribus boni filii, & ignauis
filiis studiosi patres, sunt, vt non nature, sed volunta-
ti semper illa imputemus. Verum cum parētes Abra-
hæ, vt dixi, fuerint impii, quomodo ei hoc nomen in-
diderunt? Fuit hoc opus diuinæ sapientię per incre-
dulam linguam dispensantis, vt puero nomen impos-
neretur, habens in se futurorum historiam. Sicut ean-
dem virtutem & in Balaan declarauit, cogens eum
futura prædicare: quo manifestat, quod non solum in
suis, sed & in alienis dominari potest. Et vt discas, quod
parentes etiam non valde pii, sapius nescii imponit
nomina filiis, quæ multam futurorum dispensationē
declarent, docebimus etiam alio exemplo. Lamech
qui

DE NOMINE ABRAH, HOMILIA. 424

qui fuit pater Noë, non erat gratus Deo. Nam si fuis-
set probatus apud Deum, non dictum esset, Noë so-
lum perfectum inuentum in generatione sua. Neque
nos transiuissemus iusti patrem in commemorandis
hominibus, si iustus fuisset. Quid igitur ille? Impos-
uit nomen puero, quod præcipuam futurarum rerū
haberet historiam, eratq; appellatio iusti prophetia.
Significabat enim nomen eius futurum diluuiū. No-
men eius Hebraica lingua vocauit Noë, quod inter-
pretatum est, quies. Niah enim, Syrorum voce quies
est. Sicut igitur Abraham ab abar quod est trans vel
ultra dicitur: & Adam ab adē, qd est terra, dictus
eo quod sit terrenus: ita hic à Niah vocatus est Noë,
hoc est autor quietis: declarat autem hoc & adiecta
particula. Vocauit enim eum Noë, dicens: Hic nos
quiescere faciet. Quietem diluuium vocans, eo quod
sub illo futurum diluuium. Diluuium autem mors
fuit, Mors verò quies viro est. Et idcirco hominem,
sub quo diluuium factum, quietis autorem vocauit.
Et quod non torqueam scripturas, ex scriptura ipsa
audiamus hoc. Vixit Lamech annos centum octo-
ginta, & genuit filium, & vocauit nomen eius Noë,
dicens: Hic nos quiescere faciet. Et quare non dixit,
Hic occidet nos, hic faciet diluuiū fieri: sed dicit, Hic
faciet nos quiescere? Creatura omnis resoluitur, aby-
ssi de subtus erumpunt, cataraçtæ superius aperiun-
tur, omne pelagus erat mirum & admirabile & hor-
ribile, & in luto quasi communi sepulchro promi-
sua hominum, & equorum ac ferarum corpora oc-
cultabantur: & tantā calamitatem, tantāq; mala qui-
etem vocas? Profectō dicit: Nam homines in ma-
gna malitia viuebant. Diluuium autem quia mala-
tiam resecurit, ideo liberati illi à malitia, quiescere
dicuntur. Generationem enim illorum quasi cor-
pus incurabiliter languescens, & malis multis nula
consolationem admittentibus obnoxium, su-
perueniens diluuium eripuit, et quiescere fecit. Nam
si mors viro quies, multo magis his, qui incemendabi-

Gen. 6.5

Gen. 1.8

DE IACOB ET ESAU, SERMO.

Mat. 11. d

les in malitia viuunt, mors quies est, liberans eos a laboribus, nec sinens vltius iniquitatis consuetudinem progredi. Non est enim grauius ingestibili sue pondus, q̄ peccati natura: nihilq̄ ita labores & erumnas nobis affert, vt malitiæ species & delicta. Et propterea Christus his qui in peccatis viuunt, dicebat: Venite q̄ laboratis & onerati estis, & ego vos quiescere faciam. Et idcirco Lamech diluuium quietem appellauit, eo quod superueniens malitiæ finem impositurum erat. Volebam sermonem hunc prolixior rem facere: multa enim omitto, quæ ad nomen Noë pertinent: sed hæc nunc memoria retinete, & fratribus vestris qui absunt, dicite: vt ne cogamur iterum productioribus vti procemiis, & dictorum repetere consequentiam. Sermonem in precibus siniamus, gratias agentes Deo, qui hæc vt dicerem, dedit: Cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

SERMO DIUI IOANNIS CHRYSOSTOMI
de Iacob & Esau.

Gen. 25.

Portabat Rebecca geminos in vtero fratres, ante ortus principia bellatores: certantes, filios mater ante sentit, q̄ nouit ante patitur, q̄ videt: ante sustinet, q̄ agnoscit. Licuit filiorum bella sentire: quos nondum licuit generare. Certamen inter fratres in vtero geritur: bellum inter natos committitur. Materna viscera quatuntur, nec ad ortus principia properatur: sed ante principia, noua certamina celebrantur. Velim causas tanti certaminis nosse, velim istius pugne negotia tractare. Quid intercesserat, quid factum fuerat, quæ pugnandi ratio, quæ causa vincendi, quo spectatore id geritur, quo iudice celebratur, quid victori promittitur, quid victo e contrario denegatur? Quis certare docuerat: quis pugnare monstrare? Sed notum est cunctis, istorum certamine fratrum, causas duorum exprimi populorum. Vult enim Deus ante ostendere futura quam veniant: ante, ventura monstrare, q̄ fiant. Etenim præiudicare non potest pugna, si pugne non consentiant merita. Sed futurorum præscius

DE IACOB ET ESAU, SERMO.

413

scius Deus qui monstruosum certamen voluit exerceri: dat certandi affectus, vincendi vota ostendit, & spectatorem te constituit, se iudicem monstrauit. Ad hoc certamen geritur presente domino, qui genuit & matre teste, quæ sensit. Sed mater certamen sentire potuit, videre non potuit. Deniq̄ interrogat dominum: Quid est, inquit, domine quod geritur? quid est, q̄ in vtero meo te teste tractatur? Quid facturi sunt nati, qui sic luctantur innati, aut quæ natorum vota suscipiam, cum sic in luctamine nondum natorum concutiar? Duo sunt, inquit dominus, populi in vtero tuo: & duæ gentes de ventre tuo diuidentur. Et populus populum superabit, & maior seruiet minori. O veneranda præscientia Dei. Designantur in vtriusq̄ fratribus gentes: in singulis populi declarantur, imò ipsi gentes & populi nuncupantur. Futurarum sobolum nomina in natos conferuntur: & adhuc innatorum nomina ignoratur. Dicuntur enim parentes, qui necdum filii nomen acceperant: appellantur patres, qui nati non fuerant: vt fierent genitores, anteq̄ filii fieret: patres, anteq̄ nati. Ostenduntur amborum merita et operationis nondum est causa. Quid quisq̄ mereatur, edicitur: & merita causa silentur. Sententia a deo profertur: & adhuc qui meretur, non nascitur. Iudiciū diuinitus celebratur: & adhuc in vtero, q̄ iudicatus est, detinetur. Præcedit mores iudiciū, sententia actibus prior est. Non expectatur tempus, vt merita dispungantur: quia dispunctoris potetia ante nouit oia, q̄ nascatur. Interea certamen nec nascentibus defuit: dum maioris plantæ innixus, aut prior nasci desiderat, aut se victorem tali gestu demonstrat. Maior tamen properat in lucem, & adhuc tenetur in ventre: quarit prior nasci, ne & in hoc possit a fratre deuiari. Cupit pudorem properantia regere, desiderat ignominiam festinatione mutare, timet videri victus, antequam natus: sed iam matri prouetus certaminis iudicauerat Deus. Iudicat et nascentium ortus: vnde dicitur Iacob supplantator vocitatus est. Sed diuidit in

DE IACOB ET ESAU SERMO.

amorem vterque parens vtrunq; nascentem sic pater
maiores, sic mater minorem assumit. Pater in vtero
victum amore solatur: mater vero victorem diligit,
quem pugnātem non vidit. Oportet pater victori vi-
ctum æquari: si victi mores possent a malitia immu-
tari. Sed iam servatur sententia, quia sententiam pro-
uocauerant causæ, nec in aliquo potuit bonitas in in-
nocente corrumpi: ut malitia in teo non potuit im-
mutari. Igitur properant impleri prædicta: festinant
perire, quæ fuerant diuinitus nuntiata. Denique coquit
Iacob pulmentum constitutus in domo, desiderio ra-
pitur veniens Esau de campo. Sed malè desideratur,
quod in damnum salutis assumitur: quia contrariè esu-
ritur, quando salus manducando deperditur, aut in vi-
tæ interitum ordinatur. Molesta enim est fames, quæ
ad hoc saginatur, ut perdat: perniciofa esuries, quæ id
circo excluditur, ut pelor in homine nutriatur. Quo-
ntam dampnosa mercatio est: si salus pro cibo impetu-
ditur, aut magnis vitiis comparantur. Adeo Esau pri-
matus desiderio lentis addixit, eosdemq; Iacob inter-
perantia desiderantis accepit: quando Esau posside-
re non potuit, quod in vtero constitutus, amisit. De-
nig reddit Esau aliena, Iacob recepit sua. Fit Iacob
benedictione iam primus, qui fuerat natura postre-
mus. Primatus reddidit causa, quos negauerat alia
quando natura. Nec diu eius gratiam indignus pos-
tuit vsurpare, quam Iacob meruit, antequam nascere-
tur, accipere. Interea hæreditaria benedictio a patre
in Esau disponitur, & ab eo ciborum delectatio pos-
tulat. Facito, inquit, mihi fili cibos, quos amo: ut
manducans benedictam te, antequā vita ista decedo:
sed ignorat Esau illum placitū in cibo, qui iam pla-
cuerat merito: nescit eum benedictioni aptissimum,
cui tradiderat ipse primatum. Denique pergit venatū,
ut imperata perficeret: remoratur, & tardat. Fit dissi-
cile, quod queritur: ut in Iacob paterna benedictio cō-
pleretur. Querit Esau inuenire, quod pater fastidiat:
desiderat capere quod genitor iam saginatus exhor-
reat.

primatus
plural.
num.

Gen. 27.2

DE IACOB ET ESAU, SERMO.

418

reat. Hortatur & mater Iacob amantissimū filiū, nars
rat verba patris ad fratrem, refert imperata ciborū, be-
nedictionis promissæ compote dicit: si quæ fieri ius-
sa sunt, implere festinet. Cogitur Iacob profiteri, quod
nō erat: mentiri, quod fuerat. Cogitur, inquit, simulā-
re se fratrem, mentiri maiore. Adeo pergit ad gregē,
duos hordos adducit: quorū pellib; brachia nudamq;
ceruicem abscederet, & hirsuti fratris presentiam si-
mularet. Itaq; parat cibos delectabiles mater, infert fi-
lius patri: pater miratur aduentum tam celere filii.
Quid est hoc, inquit, quod tā cito venisti fili? Quod
dominus dedit, ait, attuli tibi. Surge, manduca quod
desiderasti, ut benedictionē conferas quā promissisti.
Accede, inquit, ad me fili, ut palpem te, & videam fi-
tues Esau filius meus. Accede, inquit, ad me, ut sentia
tactu, quod oculis videre non possum: palando in-
telligam, quod visu non cerno. Duo sensus, id est au-
ditus & tactus in patre sancto contendunt, quisnam
eorum, quod latebat, ostenderet: sed auditus indicat,
quod tactus ignorat. Fallit enim habitus patrem, sed
vox indicat veritatem. Refert vox, quod habitus re-
fellebat: nudat lingua, quod tegmina simulabant. In-
dumento quidem fratrem mentitur: sed verborum
sonitu, qui fuerat, indicatur. Vnde & Iacob sanctissi-
mus diuisitur apud patrem in duo, dum mentitur:
alium habitus, sed vox indicat verum. Vestitus ma-
iorem simulat, sed sermo minorem nō celat. Ita enim
alienum est, quod simulatur: & propriū est, quod per
vocem dignoscitur: ut benedictione sit dignū, quod
est proprium: exheredari enim meruerat, quod fue-
rat alienum.

SERMO DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI

Constantinopolitani, de Ioseph, ubi a
fratribus venditur.

Filiis autem Iacob pascebant oves patris sui in Si-
chem: & dixit Iacob ad Ioseph filium suum mino-
rem: Vade fili, & vide, quomodo se habeant fratres &

Gen. 37.6

III 2 oues

DE IOSEPH VENDITO

ques: & renuntia mihi. Ioseph autem abiit. Illi autem
quum viderent cum venientem dixerunt: Ecce som
niator ille venit. Venite, occidamus eum: & videa
mus, quid significant somnia eius. Mittitur a Iacob
patre sanctissimo Ioseph sanctus ad fratres, qui salu
tem patris ad illos, & ipsorum ad patrem afferret: vt
inter absentes medius vtriusque salutis nuntius exister
et: vt quod per semetipsos absentes scire non pote
rant, Ioseph referente, cognoscerent: & disinctos hu
ius relatio iungeret, quos locorum diuersitas separa
uerat. Quem cum venientem de longè conspicerent
ecce, inquisunt, ecce somniator ille: venite itaq; & oc
cidamus illum: vt videamus, quid portendant omnia
eius. O nefanda rabies iniquorum. Non licet, Ioseph,
non licet, inquam, impunitum esse quod bonus est.
Non licet meliorem tutum esse cum malis, & quasi
inuidi aliquid perdant, aut dispendium alicuius rei
incurrant: sic bonorum vita detrimentum est pesti
morum. Zelant mansuetum inuidi, modestum super
bi, probum improbi, mitem tumidi, inimica emula
tione lacessunt. Partitur Ioseph sanctus innocentis vi
tæ inuidiam, & æmulos in se fratres sancta excitat vi
ta. Bonum mali videre non possunt: deniq; venientē
ad se, lacerant, sæuiunt, necare festinant. Nolunt me
liorem viuere, ne degeneres ipsi possent impropria
sustinere. Cur innocentem zelus inimica fraternitas?
Cur inuides bono? Cur pati simplicem non potes?
Cur modestum persequeris? Cur probum non dili
gis? Cur rea innocentis sanguinis inueniris? Saltem
distractus aliquatenus viuat, ne in te accusator inno
cens sanguis, vt in Cain, aliquando existat. Serua ti
bi, serua inimica fraternitas viuam, quem sentias ali
quando placatum. Serua incolumem, quem necessita
tis tempore inuenias prouisorem. Forsitan enim ad
ueniat tempus, quo cum seruum fecisse poeniteat qui
dem, parricidium perpetrasse minus collibeat. Leui
us crimen est sanctum seruituti addici, grauius nihil
est innocentem animam iugulari. In seruo quod cure
tur,

A FRATRIEVS SERMO.

417

tur, inuenies: in parricidio nō reperies, quod excuses.
Multis provides, si illum distraheris: tibi nocueris,
si innocentem animā iugularis. Distractus igitur Ioseph
sanctus in Ægyptum, accepturus totius prouin
ciæ dominatum, venundatur in seruum, in famulum,
addicitur, in innocentē fraterna crudelitas operatur.
Suscipit seruitutis notam, quam dominus prepara
bat ad gloriam. Humiliatur ad tempus, imminet ne
cessitate regnaturus. Ministrat vt seruus, vt famulus,
paret, domestica complet officia: nec obsequēdo de
est in aliquo: vt humilitate perciperet, quicquid illi
ingenue necessitatis præstitisset. Ad eō tantum subli
matur in domo, tantum famulis cunctis præfertur,
tantum a seruis omnibus honoratur: vt quantum ei
dominus, tantum ipse familiæ imperaret. Fit rector
& prepositus domus, fit cunctis imperans: solus fit
domesticæ curæ aptissimus. Sed his bonis cœlesti do
no concessis, tentatio inimica nō defuit. Pudicum iu
uenem matrona appetit impudica: vt diabolus, qui
in eius necem fratres armauerat, contra eum armaret
& foeminam. Sed tam hæc Dei iudicio concedit, q̄ fra
tres deus ab eius parricidio separauit. Deinde solum
sola aggreditur: & cum casto puero incesta mulier fa
bulatur. Tandem, inquit, quærens opatum tempus
inuenit: & ad cupiditatem voluptatis implendæ ap
tissimum silentiū reperi. Nullus inter nos arbiter tes
tis existit, nec maritus domum repetit, nec familia
recognoscit, nec aliquis de externis interuenit. Inter
nos solummodo causā est. Nullus potest existere, q
possit, quod gerimus, indicare. Fac, quæso, quod pe
to. Exple animum cupientem tui, vt posco. Desideras
honorem marito commendem, ego te libertate con
donem: nec quisquam mihi te charior poterit inueni
ri, si mihi, quod desidero, contigerit adipisci. Frustra,
inquit Ioseph, frustra mentis inimica tentatio: frustra
me innocentem appetis: frustra mihi castissimo lasei
uix verba immittis. Ego enim, quod loqueris, fugio:

Gen. 39. c

DE IOSEPH VENDITO

quod quæris, nolo: quod desideras, perhorresco. Solum metuo in coelestibus Deum, cuius disciplinam seruo, integritate diligo, castitatem custodio. Si enim domus totam potestatem accepi, si nihil mihi præter te, meus dominus denegauit: quomodo faciam istud, quod dicis, ut te dominatorem dominum & patrum tam liberalem offendam? Nam si in me per mendacium crimen conuerteris, et quod nolo, me uoluisse cõtenderis: Dei erit liberare, quem in præsentia desidero nõ offendere. Igitur postquam Ioseph nõ mulieris blandientis illecebras & serpentini oris colloquia aspernatus, respuit: detentus ab eadem, relictis vestibus fugit. Quæ quum se publicatam cõspiceret, vociferata clamauit: & facinus, quod vitiosa mente conceperat, in innocentem ipsa conuertit: & eum uoluisse, quod ipsa nõ potuit, accusauit. Fugit igitur Ioseph, inquam nudus, pudicitia & castitate uestitus fugit relictis vestibus, innocentia, qua uicerat, relictus. Et cui impudica mulier indumenta detraxerat, eum sanctitas ipsa tegebat. Habe tu mulier detestanda, vestimenta quæ tenes: habe exuias, quas in argumentum defensionis false tulisti. Habe apud te testimonium pudici victoris. Confinge falsas calumnias, nec te marito persuade. Conscientiam tuam non fallis, qua superatam te ab innocente cognoscis. Letabatur interea Ioseph pudicitie perfecisse bella, peregrisse castitatis prælium, pugnam innocentia superasse: in qua pugna lasciuia vincitur, calcatur petulantia, omnis impudicitia detrunçatur, triumphat castitas, integritas gaudet, victrix innocentia collatatur. Sed postquam maritus aduenit: detestanda mulier, quam libido nuper in perniciem innocentis accederat, in eius mox accusationem exurgit. Gestabat namq; in facie teterrima mulier dubios & ancipites vultus, & alterna coloris intentio, rubor pallori immixtus, diuersos mentis æstus verbis tremantibus præferebat, ut videres & conscientiam victi facinoris aperiri: & innocentem accusationem, rabido furore aptari. En, inquit, quem nobis

A FRATRIBVS SERMO. 4:8

nobis seruum intuleras, cui vniuersam domum et omnia tua gubernanda credideras. Hic mei pudoris latro, hic pudicitie hostis, hic castitatis prædo extitit: quam vix luctando expuli, vociferando caui, pugnan- do deuici. Putauit me quomodo sibi denegandum non esse: cui totum, quicquid possides, tradidisti. Tunc maritus furias in se incestus transfert mulieris, tunc inflammatur infamia, tunc fauitia excitatur. Vix ab infamia abstinet manus, vix sese regit, vix cohibet. Cogitat digna causæ tormenta: meditatur conuenientia sceleri rãto supplicia. Obrinet apud eum falsitas, veritas exulat. In custodia innocens, quia reus esse noluit, religatur. Cur in innocentem grassaris importuna tentatio? Cur appetis iustum? Cur sanctum persequeris? Ioseph enim innocentia reus est, non culpa: castitate, non adulterio offendit. Custoditi pudoris, nõ violati hostis est. Vix passus est ipse, non fecit iniuriã accepit, nõ irrogauit. Peccauit, quia peccare noluit, nõ quia peccauit: quinimo pœnam meruit, quia peccare pertimuit. Eat licet in carcerem, iustus conficiatur in vincula, in custodiã religetur: iniuria iniuriosus est, non innocentis: pœna lædenti est, non læsi. Supplicium si merui, patior: si non merui, ille patitur qui irrogauit. Reus quem peccati nõ pœna castigat, spectat suum supplicium. Qui quod patitur non meretur, sine pœna torquetur: quia tormentum non meretur, quod patitur. Ad id tormentum quod irrogas, pateris: quod tribuis, sentis: quod inferis, ipse torquetur. Nec vlla tibi solatia poterunt subuenire, nisi iustum a pœna volueris reuocare. Interea Ioseph in carcerem traditur, in custodia religatur, exultat & gaudet. Exultat, inquam, victor & liber. Exultat domesticam calcasse calumniam: exultat pudicitie obtinuisse victoriam. Licet in carcere morari illæsum, quem lasciuia mulier fecerat reum. Licet hic sine periculo diuersari, quoniam apud suos non hucus domi. Fit Ioseph in custodia tutus, in carceris loco securus. Domi enim nonnunquam calumnia aptatur,

DE CONTINENTIA IOSEPH, SER.

In custodia innocentis securitas inuenitur. In carcere enim nullus appetitur, nullus alieno crimine oneratur: innocens isthic tempus expectat, reus iudicium. Nec aliena quenkquam opprimunt crimina: quia nec bona malis, nec mala bonis deputantur aliena. Intrat Ioseph sanctissimus custodiā, visirator magis quam reus, prouisor nō socius, medicus non ægrotus. Ad eū fit cunctorum præpositus, fit prouidens omnibus solus, fit in reorum solatium procurator. Gaude innocentia & exulta. Gaude inquam, quia ubiq; illeſa es, ubiq; secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, erigis: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute libera es: in periculo, cūta: in custodia, lata. Tibi omnis reatus addicitur: tibi vniuersa militia subiugatur. Te potentes honorant, suscipiunt principes, magnates exquirunt. Et iam illi te non, inquam, desiderant, qui impugnant. Tibi boni parent, mali iniungunt: zelant æmuli, inimici succumbunt. Nec vnquā poteris victrix nō esse, etiam si tibi inter homines iudex iustus defuerit.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI SERMO
in Ioseph, de continentia.

Mihi quidē semper vtilissimus videtur, & Christi seruis dignus sermo de cōtinentia, maximē autem tempore hoc, quando Christum induti pueri ecclesiæ præ aliis bonis continentiam possidere maximē debent. Nemo iniuste vel intempestiue, de fortitudine & certamine factū dixerit sermonem, cum athletæ iuxta olympicas leges exercentur. Itaque & nos nunc, athletas Christi quos vidimus accepisse virtutem à spiritu propter diuina sacramenta, ad agonem spiritualem missuri, merito de continentia dilectissimi. In mundanis enī certaminibus post victoriā coronæ, in Christi autē stadiis ante victoriā coronæ. Quare autem coronatos in agonem mittit nos Christus, ut metum incutiat aduersariis, sensusq; nostros erigit, ut ad honorem à Deo nobis datū spectantes, nihil indignum domino vel loquamur, vel faciamus.

Nam

DE CONTINENTIA IOSEPH, SER. 416

Nā si rex aliquis purpura amictus, coronāq; caput ornatus, & victus naturæ affectionibus indignū quidē dam regia maiestate fecerit, mox vt in regiā stolam aspexerit, emendat se, operamq; dat ne posthac à fœdis vincatur cupiditatibus. Et tu quoq; indutus Christi, visa turpis animę concupiscētia, ad diuinā statim stolam respice, meliorq; statim eris, neq; maligni artibus offenderis. Igitur pulchrū quidē continentia cōmendare laudibus, pulchrius autē possidere. Et sanē nō parū ad continentia incitantur, qui multū de ea loquuntur & audiunt. Atq; eā ob rē virtutes sanctorū celebrare sacris scripturis voluit deus, vt oēs hoies in illorū trahantur imitationē, vestigiaq; illorū diligenter sequendo, persuasi continentia parent. Etenim si in gymniciis certaminibus pleriq; visis athletis coronatis, accensi, etiā ipsi se exuerunt, & multos sudores laboresq; pertulerunt, vt ramis, vel oleæ, vel lauri coronarentur: quanta ergo nos conuenit alacritate pro continentia sudores ferre, quando alios à deo coronatos videmus, vt cœlestibus redimiamur coronis, propter bona salutariaq; facinorā. Quomodo non graue & multa ira dignum, si athletas alleciet folium lauri vel oliuæ, & gloria transitoria huius vitæ: nos autē nihil moueant Christi munera, vt omnē voluptatem amoueamus, & timorē dei præferamus concupiscentiis. Porro non in solis hoibus videmus similiū imitationem, sed & in brutis. Nam & columbæ sape visa vna auolante, statim sequuntur oēs. Et pullus generosus in equorū armento exiliens, secū rapit omne armentū. Et inter vos, vt in armento Christi, bonus est pullus, Ioseph continentissimus cœlestibus exultationibus ad sui imitationem nos conseruos vocans. Saltemus igitur cū bono adulescēte spiritualem choreā, laudantes ipsius continentiam, nos verbis solū, sed & operum imitatione. Ille igitur, ille erat diligens & perpetuus cōtinentiæ custos, cum posset reginæ ipsi imperare, & in deliciis atq; luxu diuitem & voluptatū agere. Veruntamen quauis talium & tantorū dñs

III 5 futur

DE CONTINENTIA IOSEPH, 3ER.

futurus, cū cogitasset q̄ diuitiæ quidē & potentia ac gloria cū præsentī vitæ trāsēant, & tēporalium lucrū duntaxat habeant, solius autē virtutis nullus sit finis, idē voluptatibus timorem Christi, vt frenū q̄dam infecit. Diuitias autē & delicias, ac promissiones domina derisit, miserā in carcere dulciore censens præclaris domesticis, tametsi his qui excellenter formosi sunt, difficile est imperare voluptati. Hic autē tantum specimen exhibuit continentie, vt pulchritudine animæ pulchritudinē corporis occultaret, stellæ cuidam pulchræ formositatē corporis, angelis autē venustate animæ cōferendus. Nos autē decet admirari, non solū adolescentis continentia, sed & pericula, quæ pro illa sustinuit, qui morte grauius ac terribilius iudicauit seruire voluptatibus. Admirabitur autem, qui virtutem ipsius diligenter cognouerit, & tēpora expendere in quibus animam purā seruauit. Nā priusquā in terra & dominus & opifex vniuersi apparuit, libertatem custodiuit mentis. In domo impiorū educabatur, multos habebat ad deteriora adhortātes, carebat continentie magistro. Om̄s voluptati seruiebāt, venatri indulgebant, nihil piū, nihil sanctum faciebant, tamen in tantorū taliumq̄ impiorum corona, videns dominā intemperantem iacere, celestiu thesaurorum proditor non eū factus, sed spiritus tēplum indeprædabile custodiuit, malens mori q̄ seruire voluptatibus. Non audierat Paulum dicentem, corpora nostra membra Christi esse: & priusquā audiret vocem diuinam non minor apparuit his, qui ecclesiis promissionibus honorati sunt, docens nos in Ecclesiis q̄ oporteat nos certare, & incorruptam seruare animā. Nam si ego, dicere potest Ioseph, qui ante natū Christum fui, nec audiui excelsum Apostolum Paulū clāmantem, corpora nostra membra esse Christi, putauit Dei seruos decere vt imperent voluptati: nec inuentus sum continentie decoctor, quauis multa pericula parata viderem: Quantum vos conuenit cū timore & tremore viuere in continentia, vt ne appareatis indē.

2. Cor. 6. d

DE CONTINENTIA IOSEPH, 3ER. 430

Indigni honore, & ne membra Christi fiant membra scortis. Hoc verbū potest omnem animā continentia munire, hoc verbū ardentē concupiscentias facile restringit. Neq̄ hymber in ignem cadens, ita facile flammam deprimit, vt malas concupiscentias marcescere faciat: sermo ille in animam admissus. Eisdem sermones nobis loqui & magnus Iob potest, qui nō solum diligens continentie fuit exercitator, sed & legē oculis suis posuit, ne in virginis viderent faciem, ne fortē mentem illius irradians raperet pulchritudo: quā nō quis non admiraretur & obstupesceret, videns virum hunc cum diabolo quidem viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem facie fugere, & a formosæ puellæ aspectu oculos subducere. Diabolum quidem videns, accedentem non fugit, sed mansit sicut leo viribus fidens, virgine autē visa nō stetit, neq̄ moratus in contuenda pulchritudine, sed statim secessit. Censebat nimirū in prælio contra dæmones virili & audaci animo opus. In continentie autem præparatione victoriā concedi: non ex virginitatis consuetudine, sed secessu. Quisquis igitur promittit virginitatem, accipiat cōsilia continentisimū omnium hominum, qui & ipse ante Christum incarnatum tam diligens continentie fuit custos. Neque enim negligenter audiendum, quod ante Christum incarnatum apparuerint iusti tantum continentie specimen exhibentes. Non enī erat quod tanta vi ad virtutem illam virgeret, neq̄ virginibus crimen erat, neglecta continentie possessio. Quomodo autem hoc quia huius causæ gratia deus excelsus vniuersorum opifex nostram accepit formam, vt angelorum sanctimoniam ex celo deduceret. Quando igitur hoīes post tantum honorem voluptatibus se mancipant, dici nequit temeritatis magnitudo, quā membra Christi membra meretricis facientes, domini misericordiam afficiunt, & quantum in eis est vanam reddūt. Audiunt dæmones & timent, quia Deus non committit vt coniungantur sibi, nos autem sibi adiungat.

Et au

h. 100.

Iob. 3. a

Et audent fidelium quidam abscindere se à Christo, & se iungere meretricibus. Non tantū est malū, ē cōlo in lutum cadere, quantum malum fuerit membrū Christi factum à diuino honore excidere, et membrū fieri scorti. Quando igitur concupiscentia mala inflāmat animam, statim recordare Christi, cogita adgāre tibi Paulum adhortantē, ac dicentem: Nescitis q̄ corpora v̄stra membra sunt Christi: Gerens mēbra Christi, faciesne membra scortis? Si illorum verborū fueris recordatus, statim fugientem videbis voluptatem. Nam si ancillas domi casta & pudica, turpitudinis deditas statim solo aspectu pudica facit, quid mirū si titillantem voluptatem Christi memoria statim sopit? Semper crucem habe ante oculos tuos radiantem, & purus à peccatis per id temporis abibis. Nam sicut columna nubis figura nostræ crucis, Hebraeorū multitudinem protegebat, ne quid mali ab Egyptiis pateretur: ita crux ante oculos visa, omnem statim abigit malam voluptatem. Hec enim salus est animæ, scedarumq; concupiscentiarū salubre antidotū. Etenim infirmitates corporis medicorū aures sanant, animā autē agrotā curant statim eloquia Christi. Ea propter & eos qui peccarunt, & adhuc carnis seruī sunt voluptatibus, oramus & precamur, vt excitentur ac resipiscant, ne omnino ab affectionibus vincantur, neue impetu ferantur, neue in amarā seruīutē spontē se subiciant, sed se in acie opponāt, & timore Christi mentē corroborent, ac eiciāt ex arce grauē dominatē vt abiecta oī macula, & peccantiū turba, cū sancta et incorrupta anima possimus accedere ad diuina, & reuerenda sacramēta magni dei & saluatoris Iesu Christi, cui gloria & imperiū, in secula seculorū, Amen.

SERMO D. IOAN. CHRYSOSTOMI CONSTANTINOPOLITANI, DE MOYSE.

Exo. 17. c.

Stabat Moyses in monte non armis, sed precibus pugnaturus: stabat extensis manibus ad cōelum, deuoto orans affectu, nō de terra, sed de cōelo auxiliū postulabat. Pugnabat cum hostibus absens, cum ex-
ternis

ternis sine bello decertat: vt quem loci diuersitas ab inimicis sesumxerat, orationis effectus, bellatorem presentem hostibus exhiberet. Fit Moyses orante occulta pugna, sed manifesta victoria: latenter dimicat, vt euidenter deuicat. Solus orat, vt multi saluatur. Stabat Moyses in monte proximus iam cōelo iam vicinus syderibus. Et quanto cū sublimitas motis extulerat: tanto oratio deo proximum exhibebat. Fit Moyses orante victoria, cessante mestitia: potentior hostis efficitur, iusti corpore fatigato. Desinit Israel vincere, Moyses desistente in prece: vt dum diuersa populis exhiberentur, orationis potentia nobis monstraretur. Deniq; tādū ista diuersitas valuit, quā diu oratio defuit: perseverante prece, perseverans victoria roboratur. Iam geritur pugna cum hoste, iam Amalech precibus debellatur. Commēdatur Hebræorum populus Deo, quem hostilis immanitas prouocarat ad bellum. Oratio in vltionē inimici dirigitur, cuius scelera iam interitū prouocabant: nedum Moysi oratio circa victoriæ effectus minus valeret, inimici virtus in populum Dei potentior esset: quibus & non iam cōeleste, sed humanū certamen ab oībus putaretur. Quis enim iustorum non orando, pugnauit? Quis hostē non orando deuicit? Orationibus Danielem visa pāduntur, sopiuntur flāmæ, feræ hebetescent, cadūt hostes, inimici vincuntur. Quāto enim purior frequentiorq; fuerit celebrata oratio, tāto celerior veniet inimico vindicta. Licet colloqui cū deo orādo, licet cū eo fabulari cum velis: licet precibus mercari quod optas. Et quanuis vocē eius audire non possis: tamen dum id, quod petis, accipis: colloqui tecū, et si non verbis, tamen beneficiis dignatur. Et factum est, inquit, cū leuaret manus Moyses, praualebat Israel: vbi autē submiserat manus, inualecebat Amalech. Bellum Christianis indictum, hoc exēplo mōstratur: belli effectus, orationis instantia aperitur. Orat enim Moyses, & vincit: cessat, & vincitur. Didicit Christian⁹ quid gerat, inuenit quid fugiat. Didicit, inquā, vnde

Orationis
efficacia.

DE MOYSE SERMO.

Vnde aut vincatur, aut vincat: quauis instatius Chri-
stiano orandum sit, & quia periculosior hostis est, &
pro seipso, nō pro altero pugnat. Moyses enim et cō-
tra hoīem, & pro aliis orando pugnabat: Christianus
verō & pro seipso, & cōtra diabolu pugnāt. Nec quis
quā poterit excusari, qui hostē vincere noluit, dū cō-
do cessauit. Et tamen in Moysē corpus deficiebat: nō
voluntas aliquando cessabat. Si ergo fragilitas cau-
sa in Moysē excusari nō potuit: quēadmodū in nobis
Voluntas poterit excusari? Vnde apparet vires hostis
illū dare qui cessat: & sese illi subscere, qui non orat,
qd totū est odisse sua, & diligere aliena: & sibi ipsi ho-
stē existere, dū cōtra hostē nolit iugiter exorare. Ho-
stis enim, dū oras, premitur: dū cessas, erigitur. Iniuriā
nobis ab hoīe nōnunq̄ illatā impatenter, qd nō licet
ferimus: & maiorē contumeliā in illū, qui intulit, re-
uocamus. Tu contumeliā tuā dē tibi illatā, quomodo
in te ipsum poteris vindicare, qui ab alio illatā nō
potes sustinere? Aut tu in te ultionē cui mādabis: cū
cōtra te ipsum hostē erigis, dū eū in te nō orando ad-
mittis? Oratio iugis, infirmitas hostis. Ceterum ipse
cōtra se tela ministrat, qui hostē precū instantia nō fa-
tigat. Quare orationis instantia, hostis seuitia debet
Jetur: nō resumat vires, dū parcimus: nō erigatur, dū
aliquādo cessamus. Oportet, inquit, semp orare, & nō
deficere. Dū, oportet, dicit, necessitate inducit. Necessi-
tas autē tāta vi alstringitur, vt quod necesse est, & si
nolis, praterire nō possis. Deniq; māducandi, bibēdi,
vestiēdi, necessitas ā natura illata prateriri nō potest:
sine quib⁹ geri vita ista nō poterit. Aut pratermitte
ista, & viuere sine quibus viuere non potes, si prater-
mittis. Igitur si pratermitti ista nō possunt, sine quib⁹
vita ista non potest celebrari: quēadmodū tutus
ab hoste esse poterit qui, quod oportet semper, orare
non contēpsit? Petite, inquit, & dabitur vobis. Optat
dare, qui pręcipit petere: beneficia ingerit, qui poscē-
di hortamenta exprimit: cupit largiri, q̄ desiderat po-
stulari: ille suadet, qui pręstat: ille hortatur, q̄ donat.

Luc. 18.2

Luc. 11.9

DE MOYSE SERMO.

432

Occasiones ille dand⁹ e-
quirat, qui beneficia tribuere
consequitur. Petite, inquit, quod vultis, & faciā: postu-
late, quod desideratis, vt cōpleam. Talē me sentietis
in dādo, qualē nūc in promittēdo cōspicitis. Magna
felicitas hoīs, si beneficiis respōderit creatoris. Habe-
re, Christiane, vt petas: petere, quod desideras, vt
accipias: si tamē te actus indignum nō faciāt: si facta,
quod vocaris, ostendāt. Deus enī tibi & petendi fidu-
tiā tribuit, & voluntatē dandi se habere ostendit. Ce-
terū cessant beneficia, vbi mala nō cessauerunt facta.
Tunc enī tribuitur, quod optatur, si bonos actus mo-
rū probitas comitetur. Ipse se amabilem facit, qui cau-
sas, quibus obsequatur, inquirat. Etenim odio dignus
est, qui aliud, q̄ quod proficitur, exercet. Sed si pecca-
torē se quispiā nouit: dānet vitia, delicta horreat, pec-
cata desistat. Plus enim deus vnius pœnitentia com-
mouetur, q̄ iustorū merito delectatur. Sic erit gaudiū
in celo, inquit, super vno peccatore pœnitentiā agē-
te: q̄ super nonagintā nouē iustis, quibus non est opus
pœnitentia. Nemo ad eū aliquando flens accessit: qui
non, quod postulauit, accepit. Nullus ab eo beneficia
dolenter optauit, qui non impetrauit, quod voluit.
Ipse est enim, qui consolatur flentes, dolentes curat,
pœnitentes informat. Detestare peccata, si officia pœ-
nitentis inuadis. Aut si peccare delectat: quare sic pœ-
nitentiā, quam profiteris, infamas? Contumaciā cri-
men est: quod oderis, facere: quod damnaueris, velle:
quod horrueris, exercere. Amare probatur, qui quod
odit, exercet: & odisse vicissim, q̄ quod se amare men-
titur. Neq; enim poterit excusari, cuius verba aliud
tonant, & aliud facta demonstrant. Doleat peccator
aliud se esse, quod fuerat: lauet lachrymis, quod deli-
ctis infecit: curet fletib⁹, quod peccando, vexauit: ge-
mitibus purget, quod contemnendo cōmisit. Si pœ-
nitet, corrige: si dolet, quiesce. Curet pœnitēdo, quod
fecit: vt possit recipere, quod amisit.

FINIS.

Typis Ioan. Graphici,

